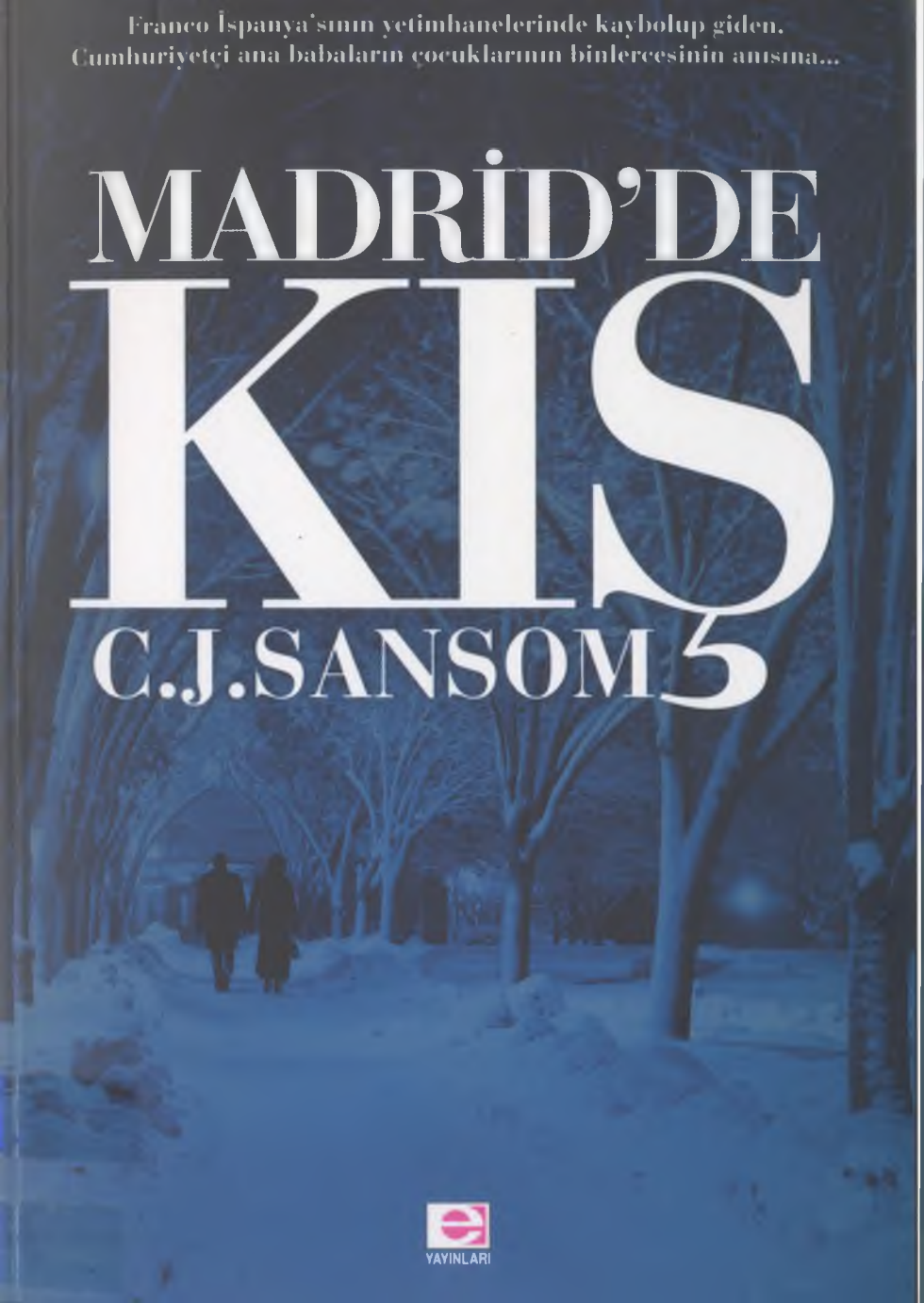
Franco İspanya'sının yetimhanelerinde kaybolup giden,
Cumhuriyetçi ana babaların çocuklarının binlercesinin anısına...

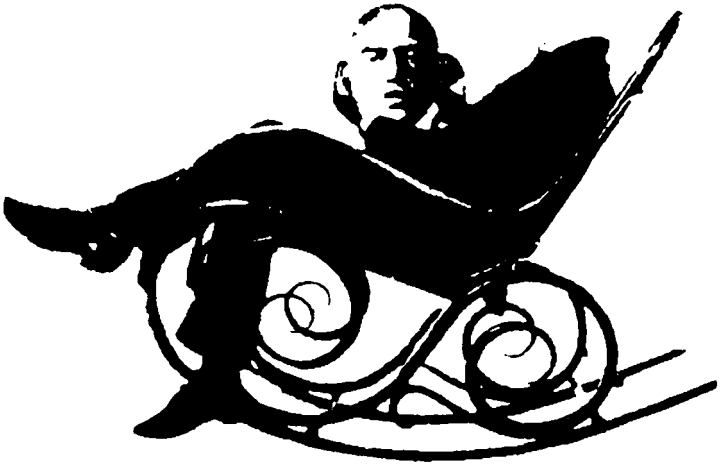
MADRİD'DE KIŞ

C.J. SANSOM

YAYINLARI

bazıları
kitap
sever

ÇEVİRİ ROMANLAR DİZİSİ

kitap deyince

Çatalçeşme Sokak No: 54 Kat: 2 34110 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 526 89 17-18 Fax: (0212) 526 89 19
www.eyayinlari.com bilgi@eyayinlari.com

MADRİD'DE KIŞ

C. J. SANSOM

Çeviren

Meral Gaspıralı

Kitabın Özgün Adı

Winter in Madrid

Yayın Hakları

Copyright © C. J. Sansom

Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla

E Yayınları 2008

Kapak Tasarımı

Cenk Gümüşçüoğlu

Baskı ve Cilt

Özener Matbaası

Birinci Basım

Şubat 2012

ISBN 978-975-390-262-5

Sertifika No: 10763

C. J. SANSOM

MADRİD'DE KIŞ

YAYINLARI

Franco İspanyasının yetimhanelerinde kaybolup giden,
Cumhuriyetçi ana babaların çocuklarının
binlercesinin anısına ...

GİRİŞ

Jarama Vadisi, İspanya, Şubat 1937

Bernie tepeciğin dibinde saatlerden beri yarı baygın yatıyordu.

İngiliz Taburu iki gün önce cepheye sevk edilmişti. Eski bir lokomotifin takırtıları arasında çıplak Kastilya Ovası'nı geçtikten sonra gecenin karanlığında cephenin ön hattına yürümüşlerdi. Taburda I. Dünya Savaşı gazisi daha yaşlı birkaç asker de vardı, ancak askerlerin çoğu, Bernie ve bir avuç başka paralı okul öğrencisinin sahip olduğu subaylık eğitiminden bile mahrum işçi sınıfından gençlerdi. İşçi sınıfı burada, kendi savaşında bile mağdur durumdaydı.

Cumhuriyetçiler bir tepenin zirvesinde sağlam bir mevzide konuşlanmışlardı. Tepe oldukça dik bir yamaçla tepecikler ve zeytin ağaçlarıyla bezenmiş Jarama Nehri vadisine iniyordu. Tâ uzaklarda gri bir sisin içindeki Madrid hayal meyal seçilebiliyordu. Madrid geçen yaz yaşanan generaller ayaklanmasından bu yana Faşistlere karşı direniyordu. Madrid, Barbara'nın olduğu yerdi.

Franco'nun ordusu nehri geçmişti bile. Orada her türlü oyuğa saklanabilme becerisine sahip Faslı sömürge birlikleri vardı. Tabur mevzi alıp tepeyi savunmakla görevlendirilmişti. Tüfekleri eskiydi, ayrıca cephane sıkıntısı olduğu yetmezmiş gibi silahlar doğru dürüst ateş bile edemiyordu. Üstelik bu tüfekler kurşun geçirebilir olduğu söylenen I. Dünya Savaşı'ndan kalma Fransız malı çelik miğferlerle birlikte askerlere dağıtılmışlardı.

Taburun düzensiz ateşine rağmen, Mağrıbiler sabahın ilerleyen saatlerinde tepeye ağır ağır tırmanmaya başlamışlardı. Gri yağmurluklarının içinde yüzlerce sessiz ve öldürücü Faslıdan oluşan bu karaltılar zeytin ağaçlarının arasında bir görünüyor bir kayboluyor, ama kesinlikle giderek yaklaşıyorlardı. Derken Faşist mevzilerinden bir mermi yağmuru başladı. Taburun mevzilerinin etrafındaki sarı toprak top mermilerinin peş peşe düşmesi üzerine patlıyor ve acemi birlikleri dehşet içinde bırakan devasa fıskiyeler gibi çevreye püskürüyordu. Derken öğleden sonra geri çekilme emri geldi. Ortalık birden kaosa dönüştü. Bernie, askerlerin yüklerini hafifletmek için çantalarından çıkarıp attıkları kitapların, şiir kitaplarının, Marksist okuma kitaplarının ve Madrid işportalarından alınmış pornografik dergilerin zeytin ağaçlarının arasına saçıldığını gördü.

Taburdan hayatta kalanlar o gece *meseta*'daki [plato] çökmüş bir yola bitkin halde sığındılar. Savaşın diğer yerlerde nasıl gittiğine dair hiçbir haber yoktu. Bernie yorgunluktan sızıp kaldı.

Rus komutan sabahleyin taburdakilere yeniden ilerleme emri verdi. Bernie, Yüzbaşı Wintringham'ın komutanla tartıştığını gördü. Güneş ufukta yükseldikçe rengi leylaktan maviye dönen soğuk gökyüzünün altında başlarını seçebiliyordu. Tabur yorgunluktan tükenmişti; üstelik düşman şimdi sayıca üstün durumdaydı. Mağrıbiler siper kazmışlar, dahası makineli tüfeklerini getirmişlerdi. Fakat Rus'un dediği dedikti, kararından dönmeyecekti.

Askerlere çökmüş yolun kenarında sıraya girmeleri emredildi. Faşistler şafak sökerken tekrar ateşe başlamışlardı, gürültü dehşet vericiydi. Tüfeklerin patlama sesiyle makinelilerin çatırtıları birbirine karışıyordu. Orada dikilip de hareket emrini beklerken Bernie düşünemeyecek kadar bitkindi. "Boku yedik, boku yedik" sözleri bir metronom gibi kafasının içinde gidip geliyordu. Adamların çoğu gözlerini kör gibi ile-

riye dikmek dışında bir şey yapamayacak kadar yorgundu; diğerleriyse korkudan titriyordu.

Hücuma öncülük eden Wintringham, daha adımını attığı anda bacağına bir kurşun yiyerek yere yığıldı. Mermiler etrafında uçuştukça Bernie irkiliyor, sıçrıyor, eğittiği adamların feryat ederek ya da acı iniltilerle vurularak yere düşüşlerini seyrediyordu. Yüz metre kadar ileride düşmek ve toprağa yapışmak arzusuna karşı koyamayarak yaşlı bir zeytin ağacının arkasında kendini yere bıraktı.

Etrafında mermiler vızıldarken uzun süre ağacın boğum boğum gövdesinin arkasında öylece durdu, arkadaşlarının cesetlerini ve akan kanlarını emen soluk toprağın renginin siyaha dönüşmesini seyretti. Vücudunu kıvırarak kendini toprağın içine elinden geldiğince derine gömmeye çalışıyordu.

Sabahın ilerlemiş saatlerinde ateş sesleri kesildi, ama Bernie cephenin ötesinde savaşın hâlâ devam ettiğini duyabiliyordu. Sağında bodur otlarla kaplı dik yamaçlı bir yükselti gördü ve oraya ulaşmaya karar verdi. Kalktı ve vücudunu neredeyse ikiye katlayarak koşmaya çalıştı, oraya ulaşıp kendini emniyete alıyordu ki birden sağ baldırında sert bir darbe hissetti. Kendi etrafında dönerek yere yığıldı. Pantalonundan aşağı kanın süzüldüğünü hissediyor, fakat dönüp bakmaya cesaret edemiyordu. Dirseklerini ve sağlam bacağını kullanarak tepeciğin siperine doğru panik halinde süründü. Kolundaki eski yaradan yayılan acı omzuna vuruyordu. Yeni bir mermi etrafındaki toprağı püskürttü, ama buna rağmen tepeciğe ulaşabildi. Orada kendini yükseltinin korumalı tarafına atarak kendinden geçti.

* * *

Öğleden sonra kendine geldiğinde uzun bir gölgenin koynunda yatıyordu ve hava serinlemeye yüz tutmuştu. Tepeciğin eğiminden aşağı

yuvarlanmıştı, etrafında toprak ve taşlardan başka hiçbir şey göremiyordu. Dayanılmaz şekilde susadığını hissediyordu. Ortalık sakin ve sessizdi; zeytin ağaçlarının birinde bir kuşun şakıdığını ve uzakta bir yerlerde birilerinin konuştuğunu duyabiliyordu. İspanyolca konuştuklarına göre bunlar Faşistler olmalıydı. Belki de kuzeydeki İspanyol birlikleri cepheyi yarmışlardı, ama bu kesimde tanık olduklarından sonra böyle bir şeyin olabileceğine Bernie ihtimal vermiyordu. Toprağı başının altına yastık yaparak kımıldamadan yattı. Sağ bacağının uyuştuğunu hissediyordu.

Bir kendinden geçiyor, bir ayılıyordu. İlerilerde ve solda bir yerde hâlâ o konuşmaları duyuyordu. Bir süre sonra tam olarak uyandı. Kafasının içi aniden berraklaşmış, fakat susuzluğu dayanılmaz bir hal almıştı. Artık konuşma sesleri yoktu, sadece kuş hâlâ şakıyordu, ama şüphesiz aynı kuş değildi.

Bernie İspanya'nın sıcak bir ülke olduğunu düşünmüştü; çünkü altı yıl önce Harry ile yaptığı seyahatte insana balyoz gibi çarpan kuru bir sıcakla karşılaşmıştı. Ama şubat ayında günler yeterince ılık geçse de güneş batarken hava soğuduğu için burada açıkta bir geceyi atlatabileceğine emin değildi. Karnının üstündeki sık tüylerin arasında bitlerin süründüğünü hissedebiliyordu. Bitler karargâhı istila etmişti; Bernie de ağır ağır yayılan kaşıntılardan nefret ediyordu. Ağrı garip şeydi, bacağındakine katlanabiliyordu, ama karnını kaşıma güdüsüne kesinlikle karşı koyamıyordu. Bildiği tek şey hareketsiz vücudunu cesede benzeten ve en küçük hareketi karşısında ateş açacak Faşist askerleriyle çevrili olabileği ihtimaliydi.

Mermi korkusundan dişleri birbirine çarparken başını biraz kaldırdı. Hiçbir şey olmadı. Yukarıda sadece tepenin çıplak yamacı görünüyordu. Güçlükle yan döndü. Sancı bacağına bıçak gibi saplandı, öyle ki bağırmamak için çenesini sıkmak zorunda kaldı. Dirseklerine dayanarak doğruldu ve aşağıya baktı. Pantalonunun yarısı kopup gitmişti, baldırı

da pıhtılaşmış koyu renkli kanla kaplıydı. Yara artık kanamıyordu, demek ki mermi atardamara rastlamamıştı, fakat fazla hareket ederse tekrar başlayabilirdi.

Solunda tugayın üniformaları içinde iki ceset gördü. İkisi de yüz üstü düşmüşlerdi. Biri kim olduğunu anlayamayacağı kadar uzaktaydı, ama ikincisi İskoçyalı genç madenci McKie'ydi. Bernie bacağını kımıldatmamaya dikkat edip dirseklerine korku içinde abanarak süründü ve yukarıya, yükseltinin tepesine baktı.

On beş metre kadar yukarısında bir tank tepenin kenarından aşağıya sarkıp kalmıştı. Bu Hitler'in Franco'ya verdiği Alman tanklarından biriydi. Makineli kulesinden bir kol aşağı sarkıyordu. Görünüşe bakılırsa Faşistler cepheye tanklar da getirmişlerdi, ama bu tam tepeden aşağı ineceği sırada duruvermişti. Ön tarafı aşağı sarkmış bir halde çok hassas bir dengede duruyor, Bernie yattığı yerden altındaki boruları, cıvataları ve zırh kaplı paletleri görebiliyordu. Her an üzerine devrilebilirdi ve hemen oradan uzaklaşması gerekiyordu.

Ağır ağır sürünmeye başladı. Sancı bacağına saplandıkça sürekli terleyip soluyarak durmak zorunda kalıyordu. McKie'yi görebiliyordu şimdi. Kopan kollarından biri birkaç metre ötesinde duruyordu. Dağınık kumral saçları yaşarken olduğu gibi öldüğünde de hafif esintide dalgalanıyordu, yüzü ise bembeyaz olmuştu bile. McKie'nin gözleri kapalıydı, çirkin, ama sempatik yüzünün huzurlu bir havası vardı. Zavallıcık diye düşündü Bernie ve gözlerinin yaşardığını hissetti.

Askerlerin Madrid'teki çarpışma sonrasında getirdikleri ve sokakta sıra sıra dizdikleri cesetleri ilk görüşünde duyduğu dehşetten hasta olmuştu. Ama dün savaşa girince duyduğu iğrenme kaybolmuştu. Babasının Somme'den[1] söz ettiği ender anlardan birinde anlattığına göre ateş

[1] *Somme:* I. Dünya Savaşı'nın en kanlı çarpışmalarından birinin yaşandığı Fransa'da bir bölge –çn.

altında olmanızla ilgili bir şeydi bu ve böyle bir durumda bütün duyuların hayatta kalmaya odaklanması gerekirdi. Hiçbir şey görmezsin, ama tıpkı bir hayvanın yapacağı gibi her şeyi *gözetlersin*. İşitmezsin, ama yalnızca bir hayvanın yapacağı gibi her şeye *kulak kesilirsin*. Bir hayvan gibi acımasız olur ve tüm dikkatini tek bir noktaya odaklarsın. Fakat babası hâlâ uzun depresyon krizleri geçiriyor ve akşamları dükkânın arkasındaki küçük ofisinde, incecik sarı bir ışığın altında başı önüne eğilmiş olarak oturup siperlerde yaşadıklarını unutmaya çabalıyordu.

McKie'nin sosyalizm sayesinde İskoçya'nın nasıl bağımsız olacağı ve işe yaramaz İngilizlerden kurtulacağı hakkında gülerek anlattığı fıkraları anımsıyordu. Kurumuş dudaklarını yaladı. Bu işten sağ olarak kurtulduğu, hatta Komünistler başarılı olup da özgür ve yeni bir dünya yarattıklarında bile bu anı, McKie'nin saçlarının esintide uçuştuğu anı düşlerinde tekrar tekrar yaşayacak mıydı?

Bir çıtırtı, küçük ve metalik bir ses duydu. Başını kaldırıp baktı; tepesindeki tank hafifçe sallanıyor ve uzun top namlusu gökyüzünün oluşturduğu karanlık fonun önünde bir aşağı bir yukarı hareket ediyordu. Bernie'nin tepeciğin dibindeki sürünme hareketleri onu yerinden oynatmış olamazdı, ama hareket ediyordu işte.

Bernie kalkmaya yeltendi, ama yaralı bacağına bıçak gibi bir ağrı saplandı. Tekrar sürünmeye başlayarak McKie'nin ölüsünün yanından geçti. Bacağı şimdi daha da fazla sancıyordu; üstelik yarasından kan sızdığını da hissediyordu. Başı dönüyor; bayılmaktan ve o arada tankın tepenin yamacından aşağı kayıp hareketsiz vücudunun üstüne düşmesinden ödü kopuyordu. Ne pahasına olursa olsun bayılmamalıydı.

Hemen ilerisinde pis bir suyla dolu bir gölcük vardı. Susuzluğu o dereceydi ki tehlikeye rağmen başını suya gömüp bir yudum içti. Suda toprak tadı vardı, içinden öğürmek geldi. Başını kaldırıp baktığında su-

da yüzünün yansımasını görerek dehşet içinde kaldı: çalı süpürgesi gibi bir sakalın yukarısındaki bütün yüz çizgileri toz toprak doluydu ve gözleri deli deli bakıyordu. Birdenbire kafasının içinde bir yerlerde Barbara'nın sesini duydu ve yumuşak ellerinin boynuna dokunuşunu hissetti. "Ne kadar güzelsin," demişti bir keresinde. "Benim için fazla güzel." Onu şimdi görse ne derdi acaba?

Bir gıcırtı daha duydu, bu seferki daha güçlüydü ve başını kaldırıp baktığında tankın öne doğru hafifçe kaydığını gördü. Tepecikten aşağıya toprak ve taş parçaları da dökülmeye başlamıştı. "Aman tanrım," diye soludu. "Aman tanrım." Bütün gücüyle kendini ileri doğru fırlattı.

Derken daha sert bir takırtı duyuldu ve tank yerçekimine yenik düştü. Korkunç bir metal gıcırtısıyla yamaçtan aşağı yuvarlanmaya başlayarak Bernie'nin kafasının birkaç santim ötesinden geçen tank, yamacın dibinde vurulmuş dev bir canavar gibi sarsılarak hareketsiz kalırken uzun topu da toprağa gömüldü. İçindeki asker taretten dışarı savrularak düştü ve kollarıyla bacakları iki yana açılmış olarak hendeğin içine yüzükoyun serildi. Saçları beyazımsı bir sarıydı: Bir Alman. Bernie bir rahatlama hissiyle gözlerini kapattı.

Duyduğu bir başka gürültü dönüp yeniden yukarıya bakmasına yol açtı. Tankın düşme sesine koşup gelmiş beş erkek yükseltinin tepesinde duruyordu. Faşistlerdendiler; üstlerinde Franco kuvvetlerinin giydiği zeytin yeşili üniformalar vardı. Tüfeklerini doğrulttular ve ona nişan aldılar. Askerlerden biri belindeki kılıfından tabancasını çıkardı ve emniyet mandalını kaldırdığını anlatan bir tıkırtı duyuldu. Öne geçip yamacı indi.

Bernie bir eline abanarak doğrulmaya çalışırken öbür elini de yalvarır gibi kaldırdı.

Faşist onun bir metre kadar uzağında durdu. Generalisimo gibi kü-

çük bıyığı olan, uzun boylu, ince yapılı bir adamdı. Yüzünde katı ve öfkeli bir ifade vardı.

"*Me entrego* [teslim oluyorum]" dedi Bernie. Yapılacak başka bir şey de yoktu.

"*Cabrón comunista!* [komünist piç]" Adam ağır bir güneyli şivesiyle konuşuyordu. Bernie daha kelimelerinden anlam çıkarmaya çalışırken Faşist tabancasını doğrultup kafasına nişan aldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

SONBAHAR

1

Londra, Eylül 1940

Victoria Sokağı'na bir bomba düşmüş, yolda kocaman bir krater açıp çok sayıda dükkânın ön kısmını da yerle bir etmişti. Sokağı iplerle çevirmişlerdi. A.R.P.[2] görevlileriyle birlikte gönüllüler bir zincir oluşturmuşlar ve yıkılmış binaların birindeki molozları kaldırmaya uğraşıyorlardı. Harry döküntülerin altında birisinin olması gerektiğini düşündü. Kefen gibi etraflarını saran tozlara bulanmış yaşlı erkekler ve çocuklardan oluşan kurtarıcıların çabaları devasa tuğla ve alçı kümeleriyle karşılaştırıldığında çok zavallı kalıyordu.

Harry trenle Victoria'ya gelirken başka kraterler ve yıkılmış binalar da görmüştü. On gün önce büyük hava akınlarının başlamasından beri kendini bunca yıkımdan garip bir şekilde yalıtılmış hissetmişti. Orada, Surrey'de *Telegraph*'daki fotoğraflara bakarken James Amca'ya neredeyse inme iniyordu. Yaşlı adam Alman canavarlığının bu yeni örneğine ateş gibi yanan bir suratla sövüp sayarken Harry karşılığında pek bir şey söyleyememişti. Zihni sanki bütün bu şiddetle arasına bir mesafe koymuştu.

Ama yine de Westminster'da birdenbire ve hemen önünde açılan kraterden kaçamıyordu. Dunkirk'e geri dönmüştü sanki: Tepesindeki Alman uçakları pike dalışlar yapıyor ve kıyı şeridindeki kumsallar delik

---

[2] *A.R.P, Air Raid Precaution:* Hava Akını Önlem Muhafızları; II. Dünya Savaşı'nda sivilleri yaklaşan hava akınlarına karşı uyaran, vatandaşların karartma kurallara uymalarını sağlamaya çalışan görevliler –çn.

deşik oluyordu. Ellerini sıkan Harry tırnaklarını avuçlarına batırarak derin nefesler aldı. Kalbinin atışları hızlanmıştı, ama titremeye başlamadı; artık tepkilerini kontrol altında tutabiliyordu.

Bir A.R.P. görevlisi yolunu kesti. Ellili yaşlarında, yüz hatları sertleşmiş ve ince kır bıyıklı, baston yutmuş gibi yürüyen bir adamdı. Siyah üniforması toz toprak içinde kalmıştı.

"Buradan öteye geçemezsin," dedi hırlar gibi bir sesle. "Yol kapalı. Buraya bomba düştüğünü görmüyor musun?" Harry'ye ondan kuşkulanmış gibi, aynı zamanda da tehditkâr gözlerle bakıyordu. Otuzlu yaşlarının başlarında ve sağlıklı görünen bir adamın niçin üniformalı olmadığını merak etmiş gibiydi.

"Üzgünüm," dedi Harry. "Şehir dışından yeni geldim. Burada durumun bu kadar kötü olduğunu tahmin etmemiştim."

Harry'nin paralı okul İngilizcesiyle karşılaşan çoğu Cockney[3] hemen etkilenip alttan alırlardı, ama bu adam öylelerinden değildi. "Hiçbir yerde bundan kaçamazsın," diye söylendi. "Bu kez işler kötü. Kırsalda olsun, şehirde olsun, kurtuluşun garantisi yok." A.R.P. görevlisi Harry'yi soğuk bir bakışla tepeden tırnağa süzdü. "İzinli misin?"

"Malulen emekli edildim," diye hemen atıldı Harry. "Bakın, Queen Anne Kapısı'na gitmem gerekiyor. Resmi görevle."

Görevlinin tavrı anında değişti. Harry'yi kolundan tutarak aksi yöne çevirdi. "Petty France'dan geç. Yalnızca buraya bomba düştü."

"Teşekkür ederim."

"Önemi yok, bayım." Harry'nin kulağına doğru eğildi. "Dunkirk'de bulundun mu?"

"Evet."

---

[3] *Cockney:* Londra'nın doğu kesiminde daha çok işçi sınıfından insanların oturduğu mahalleler ve oradaki insanların aksanı –çn.

"Köpekler Adası'nda her yer yıkıldı ve sel gibi kan aktı. Geçen defa ben de siperlerdeydim. Bir kez daha aynı şeylerin olacağını, üstelik bu sefer yalnızca askerlerin değil, herkesin işin içine karışacağını biliyordum. Gör de bak, tekrar çarpışmak fırsatını bulacaksın. Süngünü Almanın karnına sapla, çevir ve dışarı çek. Nasıl?" Yüzünde garip bir gülümsemeyle birkaç adım geri çekildi ve Harry'yi selamladı. Soluk gözleri parlıyordu.

"Teşekkür ederim." Harry de selama karşılık verdikten sonra Gillingham Sokağı'na saptı. Kaşları çatılmıştı; adamın sözlerinden kesinlikle tiksinmişti.

* * *

Victoria Sokağı normal bir pazartesi günündeki kadar hareketliydi. Londra'da yaşamın her zamanki gibi sürdüğüne dair anlatılanlar görünüşe göre doğruydu. Harry Georgian üslubundaki geniş sokaklarda yürürken etraf sonbahar güneşinin altında sessiz ve sakindi. Pencerelerde patlamalara karşı haç biçiminde yapıştırılmış beyaz bantlar olmasa insan kendini savaş öncesinde zannedebilirdi. Arada sırada melon şapkalı bir işadamı Harry'nin yanından geçiyordu; bebek arabaları süren dadılar da hâlâ vardı. İnsanların yüzlerindeki anlam normal, hatta neşeliydi. Birçokları gaz maskelerini evlerinde bırakmışlardı, ama Harry'ninki omzuna asılı bir kutunun içindeydi. Çoğu kişinin meydan okur gibi benimsedikleri bu şen halin Alman istilası korkusunu gizlediğini biliyordu, ama her şeyin sözüm ona normal olduğu iddiasının, İngiliz ordusunun Fransa'da bir kumsalda darmadağın halde kaldığını, psikolojisi bozulmuş eski askerlerin de sokaklarda herkesin katılacağı son ve büyük bir ölüm kalım savaşı kehanetlerinde bulunduklarını hatırlamaktan yeğ olduğunu düşünenlerdendi.

Bugünlerde sık sık olduğu gibi bir kez daha Rookwood'u hatırladı.

Bir yaz gününde okulun kare avlusu, ağaçların altında yürüyen cüppeli ve kepli hocalar, lacivert bleyzer ya da beyaz kriket giysileri içinde gezinen delikanlılar. Bütün bunlar, aynanın öbür yanına, çılgınlığın uzağına kaçıştı aslında. Ama acı dolu düşünceler ergeç ön plana çıkıyordu: nasıl olmuştu da hayat o günlerden bugünlere gelirken nasıl olmuş da böylesine değişivermişti?

* * *

St. Ermin Oteli bir zamanlar görkemli bir mekândı, ama şimdilerde şıklığından çok şey kaybetmişti. Girişteki büyük avize toz içindeydi, ayrıca ortalıkta lahana ve cila kokusu vardı. Geyiklerle İskoçya göllerini betimleyen suluboya resimler meşe kaplamalı duvarları süslüyordu. Bir yerlerde bir dolaplı saat büyük bir ciddiyetle çalışmasını sürdürüyordu.

Resepsiyon masasında kimse yoktu. Harry zili çalınca üstüne bir üniforma geçirmiş dazlak kafalı iri kıyım bir adam ortaya çıktı. "Günaydın, efendim" dedi insanlara hizmetle geçen bir ömrün sağladığı sakin ve kaypak bir sesle. "Hoş geldiniz. Umarım sizi bekletmemişimdir."

"Saat iki buçukta Bayan Maxse'yle randevum var. Ben Teğmen Brett." Harry, Dışişleri'nden telefon eden şahsın önerdiği gibi kadının adını 'Macksie' gibi hecelemişti.

Adam başının sallayarak onayladı. "Beni izleyin, Bayım." Kalın ve tozlu halının üstünde ses çıkarmayan adımlarla Harry'yi koltuklar ve küçük masalarla dolu bir salona götürdü. Orada bir cumba girintisinde oturan bir erkek ve bir kadın dışında kimse yoktu.

"Teğmen Brett geldi, hanımefendi." Resepsiyon memuru eğilip selamladıktan sonra uzaklaştı.

İki kişi de ayağa kalktı. Kadın Harry'ye elini uzattı. Şık bir lacivert takım giymiş, ufak tefek, ince yapılı ve elli yaşlarında bir kadındı. Sıkı bukleli kırlaşmış saçları, zeki ve anlamlı bir yüzü vardı. Uyanık gri göz-

leri Harry'nin yüzüne dikildi.

"Nasılsınız? Tanıştığımıza sevindim." Güven dolu kontralto sesiyle ona bir kız okulu müdiresini anımsatmıştı. "Ben Marjorie Maxse. Sizin hakkınızda çok şey duydum."

"Kötü bir şey duymadığınızı ümit ederim."

"Tam tersine. Sizi Robert Jebb ile tanıştırayım." Adam Harry'nin elini sertçe sıktı. Bayan Maxse ile aşağı yukarı aynı yaşlardaydı. Güneş yanığı bir yüzü vardı ve siyah saçları da seyrelmeye yüz tutmuştu.

"Çay içer miydiniz?" diye sordu Bayan Maxse.

"Teşekkür ederim."

Bir masanın üstünde gümüş bir çaydanlıkla porselen fincanlar vardı. Ayrıca bir tabak çöreğin yanı sıra küçük kâseler içinde reçel ve gerçek gibi görünen krema da getirilmişti. Bayan Maxse fincanlara çay koyarken konuştu: "Gelirken güçlükle karşılaşmadınız ya? Dün gece bu yakınlara bir iki bombanın düştüğünü duyduk."

"Victoria Sokağı kapatılmış."

"Can sıkıcı. Bu durum bir süre daha devam edeceğe benzer." Kadın gökten düşenler yağmurmuş gibi konuşuyordu. Gülümsedi. "İlk görüşme için yenilerle burada buluşmayı tercih ediyoruz. Otel müdürü eski bir dost olduğundan rahatsız edilmeyeceğiz." Sonra aynı ses tonuyla devam etti. "Şeker ister misiniz? Çöreklerden alın, gerçekten nefisler."

"Teşekkür ederim." Harry reçelle krema da aldı. Başını kaldırınca Bayan Maxse'nin onu dikkatle incelediğini gördü. Kadın yakalanmasından dolayı sıkılmış görünmeyerek gülümsedi.

"Şimdi nasılsınız? Dunkirk'de yaralanıp malulen emekli olduğunuzu duymuştuk."

"Evet. Beş altı metre uzağıma bir bomba düşmüştü. Epey de kum kaldırmıştı. O bakımdan şanslıymışım. Patlamanın şiddetinden beni bir

ölçüye kadar korudu." Harry, Jebb'in de çelik gibi gri gözleriyle kendisini incelediğini fark ediyordu.

"Anladığım kadarıyla epeyi bir ruhsal çöküntü yaşamışsınız," dedi birden kadın.

"O kadar önemli değildi. Şimdi de bir şeyim yok," diye yanıtladı Harry.

"Yüzünüz bir an donuklaştı," diye lafa karıştı Jebb.

Harry istifini bozmadı. "Açık konuşmam gerekirse, bu hal önceleri bir andan da uzun sürüyor ve her iki elim de sürekli titriyordu."

"İşitme duyunuz da zarar görmüştü sanırım." Bayan Maxse soruyu bu hal çok normalmış gibi sormuştu, ama asıl amacı Harry'nin dikkatinden kaçmadı.

"İşitme duyum da aşağı yukarı normale döndü. Yalnız sol kulağımda hafif bir sağırlık kaldı."

"Öyleyse şanslıymışınız," diyerek omuzlarını silkti Jebb. "Bir patlamadan kaynaklanan sağırlık çoğu zaman kalıcı olur." Adam cebinden bir kâğıt ataçı çıkardı ve bir yandan Harry'ye bakarak dalgın bir tavırla kurcalamaya girişti.

"Doktor da şanslı olduğumu söylemişti."

"Kulaklardaki bir arıza doğaldır ki aktif hizmetin sonu demektir," diye devam etti Bayan Maxse. "Hatta önemsiz bile olsa. Bu da epeyi bir darbe olsa gerek. Anladığım kadarıyla geçen eylül ayında aktif bir görevdeymişsiniz. Öyle değil mi?" Elinde çay fincanıyla öne eğilmişti.

"Evet, öyle. Kusura bakmayın, ama ne demek istediğinizi pek anlayamadım, Bayan Maxse ..."

Kadın yine gülümsedi. "Elbette. Size telefon açtıklarında Dışişleri'nden ne söylediler?"

"Oradaki bazı yetkililer benim yapabileceğim bir iş olduğunu düşü-

nüyormuş."

Bayan Maxse yine gülümsedi. "Gerçek şu ki biz Dışişleri'nden ayrı bir oluşumuz. Biz İstihbaratız." Kadın durumun acayipliğinden etkilenmiş gibi çıngıraklı bir kahkaha salıverdi.

"Demek öyle," dedi Harry.

Bayan Maxse birden ciddileşti. "Görevimizin şimdi hayati önemi var, hem de fazlasıyla. Fransa da elden gittikten sonra bütün Avrupa anakarası şimdi Nazilerle ittifak halinde ya da onlara bağımlı durumda. Artık normal diplomatik ilişki kalmadı gibi bir şey."

"Bizler de artık olayların ön hatlarındayız," diye ekledi Jebb. "Bir sigara ister misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim. Sigara içmiyorum."

"Albay James Brett amcanızdı, doğru mu?"

"Evet efendim, doğru."

"Hindistan'da birlikte görev yapmıştık. İster inanın, ister inanmayın, 1910'lardaydı." Jebb bir kahkaha attı. "Kendisi şimdi nasıl?"

"Emekliye ayrıldı." Ama teninin yanıklığına bakılırsa, sen görevde kaldın, diye düşündü Harry. Adam belki de Hint polisindendi.

Bayan Maxse fincanını masanın üstüne bıraktıktan sonra ellerini kavuşturdu. "Bizim için çalışmaya ne dersiniz?" diye sordu.

Harry alışık olduğu bezginliği yine hissetti, ama aynı zamanda merakı uyanmıştı.

"Elbette ki savaş organizasyonuna yardımcı olmak isterim."

"Oldukça çaba gerektiren bir çalışmayla başa çıkabilecek durumda olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordu Jebb. "Dürüst olalım. Eğer yapamayacaksanız, açıkça söyleyin. Bunda utanılacak bir şey yok," diye ters bir tavırla da ekledi. Bayan Maxse genç adama cesaret verir gibi gülümsüyordu.

"Yapabileceğimi sanıyorum," dedi Harry kelimelerini dikkatle seçe-

rek. "Neredeyse normale döndüm sayılır."

"Pek çok kişiyi göreve çağırıyoruz, Harry," dedi Bayan Maxse. "Size Harry diyebilirim, değil mi? Bazılarını bizim gördüğümüz işlere ayak uydurabileceklerini düşündüğümüz için, bazılarını da özel bir alanda bize yardımcı olacaklarını düşündüğümüz için. Örneğin siz askere çağırılmadan önce bir modern diller uzmanıydınız. Cambridge'den iyi dereceyle mezun oldunuz ve savaşa kadar da Kings'de araştırma görevlisiydiniz."

"Evet, doğru." Bu adamların onun hakkında çok şey bildikleri anlaşılıyordu.

"İspanyolcanız nasıl? Bu dili akıcı şekilde konuşabiliyor musunuz?"

Harry'nin beklemediği bir soruydu. "Öyle sanıyorum," dedi.

"Konunuz Fransız edebiyatı, değil mi?"

Harry kaşlarını çattı. "Ama İspanyolca çalışmayı da sürdürüyorum. Cambridge'de bir İspanyolca grubunun üyesiyim."

Jebb başıyla doğruladı. "Daha çok öğretimle ilgili çalışmalarınız oluyor, değil mi? İspanyolca piyesler vs. üzerinde çalışıyorsunuz."

"Evet."

"Aranızda İspanyol İç Savaşı'ndan kaçmış mülteciler var mı?"

"Bir iki kişi var." Harry, Jebb'in yüzüne baktı. "Fakat grubumuz politik amaçlar peşinde değil. Hatta aramızda politika mevzularından kaçmak hususunda sözlü olmayan bir anlaşma bile var."

Jebb kıvır kıvır kıvırdığı ataçı masanın üstüne bıraktı ve evrak çantasını açtı. İçinden üstünde çapraz bir kırmızı haç bulunan karton kapaklı bir dosya çıkardı.

"1931 yılına, Cambridge'deki ikinci yılınıza dönelim," dedi. "O yaz İspanya'ya gitmiştiniz, değil mi? Okulunuz Rookwood'dan bir arkadaşınızla birlikte."

Harry yine kaşlarını çattı. Adamlar bunu nereden bilebilirlerdi? "Evet," dedi.

Jebb dosyayı açtı. "Sonradan İngiltere Komünist Partisi'ne üye olan bu arkadaşınız, yani Bernard Piper İspanyol İç Savaşı'na katılmaya gitmiş. 1937'de Jarama Savaşı'ndaki kayıplar listesinde ve o çarpışmalarda öldürüldüğü sanılıyor." Adam bir fotoğraf çıkararak masanın üstüne koydu. Düzensiz üniformalı iki sıra asker çıplak bir dağ yamacında görülüyordu. Ötekilerden daha uzun boylu olan ve sarı saçları kısacık kesilmiş Bernie ortalarındaydı. Kameraya çocuksu bir gülümsemeyle bakmıştı.

Harry başını kaldırarak Jebb'e baktı. "Bu İspanya'da mı çekilmiş?"

"Evet." Adamın sert bakışlı çipil gözlerini kısarak Harry'ye baktı. "Siz de onu arayıp bulmak için oraya gittiniz."

"Ailesinin isteği üzerine ve İspanyolca bildiğim için."

"Ama başarılı olamadınız."

Harry'nin suratı asıldı. "Jarama'da on bin ölü vardı ve çoğunun kimliği saptanamamıştı. Bernie de herhalde Madrid dışında bir yerde, bir toplu mezarın içindedir. Bu bilgileri kimden aldığınızı sorabilir miyim efendim? Buna hakkım var sanırım."

"Aslında hakkınız yok. Ama sorduğunuza göre şu kadarını söyleyeyim: bütün Komünist Parti üyelerinin bizde dosyaları var. Stalin, Hitler'in Polonya'yı kesip biçmesine yardım ettiğine göre bu da çok isabetli bir kararmış sanırım."

Bayan Maxse gülümseyerek araya girdi. "Kimse sizinle onların arasında bağlantı kurmuyor."

Harry sinirlendi. "Umarım öyledir."

"Herhangi bir siyasi tercihiniz yok mu?"

İngiltere'de sorulması beklenebilecek bir soru değildi bu. Adamların

onun hayatı ve Bernie'nin geçmişi hakkında bilgi sahibi olması Harry'yi rahatsız etmişti. Yanıt vermeden önce bir duraklama geçirdi.

"Olsa olsa liberal bir muhafazakâr olduğumu söyleyebilirim," dedi sonunda.

"Piper gibi siz de İspanya Cumhuriyeti için savaşmaya gitmeyi istemediniz mi?" diye sordu Jebb. "Faşizme karşı bir haçlı seferine katılmayı?"

"Bana sorarsanız, İç Savaş'tan önceki İspanya tamamen çürümüştü ve kaos hüküm sürüyordu. Bu durumdan hem faşistler hem de komünistler yararlandılar. 1937'de bazı Ruslarla karşılaşmıştım. Hayvandan farksızdılar."

"Sizinkisi soluk kesici bir macera olmuş olmalı," diye atıldı Bayan Maxse. "İç Savaş'ın ortasında Madrid'e gitmek..."

"Arkadaşımı arayıp bulmaya gitmiştim. Dediğim gibi, ailesinin isteği üzerine."

"Okuldayken yakın arkadaştınız, değil mi?" diye sordu Jebb.

"Rookwood'da da bu soruları sordunuz mu?" Bunu düşünmek bile Harry'yi kızdırmıştı.

"Evet," dedi Jebb. Hiç de özür dileme havasında değildi.

Harry'nin birden gözleri açıldı. "Konu Bernie mi yoksa? Hayatta mı?"

"Bernard Piper hakkındaki dosyamız kapanmıştır," dedi Jebb daha yumuşak bir tavırla. "Bildiğimiz kadarıyla Jarama'da öldü."

Bayan Maxse oturduğu yerde birden doğruldu. "Şunu alamalısınız ki Harry, eğer sizi bizimle çalışmaya davet edeceksek size güvenmemiz gerekiyor, bunun için de hakkınızdaki her şeyi bilmemiz zorunluydu. Ama kanaat getirmiş sayılırız." Jebb'in başıyla onaylaması üzerine kadın devam etti. "Artık sadede gelelim. Normal olarak bu tür bir konuya

böyle balıklama dalmazdık, ama zamanlama önemli. Hatta çok ivedi bir durum söz konusu. Birisi hakkında bilgiye ihtiyacımız var. Bu konuda siz bize yardım edebilirsiniz ve bu çok önemli olabilir."

Jebb öne doğru eğildi. "Bu noktadan itibaren size bütün söyleyeceklerimiz aramızda kalacak. Anlaşıldı mı? Özetle, bu konuştuklarımızdan bu odanın dışında söz edecek olursanız, başınız büyük derde girer. Haberiniz olsun."

Harry adamın gözlerinin içine bakarak yanıtladı. "Anlaşıldı."

"Konu Bernard Piper değil. İlginç bazı politik bağlantılar kurmuş olan başka bir eski okul arkadaşınızdan söz etmek istiyoruz." Jebb yine çantasını karıştırdı ve masanın üstüne başka bir fotoğraf koydu.

Harry'nin bir daha görmeyi beklemediği bir yüzdü bu. Sandy Forsyth'ın artık otuz bir yaşında olması gerekirdi; Harry'den sadece birkaç ay büyüktü, ama yüzü orta yaşlı bir adama benzemişti. Clark Gablevari bir bıyığı vardı, alnından arkaya doğru taranmış briyantinli saçları da seyrelmeye yüz tutmuştu. Yüzü dolgunlaşıp yeni kırışıklar edinmişti, ama keskin bakışlı gözleri, kemerli burnu ve ince dudaklı geniş ağzı aynı kalmıştı. Bu fotoğrafa belli ki poz verilmişti; Sandy yarı gizemli, yarı davetkâr bir sinema yıldızı gülümsemesiyle kameraya bakıyordu. Aslında yakışıklı bir adam değildi, ama fotoğraf onu öyle gösteriyordu. Harry başını kaldırdı.

"Onun için yakın bir arkadaşımdı diyemem," dedi sakin bir tavırla.

"Bir zamanlar arkadaştınız Harry," diye lafa karıştı Bayan Maxse. "Okuldan atıldığı yıldan önce. Bay Taylor'la ilgili o olaydan sonra. Zira o öğretmenizle konuştuk."

"Bay Taylor." Harry kısa bir duraklama geçirdi. "Kendisi nasıl?"

"Bugünlerde iyi sayılır," dedi Jebb. "Ama herhalde Forsyth'ın sayesinde değil. Okuldan kovulduğunda birbirinizden dostça duygularla ayrıldınız mı?"

"Evet, aslında Forsyth'ın Rookwood'daki tek arkadaşıydım."

Bayan Maxse gülümsedi. "Onunla fazla ortak yanınız olacağını düşünemiyorum."

"Birçok bakımdan uyuştuğumuz söylenemezdi."

"Şu Forsyth aslında berbat biriydi, değil mi? Çevresine uyum sağlayamıyordu. Ama siz oldum olası doğru düzgün bir gençtiniz."

Harry içini çekti. "Sandy'nin iyi bir yanı da vardı. Ne var ki..." Genç adam durakladı. Bayan Maxse devam etmesi için ona gülümsedi.

"Benimle niçin arkadaş olmak istediğini bazen merak etmişimdir. İçli dışlı olduğu kişilerin çoğu sizin deyiminizle berbat kişiler olduklarına göre."

"Sizce işin içinde seks olabilir mi, Harry?" Bayan Maxse düşen bombalardan bahsedermiş gibi rahat görünüyordu. Harry kadına bir an şaşkınlıkla baktı, sonra sıkılgan bir tavırla karşılık verdi.

"Kesinlikle hayır."

"Canınızı sıktımsa özür dilerim, ama bilirsiniz işte, yatılı erkek okullarında böyle şeyler oluyor."

"Öyle bir şey yoktu."

"Okuldan ayrılmasından sonra Forsyth ile bağlantıyı sürdürdünüz mü?" diye bu kez Jebb konuştu

"Birkaç yıl kadar mektuplaştık. Ama zaman geçtikçe daha seyrek haberleşir olduk. Sandy'nin Rookwood'dan ayrılmasından sonra pek ortak yanımız kalmamıştı." Harry içini çekti. "Aslında bana niçin o kadar uzun süre mektup yazdığına bile akıl erdiremiyordum. Belki de beni etkilemek içindi – kulüplerden, kızlardan ve bunun gibi şeylerden bahsediyordu." Jebb devam etmesi için ona gülümsedi. "Son mektubunda Londra'da müşterek bahisler düzenleyen biri için çalıştığını söylüyordu. Atlara doping yapmak ve numaradan bahisler düzenlemek şakaymış gi-

bilerden bir dil kullanıyordu." Harry şimdi Sandy ile kırlarda dolaşarak fosil aramalarını ve yaptıkları uzun konuşmaları hatırlıyordu. Bu adamların istedikleri neydi?

"Siz geleneksel değerlere hâlâ inanıyorsunuz, değil mi?" diye gülümseyerek sordu Bayan Maxse. "Rookwood'un aşılamaya çalıştığı değerlere."

"Öyle sanıyorum. Ama yine de..."

"Evet?"

"Ülkemizin nasıl bu hale düştüğünü merak ediyorum." Harry kadının gözlerinin içine baktı. "Fransa'da olanlara, yenilgiye hiç hazırlıklı değildik."

"Yozlaşmış Fransızlar bizi yüzüstü bıraktılar," diye homurdandı Jebb.

"Geri çekilmek zorunda kaldık, efendim. Ben de oradaydım," dedi Harry.

"Haklısınız, hazırlıklı değildik." Bayan Maxse birden heyecanlanmış göründü. "Belki de Münih'te fazla iyi niyetli davrandık. I. Dünya Savaşı'ndan sonra bir devletin tekrar savaş *isteyebileceğini* sanmıyorduk. Ama şimdi Hitler'in bunu başından beri amaçladığını biliyoruz. Bütün Avrupa'yı avucuna almadıkça rahat etmeyecek. Winston Churchill'in dediği gibi Yeni Karanlık Çağ'a giriyoruz."

Kısa bir sessizlik anından sonra Jebb öksürdü. "Evet, Harry, İspanya hakkında konuşmak istiyorum. Fransa'nın geçen haziranda teslim olmasından ve Mussolini'nin bize savaş ilan etmesinden sonra, Franco'nun da onu izlemesini bekliyorduk. Hitler onun için İç Savaşı'nı kazanmıştı ve Franco da muhakkak ki Cebelitarık'ı istiyor. Almanların yardımıyla bunu başarabilir ve o zaman da Akdeniz bize tamamen kapanır."

"İspanya şimdilerde bir enkaz halinde," dedi Harry. "Franco yeni bir savaşı göze alamaz."

"Ama Hitler'e kapılarını açabilir. Fransa'yla İspanya sınırında Wehrmacht tümenleri beklemede. İspanyol Faşist Partisi savaşa girmek istiyor." Jebb başını eğdi. "Öte yandan kraliyet yanlısı generallerin çoğu Falanj'a güvenmiyor ve Almanlar ülkeye girdikleri takdirde bir halk ayaklanmasının patlak vermesinden çekiniyorlar. Onlar Faşist değiller, sadece Kızılları yenmek istediler. Ama çok nazik bir durumdayız ve Franco her an savaş ilan edebilir. Madrid elçiliğimizin mensupları sinir harbi yaşıyorlar."

"Franco ihtiyatlıdır," diye fikrini ileri sürdü Harry. "Birçok kişi biraz daha cüretkâr olsaydı İç Savaşı daha erken bir tarihte kazanabilirdi diyor."

"Umarım haklısındır," diye homurdandı Jebb. "Sir Samuel Hoare sırf onları savaşa girmekten alıkoymak için büyükelçi olarak oraya gitti."

"Bunu ben de duymuştum."

"Dediğiniz gibi, ekonomileri enkaz halinde. Kraliyet Donanması ülkeye girip çıkanları kontrol edebildiğine göre, bu zayıflıkları en büyük kozumuz."

"Abluka."

"İyi ki Amerikalılar itiraz etmiyor. İspanya'ya ancak işleri devam ettirmelerine yetecek kadar, hatta biraz daha da az petrol girmesine izin veriyoruz. Ayrıca kötü bir hasat daha yaşadılar. Buğday ithal etmek ve bunun için dışarıdan kredi almaya çalışıyorlar. Aldığımız haberlere bakılırsa Barselona'daki fabrikalarda insanlar açlıktan baygınlık geçiriyormuş."

Harry başını iki yana salladı. "Durum İç Savaş'taki kadar kötü görü-

nüyor. O sırada çektikleri yetmezmiş gibi."

"Şimdilerde İspanya'dan her tür söylenti yayılıyor. Franco ekonomik yeterlilik elde etmek için çeşitli planlar deniyor ve bunların bazısı gerçekten deli saçması. Avusturyalı bir bilim adamı geçen yıl bitki özlerinden sentetik petrol üretmenin yolunu bulduğunu iddia etti ve bu planını geliştirmek için Franco'dan bir servet aldı. Hepsi palavraydı tabii." Jebb havlamayı andıran bir kahkaha salıverdi. "Daha sonra Badajoz'da devasa altın rezervleri keşfettiklerini ileri sürdüler. Al sana fos çıkan bir iddia daha. Ama şimdi Madrid'e uzak olmayan Sierra'larda gerçekten de altın yatakları bulduklarını duyuyoruz. Güney Afrika'da tecrübe kazanmış bir jeolog onlar için çalışıyor, Alberto Otero adında biri. Bu işi gizli tutmaya çalışmaları rivayetlerde gerçek payı olduğunu düşünmemize yol açıyor. Araştırmacılar bunun jeolojik açıdan mümkün olduğunu söylüyorlar."

"Bu da İspanya'yı bize daha az bağımlı kılar, değil mi?"

"Paralarına destek olacak altın rezervleri yok. Stalin, İç Savaş sırasında Cumhuriyeti altın rezervlerini Moskova'ya yollamaya mecbur etti ve elbette altınları alıkoydu. Bu da piyasadan mal almalarını çok güçleştiriyor. Bu aralar bizlerden ve Yankilerden ihracat kredileri elde etmeye çalışıyorlar."

"Yani söylentiler doğruysa bize daha az bağımlı olacaklar."

"Aynen öyle. Ve dolayısıyla savaşa girmeye daha eğilimliler. En önemsiz bir olay bu nazik dengeyi bozabilir."

"Orada çeşitli cambazlık numaralarına başvuruyoruz," diye ekledi Bayan Maxse. "Onları ne kadar tehditle ve ne kadar yemle hizaya getiririz. Ülkeye ne kadar buğday ve ne kadar petrol girmesine göz yumarız gibi."

Jebb başını sallayarak onayladı. "Mesele şu: Adamlara Otero'yu ta-

nıtan kişi dostunuz Sandy Forsyth."

"Yani Sandy İspanya'da mı?" Harry'nin şaşkınlıktan gözleri iri iri açıldı.

"Evet. Bilmem kaç yıl önce İç Savaş çarpışma alanlarına düzenlenen turlar hakkındaki ilanları gazetelerde görmediniz mi?"

"Hatırlıyorum. Milliyetçiler İngilizler için bu gibi turlar düzenliyorlardı. Bir propaganda oyunu."

"Forsyth de her nasılsa bu oyuna karışmış ve İspanya'ya bir tur rehberi olarak gitmişti. Franco'nun adamları ona iyi para vermişler. Bunun üzerine orada kaldı ve sanırım bazıları oldukça kuşkulu olan işlere karıştı. Görünüşe bakılırsa, oldukça kurnaz ve cafcaflı işadamlarından biri olmuş." Jebb nefretle yüzünü buruşturdu ve Harry'ye dikkatle baktı. "Bugünlerde orada birtakım önemli bağlantıları var."

Harry derin bir nefes aldı. "Bütün bunları nasıl bildiğinizi sorabilir miyim?"

Jebb omuzlarını silkti. "Elçiliğimiz hesabına çalışan muhbirler var. Küçük memurlara bilgi için para veriliyor. Madrid casus dolu. Ama hiçbiri şimdiye kadar Forsyth'a yeterince yaklaşamadı. Zaten Falanj'da casusumuz yok, oysa Forsyth hükümetin Falanjist grubuyla işbirliği halinde. Söylendiğine göre zeki herifin biriymiş ve bir yabancı ortaya çıkıp sualler sormaya başladığında hemen kuşkulanacağı kesin."

"Evet," diye doğruladı Harry. "Sandy zekidir."

"Ama *siz* Madrid'te ortaya çıkarsanız," diye söze karıştı Bayan Maxse. "Diyelim ki elçiliğe bağlı bir çevirmensiniz ve bir kafede onunla karşılaşıyorsunuz. Çoğu zaman böyle olur. Böylece eski bir arkadaşlık tazelenir."

Jebb dobra konuştu. "Ne yaptığını öğrenmenizi istiyoruz. Belki de onu bizim tarafımıza çekmeyi."

Mesele buydu demek. Sandy aleyhine ispiyonculuk yapmasını istiyorlardı. Tıpkı Bay Taylor'm yıllar önce Rookwood'da aynı şeyi ondan istemesi gibi. Harry pencereden baraj balonlarının dev balinalar gibi süzüldükleri mavi göğe baktı.

"Ne diyorsunuz? Bu işi yapar mısınız?" Bayan Maxse'nin sesi yumuşamıştı.

"Sandy Forsyth Falanj'la işbirliği yapıyor demek." Harry başını iki yana salladı. "Para kazanmaya muhtaç olsa bari, babası piskopostur."

"İnsan bazen siyaset kadar heyecan aşkına da kapılır, Harry. Bazen de her ikisi bir arada olur."

"Doğru." Harry, Sandy'nin yasak bahis maceralarının birinden sınıfa soluk soluğa gelişini anımsamıştı. Avucunu açarak buruşmuş bir beş sterlinlik banknotu göstermişti. "Bak, bir enayiden ne kopardım."

"Demek Falanjla işbirliği yapıyor," diye düşünceli bir tavırla tekrarladı Harry. "Sanırım, oldu bitti aykırı giden bir kara koyundu. Ne var ki bir adam bazen kurallara aykırı davrandığı için kötü bir şöhret sahibi olur ve bu da daha berbat biri olmasına yol açar."

"Kara koyunlara bir itirazımız yok," dedi Jebb. "En iyi ajanlar bazen öylelerinin arasından çıkar." Bilgiç bir tavırla güldü. Sandy ile ilgili bir başka anısı Harry'nin hatırına geldi: Sandy çalışma masasının öbür yanından öfkeyle bakarak "Nasıl olduklarını, bizi nasıl kontrol ettiklerini ve onlarla bağlarını koparmak isteyenlere neler yaptıklarını görüyorsun," diye acı acı söyleniyordu.

"Öyle sanıyorum ki bu oyuna katılmak isteyen birisiniz," dedi Bayan Maxse. "Zaten sizden beklediğimiz de buydu. Ama dürüst davranarak bu savaşı kazanamayız." Kadın kısa buklelerini hoplatan bir hareketle başını salladı. "Bu düşmana karşı asla olmaz. İşin içinde gerekirse öldürmek var, ki bunu zaten biliyorsunuz ve korkarım aldatmaca da var."

Bayan Maxse özür diler gibi gülümsedi.

Harry içinde karmaşık duyguların çarpışmaya ve paniğin onu pençesine almaya başladığını hissediyordu. İspanya'ya dönme düşüncesi onu hem heyecanlandırıyor hem de çok korkutuyordu. Cambridge'deyken ülkelerini terk eden İspanyollarla konuşmuş ve orada durumun çok kötü olduğunu duymuştu. Sinemalardaki haber filmlerinde Franco'nun kalabalık kitlelere hitap edişini ve İspanyolların da onu huşu içinde dinleyip faşist selamıyla karşılık verdiklerini görmüştü. Ancak bunun tablonun görülen yüzü olduğu, arka planda ihbarların ve geceyarısı tutuklamalarının alıp yürüdüğü söyleniyordu. Sandy Forsyth ise bütün bu olayların ortasındaydı! Harry fotoğrafa tekrar baktı. "Emin değilim," dedi sonunda yavaşça. "Yani bu işi başarabileceğime emin değilim."

"Sizi eğitiriz," dedi Jebb. "Ancak baştakiler bizden en kısa zamanda bir cevap bekledikleri için çok hızlı bir program uygulamamız gerekiyor." Adam durup Harry'ye baktı. "En üst düzeydeki kişilerden söz ediyorum."

Harry'nin içindeki bir ses ona vazgeçip Surrey'e dönmesini ve tüm bunları unutmasını fısıldıyordu. Ama o, son üç ayı panik derecesine varan saklanma dürtüsüyle savaşmakla geçirmişti.

"Nasıl bir eğitimden söz ediyorsunuz?" diye sordu. "Aldatmaca konusunda pek başarılı olacağımı sanmıyorum."

"İş sandığınızdan daha kolay," diye yanıtladı Bayan Maxse. "Yani eğer uğruna yalan söylediğiniz davaya inanırsanız. Çünkü gizlemeyelim, yalan söyleyecek ve aldatacaksınız. Ama size bütün bu karanlık sanatları öğreteceğiz."

Harry dudağını dişleyerek bekledi. Odaya uzun bir an boyunca sessizlik hâkim oldu.

"Oraya hazırlıksız gitmenizi düşünmeyiz bile," dedi Bayan Maxse.

"Pekâlâ," dedi sonunda Harry. "Belki Sandy'yi yola getiririm. Onun bir faşist olacağına inanmıyorum."

"İşin zor yanı başları olacak," dedi Jebb. "Adamın ağır ağır güvenini kazanmanız gerekiyor. Arkadaşınızın üzerinde çalışıp sizden şüphelenmemesini sağlamakta zorlanabilirsiniz."

"Evet. Sandy insanın içinden geçenleri okuyabilecek kadar kurnazdır."

"O zaman anlaştık," dedi Bayan Maxse, dönüp Jebb'e bakarak. Adam bir an duraksadıktan sonra başını sallayarak onayladı.

"Pekâlâ," dedi Bayan Maxse, canlı bir sesle.

"Hızlı davranmamız gerekiyor," dedi Jebb. "Bazı düzenlemeler yapıp, işlerinizi yoluna koyun. Tabiî ki adamakıllı eğitilmeniz gerekiyor. Bu gece şehirde kalıyor musunuz?"

"Evet, kuzenime gideceğim."

Jebb Harry'ye yine dikkatle baktı. "Burada aileniz bireyleri dışında bağlantılarınız yok, değil mi?"

Harry hayır anlamında başını salladı. "Yok."

Jebb cebinden küçük bir not deferi çıkardı. "Telefon numarası?" Harry ona numarayı verdi.

"Yarın biri sizi bu numaradan arayacak. Lütfen dışarı çıkmayın."

"Peki, efendim."

Oturdukları yerlerden kalktılar. Bayan Maxse genç adamın elini samimi bir tavırla sıktı. "Teşekkür ederim, Harry," dedi.

Jebb de Harry'ye sıkıntılı bir gülümseyişle baktı. "Bu gece alarm sirenlerini duymaya hazır olun. Hava akınlarının sürmesini bekliyoruz." Büktüğü kâğıt ataçını bir çöp sepetine fırlattı.

"Tatlım," dedi Bayan Maxse. "Bu devlet malıydı; amma savurgan adamsın, Roger." Sonra Harry'ye dönüp son bir kere daha gülümsedi.

"Size minnettarız, Harry. Bu iş çok önemli olabilir."

Harry salondan çıktığında bir an durdu. İçine sıkıntılı bir ağırlık çökmüştü. Kadın o karanlık sanatlar sözüyle neyi kastetmişti? Terim Harry'yi fena halde rahatsız etmişti. Birden, eskiden Sandy'nin öğretmenlerin kapılarında içeride konuşulanları dinlemesi gibi, kendisinin de Jebb ve Bayan Maxse'nin içeride konuştuklarını duymak için sağlam kulağını kapıya çevirerek gayri ihtiyari dinlemede olduğunu fark etti. Fakat hiçbir şey duyamıyordu. Başını çevirdiğinde tozlu halının üstünde duyulmayan adımlarıyla resepsiyon memurunun yaklaştığını gördü. Harry sinirli bir gülümsemeyle karşılık verdiği görevliyi izleyerek binadan çıktı. Yoksa farkında olmaksızın rolünü çoktan benimsemiş miydi? Artık sinsi, casus ve hain miydi?

2

Will'in evine kadarki yolculuk genelde bir saatten kısa sürerdi, ama o gün öğleden sonra saatlerinin yarısını yuttu; çünkü metro sürekli duruyor ve tekrar kalkıyordu. İstasyonlarda küçük gruplar sapsarı yüzlerle birbirlerine sokularak oturmuşlardı. Harry bombardımanlarda evleri yıkılan bazı varoş sakinlerinin yeraltı istasyonlarına sığındıklarını duymuştu.

Sandy Forsyth'a karşı *ispiyonculuk* yapmasının beklendiğini hatırladığında tatsız bir duygu benliğini sardı. Etrafındaki yolcuların beyaz ve yorgun yüzlerine baktı. İçlerinden biri pekâlâ casus olabilirdi; insanların görünüşlerinden de anlaşılmazdı ki bu! Fotoğraf ikide birde hayalinde canlanıyordu. Sandy'nin güven dolu gülümseyişi ve Clark Gable benzer bıyığı. Tren yavaşça tünelin birinden çıkıyor, ötekine giriyordu.

* * *

Harry kimliğini Rookwood'da kazanmıştı. Hukukçu babası Harry daha altı yaşındayken Fransa, Somme'daki çarpışmalarda hayatını kaybetmiş ve annesi de insanların Birinci Savaş diye isimlendirdikleri son savaşın kışındaki grip salgınının kurbanı olmuştu. Düğünlerinde çekilen fotoğraf Harry'deydi, bazen çıkarıp ona bakardı. Üstünde bir ceketle kilisenin kapısında duran babası Harry'ye çok benziyordu. Esmer, sağlam ve görünüşü güven uyandıran biriydi. Koluyla omuzlarına sarıldığı Harry'nin annesi kuzeni Will gibi sarışındı; uzun kıvırcık saçları geniş kenarlı bir şapkanın altında omuzlarına dökülüyordu. İkisi de kameraya bakıp gülümsemişlerdi. Mutlu görünüyorlardı. Fotoğraf parlak bir güneşin altında çekilmişti, fazla ışığa maruz kalan film vücutlarının

etrafında ışık hareleri oluşturmuştu. Harry ikisini de ancak hayal meyal hatırlıyordu; fotoğrafın çekildiği dünya gibi kaybolmuş bir hayaldiler.

Harry annesinin ölümünden sonra babasının ağabeyi olan James Amca'sının yanında yaşamaya başlamıştı. James Amca 1914'ün ilk savaşlarında yaralanmış bir subaydı; midesinden yaralanmıştı ve göze görülür etkisi olmayan bu yara onu çok rahatsız ediyordu. Rahatsızlığı adamın esasen var olan huysuzluğunu daha da artırmış, sinirli ve endişeli bir kadın olan Emily Yenge için kocasının sağlığı sürekli bir endişe kaynağı olmuştu. Harry o güzelim Surrey köyündeki evlerine onlarla yaşamaya geldiği sırada ikisi de kırklı yaşlarındaydılar, fakat çok daha yaşlı, endişeli ve titiz iki ihtiyara benziyorlardı.

Her ne kadar ona iyi davranıyor olsalardı da Harry daima istenilmediğini hissetmişti. Çocuksuzdular ve ona nasıl davranmaları gerektiğini bilmiyorlardı. James Amca omuzuna bir şaplak indirince Harry'nin yere devrilmesine ramak kalıyor, amcası üstelik hemen arkasından bugün hangi oyunu oynayacağını soruyor, karısı da neleri yemesi gerektiği konusunda sürekli kuruntu ediyordu.

Harry arada sırada Will'in annesi olan Jenny Teyze'sinde kalmaya gidiyordu. Jenny Teyze, Harry'nin annesine çok bağlı olduğundan kız kardeşinin ona hatırlatılmasından rahatsız oluyordu. Öte yandan okulda okurken ona yiyecek paketleri ve para havaleleri yağdırıyordu.

Harry çocukken amcasının tanıdığı emekli bir öğretmenden özel dersler almıştı. Vaktinin büyük kısmını köyün etrafındaki patikalar ve koruları dolaşarak geçiriyordu. Orada çiftçiler ve nalbantların oğulları olan yörenin gençleriyle tanıştı, fakat onlarla kovboyculuk ve kızıldericilik oynamasına, birlikte tavşan avına çıkmasına rağmen, onlardan daima farklı kaldı: Kibar Harry. "Korkunç desene Harry," diyorlardı, "*Ko*-kunç, *ko*-kunç," diye onu kışkırtmaya çalışıyorlardı.

Harry'nin kırlardan döndüğü bir yaz günü James Amca onu çalışma odasına çağırdı. Henüz on iki yaşındaydı. Odada pencerenin yanında duran bir adam daha vardı. Güneş tam arkasından vurduğu için Harry'ye önce toz taneleriyle çevrili uzun boylu bir gölge gibi göründü. "Bay Taylor ile tanışmanı istiyorum," dedi James Amca. "Eski okulumda öğretmenlik yapıyor. *Alma Mater*'imde. Latincesini doğru söyledim, değil mi?" Adamcağız sinirli bir gülüş salıvererek Harry'yi şaşırttı.

Adam uzanarak Harry'nin elini avucunda sıkıca tuttu. Uzun boylu ve zayıftı; üstünde koyu renkli bir takım elbise vardı. Seyrelen siyah saçları geniş alnından arkaya taranmıştı. Keskin gri gözleri burundan sıkma gözlüğünün arkasından çocuğu inceliyordu.

"Nasılsın Harry?" diye sordu. Sesi sertti. "Oldukça haşarı bir çocuksun, değil mi?"

"Çevrede başıboş koşturup duruyor," dedi James Amca özür diler gibi.

"Rookwood'a gelirsen seni kısa zamanda yola getiririz. Okulumuza gelmek istersin, değil mi Harry?"

"Bilmiyorum efendim. "

"Öğretmeninin raporu olumlu. Ragbi'yi seviyor musun?"

"Hiç oynamadım efendim. Köydeki çocuklarla futbol oynuyorum."

"Ragbi çok daha iyidir. Centilmenlere layık bir oyun."

"Rookwood benim olduğu gibi babanın da eski okuluydu," dedi James Amca.

Harry başını kaldırıp amcasına baktı. "Babamın mı?"

"Evet. Rookwood ağzıyla *pater*'inin okulu."

"*Pater*'in ne demek olduğunu biliyor musun?" diye sordu Bay Taylor.

"Babanın Latincesidir efendim."

"Güzel." Bay Taylor gülümsedi. "Senin çocuk hiç fena değil, Brett."

Bay Taylor başka sorular da sordu. Yeterince dost davranıyordu, ama itaat bekleyen otoriter bir havası da vardı, bunu sezmek Harry'nin ihtiyatlı davranmasına yol açtı. Bir süre sonra Bay Taylor amcasıyla konuşmak isteyince çocuğu dışarı yolladılar. Amcası onu tekrar odaya çağırdığında Bay Taylor gitmişti. James Amca ona oturmasını söyledi ve kırlaşan bıyığını bir yandan okşarken çocuğa düşünceli bir yüzle baktı.

"Yengenle ben artık okula gitme zamanının geldiği düşünüyoruz, Harry," dedi. "Burada bizim gibi ihtiyarlarla vakit öldürmenden bin kat iyidir. Ve kendi sınıfından çocuklarla arkadaşlık etmelisin, köyün yumurcaklarıyla değil."

Yüksek sınıftan çocukların devam ettikleri paralı okulun nasıl bir yer olduğu hakkında Harry'nin hiçbir fikri yoktu. Annesiyle babasının fotoğrafındaki gibi ışıklar içinde ve ona kucak açan büyük bir bina hayalinde canlandı.

"Ne dersin, Harry, öyle bir okula gitmek ister misin?"

"Evet amca, isterim," dedi.

* * *

Will, Tudor üslubunu taklit eden villaların dizili olduğu sakin bir sokakta oturuyordu. Çimlerin kenarında uzun ve alçak bir beton bina olan ve sokağa hiç yakışmayan yeni bir hava saldırısı sığınağı vardı.

Kuzeni evdeydi ve kapının ziline cevap verdi. Üstüne parlak desenli bir kazak geçirmişti ve gözlük camlarının arkasından Harry'ye sırıttı.

"Merhaba, Harry. Nasıl, işler yolunda mı?"

"Yolunda, teşekkür ederim." Harry kuzeninin elini sıktı. "Sen nasılsın, Will?"

"Herkes gibi idare ediyoruz işte. Yaşlı kulaklar ne âlemde?"

"Normale yakın. Yalnız bir yandaki hafif sağır."

Will Harry'yi içeri aldı. Donuk saçlı, uzun boylu ve zayıf bir kadın mutfaktan çıktı. Hoşgörüsüzlüğünü ele veren bir yüz ifadesiyle ellerini bir mutfak havlusuna kuruladı.

Harry kendini gülümsemek için zorladı. "Sen nasılsın, Muriel?"

"Mücadele devam ediyor. Elini sıkmayacağım. Yemek pişiriyordum. İsterseniz, çay saatini atlayıp doğrudan yemeğe oturalım. Güzel bir bifteğimiz var. Kasapla aramdaki özel anlaşmanın ürünü. Harry, istersen yukarı çıkıp ellerini yıka ve yemek odasına gel."

Harry arkadaki yatak odasında daha önce de kalmıştı. Odada iki kişilik geniş bir yatak ve tuvalet masasının üstünde işlemeli küçük örtüler vardı. "Haydi git, elini yüzünü yıka ve aşağı gel," dedi Will.

Harry küçük lavaboda yüzünü yıkadı ve kurulanırken bir yandan kendine baktı. Kilo almıştı; esasen tıknaz olan vücudu son zamanlarda hareketsizlikten yağlanmaya başlamış ve karemsi çenesi de yuvarlanmıştı. İnsanlar ona çekici bir yüzü olduğunu söylüyorlardı, ama kendisi kıvırcık kestane rengi saçların altındaki düzgün yüz hatlarının yakışıklı sayılamayacak kadar ablakça olduğunu düşünüyordu. Son günlerde gözlerinin etrafında yeni kırışıklar yer etmişti. Yüzünü elinden geldiğince anlamsızlaştırmaya çalıştı. Sandy böylesi bir maskenin ardında düşüncelerini okuyabilecek miydi acaba? Okulda çocuklar duygularını gizlemek için böyle bir yönteme başvururlardı; içinizden geçenleri sadece dudaklarınızı sıkarak veya kaşlarınızın bir tanesini kaldırarak ele verirdiniz. İnsanlar bu tür önemsiz işaretleri gözden kaçırmazlardı. Harry şimdi hiçbir şeyi göstermemeyi ya da karşısındakileri yanıltmayı öğrenmeliydi. Yatağa uzanarak okulu ve Sandy Forsyth'ı anımsadı.

* * *

Harry okulu ilk gününden sevmişti. Sussex kırlarının ıssız bir köşe-

sinde on sekizinci yüzyıldan kalma bir köşkte yer alan Rookwood, denizaşırı ticaretle meşgul bir grup Londralı işadamı tarafından gemilerinde sorumlu görevlerde bulunan memurların oğullarını eğitmek için kurulmuştu. Köşkteki isimler gemicilik geçmişini yansıtıyordu: örneğin Raleigh, Drake ve Hawkins gibi. Şimdiyse okulda devlet memurları ve ikinci derecedeki aristokratların oğullarına ek olarak bağışlarla desteklenen burslu öğrenciler de öğrenim görüyordu.

Okul ve düzenli günlük programı Harry'ye bir topluluğa aidiyet duygusu ve bir amaç vermişti. Disiplin bazen sert olabiliyordu, ama Harry kurallara karşı gelmeye istek duymuyor ve ender olarak ceza alıyor, daha da ender olarak da değnekle cezalandırılıyordu. Çoğu derste, özellikle de Fransızca ve Latince'de başarılıydı, yabancı bir dili öğrenmek ona kolay geliyordu. Sporlardan da hoşlanıyordu, ragbiden ve özellikle de kriketten. Okuldaki son yılında genç takımın kaptanı olmuştu.

Bazen her yılın altıncı sınıfının fotoğraflarının asılı bulunduğu Büyük Salon'da yalnız başına dolaşırdı. Babasının çocuksu yüzünün, başlarında püsküllü kepleriyle duran sınıf başkanlarının ikinci sırasından ona baktığı 1902 yılına ait fotoğrafın karşısında uzun uzun dururdu. Bundan sonra I. Dünya Savaşı'nda ölenlerin adlarının altın harflerle yazılı olduğu tabelanın karşısına geçerdi. Burada da babasının adını gördüğünde gözleri sulanır, ama birisinin görmesi korkusuyla hemen o yaşları silerdi.

Sandy Forsyth'ın okula geldiği 1925 yılında Harry dördüncü sınıfa geçmişti. Çocuklar paylaştıkları büyük bir yatakhanede yattıkları halde, bir yıldan beri ikili üçlü gruplar halinde mobilyası eski sandalyeler ve bir masadan ibaret küçük odalarda çalıştırılıyorlardı. Harry'nin arkadaşları daha çok sakin ve ciddi gençlerdendi. Çalışma odasını burslu öğrencilerden Bernie Piper ile paylaşmaktan memnun kalmıştı. Piper, o

tam eşyalarını çıkarıp yerleştirdiği sırada içeri girmişti.

"Selam, Brett," demişti. "Anlaşılan önümüzdeki yıl çoraplarının kokusuna katlanmak zorunda kalacağım." Bernie'nin babası Londra'nın East End bölgesinde bakkaldı ve çocuk Rookwood'a geldiğinde bütün Cockneyler gibi hecelerini uzata uzata konuşuyordu. Ağır ağır üst sınıfların şivesine ayak uydurmuştu, fakat tatillerden döndüğünde Londra şivesi daima kendini belli ediyordu.

"Yazzzın iyi gggeçti mi?"

"Biraz sıkıcıydı. James Amca çoklukla hastaydı. Döndüğüme seviniyorum."

"Yazzını babamın dükkkânında çççalışarak geçirmeliydin. O zzzaman sssıkıcının nnne oldddüğunu gggörürdün."

O sırada başka bir genç kapı aralığında belirivermişti. Siyah saçlı, tıknaz yapılı bir çocuktu. Pahalı görünüşlü bir bavulu yere bıraktı ve kibirli bir kayıtsızlıkla kapının pervazına yaslandı. İri kahverengi gözleri zeki bakıyordu, ama yüzünde sert bir anlam vardı.

"Sen nereden geldin?" diye sordu Bernie.

"Braildon, Hertfordshire'da. Orasını duydun mu?"

" Evet," dedi Harry. "İyi bir okul olduğunu söylerler."

"Evet, öyle söylerler."

"Burası da fena değildir. "

"Ama burada disiplinin katı olduğunu duydum."

"Seni göörür göörmez taanıdım," diye belirtmişti Bernie.

"Sen nerelisin?" diye sordu Forsyth.

"Wapping," dedi gururla Bernie. "Yönetici sınıfın bu okula kabul ettiği proleterlerden biriyim." Bernie hoşgörüyle karşılanmayacağını bile bile daha bir sömestr önce sosyalistliğini ilan etmişti. Forsyth kaşlarını kaldırdı.

"Buraya benden daha kolay kabul edildiğine bahse girerim."

"Ne demek istiyorsun?"

"Biraz kötü çocuğum da ondan." Yeni öğrenci cebinden bir Gold Flake pakedi çıkararak içinden bir sigara çekti. Bernie ve Harry açık kapıya baktılar. "Dershanelerde sigara içemezsin," diye atıldı Harry.

"O zaman kapıyı kapatırız. Sen de bir tane ister misin?"

Bernie güldü. "Burada sigara içtiğin için değnekle cezalandırılabilirsin. Onun için değmez."

"Öyle olsun." Forsyth iri beyaz dişlerini ortaya çıkaran bir sırıtışla Bernie'ye baktı." Demek bir Kızıl'sın, öyle mi?"

"Demek istediğin buysa bir sosyalistim."

Yeni öğrenci omuzlarını silkti. "Braildon'da bir tartışma grubumuz vardı. Beşinci sınıftan biri geçen yıl komünizm lehine konuşmuştu. Oldukça patırtılı bir tartışma oldu." Güldü. Bernie delikanlıya antipatiyle bakarak bir şeyler homurdandı.

"Ben de ateizm lehine bir tartışma başlatmak istedim," diye devam etti Forsyth. "Ama bırakmadılar. Sırf babam bir piskopos olduğu için. Sigara içmek isteyenler burada nereye giderler?"

"Jimnastikhanenin arkasına," diye soğuk bir tavırla yanıtladı Bernie.

"İyi öyleyse. Görüşürüz." Forsyth yerinden kalkıp dışarı çıktı.

Forsyth uzaklaşırken Bernie onun arkasından, "O... çocuğu," diye homurdanmıştı.

* * *

O günün daha geç bir saatinde ilk kez olarak Harry'den Sandy'ye karşı ispiyonculuk yapması istendi. Etüt salonunda yalnız olduğu sırada çömez öğrencilerden biri ona Bay Taylor'ın onu görmek istediğine dair bir mesaj getirmişti.

Taylor o yıl sınıf öğretmenleriydi. Sıkı bir disiplinci olarak ün yaptığı için küçük sınıflardaki öğrenciler ondan çok korkuyorlardı. Öğretmenin uzun boyu, sıska vücudu ve sert yüz ifadesiyle avludan geçtiğini gören Harry, onun James Amca'nın evine geldiği günü anımsadı. O günden beri hemen hiç konuşmamışlardı.

Bay Taylor bürosundaydı. Burası yerde halılar ve duvarlarda eski başöğretmenlerin fotoğrafları olan rahat bir odaydı. Bay Taylor okulun tarihçesiyle gurur duyuyordu. Geniş çalışma masasının üstünde numara vereceği test kâğıtları yığılıydı. Üstünde siyah cüppesiyle oturuyor ve kâğıtları gözden geçiriyordu.

"Geldin mi Brett." Harry'yi uzun kolunun hareketiyle içeri davet etti. Harry öğretmeninin masasının önünde durdu ve gerektiği şekilde ellerini arkasında tutarak bekledi. Taylor'ın saçları hızla seyreliyordu; alnının ortasında sivri bir uç oluşturan saçlar, şimdi dazlak tepesinden ayrı siyah bir kümeden ibaret kalmıştı.

"Tatilin iyi geçti mi? Amcan ve yengen nasıllar?"

"İyiler efendim."

Öğretmen başını sallayarak onayladı. "Bu yıl benim sınıfımdasın. Senin hakkında iyi şeyler duydum. Ben de senden çok şey bekleyeceğim."

"Teşekkür ederim efendim."

Öğretmen yine başının hareketiyle onayladı. "Seninle etütler hakkında konuşmak istiyorum. Yeni çocuğu, Forsyth'ı senin yanına koyduk. Piper'ın yerine. Forsyth ile tanıştın mı?"

"Evet, efendim. Yalnız Piper'ın yeni düzenlemeyi bildiğini sanmıyorum."

"Ona söylenecek. Forsyth ile aran nasıl?"

"Fena sayılmaz," dedi Harry.

"Piskopos babasından söz edildiğini duymuşsundur."

"Forsyth laf arasında ondan bahsetti."

"Forsyth bize Braildon'dan geldi. Ailesi, bu okulda disipline verdiğimiz önemi göz önünde tutarak Rookwood'un onun için daha uygun olacağını düşünmüş." Taylor zayıf yanaklarında derin kırışıklar oyan bir gülümsemeyle devam etti. "Bundan sonra söyleyeceklerim aramızda kalmalı. Sen düzgün bir çocuksun, Brett; günün birinde mükemmel bir genç olacağına inanıyoruz. Forsyth'ı gözünün önünden ayırma." Öğretmen kısa bir duraklamadan sonra tamamladı. "Doğru yoldan sapmaması için ona göz kulak ol."

Harry öğretmene hayretle baktı. Garip bir istekti bu, ama çocuklar büyüdükçe öğretmenlerin onlarla böyle belirsiz konuşmalar yaptıkları oluyordu. Asıl kastedileni anlamanız gerekiyordu. Aslında çocukların birbirleri aleyhine konuşmaları hoş karşılanmıyordu, ama birçok öğretmenlerin bazı öğrencileri haber ve bilgi kaynağı olarak kullandığını Harry biliyordu. Taylor'ın ondan yapmasını beklediği şey de bu muydu? Harry böyle bir şeyi yapmak istemediğinin farkındaydı. Düşüncesi bile onu rahatsız ediyordu.

"Ona elbette okulun sağını solunu göstereceğim, efendim."

Taylor ona dikkatle baktı. "Bir sorun olduğu zaman bana haber ver. Tek bir kelimeyle. Forsyth'ın doğru yönde gelişme göstermesini istiyoruz. Bu, babası için çok önemli."

Neyin kastedildiği gün gibi açıktı. Harry bir şey söylemedi. Bay Taylor kaşlarını çattı.

Derken beklenmedik bir şey oldu. Minik bir nesne öğretmenin masasının üstünde, kâğıtların arasında hareket ediyordu. Harry onu göz ucuyla gördü. Taylor aniden bir çığlık attı ve geriye sıçradı. Harry onun taş kesildiğini ve kağıdın üstünde dolaşan tombul örümceğe bakmama-

ya çalıştığını gördü. Örümcek Latince bir kitabın üstünde durdu ve kımıldamadan kaldı.

Taylor kıpkırmızı bir yüzle Harry'ye döndü. Gözü tekrar masaya takılınca bakışını bir kez daha dehşet içinde oradan kaçırdı.

"Brett, beni bu yaratıktan kurtar, lütfen." Öğretmeni yalvarır gibi konuşuyordu.

Şaşkınlık içindeki Harry mendilini çıkararak örümceğe uzandı ve hayvanı tuttu.

"Sana çok teşekkür ederim, Brett." Taylor yutkundu. "Odalarımızda bu tür eklembacaklıların bulunmaması lazım. Hastalık yayarlar." Telaş içinde ekledi. "Lütfen öldür onu."

Harry kısa bir duraklamadan sonra örümceği işaret ve başparmağının arasında ezdi. Çıkan minik ses irkilmesine yol açtı.

"Yok et onu." Taylor'ın altın çerçeveli burundan sıkma gözlüğünün arkasındaki gözlerinde çılgınca bir parıltı vardı. "Ve bu olayı kimseye söyleme. Anladın mı?" Birden ekledi. "Şimdi gidebilirsin."

* * *

Will'in evindeki sebzeli çorba hazır konserve çorbaydı. Muriel herkesin tabağına çorbadan koyarken özür diledi.

"Çok üzgünüm. Yemek pişirmeye vakit bulamadım. Yardımcım da yok. Yemek yapmaya ek olarak çocuklarla ilgilenip alışverişleri yapmak, her şey bana düşüyor." Kadın yüzüne düşmüş saç perçemini arkaya attı ve Harry'ye meydan okuyarak baktı. Will ile Muriel'in çocukları, dokuz yaşındaki ince yapılı, esmer oğlan ile altı yaşındaki kız Harry'ye merakla bakıyorlardı.

"İşin gerçekten zor," ded Harry, ciddi bir sesle. "Ama çorba yine de güzel."

"Çorba şahane!" diye bağırdı Ronald. Annesi içini çekti. Harry bu kadının niçin çocuk yaptığına akıl erdiremiyordu. Herhalde âdet olduğu içindir, diye düşündü.

"İşler nasıl?" diye kuzenine sordu, sessizliği bozmak için. Will, Dışişlerinde Ortadoğu masasında çalışıyordu.

"İran'da sorunlar çıkabilir." Will'in kalın merceklerin arkasındaki gözlerinde kaygılı bir anlam vardı. "Şah Hitler'e meyledecekmiş gibi görünüyor. Ya senin toplantın nasıldı?" diyerek abartılı bir kayıtsızlıkla sordu. Daha birkaç gün önce Harry'ye telefon etmiş, ona Dışişlerine bağlı birilerinin kendisiyle konuştuklarını ve onunla bağlantı kuracaklarını, ancak konunun ne olduğunu bilmediğini söylemişti. Harry, bu 'birilerinin' kimler olduğunu bildiğini kuzeninin tavrından anlamıştı. Will'in büroda ondan bahsettiğinden, Rookwood'da okumuş bir kuzeni olduğunu ve İspanyolca'yı bildiğini söylediğinden, birisinin de bu bilgiyi Jebb'in adamlarına naklettiğine emindi. Ya da bir yerlerde vatandaşlar hakkında dev bir dosya vardı ve gerektiğinde casuslar oraya mı danışıyorlardı?

Harry az daha Madrid'e gitmesini istediklerini söyleyecekti, ama sonra bunun gizli olduğunu anımsadı. "Bana bir iş verecekler. Yurtdışına gideceğim galiba. Ama anlaşılan yeri devlet sırrı."

"Gelişigüzel konuşmak insanların hayatına mal olabilir," diye ciddi bir sesle söze karıştı küçük kız.

"Sessiz ol, Prue," dedi kızına annesi. "Sen çorbanı iç."

Harry sakinleştirici bir şekilde gülümsedi. "Bu tehlikeli bir iş değil. Yani Fransa'daki gibi hiç değil."

"Fransa'da çok Alman öldürdün mü?" diye sordu Ronnie.

Muriel kaşığını gürültüyle tabağın içine bıraktı. "Senden bu türlü sorular sormamanı istemiştim."

"Hayır, Ronnie, öldürmedim," dedi Harry. "Ama onlar çok adamımızı öldürdüler."

"Bu yüzden de onlardan öcümüzü alacağız, değil mi? Bombardımanlar için de?"

Muriel derin bir iç geçirdi. Will dönüp oğluna baktı.

"Ribbentrop ile karşılaştığımı sana hiç söylemiş miydim, Ronnie?"

"Sahi mi? Onunla karşılaştın mı? Onu *öldürmeliydin*."

"O sırada savaşta değildik, Ronnie. O sadece Almanya büyükelçisiydi. Daima yanlış bir şeyler söylüyordu."

"Neye benziyordu?"

"Budalanın tekiydi. Oğlu Eton'daydı ve Ribbentrop da onu görmek için oraya gelmişti. Okulun avlusunda durdu ve kolunu kaldırarak '*Heil Hitler!*' diye bağırdı."

"Olamaz!" diye bağırdı Ronnie. "Rookwood'da bunu asla yapamazdı. Önümüzdeki yıl Rookwood'a gitmeyi umuyorum. Biliyor muydun, kuzen Harry?"

"Okul ücretini ödeyebilirsek belki gidersin, Ronnie."

"Ve hâlâ yerinde duruyorsa," diye araya girdi Muriel. "Elbette hükümet el koymaz ya da o vakte kadar havaya uçmazsa." Harry ile Will kadına bakakalmıştı. Muriel peçetesiyle ağzını sildi ve ayağa kalktı.

"Biftekleri getireceğim. Izgaraya bırakmıştım, şimdiye kadar kurumuşlardır." Kadın kocasına baktı. "Bu gece ne yapacağız?"

"Sirenleri duymazsak sığınağa gitmeyeceğiz," dedi Will. Muriel odadan çıktı. Prue gerilmişti. Harry, kızın kucağında bir oyuncak ayı olduğunu ve onu sıkı sıkı tuttuğunu gördü. Will içini çekti.

"Bu hava akınları çıktığından beri akşam yemeklerinden sonra sığınağa gitmeye başlamıştık. Ama oradaki insanlardan bazıları, nasıl söyleyeyim, biraz bayağı. Muriel onlardan hoşlanmıyor ve durum oldukça

rahatsızlık verici Prue korkuyor. Sirenler başlayana kadar evde oturuyoruz." Will tekrar kimi çekerek pencerelerden arka bahçeye baktı. Alacakaranlık yerini geceye bırakıyor ve berrak gökte bir dolunay yükseliyordu. "Tam bombacılar gecesi," dedi. "Sen istersen sığınağa git."

"Ben rahatım," dedi Harry. "Burada seninle kalacağım."

Harry'nin amcasının köyü Manş'tan Londra'ya uçan bombacıların yolunun üstündeydi. Uçaklar tepelerinden geçtiğinde sirenler başlıyor, fakat onlar duymazlıktan geliyorlardı. Harry ulumayı anımsatan bu sesten nefret ediyordu. Ona pike dalışlar yapan bombardıman uçaklarının çıkardıkları sesi hatırlatıyorlardı. Dunkirk'den sonra eve dönmesinin ardından sirenler başlayınca dişlerini sıkıyor ve renkleri bembeyaz olana dek ellerini yumruk yapıyordu.

"Gece sirenler başlarsa kalkıp sığınağa gideriz," dedi Will. "Yolun hemen karşı tarafında."

"Evet, gördüm."

"Durum çok berbat. Onun içinde geçirdiğin gecelerin ardından yorgunluktan bitkin düşüyorsun, üstelik bu durumun daha ne kadar süreceği belli değil. Muriel çocukları taşrada bir yere götürmeyi düşünüyor." Will yerinden kalkıp kalın karartma perdelerini çekti. Mutfakta cam bir cismin kırıldığı ve arkasından da öfkeli bir çığlığın koptuğu duyuldu. Will hemen yerinden fırladı. "İyisi mi gidip Muriel'e yardım edeyim."

* * *

Sirenler sabahın birinde çalmaya başladı. Önce Westminster'da, arkasından da başka ilçelerde duyulan sirenler korkunç uğultular çıkararak banliyölere doğru dalga dalga yayıldılar. Harry gördüğü düşün pençesinde uyandı. Madrid'teydi, koşuyor, dükkânlara ve barlara dalıp çıkıyor, karşısına çıkanlara arkadaşı Bernie'yi görüp görmediklerini soruyordu. Ama İngilizce konuşuyordu, İspanyolca değil, onun için de

kimse onu anlamıyordu. Kalkıp orduda öğrendiği gibi birkaç saniye içinde giyindi. Kafasının içi berraktı ve paniğin zerresini duymuyordu. Niçin Sandy'yi değil de, Bernie'yi sorduğunu merak ediyordu. Birisi saat onda Dışişlerinden telefon ederek ertesi gün Surrey'deki bir adrese gitmesini istemişti.

Harry perdeleri biraz araladı. Gölge gibi siluetler ay ışığında sığınağa gitmek üzere yolun karşı yanına geçiyorlardı. Geniş projektör hüzmeleri göz alabildiğince göğü deliyorlardı.

Harry koridora çıktı. Işık yanıyordu. Ronnie orada üstünde pijaması ve robdöşambrıyla duruyordu. "Prue berbat halde," dedi. "Gelmek istemiyor." Babasıyla annesinin açık duran kapısına baktı. İçeriden korku içindeki bir çocuğun hıçkırıkları kulağa geliyordu.

Şimdi sirenler kulaklarının içinde uğuldarken bile Harry, Will ile Muriel'in yatak odasına girmekten çekiniyordu, ama yine de kendini zorlayıp girdi. Karı kocanın ikisinin de üstünde robdöşambrları vardı. Saçları bigudili olan Muriel yatağın içinde oturuyordu. Hıçkıran kızını kollarının arasında tutuyor, onu sakinleştirmek için bir şeyler mırıldanıyordu. Harry onun bu kadar şefkatli olabileceğini asla tahmin etmezdi. Küçük kızın kollarından biri hâlâ oyuncak ayıya sarılmış olarak aşağı sarkıyordu. Will ise kararsızlık içinde onlara bakıyordu; seyrelmiş saçları ve burnunda çarpılmış gözlüğüyle hepsinin içinde en kolay incinebilir olanıymış gibiydi. Sirenler devam ediyordu ve Harry dizlerinin titremeye başladığını hissetti.

"Gitmeliyiz," dedi birden.

Muriel başını kaldırdı. "Sana kim sordu ki?" dedi öfkeyle.

"Prue sığınağa gitmek istemiyor," diye açıkladı Will.

"Orası karanlık," diye feryat etti küçük kız. "Orası karanlık. Ne olur evde kalayım!"

Harry yaklaşıp Muriel'in kemikli dirseğini kavradı. Bomba düştükten sonra kumsalda onbaşı da öyle yapmış, onu yavaşça kaldırıp tekneye götürmüştü. Muriel adama şaşkınlıkla baktı.

"Gitmek zorundayız. Uçaklar yaklaşıyor. Will, onları kaldırmalıyız." Kuzeni de Muriel'in öbür kolunu tuttu ve ikisi kadını beraberce kaldırdılar. Prue hâlâ hıçkırarak ve oyuncak ayıyı sıkı sıkı tutarak başını annesinin göğsüne gömmüştü. Oyuncağın cam gözleri Harry'ye bakıyordu.

"Tamam, tamam. Kendi başıma yürüyebilirim," diye söylendi Muriel. Kollarından çıktılar. Ronnie koşa koşa merdivenleri indi, ötekiler de onu izlediler. Çocuk ışığı söndürüp sokak kapısını açtı.

Gece vakti sokak lambalarının yanmadığı bir Londra'da olmak çok garipti. Dışarıda kimseler yoktu, ama yolun karşı tarafında sığınağın karanlık silueti ayışığında görülebiliyordu. Uzaklardan ateşlenen makinelilerin patlama sesleri ve başka bir şey daha, güney yönünden yaklaşan tekdüze bir vızıltı kulağa geliyordu.

"Kahretsin," dedi Will. "Bu tarafa geliyorlar!" Bir an aklı karışmış göründü. "Ama hedefleri doklar olmalı, doklar."

"Belki yollarını kaybettiler." Ya da sivillerin moralini yok etmek istiyorlar, diye düşündü Harry. Bacaklarının titremesi durmuştu. İşi üstlenmek zorundaydı. "Haydi gelin," dedi, "yolu geçelim."

Koşmaya başladılar, ama küçük kız Muriel'i yavaşlatıyordu. Will yolun ortasında karısına yardım etmek için döndü, ama ayağı kaydı. Bir çığlık atarak gürültüyle yere düştü. En öndeki Ronnie durup arkasına baktı.

"Will, kalk, kalk!" Muriel'in çığlığı kadının isteri nöbeti geçirdiğini gösteriyordu. Will kalkmaya yeltendi, ama tekrar düştü. Oyuncak ayı hâlâ elinden sarkan Prue bağırmaya başlamıştı. Harry Will'in yanına çömeldi.

"Bileğimi burktum." Will'in acı çektiği ve aynı zamanda da çok korktuğu yüzünden belliydi. "Beni bırak, ötekileri sığınağa sok." Muriel Harry'nin arkasındaydı, Prue'yu sıkı sıkı tutuyordu. Kadın, onun bileceğini Harry'nin asla zannetmediği kelimeler kullanarak küfrediyordu.

"Hitler, boktan piç herif, seni s.ktimin o... çocuğu seni! Tanrım!"

Sirenler hâlâ zırlıyordu. Uçaklar neredeyse tepelerindeydi. Harry düşen bombaların vınlamasını duyuyor; vınlama giderek şiddetleniyor ve gürültülü bir çarpma sesiyle aniden son buluyordu. Birkaç saniye sonra birkaç sokak uzaklarında bir ışık çaktı ve sıcak bir hava akımı Harry'nin robdöşambrını sanki üstünden çekti. Dunkirk'de de aynen böyle olmuştu. Harry'nin yine bacakları titremeye başlamıştı ve ağzının arkasında da acı bir asit tadı vardı, ama kafası çalışıyordu. Will'i mutlaka ayağa kaldırması gerekiyordu.

Bir vınlama ve ardından bir çatırtı daha duyuldu, üstelik bu daha da yakındaydı. Zemin patlamaların şiddetiyle sarsıldı. Muriel küfretmeyi bırakarak ağzı açık halde hareketsiz kaldı. İnce bir elbisenin içindeki bedenini hâlâ ağlayan kızını korumak için eğdi. Harry kadının kolunu tutarak dehşet yansıtan gözlerine baktı. Onunla yavaş, fakat net şekilde konuştu.

"Prue'yu sığınağa götürmelisin, Muriel. Bak, Ronnie de burada. Çocuk ne yapacağını bilmiyor. İkisini de sığınağa götürmelisin. Ben Will'i getiririm."

Kadının gözlerine biraz hayat geldi. Tek kelime bile söylemeden döndü ve tutması için Ronnie'ye öbür elini uzatarak hızlı adımlarla sığınağa doğru yürüdü. Harry eğilerek Will'in elini kavradı." Haydi davran yaşlı dostum, kalk. Ağırlığını sağlam bacağına ver."

Bu sefer bir sokak ötede bir çarpma daha duyulurken kuzenini ayağa kaldırdı. Anlık bir sarı ışıltı oldu. Bir şok dalgası onları az daha yere

deviriyordu, ama Harry kolunu Will'in bedenine dolamıştı ve onu ayakta tutmayı başardı. Harry'nin sorunlu kulağında bir baskı ve vızıltıya benzer uzun bir ses daha oldu. Will ona yaslanarak sağlam bacağının üstünde hopluyor, sıkılmış dişlerinin arasından gülümsüyordu.

"Sakın havaya uçma," dedi. "Sizin sinsi herifler fena kızarlar çünkü." Harry, demek kimlerin beni istediğini Will tahmin etti, diye düşündü. Başka bombalar düşerek yolu sarı ışıltılarıyla aydınlattılar, ama şimdi daha uzakta görünüyorlardı.

Birisi sığınaktan onları gözetliyor ve kapıyı aralık tutuyordu. Kollar uzanıp Will'i yakaladı ve birlikte kalabalık karanlığın içine yuvarlandılar. Harry'yi bir yere oturttular. Genç adam kendini Muriel'in yanında buldu. Hâlâ Prue'nun üzerine eğilmiş olan kadının zayıf bedenini hayal meyal seçebiliyordu. Küçük kızın hıçkırıkları bir türlü dinmiyordu. Ronnie de annesinin yanına sokulmuştu.

"Üzgünüm, Harry," dedi yavaşça Muriel. "Dayanacak gücüm kalmamıştı. Her gün çocuklarımın başına gelebilecekleri düşünüyorum. Her an bir şeyler olabilir."

"Sorun yok," dedi Harry. "Gerçekten sorun yok."

"Kendimi tutamadığım için üzgünüm. Bizi kurtardın." Muriel Harry'ye dokunmak için elini uzattıysa da bu kadar çaba onu yormuş gibi elini çekti.

Harry zonklayan başını beton duvara dayadı. Onlara yardım etmiş, kontrolü eline almış ve soğukkanlılığını kaybetmemişti. Oysa birkaç ay önce bunu yapamazdı.

Dunkirk'deki kumsalı ilk görüşünü anımsadı. Bir kumulu aştıktan sonra ardı arkası kesilmeyecekmiş gibi uzayan insan sırasının denizi dolduran teknelere yöneldiğini görmüştü.. Her boyda ve tipte tekne vardı; bir guletin yanında koskoca bir mayın tarayıcısı gördü. Ayrıca

dumanları tüten gemi enkazları, tepelerinde vızıldayıp hem teknelerin hem de adamların üstüne bomba yağdıran Alman uçakları vardı. Geri çekilme öylesine hızlı ve öylesine kaotik olmuştu ki sadece korku ve utançtan oluşmuş gibiydi. Harry'den tahliye edilmeleri için adamları kumsalda düzgün bir sıraya sokması istenmişti. Sığınakta oturduğu yerde Harry, o büyük yenilginin, o devasa çöküşün sersemletici utancını yeniden hissetti.

Muriel bir şeyler mırıldandı. Kadın sağır kulağının dibinde oturduğu için Harry dönüp ona baktı. "Ne dedin?"

"İyi misin? Zangır zangır titriyorsun." Muriel'in sesinde de bir titreme vardı. Harry gözlerini açtı. Karanlık, yanan sigaraların uçlarıyla beneklenmişti. Sığınaktaki insanlar susuyor ve dışarıda olanları duymaya çalışıyorlardı.

"Evet, iyiyim. Birden geçmişte olanları anımsadım," dedi Harry. "Askerlerimizin Dunkirk'den tahliye edilmelerini."

"Anlıyorum," diye mırıldandı Muriel.

"Sanırım artık gittiler," dedi birisi o sırada. Sığınağın kapısı aralandı ve bir başkası başını dışarı uzattı. Temiz bir hava dalgası içeriye, ter ve idrar kokularının arasına sızdı.

"Buradaki koku berbat," dedi Muriel. "Onun için buraya gelmek istemiyordum. Dayanamıyorum."

"Bazen insanların elinde olmuyor. Korkunca bedenleri üzerindeki kontrollerini kaybediyorlar."

"Tahmin ederim." Kadının sesi yumuşamıştı ve Harry onun yüzünü görebilmek isterdi.

"Herkes iyi mi?" diye sordu.

"İyi, iyi." Muriel'in öbür yanından Will cevap verdi. "İyi iş başardın Harry. Teşekkür ederim kardeşim."

"Fransa'da askerler kontrollerini kaybettiler miydi?" diye sordu Muriel. "Herhalde olay korkunç olmuştur."

"Evet, bazen." Harry, kumsaldaki adamlara yaklaştığı sırada duyduğu kokuyu anımsamıştı. Günlerdir yıkanmamışlardı. Çavuş Tomlinson'un sesini duyar gibi oldu.

"Şansımız var. Küçük tekneler geldiğinden beri işler hızlanıyor. Bazı zavallılar üç günden beri beklemedeler." Tomlinson iri yarı sarışın bir adamdı; yüzünde bitkinlikten renk diye bir şey kalmamıştı. Çenesiyle denizi işaret etti. "Şu aptallara bak. Tekneyi alabora edecekler."

Harry adamın baktığı yöne, sıranın başına baktı. Adamlar Manş'ın soğuk sularına omuzlarına kadar batmışlardı. Sıranın başındakiler bir balıkçı teknesine doluşmaya çalışıyorlardı. Ağırlıkları tekneyi yan yatırmaya başlamıştı bile.

"İnsek iyi olacak," dedi Harry. Tomlinson başıyla onayladı ve kıyıya doğru yürümeye koyuldular. Balıkçıların hâlâ tekneye binmeye çalışanlarla tartıştıklarını görebiliyordu.

"Çok şükür, disiplin tamamen bozulabilirdi," demişti Harry. Tomlinson ona doğru döndü, ama sesi tam tepelerindeki bir bombardıman uçağının homurtusu arasında kayboldu. Düşen bombaların vınlaması bile bu arada duyulmaz olmuştu. Derken Harry'nin sanki kafasının içinde patlayan bir uğultu oldu. Kırmızı lekeler içindeki bir bulutun içinde ayakları yerden kesildi.

"Derken o artık yanımda değildi," dedi. "Ondan geriye yalnızca irili ufaklı parçalar kalmıştı."

"Hâlâ üzülüyor musun?" diye sordu Muriel.

Harry hayalinde canlanan sahneleri silmek ister gibi gözlerini yumdu. "Yok, yok. Kusura bakma."

Kadının elinin kendi elini bulduğunu ve avucunda sıktığını hissetti.

Ev işlerinden yıpranıp kurumuş ve sertleşmiş bir eldi. Genç adam gözlerini kırpıştırarak biriken yaşlarının akmasını önledi.

"Bu gece de hayatta kalabildik, değil mi" dedi.

"Evet, senin sayende."

Çok geçmeden tehlikenin geçtiğini bildiren sinyal duyuldu. Bütün sığınak nefesini salıverdi. Kapı tamamen açıldı. Yangınların ışıltısıyla aydınlanmış yıldızlı bir gökyüzünün önünde sığınak liderinin silueti fark ediliyordu.

"Gitmişler," dedi. "Haydi millet, artık evlerimize dönebiliriz."

3

Uçak şafak sökerken Croydon'dan havalandı. Harry Gizli Servis eğitim merkezinden dosdoğru oraya getirilmişti. Daha önce hiç uçağa binmemişti. Normal bir sivil havacılık uçağıydı, diğer yolcular da İngiliz ve İspanyol işadamlarıydı. Uçak güneye dönmeden önce Alman işgalindeki Fransa'dan uzaklaşarak Atlantik'in yukarısında uçarken aralarında sohbet ediyor, savaşın ticaretin karşısına çıkardığı güçlüklerden söz ediyorlardı. Uçak havalanıp da çok aşağılarda gördüğü ve Ronnie'nin oyuncak şimendiferinden ufak görünen tren hatlarının gerçek olduğunu anlayınca Harry bir korku anı yaşadı. Ama o an çabuk geçti. Şimdi pencerenin dışında yoğun ve gri bir sise benzeyen bulut kümesinin içinden geçiyorlardı. Bulutlar ve motorların değişmez homurtusu çok geçmeden tekdüzeleşti, Harry de koltuğunda arkasına yaslandı. Bu sabah onu havaalanına getirmek üzere bir otomobile oturtmalarından önce geçirdiği eğitim süresini, eğitilerek ve göreve hazırlanarak geçirdiği üç haftayı düşünüyordu.

Bombardımanın ertesi sabahında Harry Londra'dan Surrey kırsalındaki bir köşke götürülüp sonraki üç haftayı orada geçirmişti. Yerin adını, hatta tam olarak nerede olduğunu dahi bilmiyordu. Victoria tarzında kırmızı tuğladan büyük bir binaydı. Odaların dağılımı, halısız zemin ve tarifi zor, hafif koku ona buranın eskiden bir okul olabileceğini düşündürmüştü.

Onu eğitenler çoklukla gençlerdi. Tavırlarındaki heves ve maceraseverlik, tepkilerinin hızı ve enerjileri dikkatinizi çekiyor, konuşmayı yönetmeyi onlara bırakıyordunuz. Bazen Harry'ye mutlaka satmayı akılla-

rına koymuş gezgin satıcıları hatırlatıyorlardı. Ona casusluğun anahatlarını; mektupların bırakılacağı yerleri, gözetlendiğinizi nasıl anlayacağınızı ve kaçarken nasıl mesaj yollayacağınızı öğretiyorlardı. Ama bunların başına gelmeyeceğine dair Harry'ye garanti veriyorlardı; ne de olsa onun gizli görevinin gereği olarak diplomatik bir dokunulmazlığı vardı.

Daha sonra genellemelerden belirli noktalara geçtiler: Örneğin Sandy Forsyth'a karşı nasıl davranacağını. Hatta rolünü tiyatro gibi oynattılar, Kenya'den gelen eski bir polis Sandy rolünü oynuyordu. Anlattığı öyküden şüphe eden kuşkucu bir Sandy, Harry Brett'in orada ne yaptığını soran, ondan oldu bitti nefret etmiş görünen bir casus, gizli faşist, ayyaş ve saldırgan bir Sandy'di bu.

"Size nasıl tepki vereceğini bilmiyorsunuz, onun için her türlü ihtimale karşı hazırlıklı olmalısınız," demişti polis. "Adamın o günkü mizacına uyum sağlamalı, neler düşünüp hissettiğini sezmeye çalışmalısınız."

Harry'ye kendi öyküsünden hiç şaşmamasının, anlattıklarının sugeçirmez olmasının gerektiğini söylemişlerdi. Bu aslında oldukça kolaydı. Will'e Dışişlerinden gelen telefona kadarki hayatında gerçeklerden ayrılmasına gerek olmamıştı. Hazırladıkları senaryo gereğince, aniden işinden ayrılmak zorunda kalan Madrid'teki adamlarının yerine bir çevirmen bulmak için Will'e telefon etmişlerdi. Harry tam aradıkları gibi biriydi; yalnız bir sorun olduğunu söylemişlerdi. Yüzüyle değil, sesiyle ilgiliydi bu. Öyküsünü anlattığı zaman sesinde bir güvensizlik, neredeyse bir isteksizlik vardı. Forsyth görünüşe göre çok kurnaz biriydi; Harry'nin yalan söylediğini sezebilirdi. Harry bunun üzerinde çalıştı ve eğitmenlerini başarabileceğine inandırdı. "Tabiî ki ses tonunuzdaki garipliğin sesinizi etkileyen hafif sağırlığınızdan ileri geldiğini de düşünebilir," dedi Polis. "Bunu vurgulayıp Dunkirk sonrasında yaşadığınız pa-

nik atakları ona anlatın."

Harry şaşırmıştı. "İyi ama o ataklar geçti, artık hissetmiyorum onları," diye itiraz edecek oldu.

"Ama onların yaklaştığını hissediyorsunuz, değil mi? Bastırmayı beceriyorsunuz, ama yaklaştıklarını seziyorsunuz." Polis dizlerinin üstündeki dosyaya baktı. Harry'nin şimdi üstünde kızılhaç işareti ve 'gizli' yazısı olan koyu sarı renkte kendi dosyası vardı. Polis devam etti. "O bir anlık şaşkınlıktan yararlanın. Durup ondan örneğin bir şeyi tekrarlamasını isteyin. Bu, size zaman kazandırabildiği gibi, adamın kafasında korkulacak biri değil de bir sakat olduğunuz imajının yer etmesini de sağlayabilir."

Panik ataklarıyla ilgili bilginin bir gün kendisiyle konuşmuş olan kadından kaynaklandığını Harry biliyordu. Kadın kim olduğunu hiç söylememiş, ama Harry onun bir tür psikiyatrist olduğunu sezmişti. Tavrında casusların bilgi açlığını hatırlatan bir şeyler vardı. Mavi gözlerinin bakışı o kadar keskindi ki Harry bir an irkilmekten kendini alamamıştı. Kadın onun elini sıkıp küçük masanın başına oturmasını istemişti.

"Size bazı kişisel sorular sormak durumundayım, Harry. Size Harry diyebilirim, değil mi?"

"E-evet."

"Adım Crane. Siz de bana Bayan Crane deyin. Görünüşe göre oldukça net ve düzgün bir hayat sürmüşsünüz, Harry. Bunun, buraya gelen diğerlerinin bir kısmının yaşadığından çok farklı bir hayat olduğunu söyleyebilirim." Kadın gülmeye başlamıştı.

"Sanırım, bu doğru, çok sıradan bir hayattı."

"O kadar küçükken anneniz ve babanızı kaybetmeniz zor olmalı. Hayatın amca, yenge ve yatılı okul arasında geçmiş."

Bu sözler Harry'yi kızdırmıştı. "Amcam ve yengem bana çok iyi dav-

randılar. Okulda da çok mutluydum. Rookwood ayrıca sadece yatılı bir okul değil, iyi aile çocuklarının okudukları paralı bir okuldu."

Bayan Crane ona şaka yollu takılmıştı. "Arada fark var mı?"

"Evet, var." Sesine yansıyan ateş Harry'yi bile şaşırtmıştı. "Yatılı okul denilince, belli bir süre için terk edildiğiniz bir yer akla gelir. Paralı bir okul olan Rookwood'daysa bir topluluğun üyesisiniz, okul sizin bir parçanız olur, sizi biçimlendirir."

Bayan Crane hâlâ gülümsüyordu, ama verdiği karşılık çok yaralayıcıydı. "Ama yine de sizi seven bir anne babayla aynı şey olmasa gerek, değil mi?"

Harry duyduğu öfkenin yerini yoğun bir bezginliğin aldığını hissetti. "İnsan bazı durumlarla elinden geldiği kadar başa çıkmak zorundadır," dedi bakışını eğerek.

"Yalnız başına mı? Bir kız arkadaşınız falan yok mu? Ya da herhangi biri?"

Harry kaşlarını çattı. Bu kadın da acaba Bayan Maxse gibi seks hayatı hakkında imalarda bulunmaya mı başlayacaktı? "Şu sıralarda kimse yok. Cambridge'deyken hayatımda biri vardı, ama devam etmedi," dedi.

"Niçin acaba?"

"Laura'yla birbirimizden sıkıldık, Bayan Crane. Ortada dramatik bir durum olmadı."

Kadın konuyu değiştirdi. "Ya Dunkirk'den sonra? Panik ataklarınızın sizde yol açtığı ruhsal çöküntü ve sert gürültülerden korkmanız. Bu güçlüklere rağmen mücadeleye devam etmeye karar verdiniz, öyle mi?"

"Evet, ama artık asker değildim. İleride de olacağım yok."

"Bu sizi kızdırıyor mu?"

Harry kadının yüzüne baktı. "Siz olsanız kızmaz mıydınız?"

Kadın ona sitem dolu bir bakış fırlattı. "Sizden söz etmek için buradayız, Harry."

Genç adam içini çekti. "Evet, ben de mücadeleye devam etmeye karar verdim."

"Vazgeçmek aklınızdan geçmedi mi? Bir malul hayatı sürmeyi düşünmediniz mi?"

Harry kadına tekrar baktı. Amma keskin zekâlıydı. "Evet, evet," dedi sonunda. "Aklımdan geçti, ama yapmadım. Önce hastane arazisine çıkmayı denedim, sonra sokakta karşıdan karşıya geçtim, sonunda da şehre yürüdüm. İşim giderek kolaylaşıyordu. Başka bazı zavallılar derecesinde etkilenmemişim."

"Yaptığınız şey cesaret ve atılganlık gerektirmiştir. Buraya gelmeden önceki gece kuzeninizin ailesine bombardıman sırasında yardım edişiniz gibi."

"Devam eder ya da batarsınız. Bugünlerde hayat özetle bu değil mi?" diye sert bir karşılık verdi Harry. "Hatta sonsuza kadar kalacağını düşünüp inandığınız her şeyin paramparça olduğunu görmüş olsanız bile. Öyle sanıyorum ki o kumsalda herkesin düşmandan kaçtığını görmek ve o kaos beni az daha öldürecek bomba kadar etkilemiştir."

"Ama mücadeleye devam etmek size bol bol yalnızlık duygusu vermiş olmalı."

Kadının sesi yumuşamıştı. Harry, gözlerinin yaşlarla dolduğunu hissetti. Bilinçsiz olarak devam etti. "O gece sığınakta her şey öyle garipti ki. Will'in karısı Muriel elimi tutmuştu. Pek anlaşamazdık, bana içerliyormuş gibime geliyordu, ama elimi avucuna aldı. Ve..."

"Ve ne?"

"Eli o kadar kuru ve o kadar soğuktu ki. Yalnızca kederlendim."

"Belki de arzuladığınız el Muriel'inki değildi."

Harry Bayan Crane'e baktı. "Haklınız, değildi. Ama kimin elini arzuladığımı da bilmiyorum," dedi şaşırmış gibi.

"Hepimizin bir ele ihtiyacımız vardır."

"Öyle mi dersiniz?" Harry sıkıntılı bir gülüşle devam etti. "Ama bu konunun bana verilen görevle uzaktan yakından hiçbir ilgisi yok, öyle değil mi?"

Bayan Crane başını sallayarak onayladı. "Sadece sizi tanımaya çalışıyorum, Harry. Hepsi bu."

* * *

Uçağın yan yatması Harry'yi daldığı hayal âleminden gerçeğe döndürdü. Koltuğunun kollarına sarıldı ve pencereden dışarı baktı, sonra öne eğildi ve yine dışarı baktı. Güneş ışığına çıkmışlardı ve bir kara parçasının üstündeydiler. Orası İspanya'ydı. Harry aşağısında uzanan Kastilya manzarasına baktı: yer yer yamayı andıran tarlalarla bezeli sarı bir denizdi sanki. Uçak dönerek alçalmaya başladığında, genç adam beyaz renkli yolları, damları kırmızı kiremitli evleri ve orada burada İç Savaş'tan kalma enkaz yığınlarını seçmeye başladı. Derken pilot Barajas havalimanına inmek üzere olduklarını söyledi. Birkaç dakika sonra pistin üstündeydiler, sonra motorlar durdu ve Harry sonunda İspanya'daydı. Heyecan ve korku içindeki genç adam Madrid'e döndüğüne inanamıyordu.

Pencereden dışarıya gözü iliştiğinde altı sivil muhafızın terminal binasının dışında durup piste baktıklarını gördü. Koyu yeşil üniformalarını ve kemerlerine tutturulmuş sarı tabancalıkları tanıdı. Başlarında hâlâ arkada iki küçük kanadı bulunan modası geçmiş, karafatmalar gibi siyah ve parlak ürkütücü deri şapkalar vardı. Harry 1931'de ilk defa İspanya'ya geldiğinde sağı tutan bu muhafızlar Cumhuriyetin tehdidi al-

tındaydılar, yaşadıkları korku ve öfkeyi sert ifadeli yüzlerinden okuyabiliyordunuz. Ama Harry 1937'de İç Savaş sırasında döndüğünde ortalıkta yoktular. Şimdiyse geri dönmüşlerdi. Harry yüzlerindeki soğuk ve donuk ifadeleri görünce ağzının kuruduğunu hissetti.

Çıkış kapısına yönelen yolculara katıldı. Uçağın merdivenini inip pisti geçen sıraya katıldığında kuru bir sıcağın bedenini sardığını hissetti. Terminal binası boyaları dökülen alçak bir beton depodan ibaretti. Sivil muhafızlardan biri yanlarına yürüdü. "*Por allí, por allí*, [oraya, oraya]" diye kükreyerek üstünde *Immigración* yazılı kapıyı işaret etti.

Harry'nin diplomatik pasaportu vardı. Ana giriş salonunda etrafına bakındı. Yoğun bir dezenfektan kokusu, İspanya'da her zaman kullanılan türden ve insanı hasta eden bir koku vardı.

Tek başına bir sütuna dayanarak gazetesini okuyan bir adam elini salladıktan sonra hızla Harry'nin yanına geldi.

"Harry Brett'siniz, değil mi? Ben elçilikten Simon Tolhurst. Uçuş nasıldı?"

Onunla aynı yaşlarda görünen, uzun boylu, sarışın bir erkekti ve samimi olduğu kadar işgüzar bir tavrı vardı. Vücut yapısı da Harry'ye benziyordu, fazla kiloları yağa dönüşmeye başlamıştı, şu farkla ki bu süreç elçiliğin adamında daha da ileri gitmişti.

"İyi geçti. Hava çoklukla bulutluydu, ama fazla sarsıntılı olmadı," diyen Harry, Tolhurst'ün Eton koleji boyunbağı taktığına ve bunun parlak renklerinin beyaz keten ceketiyle çeliştiğine dikkat etti.

"Sizi arabamla elçiliğe götüreceğim ve yolculuk yaklaşık bir saat sürecek. İspanyol şoförler kullanmıyoruz, hepsi hükümetin casusları." Tolhurst bir kahkaha attı ve etrafta kimse olmamasına rağmen fısıldayarak konuştu. "Arka koltukta konuşulanları duymak için kulaklarını öyle bir arkaya eğiyorlar ki ortadan ikiye katlayacaklar sanırsınız. Çok

belli ediyorlar."

Tolhurst onu güneşe çıkardı ve bavulunu cilalı gibi duran eski bir Ford'un arkasına yerleştirmesine yardım etti. Havalimanı kırların ortasındaydı ve etrafı tarlalarla çevriliydi. Harry durup acımasız kahverengi manzaraya baktı. Yolun öbür yanındaki tarlada bir köylünün Romalılar çağında atalarının yaptığı gibi bir çift sıska öküzün çektiği tahta bir sabanla anızları sürdüğünü gördü. Uzakta Guadarrama sıradağlarının puslu bir sıcağın içinde yüzen dorukları sert bir mavilikteki gökyüzünün önünden sıyrılıyordu. Harry alnından ter damladığını hissetti.

"Hava ekim ayına göre oldukça sıcak," dedi.

"Dayanılmaz bir sıcak yaz geçirdik. Berbat bir hasat elde edildi ve millet gıda konusunda çok kaygılanıyor. Bu bir bakıma bizim yararımıza, savaşa girmeleri daha zayıf bir ihtimal oluyor. Neyse biz yolumuza devam edelim. Büyükelçiyle randevunuz var."

Tolhurst arabasını sürdüğü uzun ve ıssız yolun iki yanı da yapraklarının ucu sararak devasa meşalelere benzemiş tozlu kavak ağaçlarıyla çevriliydi.

"Ne kadar zamandan beri İspanya'dasınız?" diye sordu Harry.

"Dört aydır. Elçiliği büyütüp Sir Sam'i buraya yolladıklarında gelmiştim. Daha önce bir süre Küba'daydım. Orası daha huzurlu ve eğlenceli." Tolhurst başını iki yana salladı. "Burası berbat bir memleket. Bayağı korkuyorum. Siz daha önce buraya gelmiştiniz, değil mi?"

"İç Savaş'tan önce ve kısa bir süre de çarpışmalar sırasında. Her iki defasında Madrid'te bulundum."

Tolhurst başını yine sağa sola salladı. "Burası şimdi çok tatsız bir yer."

Taşlarla dolu, delik deşik taşlı yolda ilerlerken bir yandan da Blitz'-

den[4] söz ettiler. İkisi de Hitler'in istila planlarını şimdilik terk ettiği kanısındaydı. Tolhurst, Harry'ye hangi okula gittiğini sordu.

"Rookwood'da mıydınız? İyi bir okul olduğunu duyuyorum. Ne güzel günlerdi, ha?" Sesi duyduğu özlemi yansıtıyordu.

Harry kederli bir yüzle gülümsedi. "Evet, öyle."

Etrafındaki manzarayı seyrediyordu. Arazide belirgin bir boşluk dikkati çekiyordu. Arada sırada bir eşeğin çektiği at arabasına binmiş bir köylü yanlarından geçiyordu. Bir keresinde kuzey yönüne giden askerî bir kamyonla karşılaştılar. Arkadaki kasada yorgun görünüşlü bir grup asker geçtikleri yola boş gözlerle bakıyordu. Köyler bomboştu. Her ne kadar öğle uykusu zamanı olsa da eski günlerde ortalıkta birkaç kişi eksik olmazdı. Şimdiyse eskiden her yerde hazır nazır olan sıska köpekler gitmiş, sadece kapalı kapıların etrafında kendilerine yiyecek arayan bir iki tavuk kalmıştı. Bir köy meydanının boyasız ve çatlak duvarlarındaki devasa Franco posterleri dikkatini çekti. Çifte gerdanlı suratında donuk bir gülümsemeyle birlikte kollarını göğsünün üstünde çaprazlamıştı. HASTA EL FUTURO! "Geleceğe doğru." Harry derin bir soluk aldı. Bu posterlerin, kenarları yırtılmış daha eski posterlerin üstüne yapıştırılmış olduğunu gördü. Eski posterdeki NO PASARAN! "Geçemeyecekler" sloganının alt yarısını tanımıştı. Ama geçmişlerdi işte.

Derken şehrin zengin kuzey banliyölerine girdiler. Buradaki şık evlere baktıkça insanın İç Savaşın hiç olmadığına inanacağı geliyordu. Harry, "Büyükelçi burada mı oturuyor?" diye sordu.

"Hayır, Sir Sam Castellana'da oturuyor." Tolhurst gülmeye başladı. "Aslında çok rahatsızlık verici bir durum. Alman Büyükelçisiyle kapı komşusu oldular."

---

[4] *Blitz:* Nazilerin İngiltere'yi işgal planı ve bu amaçla başlattıkları hava akınları –çn.

Harry'nin şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı. "İyi ama savaş halindeyiz!"

"İspanya sözde barışçıl bir ülke. Ama ülkenin her yanı Almanlarla kaynıyor. Buradaki Alman büyükelçiliği dünyadakilerin en büyüğü. Onlarla konuşmuyoruz elbette."

"Bizim büyükelçi nasıl Almanlarla kapı komşusu oldu?"

"El altındaki tek büyük ev orasıydı. Bahçe duvarının öbür yanındaki von Stohrer'e kötü kötü bakmayı eğlence haline getirdi."

Böylece şehir merkezine geldiler. Binaların çoğu Harry'nin hatırladığından çok daha boyasız ve harap görünüşlüydü, oysa bir zamanlar çoğu görkemli yapılardı. Her tarafta posterler vardı: Franco ve Falanj'ın boyunduruk ve ok simgesi. Karşılaştıkları insanların çoğu, yine hatırladığından daha fazlası, pejmürde kılıklıydı, birçokları da zayıf ve hasta görünüyordu. İşçi tulumu giymiş ve yüzleri hava koşullarından yıpranmış erkekler yanlarından geçiyordu; kadınların üstlerindeki siyah şallar yamalarla dolu ve onarılmıştı. Yalınayak koşan ve tozlu yol kenarlarında oynayan sıska çocukların yüzleri neşesizdi. Harry sinemalardaki haberlerde seyrettiği askerî geçit resimlerini ve Falanjist mitingleri görmeyi beklemişti, ama şehir hatırladığından daha sakin ve daha donuktu. Gelip geçenlerin arasında papazlar ve rahibeler de gördü; onlar da sivil muhafızlar gibi geri dönmüşlerdi. Daha varlıklı görünen tek tük insanlar sıcağa rağmen ceketli ve şapkalıydılar.

Harry dönüp Tolhurst'e baktı. "Ben 1937'de buradayken sıcak bir günde ceket ve şapka giymek yasaktı. Burjuva fiyakası olarak görülürdü."

"Şimdi unutulmaması gereken, üstünde bir gömlek varsa *ceketsiz* gezmenin yasak olduğu."

Tramvaylar çalışıyordu, ama otomobil azdı, onlar da eşek arabaları ve bisikletlerin arasında kendilerine yol açıyorlardı. Çok iyi tanıdığı bir

simge gözüne çarpınca Harry şaşırdı. Bu siyah bir gamalı haçtı.

"Gördün mü?" diye atıldı. "Şu binanın üstünde İspanyol bayrağının yanında uğursuz gamalı haç da dalgalanıyor."

Tolhurst başını sallayarak doğruladı. "Bu manzaraya alışmanız gerekiyor. Söz konusu olan yalnız gamalı haç da değil, polis ve basın da Almanların elinde. Franco, Nazilerin savaşın kazanmalarını istediğini gizlemiyor. Şimdi şuraya bakın."

Bir yol kavşağında durmuşlardı. Harry renkli giyimli ve çarpıcı makyajlı kızlar gördü. Kendilerine bakıldığını fark eden kızlar başlarını tahrik edici bir hareketle onlara çevirdiler.

"Her tarafta fahişeler göreceksin. Onların yanında çok dikkatli olmalısın: çoğu frengili ya da hükümet casusu. Elçilik personelinin onlara yaklaşması yasak."

Kolonyal miğferli bir polis devam etmelerini işaret etti. "Sence Franco savaşa girecek mi dersiniz?" diye sordu Harry.

Tolhurst elini sarı saçlarında gezdirerek diken gibi dikilmelerine yol açtı. "Orasını Tanrı bilir. Berbat bir ortamın içindeyiz. Gazeteler ve radyo tamamen Alman yanlısı. Himmler haftaya resmi ziyarete geliyor. Ama siz elden geldiğince her şey normalmiş gibi davranmak zorundasınız." Tolhurst yanaklarını şişirerek gülümsedi. "Ama pek çok insan acele gitmek zorunda kalınması olasılığına karşı bir bavulu hazır halde bekletiyor. Hah, bak işte bir gasogen."

Parmağıyla eşek arabalarından daha yavaş bir hızla poflaya puflaya ilerleyen, eski model, kocaman bir Renault'yu işaret ediyordu. Aracın arkasına iliştirilmiş yassı bir kazana benzer aygıtın küçük bacasından dumanlar püskürüyor ve birtakım borular bu canavardan çıkarak aracın altına uzanıyordu. Orta yaşlı bir burjuva olan sürücü aracı görmek için durup bakan kaldırımdaki yayaları görmezden geliyordu. O sırada

klaksonunu öttüre öttüre geçen bir tramvayın önünden kaçmak için sürücüsü aniden direksiyonu kırınca hantal araç az daha devriliyordu.

"Bu da nesi?" diye sordu Harry.

"Petrol sıkıntısına İspanya'nın verdiği devrimci bir yanıt. Benzin yerine kömür veya odun yakıyor. Yokuş yukarı tırmanmak istenilmediği sürece işe yarıyor. Duyduğuma göre aynı şey Fransızlarda da varmış. Almanların bu icadı ele geçirmeye çalışmaları uzak ihtimal."

Harry kalabalığı inceledi. Birkaç kişi garip araca bakıp gülümsüyordu, ama Madridlilerden beklenmeceği üzere hiçbiri gülmüyor ya da tuhaf araca seslenmiyordu. Harry bu arada ne kadar sessiz olduklarına dikkat etti, hatırında kalan arka plandaki konuşma vızıltıları yok olmuştu.

Opera kesimine girdüklerinde uzakta Kraliyet Sarayı'nı gördüler. Bina çevresinin yoksulluğunun arasında göz kamaştırırcasına yükseliyor, güneş ışınları beyaz duvarlarından yansıyordu.

"Franco burada mı oturuyor?" diye sordu Harry.

"İnsanları burada kabul ediyor, ama kendisi Madrid dışındaki Pardo Sarayı'nda karargâh kurdu. Suikaste uğramaktan ödü kopuyor. Hitler'in gönderdiği kurşun geçirmez Mercedes ile dolaşıyor."

"Öyleyse ülkede hâlâ bir muhalefet var?"

"Sivil muhafızlar şehirlerde güvenliği sağladılar. Ama asla bilemezsin. Madrid'i ne de olsa sadece on sekiz ay önce ele geçirdiler. Burası da Paris kadar işgal altında bir şehir. Duyduğumuza göre kuzeyde hâlâ direniş ve kırsalda gizlenmiş Cumhuriyetçi gruplar varmış. Onlara *vagabundos* [serseriler, avareler] diyorlarmış."

"Aman Tanrım, bu ülkenin çekmediği mi kaldı! "dedi Harry.

"Sorunlar henüz bitmedi sanırım," diye belirtti Tolhurst.

XIX. yüzyılda kalma kocaman binaların sıralandığı bir sokağa saptı-

lar. Bir tanesinin kapısındaki direkte büyük bir İngiliz bayrağı asılıydı. Harry elçiliğe 1937'de gelişini hatırlıyordu. Kayıp olduğu bildirilen Bernie'yi sormaya gelmiş, ama memurlar Uluslararası Tugayları onaylamadıklarından yardım etmemişlerdi.

Kapının önünde iki sivil muhafız bekliyordu. Kapının önünde birkaç otomobil durduğu için Tolhurst arabasını yolun biraz ilerisine park etti.

"Bavulunuzu alalım," dedi.

Harry arabadan inerken muhafızlara sakınarak baktı. Derken arkadan bir elin bacağını çektiğini hissetti. Dönüp baktığında üstünde lime lime bir asker ceketi olan sıska bir çocuğun bir tür tahta kızağın üstünde oturduğunu gördü.

"*Senõr, por favor, diez pesetas*" [Bayım, lütfen, on peseta]

Harry çocuğun bacaklarının olmadığını gördü. Bir eliyle Harry'nin pantalonunun paçasını çekiştiren oğlan, diğer elini uzatarak "*Por el amor de Dios*" [Tanrı aşkına] diye yalvarıyordu. Muhafızlardan biri ellerini çırparak hızla oraya doğru yaklaştı. "*Vete! Vete!*" [Defol! Defol!] Çocuk ellerini kaldırım taşına bastırdı ve arabasını bir yan sokağa doğru geri geri sürdü. Tolhurst da Harry'yi kolundan tuttu.

"Daha hızlı hareket etmelisin dostum. Dilenciler genellikle bu kadar ileri gitmezler, ama Centro'da güvercin sürüsünden farksızdırlar. Hoş, güvercin falan kalmadı ya, hepsini yediler."

Dilenci çocuğu kovalayan muhafız onlara elçiliğin kapısına kadar eşlik etti. "*Gracias por su asistencia*" [Yardımınız için teşekkür ederim] dedi resmi bir tavırla Tolhurst. Adam başını sallayarak karşılık verdi, ama gözlerindeki küçümseme Harry'nin dikkatinden kaçmadı.

"Çocuklar insanda önce şok etkisi yapıyorlar," dedi Tolhurst, büyük tahta kapının tokmağını çevirirken. "Ama onlara alışmak zorundasınız. Şimdi karşılama komitenizle tanışma zamanınız geldi. Kodamanlar sizi

bekliyorlar." Tolhurst'ün arkasından sıcak ve loş binaya girerken Harry, adam bayağı kıskanmış görünüyor, diye düşündü.

* * *

Büyükelçi sessizce dönen vantilatörlerin serinlettiği görkemli bir odada kocaman bir masanın arkasında oturuyordu. Duvarlarda XVIII. tablolarının röprodüksiyonları ve çini kaplı zemindeki kalın halılar dikkat çekiyordu. Deniz yüzbaşısı üniforması giymiş başka bir adam da masanın bir yanında oturmuştu. Pencerelerden biri saksı bitkileriyle dolu bir iç avluya bakıyordu; gömlekli küçük bir grup burada bir bankın üstüne oturmuş, konuşuyordu.

Harry, sinemalardaki haber programlarından Sir Samuel Hoare'yi tanıdı. Chamberlain kabinesinde bakanlık yapmış, belki de fazla barışsever olduğu için hükümeti devir alan Churchill tarafından görevden uzaklaştırılmıştı. Yüzüne ciddi bir anlam veren sivrice hatları ve seyrelmiş ak saçlarıyla ufak tefek bir adamdı. Bir jaketatay giymiş, yakasındaki iliğe mavi bir çiçek iliştirmişti. Ayağa kalkıp masanın üzerinden Harry'ye elini uzattı.

"Hoş geldiniz, Brett, hoş geldiniz." Elinin sıkışı görünümünden umulmayacak kadar güçlüydü. Soluk mavi renkli ve soğuk bakışlı gözler Harry'yi birkaç saniye süzdükten sonra büyükelçi diğer adamı eliyle işaret etti. "Deniz ataşemiz Yüzbaşı Alan Hillgarth. Özel Servisin bütün sorumluluğu ondadır." Hoare, özel servis kelimelerini antipati olarak yorumlanabilecek bir mimikle hecelemişti.

Kırklı yaşlarında görünen Hillgarth iri kahverengi gözleri olan uzun boylu, yakışıklı ve esmer bir adamdı. Bakışı sertti, ama derinlerinde neredeyse çocuksu muzip bir anlam vardı. Aynı muziplik kalın dudaklarında da fark ediliyordu. Harry, Sandy'nin Rookwood'da ona Hillgarth adlı biri tarafından yazılmış macera öyküleri okuduğunu söylediğini

anımsadı. Konuları Avrupa'nın dünyadan habersiz uzak köşelerindeki casusluk olayları ve maceralardı. Sandy o öykülerden hoşlanırdı, ama Harry onları fazla karışık bulmuştu.

Yüzbaşı samimi bir tavırla Harry'nin elini sıktı. "Hoş geldiniz, Brett. Dostumuz Tolhurst aracılığıyla doğrudan bana karşı sorumlu olacaksınız."

"Lütfen oturun. Hepiniz oturun," dedi Hoare ve Harry'ye oturması için bir sandalye gösterdi.

"Sizi aramızda gördüğümüze sevindik," dedi Hillgarth. "Aldığınız eğitim hakkında bize bilgi ulaştırıldı. Duyduğumuza göre, her şeyi oldukça kolay kavrıyormuşsunuz."

"Teşekkür ederim efendim."

"Hazırladığımız masalı Forsyth'a okumaya hazır mısınız?"

"Evet, efendim."

"Size kalmanız için bir daire ayarladık. Dostumuz Tolhurst sonradan sizi oraya götürecek. Evet, öykünüz nasıldı?"

"Hastalanan önceki arkadaşın yerine çevirmenliğe atandım."

"Zavallı Greene," diye içten bir kahkaha attı Hillgarth. "Zavallı niçin alelacele memlekete gönderildiğini anlayamamıştır."

"İyi bir çevirmendi," diye lafa karıştı Hoare. "İşini iyi biliyordu. Brett, söylediklerinize çok dikkat etmelisiniz. Esas işinize ek olarak yüksek düzeyde bazı kişiler için çevirmenlik yapacaksınız ve burada durum nazik, hem de çok nazik." Hoare'nin ona dikkatle bakması üzerine Harry rahatsız oldu. Sinemalarda gösterilen haber kuşaklarında izlediği bir adamla konuştuğuna inanamıyordu. Derin bir soluk aldı.

"Anlıyorum efendim," dedi. "İngiltere'de bana gerekli bilgileri verdiler. Her şeyi mümkün olan en diplomatik dille ifade ediyor, hiçbir zaman kendi görüşlerimi eklemiyorum."

Hillgarth bu sözleri başıyla doğruladı. "Perşembe günü benimle ticaret bakan yardımcısı arasındaki bir görüşmede görev yapacaksın. Ama ben onu idare ederim."

"Evet, Maestre ile görüşeceksiniz," diye homurdandı Hoare. "*Onu* sinirlendirmek istemeyiz. "

Hillgarth altın bir sigara tabakası çıkararak Harry'ye doğru uzattı: "Sigara?"

"Sigara içmiyorum. Teşekkür ederim."

Hillgarth sigarasını yaktı ve havaya bir duman bulutu üfledi. "Forsyth ile hemen bağlantı kurmanı istemiyoruz, Brett. Önümüzdeki birkaç günü çevreyi tanımaya ve yerleşmeye ayır. Gözetlenip izlenmeye de alışmalısın – hükümet bütün elçilik personelinin peşine casuslarını takar. Ama çoğu oldukça beceriksizdir, onları bir kilometre uzaktan saptayabilirsiniz. Ne var ki Gestapo'nun eğittiği birkaç ajan da son zamanlarda onlara katıldı. Peşinize takılabilecek birine karşı tetikte ol ve durumu Tolhurst'e bildir." Hillgarth tüm bunlar eğlenceli bir serüvenmiş gibi gülümsedi. Bu tarafı genç adama onu eğiten memurları hatırlatmıştı.

"Tamam, efendim."

"Gelelim şimdi Forsyth'a," diye devam etti Hillgarth. "Okuldayken onunla epey bir süre iyi arkadaştınız, ama o zamandan beri de görüşmediniz. Doğru mu?"

"Evet, efendim."

"Ama size sempatisi olduğuna inanıyorsunuz, öyle mi?"

"Umarım efendim. Ama mektuplaşmayı kesmemizden beri ne işler çevirdiğinden haberim yok. Bu da on yıl evveldi." Harry'nin bakışı avluya takıldı. Oradaki adamlardan biri onlara bakıyordu.

"Kahrolası havacılar!" diye hırladı Hoare. "Burayı gözetlemelerin-

den bıktım, usandım." Otoriter bir el hareketi yapması üzerine avludaki adamlar kalktılar ve binanın yanındaki bir kapıdan içeri girerek gözden kayboldular. Hillgarth'ın Hoare'ye pis pis baktıktan sonra ona dönmesi Harry'nin dikkatinden kaçmadı.

"Bunlar Fransa'ya paraşütle atlayan pilotlar," dedi Hillgarth. "Bazıları yürüyerek buraya kadar geldiler."

"Evet, evet," dedi Hoare hırçın bir tavırla, "ama biz konumuza devam edelim."

"Elbette, sayın Büyükelçi," dedi Hillgarth gözden kaçmayan bir resmiyetle. Tekrar Harry'ye döndü. "Forsyth'ı ilk kez iki ay önce duyduk. Burada Endüstri Bakanlığı'nda bir ajanım var, küçük bir memur. Orada herkesin Madrid'in elli mil uzağındaki kırsalda olan bir şey yüzünden heyecan içinde olduklarını bize bildirdi. Adamımız her ne kadar bir belge elde edemediyse de bazı konuşmalara kulak misafiri olmuş. Söz konusu olan bir altın madeni. Çok zengin bir madeni olduğu jeolojik açıdan doğrulandı. Oraya madencilik ekipmanları, cıva ve başka mineraller yolladıklarını biliyoruz."

"Sandy oldum olası jeolojiyle ilgilenirdi," dedi Harry. "Okuldayken fosillere merak sarmıştı. Başını alır gider, dinozor kemikleri bulmaya çalışırdı."

"Sahi mi?" dedi Hillgarth. "Bunu bilmiyordum. Bildiğimiz kadarıyla resmi bir diploması falan yok, ama bir uzmanla, Alberto Otero'yla çalışıyor."

"Güney Afrika'da deneyim kazanan adamla ha?"

"Aynen öyle." Hillgarth beğeniyle onayladı. "Otero maden mühendisi. Sanırım, size altın madenciliği konusunda bilgi vermişler."

"Evet, efendim." Akşamları küçük odasında ağır kitaplarıyla nasıl boğuştuğunu anımsamıştı.

"Elbette Forsyth altın konusunda hiçbir şey bilmediğinizi sanıyordur. Ona kalırsa, konunun tamamen yabancısısınız."

"Elbette efendim." Harry kısa bir sessizliğin ardından sordu. "Forsyth ve bu Otero'nun nasıl bir araya geldiklerini biliyor musunuz?"

"Hayır. Bilgimizde birçok boşluklar var. Tek bildiğimiz, burada tur rehberi olarak çalıştığı sırada Forsyth'ın Auxilio Social ile, yani sözüm ona sosyal yardımla ilgilenen Falanjist örgütle ilişki kurduğu." Hillgarth kaşlarını kaldırdı. "Elbette ki bu örgüt tamamen yozlaşmış bir kuruluş. Ülkede büyük sıkıntılar yaşanırken kendilerine büyük kazançlar sağladılar."

"Forsyth ailesiyle bağlantılarını sürdürdü mü?"

Hillgarth hayır anlamında başını salladı. "Babası uzun yıllardır ondan hiçbir haber alamıyormuş."

Harry, piskoposu tek görüşünü anımsadı. Sandy'nin disiplin kuruluna verilmesinden sonra oğlunu savunmak için okula gelmişti. Sınıfının penceresinden bakan Harry, din adamını avluda görmüş, onu kostümünün içine giydiği kırmızı piskopos gömleğinden tanımıştı. Din adamının sağlam ve soylu bir görünümü vardı, bu açıdan oğluna hiç benzemiyordu.

"Öyleyse Forsyth Milliyetçileri destekliyordu?" diye sordu.

"Bana kalırsa, asıl planda kendi çıkarlarını destekliyordu," diye yanıtladı Hillgarth.

"Siz Cumhuriyetçileri desteklemiyordunuz, değil mi?" diyen Hoare, Harry'nin gözlerinin içine baktı.

"Hiçbir tarafı desteklemiyordum efendim."

Hoare homurdandı. "Savaştan önce bu ülkedeki en büyük ayırım çizgisinin bu olduğunu düşünüyordum: İspanya'da kimlerin Kızılları, kimlerin ise Milliyetçileri tuttuğu. İspanyolca eğitim görmüş birinin iki

tarafı da desteklememesine doğrusu şaştım."

"Ama gerçek bu efendim. Her iki taraf da yerin dibine batsın diye düşünüyordum." Harry, bu adam hırçın bir küçük zorba, diye düşündü.

"Kızıl bir İspanya'nın felaket olacağını göremeyenlere şaşarım."

Hillgarth sözünün kesilmesine sinirlenmiş gibiydi. Öne doğru eğilerek sordu. "Forsyth buraya gelmeden önce İspanyolca bilmiyordu, değil mi?"

"Hayır, ama kısa zamanda öğrenmiştir. Zekidir. Okulda öğretmenler bu yüzden ondan nefret ederlerdi: parlak bir zekâsı vardı, ama derslerine çalışmıyordu."

Hillgarth kaşlarını kaldırdı. "Nefret fazla abartılı bir kelime değil mi?"

"Ama bana kalırsa sonuç o oldu."

"Ajanımıza bakılırsa, burada devletin madencilik ofisi hesabına çalışıyor. Onlar adına cinlik yapıp kazançlı işler çeviriyor, malzeme ve donanım için pazarlıklara oturuyor." Hillgarth bir an duraklayıp devam etti. "Madencilik Bakanlığı'na Falanj grubu hâkim. İspanya'nın, bizden ve Amerikalılardan kredi dilenmek yerine, gıda alımlarının bedelini kendisinin karşılamasını istiyorlar. Ne yazık ki aralarında adamımız yok. Forsyth ile doğrudan görüşebildiğiniz takdirde, bize büyük yardımı olur. Bu altın masalında bir hakikat payı olup olmadığını öğrenmeliyiz."

"Elbette efendim."

Tavandaki vantilatörün hışırtısının kulağa olağanüstü gürültülü geldiği kısa bir sessizlik anı yaşandı. Çok geçmeden Hillgarth devam etti. "Forsyth kurduğu bir şirket aracılığıyla çalışıyor. Nuevas Iniciativas adlı bu şirket Madrid Borsasındaki kayıtlara göre gıda ve malzeme sağlama işinde. Hisselerinin değeri giderek yükseliyor ve Madencilik Bakanlığı'-

nın kodamanları hisse satın alıp duruyorlar. Firmanın Calle Toledo yakınında küçük bir ofisi var. Forsyth günlerinin çoğunu orada geçiriyor. Adamımız ne yazık ki evinin adresini elde edemedi. Bütün bildiğimiz Vigo yöresinde sürtüğün biriyle yaşadığı. Çoğu günler öğleleri siesta zamanında oralardaki bir kafeye kahve içmeye gittiğini öğrendik. Onunla orada temasa geçmenizi istiyoruz."

"Kendi başına mı oraya gidiyor?"

"Ofisinde ondan başka sadece bir sekreter var. Ama Forsyth öğleden sonraları o yarım saati yalnız başına geçiriyor."

Harry başıyla onayladı. "Okuldayken de kendi başına bir yerlere gitmeyi severdi."

"Peşine bir adam taktık. Oldukça sinir bozucu bir durum, Forsyth'ın adamımızı fark etmesinden korkuyorum." Hillgarth masanın üstündeki bir dosyadan çıkardığı birkaç fotoğrafı Harry'ye uzattı. "Bunları adamımız çekti."

İlk fotoğrafta şık giyimli ve yüzü güneşten yanmış Sandy bir subayla konuşarak sokakta yürürken görülüyordu. Sandy dikkatli bir tavırla eğilmişti ve adamın söylediklerini dinliyor gibiydi. İkinci fotoğrafta ceketinin önü açık ve sigara içerek hızlı adımlarla yürüyordu. Yüzünde güvenli ve çok bilmiş bir gülümseme vardı.

"Hali vakti yerinde görünüyor," dedi Harry.

Hillgarth başıyla doğruladı. "Para sıkıntısı çekmediği kesin." Tekrar önündeki dosyaya döndü. "Size bulduğumuz daire Forsyth'ın ofisinin birkaç sokak ötesinde. Yoksul bir semtin kıyısında, ama şehirdeki mesken sorunu göz önüne getirilirse genç bir diplomatın orada kalması akla yakın gelecektir."

"Peki, efendim."

"Bana söylenildiğine bakılırsa daireniz hiç fena değilmiş. Cumhuri-

yet zamanında Komünist bir görevliye aitmiş. Adam herhalde o zamandan beri kurşuna dizilmiştir. Oraya yerleşin, ama hemen kafeye gitmeyin."

"Kafenin adı ne acaba?"

"Kafe Rosinante."

Harry gülümsedi. "Don Kişot'un atı ha."

Hillgarth başını sallayarak onayladı. Gözlerini Harry'den ayırmıyordu. "Size bir öğüdüm olacak," dedi gülümseyerek. Dostça bir tavırla konuşuyordu, ama gözlerinde sert bir bakış vardı. "Dünyanın bütün yükünü omuzlarınızda taşıyormuş gibi fazla ciddi görünüyorsunuz. Biraz neşelen ve gülümse. Bugünlere bir serüven gözüyle bak."

Harry gözlerini kırpıştırdı. Amma da serüvendi. Faşistlerle çalışan eski bir arkadaşı ispiyonlayacaktı.

Büyükelçi sevimsiz bir kahkaha salıverdi. "Serüven ha! Tanrı korusun bizi. Bana sorarsan, bu ülkede fazlasıyla serüven düşkünü var." Harry'ye döndü. Yüzü biraz canlanmıştı. "Dinleyin; Brett. Aklı başında bir gence benziyorsunuz, ama yine de çok dikkatli olun. Ne olup bittiğini öğrenmemiz çok önemli olduğu için gelmenize razı oldum, ama bu arada pot kırmanızı istemiyorum."

"Anladığımı sanmıyorum efendim."

"Bu rejim ikiye bölünmüş durumda. İç Savaşı kazanan generallerin çoğu aklı başında ve sağlam karakterli adamlar. İngiltere'ye yakınlık duyuyor ve İspanya'yı savaşın dışında tutmak istiyorlar. Benim görevim onlarla aramızda köprü kurmak ve onları Franco'ya karşı güçlendirmek. En sevgili projelerinden birini kurcalayan casuslarımız olduğunun Generalissimo'nun kulağına gitmesini istemiyorum."

Hillgarth da bunu onayladı.

"Anlıyorum," dedi Harry. Hoare beni burada istemiyor, bir siyaset

oyununun tam ortasındayım, diye düşündü.

Hillgarth ayağa kalktı. "Pekâlâ İspanya'nın deniz kahramanları için düzenlenen bir törene katılmam gerekiyor. Orada bizim bayrağımızın da bulunması iyi olur, öyle değil mi sayın Büyükelçi?"

Hoare'nin başıyla onaylamasının ardından Hillgarth yürümeye başladı ve Harry ile Tolhurst de onu izlediler. Hillgarth dosyayı alıp Harry'ye uzattı. Kapağında bir kızılhaç tasviri vardı.

"Tolly sizi dairenize götürecek," dedi Hillgarth. "Forsyth'ın dosyasını iyice incele, ama yarın geri getir. Tolly dosyayı binadan çıkarırken nereye imza vereceğinizi gösterecek."

Odadan çıkarlarken Harry dönüp Hoare'ye baktı. Büyükelçi dikkatini pencereye vermiş, avluya dönmeye başlayan havacılara kaşlarını çatarak bakıyordu.

4

Büyükelçinin odasından çıkmalarından sonra Tolhurst sıkılgan bir tavırla gülümsedi. "Sam'ın adına özür dilerim," dedi. "Normalde yeni bir ajan için brifing yapılmaz, ama bu iş onu kaygılandırıyor. Kendine göre bir kuralı var: haber ve bilgi toplamaya izin var, ama casusluk ve rejimi kızdırmak yasak. Birkaç hafta önce birkaç sosyalist gelerek Franco'ya karşı savaşan gerillalar için yardım istediler. Onlar için hayli tehlikeli bir girişimdi. Sam onları hemen kovdu."

Harry, Hoare'den hoşlanmamıştı, ama Tolhurst'ün ondan Sam diye bahsetmesine de çok şaşırmıştı. "Büyükelçi Kralcılarla iyi ilişkiler içinde olmak istediği için mi?" diye sordu.

"Öyle. Onların İç Savaş'tan beri Kızıllardan nefret ettiklerini tahmin edersin." Dışarı çıkıp merdivenlerden inerken Tolhurst sustu ve yanlarından geçerlerken muhafızlar onları selamladılar. Tolhurst Ford'un kapısını açtı ve güneşte kızmış olan kolun elini yakması yüzünü ekşitmesine neden oldu.

Arabayı çalıştırdıktan sonra konuşmasına devam etti. "Churchill'in Sam'ı sırf ayaklarının arasından uzaklaştırmak için buraya yolladığını söylüyorlar," dedi neşeli bir sesle. "Ona tahammül edemiyor, güvenmiyor da. Yüzbaşıyı da aynı nedenle İstihbaratın başına geçirdi. Winston daha hükümetin başına geçmeden önce de arkadaşmışlar."

"Hepimizin aynı safta olmamız gerekmiyor mu?"

"İç politika meseleleri oldukça karmaşıktır."

"Söylemeye ne hacet."

Tolhurst alayla gülümsedi. "Sam küskün bir adam. Hindistan genel

valisi olmayı ümit ediyordu."

"Devlet kademelerindeki iç savaş belli ki kimsenin işini kolaylaştırmıyor."

"Her zaman böyledir." Tolhurst genç adama ciddi bir bakış yöneltti. "Bu işlerin içyüzünü senin de bilmen gerekir dostum."

Harry konuyu değiştirdi. "Okuldayken Alan Hillgarth adında biri tarafından yazılmış bazı macera kitapları okuduğumu hatırlıyorum. Herhalde aynı adam değildir."

"Hem de ta kendisi," derken bir yandan da başıyla onayladı Tolhurst. "Hiç fena değillerdi, öyle değil mi? İspanyol Fası'nda geçenini hatırlıyor musun? *Savaş Çıkarıcısı*. İçinde Franco da var. Başka bir kisve altın[illegible] elbette. Yüzbaşının ona hayranlık duyduğu belli oluyor."

"O kitabı okumadım. Ama Sandy Forsyth'ın Hillgarth kitaplarını sevdiğini biliyorum."

"Sahi mi?" Tolhurst ilgilenmişti. "Yüzbaşıya söyleyeyim. Komiğine gidecektir."

Şehir merkezinden geçerek daracık sokaklar ve dörder katlı ucuz apartmanlardan oluşan bir labirente girdiler. Tolhurst arabayı parke taşlı sokaklarda dikkatle sürerken vakit akşama yaklaşıyor, sıcak azalmaya yüz tutuyor ve gölgeler uzuyordu. Apartmanların yıllardır hiçbir bakım görmediği belliydi, etin iskeletten ayrılışı gibi alçılar da tuğlaların üstünden dökülüyordu. Bombaların düştüğü yerler, aralarında otların bittiği taş yığınları görünümündeydi. Etrafta başka araba falan yoktu ve sokaklardan geçenler Tolhurst'ün arabasına merakla bakıyordu. Bir yük arabasını çekmekte olan eşek, onlar geçerken ürkerek kaldırıma çıktı ve bu arada binicisini yere düşürmesine ramak kaldı. Harry, adamın küfrederek toparlanmasını seyretti.

"Bu işe niçin atandığımı merak ediyorum," dedi aniden. Sesine ka-

yıtsız bir ton vermeye özen göstermişti. "Benimkisi sıradan bir merak. Söylemek istemezsen gücenmem."

"Bu işin gizli bir yanı yok. Forsyth'ın eski arkadaşlarını araştırıyorlardı ve Rookwood'daki bir öğretmen senden bahsetmiş."

"Bu öğretmen sakın Bay Taylor olmasın?"

"Adamın adını bilmiyorum. Senin İspanya'yı tanıdığını öğrenince havalara uçtular. Çevirmenlik fikri bundan doğdu."

"Anlıyorum."

"Bu onlar için büyük bir şanstı." Tolhurst, bombalanmış bir binanın hizasında yolda açılmış bir çukurun tam kenarından geçti. "Buradaki elçiliğin bir Alman bombasına hedef olan ilk İngiliz toprağı olduğunu biliyor muydun?" diye sordu.

"Ne? Ha, evet. İç Savaş sırasında, değil mi?"

"Almanlar Madrid'i bombalarken bombalarının biri yanlışlıkla büyükelçiliğin bahçesine düşmüştü. Sam her tarafı kısa zamanda toparladı. İyi tarafları var adamın. Birinci sınıf organizatördür ve büyükelçilik saat gibi tıkır tıkır çalışıyor. Bizim farenin hakkını vermeli."

"Bizim fare mi?"

Tolhurst gülümsedi. "Adama takılan ad bu. Arada paniğe kapılıyor, İspanya'nın savaşa girmek üzere olduğu için kendisinin de kurşuna dizileceğinden korkuyor. Portekiz'e kaçmasını engellemek için yakınları az dil dökmemiştir. Biliyor musun, geçen akşam çalışma odasına bir yarasa girmişti. Sam, birinin onu odadan çıkarması için feryat ederek masanın altına gizlenmiş. Hillgarth'm onun hakkında ne düşündüğünü tahmin edebilirsin. Ama Sam genelde mükemmel bir diplomattır. İmparator-Kral'ın temsilcisiymiş gibi kasılarak dolaşmaya bayılır. Ama ona kalırsa kralcılar krallıkla ilgili konularda budalalaşıyorlar. Hah, işte geldik."

Tolhurst tozlu bir meydanda durmuştu. Ortadaki bir kaidenin üstünde XVIII. yüzyıl kıyafeti olan ve bir kolu kopup kaybolmuş bir asker heykeli ile sinek pisliği içindeki camekânları yarı yarıya boş birkaç dükkân vardı. Meydanı çeviren apartmanlarda paslı demir balkonların arkasındaki pencerelerin panjurları öğleden sonranın sıcağına karşı kapalıydı. Burası bir zamanların şık bir semti olmalıydı. Harry arabanın penceresinin arkasından apartmanları inceledi. 1931'de bir arka sokaktaki dükkândan satın aldığı bir kartpostalı anımsamıştı. Bunun gibi yarı harap bir apartmanın penceresinden sarkan genç bir kız, aşağıda kendisine serenat yapan bir çingeneye gülümsüyordu. Kart Cambridge'deki odasındaydı. Böyle yarı harap binaların romantik bir yanı vardı ve Kraliçe Victoria zamanı romantikleri onları pek severlerdi. Ama içlerinde yaşadığınız takdirde iş değişirdi elbette.

Tolhurst kuzey yönüne uzanan dar bir sokağı işaret etti. Oradaki binalar daha da harap görünüyordu.

"Senin yerinde olsam hiç o sokağa girmem. Orası La Latina. Kötü bir bölge ve nehrin öbür yakasındaki Carabanchel'e dek uzanır."

"Biliyorum," diye yanıtladı Harry. "1931'de geldiğimde Carabanchel'de ziyaret ettiğimiz bir aile vardı."

Tolhurst ona merakla baktı.

"Milliyetçiler kuşatma döneminde oraya bomba yağdırmışlardı, değil mi?" diye sordu Harry.

"Evet ve İç Savaş'tan beri de çürümeye terk ettiler. Oraları onlara düşman olanlarla dolu. O sokaklarda açlıktan ölenler var. Harap olan binalarda artık vahşi köpek sürüleri barınıyor ve ısırılıp kuduz olanları duyuyoruz."

Harry bakışını uzun ve boş sokağa dikti.

"Bilmek istediğin başka ne var?" diye sordu Tolhurst. "İngilizler bu-

rada pek sevilmiyor. Propagandanın etkisi elbette. Ama bu düşmanlık kötü kötü bakmalardan daha ileri gitmiyor."

"Karşılaşmamız halinde Almanlara karşı nasıl davranıyoruz?"

"Şey, o piçleri genelde görmezden geliriz. Ama sokaklarda İngilize benzeyen adamlara da öyle hemen selam verme," diye arabanın kapısını açarken ekledi. "Gestapo olmaları ihtimali var."

Dışarıda hava toz doluydu ve bir esinti sokaktan küçük toz bulutları kaldırıyordu. Harry'nin bavulunu arabadan indirdiler. Siyahlar giymiş zayıf bir ihtiyar kadın başının üstünde tek eliyle desteklediği koca bir giysi pakediyle meydandan geçiyordu. Harry onun İç Savaş sırasında hangi tarafı tuttuğunu merak etti. Ya da belki ortada hapsolmuş binlerce politikasız zavallıdan biriydi. Fena halde kırışmış yüzünde yorgun, fakat mütevekkil bir ifade vardı. Belli ki dayanmanın sınırında bocalayanlardan biriydi.

Tolhurst Harry'ye kahverengi bir kart uzattı. "Gıda vesikan. Elçilik diplomatik tayınlar alıyor, biz de onları dağıtıyoruz. Memlekette aldıklarımızdan daha iyi. Ve elbette burada halka dağıtılanlardan kat kat iyi." Yaşlı kadını gözleriyle izledi. "Halkın yiyecek olarak topraktan sebze köklerini çıkardığı söyleniyor. Karaborsadan istediğin başka şeyler de satın alabilirsin, ama pahalıya patlar."

"Teşekkür ederim." Harry kartı cebine attı. Tolhurst apartmanlardan birine doğru yürüdü, cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı ve duvarlarındaki boyaları soyulan karanlık bir hole girdiler. Bir yerlere su damlıyor ve ortalık bayat idrar kokuyordu. Taş basamaklardan ikinci kata tırmandılar. Burada üç kapı karşılarına çıktı. İki küçük kız merdiven sahanlığında kırık dökük bebeklerle oynuyordu. "*Buenas tardes*," [İyi akşamlar] diye seslendi Harry, ama çocuklar başlarını öbür yana çevirdiler. Tolhurst kapılardan birini anahtarıyla açtı.

Burası Harry'nin on kişilik ailelerin tıkış tıkış barındığını hatırladığı üç odalı dairelerdendi. Temizlenmişti ve havasında cila kokusu vardı. Orta tabakaların daireleri gibi ağır eski divanlar ve dolaplarla döşenmişti. Hardal sarısı duvarlarda resim yoktu, sadece eskiden çerçevelerin asılı olduğu yerlerde boş kareler göze çarpıyordu. Güneş ışığı hüzmesinin içinde tozlar dans ediyordu.

"Büyükmüş," dedi Harry.

"Evet, benim yaşadığım kutu gibi daireden iyi. Eskiden Komünist Partinin adamları bu tür yerlerde otururlardı. Milletin küçücük yerlere nasıl sıkıştıkları hatırlanırsa tam bir rezalet. Buradaki komünist alınıp götürüldükten sonra bir yıl boş olarak kalmış. Derken ilgili makamlar ellerinde böyle bir yer bulunduğunu hatırlayıp kiraya verdiler."

Harry masanın üstündeki toz tabakasında parmağını gezdirdi. "Aklıma gelmişken sorayım, Himmler'in buraya gelmesi haberlerinin ne anlamı var?"

Tolhurst ciddileşti. "Faşist basın hep bundan bahsediyor. Resmi ziyaret gelecek hafta." Genç adam başını iki yana salladı. "İnsan bir gün kaçmak zorunda kalacağımız fikrine bir türlü alışamıyor. O kadar çok yanlış alarm oldu ki."

Harry doğru anlamında başını salladı. O da benden daha cesur biri değil, diye düşünüyordu. "Sen doğrudan Hillgarth'a mı rapor vereceksin?" diye sordu.

"Evet." Tolhurst ayağını süslü bir yazı masasının ayağına vurdu. "Aslını sorarsan gizli işlerde ben yokum." Kendini küçümsediğini anlatan bir kahkaha attı. "Angaryaların adamı Simon Tolhurst. Görevim yeni gelenlere kalacak yer bulmak, raporlar yazıp harcamaları denetlemek. Şey, yaptığın en küçük harcamanın bile hesabını tut. Londra masrafların üstünde titizlikle duruyor." Genç adam, balkonların arasına ge-

rilmiş iplere asılı yamalı çamaşırların dalgalandığı avluya baktı, sonra yine Harry'ye döndü. "Söylesene," diye merakla sordu, "Madrid Cumhuriyet zamanına göre çok mu farklı görünüyor?"

"Evet. O sırada da kötü görünüyordu, ama şimdi iyice berbat. Daha da yoksul."

"Belki durum düzelecek. Şimdi başta sağlam bir hükümet olduğuna göre."

"Belki."

"Dali'nin ne dediğini biliyor musun? 'İspanya güçlü bir yumruk gereksinen bir köylüler ulusu' demişti. Küba da aynı durumdaydı. Demokrasi bu insanlara göre değil. Yönetim gevşeyince bütün işlerin canına okunuyor." Tolhurst bu konuların onu aştığını anlatmak ister gibi başını salladı. Harry arkadaşının saflığına kızacak gibi oldu, ama sonra bu ülkedeki trajedi karşısında kendisinin de aynı durumda olduğunu hatırladı. Her şeyin cevabını bilen aralarında sadece Bernie'ydi, ama onun tuttuğu taraf oyunu kaybetmiş ve Bernie de ölmüştü.

"Kahve ister misin?" diye sordu Tolhurst'e. "Eğer varsa."

"Şey evet, daire her tür yiyecekle ağzına kadar dolu. Bir telefon da var, ama söylediklerine dikkat et, diplomat olduğuna göre telefonun dinleniyordur. Eve yollanan mektuplar da sansürden geçiyor elbette. Onun için ailene veya kız arkadaşına yazacağın mektuplara dikkat et. Memlekette bir yakının var mı?"

Harry hayır anlamında başını salladı. "Senin var mı?"

"Hayır. Zaten elçilikten pek sık çıkmama izin vermiyorlar." Tolhurst Harry'ye merakla baktı. "Daha önce buraya geldiğinde, Carabanchel'e niye gitmiştin?"

"Bernie Piper ile beraberdim. Hani şu komünist okul arkadaşım." Harry gülümsedi. "Sanırım bunlar dosyamda vardır."

"Şey, evet." Tolhurst biraz kızardı.

"Bernie oradaki bir aileyle dost olmuştu. Çok iyi insanlardı. Şimdi ne olduklarını Tanrı bilir." Harry içini çekti. "Şu kahveyi getireyim."

Tolhurst saatine baktı. "Aslında gitsem iyi olur. Bazı harcamaları araştırmam lazım. Yarın dokuzda elçiliğe gel, seni çevirmenliğin püf noktaları hakkında bilgilendireyim."

"Öbür çevirmenler benim Hillgarth için çalıştığımı biliyor mu?"

Tolhurst başını iki yana salladı. "Ne münasebet. Onların hepsi diplomat takımından, Sam'ın oyununun figüranlarıdırlar." Gülerek nemli elini Harry'ye uzattı. "Neyse, bu konuları yarın görüşürüz."

* * *

Yakasını ve kravatını çıkaran Harry, bir hava akımının boynundaki nemli bölgeyi okşadığını hissetti. Bir deri koltuğa oturmuş, Forsyth'm dosyasını gözden geçiriyordu. Dosyada fazla bir şey yoktu: birkaç fotoğraf, Auxilio Social'da yaptığı çalışmalarla ilgili ayrıntılar ve Falanj'daki bağlantıları. Sandy büyük bir evde oturuyor, karaborsa mallarına su gibi para harcıyordu.

Dışarıda çocuklarını sert bir sesle içeri çağıran bir kadının sesini duydu. Dosyayı masanın üstüne bırakarak pencereye yürüdü ve asılı çamaşırların arasında çocukların oynadığı avluya baktı. Penceresini açınca alıştığı yemek kokularının küf kokusuna karıştığını duydu. Kadının penceresinden aşağı sarktığını görüyordu, genç ve güzeldi, ama üstünde siyah dul giysileri vardı. Çocuklarına tekrar seslendi ve onlar da içeri koştular.

Harry dikkatini yeniden odaya verdi. Zayıf bir ışıkla aydınlanmıştı ve kasvetli köşelerle dolu gibiydi. Duvarlardan alınmış tablo veya posterlerin yerinde boş kareler kalmıştı. Harry bir zamanlar burada nelerin asılı olduğunu merak etti. Lenin ve Stalin'in portreleri olabilir miydi?

Sakin ve hareketsiz atmosfer insanın üzerinde boğucu bir etki yapıyordu. Burada yaşayan komünist, Franco'nun Madrid'i işgal etmesinden sonra götürülmüş ve büyük ihtimalle bir bodrumda kurşuna dizilmiş olmalıydı. Harry elektrik düğmesini çevirdiyse de bir şey olmadı. Holdeki ışık da sönüktü, herhalde bir elektrik kesintisi olmuştu.

Harry Sandy'yi ispiyonlamak fikrinden rahatsızlık duymuştu, ama şimdi gitgide artan bir öfke duyuyordu. Sandy Falanjistlerle, İngiltere'ye karşı savaşmak isteyen insanlarla çalışıyordu. "Niçin Sandy?" diye yüksek sesle sordu. Sessizliğin içinde kendi sesini duymak adamı irkiltti. Kendini birden çok yalnız hissetti. Düşman bir ülkede, her türlü rekabetin pençesindeki bir elçilikte çalışıyordu. Tolhurst bundan daha dostça davranamazdı, ama Harry onun kendisi hakkındaki izlenimlerini Hillgarth'a rapor edeceğinden kuşku duymuyordu. Hillgarth'ın ona bu işe bir tür serüven gözüyle bakmasını söylediğini anımsayınca, eğitim sürecinde olduğu gibi şimdi de bu iş için doğru adam olduğundan kuşkuluydu. Şüpheleri hakkında kimseye bir şey söylememişti. Çünkü bu önemli bir işti ve onun başarmasına ihtiyaçları vardı. Ama bir an için paniğe kapılmasına ramak kaldığını hissetti.

"Bu olamaz," dedi kendi kendine. Köşedeki masanın üstünde bir radyo vardı. Ortasındaki cam pano aydınlandı, demek elektrik gelmişti. Okul tatillerinde Rookwood'dan amcasının evine gidişlerinde akşamları oturma odasındaki radyoyu kurcalayışını hatırladı. Düğmeleri çevirdikçe İtalya, Rusya gibi uzak yerlerden gelen sesleri, Alman istasyonlarında Hitler'in tiz haykırışlarını duyardı. Uzaklardan gelip giden, hışırtılar ve çıtırtılarla kesintiye uğrayan o sesleri anlayabilmeyi isterdi. Yabancı dillere olan merakı da o günlerde başlamıştı. Şimdi de BBC'yi bulmak için düğmeleri kurcalıyordu, ama sadece marşlar çalan bir İspanyol istasyonundan başka bir şey bulamadı.

Yatak odasına geçti. Yatak yeni yapılmıştı ve aniden yorulduğunu

hissederek temiz çarşafların üstüne uzandı. Uzun bir gün geçirmişti. Oynayan çocuklar da artık gittikleri için dışarının sessizliği dikkat çekiciydi; Madrid sanki bir kefenin altına hapsolmuştu. Tolhurst buradan işgal altındaki bir şehir diye bahsetmişti. Hasta kulağının gürültülü bir şekilde uğuldadığını hissetti. Bir ara bavulundaki eşyayı boşaltmayı düşündü, ama sonra 1931'de Madrid'e ilk gelişine ait hatıralara daldı. O ve yirmi yaşındaki Bernie'nin bir temmuz gününde sırt çantalarıyla Atocha istasyonuna gelişlerini. İs kokan istasyondan göz kamaştırıcı bir güneşe çıkışlarını, karşıdaki Tarım Bakanlığı'nın karşısında kırmızı, sarı ve mor renkli Cumhuriyet bayrağının dalgalanışını, kobalt mavisi göğün parlaklığından gözlerini kısmak zorunda kalışını anımsıyordu.

* * *

Sandy Forsyth'ın Rookwood'dan kovuluşundan sonra Bernie etüt odasına dönmüş, Harry ile arkadaşlığı sağlamlaşarak devam etmişti. Cambridge'e girmeye hazırlanan sakin ve çalışkan iki çocuktular. Bernie o günlerde politik görüşlerini kendine saklıyordu. Okuldaki son yılında rugbi takımına kabul edilmiş, oyun alanındaki hızlı ve kaba vahşetten hoşlandığının farkına varmıştı. Harry ise kriketi tercih ediyordu; ilk on bire girişi hayatının doruk noktalarından biri oldu.

O yılın altıncı sınıfından yedi öğrenci Cambridge'in giriş sınavlarına katıldılar. Harry ikinci olurken Bernie birinci oldu ve eski bir öğrenci tarafından konulan 50 sterlinlik ödülü kazandı. Bernie bunun, değil sahip olmak, görmeyi ümit edebileceği en büyük para olduğunu söylüyordu. Sonbaharda Cambridge'e birlikte gittiler, ama farklı fakültelere girmeleriyle yolları ayrıldı. Harry ciddi ve çalışkan bir öğrenci grubuna katılırken Bernie derslerden sıkıldığını ileri sürerek sosyalist gruplarla haşır neşir oldu. Hâlâ arada bir kadeh bir şey içmek için buluşuyorlardı, ama yıllar geçtikçe bu buluşmaları da seyreldi. İkinci yıllarının so-

nunda bir yaz sabahı odasına dalan Bernie'yi Harry bir aydır görmemişti.

"Bu tatilde ne yapacaksın?" diye sormuştu Bernie, Harry çayları yaptıktan sonra.

"Fransa'ya gidiyorum. Karar verildi bile. Yazı seyahat ederek geçirecek ve yabancı dillerimi geliştirmeye çalışacağım. Kuzenim Will ile karısı da tatilleri için benimle geleceklerdi, ama kadıncağız bebek bekliyor." Harry içini çekti. Yalnız seyahat etmekten ürktüğü için hayal kırıklığına uğramıştı. "Sen yine babanın dükkânında mı çalışacaksın?"

"Hayır. Bir aylığına İspanya'ya gidiyorum. Orada büyük işler başarıyorlar." Harry ikinci yabancı dil olarak İspanyolca öğreniyordu ve krallığın nisan ayında yıkıldığını biliyordu. Ülkede cumhuriyet ilan edilmiş, liberaller ve sosyalistlerden kurulan hükümet, Avrupa'nın bu en geri ülkelerinden birine reform ve gelişmeyi getireceğini duyurmuştu.

"Bunu görmek isterim," demişti Bernie. Duyduğu heyecan yüzünden okunuyordu. "Yeni anayasa, yani halkın anayasası, toprak ağaları ve kilisenin egemenliğinin de sonu olacak." Harry'ye düşünceli bir yüzle baktı. "Ama İspanya'ya yalnız gitmek istemiyorum. Sen de gelmek istemez miydin? Ne de olsa dillerini konuşuyorsun, İspanyol oyun yazarlarının tozlanmış eski eserlerini okumaktansa ülkeyi gözlerinle görmen daha iyi olmaz mı? Ayrıca yalnız olmak istemiyorsan, seninle Fransa'ya da gelebilirim. Orayı da görmek isterim. Ondan sonra da İspanya'ya geçeriz." Bernie gülümsedi. Karşısındakini ikna etmeyi her zaman çok iyi bilirdi.

"Ama İspanya çok ilkel bir ülke değil mi? Orada nasıl yolumuzu buluruz?"

Bernie cebinden yıpranmış bir İşçi Partisi kartı çıkardı. "Bunun bize yardımı olacak. Seni uluslararası sosyalist kardeşlik örgütüyle tanıştıracağım."

Harry gülümsemişti. "Ama senden çevirmenlik ücreti isteyebilirim." Bernie'nin de o yüzden kendisini yanında istediğini anlayarak içinde beklenmedik bir hüzün duydu.

* * *

Temmuz ayında Fransa'ya giden feribota bindiler. Paris'te on gün geçirdikten sonra trenle ağır ağır güneye doğru yola çıktılar. Geceleri yol üstündeki ucuz hanlarda kalıyorlardı ve tembel tembel vakit geçirdikleri hoş bir yolculuk oldu. Bernie'yle eski samimi arkadaşlıklarının tekrar canlanması Harry'yi çok mutlu etmişti. Bernie İspanyolca bir gramer kitabından burnunu kaldırmıyor, İspanya'da halkla konuşabilmek istiyordu. Yeni İspanya dediği ülkenin ona duyurduğu heyecan Harry'ye de bulaşmıştı; trenleri sıcak bir yaz sabahı Atocha garına girerken iki delikanlı hevesle kompartımanlarının penceresinden bakıyorlardı.

Madrid olağanüstü heyecan vericiydi. Şehir merkezinin etrafında dolaşırken sosyalist ve anarşist bayraklarıyla süslü binalar, eski binaların boyaları soyulan duvarlarında halkı toplantılara ve grevlere davet eden posterler gördüler. Orada burada yanarak harabeye dönmüş kiliseler gördüler. Harry bu manzaralar karşısında ürperirken, Bernie keyifle gülümsüyordu.

"Bir işçi cennetine pek de benzemiyor," dedi Harry, alnında birikmiş terleri silerek. Sıcak kavurucu ve İngiliz çocuklarının tahmin bile edemeyecekleri kadar şiddetliydi. Sıcak ve tozlu Puerta del Sol'da dikilip çevrelerine baktılar. Tramvayların ve duvarların gölgesine sığınmış, perişan görünümlü ayakkabı boyacısı çocukların arasından eşeklerin çektiği arabalarıyla gezgin satıcılar geçiyordu. Siyah şallara sarınmış ihtiyar kadınlar tozlu ve pis kokulu kuşlar gibi ayaklarını sürüye sürüye yürüyorlardı.

"Harry, yüzyıllarca baskı ve cefa içinde yaşadılar," dedi Bernie. "Kilisenin baskısı da cabası. Bu yanmış kiliselerin çoğu altın ve gümüşle doluydu. Memleketin toparlanması epeyi zaman alacaktır."

Puerta del Sol yakınındaki dar bir sokakta harap bir hanın ikinci katında bir oda buldular. Karşılarındaki binanın balkonunda bir iki fahişe oturup dinleniyordu. Karşıdaki gençlere gülerek açık saçık laflar attılar. Harry kızararak başını öbür yana çevirdi, ama Bernie bağırarak bu tür lükslere harcanacak paraları olmadığını söyledi.

Sıcak havalar sürdü. Gençler günün sıcak saatlerinde *hostal*'da gömleklerinin düğmeleri açık olarak yatıp kitap okuyor veya uyukluyor, pencereden içeri giren en küçük esintinin bile tadını çıkarıyorlardı. Öğleden sonraları şehirde dolaşıyor, gecenin geri kalanınıysa barlarda geçiriyorlardı.

Bir akşam La Latina'da flamenko dans reklamını gördükleri El Toro adındaki bara gittiler. Bernie reklamı Harry'ye tercüme ettirdiği iyimserlik ve umutla dolu *El Socialista* adındaki sosyalist bir gazetede görmüştü. Bara girdiklerinde duvarlarda dizili boğa kafaları ikisini de şaşırttı. Öbür müşteriler işçi sınıfındandı, Harry ile Bernie'ye merakla bakıyor ve gülümseyerek birbirlerini dürtüyorlardı. Gençler yağlı bir *cocido*[Ψ] ısmarladılar. Bir grev toplantısını bildiren bir posterin hemen altındaki bir masaya, sarkık bıyıklı ve esmer tenli bir adamın yanına oturdular. Dar ceketli ve yuvarlak siyah şapkalı iki adam ellerinde gitarlarıyla salonun ortasına yürüyünce konuşmalar kesildi. Onları kırmızı ve siyah renkli geniş bir etek giymiş, başı siyah bir mantillayla örtülü bir kadın izledi. Hepsinin Harry'ye Rookwood'daki Hintli öğrenci Singh'i hatırlatan çok esmer ve dar yüzleri vardı. Erkekler çalmaya, kadın da şarkı söylemeye başladı. Öylesine içten söylüyordu ki Harry şarkının sözleri-

---

[Ψ] *Cocido:* Sebzeli bir yemek –çn.

ni izleyememekle beraber, gözlerini kadından ayıramıyordu. Üç şarkı söylediler. Her biri alkışlarla karşılanan şarkıların sonunda adamlardan biri elinde şapkayla müşterileri dolaşmaya başladı. "*Muy bien*" [çok iyiydi] dedi Harry, "*muchas gracias*" [çok teşekkür ederiz]. Ve ardından şapkanın içine bir peseta bıraktı.

Yanlarındaki irikıyım adam onlara İspanyolca bir şeyler söyledi. Harry'ye "Ne diyor?" diye sordu Bernie.

"Dediğine göre şarkıda toprak ağalarının baskısına isyanı anlatıyorlarmış."

İşçi onları biraz da alayla karışık bir merakla inceliyordu. Bernie kekeleyerek İspanyolca "Çok iyiydi," dedi.

İriyarı adam onaylayarak başını salladı. Bernie ve Harry'ye elini uzattı. Eli sert ve nasırlıydı.

"Adım Pedro Mera Garcia," diye kendini tanıttı adam. "Nerelisiniz?"

"*Inglaterra.*" Bernie parti kimliğini cebinden çıkardı. "*Partido Laborista Inglés.*" [İngiliz İşçi Partisi] Pedro daha da sırıttı. "*Bienvenidos, compadres.*" [Hoş geldiniz yoldaşlar]

* * *

Bernie'nin Mera ailesiyle dostluğu böyle başladı. Onu bir yoldaş olarak değerlendirirken, hiçbir partiye taraf olmayan Harry'ye de zekâca biraz geri kuzeni gözüyle bakıyorlardı. İngiltere'ye dönecekleri tarihten kısa süre önce yaşanan bir eylül akşamını Harry unutmayacaktı. Artık akşamlar daha serin oluyordu. Bernie balkonda Pedro, karısı Ines ve babası gibi tuğla fabrikasında sendika eylemcisi olan büyük oğulları Antonio'yla oturuyordu. Harry oturma odasında üç yaşındaki Carmela'ya birkaç İngilizce kelime öğretmekle meşguldu. Harry'nin koltuğunun koluna ilişen Carmela yabancı kelimeleri büyük bir ciddiyetle tekrarlarken, veremli gibi zayıf ve solgun on yaşındaki ağabeyi Francisco'ysa on-

ları iri ve yorgun gözleriyle izliyordu.

Sonunda küçük kız sıkılarak bebekleriyle oynamaya gidince Harry de minik balkona çıktı ve özlenen bir esintinin tozları havalandırdığı karşı kaldırıma bakışını dikti. Aşağıdan sesler geliyordu. Bir bira satıcısı tiz sesiyle malını satmaya çalışıyordu. Kararmakta olan gökte daireler çeviren güvercinler, damların kırmızı kiremitlerinin önünden beyaz bir ışık gibi ışıldayıp geçiyorlardı.

"Bana yardım et, Harry," dedi Bernie. "Pedro'ya hükümetin yarın güvenoyu alıp almayacağını sormak istiyordum."

Harry sordu, Pedro da evet gibilerden başını eğdi. "Alması gerekir. Ama cumhurbaşkanı, Azaña'yı saf dışı etmek için bahane arıyor. Hükümetin yürürlüğe koymaya çalıştığı zavallı reformların bile haklarına bir saldırı olduğu bahsinde Kralcılara katılıyor."

Antonio acı acı güldü. "Onlara gerçekten karşı koyduğumuz takdirde ne yaparlar acaba?" Başını iki yana salladı. "Tarımsal reform için yapılan teklif, Azaña vergileri artırmadığı için parasal destekten yoksun ve dolayısıyla da gerçekleşemeyecek. Halk daha şimdiden kendini aldatılmış hissediyor ve kızıyor."

"Artık bir cumhuriyetiniz olduğuna göre, İspanya asla eskiye dönmemeli," dedi Bernie.

Pedro da aynı fikirdeydi. "Bence Sosyalistler hükümetten çekilmeli, doğru dürüst bir genel seçim yapılmalı ve gerçek bir çoğunluk elde etmeliler. Sonrasını da görürüz."

"Ama yönetici sınıflar memleketi sizlerin yönetmesine izin verirler mi? Orduyu devreye sokmazlar mı?"

Pedro Bernie'ye bir sigara uzattı. İspanya'ya geleli beri Bernie de sigara içmeye başlamıştı. "Hele bir denesinler," dedi Pedro. "Hele bir denesinler de onlara nasıl karşılık vereceğimizi görsünler."

Harry ile Bernie ertesi gün güven oylamasını görmek için Cortes'e gittiler. Parlamento binasının etrafında kalabalıktan geçilmiyordu, ama Pedro sayesinde giriş kartları elde edebilmişlerdi. Bir görevli onları yankılanan mermer bir merdivenden salonun yukarısındaki bir galeriye çıkardı. Takım elbiseli ve ceketli milletvekilleri mavi sıraları doldurmuşlardı. Solcu liberal lider Azaña koluyla havayı dövüyor ve ateşli bir sesle konuşuyordu. Gazeteler politikaları uyarınca onu kurbağa suratlı bir canavar ya da cumhuriyetin babası olarak betimliyorlardı, ama Harry onun sıradan bir tipi olduğuna karar verdi. Ama güçlü bir sese sahipti ve büyük bir heyecanla konuşuyordu. Bir görüşünü vurguladıktan sonra arkasına dönüp kendisini onayladıklarını ellerini çırpıp bağırarak ifade eden milletvekillerine baktı. Harry aşağıdaki yüzleri inceledi. Aralarında gazetelerde yüzlerini gördüğü sosyalist politikacıları tanıdı: yuvarlak yüzlü, şişman Prieto'yu, kare yüzü ve beyaz bıyığıyla şaşılacak derecede burjuva görünümlü Largo Caballero'yu. Harry de her nasılsa salondaki heyecana kendini kaptırmıştı.

"Hepsi çok heyecanlılar, değil mi?" diye fısıldadı Bernie'ye. Fakat arkadaşının yüzünde öfke ve tiksinti vardı,

"Şunlara bak," dedi Bernie. "Milyonlarca İspanyol düzgün bir hayat isterken bu boktan komediyle karşılaşıyorlar." Aşağıdaki kafaları kısa bir süre daha seyrettikten sonra tamamladı. "Eğer sosyalizm olacaksa bundan daha güçlü bir şeylere ihtiyaç var. Gel, buradan çıkalım."

O gece Centro'da bir bara gittiler. Bernie öfkeli ve alaycı bir ruh halindeydi.

"Demokrasi," diye öfkeyle başladı, "insanları yozlaşmış bir burjuva sisteminin içine çekiyor. Aynen İngiltere'deki gibi."

"Ne var ki İspanya'yı modern bir ülke haline getirmek yıllar sürecek," dedi Harry. "Bunun alternatifi ne olabilir? Rusya'daki gibi bir ihti-

lal ve bol kan dökülmesini mi istiyorsun?"

"İşçiler meselenin gidişatını ellerine almalılar," dedi Bernie ve Harry'ye bakarak içini çekti. "Neyse gel, *hostal*'a dönelim. Vakit geç oldu."

İkisi de çakırkeyif halde sendeleyerek konuşmadan yürüdüler. Odaları boğucuydu ve Bernie gömleğini üstünden sıyırarak balkona çıktı. Karşıdaki iki fahişe üstlerinde rengârenk geceliklerle balkonda oturmuş içiyorlardı. Onlara seslendiler.

"Ay, ingles! Por que no juegues con nosotros?" [Hey İngiliz, niye bizimle oynamıyorsun?]

"Gelip oynayamam!" diye neşeli bir sesle karşılık verdi Bernie. "Param yok!"

"Para istemiyoruz! Şu yakışıklı sarışın gelip bizimle oynasa ne iyi olur! diye düşünüyorduk." Kadınlar gülüştüler. Bernie de gülerek Harry'ye döndü. Harry ise rahatsız, hatta biraz şok olmuştu.

"Ne dersin?" dedi Bernie. Haftalardır bir İspanyol fahişesine gidip gitmemek konusunda birbirlerine takılıyorlardı. Ama onlarınki sadece gevezelikti ve bu konuda hiçbir şey yapmamışlardı.

"Sakın ha Bernie, onlardan bir şey kapabilirsin."

Bernie arkadaşına sırıttı. "Yoksa korkuyor musun?" Kol kasını şişirerek bir elini gür sarı saçlarında gezdirdi.

Harry kızardı. "O işi bir çift sarhoş fahişeyle yapmak istemem. Ayrıca istedikleri sensin, ben değil." Arada bir olduğu gibi kıskançlık duymuştu. Bernie onda olmayan bir şeylere sahipti: Sadece yakışıklılığa değil, enerji, cesaret ve yaşama aşkı gibi şeylere.

"Balkonda dikilseydin seni de çağırırlardı."

"Gitme," dedi Harry yine. "Onlardan hastalık kapabilirsin."

Bernie'nin gözleri heyecandan ışıl ışıl parlıyordu. "Ben gidiyorum,"

dedi. "Sen de gel. Bu son şansın." Bernie kıkırdayarak arkadaşına baktı. "Yaşamayı öğrenmen lazım, Harry oğlum. Yaşamayı öğren."

* * *

İki gün sonra Madrid'ten ayrıldılar. Antonio Mera çantalarını istasyona taşımalarına yardım etti.

Puerta de Toledo'da tramvay değiştirdiler. Öğleden sonranın siesta saatleriydi ve güneşli sokaklar boştu. Bir kamyon yavaş yavaş yanlarından geçti, kasasının yukarısındaki neşeli renklere boyanmış çadır bezi örtünün yanında 'La Barraca' diye yazılıydı.

"Lorca'nın halk için yeni tiyatrosu," dedi Antonio. Babası gibi iri yarı, esmer ve uzun boylu bir gençti. Dudakları hafifçe kıvrıktı.

"Bu iyi, değil mi?" dedi Harry. "Cumhuriyetin reform yaptığı tek alanın eğitim olduğunu düşünüyordum."

Antonio omuzlarını silkti. "Cizvit okullarını kapattılar, oysa yeterince yeni okul yok. Eski hikâye bu, burjuva partileri yeni okullar açılması için zenginleri vergilendirmiyorlar."

Biraz ileride bir araba lastiğinin patlaması gibi bir çatırtı oldu. Gürültü biraz yaklaşarak iki kere daha tekrarlandı. Bernie ve Harry'den daha büyük olmayan bir genç yan sokakların birinden koşarak çıktı. Üstünde yünlü pantolon ve siyah bir gömlek vardı, Carabanchel'e göre pahalı giysiler. Ter içindeki yüzünde dehşet okunuyordu. Sokağın öbür ucuna doğru koştu ve bir ara yolda gözden kayboldu.

"Bu da kim?" diye sordu Harry.

Antonio derin bir soluk aldı. "Bilmem. O çocuk Redondo'nun faşistlerinden biri olabilir."

Yelek ve işçi pantalonlu iki genç adam daha ortaya çıktı. Birinin elinde ufak bir siyah cisim vardı. Bunun bir tabanca olduğunu fark

edince Harry'nin ağzı açık kaldı.

Antonio gencin gözden kaybolduğu ara yolu işaret ederek, "O tarafa!" diye bağırdı. "O tarafa gitti!"

"*Gracias, compadre!*" Delikanlı selam verir gibi silahını havaya kaldırdı ve iki arkadaş koşarak uzaklaştılar. Harry başka silah sesleri bekledi, ama bir şey duymadı.

"Onu öldürecekler," diye şok olmuş durumda fısıldadı.

Antonio bir an suçluluk duyuyormuş gibi göründü, sonra kaşlarını çattı. "JONS'lardandı. Faşistlerin yine kök salmalarını engellemek lazım."

"Ötekiler kimdi?"

"Komünistler. Faşistleri durdurmaya yeminliler. Şansları açık olsun derim."

"Haklılar," diye belirtti Bernie. "Faşistler haşarattan farksızdır, adinin en adileridir."

"O sadece koşan bir çocuktu," diye itiraz etti Harry. "Üstelik silahı da yoktu."

Antonio acı acı güldü. "Hepsinin silahları vardır. Ama İspanyol işçileri İtalyanlar gibi pes etmeyecek."

Sonunda tramvay geldi: çın çın öterek gelen sıradan tramvaylardan biriydi. Harry ve Bernie bindiler. Harry Antonio'yu inceledi. Yorgun görünüyordu, üstelik o gece tuğla fabrikasında vardiyası vardı. Bernie'nin onunla benimle olduğundan daha fazla ortak yanı var, diye acı acı düşündü Harry.

* * *

Yatağına uzanmış yatan Harry, gözlerinde yaşların biriktiğini hissediyordu. Dönüş yolculuklarında Bernie'nin ona trende Cambridge'e

dönmeyeceğini söylediğini hatırlıyordu. Gerçek dünyadan kopmuş durumda yaşamaktan bıkmıştı ve sınıf kavgasının süregeldiği Londra'ya dönmek istiyordu. Harry arkadaşının kararını değiştirebileceğini düşünüyordu, ama başaramadı. Bernie sonbaharda Cambridge'de yoktu. Bir süre mektuplaştılar, fakat grevlerle antifaşist gösterilerden söz eden Bernie'nin mektupları Harry'ye Sandy Forsyth'ın çevirdiği oyunlar kadar yabancıydı, zaten bir süre sonra mektupları seyrelmiş ve sonunda tamamen kesilmişti.

Harry ayağa kalktı. Kendini son derece huzursuz hissediyordu. Sessizlik fena halde sinirine dokunduğundan o apartman dairesinden mutlaka çıkması gerekiyordu. Yıkanıp gömleğini değiştirdi ve loş merdiveni indi.

Meydanlık hâlâ sessizdi. Havada ona yabancı gelmeyen bir koku vardı: iyi çalışmayan kanalizasyondan sızan idrar kokusu. Duvarındaki resmi, yoksulluk ve mahrumiyete verdiği romantik ışıltıyı düşündü. 1931 yılında genç ve saf bir delikanlıydı, ama geçen yıllar resme, çingeneye gülümseyen genç kız görüntüsüne duyduğu sevgiyi zayıflatamamıştı. 1931'de resimdeki sahnenin geçmişte kalacağını ve Bernie gibi o da İspanya'nın gelişeceğini düşünmüştü. Oysa cumhuriyet çökerek yerini kaosa bırakmış, ardından iç savaş patlak vermiş ve şimdi de faşizm eğemen olmuştu. Harry bir fırının önünde durdu. Camekânda pek az şey vardı, ama İspanyolların sevdiği yapışkan keklerden, *barras de pan*'lardan birkaç tane kalmıştı. Bernie bir öğleden sonra bunlardan üst üste beş tane yemiş, akşama da lokantada *paella* getirtmiş ve sonuçta fena halde hastalanmıştı.

Birkaç işçi Harry'nin yanından geçerek ona düşmanca baktılar. İyi dikilmiş ceketi ve boyunbağının etkisi olmalıydı. Meydanın köşesinde bir kilise dikkatini çekti: büyük ihtimalle 1936'da yanmıştı. Süslü ön yüzü hâlâ duruyordu, ama yukarısında dam yoktu ve otların kapladığı

pencerelerinden gökyüzü görünüyordu. Kalemle yazılmış kocaman bir ilanda ayinin bitisiğindeki papaz evinde yapılacağı ve günah çıkartılacağı bildiriliyordu. Afişteki yazı *Arriba España* sözleriyle son buluyordu.

Harry artık yönünü bulma durumundaydı. Yokuş yukarı yürüdüğü takdirde Plaza Mayor'a varırdı. Bernie'nin Pedro ile tanıştığı El Toro adındaki bar aynı yolun üstündeydi. Bir zamanlar sosyalistlerin dadandığı bir yerdi burası. Genç adam yürümeye devam etti. Ayak sesleri dar sokakta yankılanırken hafif bir esinti onu serinletiyordu. Apartmandan çıktığına memnundu.

El Toro aynı yerdeydi, kapısının dışında da hâlâ boğa kafası sallanıyordu. Harry kısa bir duraklamadan sonra içeri girdi. Lokal dokuz yıl içinde pek değişmemişti: duvarlardaki çivilere yine boğa kafaları geçirilmişti, ayrıca eski boğa güreşini reklam eden nikotinle zamanın sararttığı siyah beyaz posterler vardı. Sosyalistler boğa güreşlerini onaylamıyorlardı, ama bar sahibinin şarabı iyiydi, ayrıca adam onların tarafını tuttuğu için onu hoşgörmüşlerdi.

Barda sadece birkaç gedikli müşteri vardı: başları bereli ihtiyarlar. Harry'ye ters ters baktılar. Harry'nin hatırladığı kalabalık lokalde sağa sola koşan genç ve enerjik bar sahibi ortada görülmüyordu. Onun yerine köşeli yüzlü, tıknaz bir orta yaşlı adam gelmişti. Bakışlarında bir soru şekillenmişti. "*Señor?*"

Harry bir bardak kırmızı şarap istedi ve ceplerinde her şey gibi Faşistlerin boyunduruk ve ok kabartmalarıyla süslü yabancı bozuk paraları aradı. Barmen içkisini önüne koydu.

"*Aleman?*" diye sordu.

"*Hayır. Ingles.*"

Barmen kaşlarını kaldırarak uzaklaştı. Harry gidip bir masaya oturdu ve Falanj'ın gazetesi *Arriba*'nın orada bırakılmış bir sayısını önüne

çekti. Başsayfada Pireneler'deki bir yolda dikilen bir İspanyol sınır bekçisiyle bir Alman subayı el sıkışıyordu. Yazıda ebedi dostluktan bahsediliyor, Führer ile Claudillo'nun Batı Akdeniz'in geleceğini birlikte nasıl kararlaştıracakları anlatılıyordu. Harry şaraptan bir yudum aldı; sirke gibi sert ve ekşiydi.

Yeni Düzen'i övüp kutlayan tabloyu bir süre inceledi. Bir zamanlar Bernie'ye, Rookwood'da onlara aşılanan değerlere sadık olduğunu söylediğini hatırlıyordu. Bunu söylerken herhalde gururlu bir hali vardı. Bernie gülmüş ve Rookwood'un kapitalist seçkinler için eğitim alanı olduğunu ileri sürmüştü. Belki öyleydi, ama Hitler'inkilerden daha iyi seçkinlerdi diye düşünüyordu Harry. Bu görüş her şeye rağmen hâlâ doğruydu. Almanya'da olup bitenler hakkında sinemalarda gösterilen haber filmlerini hatırlıyordu. Örneğin, kahkahalarla gülen kalabalıkların arasında diş fırçalarıyla sokakları temizleyen yaşlı Yahudileri.

Başını kaldırıp baktı. Barmen bir iki yaşlı adamla konuşuyor ve durup durup ona bakıyorlardı. Harry kendini bardağındaki şarabı bitirmeye zorladı ve sonra ayağa kalktı. "*Adiós*" diye seslendiyse de ona yanıt veren olmadı.

Şimdi ortalıkta daha çok insan vardı: orta sınıftan temiz giyimli memurlar herhalde evlerine gidiyorlardı. Harry bir kemerin altından geçti ve kendini Plaza Mayor'da, eski Madrid'in festivallerinin ve *Pronunciamientos*'un merkezinde, yani halka nutukların çekildiği yerde buldu. İki büyük çeşme kurumuştu, ama geniş meydanın çevresinde hâlâ kafeler, kaldırımlarda etrafında memurların kahvelerini ve brendilerini yudumladıkları küçük masalar vardı. Ama burada bile dükkânların camekânları yarı yarıya boştu, eski binaların da boyaları dökülüyordu. Dilenciler bazı süslü kapı aralıklarına sığınmışlardı. Caddede iki sivil muhafız dolaşıyordu.

Harry kararsız bir halde dikilerek durdu, bir kahve içip içmemeyi

düşünüyordu. Sokaklardaki zayıf ve soluk ışıklar yanmaya başlamışlardı. Harry dar sokaklarda yolunu kaybetmenin veya çukurlardan birine yuvalanmanın ne kadar kolay olduğunu düşündü. Dilencilerin bir ikisi yerlerinden kalkmış, ona doğru yürüyorlardı. Harry arkasını dönüp uzaklaştı.

Meydandan ayrılırken önünde yürüyen bir kadının aniden ona arkası dönük olarak durduğunu gördü: pahalı görünüşlü beyaz bir elbise giymiş, kızıl saçlarının üstüne küçük bir şapka oturtmuştu. Harry de şaşkınlık içinde durdu. Kadın mutlaka Barbara'ydı. Onun saçları, onun yürüyüşüydü. Kadın yine yürümeye başladı ve hızla bir yan sokağa saptı. Silueti çok geçmeden alacakaranlığın içinde beyaz bir leke gibi silinip gitti.

Harry kadının arkasından koştu, ama sonra onu izleyip izlememeye karar veremeyerek köşebaşında durdu. Bu Barbara olamazdı, Barbara'nın burada hâlâ ne işi olabilirdi? Üstelik Barbara asla bu tür giysiler giymezdi.

5

O sabah Barbara karşıdaki kilisenin saati yediyi çalarken her zamanki gibi uyanmıştı. Uyanırken ilk hissettiği, yanında yatan Sandy'nin sıcaklığı oldu; başını erkeğin omuzuna dayayarak uyumuştu. Barbara kıpırdanınca Sandy çocuk gibi hafif bir homurtu salıverdi. Derken kadın hatırladı ve suçluluk duydu. Bugün Markby'nin bağlantısıyla buluşacak ve Sandy'ye söylediği bütün yalanların sonucunu alacaktı.

Erkek döndü ve uykulu gözlerle ona gülümsedi. "Günaydın sevgilim."

"Günaydın Sandy." Kadın elini âşığının tıraşı gelmiş yanağının üstünde hafifçe gezdirdi.

Sandy içini çekti. "Artık kalkmalı. Saat dokuzda randevum var."

"Doğru dürüst kahvaltı etsen, Sandy. Pilar sana bir şeyler hazırlasın."

Erkek gözlerini ovuşturdu. "Çıkarken bir kahve içerim." Eğilip muzipçe gülümsedi. "Ama sen komple bir İngiliz kahvaltısı et. Bütün mısır gevreklerini yiyebilirsin." Kadını öperken bıyığı Barbara'nın üst dudağını gıdıkladı. Sonra kalkarak yatağın yanındaki gardropu açtı. Giyeceği kostümü seçerken Barbara âşığının geniş göğsündeki kasların hareketini ve yassı karnını izliyordu. Sandy hiç idman yapmıyor, canı ne çekerse yiyordu; öyleyken formunu nasıl koruduğu akıl almaz bir sırdı. Sandy kadının onu seyrettiğini fark etti ve dudaklarını bir yana kıvırarak Clark Gablevari gülümsedi.

"Yatağa dönmemi ister misin?"

"Kalkman lazım. Bugün kimlerle buluşuyorsun, Yahudilerin komitesiyle mi?"

"Evet. Yeni beş aile geldi. Fransa'dan sadece taşıyabildikleri kadar eşyayla."

"Dikkatli ol, Sandy. Hükümeti kızdırma."

"Franco, Yahudi karşıtı politikaya taraf değil. Ama Hitler ile de iyi geçinmek zorunda."

"Benim sana yardım etmene razı olmanı isterdim. Mültecilerle olan ilişkiler bahsinde çok tecrübem oldu."

"Bizimkisi diplomatik konular. Kadın işi değil. İspanyolların bu konuda ne düşündüklerini biliyorsun."

Barbara erkeğe düşünceli bir yüzle baktı ve yine suçluluk duydu. "Yaptıkların çok insancıl işler, Sandy."

Sandy gülümsedi. "Onca günahımı affettirmeye çalışıyorum. Akşam geç döneceğim. Madencilik Bakanlığı'nda bütün öğleden sonrayı kaplayacak bir toplantım var." Barbara'dan uzaklaşıp tuvalet masasının başına gitti. Gözlüğünü takmayınca Barbara erkeğin yüzünü bu mesafeden ancak bulanık olarak görüyordu. Sandy seçtiği kostümü bir sandalyenin arkasına geçirdi ve banyoya geçti. Kadın bir sigara yaktı ve banyodan gelen su seslerine kulak verdi. Sandy odaya döndü, tıraş olup giyindi. Yatağa dönerek sevgilisini öpmek üzere eğildi. Yanakları şimdi yumuşak ve pürüzsüzdü.

"Bazıları için sorun yok," dedi.

"Tembellik etmeyi bana sen öğrettin, Sandy." Barbara mahzun şekilde gülümsedi.

"Bugün ne yapıyorsun?"

"Pek bir şey değil. Belki daha sonra Prado'ya giderim." Merak ediyordu: bu yalanı söylerken sesine gelen hafif titremeyi Sandy fark etmiş miydi? Ama erkek eliyle onun yanağını hafifçe okşadıktan sonra kapıya yürüdü ve Barbara'nın gözlerinde yine bulanıklaştı.

* * *

Markby ile üç hafta önce verdikleri bir yemekte tanışmıştı. Konukların çoğu hükümetin yüksek düzey memurları ve eşleriydi. Kadınlar sofradan kalktıktan sonra erkekler bazı anlaşmalar yapacak, belki bir Falanjist şarkı söyleyeceklerdi. Konukların arasında Terry Markby adlı bir gazeteci de vardı; Sandy'nin Falanj yanlılarının müdavimi olduğu bir barda tanıştığı bir *Daily Express* muhabiri. Üstündeki ceket ona göre fazla bol, orta yaşlı ve silik biriydi. Oldukça rahatsız görünüyordu ve Barbara da ona acımıştı. Neyin üzerinde çalıştığını sormuş, adam da sesini alçaltarak ona doğru eğilmişti. Belirgin bir Bristol şivesiyle konuşuyordu.

"Cumhuriyetçi esirlerin tıkıldığı toplama kampları hakkında bilgi toplamaya çalışıyorum. Beaverbrook İç Savaş sırasında bu tür öykülere yer vermezdi, ama şimdi durum değişti."

"Bazı söylentiler duydum," dedi Barbara ihtiyatı elden bırakmayarak. "Ama böyle bir şey olsaydı Kızılhaç ortaya çıkarmaz mıydı? Ben bir ara onlarla çalışıyordum. İç Savaş sırasında."

"Sahi mi? "Markby kadına şaşkınlıkla baktı. Barbara o akşam her zamankinden beceriksiz davrandığının, İspanyolcasımn da her zamankinden çok yanlışlarla dolu olduğunun farkındaydı. Pilar'ı kontrol etmek için mutfağa gittiğinde gözlüğünün camları buğulanmış, dışarı çıkarken onları düşünmeden eteğinin ucuyla silmiş ve bu arada Sandy'nin ona ters ters baktığını fark etmişti.

"Evet, sahi," diye biraz sinirli şekilde karşılık verdi gazeteciye. "Eğer kayıp insanların sayısı çok fazla olsaydı herhalde bilirlerdi."

"Siz cephenin hangi tarafındaydınız?"

"Her iki tarafında da. Elbette farklı zamanlarda."

"Çok berbat bir işti."

"Bir iç savaştı. İspanyol İspanyol'a karşı. Burada olan bitenleri anlamak için önce bunu anlamanız lazım."

Gazeteci alçak sesle konuşuyordu. Öbür yanında oturan Inés Vilar Cuesta ise hanımlardan yüksek sesle naylon çoraplar istiyordu.

"Franco kazandığından *beri* bir sürü kişi tutuklandı. Aileleri kurşuna dizildiklerine kanaat getirmişti, ama çoğu kamplara götürüldüler. Savaşta pek çok esir alınmıştı ve öldürüldükleri sanılan birçok kişi de kayıp. Franco onları ağır işlerde kullanıyor."

Barbara kaşlarını çattı. Franco şimdi kazandığına göre İspanya'yı yapılandırma işinde desteklenmesi gerektiğine ne zamandır kendini inandırmaya çalışıyordu. Ama şimdi olan bitenlere göz yummakta giderek daha çok güçlük çekiyor; gazetecinin anlattıklarında gerçek payı olabileceğini biliyordu.

"Elinizde kanıt var mı?" diye sordu. "Kim anlattı size bunları?"

Markby hayır anlamında başını salladı. "Üzgünüm, söyleyemem. Kaynaklarımı açıklayamam." Gözlerini masadakilerin üzerinde gezdirdi. "Özellikle de burada."

Barbara tereddüt etti, sonra sesini fısıltı derecesinde alçalttı.

"Kayıplar arasında adı geçen, hatta öldürüldüğü sanılan birini tanırdım. 1937'de Jarama'da. Uluslararası Tugaylardan bir İngiliz."

"Cumhuriyetçilerin tarafında mıydı?" Markby ince kaşlarını kaldırdı.

"Politikasına hiçbir zaman katılmadım. Benim politikayla ilgim yok. Ama öldü," diye donuk bir sesle ekledi Barbara. "Ne var ki ölüsünü bulamadılar. Jarama korkunçtu. Yerlerde binlerce ölü yatıyordu. Binlerce." Aradan üç yıl geçtiği halde bunun düşüncesi bile hâlâ acı vericiydi.

Markby başını yana eğmişti, düşünüyordu. "Birçok yabancı esirin ülkelerine gönderildiklerini biliyorum," dedi sonunda. "Ama duyduğuma göre bazıları kalmış. Bana o şahsın adını ve rütbesini bildirirseniz belki

bir şey öğrenebilirim. Savaş esirleri Cuenca yakınındaki ayrı bir kampta tutuluyorlar."

Barbara gözlerini konuklarının üzerinde gezdirdi. Hanımlar Levazım Bakanlığı'nın yüksek düzeyli bir memurunun etrafını çevirmişlerdi ve onlara naylon çorap bulması için ısrar ediyorlardı. Barbara bu gece Yeni İspanya'nın en kötü çehresini, açgözlülük ve yozlaşmışlığını görüyordu. Masanın başındaki Sandy herkese hoşgörü ve alayla gülümsüyordu. İngiliz paralı okullarının öğrencilerine verdiği özgüvendi bu. Genç adamın henüz otuz bir yaşında olduğu halde, dik yakalı gömleği, briyantinle yağlanarak arkaya taranmış saçları ve bıyığıyla on yaş daha büyük göründüğünü düşündü Barbara. Sandy'nin bilhassa geliştirdiği bir görünüştü bu. Kadın derin bir soluk alarak Markby'ye döndü.

"Bir yararı olmaz ki. Bernie öldü."

"Doğru. Eğer Jarama'da bulunduysa hayatta kalması çok zayıf olasılık. Ama yine de bilinmez. Denemekten zarar gelmez." Gazeteci gülümsedi. Adam haklı diye düşündü Barbara. En küçük bir olasılık bile olsa denemeye değerdi.

"Adı Bernard Piper," diye atıldı. "Erdi. Ama sakın–"

"Sakın ne?"

"Beni boşuna umutlandırmayın."

Markby kadını bir gazetecinin araştırıcı bakışıyla süzdü. "Sizi ümitlendirmek istemem, Bayan Forsyth. Dediğim gibi, bu çok zayıf bir olasılık. Ama yine de bakmaya değer."

Barbara başıyla onayladı. Markby davetlileri, erkeklerin smokin ceketlerini, hanımların pahalı terzilerin eseri olan elbiselerini ve aralarına karışmış üniformalıları süzdü, sonra bakışını yine Barbara'ya çevirdi. "Şimdi farklı çevrelerde yaşıyorsunuz."

"Bernie'den sonra, yani ortadan kaybolmasından sonra Milliyetçile-

rin bölgesine çalışmaya gönderildim. Sandy'yi orada tanıdım."

Mark odadakileri başıyla işaret etti. "Kocanızın arkadaşları sizin bir savaş esirini aramanızı hoş karşılamayabilir."

Barbara durakladı. "Evet," diye mırıldandı sonunda.

Markby rahatlatıcı bir tavırla gülümsedi. "Bu işi bana bırakın. Bakalım bir şeyler öğrenebilecek miyim. *Aramızda kalacak elbette*."

Barbara gazetecinin gözlerinin içine baktı. "Bu işten bir öykü çıkarabileceğinizden kuşkuluyum."

Adam omuzlarını silkti. "Bir İngiliz kardeşime yardım edebilmek bana yeter." Tatlı tatlı gülümsedi, masum görünmeye çalışıyordu, oysa hiç masum değildi. Bernie'yi gerçekten bulduğu ve hikâye ortaya çıktığı takdirde burada kendisinin sürdüğü bu rahat yaşamın ve diğer her şeyin biteceğini çok iyi biliyordu Barbara. Ama Bernie'nin yaşaması dışında başka hiçbir şeye aldırmayacağını fark ederek şaşırdı.

* * *

Kalktı ve üstüne Sandy'nin önceki Noel satın aldığı ipek sabahlığı geçirdi. Pencereyi açtı. Yine sıcak bir gündü ve bahçe çiçeklerle bir renk cümbüşüydü. Altı hafta sonra sis ve donla birlikte kışın bastıracağına insanın inanacağı gelmiyordu.

Yürürken bir sandalyeye çarptı ve küfretti, gidip tuvalet masasının gözünden gözlüğünü aldı. Sonra aynaya baktı. Sandy onu mümkün olduğunca gözlüksüz yaşamaya, oraya buraya toslamamak için evin sağını solunu aklında tutmaya zorluyordu. "Daha hoş olmaz mı, sevgilim," demişti. "Güven içinde dolaşıp insanları karşılayacaksın ve kimse de miyop olduğunu anlamayacak." Adamın her nedense gözlüklere antipatisi vardı ve Barbara'yı gözlüklü görmekten nefret ediyordu. Aslında Barbara da gözlüklü dolaşmayı sevmiyordu, ama buna rağmen yalnızken gözlük takıyordu. Onlara ihtiyacı vardı, "Saçmalık," diye mırılda-

narak taktığı bigudileri çıkardı ve tarağını gür, kızıl saçlarında gezdirdi. Saçları dalga dalga omuzlarına döküldü. Saçlarına şekil veren kuaför usta biriydi, saçları şimdi hiç taranmamış gibi görünmüyordu. Dikkatle makyajını yaptı, göz kapaklarına berrak yeşil gözlerini daha da belirginleştiren farı sürdü, elmacık kemiklerini göstermek için pudraya başvurdu. Tüm bunları ona Sandy öğretmişti. "Nasıl görüneceğine kendin karar verebilirsin," demişti. "Çoğu kişi seni görünmek istediğin gibi görür. Elbette eğer bunu istersen." Barbara ona inanmamakta direnmiş, ama genç adam ısrar etmişti ve haklıydı tabii. Barbara çirkin bir kadın olduğuna dair inancını hayatında ilk kez sorgulamaya başlamıştı. Bernie'yle beraberken bile, genç adamın ona güven verme çabalarına rağmen, sevgilisinin onda ne gördüğünü anlayabilmekte zorluk çekmişti. Gözleri yaşlarla doldu. Ama göz kapaklarını kırpıştırarak akmalarını engelledi. Bugün güçlü olmak ve net düşünmek zorundaydı.

Markby'nin bağlantısıyla ancak akşama doğru buluşacaktı. Önce Prado'ya gidecekti; tüm gün evde tıkılıp kalarak düşünmekten nefret ediyordu. Üstüne en güzel sokak elbisesini, gül desenli olan beyaz giysisini geçirdi. O sırada kapı vuruldu ve Pilar göründü. Kızın somurtkan bir yüzü ve hizmetçi kepinin altından kurtulmaya çalışan kıvırcık siyah saçları vardı. Barbara onunla İspanyolca konuştu.

"Pilar, lütfen kahvaltıyı hazırla. Bugün esaslı bir kahvaltı olsun, tost, portakal suyu ve yumurta. Tamam mı?"

"Portakal suyu yok, *señora*. Dün dükkânlarda bulamadım."

"Neyse, ziyanı yok. Sonra gündelikçiye dışarı çıkıp bugün bulmaya çalışmasını söylersin."

Kız çıktı. Barbara onun arada sırada gülümsemesini çok isterdi. Ama Barbara'nın tanıdığı hemen herkes gibi belki o da İç Savaş'ta yakınlarını kaybetmişti. Barbara, Pilar'ın ona *señora* diye seslenişinde bir

küçümseme sezer gibi oluyordu. Pilar Sandy'yle evli olmadıklarını biliyordu sanki. Kendini bunun sadece hayal ürünü olduğuna inandırmaya çalıştı. Hizmetkârlarla ilgili deneyimi yoktu, eve ilk gelişinde de Pilar'ın yanında rahatsızlık duyup kendini hizmetçiye beğendirmeye çalışmıştı. Sandy ise net ve kesin emirler verip hizmetkârlarla arasına mesafe koyması için uyarmıştı. "Onlar da öylesini tercih ederler sevgilim," demişti. Marie Herreira'nın onu, hizmetkârlara asla güvenmemesi için uyardığını, hepsinin köylü, hatta yarısının Kızıl olduğunu söylediğini anımsıyordu. Oysa Maria kilise adına ihtiyarlara gönüllü olarak yardımcı olan iyi kalpli bir kadındı. Barbara bir sigara daha yaktı ve kahvaltı için, özellikle de Sandy'nin ancak vesikayla yiyecek alınabilen yarı aç Madrid'te sihirbaz ustalığıyla bulduğu mısır gevrekleri için aşağıya indi.

* * *

1936'da İspanya İç Savaşı çıktığında Barbara üç yıldır Cenevre'deki Kızılhaç genel merkezinde çalışmaktaydı. Ülkelerini terk etmek durumunda kalan insanlar bölümünde çalışıyor, Doğu Avrupa'da I. Dünya Savaşı'nın parçaladığı ailelerin o zamandan beri kayıp bireylerinin izlerini sürüyordu. Adları ve kayıtları karşılaştırıyor, Riga'dan Budapeşte'ye dek tüm İçişleri Bakanlıklarına mektuplar yazıyordu. Yeterince insanla aileleri arasında bağlantı kurmayı başararak bu çalışmaların sürdürülmesine değeceğini kanıtlamıştı. Bütün akrabalarının ölmüş olması durumunda bile aileler en azından şüpheden kurtulmuş oluyorlardı.

Görevi onu önceleri bayağı heyecanlandırmıştı, Birmingham'da hemşirelik yapmanın tekdüzeliğinden sonra fazlasıyla değişikti. İşi kısmen İngiliz Kızılhaçı'nda yıllardır çalışması sayesinde elde etmişti. Ama aradan dört yıl geçtikten sonra canı yine sıkılmaya başladı. Yirmi altı yaşındaydı; bir süre sonra otuz yaşına gelecekti, dosyalarının düzeni, İsviçrelilerin heyecansızlığı ve donukluğu arasında fosilleşmekten kork-

maya başlamıştı. Sakin mavi göle bakan düzenli bir ofiste İsviçreli bir görevliyle görüşmeye gitti.

"İspanya'da durum kötü," dedi adam. "Binlerce insan kendilerini cephenin bir yanında bulurken akrabaları öbür yanda kaldı. Oraya tıbbi malzeme yolluyor, değiş tokuşlar gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Ama çok vahşi bir savaş. Üstelik işin içine Ruslar ve Almanlar da karışıyor." Görevli yarımay biçimindeki gözlüklerinin üzerinden yorgun gözlerle Barbara'ya baktı. 1919'un bütün umutları, I. Dünya Savaşı'nın tüm savaşlara son vermesi beklentisi yok oluyordu. Önce Mussolini Habeşistan'da kan dökmüştü, şimdi de bu.

"Orada çalışmak isterim, efendim," demişti Barbara, kararlı bir tavırla.

* * *

1936 Eylül'ünde dayanılmaz bir sıcak yaşayan bir Madrid'e gelmişti. Franco güneyden ilerliyordu ve Hitler tarafından hava yoluyla Cebelitarık Boğazı üzerinden nakledilen Fas sömürge ordusu da yüz kilometre uzaktaydı. Şehir mültecilerle, sokaklarda muazzam yükler sürükleyen veya eşek arabalarına üst üste yığılmış perişan kasabalılar ve köylülerle doluydu. Barbara savaşın kaosunu artık kendi gözleriyle görüyordu. O ilk gün omuzuna attığı kirli şilte ve içinde kanarya olan tahta kuş kafesinden ibaret bütün varı yoğuyla yanından geçen bakışları donuk ihtiyar adamı bir türlü unutamıyordu. Bu adamcağız bütün mültecileri, yerinden yurdundan edilmiş insanları, savaşın orta yerine düşmüş zavallıların tümünü simgeliyordu.

Yedek Kızıl erler kamyonlar ve otobüslerle cephenin ön hatlarına doğru yol alıyorlardı – bunlar tek üniformaları bütün işçilerin giydiği lacivert işçi tulumları ve kırmızı fularlar olan sıradan Madridlilerdi. Geçerken eski silahlarını sallıyor ve Cumhuriyet'in meydan okuyuş çağrısı-

nı haykırıyorlardı: "*No pasaran!*" [Geçit yok!] Barışı her şeyden üstün tutan Barbara hepsi için ağlamak istiyor, ama hepsinden çok kendisi için ağlayası geliyordu. Kaostan, her iki taraf hakkında duyulan kâbus gibi vahşet öykülerinden, göklerde belirmeye başlayıp insanların durup yukarı bakmalarına ve bazen metronun güvenliğine koşmalarına neden olan Faşist uçaklarından korktuğu için ağlamak istiyordu. Bir keresinde birkaç bombanın düştüğünü, hemen ardından da şehrin batısından dumanlar yükseldiğini görmüştü. Avrupa'nın yıllardan beri en korktuğu şey şehirlerin bombalanmasıydı; şimdi burada o da oluyordu.

Kızılhaç grubu şehir merkezindeki küçük bir ofiste faaliyet gösteriyordu; burada çoğu İsviçreli yarım düzine erkekle kadın tıbbi malzeme dağıtma ve mülteci çocuklarının değiş tokuşu işinde çalışıyordu. İspanyolca bilmese de Barbara'nın Fransızcası iyiydi ve meramını anlatabilmek onu mutlu ediyordu.

Oradaki ikinci gününde müdür Doumergue onu çağırıp "Mülteci değiş tokuşu için yardıma ihtiyacımız var," demişti. "Ailelerinden ayrı düşmüş yüzlerce çocuk var. Guadarramas'ta bir yaz kampında Burgoslu bir grup olduğunu duyduk – onları Sevilla'da ele geçen bazı Madridli çocuklarla değiş tokuş etmek istiyoruz." Sakin ve ciddi bir İsviçreli olan müdür, tombul ve yorgun yüzlü genç bir adamdı. Barbara fazla heyecanlandığını, hatta paniğe kapıldığını biliyordu, oysa bu onun gerçek karakteri değildi. Birmingham'da ondan "hepimizin güvendiği Babs" diye söz ederlerdi. Kendini toparlaması lazımdı. Alnına dökülmüş bir kızıl perçemi eliyle arkaya itti. "Elbette," demişti. "Ne yapmamı istiyorsunuz?"

O öğleden sonra çocukları barındırıldıkları manastırda görmeye gitti. Onlardan ayrıntıları öğrenmek istiyordu. Ofisin çevirmeni Monique de onunla gelmişti. Ufak tefek güzel bir kadındı, derli toplu bir elbise ve güzelce ütülenmiş bir bluz giymişti. Puerta del Sol'da yürüyerek Baş-

kan Azaña, Lenin ve Stalin'in dev posterlerinin altından geçtiler. Monique Stalin'in posterini işaret etti. "İşler şimdi böyle," dedi. "Cumhuriyete yalnızca Rusya yardım edecek. Tanrı yardımcıları olsun."

Meydan hoparlörlerle doluydu. Bir kadının sesi kâh yükseliyor kâh alçalıyor, araya mikrofondan gelen tenekemsi gıcırtılar karışıyordu. Barbara ne söylediklerini sordu.

"Bu kadın Dolores Ibárruri. *La Pasionaria.* Ev kadınlarına Faşistler geldiğinde zeytinyağlarını kaynatıp balkonlardan onların kafalarına dökmeleri gerektiğini söylüyordu."

Barbara ürperdi. "Her şeyin mahvolacağını keşke iki taraf da görebilseydi."

"Bunun için çok geç," diye yanıtladı Monique.

Manastıra rahibeleri dış dünyadan korumayı amaçlayan yüksek bir duvarda açılmış sağlam bir tahta kapıdan girdiler. Kapı açık duruyordu, küçük avlunun ucunda tüfeğini omuzlamış bir asker kapının yanında nöbet tutuyordu. Bina yanmıştı; pencerelerde cam yoktu, duvarları da siyah is izleri kaplamıştı. Ortada pis bir duman kokusu vardı.

Barbara avluda bekliyordu. "Ne oldu?" diye sordu. "Çocukların rahibelerin yanında olduklarını sanıyordum."

"Bütün rahibeler kaçtılar. Bütün papazlar da. Yani kurtulabilenler. Manastırlar ve kiliselerin çoğu temmuz ayında sokak güruhu tarafından yakıldı." Monique Barbara'ya merakla baktı. "Katolik misiniz?"

"Hayır, hayır. Aslında hiçbir şey değilim. Sadece şok yaşıyorum."

"Cephe gerisi o kadar da kötü değil. Rahibeler bir hastane yönetiyor, orada yataklar da var."

Manastırın girişindeki salon yakılıp yağmalanmıştı. Dua kitaplarından koparılmış yapraklar, kırılmış heykellerin arasında atılı kalmıştı.

"Rahibeler kim bilir neler hissetmiştir?" diye mırıldandı Barbara.

"Burada kapalı yaşarken bir insan sürüsü içeri dalıyor ve her tarafı yakıp yıkıyor."

Monique omuzlarını silkti. "Kilise Milliyetçileri destekliyor ve yüzyıllardır halkın sırtından yaşıyorlar. Bir zamanlar Fransa'da da durum aynıydı."

Monique önden yürüyerek yankılanan dar bir koridorda ilerledi ve bir kapıyı açtı. Bunun öte yanında bir hastane koğuşu ve yaklaşık yirmi yatak vardı. Duvarlar çıplaktı, haç biçiminde daha açık renk lekeler dinsel simgelerin buralardan söküldüğünü gösteriyordu. Kir pas ve korku içindeki onar yaşında yaklaşık otuz çocuk yatakların üstüne büzülmüşlerdi. Hemşire üniformalı uzun boylu bir Fransız kadını hızlı adımlarla onlara yaklaştı.

"Demek geldin Monique. Çocukların evlerine gönderilmeleri konusunda bir haber var mı?"

"Henüz yok, Anna. Özgeçmişlerini kaydedip bakanlığa göndereceğiz. Doktor geldi mi?"

"Evet." Hemşire içini çekti. "Zavallıların sağlığı fena değil. Sadece korkuyorlar. Dini bütün ailelerden geliyorlar ve manastırın yakıldığını görünce zavallılar korktular."

Barbara, çoğu döktükleri gözyaşlarından yüzleri yol yol olmuş mahzun küçük çocuklara baktı. "İçlerinde hasta olan varsa, ben diplomalı hemşireyim," dedi.

"Hasta olan yok," dedi Monique. "Zaten Anna burada. Zavallı küçükleri evlerine yollamak, onlara yapabileceğimiz en büyük iyilik."

Bundan sonraki saati küçüklerden bilgi almakla geçirdiler. Çocukların bazıları korkudan titriyordu, onları konuşmaya razı etmek için hemşirenin dil dökmesi gerekti. Sonunda bu iş de bitti. Barbara yanık kokusundan öksürmeye başladı.

"Onların başka yere götürülmesi mümkün değil mi acaba?" diye sordu Monique'e. "Bu duman onlar için zararlı."

Monique başını hayır anlamında salladı. "Bu şehirde binlerce mülteci var; üstelik sayıları her gün artıyor. Bir memur bu çocuklara kalacak yer arayıp bulduğu için şanslı sayılırız."

Dışarıya çıkınca rahat bir nefes aldılar, hem de kızgın güneşe rağmen. Monique nöbetçi ere elini salladı ve adam da *"Salud,"* diye seslendi. Barbara'ya bir sigara ikram eden Monique, bir yandan da kadını dikkatle inceliyordu.

"Durum her yerde aşağı yukarı aynı," dedi.

"Tahmin ederim. Cenevre'ye gitmeden önce hemşireydim." Barbara sigarasının dumanını üfledi. "Yalnız düşünüyorum da – eğer evlerine dönebilirlerse bu çocuklar eskisi gibi olacaklar mı?"

"İspanya'da hiç kimse eskisi gibi olamayacaktır," dedi Monique, öfkeyle karışık bir çaresizlikle.

* * *

1936 Kasım'ında Franco Madrid varoşlarına ulaşmıştı. Fakat güçleri Casa de Campo'da, şehrin batısındaki eski kraliyet parkında durdurulduydu. Şimdi Rus uçakları göklerden eksik olmuyor, şehri koruyorlar ve dolayısıyla daha az bomba düşüyordu. Bombalanmış evleri gizlemek için tahta perdeler kurulmuştu; bunların üstünde de Lenin ve Stalin'in posterleri dikkati çekiyordu. Sokaklarda "NO PASARAN!" yazılı kocaman pankartlar asılıydı. Karşı koyma azmi yazdakinden bile daha kuvvetliydi. Barbara bunu beğeniyor, ama buna rağmen insanların kışın soğuğuna nasıl dayanabileceklerine akıl erdiremiyordu. Şehre gelen yollardan yalnızca biri açık olduğu için yakında yiyecek sıkıntısı başgöstereceğe benzerdi. Milliyetçilerin canavarlıkları hakkında bir sürü hikâye anlatılmasına rağmen, Barbara Franco'nun Madrid'i almasını ve

böylece savaşın sona ermesini diliyordu. Cumhuriyetçilerin gaddarlıkları hakkında da çok şey anlatılsa da, Franco'nunkiler zalim sistematikliği nedeniyle daha korkunç bir etki yapıyordu.

Barbara iki ay sonra duruma elden gelebildiği kadar alışmıştı. Başarılı girişimlerde bulunup düzinelerce mültecinin değiş tokuş edilmesine yardımcı olmuştu. Kızılhaç şimdi Cumhuriyetçi ve Milliyetçi bölgeler arasında esir değiş tokuşu için pazarlığa oturmuştu. İspanyolcasını çabuk ilerletmesinden gurur duyuyordu. Ama çocuklar hâlâ manastırdaydılar – onlarla ilgili çabalar bürokratik engellere takılmıştı. Hemşire Anna haftalardan beri ücretini alamamış, buna rağmen yerinde kalmıştı. Çocuklar en azından kaçmayacaklardı; manastır duvarlarının dışındaki Kızıl asker sürülerinden ödleri kopuyordu.

Barbara ve Monique bir gün çocukların değiş tokuşunu sağlamak için bütün bir öğleden sonrayı İçişleri Bakanlığı'nda geçirmişlerdi. Her defasında faklı bir görevliyle karşılaşıyorlardı; bu seferkiyse öncekilerden daha az yardımcı davranıyordu. Üstünde Komünist olduğunu belgeleyen siyah deri ceket vardı. Bu kılık üstünde garip görünüyordu; tıknaz ve orta yaşlı olan adam bir banka memuruna benziyordu. Sürekli sigara içiyor, hanımlara bir tane bile ikram etmeyi düşünmüyordu.

"Manastırda ısıtma sistemi yok, Yoldaş," dedi Barbara. "Soğuk havalar yaklaşıyor; bu gidişle çocuklar hastalanacak."

Adam önce homurdandı ve ardından masanın üstündeki desteden lime lime bir dosyayı önüne çekti. Bir yandan sigarasını üfleyerek burada yazılı olanları okuduktan sonra kadınlara baktı.

"Bunlar zengin Katolik ailelerin çocukları. Evlerine dönerlerse onlara buradaki askerî yapılanma hakkında sorular soracaklardır."

"Zavallılar binanın içinden hiç çıkmadılar ki. Çıkmaya korkuyorlar." Barbara tahrik olduğunda İspanyolcayı ne kadar akıcı konuştuğunun

farkına varıyordu. Memur zalimce gülümsedi.

"Evet, çünkü biz Kızıllardan korkuyorlar. Onları geri yollamaya taraftar değilim. Güvenlik her şeyden önemli." Dosyayı eski yerine iade ederken tekrarladı. "Her şeyden önemli."

Bakanlıktan çıkarlarken Monique çaresizlik içinde başını salladı. "Evet, güvenlik. En kötü şeylerin bahanesi güvenlik oluyor."

"Başka bir yol denemeliyiz. Cenevre bakana bir ulaşabilse."

"Bundan kuşkuluyum."

Barbara içini çekti. "Yine de denemeliyiz. Onlara biraz daha fazla yiyecek ulaştırmanın yollarını aramalıyım. Tanrım, ne kadar yoruldum. Benimle bir içki içmeye gelmek ister misin?"

"Hayır, giysilerimi yıkamak zorundayım. Seni yarın görürüm."

Barbara uzaklaşan Monique'in arkasından baktı. Birden müthiş bir yalnızlık duydu. Şehir halkının yakınlığıyla dayanışmasından ne kadar uzak olduğunun farkındaydı. İngilizlerin, Kızılhaç görevlileri, gazeteciler ve diplomatların bazen toplaştığı Puerta del Sol yakınındaki bir bara gitmeye karar verdi.

Bar aşağı yukarı boştu ve Barbara'nın tanıdığı hiç kimse yoktu. Bir bardak şarap isteyip bir köşe masasına oturmaya gitti. Barlarda yalnız başına oturmayı sevmezdi, ama belki tanıdığı biri içeri girerdi.

Bir süre sonra bir İngiliz paralı okul eğitiminin eseri olan yayık sesli harflerle İngilizce konuşan bir erkek sesi duydu. Başını kaldırınca barın arkasındaki aynada adamın yüzünü gördü. Yüzün sahibinin hayatında gördüğü en çekici erkek olduğunu düşündü.

Onu belli etmeden inceledi. Yabancı barda tek başına duruyor, barmenle kırık dökük İspanyolcasıyla konuşuyordu. Üstünde ucuz bir gömlek ve bir işçi tulumu vardı; bir kolu beyaz bir askıya alınmıştı. Yirmili yaşlarında, geniş omuzlu ve açık kumral saçlı bir adamdı. Uzun ve

oval bir yüzü, iri gözleri, dolgun ve güçlü dudakları vardı. Orada yalnız başına durmaktan rahatsız olmuşa benziyordu. Gözleri aynada Barbara'nınkilerle karşılaşınca, başını diğer yana çevirdi ve beyaz önlüklü garson tam yanında belirip bir *vino* daha isteyip istemediğini sorduğu sırada yerinden hopladı. Şişe garsonun elindeydi. Barbara'nın dirseği onun dirseğine çarpınca şişe adamın elinden kurtuldu. Gürültüyle masaya çarptı ve fışkıran şaraplar garsonun pantalonunun üstüne döküldü.

"Çok üzüldüm. Suç benim. Gerçekten çok üzüldüm."

Adamın canının sıkıldığı belliydi. Bu, belki de sahip olduğu biricik pantalondu. Elindeki peçeteyle şarapları hafif vuruşlarla silmeye girişti.

"Çok üzgünüm. Bakın, kuru temizleme parasını veririm." Barbara İspanyolca'sını unutmuş gibi kekelemeye başlamıştı. Derken kelimeleri uzata uzata konuşulan İngilizce'yi kulağının dibinde işitti.

"Özür dilerim, İngiliz misiniz? Yardım edebilir miyim?"

"Hayır, hayır, sorun yok."

Garson kendini toparlamıştı. Barbara'nın pantalonun kuru temizleme parasıyla dökülen şaraplarınkini ödeyeceğini tekrarlaması üzerine sakinleşerek başka bir şarap getirmek üzere uzaklaştı. Barbara çekingen bir yüzle İngilize gülümsedi

"Ne kadar sakarım, değil mi?"

"Bu gibi ufak tefek kazalar olur." Genç adam Barbara'ya elini uzattı. İnce ve güneşten yanmış parmakları vardı, bileği güneşte altın gibi parlayan ince tüylerle kaplıydı. Barbara, adamın diğer kolunun dirseğinin yukarısından bileğine dek alçıya alınmış olduğunu gördü. İri gözleri bir İspanyol'unkiler gibi koyu zeytuni renkteydi. "Adım Bernie Piper," dedi kadını merakla inceleyerek. "Evinizin hayli uzağındasınız."

"Ben de Barbara Clare. Evet, korkarım evimden çok uzaklara gel-

dim. Burada Kızılhaç'ta çalışıyorum."

"Masanıza oturabilir miyim? Haftalardır kimseyle İngilizce konuşmadım."

"Şey, ben, hayır, lütfen oturun."

Her şey böyle başlamıştı.

* * *

Daily Express'in Madrid ofisinden biri üç gün önce Barbara'ya telefon ederek, ona yardım edebilecek bir adam bulunduğunu bildirmişti. Adı Luis'di ve pazartesi öğleden sonra onunla eski şehirdeki bir barda buluşabilirdi. Barbara, Markby ile konuşmak istemişti, ama ofiste değildi. Barbara telefonu kaparken dinlenip dinlenmediğini merak etti. Sandy öyle olmadığını söylemişti, ama kadın bütün yabancıların telefonlarının dinlendiğini duymuştu.

Sabah kahvaltısından sonra odasına döndü. Aynalı yazı masası onunla Sandy'nin baharda Rastro pazarında buldukları XVIII. yüzyıla ait antika bir parçaydı. Büyük ihtimalle İç Savaş'ın başlarında Madrid'teki zengin bir evden yağmalanmıştı. Pazarları Rastro'da çalınan aile miraslarını arayan aileler görebilirdiniz. Bu tür antikalar ucuza gidiyordu; bugünlerde değerli olan yiyecek ve petroldü.

Masanın gözü anahtarlıydı, Barbara onu kendisi için değerli, kişisel eşyasını saklamakta kullanıyordu. Bernie'nin fotoğrafı da oradaydı. Cepheye gitmesinden kısa süre önce şezlonglar ve saksı içindeki palmiyelerle bezeli bir fotoğrafçı stüdyosunda çekilmişti. Genç adamın üstünde üniforması vardı; kollarını kavuşturmuş, kameraya gülümsüyordu.

Ne kadar güzeldi. Güzel, insanların kadınlar için kullandıkları bir sıfattı, ama ikisinin arasında güzel olan Bernie'ydi. Barbara uzun süredir fotoğrafa bakmamıştı; sevgilinin yüzünü görmek ona hâlâ acı veriyor,

hâlâ onun yasını tutuyordu. Bir yandan da Sandy onu kurtarıp hayata döndürdüğü için suçluluk duyuyordu, ama Bernie'yle arasındakiler çok farklıydı. Kadın içini çekti. Fazla umutlanmamalıydı, umutlanmak hataydı.

Bernie'nin onunla ilgilenmiş oluşuna hâlâ şaşıyordu. O barda kıvır kıvır saçları ve üstündeki eski püskü kazakla herhalde tam bir felaketti. Gözlüklerini çıkardı. Onlar olmayınca pekâlâ çekici sayılabileceğine karar verdi. Tekrar gözlüğü taktı. Çekici olduğunu düşünmek, Bernie için kaygılanırken bile en kötü anılarından birini hortlatıyordu. Genellikle bu tür anılarını örtbas etmeye çalışırdı, ama bunun ona bir uçurumun kıyısında durduğunu hissettirmesine rağmen, yüzeye çıkmasına izin verdi. Millie Howard'la on bir yaşındakiler çetesi okulun avlusunda etrafını çevirmişler, "Dört gözlü kıvırcık, dört gözlü kıvırcık," diye bir tekerleme tutturmuşlardı. Onu farklı olarak damgalayan gözlükleri olmamış olsa, kızarıp bozarıp ağlayarak karşılık vermiş olmasa bu eziyet bu kadar uzun sürer miydi? Gözlerini kapattı. Şimdi, sarı saçlarıyla yürek biçimli yüzünü annesinden almış göz kamaştırıcı ablası Carol'ın Erdington'daki küçük evin salonundan geçerek bir delikanlıyla buluşmaya hazırlandığını görür gibiydi. Arkasında güçlü bir parfüm kokusu bırakarak hızla geçti. Barbara'nın kalbi kıskançlık ve kederle sıkışırken annesinin babasına "Kızımız bir içim su, değil mi?" dediğini duydu. Barbara az önce okulda kızların onunla nasıl alay ettiklerini anlatıp hıçkırırken annesi "Güzellik her şey değildir, yavrum," demişti. "Örneğin, sen Carol'dan çok daha akıllısın."

Kadın titreyen eliyle bir sigara yaktı. Annesi, babası, Carol ve muhasebeci kocası şimdi hava akınlarının hedefiydiler. Blitz artık Londra'nın ötesine kaymıştı; Barbara'nın istasyonda satın aldığı bir hafta öncesinin sansür edilmiş *Daily Mail*'inde Birmingham'a yapılan ilk hava akınlarını okumuştu. Barbara şimdi lüks bir evde oturup eski gönül yaralarını de-

şerken ailesi sığınaklara koşuyordu. Utanç duydu. Bazen aklında eksik bir şeyler olduğunu ya da çıldırdığını düşünüyordu. Kalkıp üstüne ceketini, başına şapkasını geçirdi. Prado'da bir süre vakit öldürecekti. Ondan sonra da o adamın ne bildiğini görecekti. Bir hedefinin olması ona güç verdi.

Prado sanat galerisi boş duvarlarla doluydu; tabloların çoğu İç Savaş sırasında güvenli bir yere götürülmek için duvarlardan indirilmiş ve pek azı geri getirilmişti. Ortalık soğuk ve nemliydi. Barbara küçük bir kafede öğle yemeği yemiş, sonra kalkma zamanı gelene dek oturup sigara içmişti.

Sandy onda alışılmadık bir şeyler olduğuna dikkat etmişti. Bir gün önce iyi olup olmadığını sormuştu. Barbara sadece canının sıkıldığını söylemişti; bu doğruydu, yeni eve yerleşmelerinden beri uzun saatler boyunca yapacak hiçbir işi olmuyordu. Sandy bunun üzerine gönüllü olarak çalışmayı isteyip istemediğini sormuş, eğer isterse bir şeyler ayarlayabileceğini söylemişti. Barbara onu kuşkulandırmamak için razı olmuştu. Sandy görünürde tatmin olarak başını eğmiş ve biraz daha çalışmak için yazı odasına çekilmişti.

Genç adam altı aydır bir maden projesi üzerinde çalışıyordu. Çoğu zaman geç saatlere dek eve dönmüyor, daha da sık olarak evde Barbara'nın gördüğünden çok daha sıkı çalışıyordu. Bazen gözleri duyduğu heyecandan ışıldıyor, müthiş bir sırrı varmış gibi gülümsüyordu. Bu sinsi gülümseyiş Barbara'nın hoşuna gitmemişti. Başka zamanlarda düşünceli, hatta kaygılı görünürdü. Projenin devlet sırrı olduğunu, bu konuda konuşamayacağını söylüyordu. Bazen kırsal bölgelere gizemli yolculuklar bile yapıyordu. İşin içinde olan ve birkaç kez eve gelen Otero adındaki jeologdan da hiç hoşlanmamıştı Barbara, hatta adam onu ürpertiyordu. Sandy'nin yasadışı işlere karışmış olmasından korkuyordu; zaten ülkenin yarısı karaborsa işine bulaşmıştı. Sandy Fransa'dan kaçan

Yahudi mültecilerine yardım komitesi bahsinde de pek konuşmaktan kaçınıyordu. Belki oradaki gönüllü çalışmalarının katı ve başarılı işadamı imajını zedelemesinden korkuyordu, oysa bu onun iyi yanıydı; zaten Barbara'yı çeken de başı dertte olanlara yardımcı olan yanıydı.

Barbara saat dörtte Prado'dan çıktı ve şehir merkezinin yolunu tuttu. Gübre kokan sıcak ve tozlu sokaklarda yürürken siesta zamanı geçtiği için dükkânlar tekrar açılıyordu. Rahat iskarpinleri sokakların parke taşlarının üstünde tok bir gürültü çıkarıyordu. Bir köşeyi dönerken pejmürde bir gömlek giymiş ihtiyar bir adamın zeytinyağı tenekeleriyle dolu bir arabayı kaldırıma çekmeye çalıştığını gördü. Arabayı okundan tutup yükseğe kaldırmaya çabalıyordu. Arkasında yeni boyanmış bir bina vardı; kapısının üstünde boyunduruk ve ok simgesiyle süslü bir sancak dalgalanıyordu. Barbara bakarken kapıda mavi gömlekli iki genç belirdi. Yolu tıkadıkları için eğilip Barbara'dan özür dilediler, sonra ihtiyar adama yardım edip edemeyeceklerini sordular. İhtiyar teşekkürler ederek arabanın oklarını onlara teslim etti, böylece araba onun tarafından ağır ağır kaldırımın üstüne çekildi. "Eşeğim öldü," dedi adam. "Yenisini almaya da param yok."

"Yakında İspanya'da herkesin atı olacak. Yalnız biraz sabredin *señor*!"

"Eşeğim yirmi yıldır benimle beraberdi. Ölünce etini yedim. Zavallı Hector. Eti de çok sertti. Teşekkür ederim, *compadres*."

"*De nada*." Falanjistler ihtiyar adamın sırtına bir şaplak indirip içeri girdiler. Barbara adamın geçebilmesi için kaldırımdan indi. İşlerin düzelip düzelmeyeceğini gerçekten merak ediyordu. Orasını aslında bilemiyordu. Dört yıldır İspanya'da olmasına rağmen, kendini hâlâ buraya yabancı hissediyordu, anlayamadığı o kadar çok şey vardı ki.

Falanjistler arasında idealist olanların, İspanyolların hayat standar-

dını yükseltmeyi içtenlikle isteyenlerin olduğunu biliyordu; ama öte yandan, fırsat kolladıkları, havadan ve çarpık yollardan kazanç sağlamayı umdukları için katılanlar olduğunun da farkındaydı. Yine boyunduruk ve oklara baktı. Mavi gömlekliler gibi onlar da Falanj'ın faşist, yani Nazilerin kan kardeşi olduklarını Barbara'ya hatırlatıyorlardı. Falanjistlerden birinin camdan kendisine baktığını görünce hızlı adımlarla uzaklaştı.

* * *

Bar karanlık ve harap bir yerdi. Franco'nun yağ lekeleri içindeki portresi barın arkasında zorunlu olarak asılıydı. Birkaç genç orada durmuş, gevezelik ediyorlardı. Kır saçlı iri bir kadın bir lavabonun başında bardakları yıkıyordu. Adamlardan biri koltuk değnekliydi; bir bacağının yarısını kaybetmiş ve pantolonunun paçası kıvrılarak yarım yamalak dikilmişti. Bardakilerin hepsi Barbara'ya merakla baktılar. Yalnızca fahişeler barlara tek başlarına gelirlerdi; pahalı giysiler içindeki şapkalı yabancı kadınlar değil.

Arkadaki bir masada tek başına oturan genç bir adam elini kaldırdı. Barbara'nın o tarafa yürümesi üzerine ayağa kalkıp eğildi ve kadının elini avucunda sıktı.

"*Señora* Forsyth?"

"Evet." Barbara özgüvenli görünmeye çalışarak İspanyolca olarak cevap verdi. "Siz Luis misiniz?"

"Evet. Lütfen oturun. İzin verirseniz size bir kahve getireyim."

Adam bara giderken Barbara onu bakışıyla izledi. Luis uzun boylu ve zayıftı, otuzlu yaşlarının başlarında görünüyordu, siyah saçları ve kederli, uzun bir yüzü vardı. Üstünde yıpranmış bir pantolon ve leke içinde eski bir ceket vardı. Bardaki diğer adamlar gibi tıraşı gecikmişti, çünkü şehirde jilet kıtlığı vardı. Asker gibi yürüyordu. İki kahve ve bir

tabak *tapas*'la döndü. Barbara kahveden bir yudum alıp yüzünü buruşturdu. Adam gülümsedi.

"Korkarım, pek iyi bir kahve değil."

"Önemi yok." Barbara *tapas*'a baktı; içinden minicik ince kemikler çıkan küçük kahverengi köftelerdi. "Bunlar nedir?" dedi.

"Güvercin diyorlar, ama bana kalırsa başka bir şey. Ne olduğunu bilemiyorum. Herhalde yemenizi tavsiye etmem."

Barbara, Luis'in yemesini ve küçük kemikleri sıyırıp dişlerinin arasından çıkarmasını seyretti. Bir şey söylememeye, lafı onun açmasını beklemeye karar verdi. Luis sandalyesinde biraz sinirli kımıldadı ve iri kara gözleriyle Barbara'nın yüzünü inceledi.

"Bay Markby'den duyduğuma göre, Jarama'da kaybolan bir adamın izini bulmaya çalışıyormuşsunuz. Bir İngilizin." Fısıldayarak konuşuyordu.

"Evet, doğru."

Luis başını eğdi. "Komünistmiş." Bakışını hâlâ Barbara'nın yüzünde gezdiriyordu. Kadın onun polis olabileceğini, belki de Markby'nin ona ihanet ettiğini veya kendisinin ihanete uğradığını düşünerek bir an korku duydu. Sakin görünmeye çalıştı.

"O adama duyduğum ilgi kişisel, politikayla ilgisi yok," dedi. "Kocamla tanışmamdan önce erkek arkadaşımdı. Onun öldüğünü sanmıştım."

Luis yine oturduğu yerde kıpırdanıp öksürdü. "Milliyetçi İspanya'da yaşıyorsunuz," dedi. "Hükümette dostları olan bir adamla evli olduğunuzu söylediler. Öyleyken savaşta bulunmuş bir Komünisti arıyorsunuz. Kusura bakmayın, ama bu bana garip görünüyor."

"Ben Kızılhaç'ta çalıştım, bizler tarafsız bir örgüttük."

Luis acı acı gülümsedi. "Şanslıymışsınız. Hiçbir İspanyol uzun süre

tarafsız kalamamıştır." Barbara'yı yine merakla inceledi. "Demek Yeni İspanya'nın karşıtlarından değilsiniz."

"Hayır. General Franco kazandı, benim için önemli olan bu. İngiltere de İspanya'yla savaş halinde değil." Henüz değil, diye düşünmekten kendini alamadı.

"Bağışlayın." Luis özür diler gibi ellerini iki yana açtı. "Ben de kendi konumumu korumak, yani dikkatli olmak mecburiyetindeyim. Kocanızın bu arayışınızdan haberi yok, değil mi?"

"Öyle."

"Öyle de kalmasına çalışın, *señora*. Bir Komünisti aradığınız duyulursa, başınıza iş açılabilir."

"Biliyorum." Barbara'nın kalbinin atışları hızlanmıştı. Adam bir şeyler bilmese bu kadar dikkatli ve tetikte olmazdı. Ama gerçekte ne biliyordu? Markby onu nereden bulmuştu?

Luis bakışını yine kadının yüzüne dikti. "Diyelim aradığınız adamı buldunuz, Señora Forsyth. O zaman ne yapmak istiyorsunuz?"

"Onun ülkesine iade edilmesini isterim. Bir savaş esiri olduğuna göre İngiltere'ye dönebilmesi gerekir. Cenevre Antlaşması öyle diyor."

Adam omuzlarını silkti. "Ama Generalisimo duruma öyle bakmıyor. İspanyollara karşı savaşmak için ülkemize gelen birinin evine geri gönderilmesi hoşuna gitmeyecektir. Ve eğer İspanya'da hâlâ savaş esirlerinin bulunduğu açıklanırsa, o esirler birden ortadan kaybolabilir. Anlıyorsunuz, değil mi?"

Barbara adamın gözlerinin içine baktı. Luis'uin aklından neler geçtiğinin gözlerinden okunması mümkün değildi. "Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu.

Adam öne eğildi. Ağzından bayat ete benzeyen bir koku yayılıyordu ve Barbara geri çekilmemek için kendini güç tuttu.

"Ailem Sevillalı," dedi Luis. "Franco'nun asileri şehri ele geçirince kardeşim ve ben askere alınıp Kızıllara karşı savaşarak üç yıl geçirdik. Zaferin kazanılmasından sonra ordunun bir bölümü terhis edildi, ama bazılarımız kalmak zorunda bırakıldık, Agustin ile ben de Cuenca yakınında bir kampta nöbetçiliğe atandık. Bunun nerede olduğunu biliyor musunuz?"

"Markby söz etmişti. Aragon yakınında bir yermiş, değil mi?"

Luis başıyla onayladı. "Doğru. Ünlü asılı evlerin olduğu yer."

"O da ne demek? "

"Şehrin yanında uzanan koyağın tam kıyısında inşa edilmiş eski evlerdir. Şehrin yukarısında asılıymış gibi görünürler. Bazıları orasını güzel bulur." Adam içini çekti. "Cuenca *meseta*'nın iyice yukarılarındadır – orada yazın cayır cayır yanar, kışın donarsınız. Orasının yıl içinde dayanılır gibi olduğu tek dönem şimdiki zamandır. Yakında kar ve don başlayacak. Orada iki kış geçirdim ve inanın, o kadarı bana yetti de arttı bile."

"Orası nasıl? Kamp demek istiyorum."

Luis huzursuz şekilde kımıldadı. Alçalan sesi tamamen fısıltı halini aldı. "Bir çalışma kampı. Resmi olarak var olmayan kamplardan biri. Cumhuriyetçi savaş esirleri için. Cuenca'ya sekiz kilometre uzaklıkta, Tierra Muerta'nın, yani ölü toprakların yukarılarında."

"O da ne demek?"

"Tierra Muerta, Valdemeca dağlarının aşağılarında çorak tepelerden oluşan bir bölgedir. Onun için adına öyle demişler."

"Orada kaç esir var?"

Luis omuzlarını silkti. "Beş yüz kadar."

"Orada yabancılar da mı var?"

"Birkaç tane. Polonyalı, Alman, ülkelerinin iade edilmesini istemedi-

ği insanlar."

Barbara adamın gözlerinin içine baktı. "Señor Markby sizi nasıl buldu? Bunları ona ne zaman anlattınız?"

Luis bir duraklama geçirerek tıraşı uzamış yanaklarını kaşıdı. "Üzgünüm, *señora*, size söyleyemem. Tek söyleyebileceğim, biz işsiz eski askerlerin buluşma yerlerimizin olduğu ve bazı kişilerin de hükümet istemediği halde bazı bağlantılarının bulunduğu."

"Bağlantılar yabancı gazeteciler mi? Onlara öyküler mi satılıyor?"

"Daha fazlasını söyleyemem." Adam gerçekten üzgün ve çok da genç görünüyordu.

Barbara derin bir soluk alıp başını eğdi. "Kampta koşullar nasıl?" diye yutkunarak sordu.

Luis başını iki yana salladı "İyi değildi. Dikenli tellerle çevrili tahta kulübelerde yaşıyorlar. Bu insanların asla serbest kalmayacaklarını anlamalısınız. Taşocaklarında çalışıp yolları onarıyorlar. Yiyecek az ve birçoğu ölüyor. Hükümet ölmelerini istiyor."

Barbara sakin kalmak için kendini zorluyordu. Bu durumu, Luis bilgilendirilmek istediği bir mülteci kampı hakkında konuşan yabancı bir görevliymiş gibi düşünmeliydi. Bir sigara pakedi çıkararak İspanyola uzattı.

"İngiliz sigaraları ha?" Luis bir sigara yaktı ve gözlerini kapayarak dumanını kana kana içine çekti. Tekrar kadına baktığında yüzünde sert ve ciddi bir anlam vardı.

"Sizin şu *brigadista* güçlü biri miydi, Señora Forsyth?"

"Evet. Güçlü bir erkekti."

"Yalnız güçlü olanlar hayatta kalırlar."

Gözlerinin yaşlarla dolduğunu hisseden Barbara gözlerini kırpıştırarak akmalarını önledi. Adam onu kandırmaya çalışıyorsa, onu duygu-

landırmayı hedeflemişse aynen böyle konuşacaktı elbette. Ama bu öyküde bir gerçek kokusu vardı. Çantasından Bernie'nin fotoğrafını çıkardı ve masanın üstünden Luis'e doğru itti. Adam resme şöyle bir baktıktan sonra başını iki yana salladı.

"Bu yüzü hatırlamıyorum, ama artık resmindekine benzemeyeceği kesin. Mahkûmlarla onlara emirler vermek dışında konuşmamız yasaktı. Amirlerimiz, fikirlerinin bizi zehirlemesinden korkuyorlardı." Luis kadına uzun uzun baktı. "Ama biz askerler onlara hayranlık duyuyorduk, ne yapıp edip yaşamaya devam etmelerine hayrandık."

Araya kısa bir sessizlik girdi. Sigaralarının dumanı döne döne yükseldi ve tavanda asılı kırık, hareketsiz bir vantilatörün etrafına sarıldı kaldı.

"Bernie Piper adını hatırlamıyor musunuz?"

Adam hayır anlamında başını sallayarak tekrar fotoğrafa baktı. "Ama Komünistlerden olan sarışın bir yabancıyı anımsar gibiyim. İngiliz mahkûmlarının çoğu ülkelerine iade edildi – hükümetiniz onları geri istemişti. Ne var ki kayıplar listesinde yer alan birkaç tanesi Cuenca'ya gönderilmiş." Luis fotoğrafı masanın üstünde Barbara'ya doğru itti. "Ben bu bahar terhis edildim, ama kardeşim orada kaldı." Kadına anlamlı bir bakış fırlattı. "Eğer istersem bana bilgi sağlayabilir. Ama bunun için onu görmeye gitmem gerekir; mektuplar sansür ediliyorlar." Konuşmasına ara verdi.

Barbara duraksamadan sordu. "Bu iş için kaç para lazım?"

Luis biraz mahzun olarak gülümsedi. "Çok açıksözlüsünüz, *señora*. Öyle sanıyorum ki Agustin üç yüz peseta karşılığında o adamın kampta olup olmadığını söyleyebilir."

Üç yüz peseta. Barbara yutkundu, ama yüzünden hiçbir şey belli etmedi. "Bu iş ne kadar sürer?. Bunu kısa süre içinde öğrenmem lazım.

Çünkü eğer İspanya bu savaşa katılırsa, ülkeyi terk etmem gerekecek."

Luis birden işgüzar bir tavır takınarak doğru anlamında başını salladı. "Bana bir hafta verin. Gelecek hafta sonunda Agustin'i görmeye gideceğim. Ama bunun için bir miktar paraya ihtiyacım var, bir avansa." Kadının kaşlarını kaldırması üzerine birden sıkılarak kızardı ve itiraf etti. "Tren param yok."

"Anlıyorum."

"Elli pesetaya ihtiyacım olacak. Hayır, burada cüzdanınızı çıkarmayın, parayı bana dışarıda verirsiniz."

Barbara bara doğru bir göz attı. Sakat adamla arkadaşı hararetli bir konuşmaya dalmışlardı ve lokantacı kadın da bir müşteriye servis yapıyordu; ama buna rağmen hepsinin dikkatinin onun üzerinde olduğunu hissediyordu. Derin bir soluk aldı.

"Ya Bernie oradaysa, ne olacak? Onu oradan çıkaramazsınız."

Luis omuzlarını silkti. "Oradan çıkarabiliriz. Ama çok zor." Kısa bir an sustuktan sonra ekledi. "Çok da pahalıya mal olur."

Mesele artık aydınlanmıştı. Barbara adama bakıyor, onun bir şey bilmiyor olabileceğini, Markby'ye duymak istediğini söylemiş olabileceğini, şimdi de zengin İngiliz kadınına aynı şeyi söylemesinin mümkün olduğunu düşünüyordu.

"Kaç para lazım?" diye sordu.

Luis başını sağa sola salladı. "Acele etmeyelim *señora*. Önce adam o muymuş, bir görelim."

Barbara başıyla tamam hareketi yaptı. "Demek sizin için söz konusu olan şey para. Mesele anlaşıldı."

Luis'in suratı biraz asıldı. "Siz yoksul değilsiniz," diye belirtti.

"Para bulabilirim. Ama bir yere kadar."

"*Ben* yoksulum. Artık İspanya'da herkesin olduğu gibi. Askere alın-

dığım sırada kaç yaşındaydım, biliyor musunuz? On sekiz. Hayatımın en güzel yılları ziyan oldu." Adam acı acı içini çektikten sonra bakışını bir an masanın üstüne dikti, sonra dikkatini yine Barbara'ya çevirdi. "Bu baharda ordudan ayrıldıktan sonra doğru dürüst iş bulamadım. Kısa bir süre yol inşaatında çalıştım, ama bu tür işler para getirmiyor. Sevilla'daki annem hasta ve ben ona yardım etmek için hiçbir şey yapamıyorum. Eğer size yardım edeceksem, *señora*, eğer tehlikeyi göze alıp sizin için bilgi edineceksem-" Dudaklarını kısıp Barbara'ya meydan okur gibi baktı.

"Pekâlâ," dedi Barbara biraz yumuşamış gibiydi. "Agustin'in neler bildiğini öğrenebilirseniz, ne yapıp edip size o parayı veririm." Aslında üç yüz pesetayı bulmakta güçlük çekmezdi, ama bunu adama belli etmek iyi olmazdı.

Luis başıyla tamam dedi. Bakışını barın içinde gezdirdi ve ardından pencerenin dışında kararmakta olan sokağa baktı. Tekrar öne eğildi. "Bu hafta sonu Cuenca'ya gideceğim. Sizinle bir hafta sonra saat beşte yine burada buluşuruz." Ayağa kalkıp Barbara'yı başıyla selamladı. Barbara adamın ceketinin dirseğinde kocaman bir delik olduğunu gördü.

Dışarıda Luis tekrar kadının elini sıktı ve Barbara da ona elli pesetayı verdi. Oradan uzaklaşırken parmağını Bernie'nin fotoğrafının üstünde gezdirdi. Aslında fazla bir şey umut etmemeli ve dikkatli olmalıydı. Kafasının içinde düşünceler birbirini kovalıyordu. Binlerce insan ölürken Bernie'nin sağ kalması, Markby'nin de onunla ilgili bir ipucu ele geçirmesi çok müthiş bir rastlantıydı. Ama tüm yabancıların Cuenca'ya gönderildiklerini keşfedebildiyse, sonra da orada bulunmuş bir gardiyanı arayıp bulduysa ... bütün bunlar için Madrid'teki tezkere almış binlerce asker arasından para karşılığında bağlantılarını konuşturmuş olmalıydı. Barbara, Markby'yi tekrar bulup konuşturmalıydı. Ve Luis eğer Bernie'nin hayatta olduğunu saptarsa, elçiliğe giderek patırtı çıkartabi-

lirdi. Bunu yapabilir miydi? Elçiliğin Franco'yu savaştan uzak tutmak için çırpındığını söylüyorlardı. Hoşa gitmeyen araştırmaların yapılması durumunda mahkûmların ortadan kaybolduğuna dair Luis'in söylediklerini de hatırlıyordu.

Plaza Mayor'u geçerek ortalık daha da kararmadan şehir merkezine varmak için adımlarını sıklaştırdı. Sonra birden durdu. İç Savaş 1939 Nisan'ında son bulmuştu. Luis eğer bu 1940 baharında ordudan ayrıldıysa, kampta iki kış geçirmiş olmasına imkân yoktu.

6

Yirmi dört saattir aralıksız yağmur yağıyordu, rüzgârsız bir gökyüzünden dimdik boşanan ve kaldırım taşlarının üstünde fışırdayıp guruldayan bir yağmur. Hava da soğumuştu. Harry dairesinde kışlık bir yorgan bulmuş ve iki kişilik büyük yatağın üstüne sermişti.

O sabah Hillgarth'la birlikte Ticaret Bakanlığına bir ziyaret yapacaktı ve bu, çevirmenlik kimliğiyle yapacağı ilk gezintiydi. Sonunda bir şeyler yapacağı için epey seviniyordu.

Ona elçilik hayatını gösterip kaynaştırmışlardı. Çeviri bölümünün başkanı olan Weaver, bürosunda genç adamın İspanyolca'sını sınamıştı. Soylu bir görünümü olan uzun boylu ve zayıf bir adamdı. "Güzel," demişti Harry ile yarım saat konuştuktan sonra, "Başaracaksın."

"Teşekkür ederim efendim," diye donuk bir sesle yanıtlamıştı Harry. Weaver'in azametli olduğu kadar mecalsiz tavırları canını sıkmıştı.

Weaver içini çekti. "Büyükelçi, Hillgarth'ın adamlarının elçiliğin işlerine bulaşmalarından aslında hoşlanmıyor, ama ne çare." Harry'ye garip bir egzotik bir hayvanmış gibi bakıyordu.

"Evet, efendim," diye karşılık vermişti Harry.

"Size odanızı göstereceğim. Bazı basın bültenleri geldi, onların üzerinde çalışmaya başlayabilirsiniz."

Böyle diyerek Harry'yi küçük bir ofise götürmüştü. Odanın en büyük kısmını yıpranmış bir yazı masası kaplıyordu ve üstünde de İspanyolca basın bültenleri birikmişti. Bunlar düzenli olarak geliyorlardı; Harry'nin de bundan sonraki üç gün boyunca işten başını kaldıracak vakti olmadı. Bu arada Hillgarth'ı görmedi, ama Tolhurst onun ne yaptığına bakmak için arada sırada uğruyordu.

Harry, Tolhurst'ün kendi konumunu küçümseyen tavırlarından ve alaycı gözlemlerinden hoşlanmıştı, ama elçilik personelinin çoğuna ısınamamıştı. Adamlar İspanyollara tepeden bakıyorlardı; tanık olduğu sefalet Harry'yi üzerken, elçiliğin bazı personelini eğlendiriyor gibiydi. Madrid'te gıda maddesi satan dükkânların çoğunun vitrininde yer alan *"No hay ..."* [kalmadı] yazıları dikkat çekiciydi: "Patates, marul, elma kalmadı" gibi. Harry bir gün önce kantinde kültür ataşeliği personelinden iki kişinin zavallı eşekler için saman bile kalmamış olduğunu söyleyerek gülüştüklerini duyunca birden öfkelenmişti. Bununla birlikte, bu görünürdeki duygusuzluğun altında Franco'nun savaşa girmesi olasılığının yarattığı korkunun yattığını da seziyordu. Herkes her gün gazeteleri başından sonuna dek tarıyordu. Şu sırada herkesin endişesi Himmler'in ziyareti meselesine yoğunlaşmıştı: Basının ileri sürdüğü gibi güvenlik konularını görüşmeye mi geliyordu, yoksa daha fazla bir şeyler mi vardı?

Hillgarth onu apartmanından saat onda almaya geldi; tıknaz bir Cockney olan İngiliz şoförün kullandığı büyük bir Amerikan arabasıyla, bir Packard'la gelmişti. Harry resmi takım elbisesini giymişti ve Hillgarth'ın üstündeyse yine yüzbaşı üniforması vardı.

"Ticaret bakan yardımcısı General Maestre'yi göreceğiz," dedi, yağmurun arasında ilerisini görmek için gözlerini kırpıştırarak. "Donanmanın hangi petrol tankerlerinin gelmesini uygun gördüğünü bildireceğim. Ona ayrıca yeni bakan Carceller'i da sormak istiyorum." Hillgarth parmaklarıyla koltuğun kolunun üstünde kısa bir süre tempo tuttu; düşünceli görünüyordu. Bir gün önce kabinede bir sürü değişiklik yapılacağı duyurulmuş ve basın bültenlerini İngilizce'ye Harry çevirmişti. Değişiklikler Falanj'ın yararına olacak gibi görünüyordu; Franco'nun kayınbiraderi Serrano Suñer Dışişleri Bakanı olmuştu.

"Maestre'ye bir itirazımız yok," diye devam etti Hillgarth. "Eskiler-

den o. Bir dükün kuzeni."

Harry gözlerini pencerenin dışına dikti. İnsanlar yağmurun altında sırtlarını kamburlaştırarak yürüyorlardı; aralarında iş tulumları giymiş işçiler ve şallarını başlarının üzerine çekmiş siyah giysili kadınlar vardı. Acele etmiyorlardı, çünkü yağmur zaten içlerine işlemişti. Tolhurst ona karaborsada bile şemsiye bulunamadığını söylemişti. Bir fırının önünden geçtikleri sırada Harry siyah şallara bürünmüş bir kadın kalabalığının yağmurda beklediğini gördü. Çoğunun yanında sıska çocukları vardı ve çocukların karınlarının gıdasızlıktan şiştiği, yağmura rağmen Harry'nin dikkatinden kaçmadı. Kadınlar kapının etrafına yığılmışlardı, kapıyı yumrukluyor ve içerideki birine bağırıyorlardı.

Hillgarth homurdandı. "Piyasaya patates geldiğine dair bir söylenti var. Herhalde fırıncıya da bir miktar gelmiştir. Ama görünüşe bakılırsa satmayıp daha sonra karaborsaya sürmeye niyetleniyor. İaşe bürosunun verdiği para o kadar az ki çiftçiler patates satmaya yanaşmıyor; amaçları Erzak Cuntası'nın daha malı satmadan payını alabilmesi."

"Franco da buna göz yumuyor, öyle mi?"

"Bunu durduramaz. *Cunta* Falanj'ın bir organı. Durum tam bir felaket, yolsuzluklar alıp yürüdü ve örgüt tamamen çürümüş durumda. Dikkat etmezlerse ülkede kıtlık tehlikesi var. Devrimlerde hep böyle olur zaten, çirkefler daima tepeye çıkarlar."

Parlamento binasının önünden geçtiler. Panjurları kapalıydı ve boş görünüyordu. Hemen arkasından Ticaret Bakanlığının avlusuna saptılar. Bir görevli geçmelerini işaret etti. "Bu bir devrim mi?" diye sordu Harry. "Bana daha fazlasıymış görünüyor. Ne bileyim, yozlaşmışlık buna işaret ediyor."

"Evet, bir devrim bu; en azından Falanjistler için. Hitler'inki gibi bir yönetim istiyorlar. İş yaptığımız kişilerin çoğunu görmelisin. Saçların

diken diken olurdu. Eskiden yazdığım kitaplar bunların yanında şeker gibi."

* * *

Ütü katları cetvelle çizilmiş hissini veren general üniformalı bir adam duvarları ahşap kaplama bir büroda Franco'nun devasa bir portresinin altında onları bekliyordu. Ellilerinin başlarında, uzun boylu ve dinç görünüşlü biriydi. Güneş yanığı yüzü ve ışıl ışıl parlayan kahverengi gözleri vardı. Seyrelmiş siyah saçlarını tepesindeki dazlak alanı gizlemek için özenle arkaya taramıştı. Resmi giyimli ve daha genç bir adam da anlamsız bir yüz ifadesiyle yanında duruyordu.

Subay gülümseyerek Hillgarth'ın elini sıktı. Onunla anlaşılır ve sıcak ifadeli bir İspanyolca'yla konuştu. Daha genç meslektaşı da söylediklerini İngilizce'ye çeviriyordu.

"Sizi görmek ne zevk, Yüzbaşım."

"Sizi de general. Öyle sanıyorum ki bugün size sertifikaları verebilirim." Hillgarth'ın yüzüne bakması üzerine Harry bu sözleri İspanyolca olarak tekrarladı.

"Güzel. İşler halledilmelidir." Maestre Harry'ye gülümsedikten sonra ekledi. "Yeni bir çevirmeniniz olduğunu görüyorum. Umarım Señor Greene hasta değildir."

"Evine dönmek zorunda kaldı. Aile sorunları yüzünden izinli."

General Maestre başını sallayarak onayladı. "Bunu duyduğuma üzüldüm. Dilerim ailesi bombardımandan zarar görmemiştir."

"Hayır. Özel sorunlar."

Masanın etrafındaki yerlerine geçip oturdular. Hillgarth çantasını açtı ve belirli petrol tankerlerine İngiliz Krallık Donanması'nın himayesini sağlayan belgeleri ortaya çıkardı. Hillgarth ile Maestre belgelere

birlikte göz atarak tarihleri, rotaları ve tonajları kontrol ettiler. Harry bir iki teknik terimin doğruluğuna emin değildi, fakat Maestre nazik ve dostça davrandı. Harry, Franco'nun bir bakanı olarak böyle biriyle karşılaşacağını beklememişti.

Maestre sonunda abartılı şekilde göğüs geçirerek belgeleri toparladı.

"Ah Yüzbaşı," dedi, "İspanya'nın bazı temel ihtiyaç maddelerini ithal etmek için Kraliyet Donanması'ndan izin istemesinin meslektaşlarımdan bazılarını nasıl kızdırdığını bir bilseydiniz. Bu iş gururumuzu zedeliyor."

"İngiltere savaşta, efendim; tarafsız bir ülkenin satın aldığı bir malın Almanya'ya satılmayacağına emin olmak zorundayız."

General belgeleri çevirmenine uzattı. "Fernando, bunları Donanma Bakanlığı'na götürsünler." Genç adam kısa bir duraklama geçirdiyse de Maestre kaşlarını çatınca başını eğip hızla odadan çıktı. Yüz hatlarını yumuşatan General sigara tabakasını alıp konuklarına tuttu.

"Böylece ondan kurtulduk," dedi kusursuz bir İngilizceyle. Harry'nin gözleri şaşkınlıktan iri iri açıldı. General gülümsedi. "Evet, Bay Brett, İngilizce bilirim. Cambridge'de öğrenim gördüm. O genç adam söylememem gereken bir şeyi söylememem için buradaydı. Serrano Suñer'in adamlarından biridir. Ne demek istediğimi yüzbaşı biliyordur."

"Mükemmelen, sayın Bakan. Dostum Brett de Cambridge'de öğrenim gördü."

"Öyle mi?" Maestre ona baktıktan sonra düşünceli bir yüzle gülümsedi. "İç Savaş sırasında bir yandan sıcak ve sivrisineklerle boğuşup Kızıllarla savaşırken Cambridge'deki günlerimi, nehrin serin sularını, göz kamaştıran bahçeleri ve huzurlu olduğu kadar muhteşem manzarayı sıkça düşünmüştüm. Aklını büsbütün yitirmemek için insanın bu tür

şeylere ihtiyacı vardır. Hangi kolejdeydiniz genç adam?"

"King's, efendim."

Maestre başını sallayarak onayladı. "Ben Peterhouse'da bir yıl kaldım. Dediğim gibi harika günlerdi." Maestre, altın sigara tabakasını çıkardı. "Sigara içiyor musunuz?"

"Teşekkür ederim. İçmiyorum."

"Yeni bakanla ilgili bir haber var mı?" diye sordu Hillgarth.

Maestre arkasına yaslanarak sigarasını pofurdattı. "Carceller hakkında fazla endişelenmeyin. Fazlaca Falanjist düşünceleri vardır," derken Maestre küçümsemiş gibi dudağını kıvırdı, "ama bir yandan da gerçekçidir."

"Sir Sam buna sevinecek."

General başıyla ağır ağır onayladı ve ardından yine Harry'ye dönerek gülümsedi.

"Evet, genç adam, İspanya'yı nasıl buldunuz?"

Harry tereddüt etti. "Pek çok beklenmedik şeyle dolu."

"Bir fırının önünde bekleşen kalabalık bir kadın kuyruğunun yanından geçtik," diye söze karıştı Hillgarth. "Adama patates geldiğini duymuşlar."

Maestre başını kederli bir tavırla salladı. "Bu Falanjistler Cennet'te bile kıtlık çıkmasına sebep olabilir. Yeni şakayı duymuş muydun, Alan? Franco'yla karşılaşan Hitler ona İngiltere'yi nasıl aç bırakarak teslim olmaya zorlayabileceğini sorar ve denizaltıların bu iş için yetersiz kaldıklarını söyler. Franco şöyle yanıt verir: Sayın Führer'im, onlara Erzak Cuntamı yollayacağım. Görürsünüz, üç haftaya kalmadan ne isterseniz imzalarlar." Hillgarth ve Maestre kahkaha atarken Harry biraz çekinerek onlara katıldı. Maestre başını eğerek ona gülümsedi.

"Bağışlayın, *señor*, ama biz İspanyollar kara mizaha düşkünüz. So-

runlarımızla ancak bu şekilde başa çıkabiliyoruz. Ama İngiliz sorunlarını yine de şaka konusu yapmamalıyım, değil mi?"

"Biz de sorunlarımızla öyle veya böyle başa çıkabiliyoruz," dedi Hillgarth.

"Duyduğuma göre, Kraliçeye çocuklarının bombardımanlar yüzünden Londra'dan ayrılıp ayrılmayacağını sormuşlar. Kraliçe de 'Bensiz gitmiyorlar' demiş, 'ayrıca ben de Kral yanımda olmadan gitmem ve Kral ise kesinlikle gitmiyor.' "

"Evet, bu doğru."

"Ne mükemmel kadın." Maestre, Harry'ye gülümsedi. "Eşsiz bir tarz sahibi. Kraliçeliğe gerçekten layıkmış."

"Teşekkür ederim."

"Şimdi de İtalyanlar Yunanistan'da yenilmek üzereler. Savaşın talihi bu gidişle döneceğe benziyor." General kaşlarını kaldırarak Hillgarth'a baktı ve ardından yine Harry'ye döndü.

"Bay Brett, on sekiz yaşına girecek olan kızım için on gün sonra bir parti veriyorum. Biricik çocuğumdur. Bugünlerde Madrid'te uygun gençler o kadar az ki. Belki siz de gelmek istersiniz. İngiltere'den gelen bir gençle tanışmak Milagros için yararlı olabilir." Kızının adını söylerken adamın yüzündeki ifade öyle yumuşamıştı ki.

"Teşekkür ederim efendim. Görevlerim izin verirse memnuniyetle gelirim."

"Harika. Sir Sam'ın bir akşam için sizin yardımlarınız olmadan da işleri idare edebileceğine eminim. Size bir davetiye yollatacağım. Yüzbaşı, Aziz George Şövalyeleri'ni de sizinle sonra konuşuruz."

Hillgarth, Harry'ye yan gözle baktıktan sonra Maestre'yi belli belirsiz bir baş hareketiyle onayladı. "Evet. Sonra konuşuruz."

General önce durakladı, sonra o da sert bir baş hareketiyle karşılık

verdi ve Harry'nin elini sıktı. "Şimdi korkarım sizleri bırakmak zorundayım. Tanıştığımıza çok sevindim. Sarayda bir tören var; İtalyan büyükelçisi Generalisimo'nun göğsüne yeni bir madalya iğneleyecek." Güldü. "Büyük şeref. Il Duce'nin bu arkası kesilmeyen itibar nişanelerinin ağırlığı Generalisimo'yu iyice ezecek."

* * *

Yağmur durmuştu. Hillgarth araba parkından geçerken düşünceli görünüyordu. "Maestre'nin söz ettiği o adam, Juan March. Onu biliyor musunuz?"

"İspanyol bir işadamı, değil mi? İç Savaş sırasında Franco'ya finansman sağlamıştı. Duyduğuma göre, düzenbazın biriymiş."

"İyisi mi, o adı duyduğunu unut. Aziz George Şövalyeleri'ni de unut. Onlar elçiliğin ilgilendiği bir meseleyle ilgili. Maestre benimle olduğunuza bakarak bildiğinizden daha fazlasını bildiğinizi zannetti. Tamam mı?"

"Kimseye bir şey söylemem, efendim."

"Tamam." Hillgarth'ın rahatladığı belliydi. "O partiye gitmelisin. Hoş vakit geçirirsin. *Señoritalar* ile tanışma fırsatıdır. Tanrı bilir ya, bugünlerde Madrid'te sosyal hayat çok kesat. Maestre'ler iyi bir ailedir. Astor'larla akrabalıkları da var."

"Teşekkür ederim, efendim. Gitmeyi düşünüyorum." Harry aslında partinin neye benzeyeceğini düşünüyordu.

Şoför otomobilin içinde bir hafta öncesinin *Daily Mail*'ini okuyarak bekliyordu. Arabaya binerlerken Harry gazetenin ilk sayfasına göz attı. Alman hava akınları Londra'nın dışına kayıyordu. Birmingham'ı fena vurmuşlardı. Barbara'nın evi o şehirdeydi. Harry birkaç gece önce gördüğü kadını anımsadı. Ama o olamazdı; şu sıralar evinde olmalıydı. Harry kızın güvende olmasını diledi.

"Maestre'nin kızı bayağı çekicidir," diye devam etti Hillgarth, elçiliğe doğru yol alırlarken. "Gerçek bir İspanyol gülü. Aman Tanrım!" Şoförün aniden fren yapması üzerine ikisi de oturdukları yerde arkaya savruldular. Elçiliğin bulunduğu Fernando del Santo sokağına sapmışlardı; ama normalde fazlasıyla sakin olan sokak, bağırıp çağıran bir insan kalabalığıyla doluydu. Şoförün sakinliğinden eser kalmamıştı.

"Burada ne oluyor böyle?"

Sokağı dolduranlar Falanjistlerdi. Çoğu parlak mavi gömlekler giymiş ve başlarına kırmızı bereler geçirmiş genç adamlar. Yüz kişi kadar vardılar. Yüzlerini elçiliğe dönmüş bir halde bağırıyor ve kollarını ileri uzatarak Faşist selamı veriyorlardı. Ellerindeki pankartlarda *Gibraltar español!* [Cebelitarık İspanyoldur!] diye yazılıydı. Elçiliğin önünden eksik olmayan İspanyol korumalar da yerlerinde yoktu.

"*Abajo Inglaterra*!" [Kahrolsun İngiltere!] diye bağırıyorlardı. "*Viva Hitler, viva Mussolini, viva Franco!*"

"Aman Tanrım! Bir gösteri daha," diye soludu Hillgarth.

Kalabalıktan biri arabayı işaret etti ve en yakındaki Falanjistler de dönerek sloganlarını onlara haykırdılar. Yüzleri öfkeden şekilsizleşmişti ve kollarını metronom gibi bir ileri bir geri savuruyorlardı. Bir taş motor kapağının üstünden sekti.

"Devam et, Potter," dedi Hillgarth hiç istifini bozmadan.

"Emin misiniz efendim. Niyetleri bozukmuş gibi görünüyor."

"Hepsi numara. Sen devam et."

Şoför kaplumbağa hızıyla ilerlemeye devam ederek göstericiler ile elçilik duvarı arasında kendine yol açtı. Göstericilerin çoğu yeniyetmelerdi, Hitler Gençliği'nin taklidi olan Falanj Gençliği. Şu farkla ki gömlekleri kahverengi yerine maviydi. Kızlar bol etek ve oğlanlar şort giymişti. Çocuklardan birinin davulu vardı ve dramatik hareketlere vur-

maya başladı. Bu ses kalabalığı büsbütün kışkırttı. Oğlanların birkaçı koca otomobili sarsmaya başladılar. Araç ağır ağır ilerlerken Harry ve Hillgarth içinde hoplayıp duruyorlardı. Harry iğrenmişti; göstericiler daha çocuk yaştaydılar.

"Klaksonu öttür," dedi Hillgarth. Klakson ötünce daha yaşlı bir Falanjist kalabalığın içinden sıyrılarak otomobile yol vermelerini gençlere işaret etti.

"Gördünüz mü, sadece biraz heyecanlanmışlar," dedi Hillgarth.

O sırada bir öfke krizinin pençesine kapılmış on yedi yaşlarında görünen uzun boylu ve geniş yapılı bir genç kalabalığı iterek öne çıktı ve İngilizce küfürler savurarak otomobilin yanı sıra yürümeye başladı. "Kral George'a ölüm! Şişman Yahudi domuzu Churchill'e ölüm!" Hillgarth gülmeye başladı, ama yuhalamaların gülünçlüğünden rahatsız olan Harry kendi içine büzüldü.

"Muhafızlar nerede?" diye sordu.

"Etrafta dolaşmaya çıkmaları için onlara sinyal verilmiş olmalı. Bunlar Serrano Suñer'in adamları. Tamam Potter, arabayı kapının karşısında durdur. Arabadan indiğimizde onları görmezlikten gelerek, omuzlarımız dik bir şekilde yürüyeceğiz, Brett."

Harry de Hillgarth'ın arkasından kaldırıma çıktı. Bağırışların daha da şiddetlenmesiyle kendini savunmasız hissederek daha da korktu. Kalp atışları hızlanmıştı. Falanjistler otomobilin diğer yanından onlara bağırıyor ve az önceki azgın genç de İngilizce hakaretleri uluyarak sıralamayı sürdürüyordu. "İngiliz gemilerini batırın! Bolşevik Yahudileri öldürün!" Sokağın karşı tarafından fırlatılan bir taş elçilik kapısının camını çatlattı. Harry irkildi ve yere çömelmemek için kendini zor tuttu.

Hillgarth kapı tokmağını kavradı. "Kahretsin, kilitliymiş!" diye söylenerek kapıyı sarsmaya başladı. İçerideki gölgelerin arasında bir siluet

belirdi. Tolhurst'tü. Yere çömelerek kapıya doğru koştu ve sürgüyü kurcalamaya başladı.

"Çabuk ol Tolly!" diye bağırdı Hillgarth. "Tanrı aşkına, ayağa kalk. Bunlar bir avuç holigandan başka bir şey değil."

Derken şoför "Dikkat edin!" diye bağırdı ve Harry beyaz bir cismin havada onlara doğru geldiğini gördü. Anında ensesine sert bir darbenin inmesiyle sendeledi. O ve Hillgarth beyaz bir şeylerin başlarının etrafında uçuşarak soluklarını kesmesi üzerine kollarını havaya kaldırdılar. Kalabalığın içinden şen bağırışlar yükseldi. Harry bir an havada kırmızı kumların uçuştuğunu gördü.

Kapı açılır açılmaz Hillgarth içeri daldı. Tolhurst de uzanarak Harry'nin kolunu yakaladı ve şaşılacak bir kuvvetle onu içeri çekti. Kapıyı tekrar kilitledi ve şaşkın halde onlara baktı. Harry ellerini boynuyla omuzlarında gezdirdi, fakat hiçbir yerinde ne yara ne de kızartı vardı, eline sadece beyaz bir toz geldi. Bir masaya dayanarak derin soluklar aldı. Hillgarth kolunu koklayınca bir kahkaha attı.

"Unmuş! Kahrolasılar bizi un yağmuruna tuttular!"

"Küstah piçler," diye homurdandı Tolhurst.

"Sam'ın olanlardan haberi var mı?" Hillgarth yüzü heyecandan kızarmıştı.

"Şu sırada İçişleri Bakanlığı'na telefon ediyor efendim. İkiniz de iyisiniz ya?"

"Evet, evet. Gel Brett, ikimizin de temizlenmesi gerekiyor." Hillgarth hâlâ gülerek içerideki bir kapıya yöneldi. Dışarıda insan sürüsü yaptıkları maskaralığa gülüyor, çılgın delikanlı ise hâlâ bağırıp çağırıyordu. Tolhurst Harry'ye baktı. "Siz iyi misiniz?"

Genç adam hâlâ titriyordu. "Evet, evet, teşekkür ederim."

Tolhurst onu kolundan tuttu. "Gelin, sizi odama götüreceğim. Orada bir elbise fırçam var."

Harry sürüklenmesine karşı koymadı.

* * *

Tolhurst'ün bürosu Harry'ninkinden bile küçüktü. Masasının gözünden bir elbise fırçası çıkardı.

"Burada yedek bir giysim bile var. Size biraz bol gelir, ama işe yarayabilir. "

"Teşekkür ederim." Harry unun büyük kısmını eliyle süpürdü. Dışarıdaki bağırışları hâlâ duyduğu halde şimdi kendini çok daha iyi ve sakinleşmiş hissediyordu. Tolhurst pencereden dışarı baktı.

"Polis birkaç dakikaya kadar gelir ve onları dağıtır," dedi. "Serrano Suñer meramını anlatmış sayılır. Sir Sam telefonda ona ağzına geleni söyledi."

"Yani bugünkü gösteri onu korkutmadı mı?"

Tolhurst başını hayır anlamında salladı. "Bugün formunda görünüyor. Tavırlarında korkudan eser yok. Onun herhangi bir durumda nasıl tepki vereceğini kestirmek imkânsız."

"Unlar kafama çarptığında ben ürktüm doğrusu," dedi Harry biraz çekingen bir tavırla. "Ne olduğunu anlayamamıştım. Bir an Dunkirk'e dönmüş gibi hissettim. Ama sakın benim korkak biri olduğumu sanma."

Tolhurst tedirgin olmuşa benziyordu. "Neyse, boş ver. Savaşın doğurduğu ruhsal çöküntünün nasıl bir şey olduğunu bilirim. Bunu geçen savaşta babam yaşamıştı." Adam tereddüt etti. "Geçen yıl elçilik personelinin askere alınmasını engellediler. Buna sevindiğimi üzülerek itiraf ediyorum." Bir sigara yaktı. "Korkarım bende kahramanlık cevheri yok.

Bir masanın arkasında çalışmanın bana daha çekici geldiğini itiraf ederim. Sizin başınızdan geçenlere nasıl katlanırdım bilemiyorum."

"Oraya gidene dek neler yapabileceğini bilemezsin."

"Tahmin ediyorum."

"Yüzbaşı Hillgarth oldukça cesur birine benziyor."

"Evet. Bence tehlikeden keyif alıyor. Cesaretin bu türlüsüne hayran olmamak mümkün değil. Sizce de öyle değil mi?"

"Az önce yaşadıklarım, birkaç ay öncekine kıyasla önemsiz bir panik sayılır."

Tollhurst başını sallayarak onayladı. "İyi. Bu iyi." Tekrar pencereye döndü. "Gel, bak onlara. Yiyecek ekmekleri yok, ama bu, unları ziyan etmelerine engellemiyor. Unun Auxilio Social dükkânlarından geldiğine bahse girerim; yoksulları beslemekten Falanj sorumlu."

Harry da arkadaşının yanına gelerek aşağıda dalgalanan mavi giysiler denizine bakışını dikti.

"Yani patatesleri olmadığı için şanslıyız, ha?"

"Biliyor musun, tayın olarak verdikleri ekmekten bir parçayı tahlil için İngiltere'ye yolladık. İlgililer insanlar tarafından tüketilmeye uygun olmadığını bildirdiler; una lanet olası talaş tozu karıştırmışlar. Yine de kaliteli unları bize savurmakta sakınca görmüyorlar."

"Falanjist kodamanlar herhalde talaş tozu yemiyordur."

"Kesinlikle haklısın."

"O gençler Yahudi karşıtı sloganlar haykırıyorlardı. Falanj'ın bunu teşvik ettiğini sanmıyordum."

"Artık ediyorlar. Mussolini gibi, Nazilere şirin görünmek için."

"Piçler." Harry aniden sinirlenmişti. "Dunkirk'den sonra savaşmayı sürdürmenin anlamsız olduğunu düşündüğüm oldu. Ama bunun gibi şeyler gördün mü iş değişiyor. Faşizm. Yeniyetme serserileri günahsız

insanlara saldırtmak. Ayrıca sivilleri bombalamak, geri çekilen askerleri makineli ateşine tutmak. Tanrım, onlardan nefret ediyorum."

Tolhurst başını sallayarak onayladı. "Evet, ama ne yazık ki burada da onlarla karşı karşıyayız." Parmağıyla bir genci işaret etti. "Şu salağa bak."

İngilizce küfreden genç elinde bir "Gibraltar español" pankartı ve fiyakalı asker adımlarıyla elçiliğin önünde bir aşağı bir yukarı yürüyor, etrafındakiler de alkışlayarak onu cesaretlendiriyordu. Çocuğun İngilizceyi nerede öğrendiğini Harry merak etti. Büyük olasılıkla orta sınıf bir ailenin uzun boylu ve atletik yapılı oğluydu.

Birden kapı açıldı ve sıska yapılı büyükelçi içeri daldı. Çok öfkeli görünüyordu.

"İyi misin, Brett?"

"Evet, efendim. Attıkları sadece undu."

"Kadromdan kimseye saldırılmasına göz yumamam!" Hoare'nin düdük gibi tiz sesi öfkeden titriyordu.

"İnanın çok iyiyim, Ekselans."

"Evet, evet, ama burada bir prensip meselesi söz konusu." Yaşlı adam derin bir soluk aldı. "Galiba Stokes seni arıyordu, Tolhurst." Başıyla kapıyı işaret etti.

"Peki efendim." Tolhurst hemen odadan çıktı. Büyükelçi pencereden dışarı baktı, kişner gibi bir ses çıkardı ve sonra yine Harry'ye döndü. Açık renkli gözlerinde hesapçı bir bakış vardı.

"Hillgarth bana bu sabahki buluşmanızı anlattı. Maestre gevezenin biridir. Söylediklerinden, yani Juan March ve Aziz George Şövalyeleri'nden kimseye bahsetmeyeceksin. Burada çok yönlü bir çalışma yürütüyoruz. Her şeyi bilmemiz gerekiyor, anlıyor musun?"

"Evet efendim. Yüzbaşıya kimseye bir şey söylemeyeceğimi söylemiştim zaten."

"Aferim. Böyle düşünmene sevindim." Hoare, Harry'nin omuzuna bir şaplak attı ve sonra eline bulaşmış unlara yüzünü buruşturarak baktı. "Tolhurst'e bunları temizletmesini söyle," dedi kapıya doğru yürürken.

Yalnız kalan Harry oturdu. Kendini çok yorgun hissediyordu. Üstelik kulaklarında bir zonklama, bir tür baskı vardı. Bu duygu onu Dunkirk'e, top mermisinin biraz ötesine düştüğü ana geri götürmüştü. Kalkmaya çalışmıştı. Islak ve sıcak bir kuma bulanmıştı. Net düşünemiyor, düşüncelerini toparlayamıyordu. Bir el omuzuna dokunduğunda gözlerini açtı. Ufak tefek ve zayıf bir onbaşı üzerine eğilmişti.

"İyi misiniz, komutanım?" Harry adamı doğru dürüst duyamıyordu, kulaklarında ters olan bir şey vardı. Ayağa kalktı. Üniforması kanlı bir kumla kaplıydı, etrafta da kızıl renkli kümeler vardı. Tomlinson, diye düşündü.

Onbaşının onu önce kumsala, oradan da denize sürüklemesine göz yumdu. Su soğuktu ve bütün vücudu zangır zangır titremeye başladı, ama hareket edemiyordu. "Tomlinson," dedi. Kendi sesini zor duyuyordu. "Ne kadar küçük parçalar."

Onbaşı onun omuzlarını kavradı, kendine çevirdi ve gözlerinin içine baktı. "Haydi komutanım, gelin, tekneye binelim."

Onbaşı onu suyun daha derinine sürükledi. Haki giysili başka adamlar da suyun içinde çabalıyordu. Derken Harry başını kaldırdı ve tepesinde teknenin kahverengi ahşap gövdesini gördü. Öyle yüksek görünüyordu ki. İki adam uzanıp onu kollarından kavradılar. Harry yine havaya kaldırıldığını hissetti ve kendinden geçti.

* * *

Dışarıda seslerin hâlâ bağırıştığını duyuyordu. Yerinden kalkıp pencerenin yanına döndü. Az önceki genç hâlâ pankartı tutuyor ve elçilik binasına bakarak uluyordu. Harry bazı sözlerini seçebildi. "İspanya'nın düşmanlarına ölüm! İngilizlere ölüm! Yahudilere ölüm!"

Genç, sözlerinin yarı yerinde durdu. Ağzı aralandı ve yüzü kızardı. Harry gencin gri renkli kısa pantalonunun kasık bölümünde küçük ve siyah bir lekenin belirdiğini gördü. Leke göz göre göre büyüdü, derken bir parlaklık gencin baldırından aşağı akmaya başladı. Genç kendini heyecana kaptırıp altını ıslatmıştı. Taş kesilmiş gibi duruyordu. Yüzünde dehşet şekillenmişti. Birisi "*Lucas, Lucas, continua!*" diye bağırdı, ama genç kıpırdamaya cesaret edemedi. Kalabalığın içinde hapsolan şimdi oydu. "Cezanı buldun, seni küçük piç!" diye ona bakarak bağırdı Harry.

7

Falanjistler kısa süre sonra dağıldılar. Altını ıslatan genç de çok geçmeden dönüp arkadaşlarına katıldı. Gençler onun ıslak şortuna baktıktan hemen sonra bakışlarını ondan kaçırdılar. Onları besleyen ateş sönmüş ve yorulmaya başlamışlardı. Davulları ve pankartlarıyla birlikte uzaklaştılar. Harry sırtını pencereye döndü ve başını iki yana salladı. Sessizlikten mutlu olmuş bir halde Tolhurst'ün masasına oturdu. Tolhurst adam gibi davranmıştı. Harry'yi kapıdan içeri çekerken kollarının kuvveti genç adamı şaşırtmıştı. Onca yağın altında kaslar vardı demek.

Büronun içinde etrafına bakındı. Hırpalanmış bir yazı masası, eski bir dosya dolabı ve bir dolap daha. Köşelerde birikmiş tozlar. Duvarda Kral'ın fotoğrafı, ama bunun dışında kişisel fotoğrafların yokluğu. Harry, şu sırada dairesinde duran annesi ve babasının fotoğraflarını gözlerinin önünde canlandırdı. Tolhurst'ün hayatta olan bir ailesi var mıydı, yoksa onlar da I. Dünya Savaşı'nın kurbanı mı olmuşlardı? Genç adam gözlerini kapadı ve bir an o kumsalı tekrar görür gibi oldu. Bugün iyi başarmıştı; kısa süre önce olsa dehşet içinde masanın altına büzülürdü.

Dover'deki hastanede geçirdiği zamanı, duyduğu hayal kırıklığı ve umutsuzluğu düşündü. Kısmen sağırdı ve hemşireler ona kendilerini duyurmak için bağırmak zorunda kalıyorlardı. Bir doktor gelip birkaç test uyguladı ve durumundan memnun görünüyordu. Yatağın üzerine eğildi.

"Mutlaka duyacaksın. Kulak zarların zarar görmemiş. Yalnızca yatıp dinlenmelisin, anlıyor musun?"

"Başka seçeneğim var mı?" diye bağırdı Harry ve sonra sağır olanın doktor değil, kendisi olduğunu hatırlayarak sesini alçalttı. "Yataktan kalktığımda titremeye başlıyorum."

"Bu şok. O da geçecek."

Kararlılık ve azim onu yataktan alıp koğuşa, oradan da bahçeye çıkaracaktı. Fakat ne iyileşmesi, ne de İngiliz Hava Kuvvetleri'nin savaştaki zaferi ona Fransa'dan çekilmenin öfke ve utancını unutturabildi. Harry ilk kez Rookwood'ta kendisine öğretilenleri, oradaki kuralların iyi ve doğru olduğunu, dünyayı yönetmenin İngiltere'nin alın yazısı olduğunu sorguladığının farkına vardı. Şimdi tüm cephelerde kazananlar faşistlerdi. Harry, tıpkı okuldaki sahtekârlar ve kabadayılardan nefret ettiği gibi, onlardan da hep nefret ettiğinin farkına varıyordu. Bu da onun için bir amaç oluşturdu. Düşman İngiltere'yi istila ettiği takdirde, bu kırık ve yıkık İngiltere için bile elinden geldiğince savaşacaktı. Casusların aslında hoşuna gitmeyen davetine bu yüzden uyarak İspanya'ya gelmişti. Kapının aniden açılması üzerine yerinden sıçradı. Tolhurst kolunun altında bir kâğıt destesiyle içeri girmişti. "Hâlâ burada mısın, Brett?"

"Evet. Aşağıdaki gösteriyi seyrediyordum. Uğursuzların biri altına işedi."

"İyi olmuş. Ya sen, şimdi iyi misin?"

"Evet, iyiyim. Sadece kendimi biraz toparlamam gerekiyor." Harry ayağa kalktı. Üstünden hâlâ un zerrecikleri dökülen giysisine baktı. "Üstümü değiştirmem lazım."

Tolhurst dolabını açarak içinden buruşuk bir koyu renk takım elbise ve bir fötr şapka çıkardı. Harry takım elbiseyi üstüne geçirdi; ama üstünden sarkıyor ve bayat ter kokuyordu.

"Tam da onu eve götürüp ütülemek niyetindeydim," dedi Tolhurst

özür diler gibi bir sesle.

"Sorun değil. Teşekkür ederim. Başka bir şey için bana ihtiyaçları yoksa şimdi eve gitmek istiyorum. Aşağıda yapılacak bir işim kalmadı."

Tolhurst tamam anlamında başını salladı. "Pekâlâ. Aklıma gelmişken, önümüzdeki hafta büyükelçiliğin genç personeli için bir içki partisi var. Ritz Otelinde. Orası bugünlerde Nazilerin buluşma yeri ve biz de orada onlara varlığımızı kanıtlıyoruz. Niçin sen de gelmiyorsun?"

"Teşekkürler. Seve seve gelirim, Tolhurst. Tekrar teşekkür ederim."

"Bana Tolly de. Herkes öyle çağırıyor."

"Sen de bana Harry de."

"Tamam. Dinle, eğer eve dönüyorsan metroyu unut. Yine elektrik kesintisi var."

"Mesele yok. Yürümek bana iyi gelir."

"Ceketini temizleteceğim."

"Tekrar teşekkür ederim, Tolly."

Harry, Tolhurst'ü işleriyle baş başa bıraktı. Dışarıda hava kuruydu, ama dağlardan doğru soğuk ve sert bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Genç adam şapkayı başına geçirdi ve bayat briyantinin nemli kokusundan biraz iğrendi. Şehir merkezine doğru yürüdü. Puerta del Sol'da bir grup dilenci bir kapı aralığına yığılmıştı. "Sadaka," diye bağırdılar Harry'nin arkasından. "Tanrı aşkına, bir sadaka." İspanya'da oldu bitti dilenci vardı, ama şimdi her yerdeydiler. Onlarla göz göze geldiğiniz takdirde yerlerinden kalkıp sizi izliyorlardı; bu yüzden onlara yan gözle bakmak hilesini geliştirmeniz gerekiyordu. Harry'nin eğitimi sırasında da bu periferal görüşten söz edilmişti: İzlenip izlenilmediğinizi anlamak için o şekilde bakmak üzere kendinizi eğitin, gözünüzü hareket ettirmeden bakmaya alıştığınız takdirde insanlar da onları gördüğünüzü fark etmezler demişlerdi.

Toledo Sokağı'nda bir restoran çöplerini toplanmak üzere dışarı bırakmıştı. Kovalar devrilmiş, çöpler kaldırımın üstüne saçılmıştı. Bir aile süprüntülerin arasında yiyecek bir şeyler arıyordu. Aralarında yaşlı bir kadın, kızı olabilecek ikinci bir kadın ve şiş karınlı iki çocuk vardı. Genç kadın bir zamanlar güzel olmuş olabilirdi, ama şimdi siyah saçları yağlı ve dağınıktı, soluk yanaklarında da verem işareti olabilecek kırmızı birer leke vardı. Küçük bir kız bir portakal kabuğu bularak ağzına götürdü ve emmeye koyuldu. İhtiyar kadın da bir tavuk kemiği bularak cebine tıktı. Gelip geçenler onlardan uzaklaşmak için yollarını değiştiriyorlar, karşı kaldırıma geçiyorlardı. Bir iki muhafız da bir dükkânın kapı aralığından bu manzarayı seyrediyordu. Temiz ve siyah giysiler içinde bir papaz gözlerini yoksul aileden kaçırarak hızla geçip uzaklaştı.

Genç kadın eğilip çöpleri karıştırırken ani bir rüzgâr siyah elbisesini havalandırarak başına geçirdi. Kadın bir çığlık atarak doğruldu ve eteğini kavrayarak örtünmeye çalıştı. İç çamaşırı olmadığından sıska vücuduyla çıkık kaburgaları ve sarkık göğüsleri gözler önüne serilmişti. İhtiyar kadın koşarak gencinin eteklerini toparlamaya çalıştı.

Tam o sırada muhafızlar harekete geçtiler. Yolun karşı tarafından koşup gelerek genç kadını kıskıvrak yakaladılar. Biri elbisesini çekince bir yırtılma sesi duyuldu, ama elbisenin eteği inerek yine üzerini örttü. Genç kadın kollarıyla göğüslerini örterek zangır zangır titremeye başladı.

"Ne yapıyorsun burada," diye muhafızlardan biri kadının yüzüne karşı bağırdı. "Pis orospu!" Uzun boylu, siyah bıyıklı ve orta yaşlı bir adamdı. Öfkeden deliye dönmüş görünüyordu.

"Bir kazaydı." Yaşlı kadın çaresizlikten ellerini ovuşturuyordu. "Gördünüz, rüzgâr yaptı. Yalvarırım, kazaydı."

"Bu tür kazaların olmasına meydan vermemelisiniz," diye bu kez

dönüp yaşlı kadına doğru haykırdı muhafız. "İki dakika olmadı. Buradan bir papaz geçti." Genç kadının kolunu çekiştirdi. "Ahlâksızlık suçundan tutuklusun!"

Kadın avuçlarıyla yüzünü örterek ağlamaya başladı, ta ki bir öksürük nöbeti hıçkırıklarını kesene kadar ağladı, ağladı. Yaşlı olanı avuçlarını hâlâ dua eder gibi bitiştirmiş durumda muhafızın karşısında duruyordu. "Kızım," diye inledi." Kızım!"

Muhafızların genci, rahatsız olmuş görünüyordu, ama yaşlısı hâlâ öfkeliydi. Yaşlı kadını yolunun üstünden itti. "Siz diğerleri, defolun buradan! Bu çöp kovaları özel mülktür! Niçin bir iş bulup çalışmıyorsunuz *Vete!* Defolun!"

Kızı muhafızların arasında sürüklenirken yaşlı kadın titreyerek çocukları toparladı. Fena halde tedirgin olan Harry, genç kadının modern bir Avrupa şehrinin binalarının arasında götürülüşünü çaresizlik içinde seyretti.

Derken adamı gördü. Kısa boylu ve zayıf biriydi. Üstünde koyu renkli bir ceket ve yakasız beyaz bir gömlek vardı. Harry ile göz göze gelince hemen bir dükkânın kapı aralığına daldı. Harry onu görmemiş gibi davranarak dönüp yoluna devam etti.

İleride beyazlar giymiş beyaz miğferli bir trafik polisi yolun ortasında durmuştu: yayaların ondan geçin sinyalini alana kadar beklemeleri gerekiyordu, fakat polis başını diğer yana çevirince birçokları trafiği umursamayarak ve iki pesetalık cezayı göze alarak yola fırlıyorlardı. Harry durup sağına soluna baktı. Adam on adım gerisindeydi. Köşeli soluk bir yüzü ve şaşılacak kadar ince yüz hatları vardı. Harry'nin kendisine doğru baktığını görünce, bir an tereddüt etti, ama sonra başını eğerek hızla onun yanından yürüyüp geçti.

Harry yola fırladı ve bir eşeğin çektiği arabayla eski bir Ford'un ara-

sından geçti. Adam her kimse bu işte acemiydi. Harry rahatsız olmuştu, ama sonra birisi tarafından izleneceğine, bunun bütün elçilik çalışanlarının başından geçtiğine dair uyarıldığını anımsadı. O, büyükelçiliğin küçük bir memuru olduğuna göre, casus da belki önemsiz biriydi.

Zoruna gitmesine rağmen apartmanının kapısına varana dek bir daha dönüp arkasına bakmadı. Şimdi korkunun yanı sıra öfke hissine de kapılmıştı. En sonunda dayanamayıp baktığında adam ortalıkta yoktu. Merdivenleri tırmandı ve kapısını açtı, ama içeriden birinin ona seslenmesi üzerine korkuyla yerinden sıçradı.

"Harry, sen misin?"

Tolhurst salondaki sedirde oturuyordu. "Davetsiz geldiğim için özür dilerim, dostum, yoksa seni korkuttum mu? Hillgarth'dan bir mesaj getirdim, hemen eline geçmesini istedi. Sen çıktıktan hemen sonra geldiği için kendim getireyim dedim."

"Boş ver." Harry dosdoğru pencereye yürüyüp aşağıya baktı. "İnanamıyorum, adam hâlâ orada. İzleniyorum. Sen de gel bak."

"Tamam. Perdeyi oynatma, dostum." Tolhurst yanına gelerek aşağıdaki genç adama baktı. Casus bir aşağı bir yukarı yürüyor ve kafasını kaşıyarak evlerin numaralarına bakıyordu. Tolhurst güldü.

"Bu adamların bazıları inanılmaz derecede ahmak."

"Benim gibi bir casusa işte böyle bir casus," dedi yavaşça Harry.

"Bu işler böyle yürüyor." Tolhurst genç adama ciddi bir yüzle baktı. "Dinle, planda değişiklik oldu. Yüzbaşı Hillgarth hemen harekete geçmeni istiyor. Yarın öğleden sonra Kafe Rosinante'ye uğra ve Forsyth ile bağlantı kurup kuramayacağına bak. Yarın saat dokuzda da brifing için elçiliğe gel." Tolhurst tekrar genç adama baktı. "Tamam mı?"

Harry derin bir nefes aldı. "Tamam." Hafifçe gülümsedi. "Zaten buraya bu iş için gelmiştim, değil mi?"

"Pekâlâ." Tolhurst bakışlarını pencereye doğru çevirdi. "Samimi davrandığına emin ol."

"Plandaki değişikliğin sebebi ne?"

"Hitler Fransa'yı ziyaret edip Pétain ile buluşacakmış. Sonra da buraya geleceği söyleniyor. Ayrıca bütün bunlar çok gizli."

Harry Tolhurst'e ciddi bir tavırla baktı. "Demek Franco'nun savaşa girme ihtimali var."

Tolhurst başını sallayarak onayladı. "Olaylar o yönde gelişiyor. Her konuda mümkün olduğunca çok bilgi edinmek zorundayız."

"Evet." Harry daha da ciddileşmişti. "Anlıyorum."

"Ben dönüp Hillgarth'a seni gördüğümü söyleyeyim." Tolhurst odanın çıplak duvarlarına baktı. "Bu boş yerleri örtmemiz lazım. Eğer istersen büyükelçilikte ödünç alabileceğin bir sürü tablo var." Adam kaşlarını çattı. "İyimser olalım ve hepimizin kapı dışarı edilmeyeceğimizi umalım."

Tolhurst gittikten sonra Harry pencerenin başına döndü. Yağmur yine başlamıştı ve camlara su damlacıkları çarpıyordu. Aşağıdaki adam ortadan kaybolmuştu; belki de bir yerlere sığınmış ve Harry'nin tekrar dışarı çıkmasını bekliyordu. Tutuklanan zavallı kadını anımsadı. Onu nereye tıkarlardı acaba? Herhalde pis kokulu bir hücreye. Bu olay, genç adamın son birkaç gündür tanık olduklarını netleştiriyordu. Harry artık tarafsız olmadığının farkına vardı ve Franco'nun bu ülkede yaptıklarından nefret ediyordu.

Düşünceleri Sandy'ye ve ertesi günkü buluşmaya kaydı. Alman tanklarının Pireneler'in üzerinden güneye geçtiğini ve İspanya'nın yine savaşın pençesine düştüğünü zihninde canlandırdı. Büyükelçiliğin bu istihbaratı nasıl elde ettiğini merak ediyordu. Belki de Hillgarth ile Maestre'nin konuştuklarıyla ilgiliydi. Dalavereci milyoner Juan March İç

Savaş sırasında Franco'ya maddi destek sağlamıştı, ama hâlâ Maestre gibi İngiltere yanlısı olabilirdi. Harry, Aziz George Şövalyeleri'nin ne olduğunu merak etti. Bir tür şifre olabilir miydi? Hoare ona bunu aklından çıkarmasını söylemişti, ama büyükelçiyle Hillgarth acaba onun bunu bilmesinden niçin bu kadar rahatsız olmuşlardı? Omuzlarını silkti. Kendini görevine, yani Sandy ile –İspanyol cehennemini kendine çıkar kapısı yapan Sandy ile– buluşmaya hazırlasa daha iyi olurdu.

O, şimdi nasıl biri olmuştu acaba? Genç adamın düşünceleri çalışma odasını paylaştıkları Rookwood'daki o garip yıla döndü.

* * *

Taylor'ın odasındaki örümcek olayı zor bir dönemin başlangıcı olmuştu. Ortada yerleşiklikten uzak ve huzursuz bir hava vardı. Bernie başka bir çalışma odasına nakledilmişti, ama Harry ile dostluğu devam etmişti. Öte yandan Bernie ile Sandy birbirlerinden nefret ediyorlardı. Bunun özel bir nedeni yoktu; bedensel olduğu kadar içgüdüseldi de. Okul, çocuklar arasındaki çekişmeler ve rekabetlerle doluydu, ama tartışmalar ve dövüşlerle değil de soğuk bakışlar ve alaycı sözlerle ifade edildiği için bu daha da huzur bozucuydu. Oysa Sandy ile Bernie bazı bakımlardan benziyorlardı: Rookwood'un prensiplerine ve sistemine karşı bir tür küçümsemeyi paylaşıyorlardı; Harry'yi üzen de buydu.

Bernie sosyalizm tutkusunu kendine saklıyordu. Çocukların çoğunun, fikirlerini yakışıksız olduğu kadar zevksiz bulacaklarının farkındaydı. Sınıfta başarılı olmayı sürdürüyordu; Rookwood'a bursla girebilmek için bir öğrencinin zaten zeki olması gerekirdi. Ragbi'yi oldukça saldırgan oynuyordu ve genç takıma girmeyi başarmıştı. Ama zaman zaman Rookwood'a karşı duyguları yüzeye çıkıyor, onlardan Harry'ye soğuk olduğu kadar katı bir dille söz ediyordu.

"Bizi yönetenler sınıfına katılmaya hazırlıyorlar," demişti Harry'ye

bir öğleden sonra. Hava yağmurluydu, arkadaşlar da Harry'nin çalışma odasında toplanmışlardı, Harry ile Bernie masanın başında otururken Sandy ateşin yanında kitap okuyordu. Bernie devam etti. "Güya burada işçiler, sömürgelerde de yerliler yönetilecek."

Harry omuzlarını silkti. "Birilerinin onları yönetmesinin gerekeceği ortada. Burada işim bitince Sömürgeler Bakanlığı'na başvurmayı düşündüm. Kuzenim bana bu konuda yardımcı olabilir."

"Aman Tanrım!" Bernie çirkin çirkin güldü.

"Uzak bir bölgede hükümet temsilcisi olmak zor iştir. Amcamın yıllarca Uganda'da bulunmuş bir arkadaşı var. Adamın başka bir beyaz gömlekli görmek için kilometrelerce yol gitmesi gerekirmiş. Sonunda oradan sıtmayla dönmüş. Oralarda ölenler de çok."

"Ama büyük servet yapanlar da az değil," diye belirtti Bernie. Sen içindeki sesi dinle, Harry. Kuzenim bana yardım edebilir. Amcamın arkadaşı da, diyorsun. Bizim mahalledeki tanıdıklarımın, Afrika'dan koca koca parçaları yönetmelerine yardım edecek hiç kimseleri yok."

"Sosyalistler sence bir ülkeyi daha mı iyi yönetebilirler? McDonald ve Snowden gibi salaklar?"

"Onlar satılmış zavallılar. Zayıflar. Daha güçlü bir sosyalizme ihtiyacımız var. Rusya'daki gibi."

Sandy başını kaldırıp bir kahkaha attı. "Rusya'da durum buradakinden iyi mi sanıyorsun? Herhalde buradaki gibidir veya daha beter."

Harry kaşlarını çattı. "Rookwood nasıl Rusya gibi olabilir?"

Sandy omuzlarını silkti. "İkisi de saçmalıklar üstüne kurulmuş birer sistem. Sizi eğittiklerini söylüyorlar, oysa tüm yaptıkları kafanızı bilmenizi istedikleri şeylerle tıkabasa doldurmak. Aynen Rusların propagandalarıyla yaptıkları gibi. Bize ne zaman yatmaya gideceğimizi, ne zaman kalkacağımızı, nasıl konuşacağımızı ve nasıl düşüneceğimizi söy-

lüyorlar. Belki sen bunu umursamıyorsun, Harry, ama Piper ve ben farklı düşünüyoruz." Böyle derken kahverengi gözlerinde alaycı bir parıltıyla Bernie'ye bakmıştı.

"Saçmalıklar yumurtluyorsun, Forsyth," diye karşılık verdi Bernie. "Gece okuldan sıvışıp Piers Knight ve arkadaşlarıyla içki içmeye gitmenin farklı olmak olduğunu mu sanıyorsun. Ben bir parçası olduğum *sınıf* için özgürlük istiyorum. Ve inan bana o zaman er geç gelecek."

"Ve ben de herhalde giyotin yolunda olacağım."

"Belki de olacaksındır."

* * *

Sandy, içki içmek ve dediklerine göre kızlarla buluşmak için komşu kasabaya giden dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden bir grupla arkadaş olmuştu. Bernie hepsinin beş para etmezler güruhu olduğunu söylüyor ve Harry de Taylor ona casusluk görevi verdiğinden beri duruma biraz da Sandy'nin gözüyle bakmasına rağmen, Bernie'ye katılıyordu. Çünkü Taylor'ın dediğine göre Sandy bir yüzkarasıydı, Harry'nin de onu gözünün önünden ayırmaması gerekiyordu. Aslında Harry'nin imreneceği bir durum değildi bu. Sandy mümkün olduğunca az ders çalışıyordu; öğretmenlere ve derslerine karşı tutumu pek de gizleyemediği bir küçümsemeydi.

Harry o dönemde tek başına gezintilere çıkmaya başlamıştı. Sussex eyaletinin kireçli ormanlık arazisinde kilometrelerce yürümek zihnini açıp düşüncelerine berraklık getiriyordu. Nemli bir kasım gününde bir öğleden sonra bir köşeyi döndüğünde, yere çömelmiş bir halde koyu renkli yuvarlak bir taşı ellerinin arasında evirip çeviren Sandy Forsyth'ı görerek şaşırdı. Sandy başını kaldırıp ona baktı.

"Selam Brett."

"Ne yapıyorsun orada? Ceketine kireç bulaştırmışsın."

"Orasını boş ver. Asıl şuraya bak." Sandy ayağa kalkıp taşı Harry'ye uzattı. İlk bakışta koyu renkli çok sert bir taşa benziyordu, ama Harry sonra içeriye doğru sarmallar çeviren eşmerkezli dairelerle dolu olduğunu gördü.

"Bu da ne böyle?"

Sandy gülümsedi. Her zamanki alaycı değil, mutlu bir gülümseyişti bu. "Bu bir ammonit. Kafadanbacaklı bir deniz hayvanının fosili. Buraları bir zamanlar denizdi ve içinde yüzen bu tür yaratıklarla doluydu. Bu hayvan ölünce dibe çöktü ve kabuğu da yıllar içinde kayaya dönüştü. Ne kadar yıl geçtiğini tahmin bile edemezsin. Milyonlarca yıl."

"Fosillerin böyle olduğunu bilmezdim. Dinozor gibi iri yaratıkların kalıntıları olduğunu zannederdim."

"Şüphesiz burada dinozorlar da vardı. İlk dinozor fosilleri yaklaşık yüz yıl önce Mantell adında biri tarafından buraların yakınında bulundu." Sandy'nin yüzünde yine alaycı gülümseyişi belirdi. "Adam bazı çevrelerde hiç iyi karşılanmadı. Fosiller, dünyanın sadece birkaç bin yıllık olduğuna dair Kilise'nin görüşüne meydan okuyordu. Babam fosillerin sırf insanların inanışını sınamak için oraya Tanrı tarafından konulduğuna hâlâ inanıyor. O, *geleneklere* körü körüne bağlı bir Anglikandır."

Harry Sandy Forsyth'ı hiç böyle görmemişti. Yüzü ilgi ve heyecanla parlıyordu; üniforması kireçle yol yol olmuş, genelde özenle taranmış olan gür siyah saçları diken diken tepesine dikilmişti. Gülümsedi. "Ben sık sık buralara fosil avcılığına gelirim. Elimdeki çok iyi bir örnek. İnsanlara bir şey söylemiyorum elbette – benim bir inek olduğumu düşünürler."

Harry taşı tekrar inceledi; kabuğun sarmallarına yapışmış çamurları parmaklarıyla temizledi. "Gerçekten hayret verici." İçinden güzel oldu-

ğunu düşünüyordu, ama Rookwood'da bu tür kelimeler kullanılmazdı.

"İstersen sen de bazen benimle gel," dedi çekinerek Sandy. "Ben bir koleksiyon oluşturuyorum. İçinde sinek olan bir taşım var, üç yüz milyon yaşında. Böcekler ve örümcekler dinozorlar kadar eskiler, herhalde bizlerden çok, çok daha eski." Çocuk gösterdiği heyecandan utanarak kızardı ve sustu.

"Demek o kadar eskiler."

"Evet." Sandy arazide bakışını gezdirdi. "Biz yok olduktan sonra da burada olacaklar."

"Taylor örümceklerden korkuyor."

Sandy güldü. "Ne!?"

"Bir defasına tanık oldum." Harry bunu söylediğine pişman olarak kızardı.

"Budala moruk. Bu çöplükten kurtulduktan sonra fosil aramaya çıkacağım, Moğolistan gibi yerlere giden gruplara katılacağım." Çocuk sırıttı. "Serüvenler yaşamak istiyorum, ama buradan çok uzaklarda."

* * *

Böylece bir noktaya kadar arkadaş oldular. Fosil bulmak için uzun yürüyüşlere çıktılar, Harry bu arada durdukları yerde olan kadim denizde kaynaşan hayat hakkında bilgi edindi. Sandy bu konuda çok şey biliyordu. Bir keresinde bir taşocağının yamacında gömülü bir dinozorun, bir iguanodon'un dişini bulmuştu. "Bunlar çok ender bulunur," dedi sevinçle. "Ve çok para ederler. Tatilde onu Doğa Bilimleri Müzesi'ne götüreceğim."

Para Sandy için önemliydi. Babası ona yüklü bir harçlık veriyor, ama o daha fazlasını istiyordu. "Para insanın hayatta istediğini yapabilmesi anlamına gelir," diyordu. "Büyüyünce çok para kazanacağım."

"Dinozor kemikleri avlayarak mı?" diye sormuştu Harry. Orman içindeki eski demir kalıntılarını araştırıyorlardı. Sandy ufku ve çıplak kahverengi ağaçları inceliyordu. Kış başlarında sakin ve soğuk bir gündü.

"Önce bir servet yapacağım," dedi Sandy.

"Ben galiba parayı fazla düşünmüyorum."

"Burada olsa Piper zaten çok paran olduğu için derdi. Burada hepimiz paralıyız. Ama bu ailelerimizin parası. Ben kendi paramı kazanmak istiyorum."

"Param bana babamdan kaldı. Onu tanımış olmayı isterdim, ama savaşta öldü."

Sandy bakışını yine ufka çevirdi. "Babam Batı Cephesi'nde papazdı. Düşman ateşinin önüne çıkmadan önce bütün o askerlere Tanrı'nın onlarla beraber olduğuna dair vaazlar veriyordu. Ağabeyim Peter da onun izinden gidiyor. Şimdi İlahiyat Kolejinde, sonra da orduya katılacak. Braildon'da sınıfının birincisiydi, sporlarda da öyle. Yunanca'da da birincilik ödülünü aldı." Sandy'nin yüzü öfkeyle kararmıştı. "Ne çare ki din konusunda, Piper'ın sosyalizm konusunda olduğu gibi ahmak. Hepsi saçmalık." Dönüp Harry'ye bakan gözlerinde garip olduğu kadar vahşi bir anlam vardı. "Biliyor musun, annem ben on yaşındayken bizi terk edip gitti. Evdekiler bu konuda bir şey söylemiyorlar, ama ben, kadıncağız o saçmalıklara daha fazla katlanamadığı için olduğunu düşünüyorum. Hayatta keyif çatmak istediğini söylüyordu. Ona acıdığımı anımsıyorum. Zavallının hayatında keyif diye bir şey yoktu çünkü."

Harry rahatsız olmuştu. "Şimdi nerede?" diye sordu.

Çocuk omuzlarını silkti. "Bilen yok. Ya da söylemiyorlar." Bembeyaz dişlerini göstererek sırıttı. "Annem haklıymış, insan hayattan gerçekten de keyif almalı. Niçin sen de benimle ve grubumla çıkmıyorsun? Kasa-

bada bazı kızlarla buluşuyoruz." Çocuk kaşlarını kaldırdı.

Harry durakladı. "Peki, ne yapıyorsunuz? Yani onlarla beraberken?" diye çekinerek sordu.

"Her şeyi."

"Gerçekten her şeyi mi?"

Sandy güldü. Üstünde oturduğu kayadan atlayarak Harry'nin sırtına bir şaplak indirdi. "Hayır, pek sayılmaz Ama bir gün yapacağız. Ve ben arkadaşların arasında ilk olmak istiyorum."

Harry ayağıyla bir taşı ileri savurdu. "Başımı derde sokmak istemem. Değmez."

"Yapma dostum." Harry, Sandy'nin kişiliğinin altında ezildiğini hissediyordu. "Ben her şeyi planlarım, ortalıkta kimse yokken yola çıkmamızı sağlarım, öğretmenlerin gelebileceği hiçbir yere gitmememize ya da geldikleri takdirde bizim görülmekten korkmamızdan çok onların endişe duymalarına özen gösteririm."

"Yoksa bir batakhaneden mi söz ediyorsun? Öyle bir yere gitmekten hoşlanacağıma emin değilim."

"Yakalanmayacağız. Braildon'da kuralları çiğnerken enselenmiştim; şimdi daha dikkatliyim. Seni yakalamak istediklerini ve senin onları atlatabildiğini bilmek de ayrıca eğlenceli."

"Braildon'dan hangi suçtan dolayı kovulmuştun?"

"Şehirdeydim, o öğretmen de beni bir meyhaneden çıkarken gördü. Elbette beni rapor etti ve sonuçta bombardıman başladı. Niçin ağabeyim gibi olamıyor muşum, o benden kat kat üstünmüş vs." Sandy'nin bakışları yine sertleşti. "Ama ondan öcümü aldım."

"Ne yaptın ki?"

Sandy yine otururak kollarını göğsünde kavuşturdu. "Öğretmen, Dacre adında genç biriydi. Küçük bir kırmızı arabası vardı. Onunla dolaşarak

etrafa caka satıyordu. Ben araba kullanmayı biliyordum ve bir gece okul binasından gizlice çıkarak arabayı öğretmenin garajından çıkardım. Okulun yanında sert eğimli bir tepe vardır, arabayı bunun kenarına sürdüm, dışarı atladım ve araba aşağı yuvarlandı." Sandy gülümsedi, beyaz dişlerini sergileyen mutlu bir gülümseyişti. "Araba bir ağaca çarptı ve önü karton gibi içine çöktü."

"Tanrım! Bu tehlikeliymiş."

"O kadar da değil. Elbette usulünü bilirsen. Arabadan atlarken bir dal yüzümü yırtmıştı. Bunu görünce iki kere iki dört eder şeklinde her şeyi anladılar. Ama değdi, beni en azından Braildon'dan kurtardı. Beni başka hiçbir yerin kabul etmeyeceğini düşünüyordum, ama babam bağlantılarını devreye sokarak beni buraya soktu. Şans işte."

Harry topuğuyla toprağı kazdı. "Fazla ileri gitmişsin. Birinin arabasını imha etmek az suç değil."

Sandy onun yüzüne baktı. "Başkalarına, onlar sana ne yapacaklarsa sen de aynısını yapmalısın."

"Ama İncil öyle demiyor."

"Ben öyle diyorum." Sandy omuzlarını silkti. "Haydi gel artık, dönsek iyi olur. Yoklamayı kaçırmak istemeyiz, yoksa başımız derde girer, değil mi? O kadar hoşgörülü öğretmenlerimiz de olduğuna göre."

Dönerken pek az konuştular. Kış güneşi ağır ağır batarken kahverengi çamur kaplı patikaları pembeye boğuyordu. Yola çıktıkları anda okulun yüksek duvarları gözlerinin önünde belirdi. Sandy birden Harry'ye döndü. "Okulu var eden ve Piper gibileri için bursları finanse eden parayı kimin verdiğini biliyor musun?"

"Bir iki yüzyıl önce birkaç tüccar, öyle değil mi?"

"Evet. Ama asıl neyin ticaretini yaptıklarını biliyor musun?"

"İpek, karabiber ve bunun gibi şeyler."

"Köleliğin. Onlar köle tacirleriydiler. Afrika'da zencileri yakalayıp Amerika'ya gönderiyorlardı. Kütüphanede bir kitap buldum." Harry'ye döndü. "Eğer o kitabı incelersen neler bulacağına şaşarsın. İnsanların gizli tutmak istedikleri birçok şey zamanı gelince işe yarayabilir." Sandy yine sinsi sinsi gülümsedi.

* * *

Dertler bir iki hafta sonra Taylor'ın sınıfında başladı. Sınıfa ödev olarak Latince'den bir çeviri verilmiş ve Sandy de umursamamıştı. Yaptığı çeviriyi okumaya davet edildiğinde, sınıfın kahkahadan kırılmasına yol açan gülünç hatalarla dolu bir metin okumuştu. Bazı öğrencilerin bu yüzden onurları kırılırdı, ama Sandy çirkin bir gülümsemeyle oturmaya devam etmiş ve sınıfla birlikte gülmüştü. Taylor öfkeden kudurmuştu. Kıpkırmızı bir yüzle Sandy'nin tepesine dikildi.

"Şu çeviriyi yapmayı denemedin bile, Forsyth. Bu sınıftaki herkes kadar zekâ sahibisin, ama hiç tatlı canını sıkmıyorsun."

"Şey hayır, efendim," dedi Forsyth. "Çeviriyi çok zor buldum."

Taylor'ın yüzündeki öfke daha da arttı. "Bu pasif küstahlıkla yakanı kurtarabileceğini sanıyorsun, değil mi? Pek çok şeyden yakanı kurtarabileceğini sanıyorsun, ama gözümüz senin üzerinde."

Sandy hiç istifini bozmadı. "Teşekkür ederim efendim." Sınıf yine gülmeye başladı, ama Harry Forsyth'ın fazla ileri gittiğini görebiliyordu. Taylor kışkırtılmaya gelmezdi.

Öğretmen kürsüsüne döndü ve değneğini eline aldı. "Senin yaptığın apaçık küstahlık, Forsyth. Hemen buraya gel."

Sandy dudaklarını sıktı. Bunu beklemediği belliydi. Tüm sınıfın gözü önünde değnek cezasının uygulandığı pek enderdi. "Bunun adil olacağını sanmıyorum efendim," dedi.

"Sana neyin adil olacağını göstereceğim." Taylor, Sandy'nin yanma

yürüdü ve yakasından kavrıyarak ayağa kaldırdı. Sandy uzun boylu değildi, ama yapısı güçlüydü. Harry bir an onun karşı koyacağını zannetti, ama Sandy odanın ön tarafına sürüklenmesine karşı koymadı. Öğretmenin masasının üzerine eğildi ve dudaklarını sıkan Taylor değneği tekrar tekrar indirirken çocuğun gözleri Harry'nin daha önce görmediği çılgınca bir öfkeyle ışıldıyordu.

Harry dersten sonra çalışma odasına gitti. Sandy oradaydı. Yüzünde renk kalmamıştı ve öfkeyle soluyordu.

" İyi misin?" diye sordu Harry.

"İyi olacağım." Araya kısa bir sessizlik girdi. Sandy kıpırdarken yüzünü ekşitiyordu. "Görüyor musun, Harry? Bize nasıl hâkim olduklarını görüyor musun?"

"Onu kışkırtmamalıydın."

"Öcümü alacağım," diye homurdandı Sandy.

"Saçmalama. Ondan nasıl öc alabilirsin ki?"

"Bir yolunu bulurum."

* * *

Öğrenciler yemeklerini yemekhanede, bir ucunda sınıf öğretmeninin oturduğu uzun masalarda yiyorlardı. Bir hafta sonra Harry bir akşam Sandy ve Taylor'ın yemekhanede olmadığını gördü. Sandy o gece yine görülmedi ve ertesi sabah sınıfa başka bir öğretmen girdi. Alexander Forsyth'ın bir daha aralarına dönmeyeceğini, çünkü Bay Taylor'a saldırdığını ve öğretmenin de hastalık izni aldığını bildirdi. Oğlanlar öğretmeni soru yağmuruna tuttular, ama yüzünde bir tiksinti ifadesi beliren adam bu konunun ağza alınmayacak kadar iğrenç olduğunu söylemekle yetindi. Harry o sabah sınıfın penceresinden bakınca, Piskopos Forsyth'ın avludan geçtiğini gördü. Yanında oturan Bernie, "Forsyth'ın ne yaptığını bayağı merak ediyorum," diye fısıldadı. "Okul

için bir kayıp değil. Ama benim acaba çalışma odasına dönmeme izin verirler mi?"

Öğleyin çocuklar olanları merak etmekten heyecan içindeydiler. Harry yemeği atlayarak yatakhaneye gitti. Sandy oradaydı ve fosil koleksiyonunu itinayla bir bavula yerleştiriyordu. Harry'ye alayla bakarak belirli belirsiz gülümsedi.

"Selam Brett. Neler olduğunu duydun mu?"

"Gideceğini duydum. Ne yaptın ki? Söylemiyorlar."

Sandy hâlâ gülümseyerek yatağının kenarına ilişti. "Aldığım en nefis intikamdı. Aslında bana ilham veren sen oldun. Örümcekler."

"Ne?"

"Fosil aramaya çıktığımız günü hatırlıyor musun? Hani sana böcekler ve örümceklerin dinozorlar kadar eski olduklarını söylemiştim."

Harry bir tuhaf oldu. Taylor'ın ondan Sandy'yi gizlice gözetlemesini istediğini ve kendisinin bu konuyu gizlediğini hatırlamıştı. Taylor da o zamandan beri ona mesafeli davranıyordu.

Sandy gülümsedi. "Hiç okulun tavanarasına çıktın mı? Orası örümcek ağı dolu." Şimdi sırıtmaktan ağzı kulaklarına varıyordu. "Örümcek ağlarının olduğu yerde doğal olarak örümcekler vardır. Teneke bir bisküvi kutusunu dolduracak kadar örümcek topladım. Elbette en büyüklerini seçerek. Dün de Taylor dışarıdayken çalışma odasına girdim." Bir kahkaha attı. "Örümcekleri her tarafa dağıttım. Çekmecelere, masanın üstündeki puro kutusuna, hatta eski terliklerinin içine bile koydum. Sonra bitişikteki çalışma odasına geçtim. İhtiyar Henderson geçen Noel'de emekliye ayrıldığından beri orasının boş olduğunu biliyorsun. Oturup bekledim. Taylor'ın, ödevleri kontrol etmek için saat dörtte döneceğini biliyordum. Onun bağırdığını duymak istiyordum."

Henry ellerini yumruk yaptı. Sandy ondan öğrendiklerinden yarar-

lanmıştı, yani bu iş kısmen onun da suçuydu. "Peki, bağırdı mı?" di sordu.

Sandy omuzlarını silkti. "Hayır. İşler aksi gitti. Taylor'ın koridord gelerek odasına girdiğini ve kapıyı kapadığını duydum, ama sonra çıkmadı. Sonra kapısının açıldığını, birinin dışarıya sarhoş gibi yalpal yarak yürüdüğü ve düştüğünü duydum. Derken kedi miyavlamasını a dıran garip ve komik bir ses duyuldu. Ses hızlandı ve keskin bir tür cırtıya döndü. Diğer öğretmenlerden bazıları odalarından fırladılar. vons'un "Ne oldu?" diye sorduğunu duydum ve arkasından Taylor sesi geldi: "Odam, onlarla dolu," diye hıçkırıyordu. Williams bun üzerine Taylor'ın odasına girdi ve örümceklerle dolu olduğunu hayk dı."

"İyi de niçin yaptın bunu, Sandy?"

Sandy arkadaşının gözlerinin içine baktı. "İntikam olarak elbet Ondan o dayağın öcünü alacağımı söylemiştim. Her neyse, Taylor kusacağını söylediğini duydum. Williams ona boş odaya geçmesini sö ledi ve kapıyı açmalarıyla birlikte hepsi bana bakakaldılar." Sandy yi gülümsedi. "Taylor'ın yüzünü görmek her şeye değerdi. Kusmuştu, y zü kireç gibiydi ve cüppesinin önüne kusmuk bulaşmıştı. Hemen ark sından Williams beni kıskıvrak yakaladı ve şimdi hapı yuttun, küç domuz, dedi."

Sandy bavulunu kapayarak ayağa kalktı. "Müdür, Taylor'ın sava katıldığını ve cephede bir cesedin üstünün örümceklerle kaplanmış duğunu görmenin onu çok kötü etkilediğini söyledi. Nereden bilebil dim?" Sandy yine omuzlarını silkti. "Her neyse, olan oldu, ben de ar eve dönüyorum. Babam onlara epey dil döktü, ama bir yararı olma Boş ver, Harry, öfkelenmenin anlamı yok. Örümcekleri senden duyd ğumu onlara söylemedim. Nasıl öğrendiğimi bana söyletemediler."

"Mesele o değil. Berbat bir şey yaptın ve sorumlusu da benim."

"Adamın keçileri kaçıracağını nereden bileyim. Sonuçta onu bir sanatoryoma yolladılar, beni de yolcu ettiler. Hayat bu. Er geç böyle bir şeyin olacağını zaten biliyordum." Yüzünde garip bir anlamla Harry'ye baktı. Harry arkadaşının yüzünün ıslak olduğunu bir an görür gibi oldu. "Bu benim kaderim," dedi sonunda. "Daima kötü kişi olmak benim kaderim. Ne kadar çalışsam da bunu engelleyemem."

* * *

Harry silkinerek uyandı; divanın üstünde otururken uyuyakalmıştı. Rüyasında çalışma odasında hapsolmuştu ve dışarıda fırtına vardı, Sandy, Bernie ve bir sürü çocuk pencereyi yumrukluyor, onu içeri alması için bağırıyorlardı. Harry ürperdi. Hava artık soğuktu ve ortalık enikonu kararmıştı. Genç adam perdeleri kapamak için yerinden kalktı. Binaların, sokakların sessizliği onu sinirlendirdi. Boş meydanlığa baktı; tek kollu heykel sokaktaki lambanın soluk beyaz ışığında belirli belirsiz bir siluete dönüşmüştü. Dışarıda kımıldayan hiçbir şey yoktu; bir kedi bile. Harry buraya geldiğinden beri tek bir kedi görmediğini hatırladı; belki güvercinler gibi onları da yemişlerdi. Harry'yi gözetleyen ajan da görünürde yoktu. Belki de akşamları evine dönmesine izin veriyorlardı.

Bernie'ye ne olduğunu Rookwood'dakilerin bilip bilmediklerini merak etti. Eğer biliyorlarsa, herhalde şaşırmış veya üzülmüş değillerdi. Sandy'nin kaderi ise onu buraya kadar getirmişti. Harry ertesi gün arkadaşını ispiyonlamaya başlayacaktı. Amirlerine adını verenin Bay Taylor olduğunu Jebb'in söylediğini anımsadığında hayatın bu cilvesine acı acı gülümsedi. Kaderle ilgili inanışlarda gerçeklik payı sahiden vardı belki.

8

Barbara aynı gün öğleden sonra uzun bir gezintiye çıktı. Luis ile buluştuğundan beri huzursuz ve endişeliydi. Yağmurun ardından hava güzel, fakat hâlâ serindi ve Barbara da bahardan beri ilk defa pardesüsünü giymişti.

Retiro parkına gitti; park İç Savaş son bulduktan sonra yeniden yapılanmış, kuşatma sırasında yakacak olarak kullanılmak için kesilmiş ağaçların yerine yenileri dikilmişti. Özetle, Madrid'in saygıdeğer hanımları için yeniden buluşma yeri olmuştu.

Hava giderek soğuduğu için artık ancak en güçlü ya da en yalnız kadınlar dedikodu yapmak için bankların üstünde toplaşıyorlardı. Barbara, Sandy'nin arkadaşlarından birinin karısını tanıdı ve ona selam verdi, ama parkın arka tarafındaki hayvanat bahçesine doğru yürümeye devam etti; yalnız kalmak istiyordu.

Hayvanat bahçesinde neredeyse kimse yoktu. Deniz aslanlarının çukurunun yanındaki bir banka oturan Barbara, sigara yaktı ve onları seyre daldı. Kuşatma sırasında buradaki hayvanların çok acı çektiklerini duymuştu; çoğu açlıktan ölmüştü, ama şimdi bizzat Generalisimo tarafından hibe edilmiş yeni bir fil vardı. Sandy boğa güreşi tutkunlarındandı, ama bu sporun içerdiği yetenek ve cesaret konusunda onunla ne kadar tartışırsa tartışsın, kocaman hayvanın binbir eziyete hedef edilerek öldürülmesini, karınları deşilen atların kumların üstünde can çekiştiğini görmeyi Barbara'nın midesi kaldıramıyordu. *Corrida*ya iki kere gittikten sonra bir daha gitmeyi reddetmişti. Sandy bunun üzerine gülerek İspanyol dostlarının yanında bunun lafını etmemesi için onu

uyarmıştı, aksi halde onlar Barbara'nın aşırı İngiliz duygusallığıyla alay ederlerdi.

Kadın timsah derisi çantasının sapıyla oynuyordu. O günlerde Sandy ile ilgili karmaşık düşünceler bir türlü aklından çıkmıyordu. Bu adilane değildi; Barbara'nın yalanları yüzünden tehlikeye düşen Sandy'ydi ve metresinin yaptıkları öğrenilirse kariyeri mahvolurdu. Genç kadın, bu yüzden duyduğu suçluluk ve şu anda yaşadığı bastırılmış hayat ile Sandy'nin daima her şeyi yönetmek isteyişine duyduğu öfke arasında bocalıyordu.

Luis ile buluşmasının ertesi günü *Express*'in Puerta del Sol'daki ofisine giderek Markby'yi görmek istemişti. Ona gazetecinin kuzeyde olduğunu ve Alman birliklerinin Fransa'dan gelerek sınırı aşışlarını gazete adına izlediğini söylemişlerdi.

Luis'i kendisi sıkıştırmak zorunda kalacaktı. Adam sanki niçin Cuenca'da iki kış geçirdiğini söylemişti? Yoksa para uğruna Markby ile onu aldatıyor muydu? Konuşmaları süresince sinirli ve huzursuz görünmüş, ama istediği paranın bahsi açılınca son derece kararlı davranmıştı.

O sırada kürklü bir kadın göründü; sekiz yaşlarında bir çocuk yanında yürüyordu. Çocuğun üstünde küçük bir *flecha*, yani Falanj Gençliğinin en genç bölümünün üniforması vardı. Denizaslanlarını görünce annesinin yanından hayvanların çukuruna koştu ve küçük tahta tüfeğiyle onlara nişan aldı. "Bang! Bang!" diye bağırdı. "Kızıllara ölüm!" Barbara ürperdi. Sandy ona, Falanj Gençliğinin sadece küçük İspanyol izcileri olduğunu söylemişti, ama kadın bazen bundan şüphe ediyordu.

Çocuk onu görünce koştu ve kolunu uzatıp Faşist selamı verdi. "Günaydın, *señora! Viva Franco!* Bugün size yardım edebilir miyim?"

Barbara oğlana yorgun bir gülümseyişle baktı. "Hayır, teşekkür ederim, iyiyim."

Çocuğun annesi de yanlarına gelerek oğlunun elini tuttu. "Gel, Manolito, fil şu tarafta." Barbara'ya bakarak başıyla selam verdi. "Çocuklar insanı ne kadar yoruyorlar, değil mi?"

Barbara çekingen bir gülümsemeyle karşılık verdi.

"Yine de onlar Tanrı'nın bizlere armağanı."

"Gelsene, anne, filler, filler!"

Barbara anne ve oğulun arkasından baktı. Sandy çocuk istemiyordu; Barbara da şimdi otuz yaşında olduğuna göre herhalde hiç çocuk sahibi olamayacaktı. Bir zamanlar Bernie'nin çocuğunu doğurmayı ne kadar istemişti. Düşünceleri geçmişteki o sonbahar günlerine, Kızıl Madrid'te Bernie'yle beraber olduğu günlere kaydı. Sadece dört yıl önceydi, ama sanki koca bir hayat geçmiş gibiydi.

Bardaki ilk gecede Bernie, Barbara'ya sıradışı ve olağanüstü egzotik bir yaratık gibi görünmüştü. Sadece güzelliği yüzünden değil; paralı okul İngilizcesi ile kirli er üniforması arasındaki uyumsuzluk da genç kadında gerçekdışı bir şeyler yaşadığı hissini artırmıştı.

"Kolunuzu nasıl incittiniz?" diye sormuştu.

"Casa de Campo'da bir nişancının marifeti. Ama çabuk iyileşiyor, mermi kemiğe pek hasar vermedi. Nekahat iznimi Carabanchel'de dostların yanında geçiriyorum."

"Orası Milliyetçilerin mermi yağdırdıkları banliyö değil mi? Orada çarpışmalar olduğunu duydum."

"Evet. Şehre en uzak olan bölümde. Ama daha içerilerde oturan insanlar evlerini terk etmiyorlar." Genç adam gülümsedi. "Son derece güçlü ve olağanüstü insanlar. Onlarla beş yıl önce ziyaret için geldiğimde tanışmıştım. Büyük oğul Casa da Campo'da milis kuvvetlerinde. Annesi her gün oraya sıcak yemek götürüyor."

"Eve dönmek istemiyor musunuz peki?"

Genç adamın yüzü sertleşti. "Bu işler sona erene dek buradayım. Madrid'i Faşizm'e mezar yapmamıza kadar."

"Son günlerde daha fazla Rus malzemesi geliyor galiba."

"Evet. Franco'yu geri püskürteceğiz. Ya sen, burada ne yapıyorsun?"

"Kızılhaç'ta çalışıyorum. Kayıp kişilerin bulunmasına yardım ediyor ve değiş tokuşları organize ediyoruz. Çoğunlukla da çocuklar."

"Ben hastanedeyken orada epey Kızılhaç tıp malzemesi vardı. Tanrı bilir ya, onlara ihtiyaç vardı." Genç adam zeytin yeşili iri gözlerini Barbara'nın yüzüne dikti. "Ama Faşistlere de yardım ediyormuşsunuz, değil mi?"

"Mecburen. Tarafsız kalmak zorundayız."

"Hangi tarafın seçilmiş bir hükümeti yok etmeye kalkıştığını unutmayın."

Barbara konuyu değiştirdi. "Kolunun neresinden vuruldun?"

"Dirseğin hemen üstünden. Ama hiç yara almamış gibi iyileşeceğini söylüyorlar. O zaman da ben cepheye döneceğim."

"Mermi biraz daha yukarıya, omuza da isabet edebilirdi. O zaman durum kötüleşirdi."

"Yoksa doktor falan mısın? "

"Hemşireyim. Ama yıllardır hemşirelik yapmıyorum. Artık bürokratım." Genç kadın kendi kendini eleştirdiğini gösteren bir kahkaha attı.

"Rolünü küçümseme. Dünya organizasyon ihtiyacında."

Barbara yine güldü. "Birinin böyle dediğini ilk kez duyuyorum. Yapılan şey ne kadar yararlı olursa olsun, bürokrasi göze hep sevimsiz görünür."

"Ne kadar zamandır Kızılhaç'ta çalışıyorsun?"

"Dört yıl. Artık pek sık İngiltere'ye dönmüyorum."

"Orada ailen var mı?"

"Evet, ama birkaç yıldır onları görmüyorum. Fazla ortak yanımız yok. Sen ne yapıyorsun? Yani İngiltere'deyken?"

"Buraya gelmeden önce heykeltıraş modelliği yapardım."

Barbara neredeyse şarabını döküyordu. "Ne yapıyordun?"

"Londra'da birkaç heykeltıraşa modellik yaptım. Merak etme, uygunsuz bir şey değildi. Sadece bir iş."

Genç kadın ne söyleyeceğini şaşırdı. "İnsanı çok üşüten bir iş olmalı."

"Öyle. Londra'da tüy dipleri kabarmış bir sürü heykel var."

O sırada kapılar gürültüyle açıldı ve işçi tulumlu kalabalık bir milis grubu içeri girdi. Yanlarında Kadınlar Taburu'ndan kızlar da vardı. Bağır çağıra ve birbirlerini ittirerek barın etrafında toplandılar. Bernie ciddileşti.

"Yarın cepheye gidecek yeni erler. Başka bir yere gitmek ister misin? Kafe Gijon'a gidebiliriz. Orada belki Hemingway'i de görürüz."

"Orası Milliyetçilerin bombalamaya çalıştığı telefon santraline yakın değil mi?"

"Gijon yeterince güvenlidir. Gran Via'nın aşağılarında."

O sırada yaşı on sekizden fazla göstermeyen bir kadın milis gelerek kolunu Bernie'nin omuzlarına doladı.

"*Compadre! Salud!*" Bernie'ye daha fazla sarıldı ve arkadaşlarına İspanyolca bağırarak bir şey söyledi. Delikanlılar gülerek ellerini çırptılar. Barbara kızın ne dediğini anlayamamıştı, ama Bernie kızardı.

"Arkadaşım ve ben gitmek zorundayız," dedi özür diler gibi. Milis kadın somurttu. Bernie sağlam eliyle Barbara'nın kolunu tuttu ve onu kalabalığın içinden geçirdi.

Puerta del Sol'un dışında da kadının kolunu tutmayı sürdürdü. Barbara'nın kalp atışları hızlanmıştı. Batmak üzere olan sonbahar güneşi Lenin ve Stalin posterlerinin üstüne kızıl bir parıltı düşürüyordu. Tramvaylar madeni takırtılar arasında meydandan geçiyorlardı.

"Ne dediklerini anladın mı?" diye sordu Bernie.

"Hayır. İspanyolcam hâlâ çok zayıf."

"İsabet olmuş. Milisler akıllarına geleni söylemekten kaçınmıyor." Genç adam sıkıntılı şekilde güldü. "İspanyolcanın deyimlerini bilmiyorsan, işini nasıl yürütüyorsun?"

"Çevirmenlerimiz var. İspanyolcamı da ilerletiyorum. Bizim ofis Babil Kulesi'nden farksız. Çoğunluk Fransız veya İsviçreli. Neyse ki Fransızcam var."

Calle Montero'ya sapmışlardı. Bir kapı aralığına sığınmış sakat bir dilenci onlara elini uzattı. "*Por solidaridad*" diye seslendi. Bernie adama on centimoluk bir bozuk para verdi.

"Birlik ve dayanışma için." Genç adam gülümsedi. "Bu sözler 'Tanrı aşkına'nın yerini aldı. Savaşı bir kazandık mı ortada ne dilenci kalacak, ne de papaz."

Gran Via'ya saptıklarında tepede bir uğultu duymaya başlandı. İnsanlar gergin bir şekilde göğe baktılar. Bazıları dönüp koşmaya başlamıştı. Barbara da sinirli bir şekilde etrafına bakındı.

"Bir sığınak bulsak mı acaba?"

"Önemsiz. Sadece bir keşif uçağı bu. Haydi gel."

Savaştan önce bohem Radikallerin dadandığı Kafe Gijon 1920'ler ve 30'larm Art Deco üslubunda modern dekore edilmiş bir yerdi. Duvarlar neredeyse baştan başa aynaydı. Bar da subaylarla doluydu.

"Ama Hemingway yok," dedi Barbara, gülümseyerek.

"Boş ver. Ne içmek istersin?"

Barbara beyaz şarap istedi ve Bernie bara giderken bir masaya oturdu. Etrafına bakınarak gözleriyle aynasız bir köşe aradı, ne çare ki aynalar her yerdeydi. Aynalarda kendini seyretmekten nefret ediyordu. Az sonra Bernie, sağlam koluyla bir tepside iki kadeh taşıyarak geri döndü.

"Al şunu."

"Kusura bakma, dalmışım."

"Bir şeye mi sıkıldın yoksa?"

"İyiyim." Barbara kadehi parmaklarının arasında evirip çeviriyordu. "Aynaları pek sevmem de," dedi sonunda.

"Niçin acaba?"

Barbara gözlerini genç adamdan kaçırdı. "Sadece sevmiyorum, hepsi bu. Sen bir Hemingway tutkunu musun?"

"Sayılmaz. Sen çok mu okuyorsun?"

"Evet. Akşamları bol vaktim oluyor. Ama ben de Hemingway'i pek sevmiyorum. Bana kalırsa, adam savaşlardan zevk alıyor. Ben nefret ediyorum." Barbara fazla mı öfkeli davrandığını merak ederek başını kaldırdı, ama genç adam gülümseyerek bir sigara uzattı.

"Kızılhaç'ta çalışanlar kötü birkaç yıl geçirdiler," diye devam etti. "Önce Habeşistan, şimdi de bu."

"Faşizm tamamen yok olana dek savaşların sonu gelmeyecek."

"Madrid onun mezarı olana dek mi?"

"Evet."

"Başka daha bir sürü mezar daha olacaktır."

"Tarihten kaçamayız," diye bir yerden alıntı yaptı genç adam.

"Sen komünist misin?" diye birdenbire sordu Barbara.

Adam gülümseyerek kadehini kaldırdı. "Merkezî Londra kolundan." Gözlerinde muzip bir parıltı vardı. "Yoksa şok mu oldun?"

Gülme sırası şimdi Barbara'daydı. "Burada iki ay geçirdikten sonra mı? Şokun nasıl şey olduğunu bile unuttum."

İki gün sonra Retiro'da dolaşmaya çıktılar. Ön kapının yukarısına bir pankart asılmıştı: *NO PASARAN*. Çarpışmalar şiddetleniyordu ve Franco'nun birlikleri şehrin kuzeyine, üniversiteye dek savunmayı yarmış, ama orada durdurulmuşlardı. Daha çok Rus silahı gelmekteydi; Barbara bir tank dizisinin parke taşlarını koparark ve halk tarafından alkışlanarak Gran Via'dan geçtiğini görmüştü. Geceleri bombardıman uçaklarını engellemek için sokaklar karartılıyordu, ama Casa de Campo'dan itibaren top ateşinin beyaz ışıkları çakıyor, sonu gelmeyen gök gürültüsü gibi takırtılar ve gümbürtüler duyuluyor, aralıksız bir fırtına sürüp gidiyordu.

"Küçük bir kız olduğum günlerden beri savaşın düşüncesinden bile nefret ederim. Somme'da amcamı kaybetmiştim," dedi Barbara, Bernie'ye.

"Babam da oradaymış. O zamandan beri farklı bir adam oldu."

"Küçükken o günleri yaşamış insanlarla karşılaşıyordum. Normal davranıyorlardı, ama o günlerin hâlâ izlerini taşıdıklarını görebiliyordunuz."

Bernie başını sağa doğru eğdi. "Küçük bir kıza gereğinden fazla kasvetli bir düşünce."

"Ben hep düşünürdüm." Barbara acı bir gülüşle ekledi. "Çok zaman yalnız başıma kalırdım."

"Sen de benim gibi tek çocuk musun?"

"Hayır, benden dört yaş büyük bir ablam var. Evli ve Birmingham'da sakin bir hayat sürüyor."

"Konuşmanda hâlâ oradan bazı izler var."

"Aman Tanrım, öyle deme."

"Kulağa hoş geliyor. *Haoş*," dedi kadının şivesini taklit ederek. "Benim ailem işçi sınıfından Londralılar. Tek çocuk olmak zor şey. Benden çok şey bekliyorlardı. Özellikle de Rookwood için bursu kazanmamdan sonra."

"Benden kimsenin bir beklentisi yoktu."

Bernie kadına bir garip baktı, sonra birden yüzünü ekşiterek yaralı kolunu sağlam olanına yasladı.

"Çok mu canın yanıyor?"

"Biraz. Bir yere oturmamızın sence bir sakıncası var mı?"

Barbara onun bir banka kadar yürümesine yardım etti. Genç adamın paltosunun altında vücudunun sert ve diri olduğunu hissetti. Bu onu heyecanlandırdı.

Sigara yaktılar. Gölün önünde oturuyorlardı; ayışığında parlayan suyun bombardıman uçaklarına rehberlik etmemesi için gölü boşaltmışlardı. Dipte kalan çamurdan hafif bir küf kokusu yayılıyordu. Yakında bir ağaç kesilmişti, bazı adamlar gövdeyle dalları baltalarla parçalıyorlardı. Hava artık soğumuştu ve yakacak da yoktu. Göl yatağının karşı tarafında XII. Alfonso'nun heykeli kocaman mermer kemerinin altında hâlâ ayakta duruyordu. Ağaçların arasından burnu görünen büyük bir uçaksavar topu manzarayla garip bir çelişki oluşturuyordu.

"Savaşlardan nefret ettiğine göre, anti-faşist olman gerekir," dedi genç adam, aynı tartışmayı sürdürerek.

"Şu milliyetçilerin üstün ırk zırvalarından nefret ediyorum. Ama komünizm de çılgınlık – insanlar her şeye ortak olarak sahip olmak istemez, bu hiç doğal değil. Babamın bir dükkânı var. Ama zengin değil, kimseyi de sömürmüyor."

"Babam da bir dükkân çalıştırıyor, ama oranın sahibi değil. Fark bu-

rada. Parti dükkâncılar ve küçük iş sahiplerine karşı değil. Komünizme geçişin uzun süreceğinin farkındayız. Aşırı ihtilalcilerin burada yaptıklarını o yüzden durdurduk. Biz büyük kapitalistlere karşıyız, faşizme destek olanlara, Juan March gibi adamlara."

"O adam kim?"

"Franco'nun en büyük destekçisi. Başkalarının terinden milyonlar kazanan Majorcalı dalavereci bir işadamı. Dalavereciler kralı."

Barbara sigarasını söndürdü. "Bir savaşta bütün kötülüğün tarafların yalnız birinde olduğunu söyleyemezsin. Ya kaybolan ve gece yarısı Seguridad [Güvenlik] tarafından götürülüp bir daha kimsenin görmediği onca insana ne diyeceksin? Öyle bir şey olmadığını söyleme sakın. Deliye dönmüş kadınlar her gün ofise koşup kocalarının ortadan kaybolduğunu bildiriyor. Adamların nerede olduklarını asla öğrenemiyorlar."

Bernie istifini bozmadı. "Suçsuz insanlar da savaşın çarkına kapılabiliyor."

"Aynen öyle. Hem de binlercesi." Barbara başını diğer yana çevirdi. Genç adamla tartışmak istemiyordu; bu isteyebileceği en son şeydi. Sıcak bir elin eline dokunduğunu hissetti.

"Kavga etmeyelim," dedi genç adam.

Barbara elektrik çarpmış gibi olmuştu, elini çekip cebine soktu. Bunu hiç beklememişti; Bernie'nin yalnız olduğu ve başka İngiliz tanımadığı için onunla ikinci defa buluşmak istediğini sanmıştı. Şimdi de genç adamın belki bir İngiliz kadını istediğini düşünüyordu, yoksa niçin yüzüme bakacaktı? Kalbi çarpmaya başladı.

"Barbara?" Bernie eğildi, kadının, gözlerinin içine bakmasını istiyordu. Barbara beklenmedik şekilde yüzünü ekşitti, gözlerini şaşılaştırdı ve dilini çıkardı. Gülerek genç adamı itti.

"Seni sinirlendirmek istememiştim," dedi Bernie. "Özür dilerim."

"İyi, ama - sakın elimi tutma. Arkadaşın olurum, ama yapma bunu."

"Peki, peki. Tekrar özür dilerim."

"Belki politikadan bahsetmemeliyiz. Beni budala sanıyorsun, değil mi?"

Genç adam hayır anlamında başını salladı. "Hayır. Yıllardan beri bir kızla ilk kez adam gibi konuşuyorum."

"Biliyor musun, beni kandırıp görüşlerini kabul ettiremezsin."

Bernie yine gülümsedi. "Bana biraz zaman tanı," dedi meydan okurcasına.

Bir süre sonra kalkıp yürümeye devam ettiler. Bernie ona yanında kaldığı aileden, Mera'lardan bahsetti.

"Baba Pedro bir inşaatta ustabaşı. Günde on peseta kazanıyor. Üç çocukları var ve iki yatak odalı bir dairede oturuyorlar. Ama 1931'de arkadaşım Harry ile burada bulunduğum sıralarda bize nasıl kucak açtıklarını sana anlatamam. Öylesini bir daha hiç görmedim. Ines, yani Señora Mera hastaneden çıktığımda bana baktı, başka yere gitmemin lafını bile ettirmedi. Yılmayan bir kadın, ateş gibi minik bir İspanyol kadını." Bernie iri gözlerini Barbara'nın yüzüne dikti. "İstersen seni onlarla tanışmaya götürürüm." Gülümsedi. "Seninle tanışmayı isteyeceklerine eminim."

"Biliyor musun, sıradan bir İspanyol ailesini hiç tanımadım." İç çekti. "Sokakta insanlar bazen bana baktıkça bende hoşa gitmeyen bir şey olduğuna inanacağım geliyor. Ama ne olduğunu bilmiyorum. Belki de paranoyaklaşıyorum."

"Fazla iyi giyiniyorsun."

Kadın eski paltosuna inanamayan gözlerle baktı. "Ben mi?"

"Evet. Üstünde sıcak tutan kalite bir manto. Yakasında da bir broş var."

"O broş dediğin şey sadece renkli bir cam parçası. Cenevre'den almıştım."

"Öyle de olsa lüks olarak görülür. Buradaki insanlar cehennemi yaşıyor. Bugünlerde dayanışma her şeyden önemli, öyle de olmak zorunda."

Barbara yakasından iğneyi çıkardı. "Nasıl, şimdi daha iyi mi?"

Bernie gülümsedi. "Güzel. Şimdi halktan biri gibi oldun."

"Üniformalı olduğuna göre, sen elbette her şeyin en iyisine layık olursun."

"Ben bir askerim." Bernie gücenmiş göründü. "Birliği vurgulamak için üniforma giyiyorum."

"Üzgünüm." Yine pot kırdığı için Barbara kendi kendine kızıyordu. Bu genç adam sanki niçin onunla ilgileniyordu? "Bana gittiğin şu paralı okulu anlat," dedi.

Bernie omuzlarını silkti. "Beni komünist yapan Rookwood'dur. Önce bayılmıştım. İmparatorluğun oğulları, centilmenler için kriket oyunu maçları, okul şarkısı. Ama çok geçmeden her şeyi anladım."

"Orada mutsuz muydun?"

"Hissettiklerimi gizlemeyi öğrendim. Öğrencilerine başlıca öğrettikleri şey de bu. Okulumdan ayrılıp Londra'ya gelmek benim için kurtuluş gibi bir şey oldu."

"Sende Londralı şivesinin eseri yok."

"Rookwood'un benden sonsuza dek aldığı bir şey de bu. Şimdi Cockneyler gibi konuşmaya kalksam, kulağa gülünç gelir."

"Ama herhalde orada arkadaşların vardı?" Onun arkadaşı olmamasına Barbara ihtimal vermiyordu.

"Beş yıl önce benimle buraya gelen Harry var. İyi çocuktu. Temiz kalplidir." Üzülerek ekledi. "Ama şimdilerde aramızda bir bağlantı kal-

madı. Farklı dünyaların insanıyız." Genç adam durup bir ağaca yaslandı. "Harry gibi niceleri ne yazık ki burjuva ideolojilerine tutsak oluyorlar."

"Korkarım senin gözünde ben de bir burjuvayım."

"Sen farklısın." Bernie ona gözünü kırptı.

Kasım, derken aralık oldu ve Guadarramalar yönünden sert ve soğuk yağmurlar yağmaya başladı. Faşistler hâlâ Casa de Campo'da durduruluyordu. Kuzeyden savunmayı delmeye çalışmışlar, ama orada da durdurulmuşlardı. Top ateşi sürüyordu, ama umarsız kriz sona ermişti. Şimdilerde gökte Rus avcı uçakları vardı; bu küt burunlu ve tek kanatlı hızlı uçaklar, şehrin üzerine gelmeye kalkışan Alman akıncıları kaçırmayı başarıyorlardı. Halk Rusların her işi devraldığını ve Cumhuriyeti perde arkasından yönettiklerini söylüyordu. Hükümetin görevlileri şimdi insanlara eskisinden de ters davranıyorlardı, korkuyormuş gibi bir halleri vardı. Yetimhanedeki çocuklar bir gecenin içinde Madrid dışındaki bir kampa nakledilmişti, üstelik Kızılhaç'a danışılmamıştı bile.

Bernie buluşmak için sık sık Barbara'yı arıyordu. Akşamlarının yarısını onunla Gijon'da veya Centro'daki barların birinde geçiriyordu. Hafta sonlarında şehrin doğudaki güvenli bölümünde yürüyüşlere çıkıyor, bazen kırsalda daha uzaklara gidiyorlardı. Alaycı bir hayat görüşünü paylaşıyor, kitaplar, politika ve farklı şekillerde yalnız geçen çocukluklarından bahsederken bol bol gülüyorlardı.

"Babamın dükkânı, sahibinin beş dükkânından sadece biri," diye günün birinde anlattı Bernie. Şehrin hemen dışındaki kırda bir duvarın dibinde oturuyor ve mevsimin ender sıcak günlerinin birinde güneşin keyfini çıkarıyorlardı. Bulutlar birbirini kovalıyor, gölgeleri kahverengi kırın üstünde dolaşıyordu. Cephenin sadece birkaç kilometre uzakta ol-

duğuna insanın inanacağı gelmiyordu. Bernie devam etti. "Bay Willis Richmond'da büyük bir evde oturuyor ve babama sadakadan farksız bir para ödüyor. Çünkü babamın asla başka bir iş bulamayacağını biliyor; zavallı adam, savaşın etkilerinden bir türlü kurtulamadı. İşin en büyük kısmını yardımcısı olan kızla birlikte annem yapıyor."

"Benim durumum sanırım seninkine göre daha iyiydi. Babamın Erdington'da bir bisiklet tamiri dükkânı vardı. İşleri daima iyi gitmiştir." Barbara çocukluğundan ne zaman bahsetse hüzünlendiğini hissediyordu; kimseye sözünü etmezdi, ama her nedense Bernie'ye içini dökmekten kendini alamadı. "Ablamın doğumundan sonra babam, bir sonraki çocuğunun erkek olmasını ümit etmişti, günün birinde dükkânı devralması için. Ama doğa doğa ben doğmuşum. Benden sonra annem başka çocuk yapamadı." Bir sigara yaktı.

"Ablana yakın mısın? Hep bir kız kardeşim olmasını istemişimdir."

"Hayır. Yakın değildim." Barbara yüzünü diğer yana çevirdi. "Carol çok güzeldir. Kendini beğendirmeye hep bayılmıştır. Özellikle de bana." Bernie'ye baktı; erkek gülümseyerek devam etmesini istedi. "Ama zekâdan nasibini alan bendim. Ailenin en zekisiydim, ortaokula kabul edilen de ben oldum." Bu sözlerin canlandırdığı anıların etkisiyle öfkeden dudağını ısırdı. Bernie'ye tekrar baktıktan sonra, aman canım, boş ver, diye düşündü. Yine de ortaokula girdiği günden on dördünde okuldan ayrılmasına dek ona nasıl eziyet edildiğini anlatırken yüreğinin parçalandığını hissetti.

"Bana daha okuldaki birinci günümde dörtgöz ve kıvırcık dediler, ben de kendimi tutamayıp ağlamaya başladım. Her şeyin o gün başladığını şimdi anlıyorum. Ağlamam eziyet edilebilecek, ağlatılabilecek biri olduğumu kanıtlamıştı. Ondan sonra kızlar her gittiğim yerde arkamdan kıvırcık ya da gözlük diye seslenir oldular." Genç kadın ürpererek içini çekti. "Kızlar çok zalim olabiliyor."

Barbara şimdi kendini berbat hissediyordu. Bu denli içini dökmemiş olmayı isterdi, aptalca olmuştu. Bernie, kadının elini avucuna almak istermiş gibi elini kaldırdı, sonra vazgeçti. "Rookwood'da aynı şey benim de başıma geldi," dedi. "Ötekilerden biraz farklı bir tarafın olduğu ve sen de onlara karşı saldırıda bulunmadığın takdirde, seni parmaklarına dolarlar. İlk gittiğimde şivem yüzünden bana bulaşıyor ve avam olduğumu söylüyorlardı. Ama bir ikisini tartaklamamdan sonra iş değişti. Çok garip, bu tür şeylerin yalnız paralı okullarda olduğunu zannediyordum." Genç adam başını salladı. "Kızlar da öyle oluyor demek!"

"Evet. Ben de bir ikisini dövebilmek isterdim, ama bunu yapamayacak kadar terbiyeli yetiştirilmiştim." Barbara sigarasını yere fırlattı. "Tüm bu sıkıntıları sırf gözlüklü olduğum ve göze biraz garip göründüğüm için yaşadım." Birden yerinden kalkıp birkaç adım öteye yürüdü. Şehir uzakta göze silik bir leke gibiydi. Uzakta iğne başı gibi parıltıların yanıp söndüğünü seçebiliyordu. Faşistlerin top ateşine tuttukları yerlerdi bunlar.

Bernie de kalktı ve yanında durdu. Ona bir sigara daha verdi.

"Öyle görünmüyorsun."

"Ne gibi görünmüyorum?"

"Garip görünmüyorsun. Saçmalama. Hem gözlüğünü seviyorum."

Barbara, insanların onu övdüğü zamanlardaki gibi öfke duyuyordu. Ona kalırsa bu, kendini daha iyi hissetmesi için yapılan bir denemeydi. Omuzlarını silkti. "Her neyse, onlardan kurtuldum," dedi. "O cehennem deliğinde kalmamı, üniversiteye gitmemi istiyorlardı, ama ben istemedim. On dört yaşındayken okuldan ayrıldım. Hemşireliğe başlayacak yaşa gelene dek daktilocu olarak çalıştım."

Bernie bir süre sustu. Barbara, genç adamın ona bakmaya son vermesini isterdi. "Kızılhaç'a nasıl bulaştın?" diye sordu.

"Okulda çarşamba günü öğleden sonraları konuşmacılar konferans vermeye davet edilirlerdi. Gelen kadın bize Kızılhaç'ın Avrupa'da mültecilere yardım etmek için yaptığı çalışmaları anlattı." Barbara gülümsedi. "Bayan Forbes orta yaşlı ve kilolu bir kadındı, komik görünen çiçekli şapkasının altından kır saçları yüzüne dökülüyordu, ama o kadar iyi kalpli görünüyordu ki. Çalışmalarının ne kadar önemli olduğuna bizi inandırmak için çok çaba harcadı. En başta genç bir gönüllü olarak onlara katıldım. O vakte dek insanlığa olan güvenimi yitirmiştim; o kadın bunu bana iade etti. Yani bir yere kadar." Kadın gözlerinin yaşarmaya başladığını hissederek tekrar duvarın yanına çekildi.

"Sonunda kendini Cenevre'de buldun, öyle mi?" dedi Bernie.

"Evet. Evden de uzaklaşmak istiyordum." Barbara yoğun bir duman bulutu üfledikten sonra erkeğin yüzüne baktı. "Peki, Uluslararası Tugaylara gönüllü katılmanı ailen nasıl karşıladı?"

"Üniversiteden ayrılmamdan sonra bu, onlar için yeni bir hayal kırıklığı oldu." Omuzlarını silkti. "Onları terk ettiğim için bazen kendimi suçlu hissediyorum."

Partide çalışmak için üniversiteden ayrıldın, diye düşündü Barbara. Bir heykeltıraş modeli olmak için. Genç adamı bir an üstünde giysileri olmadan çıplak olarak gözünün önünde canlandırdı ve bakışını hemen yere indirdi.

"Elbette ki buraya gelmemi istemiyorlardı," dedi Bernie. "Beni ve ne istediğimi anlayamıyorlardı." Kadının yine gözlerinin içine baktı. "Ama buraya gelmeye mecburdum. Haber filmlerini ve mülteci kafilelerini görünce başka türlü yapamazdım. Faşizmi yok etmek zorundayız, buna mecburuz."

Bernie onu Mera ailesini görmeye götürdü, fakat bu ziyaret başarılı olmadı: Barbara ailenin şivesini anlayamıyordu, Mera'lar ona yakınlık

gösterdilerse de Barbara, ağzına kadar dolu küçük dairede bu insanların arasında kendini rahatsız hissetti. Bernie'yi bir kahraman gibi karşıladıklarına bakılırsa, genç adam Casa de Campo'da bir kahramanlık göstermişti. Bernie dairede oğulların biriyle, soluk ve içine çökük yüzüyle veremliye benzeyen on beş yaşlarındaki bir oğlanla aynı odayı paylaşıyordu. Eve dönerlerken Barbara ona o çocukla aynı odada kalmanın onun için tehlikeli olabileceğini Bernie'ye söyledi. Genç adam arada sırada sergilediği öfkeyle karşılık verdi.

"Francisco'ya bir cüzamlıymış gibi davranacak değilim. Sağlıklı besinler ve ilaçla veremin tedavi edilmesi mümkün."

"Biliyorum." Barbara kendi kendinden utanmıştı.

"İspanyol işçi sınıfı dünyadaki benzerlerinin en iyisidir. Baskıyla savaşmanın ne demek olduğunu bildikleri gibi, bundan korkmuyorlar da. Aralarında dayanışma uygularlar, beynelmilelcidirler, sosyalizme inanıyor ve o uğurda *savaşıyorlar*. Çoğu İngiliz sendikacıları gibi maddiyatçı değillerdir. İspanya için idealdirler."

"Üzgünüm. Sorun şu ki ne demek istediklerini anlayamıyordum. Burjuva gibi davranıyorum, değil mi?" Kadın ona endişeyle baktı, ama Bernie'nin öfkesinden eser kalmamıştı.

"En azından bunu görmeye başladın," dedi genç adam. "Çoğu bunu bile başaramıyor."

Barbara, Bernie'nin onu sadece arkadaşı olarak yanında istese bunu anlayabilirdi. Ama ikide bir elini avucuna almaya çalışıyordu, iki kere de öpmeye kalkışmıştı. Niçin, diye düşünüyordu, kimi istese elde edebileceği halde niçin onu istiyordu? Bunun olsa olsa İngiliz olmasından ve bütün beynelmilelciliğine rağmen genç adamın bir İngiliz kadını istemesinden ileri geldiğini düşünüyordu. Daha önce ona görünümünde hiçbir kusur olmadığını söylemesinin, onu yatağa atmak için bir tuzak

olmasından korkuyordu. Erkeklerin genelde kılı kırk yarmadıklarını biliyordu; bir keresinde bu şekilde tuzağa düşmüştü ve bu ona hâlâ utanç duyuran en kötü anısıydı. Özlemleri ve kafasındaki karışıklık içinde fırtınalar koparıyordu.

Bernie'nin kolu iyileşiyordu. Alçıları sökülmüştü, ama hâlâ askıdaydı. Genç adam her hafta askerî karargâha uğruyordu. Tam olarak iyileştiğinde onu güneyde İngiliz gönüllülere mahsus yeni bir kampa sevk edeceklerini söylüyordu. Barbara o günün korkusu içinde yaşıyordu.

"İngiltere'den gelen yeni savaşçıların eğitimine yardım etmeyi önerdim," dedi kadına. "Ama bunun halledildiğini söylüyorlar." Kaşlarını çattı. "Bana kalırsa, paralı okul İngilizcemin gelen işçi sınıfı çocuklarını soğutmasından korkuyorlar."

"Zavallı Bernie," dedi Barbara. "İki sınıfın arasında hapsolmuşsun."

"Hiç de hapsolmuş değilim," dedi genç adam. "Hangi sınıfa bağlı olduğumu çok iyi biliyorum."

Aralık ayın başlarında bir cumartesi günü, sabahın erken bir saatinde kuzey banliyölerinde dolaşmaya çıktılar. Bu bölge zengin evleriyle, bahçelerin içindeki büyük villalarla doluydu. Hava çok soğuktu ve bir akşam önce kar serpiştirmişti. Karların büyük kısmı eriyerek havayı soğuk ve nemli bırakmıştı, ama evlerin geniş damlarında hâlâ beyaz lekeler göze çarpıyordu.

Banliyöler halkının en büyük kısmı Milliyetçilerin bölgesine kaçtığı ya da hapsedildiği için evlerden bazıları kapalıydı. Başkaları da evsiz barksız kimseler tarafından işgal edilmiş, bahçeler kendi haline terk edilmiş veya sebze bahçesine döndürülmüştü. Bazılarında tavuklar ve domuzlar dolaşıyordu. Bu berbatlık, düzen âşığı Barbara'yı rahatsız etmişti, ama şimdi etrafı Bernie'nin gözleriyle görmeye başlıyordu: bu in-

sanlar evlere ve besine muhtaçtılar.

Pencerelerinde çamaşırlar asılmış büyük bir evin bahçe kapısının önünde durdular. On beş yaşlarında kadar görünen bir kız sığır pisliklerıyle beneklenmiş bir çimenlik alanın ortasındaki ağaca bağlı ineği sağıyordu. Bernie'nin asker kaputunu görünce başını kaldırıp ona yumruklu selamı verdi.

"Evleri Franco'nun top ateşiyle yıkılmış veya bombalanmış olmalı," dedi Bernie.

"Evin asıl sahipleri acaba neredeler?"

"Gitmiş, önemli olan bu."

Duydukları ses üzerine başlarını kaldırıp göğe baktılar. Birkaç küçük avcı uçağının eşliğindeki koca bir Alman bombardıman uçağı bulutları yarıyor, kırmızı burunlu üç Rus uçağı da etraflarında daireler çiziyor, manevraları mavi gökte uzun beyaz buhar yolları bırakıyordu. Barbara daha iyi görmek için boynunu uzattı. Manzara, yukarıda olan bitenler anlaşılana dek göze güzel görünüyordu.

Sokağın sonunda XIX. yüzyıldan kalma ağır gotik tarzda bir bina olan bir kilise vardı. Kapıları açıktı ve dışında da *Establo de la revolución*, yani devrim ahırları yazılı bir pankart asılıydı.

"Haydi gel. Bir bakalım," dedi Bernie.

Kilisenin içi tahrip edilmiş, sıraların çoğu sökülmüş, renkli camlarla bezeli pencereler kırılmış, heykeller de nişlerinden çıkarılarak yerlere fırlatılmıştı. Bir köşeye saman balyaları yığılıydı. Kilisenin arkası bariyerle kapatılmış ve bir koyun sürüsü yerleştirilmişti. Bernie ve Barbara yaklaşınca hayvanlar ürktüler, meleyip itişerek ve garip gözbebeklerini de iri iri açarak gerilediler. Bernie tatlı sesler çıkararak onları sakinleştirmeye çalıştı.

Barbara kırık heykel yığınına yaklaştı. Bakire Meryem'in alçıdan ya-

pılmış gözleri yaşlı başı ona yerden sanki sitemle bakıyordu. Genç kadına çocukların barındırıldıkları manastırı hatırlatmıştı. Birden Bernie'nin yanına geldiğini hissetti.

"Bakire Meryem'in gözyaşları," dedi kadın, garip bir gülüşle.

"Kilise daima zalimleri ve ezenleri desteklemiştir. Franco'nun baş kaldırmasını da bir tür Haçlı Seferi sayıyor, Faşist askerleri kutsuyorlar. Öfkelendiği için halkı kınayamazsın."

"Hiçbir zaman dindar olmadım. Tamamen dogma. Ama bu üzücü bir görüntü."

Barbara, erkeğin sağlam koluyla beline sarılarak onu kendine çektiğini hissetti. O kadar şaşırmıştı ki Benie'nin üzerine eğilmesine bir tepki gösteremedi. Erkeğin yanağının sıcaklığını, onu öpmesi üzerine de sıcak bir yaşlık hissetti. Aniden sendeleyerek kendini geri çekti.

"Sen ne yaptığını zannediyorsun?"

Sarı saçlarının bir perçemi alnına düşen genç adam utanç içinde kalakaldı.

"Bunu sen de istedin," dedi. "İstediğini biliyorum, Barbara. Bir iki haftaya dek o eğitim kampına gideceğim. Seni bir daha görmeyebilirim."

"Senin istediğin nedir? Bir İngiliz kadınıyla seks mi? Haberin olsun, ben o işte yokum!" Barbara bu sözleri bağırarak söylemişti. Sesi kilisede yankılanıyordu. Ürken koyunlar acı acı melediler.

Bernie kadına doğru birkaç adım attı. Şimdi o da bağırıyordu. "Öyle olmadığını biliyorsun! Sana karşı duygularımı hissetmemiş olamazsın. Kör müsün be kadın!"

"O aptal gözlükleri taktığım için körüm, değil mi?"

"Seni sevdiğimi göremiyor musun!" diye haykırdı.

"Yalancı!"

Barbara koşarak kiliseden dışarı fırladı. Bahçe kapısından geçerken hafifçe erimiş bir kar kümesinin üstünde ayağının kaymasıyla hıçkırarak bahçe duvarının kenarına yığıldı. Bernie'nin arkasından geldiğini duydu. Genç adam elini onun omuzuna dayadı.

"Niçin yalancı oluyormuşum? Niçin? Seni seviyorum. Sen de bana karşı aynı hisleri duyuyorsun. Görebiliyorum bunu, niçin bana inanmıyorsun?"

Barbara yüzünü erkeğe çevirdi. "Çirkin ve hantal olduğum için. Hayır! Hayır!" Hıçkırmaya başlayarak yüzünü ellerinin arasına gömdü. Oradan kollarının arasında bir domuz yavrusuyla geçmekte olan çıplak ayaklı bir küçük çocuk durup onlara baktı.

"Niçin kendinden o kadar nefret ediyorsun?" diye yavaşça sordu Bernie.

Barbara'nın içinden bağırmak geliyordu. Gözlerini sildi, genç adamı itti ve sokakta hızlı adımlarla yürümeye başladı. Derken küçük çocuk bağırmaya başladı. "Bak! Bak!" Barbara döndü; çocuk yavru domuzu tek kolunun altına sıkıştırmış, öteki eliyle heyecan içinde yukarısını işaret ediyordu. Ta yukarılarda Alman avcı uçaklarından biri isabet almıştı ve hızla yere düşüyordu. İleride bir gümbürtü duyuldu, küçük çocuk "Yaşa! Yaşa!" diye bağırmaya başladı. Bernie, göğe baktıktan sonra Barbara'ya doğru koştu.

"Barbara, bekle." Kadının önüne geçti. "Yalvarırım, beni dinle. Seksi boş ver. Seks umurumda değil. Ama seni seviyorum, seni seviyorum."

Barbara başını iki yana sallamakla yetindi.

"Beni sevmediğini söyle, ben de hemen çekip gideyim."

Barbara'nın gözlerinin önünde okulun bahçesinde "Dört gözlü, kırvırcık havuç!" diye arkasından bağıran bir düzine kız canlandı.

"Çok üzgünüm, yararı yok. Yapamam – hayır."

"Anlamıyorsun, göremiyorsun."

Barbara dönüp baktı; erkeğin yüzünde şekillenen derin acı ve hüzün karşısında yüreği burkuldu. Sonra, yukarıdan feryadı andıran bir gürültünün kulağına gelmesi üzerine havaya sıçradı. İkinci Alman avcı uçağı da vurulmuştu ve üstlerine doğru düşüyordu. Şu anda korkunç derecede yakındı. Yanından fışkıran alevler havada turuncu bir yol bırakıyordu. Uçak taş gibi düşmekteydi; Barbara böcek kanadı gibi parlayan pervanelerin hâlâ döndüğünü gördü. Bernie de yukarıya bakıyordu. Barbara genç adamı itti ve Bernie arkaya doğru sendelerken hava korkunç bir uğultuyla doldu, genç kadın yanından geçtikleri evin yüksek duvarının üzerine doğru geldiğini gördü. Bir cismin kafasına çarpmasının yarattığı müthiş bir acı duydu.

Baygınlığı sadece bir an sürmüştü. Kendine gelip başındaki korkunç ağrının farkına vardığında, ne olduğunu ve nerede olduğunu çaresizlik içinde anımsamaya çalıştı. Gözlerini açınca Bernie'nin üzerine eğildiğini görür gibiydi, ama gözlüğü gittiği için ancak hayal meyal görüyordu. Etrafları tuğla ve tozla dolmuştu. Bernie üzerine eğilmiş ağlıyordu, Barbara bir erkeğin ağladığını daha önce hiç görmemişti. "Barbara, Barbara, iyi misin? Aman Tanrım, öldüğünü sandım. Seni seviyorum, seni seviyorum!"

Kadın erkeğin onu yerden kaldırmasına karşı koymadı ve yüzünü adamın göğsüne dayayarak ağlamaya başladı. İkisi de sokağın ortasında yerde oturarak ağlıyorlardı. Barbara sesler duydu; evlerden insanlar dışarı fırlıyorlardı.

"İyi misiniz?" diye bağırdı birisi. "Aman Tanrım, bakın!"

"Ben iyiyim," dedi Barbara. "Gözlüğüm, gözlüğüm nerede?"

"Burada," dedi Bernie yavaşça ve gözlüğü uzattı. Onları takınca bahçe duvarının iki adım ötelerine çöktüğünü ve yola tuğla yağdırdığı-

nı gördü. Tuğlanın biri kafasına çarpmış olmalıydı. Villanın tüm pencerelerinden alevler ve kara dumanlar fışkırıyordu; çökmüş damın içinden uçağın kuyruğu dışarı uzanıyordu. Barbara siyah bir gamalı haç gördü; üstü sarıya bulanmıştı, buna rağmen görülebiliyordu. Elini başına götürdü ve elinin kanla kaplandığını gördü. Siyah bir şala sarınmış ihtiyar bir kadın kolunu onun etrafına doladı. "Sadece bir kesikmiş *señorita*. Bir mucize bu."

Barbara Bernie'ye elini uzattı. Yaralı kolunu yokluyordu. Yüzü kireç gibiydi. İkisinin de paltoları tozdan bembeyaz olmuştu.

"İyi misin?" diye sordu kadın.

"Patlama beni yere devirdi. Biraz kolumu incittim. Ama senin öldüğünü sandım. Seni seviyorum, yalvarırım bana inan, artık bana inanmalısın." Genç adam yine ağlamaya başlamıştı.

"Evet," dedi Barbara. "Artık sana inanıyorum. Çok üzgünüm, ne kadar üzgün olduğumu bilemezsin."

Birbirlerine sarıldılar. Belki üç ay öncesine dek köylerinden hiç çıkmamış küçük bir İspanyol mülteci grubu da yanlarında duruyor ve yanan villadan dışarı uzanan uçağın enkazına bakıyordu.

Bankın üstünde oturup deniz aslanlarını seyrederken Barbara, Bernie'nin onu kucaklayışının sıcaklığını anımsadı. Ona sarılmak genç adamın yaralı kolunu kim bilir ne kadar ağrıtmıştı. Saatine, Sandy'nin armağanı olan Dior marka küçük saate baktı. Aslında hiçbir şeye karar vermemiş, sadece geçmişi anımsayınca duygusallaşmıştı. Eve dönme zamanıydı ve Sandy onu bekliyor olmalıydı.

Barbara döndüğünde Sandy evde ve arabası da bahçedeki araç yolundaydı. Paltosunu çıkardı. Pilar bodrum katından çıkmıştı ve her zaman olduğu gibi ellerini önünde kavuşturmuş olarak holde bekliyordu.

"Bir şeye ihtiyacım yok, Pilar. Teşekkür ederim."

"Muy bien, señora." Kız bir reverans yaptıktan sonra aşağı kattaki mutfağa döndü. Barbara iskarpinlerini çıkarıp fırlattı; ayakları bütün öğleden sonra süresince yürümekten ağrıyordu.

Doğruca Sandy'nin çalışma odasına geçti. Adam çok kez saatlerce orada çalışır, belgeler inceler, telefonlar ederdi. Oda evin arka kısmında, penceresinin küçüklüğü nedeniyle az ışık alan bir yerdi.

Sandy odayı orada burada bulduğu biblolar ve sanat eserleriyle doldurmuştu. Bir eşeği fantastik bir çöl manzarasında süren eğri büğrü bir adamın betimlendiği ekspresyonist bir tablo, duvardaki bir lambadan ışık alan odada hâkim konumdaydı.

Sandy kâğıt kümeleriyle çevrili olarak masasının başında oturuyor ve kalemini bir sayı kolonunun üstünde gezdiriyordu. Barbara'nın geldiğini duymamıştı, yüzünde kimsenin görmediğini düşündüğü zamanlara özgü yoğun, hesapçı, hatta yırtıcı anlam vardı. Serbest eliyle ucundaki kül uzaya uzaya düşme noktasına gelmiş bir sigara tutuyordu.

Barbara, onu yeni benimsediği eleştirel bir gözle inceledi. Saçları yine briyantinle arkaya taranmıştı, briyantin üstelik o kadar bol sürülmüştü ki içinden geçirilmiş tarağın açtığı çizgiler görülebiliyordu. Briyantinli saçlar tıpkı düz ve küçük bıyık gibi Falanj çevrelerinde son modaydı. Barbara'yı görerek gülümsedi.

"Hoş geldin sevgilim. Günün iyi geçti mi?"

"Çok iyi. Öğleden sonra Retiro'ya gittim. Hava soğumaya başlıyor."

"Gözlüğünü takmışsın."

"Ne yapayım, Sandy, sokakta onlarsız yürüyemiyorum. Tanrı korusun, ezilebilirim. Gözlüksüz sokağa çıkamam, aptallık olur."

Sandy ona kısaca baktıktan sonra yine gülümsedi. "Neyse. Baksana rüzgârdan pembe pembe olmuşsun."

"Ya sen nasılsın? Çok mu sıkı çalışıyorsun?"

"Madencilik Bakanlığı projem için sadece birkaç hesap." Sandy belgeleri genç kadının görüş açısından uzaklaştırdıktan sonra onun elini avucuna aldı. "İyi haberlerim var. Gönüllü çalışmalardan bahsediyordun ya. Bugün Yahudi Komitesinden biriyle konuştum. Kız kardeşi Sosyal Yardımlaşmada önemli bir konumda. Hemşireler arıyorlarmış. Çocuklar için çalışmak ister misin?"

"Bilmiyorum. Herhalde yapılacak bir şey olur benim için." Düşüncelerini Bernie, Cuenca'daki kamp ve Luis'den uzaklaştıracak bir şey.

"Konuşmamız gereken hanım bir *marquesa*." Sandy kaşlarını çattı. İspanyol aristokrasisinden İngiliz olandan olduğu kadar nefret ettiğini iddia ededursun, Barbara adamın onların arasında olmaktan hoşlandığını biliyordu. Devam etti. "Segovia Markizi Alicia, cumartesi günü Opera binasındaki konsere gidiyor. İkimiz için de bilet buldum." Sandy gülümseyerek altın rengi kabartma harfli iki davetiye ortaya çıkardı.

Barbara ani bir suçluluk duydu. "Sen de daima beni düşünürsün, Sandy."

"Şu yeni gitar konçertosunun nasıl şey olduğunu bilmiyorum. Neyse ki programda Beethoven da var."

"Çok teşekkür ederim, Sandy." Erkeğin cömertçe davranışı kadını utandırmıştı. Gözlerinin yaşla dolmaya başladığını hissetmesi üzerine ayağa fırladı. "Pilar'a yemeği hazırlamaya başlamasını söyleyeyim."

"Peki, sevgilim. Yalnız şu işi tamamlamak için bir saat kadar vakte ihtiyacım var."

Barbara mutfağa indi. Yürürken iskarpinlerini ayaklarına geçirdi. Çıplak ayakla yürüdüğünü Pilar'ın görmesi yakışık almazdı.

Mutfakta boya, evin kalan kısmındaki gibi beyaz değil, çirkin bir hardal rengiydi. Hizmetçi büyük kuzinenin yanındaki bir masanın ba-

şında oturuyordu ve bir fotoğrafa bakmaktaydı. Pilar fotoğrafı göğüslerinin arasına kaydırıp ayağa kalktı, ama Barbara Cumhuriyetçi üniformalı bir delikanlıyı bir an fark etmişti. Yolda durdurulup kimliğini göstermesi istendiği takdirde, bir memurun o fotoğrafı görmesi tehlikeli olurdu. Bu takdirde onu içeri alıp sorguya çekerlerdi. Barbara fotoğrafı görmemiş gibi davrandı.

"Pilar, yemeği hazırlamaya başlar mısın? Bu gece salçalı piliç var, değil mi?"

"Evet, Bayan."

"İhtiyaç duyacağın her şey var mı?"

"Evet, Bayan, teşekkür ederim." Kızın gözlerinde soğuk bir bakış vardı. Barbara ona, bu işin nasıl şey olduğunu bildiğini, kendisinin de sevdiği birini kaybettiğini söylemek isterdi. Ama bu imkânsızdı. Akşam yemeği için giyinmek üzere yukarı çıktı.

9

Kafe Rocinante, Toledo Sokağı'ndan ayrılan daracık bir sokaktaydı. Harry büyükelçilikten çıkınca soluk yüzlü genç İspanyolun yine onu izlediğinin farkına vardı. İçinden küfretmek geldi – dönüp adama bağırıp vurmak isterdi. Birkaç sokağa girip çıkarak adama izini kaybettirmeyi başardı. Kendinden hoşnut bir halde yürümeye devam etti, ama kafeyi görüp o tarafa yürürken kalbi çarpmaya başladı. Kapıyı açarken derin soluklar aldı. Bu ilk karşılaşma için Surrey'de yaptığı hazırlığı aklından geçirdi. Onun kuşkucu davranmasına hazır ol, demişlerdi, samimi, fakat Madrid'e her yeni gelen gibi deneyimsiz görünmelisin. Karşındakinin görüşlerini kabule hazır görün ve kulaklarını dört aç.

Kafenin içi loştu; duvarlardaki on beşer vatlık ampuller küçük ve tozlu pencerelerden sızan gün ışığını pek fazla artıramıyordu. Müşteriler çoğunlukla orta sınıftandı: dükkân sahipleri ve küçük iş adamları. Yuvarlak küçük masalarda oturmuş, kahve veya çikolata içiyor, daha çok iş konuşuyorlardı. Bir sicimle boynuna bir tabla asılı olan on yaşlarında ve sıska bir çocuk masaların etrafında dolanarak sigara satıyordu. Harry dikkati üzerine çekmeden içerisini gözden geçirirken kendini rahatsız hissetti. Bir casus olmak böyle bir şeydi demek. Hasta kulağında tıslama ve çalkantıya benzer sesler vardı.

Lokalde karaborsada her şeyin ne kadar pahalı olduğunu konuşan birkaç orta yaşlı kadın dışında önünde boşalmış bir kahve fincanı bulunan ve tek başına sigara içen bir kadın daha vardı. Üstünde solmuş bir elbise olan endişeli, zayıf otuz yaşlarında bir kadındı. Devamlı olarak diğer müşterileri gözlüyor, bakışı bir masadan ötekine kayıyordu.

Harry onun bir muhbir olmasından kuşkulandı. Fazla dikkati çekiyordu, ama onu izleyen adam da öyle değil miydi.

Harry Sandy'yi hemen gördü. Bir masada tek başına oturmuş, *ABC*'nin bir nüshasını okuyordu. Masanın üstünde kahve ve bir küllüğün içinde kalm bir puro vardı. Harry onu fotoğraflarını görmüş olmasa tanımazdı. Usta bir elden çıkmış bir kostüm giymiş, bıyıklı ve arkaya taranmış siyah saçlı Sandy'nin, Harry'nin anımsadığı okuldaki çocukla hiçbir benzer yanı yoktu. Bir kere daha kiloluydu, ama ağırlığı kaslarından kaynaklanıyordu, yağdan değil. Yüzünde şimdiden kırışıklar vardı. Harry'den sadece birkaç ay büyük olmasına rağmen, kırkında görünüyordu. Bu kadar yaşlı görünmesinin sebebi ne olabilirdi?

Masaya yaklaştı. Sandy başını kaldırmadı, Harry de kendini aptal hissederek birkaç dakika öylece durdu. Sonra öksürdü ve Sandy gazetesini indirerek ona merakla baktı.

"Sandy Forsyth!" Harry şaşırmış görünmeye çalıştı. "Sandy'sin, değil mi? Benim. Harry Brett."

Sandy bir an boş boş baktı. Sonra tanıdı. Aydınlanan yüzünde Harry'nin çok iyi hatırladığı köşeli iri beyaz dişlerini sergileyen gülümseyiş belirdi.

"Harry Brett! Sen ha. İnanamıyorum. Onca yıl sonra! Burada ne yapıyorsun." Yerinden kalkıp Harry'nin elini yakaladı. Harry derin bir soluk aldıktan sonra cevap verdi.

"Elçilikte çevirmen olarak çalışıyorum."

"Yüce Tanrım! Elbette, Cambridge'de yabancı dil bölümündeydin. Bu ne rastlantı böyle!" Sandy uzanıp Harry'nin omuzuna vurdu. "Sahi, sen fazla değişmemişsin. Otur, bir kahve içer misin? Rocinante'de işin ne?"

"Kaldığım yer köşeyi dönünce orada. Burayı bir deneyeyim dedim."

İlk yalanını söylerken Harry yutkundu, sonra Sandy'nin yüzündeki mutlulukla karışık şaşkınlığı görünce kandırdığını anladı. Bir an suçluluk duydu, ama sonra Sandy'nin onu görünce bu kadar sevinmesi üzerine rahatladı. Ama bu işini kolaylaştıracağa benzemiyordu.

Sandy'nin parmaklarını şaklatması üzerine üstünde yağ yekeleri içinde beyaz bir ceket olan yaşlı bir garson yanlarında belirdi. Harry sıcak bir çikolata istedi. Harry'yi incelerken içtiği puronun dumanı Sandy'nin başının etrafında beyaz halkalar çiziyordu. "Ne diyebilirim ki," dedi sonunda. "Aradan koskoca on beş yıl geçti. Beni tanımana şaşırdım."

"Senin değiştiğin muhakkak. Bir an tereddüt ettim."

"Sen beni unutalı yıllar oldu zannediyordum."

"O günler nasıl unutulur."

"Rookwood ha?" Sandy başını salladı. "Sen de biraz kilo almışsın."

"Herhalde öyledir. Sen formunda görünüyorsun."

"Çalışma hayatı bayağı yorucu. Fosil aradığımız öğleden sonraları hatırlıyor musun?" Sandy yine gülümsedi. Birden göze daha genç görünmüştü. "Rookwood'da benim için en güzel zamanlardı. En iyi zamanlar."

Genç adam iç çekti. Arkasına yaslandığı sırada yüzündeki anlam silindi. Hâlâ gülümsüyordu, ama şimdi gözlerinde tetikteymiş gibi bir bakış fark ediliyordu.

"Majesteleri adına çalışman nereden icap etti?"

"Dunkirk'de vurulmuştum."

"Evet, savaş." Sandy savaşı unutmuş gibi, zaten kendisiyle ilgisi yokmuş gibi konuşuyordu. "Umarım, kötü bir yara değildi."

"Değildi. Şimdi iyiyim. Yalnız kulağımda küçük bir problem var. Ayrıca, hastaneden sonra Cambridge'e dönmek istememiştim. Dışişleri de

çevirmen aradığı için beni hemen işe aldılar."

"Cambridge? Demek dediğinin aksine Sömürgeler Bakanlığına girmeyi başaramadın!" Gülmeye başladı. "Çocukluk hayalleri işte. Hatırlıyor musun, sen Bongoland'de bölge müfettişi olacaktın, ben ise dinozor avcısı." Sandy yine gülümsedi ve purosundan uzun bir nefes çekti.

"Evet. Hayatın insanları nerelere sürükleyeceği belli olmuyor." Harry kayıtsız görünmeye çalışarak sordu. "Ya sen buralarda ne yapıyorsun? Seni görmek bende şok etkisi yaptı. Onu tanır gibiyim, ama kimdi diye kendi kendime sorup duruyordum. Sonra birden hatırladım." Yalanları arka arkaya sıralamak artık ona güç gelmiyordu.

Sandy purosundan bir nefes daha çekerek yine keskin kokulu duman bulutları üfledi. "Üç yıl önce yolum buraya düştü. Bir sürü iş fırsatı olduğunu gördüm. İspanya'nın belini doğrultması için ben de payıma düşenleri yapıyorum. Ama bakarsın, bir süre sonra yoluma devam ederim."

Yaşlı garson gelerek Harry'in önüne küçük bir çikolata fincanı bıraktı. Sandy ise zayıf kadına Lucy Strike satan yumurcağı eliyle çağırdı. "Bir puro ister miydin? Roberto'yu sevindirelim biraz. Bir yerine bir iki Havana sıkıştırmıştır. Biraz kurumuşturlar, ama yine işe yararlar."

"Teşekkür ederim, ama sigara, puro falan içmiyorum." Harry kadına baktı. Müşterileri inceleme dışında bir şey yapar görünmeye zahmet bile etmiyordu.

"Sigaraya hiç heves etmedin, değil mi? Spor salonunun arkasında biz kötü çocuklara hiç katılmadığını hatırlar gibiyim."

Harry güldü. "Sigara bana hiç zevk vermedi. Yaptığım bir iki denemeyse beni hasta etti." Genç adam çikolatasına uzandı.

"Yapma, dostum, bizi onaylamıyordun." Sandy'nin sesine alaycı bir ton gelmişti. "Köküne dek bir Rookwood'lu olduğunu hatırlar gibiyim.

Daima kurallara uyuyordun."

"Olabilir. Dinle, bana Harry de."

Sandy gülümsedi. "Eski günlerdeki gibi, ha?" Genç adamın gülümseyişinde sıcak bir anlam vardı.

"Son duyduğum haberlere göre senin hâlâ Londra'da olman gerekirdi, Sandy."

"Oradan uzaklaşmak zorundaydım. At yarışlarındaki bazı müşterek bahisçiler benden hoşlanmadıklarına karar vermişlerdi. Bahisçilik kaba iş." Sandy Harry'ye baktı. "Seninle o zaman teması kaybetmiştik, değil mi? Mektuplarını almak hoşuma gidiyordu." Sandy içini çekti. "İyi bir yöntem tutturmuştum, ama bu bazı kodamanların hoşuna gitmedi. Ama bana iyi ders oldu. O sırada Franco'nun adamlarının savaş alanlarındaki turlar için rehberler aradığını haber aldım. Biraz döviz getirecek ve İngiltere'de Milliyetçiler için biraz destek sağlayacak iyi çevreden kişiler olmalıydılar. Torquay'dan gelen yaşlı albaylara kuzeydeki savaş alanlarını gezdirerek bir yıl geçirdim. Sonra bazı işlere el attım." Genç adam kollarını iki yana açtı. "Öyle ya da böyle burada kaldım. Geçen yıl da Generalissimo'nun arkasından Madrid'e geldim."

"Anlıyorum." Harry, adamı daha fazla sıkıştırmak için henüz erken olduğuna karar verdi. "Babanla bağlantı halinde misin?" diye sordu.

Sandy'nin yüzünde soğuk bir anlam belirdi. "Bugünlerde onunla pek alacağım vereceğim kalmadı. İsabet derim. Onunla oldu bitti hiçbir konuda anlaşamıyorduk." Sandy kısa bir süre sustuktan sonra yine gülümsedi. "Sahi. Ne kadar zamandan beri Madrid'tesin?"

"Geleli birkaç gün oldu."

"Ama daha önce buraya gelmiştin, değil mi? Okuldan sonra Piper ile gelmiştin."

Harry eski arkadaşına şaşkınlıkla bekti. Sandy kıkırdayarak purosu-

nun ucunu ona çevirdi. "Bildiğimden haberin yoktu, ha?"

Harry'nin kalbinin atışları hızlanmıştı. Sandy bunu nereden bilebilirdi?

"Evet, gelmiştik," dedi. "Cumhuriyetçilerin zamanında. Ama nasıl-"

"Sen sonra tekrar geldin, değil mi?" Sandy'nin yüzünde muzip bir anlam görmesi üzerine Harry'nin içi rahatladı. Buraya gelişindeki gerçek amacı bilse Sandy'nin tepkisi herhalde farklı olurdu. "Jarama'da kayıp olduğunun bildirilmesi üzerine Piper'ı aramaya geldin ve sevgilisi Barbara'yla tanıştın," diye devam etti Sandy. Güldü. "O kadar şaşkın görünme. Üzgünüm. Ben de turlar düzenlediğim günlerde Burgos'da Barbara'yla tanışmıştım. Piper'ın batıya gitmesinden sonra Kızılhaç onu oraya yollamıştı. Bana hepsini anlattı."

Demek durum buydu. Harry derin bir soluk aldı ve sandalyesinde arkasına yaslandı. "Ona Madrid'teki Kızılhaç ofisi aracılığıyla mektup yazdım, ama hiçbir cevap alamadım," dedi. "Mektupları herhalde sahiplerine ulaştırmıyorlardı."

"Büyük olasılıkla öyle. O aralar Cumhuriyette durum çok karışıktı."

"Siz ikiniz nasıl karşılaştınız kuzum? Ne büyük rastlantı."

"Pek sayılmaz. 1937'de Burgos'ta pek İngiliz yoktu. Bence asıl rastlantı ikimizin de Milliyetçi Bölge'de oluşumuz. Texas Oil'ın yabancı ülkelerde yerleşmiş yabancılar için verdiği bir partide tanıştık." Sandy sırıttı. "Böylece birbirimizi bulduk. Barbara şimdi benimle. Vigo'da bir evimiz var. Bugünlerde onu görsen tanımazsın."

"Yanılmıyorsam geçen gün onu gördüm. Plaza Mayor'dan geçiyordu."

"Sahi mi? Orada ne işi vardı acaba? Herhalde satın alınmaya değer şeylerin satıldığı bir dükkânı arıyordu." Gülümsedi.

Al sana bela diye düşündü Harry. Barbara nasıl olmuş da Sandy ile

bir araya gelmişti?

"Hâlâ Kızılhaç'ta mı çalışıyor?" diye sordu.

"Hayır, artık ev kadını oldu. Piper yüzünden çok fena sarsılmıştı. Ama şimdi iyi. Gönüllü olarak bir işte çalışması için onu teşvik ediyorum."

"Bernie'nin ölümü onu yıkmıştı. Cesedini hiç bulamadık."

Sandy omuzlarını silkti. "Kızıllar adamlarının akıbetini umursamaz. Rusların buyurduğu onca başarısız saldırı yok mu. Sierralar'da ne kadar zavallının gömülü olduğunu Tanrı bilir. Ama Barbara şimdi iyi. Seni görünce sevineceğine eminim. Salı günü bizim evde birkaç arkadaş buluşacağız. Bize katılmaz mısın?"

Elçiliğin Harry'den yaratmasını istediği fırsat şimdi ona bir tepside sunulmaktaydı.

"Barbara için sakıncalı olmaz mı?" diye sordu. "Kötü anılarını hortlatmak istemem."

"Aksine seni gördüğüne çok sevinecektir." Sandy sesini alçalttı. "Aklında olsun, aslında olmadığımız halde herkese evli olduğumuzu söylüyoruz. Öylesi daha doğru. Bu hükümettekiler çok tutucu insanlar."

Harry, göstereceği tepkiyi Sandy'nin beklediğini fark etti. Gülüp başını sallayarak onayladı. "Tamam," diye geveledi.

"İç Savaş sırasında herkes diken üstünde yaşıyordu. Kaç günlük ömrünün kaldığını bilemiyordun." Sandy gülümsedi. "Ona yaptığın yardımlar için Barbara'nın sana minnettar olduğunu biliyorum."

"Sahi mi? Daha fazlasını yapabilmek isterdim. Ve teşekkür ederim, seve seve gelirim."

Sandy yine eğilerek arkadaşının omuzuna bir şaplak indirdi. "Şimdi gelelim *sana*. İhtiyar amcan ve yengen nasıllar?"

"Nasıl biliyorsan öyle. Hiç değişmiyorlar."

"Sen evli değil misin?"

"Hayır. Bir ara hayatımda biri vardı, ama arkası gelmedi."

"Burada güzel *señorita*'lar bol."

"Aslında bakan yardımcılarından biri tarafından gelecek hafta bir partiye davet edildim. Ona çevirmenlik yapmıştım. Kızının on sekizinci yaş günüymüş."

"Kimmiş?" Sandy birden ilgilenmiş görünüyordu.

"General Maestre."

Sandy'nin gözleri kısılmıştı. "Maestre ha. Sosyetik çevrelere katılıyorsun. Nasıl adam bu?"

"Çok nazik biri. Onu tanıyor musun?"

"Bir yerde tanıştırmışlardı. İç Savaş sırasında zalimce davrandığı söylenir." Sandy düşünceli bir yüzle kısa bir ara verdi. "İşin dolayısıyla herhalde hükümetten pek çok kişiyle tanışacaksındır."

"Herhalde. Bana nereye git derlerse gidiyorum."

"Maestre'nin yeni patronu Carceller ile tanıştım. Hükümetten birçok kişiyle de işim oldu zaten." Sandy mağrur bir edayla ekledi. "Generalisimo'yla bile tanıştım. Yabancı işadamları onuruna verilen bir resepsiyondaydı."

Beni etkilemeye çalışıyor diye aklından geçirdi Harry. "Generalisimo ne biçim adam?" diye sordu.

Sandy öne eğildi ve yine alçak sesle konuştu. "Sinemalardaki haber filmlerinde kasılarak yürürken göründüğü gibi değil. Generalden çok banka müdürüne benziyor. Ama kurnaz ve hilekâr biri. Maestre gibileri gittikten sonra o hâlâ burada yerinde olacak. Onun gelmiş geçmiş en katı adam olduğunu söylüyorlar. Akşamları bir yandan kahvesini içerken ölüm hükümleri imzalıyor."

"Ya savaşı kazanırsak? O zaman Franco elbette devre dışı kalır. Hat-

ta Hitler'in yanında savaşa girmese bile." Harry'ye politik konulara hiç girmemesi söylenmişti, ama konuyu açan Sandy olmuştu. Onun rejim hakkında ne düşündüğünü keşfetmek için bu mükemmel bir fırsattı.

Sandy güvenle başını salladı. "Savaşa girmeyecek. Deniz kuşatmasından çok korkuyor. Rejim o kadar da güçlü değil; Almanlar eğer İspanya'ya girerlerse, Kızıllar da deliklerinden çıkmaya başlar ve eğer savaşı biz kazanırsak–" Sandy omuzlarını silkti – "Franco'nun işe yarayacağı alanlar vardır. Kimse onun kadar komünizm düşmanı olamaz." Sandy alayla gülümsedi. "Merak etme. İngiltere'nin herhangi bir düşmanına yardım etmiyorum."

"Buna çok eminsin."

"Eminim."

"Durum burada oldukça vahim görünüyor. Yoksulluk. Sefalet. Ortalık çaresizlik kokuyor."

Sandy yine omuzlarını silkti. "İspanya bu. Oldu bitti böyle olmuştur ve ileride de böyle olacak. Adamlar disipline muhtaç."

Harry dudak büktü. "Bir diktatörlüğün baskısı altında yaşamak fikrinden hoşlanacağını hiç zannetmezdim, Sandy."

Sandy güldü. "Burası gerçek bir diktatörlük değil. Olamayacak kadar karışık. Ama aklını kullanırsan, iş yapmak için etrafta çok fırsat var. Hoş, ben de sonuna kadar burada kalacak değilim."

"Yoluna devam edeceksin."

Sandy omuzlarını silkti. "Belki gelecek yıl."

"Burada insanlar açlıktan ölmenin eşiğinde görünüyor."

Sandy Harry'ye ciddiyetle baktı. "Kuraklık yüzünden son iki hasat felaket oldu. Üstüne bir de savaşın yıkımı var. Açıkçası, İngiltere yardımcı olmuyor. Ulaşımı sağlayacak yakıt kalmadı gibi bir şey. Gasogen denen o araçları gördün mü?"

"Evet."

"Burası elbette bir bürokratik karabasan, ama sonunda ticaret kazanacak. Benim gibiler de yolu gösteriyorlar." Sandy arkadaşının gözlerinin içine baktı. "Biliyor musun, İspanyollara bu yardımcı olacak. Onlara gerçekten yardım etmek istiyorum."

Kadın gözlerini yine onların üstüne dikmişti. Harry masanın üzerinden arkadaşına doğru uzandı. "Şu masadaki kadını görüyor musun? Geldiğimden beri gözleri üstümde. Onun bir muhbir olmasından korkuyorum."

Sandy'nin yüzünde önce bir değişiklik olmadı, ama sonra başını arkaya atarak güçlü bir kahkaha savurdu. Diğer müşteriler dönerek onlara baktılar.

"Ah Harry, Harry, sen dünyada bir tanesin!"

"Ne demek istiyorsun?"

"O bir fahişe, Harry. Her zaman gelip burada müşteri arıyor."

"Ne?"

"İkide bir ona bakıyor, onunla göz göze geliyor, sonra da başını çeviriyorsun. Zavallı kadın ne olup bittiğini anlamamıştır." Sandy kadına sırıttı. Kadıncağız Sandy'nin ne söylediğini anlayamamıştı, ama alaycı bakışı karşısında kızardı.

"Pekâlâ. Bilmiyordum. Kadın hiç de fahişeye *benzemiyor*."

"Bugünlerde pek azı benziyor. Bu da herhalde bir Cumhuriyetçinin dul karısı. Onun gibi birçokları yaşayabilmek için sokağa düştüler."

Kadın ayağa kalktı. Çantasını karıştırdı ve çıkardığı birkaç bozukluğu masanın üstüne bıraktıktan sonra lokali terk etti. Sandy, kadının arkasından bakarken gösterdiği utanca hâlâ sırıtıyordu. "Evet, yine de dikkatli olman lazım," diye devam etti. "Ben de geçenlerde birinin beni izlediğini zannetmiştim."

"Gerçekten izliyorlar mıydı?"

"Emin değilim. Bununla beraber son zamanlarda ortadan kayboldular gibime geliyor." Sandy yine saatine baktı. "Neyse artık ofise dönmeliyim. İzin ver de şunları ödeyeyim."

"Teşekkür ederim."

Sandy yine güldü. "Seni tekrar görmek çok güzel." Sesinde gerçek bir sevgi seziliyordu. "Barbara'ya söylemeye sabırsızlanıyorum. Seni salı günü için elçilikten arayabilir miyim?"

"Evet. Çeviri bölümünü iste."

Sokağa çıktıklarında Sandy, Harry'nin elini sıktı ve ona ciddi bir ifadeyle baktı. "Biliyorsun, İngiltere savaşı kaybetti. Haklıymışım, Rookwood'da ileri sürülen tüm fikirler, imparatorluk, asalet, hepsi palavra. Şöyle bir dürttün mü topu birden çöküyor. Kendilerine fırsatlar yaratanlar ve kendilerini geliştirenler yok mu, gelecek işte onların." Başını salladı. "Ne yapalım." Neredeyse üzülüyormuş gibi bir hali vardı.

"Her şey daha bitmedi."

"Henüz değil. Ama çok yakında." Sandy iç çekerek gülümsedi, sonra dönüp uzaklaştı.

10

Opera binasının kapıları ardına dek açıktı ve avizelerden dökülen ışık II. Isabel Meydanı'nı aydınlatıyordu. Ekim ayının bu akşamı soğuktu ve sivil muhafızlar meydanın çevresindeki gölgelerin arasında silahlarını kucaklamış durumda bekliyorlardı. Basamaklardan kaldırımın kenarına dek uzatılmış kırmızı halı Generalisimo'nun gelişini bekliyordu. Sandy ile kol kola yaklaşırken parlak ışıklar Barbara'nın gözlerini kırpıştırmasına yol açtı.

Bir akşam önce Sandy'ye oynadığı oyunu bir adım daha ileri götürmüştü. İngiltere'de birikmiş parası vardı, bankasına mektup yazarak paranın İspanya'ya yollanmasını istemişti. *Express*'in ofisini tekrar arayıp, onlardan Markby'ye kendisiyle konuşması gerektiğini bildiren bir telgraf yollamalarını rica etmişti, ama adamlar gazetecinin nerede olduğunu bilmiyorlardı.

Salonda Sandy'nin eve gelmesini beklemişti. Pilar'a şömineyi yakmasını söylemişti, oda sıcak ve huzur vericiydi. Koltuğunun yanındaki küçük bir sehpanın üstünde Sandy'nin favori viskisiyle bir bardak duruyordu. Barbara hemen her gece olduğu gibi orada oturmuş kitap okuyor ve Sandy gelene dek vakit öldürüyordu.

Genç adam saat yedide gelmişti. Erkeğin ayak seslerini duyduğunda Barbara gözlüğünü çıkarmıştı, ama onun her nedense heyecanlı olduğunu görebiliyordu. Kadını sevgiyle öptü.

"Hımm. Bu elbiseyi çok beğendim. Teninin beyazlığını daha bir ortaya çıkarıyor. Dinle, bugün Rosinante'de kiminle karşılaştığımı dünyada tahmin edemezsin. Bu viski Glenfiddich mi? Harika. Evet, *asla* tah-

min edemezsin." Genç adamın heyecanlı hali bir okul çocuğunu hatırlatıyordu.

"Bana söylemezsen nereden bileceğim."

"Harry Brett."

Barbara o kadar şaşırmıştı ki oturmak zorunda kaldı.

Sandy evet anlamında başını salladı. "Gözlerime inanamadım. Birdenbire kapıdan içeri girmez mi. Elçilikte çevirmenmiş. Dunkirk'de yaralanmış, bunun üzerine onu buraya yollamışlar."

"Aman Tanrım. İyi mi bari?"

"Öyle görünüyor. Yalnız biraz eli titriyordu. Ama hâlâ bildiğimiz eski Harry. Resmi ve çok da ciddi. İspanya'nın durumuna akıl erdiremiyor." Sandy hoşgörüyle başını salladı. Barbara ona baktı. O, Bernie'nin arkadaşıydı. Kadın kendini gülümsemeye zorladı.

"Okulda iyi arkadaştınız, değil mi?"

"Evet. İyi çocuktur."

"Biliyor musun, sempatiyle andığın tek İngiliz o."

Sandy omuzlarını silkti. "Salı gecesi gelmesi için onu da davet ettim. Korkarım, Sebastian o korkunç Jenny'yi beraberinde getirecek. İyi misin sen?"

Barbara'nın yüzü kıpkırmızı olmuştu. "Evet, benim için bir sürpriz oldu," dedi yutkunarak.

"İstersen ona gelmemesini söyleyebilirim. Belki anılarını canlandırır."

"Hayır, hayır. Onu görmek harika olacak."

"Neyse benim gidip giyinmem lazım." Sandy odadan çıktı. Barbara gözlerini kapadı. Bernie'nin kaybolmasından sonraki korkunç günleri anımsıyordu. Harry o zaman yardım etmişti, ama asıl kurtaran Sandy olmuştu. Barbara yine utandığını hissetti.

Salon yavaş yavaş doluyordu. Heyecanlı konuşma uğultuları almış yürümüştü. Barbara etrafına bakındı. Herkes en güzel giysilerini giymişti, yas tutan çok sayıda kadın bile siyah ipekli elbiseler içindeydi; bazılarının *mantilla* denilen siyah dantel şalları alınlarını örtmüştü. Erkekler frak veya smokin giymiş ya da asker veya Falanj üniformalarıyla gelmişlerdi. Arada siyah veya kırmızı kaftanlı din adamları da vardı. Barbara'nın üstünde gözlerinin yeşilini vurgulayan yeşil bir broşla süslü beyaz bir tuvalet vardı ve omuzlarına da beyaz bir kürk etol almıştı.

Salon İç Savaş'tan sonraki ilk temsil için yeni baştan dekore edilmişti. Duvarlar ve beyaz kolonlar yeni boyanmış, koltuklar yeni kırmızı peluşlarla kaplanmıştı. Sandy alışık olduğu bir ortamdaydı ve tanıdıklarını selamlayıp duruyordu. Karısıyla geçen bir albayı selamladı. "Canları istediğinde eksiksiz bir şov sergileyebiliyorlar," diye fısıldadı.

"Durumun normale dönüşünün bir göstergesi olsa gerek."

Sandy programı okumaya başladı. "Señor Rodrigo'nun sürgünden dönüşünün onuruna Aranjuez konçertosu. Yeni eseri Aranjuez Sarayı'nın huzur dolu bahçelerindeki geçmiş görkemin bir yansıması. Bir hafta sonu mutlaka gidip şu sarayı görelim sevgilim."

"Bu çok iyi olur."

Salon tamamen doldu. Orkestra yerini almıştı ve çalgıların ilk alıştırma nağmeleri duyuluyordu. İnsanlar boş kraliyet locasına bakıyordu.

"Generalisimo henüz gelmedi," diye fısıldadı Sandy.

Birden bir hareket gözlendi. İki asker, gece kıyafetli bir çifti kraliyetinkine komşu locaların birindeki yerlerine götürüyordu. Gelenlerin ikisi de çok uzun boyluydu. Uzun sarı saçlı kadın heykel gibi görkemliydi. Erkek dazlak kafalı ve kartal burunluydu. Ceketinin kolunun etrafında gamalı haçlı bir bant göze çarpıyordu. Barbara adamı gazetelerden tanıdı. Almanya büyükelçisi von Stohrer.

Sandy kadını dürttü. "Gözünü dikip onlara bakma sevgilim."

"O simgeyi görmekten nefret ediyorum."

"İspanya tarafsızdır, sevgilim. Onları görmezden gel." Barbara'nın kolunu tuttu ve yanındaki kadınla alçak sesle konuşan siyahlar giymiş, uzun boylu, orta yaşlı bir kadını işaret etti. "İşte *marquesa*. Haydi gel, gidip kendimizi tanıtalım." Barbara'yı koltukların arasındaki geçitten o yöne götürdü. "Sakın kocasından bahsetme," diye fısıldayarak uyardı. "Mülklerinin birindeki köylüler 1936'da onu domuzlarına yedirmişlerdi. Çok çirkin bir olay." Barbara ürperdi. Sandy insanların İç Savaş sırasında yaşadıkları dehşet verici olaylardan bazen inanılmaz bir kayıtsızlıkla söz ediyordu.

Sandy *marquesa*'nın önünde eğildi. Barbara, kadını nasıl selamlayacağını bilmediği için küçük bir reverans yaptı ve kadın da ona hafifçe gülümsedi. Yaklaşık elli yaşlarındaydı ve bir zamanlar güzel olması gereken, fakat şimdi kırışıklardan yol yol olmuş kederli bir yüzü vardı.

"Muhterem hanımefendi," diye başladı Sandy, "izin verin kendimi tanıtayım. Adım Alexander Forsyth. Bu hanım da eşim Señora Barbara. Sohbetinizi böldüğüm için bağışlayın, Señor Cana'dan yetimhaneniz için gönüllü yardımcılar aradığınızı duydum."

"Evet, benimle konuştu. Sizin bir hemşire olduğunuzu söyledi, *señora*."

"Ama korkarım yıllardan beri hemşirelik yapmıyorum."

Marquesa hafifçe gülümsedi. "Bu beceriler asla unutulmaz. Yetimhanemizdeki çocukların çoğu hasta ya da savaş sırasında yaralanmış. Madrid'te o kadar çok yetim var ki." Kadın üzgün bir yüzle başını salladı. "Aileleri veya evleri yok, hiç öğrenim görmemişler ve bazıları sokaklarda dileniyorlar."

"Yetimhane nerede, hanımefendi?"

"Atocha yakınlarında, kilisenin bize verdiği bir binada. Rahibeler çocukların eğitimine yardım ediyor, ama daha fazla tıbbi yardıma ihtiyacımız var. Hemşire rahibelerin dahil oldukları tarikatın üzerinde öyle çok yük var ki."

"Mutlaka."

"Acaba bize yardım edebilir miydiniz, *señora*?"

Sokakta dolaşırken gördüğü çıplak ayaklı ve yabani suratlı yumurcaklar Barbara'nın gözlerinin önünde canlandı. "Evet, yardım etmek isterim."

Marquesa bir parmağını çenesine dayadı. "Sorduğum için bağışlayın, *señora*, ama siz İngilizsiniz de. Katolik misiniz?"

"Hayır, korkarım değilim. Anglikan olarak vaftiz edildim." Barbara zoraki güldü. Annesiyle babası hiç kiliseye gitmezlerdi. Ayrıca, onunla Sandy'nin evli olmadıklarını bilse bu *marquesa* ne düşünürdü acaba?

"Kilise makamlarının ikna edilmeleri gerek. Ama öyle veya böyle hemşirelere ihtiyacımız var, Señora Forsyth. Piskoposla konuşur ve sonra size belki telefon ederim."

Sandy ellerini iki yana açtı. "Çok iyi anlıyoruz efendim."

"Ne yapılması gerektiğini araştıracağım. Bize yardım edebilirseniz çok iyi olur." Başını eğerek görüşmenin sona erdiğini belirtti. Barbara yine reveransını yaptı ve koltukların arasında Sandy'yi izledi.

"Bu işi becerecek," dedi Sandy. "Büyük nüfuzu var."

"Dinimin niçin sorun olduğunu anlayamıyorum. İngiltere Kilisesinin utanılacak bir yanı olmasa gerek."

Sandy birden kadına öfkeyle baktı. "Dinsel çevrenin orta yerinde büyümediğin için öyle konuşuyorsun. O iki yüzlülerle gece gündüz bir arada yaşamadın. Katoliklerin arasındayken hiç değilse durumunu biliyorsun."

Kilisenin Sandy için ne denli hassas bir yara olduğunu Barbara unutmuştu. Ailesinden bahsedildiğinde olduğu gibi, kilise konusu da genç adamı çileden çıkarabiliyordu.

"Peki, peki. Üzgünüm."

Sandy başını diğer yana çevirmişti. Yakınlarında duran general üniformalı uzun boylu ve saçları seyrelmiş bir adama bakıyordu. Asker de onu onaylamayan bir bakışla süzmüştü. Kaşlarını hafifçe kaldırdıktan sonra uzaklaştı. Sandy yüzünde öfkeli bir ifadeyle Barbara'ya döndü.

"Şu yaptığına bak," diye homurdandı. "Beni Maestre'nin karşısında aptal durumuna düşürdün. Konuştuklarımızı duydu."

"Ne demek istiyorsun? Maestre de kim?"

"Madencilik Bakanlığı projesine karşı çıkanlardan biri. Neyse, önemi yok. Yalnız aklında olsun, beni bir daha kilise hakkında konuşturma, tamam mı? Haydi gel artık, oturmamızı istiyorlar."

XVIII. yüzyıl giysili görevliler kalabalığın içinde dolaşıyor, herkesi oturmaya zorluyorlardı. Salon artık tamamen dolmuştu. Sandy kadını salonun ortalarındaki koltuklarına götürdü. Yerleri Falanj üniformalı bir adamın yanındaydı. Barbara onu tanıdı: Sandy'nin iş arkadaşlarından Otero'ydu. Maden mühendisliği gibi bir işi vardı. Yuvarlak bir memur yüzüne sahipti, ama kolalı mavi gömleğinin yukarısındaki gözlerinin keskin ve katı bir bakışı vardı. Barbara ondan hoşlanmıyordu.

"Alberto." Sandy, elini adamın omuzuna dayadı.

"*Hola, amigo.* Señora."

Kalabalığın arasında bir mırıltı duyuldu. Salonun diğer ucunda bir kapı açıldı ve görevliler orta yaşlı bir çiftin önünde eğildiler. Barbara Franco'nun kısa boylu olduğunu duymuştu, ama ne kadar minik ve güçsüz olduğunu görünce şaşırdı. Üzerinde, şiş göbeğinin üstünden geniş, kırmızı bir kuşak geçirilmiş bir general üniforması vardı. Kollarını

kazık gibi yanlarında tutuyor ve bir geçit resminin başındaymış gibi onları ileri geri oynatıyordu. Dazlak olma yolundaki kellesi ışıkların altında parlıyordu. Kömür siyahı saçlarının üstünde çelenk gibi bir taç taşıyan ve kocasından biraz daha uzun boylu olan Doña Carmen, Generalissimo'nun bir iki adım gerisinde yürüyordu. Azametli uzun yüzü sanki takındığı kraliçe tavırları için yaratılmıştı. Ama Generalisimo'nun taşlaşmış yüz ifadesinde, incecik bıyığın altındaki katı anlamlı küçük ağzında ve sahnenin diğer ucuna yürürken dümdüz ileri bakan şaşılacak kadar iri gözlerinde poz yapıyormuş gibi bir hava vardı.

Seyircilerin arasındaki Falanjistler hemen ayağa fırlayarak kollarını Faşist selamı vermek üzere ileri uzattılar ve bir ağızdan *"Jefe!"* diye bağırdılar. Seyircilerin kalan kısmıyla orkestra da onları izledi. Sandy Barbara'yı dürttü. Kadın ona bakakaldı, bunu yapmasının bekleneceği hiç aklına gelmemişti, ama Sandy telaşla başını eğdi. Barbara istemeye istemeye ayağa kalktı ve kolunu ileri uzatarak durdu. Ama bağıranlara katılmaya gönlü razı olmamıştı. Yalnız o hareketi yapmak bile yeterince korkunç ve çok utanç vericiydi.

"Je-fe! Je-fe! Fran-co! Fran-co!" Generalisimo, selamlara karşılık vermeyerek diğer uçtaki bir kapıya ulaşana dek robot gibi yürüdü. Görevlilerin kapıyı açması üzerine çift girip gözden kayboldu. Bağırışlar devam ediyordu. Halk başını çevirmiş, Franco ve Doña Carmen'in içinde belirdiği kraliyet locasına kollarını ileri uzatarak bakıyordu. Çift bir an durarak aşağıya baktı. Doña Carmen gülümsüyordu, ama Franco'nun yüzü ifadesizliğini korudu. Bir elini kısaca kaldırması üzerine gürültü kesildi. Kalabalık yerine oturdu. Orkestra şefi kraliyet locasının karşısında eğildi.

Barbara klasik müziği severdi. Evdeyken bu müziği kız kardeşinin sevdiği caza tercih eder, bazen oturup annesi ve babasıyla konserler dinlerdi. Daha önce bu konçerto gibisini hiç duymamış, ama çok be-

ğenmişti. Gitar su gibi akan notalarla allegro'ya başladı, sonra temponun hafifçe yükselmesiyle yaylı çalgılar katıldı. Müzik yumuşak ve şendi. Barbara da etrafında insanların gülümsediklerini ve birbirlerine başlarını salladıklarını görebiliyordu.

Allegro doruk noktasına geldi ve adagio başladı. Müzik şimdi daha ağırdı, gitar üflemeli çalgılarla dönüşümlü olarak sesini duyuruyordu. Ses su gibi akan salt hüzündü. Salonda insanlar ağlamaya başladılar; önce bir ikisi, sonra gittikçe daha fazlası, kadınlardan başka erkeklerin birkaçı da. Barbara dört yanda zorlukla bastırılmasına çalışılan hıçkırıklar duyuyordu. Oradaki insanların çoğu İç Savaş'ta bir yakınını kaybetmiş olmalıydı. Barbara gözlerini Sandy'ye çevirdi. Adam ona gergin ve mahçup bir gülümsemeyle bakıyordu.

Kadın başını kaldırıp kraliyet locasına baktı. Carmen Franco'nun yüzü durgun ve sakindi. Generalisimo ise kaşlarını hafif çatmıştı. Derken Barbara adamın ağzının etrafındaki kaslarda hafif bir titreme fark eder gibi oldu. Önce onun ağlayacağını sandı, ama hemen arkasından Generalisimo'nun yüzü hareketsizleşince adamın esnemesine hâkim olmaya çalıştığını kavradı. Barbara, ani olduğu kadar şiddetli bir tiksintiyle başını diğer yana çevirdi.

Üflemeli çalgının sesi Barbara'ya boş ve çıplak bir ovayı anımsatmıştı. Luis adındaki adamın büyük olasılıkla yalancının biri olduğunu biliyordu, ama kendisi burada otururken Bernie'nin hâlâ oralarda bir yerde esir hayatı yaşaması mümkündü. Barbara elini yumruk yaptı ve parmaklarını yumuşak kürke sapladı.

Gitarın nağmeleri hızlandı, derken kemanlar devreye girerek müziği insanın içini burkan bir finale ulaştırdılar. Barbara içinde bir şeylerin kabardığını hissetti ve hemen ardından ağlamaya başladı. Gözlerinden taşan yaşlar yanaklarına dökülüyordu. Sandy ona bir tuhaf baktı, sonra elini avucuna alarak çekingen şekilde sıktı.

Müzik sona erdiğinde uzun bir sessizlik anı oldu, ama sonra dinleyicilerin alkışları gök gürültüsü gibi patladı. Kör besteci Rodrigo sahnenin önüne getirildikten sonra da alkışlar devam etti. Orkestra şefinin elini sıkıp ve solistle konuşurken bestecinin yanaklarında döktüğü göz yaşlarının izleri fark ediliyordu. Alkışlar hiç bitmeyecekmiş gibiydi. Sandy Barbara'ya baktı. "İyi misin?"

"İyiyim, kusuruma bakma."

Genç adam iç çekti. "Az önce sana çıkışmamalıydım. Ama bazı şeylerin beni nasıl sinirlendirdiğini bilirsin." Kadın, şimdi alttan almasına rağmen onun hâlâ sinirli olduğunu seziyordu.

"Mesele o değil. Yani, yani herkes o kadar çok şey kaybetti ki. Herkes."

"Biliyorum. Haydi gözlerini sil. Şimdi ara oldu. Burada kalmak mı istiyorsun? İstersen sana bardan bir kadeh konyak getireyim."

"Hayır. Bir şeyim yok. Seninle gelirim." Barbara etrafta bakışını gezdirince Otero'nun ona merakla baktığını fark etti. Göz göze gelmeleri üzerine adam samimiyetsiz bir ifadeyle gülümseyiverdi.

"Aferin sana," dedi Sandy. "Haydi gel öyleyse."

Sandy barda Barbara'ya bir cin tonik ısmarladı. İçki sertti, ama kadının buna ihtiyacı vardı. Cin toniği içerken yüzünü ateş bastığını hissetti. Otero, şaşılacak kadar genç ve güzel olan karısıyla yanlarına gelmişti.

"Acıklıydı, değil mi?" diye sordu Bayan Otero.

"Evet. Çok da güzeldi."

Otero kravatına çekidüzen verdi. "Büyük besteciymiş. *Konçertosu* ilk kez Generalisimo'nun huzurunda çalındığı için gurur duymuştur."

"Evet, onu siz de gördünüz, değil mi?" diye yavaşça Barbara'ya sordu, Bayan Otero. "Onu görmeyi hep istemişimdir. Tepeden tırnağa ka-

dar asker bir adam."

Barbara gergin gülümsedi. "Evet." Birden Otero'nun Sandy ile fısıldaştığını duydu.

"Son Yahudi kafilesiyle ilgili bir haber var mı?"

"Evet. Vichy'ye geri yollanmaktan kurtulmak için her şeye razılar."

"Güzel. Daha fazla bir şey gösterebilmemiz lazım. Bunu başarırım." Otero, konuşmalarına Barbara'nın kulak misafiri olduğunu fark edince, yine sert bir bakış fırlattı. "Evet, Señora Forsyth," dedi. "Don Rodrigo, Generalisimo'ya tanışmaya gidecek midir, sizce?"

"Müziği çok beğendiğine eminim," dedi kadın, kayıtsız bir tavırla.

O sırada bir adam kalabalığı yararak onlara yaklaştı. Daha önce bakışı Sandy'yi rahatsız eden generaldi bu. Otero dudaklarını sıktı ve keskin bakışı Sandy'ye çevrildi. Sandy eğilerek adama dostça gülümsedi.

"General Maestre."

General ona gözlerinde soğuk bir anlamla baktı. "Señor Forsyth. Ve eski dostum Yüzbaşı Otero – Falanj rütbeniz bahsinde yanılmadım, değil mi?"

"Yanılmadınız efendim."

"Duyduğuma göre, projeniz olumlu gelişiyormuş. Sağda solda el konulmuş yapı malzemeleri ve aynı şekilde elde edilmiş kimyasallar."

"Biz sadece ihtiyaç duyduğumuz malzemeleri istiyoruz efendim." Otero'nun sesinde bir meydan okuma vardı. "Bizzat Generalisimo—"

"Onaylıyor. Evet, biliyorum. İspanya'yı yine refaha giden yola oturtacak ve elbette size de para kazandıracak bir proje."

"Ben bir işadamıyım," dedi Sandy gülümseyerek.

"Elbette. Bize yardım ediyor, bu arada zengin oluyorsunuz."

"Öyle olmasını umarım."

Maestre evet anlamında ağır ağır başını iki kez salladı. Barbara'yı

bir an kısık gözlerle inceledi, birden eğildi ve uzaklaştı. Barbara uzaklaşırken onun yavaşça "*sinverguenza*" diye mırıldandığını duydu. Ahlaksız, utanmaz anlamına gelen bir kelimeydi.

Otero, Sandy'ye baktı. Barbara, adamın korktuğunu görebiliyordu. "Önemi yok," dedi Sandy. "Her şey kontrol altında. Seninle yarın konuşuruz."

Otero kısa bir duraklama geçirerek, "*Algo va mal,* [bir şeyler yolunda değil]" diye homurdandı. Sonra sert bir sesle karısına, "Haydi gel," diye emretti ve çıkış kapısına yönelen küçük kafileye katıldılar. Sandy bara yaslanarak boş kadehinin sapını parmaklarının arasında evirip çeviriyordu. Düşünceliydi.

"Sorun ne?" diye sordu Barbara. "Her şey iyi gitmiyor derken kastettiği neydi?"

Sandy parmağını bıyığının üstünde gezdirdi. "Falanj süsüne püsüne rağmen adamcağız ihtiyar bir kadından farksız."

"Generali kızdıracak ne yaptın? Bu ülkede generallerin kızdırılması tehlikeli."

Genç adamın gözleri düşünceli ve yarı kapalıydı. "Maestre Madencilik Bakanlığı için yaptığımız projemizin malzeme komitesinde. O bir monarşisttir." Sandy omuzlarını silkti. "Politika bu işte. Mevki uğruna başvurulan manevralar."

"General, Falanj desteklediği için mi projenizden hoşlanmıyor?"

"Öyle. Ama Franco'nun onayına sahip olduğumuz için sonunda kaybeden Maestre olacak." Sandy doğrularak ceketinin yakasını düzeltti.

"Otero, Yahudiler hakkında ne söylüyordu?"

Sandy yine omuzlarını silkti. "Bu devlet sırrı. Komitenin çalışmalarını gizli tutmamız lazım. Almanlar öğrenecek olursa büyük tatsızlık çıkar."

"Nazilerin bu şekilde pohpohlanmasına çok sinirleniyorum."

"Varsın dalkavukluklarını yapsınlar. Ama hepsi bu kadar. Diplomasi oyunları." Genç adam sıkılmıştı. Elini Barbara'nın sırtına dayayarak "Haydi gel artık," dedi. "Programda bundan sonra Beethoven var. Savaşı unutmaya çalış. Bizim çok uzağımızda."

11

Alman uçağının Vigo'daki evin üstüne düştüğü gün Barbara'yla Bernie genç kadının Calle Mayor yakınındaki derli toplu küçük dairesine gitmek üzere tramvaya bindiler. Orada toz toprak içinde birbirlerine sarılarak oturdular. Eve geldiklerinde yine el ele olarak Barbara'nın yatağının üstüne çöktüler.

"İyi olduğuna emin misin?" diye sordu Bernie. "Yüzün kireç gibi beyaz."

"Aldığım yara sadece bir kesikten ibaret. Toz onu olduğundan kötü gösteriyor. Bir banyo yapmalıyım."

"Öyleyse git yap. Ben de yiyecek bir şeyler hazırlayayım." Bernie kadının elini sıktı.

Barbara banyosunu bitirene dek Bernie yemeği hazırlamıştı. Küçük masanın başında sosis ve bezelye yediler. İkisi de geçirdikleri şokun etkisinden kurtulamadıkları için suskundu. Bernie yemeğin ortasında uzanıp Barbara'nın elini avucuna aldı.

"Seni seviyorum," dedi. "Sözlerimde samimiyim. Gerçekten seviyorum."

"Ben de seni seviyorum." Kadın derin bir nefes aldı. "Sana – inanamamıştım. Çok gençken – izahı öyle zor ki."

"Kızların damarına basmaları mı?"

"Şimdi insana saçma geliyor, ama aynı şey yıllarca sürer, seni küçük düşürmelerinin sonu gelmezse farklı hissedersin. Çocuklar sanki niçin birini parmaklarına dolar, niçin nefret edecekleri birine ihtiyaç duyar ki? Bazen üstüme tükürürlerdi. Hiçbir nedeni yokken, sırf ben ben olduğum için."

Bernie kadının elini avucunda sıktı. "Niçin kendini onların söylediği şekilde kabul ediyorsun? Niçin benim söylediğim şekilde kabul etmiyorsun?"

Kadın hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Bernie masanın etrafını dönerek onun yanında yere diz çöktü ve onu kollarının arasında sıktı. Barbara içinin ferahladığını hissediyordu.

"Ben yalnız bir kere bir erkekle beraber oldum," dedi.

"Buna mecbur değilsin şimdi. Senin istemediğin bir şeyi asla yapmak istemem. Asla."

Barbara erkeğin koyu zeytin yeşili rengindeki gözlerine baktı. Geçmişin kafasının içinde giderek uzaklaştığını, bir koridorun ucunda eriyip kaybolduğunu hissediyordu. Derin bir soluk aldı.

"Ama ben istiyorum. Seni ilk gördüğüm günden beri istiyorum. Bu gece benimle kal, Caramanchel'e dönme."

"Şimdi uyumak istemediğine emin misin?"

"Eminim." Kadın gözlüğünü çıkardı. Bernie gülümseyerek onları ondan yavaşça aldı.

"Bunları seviyorum," dedi nazikçe. "Seni zeki gösteriyorlar."

Barbara gülümsedi. "Demek beni sırf komünizme kazandırmak için seçmedin?"

Yüzündeki gülümseme daha da derinleşen genç adam hayır anlamında başını salladı.

Gecenin ortasında Barbara erkeğin parmaklarının ensesini okşadığını hissetmesiyle uyandı. Oda karanlık olduğu için adamın başının sadece ana çizgilerini seçebiliyor, ama vücudunun yanında oluşunu hissediyordu.

"Bunun olduğuna inanamıyorum," diye fısıldadı. "Yani, seninle değil."

"Sana tanıştığımız ilk gün âşık oldum," dedi Bernie. "Hiç senin gibi bir kadına rastlamamıştım."

Barbara biraz sinirli bir gülüş salıverdi. "Benim gibi mi? O da ne demek?"

"Canlı, sevecen ve değilmişsin gibi davranmana rağmen hassas."

Barbara'nın gözleri dolu doluydu. "Benim için fazla yakışıklı olduğunu düşünmüştüm. Hayatımda gördüğüm en yakışıklı erkeksin." Fısıldadı. "Birlikte çıplak olduğumuz takdirde utanacağımı düşündüm."

"Deli kız. Deli kız." Bernie onu tekrar kollarının arasına çekti.

Kuşatılmış şehirde bu kadar mutlu olmak insana yanlışmış gibi geliyordu. Kuzeyde çarpışmalar sürüyor ve Franco kuvvetlerinin durdurulması devam ediyordu. Hükümet Valencia'ya kaçmıştı, Madrid de halkın Komünistlerin kontrolünde olduğunu söylediği komiteler tarafından yönetiliyordu. Şehir merkezindeki hoparlörler yoldaşları aralarındaki hainlere karşı tetikte olmaları için uyarıyordu.

Barbara çalışmalarını sürdürüyor, mahkûmların değiş tokuşu ve kayıp kişilere dair kovuşturmalarıyla uğraşıyordu. Bu korkunç kaos karşısında duyduğu çaresizliğin yanısıra içinde bir sıcaklık ve ferahlık hissi vardı. "Onu seviyorum," diye içinden geçiriyor, sonra inanamıyormuş gibi, "ve o da beni seviyor," diye düşünüyordu.

Bernie her gün ofisinin dışında onu bekliyor, birlikte genç kadının dairesine, sinemaya veya bir kafeye gidiyorlardı. Doktorlar Bernie'nin kolunun iyileşme yolunda olduğunu söylemişlerdi. Bir ay kadar sonra yine askerlik hizmetine hazır olacaktı. Uluslararası Tugaylar'a yeni katılımcılar bulmakta yardım etmek istediğini partiye söylemiş, ama kendisine yeterli adamları olduğu cevabını vermişlerdi.

"Keşke hiç dönmek zorunda olmasan," dedi Barbara, bir akşam ona.

Noel'den birkaç gün önceydi; sinemadan çıkıp gittikleri Centro'da bir barda oturuyorlardı. Orta Asya'nın modernleştirilmesi konulu bir Sovyet filmi görmüşler, onun arkasından da Jimmy Cagney'li bir gangster filmi seyretmişlerdi. Yaşadıkları karman çorman dünya da öyleydi. Bazı geceler Casa de Campo'daki Milliyetçiler sinemaların boşaldıkları saatlerde Gran Via'yı top ateşine tutuyorlardı, ama o gece olmadı.

"Cumhuriyetçi Ordusu'na kayıtlı bir askerim," diye karşılık verdi Bernie. "Beni çağırdıklarında gitmek zorundayım. Aksi takdirde kurşuna dizilirim."

"Keşke İngiltere'ye dönebilsek. Bütün bunlardan uzaklara. Kızılhaç'ta en çok korktuğumuz şey buydu. Askerler ve siviller arasında hiçbir farkın olmadığı bir savaş. Ve ortada hapsolmuş insanlarla dolu bir şehir." Kadın iç çekti. "Bugün sokakta yaşlı bir adam gördüm. Bir zamanlar meslek sahibi biriymiş gibiydi, üstünde kalın bir palto vardı, ama eskimiş ve toz içinde kalmıştı. Gelen geçene belli etmemeye çalışarak yiyecek bir şey bulurum ümidiyle çöp varillerinin içine bakıyordu. Benimle göz göze gelince öyle utandı ki."

"O adamın yoksul tabakadan daha fazla acı çektiğini sanmam. Ona da karneyle aynı erzağı veriyorlar. Sırf orta sınıftan olduğu için mi durum onun için daha kötü oluyor? Bu savaşın sürdürülmesi lazım. Bu gerekli."

Barbara masanın diğer tarafından erkeğin elini tuttu ve gözlerinin içine baktı. "Şimdi benimle memlekete dönmene izin verilse gelir miydin?"

Bernie önüne baktı. "Kalmak zorundayım. Bu benim görevim."

"Partiye karşı mı?"

"İnsanlığa."

"Keşke sendeki inanç bende de olsa. O zaman kendimi bu kadar kö-

tü hissetmezdim."

"Benimki inanç değil. Marksizm'i anlamaya çalışmanı isterdim, gerçeğin özünü göz önüne seriyor. Ah Barbara, her şeyi daha açık görebilmeni ne kadar isterdim."

Kadın yorgun şekilde güldü. "O konuda hiçbir zaman pek başarılı olmadım. Ne olur, geri dönme, Bernie. Eğer şimdi gidersen buna katlanabileceğimi sanmıyorum. Şimdi değil. Yalvarırım, İngiltere'ye dönelim." Uzanıp erkeğin elini tuttu. "İngiliz pasaportun var; buradan çıkabilirsin. Büyükelçiliğe iltica edebilirsin."

Bernie kısa bir an sustu. Derken Barbara, ona belirgin bir İskoç aksanıyla seslenildiğini duydu. Başını çevirdiğinde, barın başında yorgun görünüşlü üniformalıların arasında oturan sarışın bir genç adamın ona el salladığını gördü.

"Piper!" İskoçyalı kadehini kaldırdı. "Kolun ne âlemde?"

"İyidir, McNeil. Giderek iyileşiyor! Yakında döneceğim."

"No pasaran!" Asker ve Bernie birbirlerine yumruk selamını verdiler. Bernie Barbara'ya dönerek sesini alçalttı. "Yapamam, Barbara. Yapmak isterim, ama yapamam. Seni seviyorum, ama yapamam. Ayrıca pasaportum yok. Orduya teslim etmek zorunda kaldım. Ve ..." Genç adam derin bir iç geçirdi.

"Ne?"

"Hayatımın sonuna dek utanç duyarım." Bardaki askerleri çenesiyle işaret etti. "Onları terk edemem. Bir kadının anlamasının zor olduğunu biliyorum, ama yapamam. İstemesem de dönmek zorundayım."

"Gerçekten istemiyor musun?"

"İstemiyorum. Ama ben bir askerim. Neyi isteyip istemediğimin önemi yok."

Casa de Campo'da kilitlenen çatışmalar bir bakıma I. Dünya Savaşı'ndaki Batı cephesindeki savaşlara benzemişti. Ama herkes, baharda Franco'nun büyük olasılıkla şehrin güneyindeki açık arazilerden saldırıya geçeceğini söylüyordu. Hâlâ yeterince kayıp vardı; Barbara her gün cepheden arabalar veya kamyonlarla nakledilen yaralı askerler görüyordu. Halkın ruh hali de bir değişim yaşıyor, sonbaharın ateşli dövüşme isteği yerini bezginliğe bırakıyordu. Yokluklar da vardı; insanlar hasta görünüyor, mayasıl ve çıban gibi illetlere uğruyorlardı. Barbara, Bernie'yle paylaştığı daha kaliteli Kızılhaç yiyeceklerinden dolayı suçluluk duyuyordu. Dönüşümlü olarak kâh mutluluk yaşıyor, kâh sevgiliyi kaybetmek korkusuyla kıvranıyor ve erkeğin gelip hayatını kökünden değiştirdikten sonra çıkıp gidecek olmasına öfke duyuyordu. Bazen de öfkesi yerini umutsuz ve korku dolu bir bıkkınlığa bırakıyordu.

İki gün sonra Barbara'nın apartmanından ofisine yürüyorlardı. Hava aydınlık ve soğuktu, güneş yeni doğmuştu, kaldırımlarda don vardı. Günlük tayın için kuyruklar yedide başlıyordu ve Calle Mayor'daki hükümet dairelerinin dışında siyahlar içindeki kadınlar şimdiden beklemekteydi.

Kadınlar birden konuşmayı bırakıp sokağın diğer ucuna bakışlarını diktiler. Barbara bir çift atlı arabanın onlara doğru geldiğini gördü. Arabalar geçerken taze katran kokusu burnuna çarptı ve arabaların küçük beyaz tabutlarla dolu olduğunu gördü. Tabutlar ruhları henüz kirlenmemiş küçük çocuklar içindi; Katolik inanışının gereği olan uygulamalar hâlâ yaşıyordu. Kadınlar onlara umutsuzca ve konuşmadan baktılar. Bir tanesi istavroz çıkardı ve sonra ağlamaya başladı.

"İnsanlar dayanma güçlerini tüketmek üzereler," dedi Barbara. "Daha fazlasına katlanamayacaklar. Bunca ölüm!" Derken o da sokağın ortasında ağlamaya başladı. Bernie kolunu onun omuzlarına doladı, ama genç kadın onu itti. "Seni de bir tabutun içinde görür gibiyim! Seni!"

Genç adam onu biraz uzağında tutarak gözlerinin içine baktı. "Franco Madrid'i alırsa katliam olacaktır. Onları terk etmeyeceğim. Asla terk etmeyeceğim!"

Noel geldi. Barbara'nın dairesinde bir koyun eti yahnisi yedikten sonra yukarıya çıktılar ve birbirlerinin kollarının arasında yatarak konuştular.

"Beklediğim Noel bu değildi," dedi Barbara. "Birmingham'da olup annem ve babamla birlikte ablamı ve ailesini görmeye gideceğimizi düşünüyordum. Ama bir iki gün sonra orada huzurumdan eser kalmıyor, kaçmak istiyorum."

Erkek onu kollarının arasında sıktı. "Sana ne yaptılar ki kendi hakkında bu kadar önyargılı olabilmişsin?"

"Bilmiyorum. Öyle oldu işte."

"Kızman gerekir."

"Niçin Kızılhaç için çalışmaya gittiğime hiç akılları ermedi." Genç kadın parmağını erkeğin göğsünün üstünde gezdirdi. "Benim evlenip Carol gibi çoluk çocuk sahibi olmamı isterlerdi."

"Çocuk ister misin?"

"Yalnız artık savaş diye bir şey kalmadığında."

Bernie karanlıkta elleri dolaşarak ikisi için de sigara yaktı. Sigaraların kırmızı ışığında yüzünün ciddi olduğu görülüyordu. "Ailem için salt hayal kırıklığı oldum. Rookwood'un bana sağladığı her şeyi kaybettiğimi düşünüyorlar. Keşke o uğursuz bursu hiç kazanmasaydım diyorum."

"Okuldan hiç mi bir şey elde etmedin?"

Bernie acı acı güldü. "Bana en azından dilimizi öğrettiklerinden küfretmesini biliyorum."

Barbara genç adamın kalbini buldu ve elini üstüne dayayarak yu-

muşak küt küt atışını duydu.

"Belki bizi birbirimize çeken de buydu. İki hayal kırıklığı." Barbara durup sordu. "Alın yazısına inanıyorsun Bernie, değil mi?"

"Hayır. Tarihsel kadere inanırım."

"Arada ne fark var?"

"Alınyazısını etkileyebilir, engelleyebilir veya ileriye koşturabilirsin. Ama kaderi değiştirmek için yapabileceğin bir şey yoktur."

"Alın yazımın seninle birlikte olmak olmasını isterim."

Kadın derin bir soluk alan erkeğin göğsünün kabardığını, sonra da süratle indiğini hissetti. "Barbara."

"Ne?"

"Artık sağlığımın düzeldiğini biliyorsun. Beni bir iki hafta sonra Albacete'deki eğitim kampına yolluyorlar. Dün söylediler."

"Aman Tanrım." Genç kadın çökmüştü.

"Üzgünüm. Söylemek için en uygun zamanı bekliyordum, ama öyle bir zaman yok, değil mi?"

"Yok."

"Yaşayıp yaşamamak eskiden umurumda değildi, ama şimdi her şey değişti. Artık geri döneceğim."

Gitmesini izleyen iki hafta boyunca kadın Bernie'den hiçbir haber alamadı. İşine gidiyor, gün boyunca sürüklenerek görevlerini yerine getiriyordu, fakat akşam evine dönüp sevgilisini orada bulamayınca, sessizlik Bernie şimdiden ölmüş gibi onu eziyordu.

Şubatın ilk haftasında Madrid'in güneyindeki bir Faşist saldırısına dair haberler gelmeye başladı. Şehri kuşatıp çevresiyle bağlantısını kesmeyi planlıyorlardı; ama Jarama Nehri kıyılarında durduruldular. Radyo ve gazeteler kahramanca bir savunmadan, Franco'nun ilerleyişinin

daha başlamadan durdurulmasından söz ediyordu. Uluslararası Tugaylar çarpışmalarda ön plandaydı ve ağır kayıplar olduğu da bildiriliyordu.

Barbara her sabah işten önce Puerta del Sol'daki ordu karargâhına gidiyordu. Personel önce onu şüpheyle karşıladı, ama Barbara'nın ikinci ve üçüncü gelişinden sonra anlayışlı davrandılar. Genç kadın kendini ihmal ediyor ve kilo kaybediyordu, gözlerinin altında mor halkalar belirmişti. Ne kadar acı çektiği görülebiliyordu.

Karargâh tam bir kaos halindeydi, üniformalı memurlar ellerinde belgelerle sağa sola koşuyorlar, her tarafta telefonlar çalıyordu. Barbara, bu telefon hatlarından bazılarının cepheyle bağlantılı olup olmadığını, bu zil seslerinden birinin Bernie'nin şu sırada olduğu yerden edilen bir telefondan mı kaynaklandığını merak etti. Zaten son zamanlarda yaptığı hep buydu: kafasının içinde bağlantılar kurmak. Gündüzler aynı güneş, geceleri aynı ay bizi aydınlatıyor, elimde onun tuttuğu bir kitap var, ağzıma götürdüğüm çatal bir zamanlar onun da ağzına girmişti gibi şeyler ...

Şubatın ikinci ve üçüncü haftasında çok şiddetli çarpışmalar oldu, ama hâlâ bir haber alamamıştı. Mektup da gelmemişti, ona cepheyle iletişimin çok bozuk olduğunu söylediler. Şubat sonuna doğru çarpışmalar hafifleyerek yeni bir durgunluk dönemine girdi. Barbara yakında haberlerin gelmeye başlayacağını ümit ediyordu.

En sonunda baharın başlangıcında soğuk bir gün olan şubatın son gününde haberi aldı. Her zamanki gibi işten önce karargâha gelmişti. Bu defa bir memur ona yandaki bir odada beklemesini söyledi. Genç kadın kötü bir haber alacağını hemen anlamıştı. İçinde bir masa ve bir daktilo, duvarında da Stalin'in bir portresi olan, küçük ofiste oturup bekledi. Konuyla tamamen ilgisiz olduğu halde adamın o koca bıyığını nasıl düzenli tuttuğunu düşündü.

Derken kapı açıldı ve içeri yüzbaşı üniformalı bir adam girdi. Elinde bir kâğıt vardı ve yüzü gülmüyordu. Barbara, kırılan buzlardan soğuk bir suyun içine düşmüş gibi titredi. Yerinden kalkıp adamın elini sıkmadı, sadece orada oturmaya devam etti.

"Bayan Clare, günaydın. Duyduğuma göre defalarca buraya gelmişsiniz."

"Evet. Haber almak için." Yutkundu. "O öldü, değil mi?"

Subay bir elini kaldırdı. "Kesin olarak bilmiyoruz. Emin değiliz. Ama adı, öldürüldüğü sanılan kayıplar listesinde. İngiliz taburu ayın on üçünde çok şiddetli bir çarpışmanın ortasındaydı."

"Öldürüldüğü sanılan kayıplar," dedi Barbara donuk bir sesle. "Bunun anlamını biliyorum. Sadece cesedini bulmadınız."

Subay yanıt vermedi ve başını eğmekle yetindi.

"Kahramanca savaşmış ve Faşistlerin ilerleyişini kendi başlarına iki gün durdurabilmişler." Subay bir an durup ardından ekledi. "Ölenlerin çoğunun kimliği saptanamamış."

Barbara oturduğu sandalyeden aşağı kaydığını hissetti ve yere yığılınca çılgın gibi hıçkırmaya başladı. Kendini zemindeki tahtalarına bastırıyordu; çünkü o tahtaların altında toprak, Bernie'nin şimdi gömülü bulunduğu toprak vardı.

12

Ritz'in yemek salonu ışıl ışıl parlayan avizelerle aydınlatılmıştı. Harry, büyükelçilik personeli için ayrılmış uzun yemek masasında yerini aldı. Tolhurst ile protokol bahsinde onu eğiten Goach adındaki ihtiyarın arasındaki koltuğa dikkatle yerleşmişti. Goach dazlak kafalıydı, sarkık ve beyaz bir bıyığı, yumuşak bir sesi vardı; uzun siyah bir kordona bağlı monokl takıyordu. Ceketinin yakası kepek içindeydi.

Masanın etrafındakilere göz gezdirirken Harry'nin gömleğinin yakası boynuna sürtünüyordu. Elçiliğin iki düzine memuru İngiltere'yi temsil ediyordu. Masanın başında Hoare, çirkin ve iri bir kadın olan Lady Maud ile oturuyordu. Denizci üniforması madalyalarla ışıldayan Hillgarth, Hoare'ın diğer yanındaydı.

Harry, Sandy ile karşılaşması hakkında Hillgarth'a bilgi vermişti. Tolhurst da orada hazır bulunmuştu. Hillgarth genç adamın kaydettiği ilerlemeden, özellikle akşam yemeğine davet edilişinden hoşnut olmuş ve Barbara hakkında öğrendikleri de onu fazlasıyla ilgilendirmişti.

"Bak bakalım, onu işleri hakkında daha fazla konuşturabilecek misin," dedi Hillgarth. "Diğer konukların kimler olacakları hakkında bilgin yok mu?"

"Hayır. Sormadım da. Fazla meraklı görünmek istemedim."

Hillgarth başıyla onayladı. "İyi düşünmüşsün. Peki sevgilisinin, onun planları hakkında bilgisi var mıdır?"

"Bilmiyorum." Harry kaşlarını çattı.

"Onunla *sadece* arkadaş mıydınız?"

"Evet, efendim. Yalnız gerekli olmadıkça Barbara'yı bu işlere karış-

tırmak istemiyorum. Ama gördüğüm kadarıyla bu gerekli olacağa benziyor. Birlikte olmaları garibime gitti aslında. Sandy'nin Bernie ile arası hiç iyi değildi."

"Merak ettim," dedi Tolhurst, "acaba düşmanının sevgilisi olduğu için mi kızı elde etmek istedi acaba?"

Harry yine başını salladı. "Bilmiyorum. Ama onu tanıdığım sıralarda Sandy daha çocuktu. O zamandan beri çok değişmiş. Her hareketi yapmacık ve aşırı fiyakalı izlenimi bırakıyor. Ama beni gördüğüne sevindiğini söylerken samimiydi." Yine kaşlarını çattı.

"Bundan yararlanmalısın." Hillgarth gayet ciddiydi. "Sana verilen görev çok önemli. Bu altın işi daha geniş bir tablonun parçası. Bütün mesele rejimi ne şekilde idare edeceğimiz. Bu çok, hem de çok önemli."

Harry de Hillgarth'a baktı ."Biliyorum efendim."

Garson beyaz renkli ve büyük bir menüyü Harry'nin önüne koydu. Yemek listesi savaş öncesini çağrıştırıyordu. Londra'daki Ritz'de hâlâ böyle nefis yemekler servis edilip edilmediğini merak etti. O sabah Will'den bir mektup almıştı. Kuzeni Orta İngiltere kırsalındaki bir yerde bulunan yeni bir göreve atanmıştı. Bombalardan uzaklaşmış olacakları için Muriel çok seviniyor, bir yandan da yokluklarında evlerinin soyulmasından korkuyordu. Memleket haberleri Harry'nin içini zor dayanılır bir özlemle doldurmuştu. İçini çekerek menüden başını kaldırınca, gri üniformalı dört subayın biraz ötelerinde bulunan bir masadaki Madridli'lerin arasına oturduklarını gördü. Sert seslerini duyup da kim olduklarını anlamamak imkânsızdı.

"Almanlar da geldiler," dedi Tolhurst yavaşça. "Askerî danışmanlar. Gestapo'nun adamları sivil olarak geziyorlar."

Almanlardan biri o sırada Harry ile göz göze geldi, bir kaşını kaldırdı ve sonra başını diğer yana çevirdi.

"Ritz bugünlerde Almanlar ve İtalyanların uğrak yeri," diye devam etti Tolhurst. "Sir Sam bu nedenle arada sırada burada boy göstermemizi istiyor." Birden sordu. "Yarın için hazır mısın? Dostumuzun verdiği yemeğe."

"Hazırım."

"O kızın bir şey bilip bilmediğini merak ediyorum." Tolhurst'ün de merak içinde olduğu bakışından belliydi.

"Bilmiyorum, Tolly." Harry sofraya bakışını dikti. Bu geceki yemeğin de kendine göre bir programı vardı: neşeli, rahat görünmek, kabinedeki değişiklikler yüzünden endişeli davranmamak direktifini almışlardı. Herkes bol bol içiyor, şakalar yapıyor, kahkahalarla gülüyordu. Bir spor kulübü yemeğindeydiler sanki. Masayı doldurmak için getirilen elçilik sekreterleri rahatsız görünüyorlardı.

Kolalı beyaz ceketli garsonlar yemekler ve şarabı getirmeye başlamışlardı. Yiyecekler nefisti: Harry'nin gelişinden beri yediklerinin en iyisi. "Eski standartlar hayata geçiriliyor gibime geliyor," dedi hemen yanındaki Goach. Harry adamın kaç yaşında olabileceğini merak etti; onun kırk yıl önceki İspanyol-Amerikan Savaşı'ndan beri elçilikte olduğunu söylüyorlardı. Görünüşe bakılırsa, kimse İspanyol protokolünü onun kadar iyi bilmiyordu.

"Yemeklere bakılırsa, eski standartlar Ritz'de hayata geçirilmiş bile," dedi Harry.

"Başka yerlerde de. Tiyatroları ve Opera binasını da açıyorlar. İhtiyar Kral'ın orada benimle konuştuğunu anımsıyorum. Çok sevimli biriydi. İnsanı hemen rahatlamış hissettiriyordu." İç çekti. "Bence Generalisimo onu geri dönmeye davet etmek ister, ama Falanj lafını bile ettirmiyor. Ahlaksızlar. Duyduğuma göre, perşembe günü üstünüze un yağdırmışlar."

"Doğru duymuşsunuz."

"Hepsi ayak takımı. Adamda Habsburg çenesi vardı. Biliyorsunuz, pırtlak bir çene."

"Ne?"

"Kral Alfonso'dan söz ediyorum. Ama fazla belirgin değil. Kral sülalesinden olmanın bir dezavantajı. Windsor Dükü de haziranda Madrid'ten geçmişti." Goach başını salladı. "Onu elçilikten hızla geçirip Lizbon'a postaladılar. Resmi resepsiyon falan olmadı. Ne de olsa sadece *eskiden* kraldı." Goach üzüntülü bir yüzle başını salladı.

Harry masanın etrafındakilere bir kez daha göz gezdirdi. Bernie bütün bunlar hakkında ne düşünürdü acaba diye aklından geçirdi.

"Ne düşünüyorsun?" diye birden sordu Tolhurst. Harry ona döndü.

"Kendimi bazen Harikalar Diyarı'nda gibi hissediyorum," dedi yavaşça. "Birden karşımıza resmî kıyafetli bir tavşan çıksa hiç şaşırmam."

Tolhurst şaşırmış gibiydi. "Ne demek istiyorsun?"

Harry gülmeye başladı. "Dışarıdaki hayatın neye benzediğinden haberleri yok." Genç adam başıyla pencereyi işaret etti. "Bu şehirde gördüğün berbat sefalet seni hiç etkilemiyor mu, Tolly?"

Tolhurst düşünceli bir tavırla kaşlarını çattı. Harry konuşma uğultuları arasında büyükelçinin sert sesini duydu. "Bu Özel Operasyonlar saçmalığı çılgınlıktan başka bir şey değil. Duyduğuma göre, İngiliz askerlerini siyasal savaşım konusunda eğitmek için Cumhuriyetçi İspanyol mültecileri kullanıyorlarmış. Kahrolası Komünistler."

"Bütün Avrupa'yı yakacaklar," diye söze karıştı Hillgarth.

"Aynen Winston'ın dediği gibi," diye sesini yükseltti Hoare. "Kızılların nasıl adamlar olduğunu *bilirim*. Çar alaşağı edildiği sırada Rusya'daydım."

Hillgarth sesini alçalttıysa da Harry onu duydu. "Ben de seninle ay-

nı fikirdeyim, Sam. Ama şimdi bunun sırası değil."

Tolhurst karamsar düşüncelerinin arasından sıyrıldı. "Galiba bu tür şeylere alışığım. Küba'daki yoksulluk da buradan farklı değil."

"Ama ben alışamıyorum," dedi Harry.

Tolhurst bir an düşündü. "Sen hiç bir boğa güreşi seyrettin mi?"

"1931'de bir kez gitmiştim. Ama hoşuma gitmedi. Neden sordun?"

"İlk gidişimde adeta hasta oldum. Boğaya kılıcı sapladıklarında bütün o kanları, sonra kesik kafası restorana getirildiğinde zavallının yüzünde gördüğüm kalıplaşmış dehşeti unutamıyorum Ama gitmek zorundaydım; bu da diplomat hayatının bir parçasıydı. İkinci gidişimde olanlar bana o kadar dehşet verici gelmedi. Eninde sonunda bir hayvan diye düşündüğümü hatırlıyorum. Üçüncü gidişimdeyse matadorun becerisi ve cesaretine hayranlık duymaya başladım. Eğer bir diplomatsan, bir ülkenin kötü yanlarını görmezlikten gelmen gerekiyor. Beni anladın mı?"

Ya da casussan, diye düşündü Harry. Çatalıyla beyaz örtünün üstüne bir şekil çizdi. "Her şey böyle başlıyor, değil mi?" dedi. "Korunmak için duygularımızı köreltiyor, zulmü ve acıları görmez oluyoruz."

"Bütün korkunç şeyleri düşünmeye kalkarsak, o şeylerin bizim de başımıza geldiğini kurmaya başlarız. Bazen ben de bunu yapıyorum." Tolhurst sıkıntıyla güldü. Harry masanın etrafında oturanların üzerinde bakışını gezdirince gülümsemelerin nasıl da zoraki olduğuna ve gülüşlerin maskelediği hırçınlığa dikkat etti.

"Böyle hissetmekte yalnız olduğunu sanmıyorum," dedi.

Tolhurst'ün diğer yanındaki biri, kolunu kavrıyarak bir dolabın içinde birlikte yakalanan iki memuru fısıldayarak anlatmaya başladı. Dedikodu dinlemek Tolhurst'ü biraz rahatlatmıştı.

"Julian bir eşcinsel ha? İnanmıyorum."

Harry yine Goach'a döndü. "Somon çok güzelmiş."

"Hakikaten çok güzeldi."

"Ne dediniz?" Harry yaşlı adamın yanıtını duymamıştı. Sağırlığı kalabalık içinde bir sorun olabilirdi. Bir an yönünü şaşırmış gibi bocaladı.

"Ben de somonun çok güzel olduğunu söyledim," dedi Goach.

Harry öne eğildi. "Siz uzun zamandır diplomatik servistesiniz. Geçen gün Aziz George Şövalyeleri diye bir şey duydum. Bunun ne olabileceği hakkında bir fikriniz var mı? Elçilik argosu gibi bir şey mi acaba diye merak ettim."

Goach monoklünü düzelttikten sonra kaşlarını çattı. "Olduğunu sanmıyorum, Brett. Böyle bir şeyi ilk defa duyuyorum. Siz nerede duydunuz?"

"Büyükelçiliğin çevresindeki bir yerde. Garibime gitmişti."

Goach yine hayır anlamında başını salladı. "Üzgünüm, ama hiçbir fikrim yok." Hoare'ye bir an baktıktan sonra şöyle dedi: "Elçimiz mesleğinin iyisidir. Kusurları olsa da İspanya'yı savaşın dışında tutacaktır."

"Umarım," dedi Harry ve ekledi: "İspanya eğer savaşın dışında kalır ve biz bu savaşı kazanırsak, bu ülkeye ne olacak?"

Goach hafif bir gülüş salıverdi. "Önce savaşı kazanalım da." Kısa bir süre düşündü. "Ama Franco savaşa girmez ve hükümetteki Faşist elemanları kontrol altında tutarsa, ona minnettarlık duymamız gerekecek, değil mi?"

"Onun kalben bir kralcı olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Buna eminim. Yaptığı konuşmaların dikkatle analizini yaparsanız, İspanya'nın gelenekleri ve köklü değerlerine büyük önem verdiğini görebilirsiniz."

"Ya ülkenin insanları?"

Goach omuzlarını silkti. "Oldum olası ödün vermeyen bir yönetime

ihtiyaç duymuşlardır."

"Aradıklarını buldular sayılır."

Goach bakışını önündeki tabağa dikti. Masanın diğer ucunda kahkahalar koparken bunu daha fazla gürültü yapmaya çalışan Almanların kaba gülüşleri izledi.

13

Barbara salı günü yine Luis ile görüşmeye gitti. Huzurlu, sakin ve güzel bir gündü. Ağaçlardan yapraklar dökülüyordu. Castellana trafiğe kapalı olduğu için buluşmaya yürüyerek gitmişti. Reich'ın kodamanı Himmler, daha geç saatte Kraliyet Sarayı'nda Generalisimo'yla görüşmeye giderken otomobille buradan geçirilecekti.

Barbara Castellana'dan geçmek zorundaydı. Bütün binalar ve caddede gamalı haçla bezenmiş bayraklar dalgalanıyordu. Gri binaların oluşturduğu fonun önünde al bayraklar göz kamaştırıyordu. Yolda belli aralıklarla sivil muhafızlar diziliydi ve bazıları kollarının arasında hafif makineli tüfekler tutuyordu. Biraz ileride Falanj gençleri ellerinde gamalı haç bezeli küçük bayraklarla kaldırımlarda sıra olmuşlardı. Barbara hızlı adımlarla karşı kaldırıma geçti ve Centro'ya giden sokaklar labirentinde gözden kayboldu.

Kafeye yaklaşırken kalbi hızlı hızlı atıyordu. Luis gelmişti, Barbara onu pencereden gördü. Aynı masada elinde bir kahve fincanıyla oturuyordu. Suratı asıktı. Barbara adamın ne kadar pejmürde kılıklı olduğuna bir kez daha dikkat etti; üstünde havları dökülmüş aynı ceket vardı, ayaklarında da ip tabanlı ucuz sandaletler göze çarpıyordu. Derin bir soluk alıp içeri girdi. Bardaki kadın Franco'nun portresinin altından ona başıyla selam verdi. Generalisimo'nun soğuk bakışlarından kaçabilmek isterdi; ama bugünlerde her yerde, hatta posta pullarının üstünde bile karşısına çıkıyordu.

Luis rahatlamış gibi gülümseyerek ayağa kalktı. *"Señora. Buenos dias.* Gelmeyeceksiniz sandım!"

Barbara gülümsemeden yanıt verdi. "Üzgünüm. Yürümek zorunda kaldım ve yol da tahmin ettiğimden uzundu galiba. Malum, Himmler'in ziyareti."

"Önemi yok. Bir kahve içer miydiniz?"

Genç kadın ona o berbat kahveden getirilmesine karşı koymadı. Bir sigara yaktı, ama bu defa adama ikram etmedi. Derin bir soluk alıp gözlerinin içine baktı. "Señor Luis, işimizi konuşmadan önce size sormam gereken bir şey var."

"Buyrun."

"Geçen defa bana ordudan baharda ayrıldığınızı söylemiştiniz."

"Doğru." Luis şaşırmış görünüyordu.

"Ama bana aynı zamanda orada *iki* kış geçirdiğinizi söylediniz. Bu nasıl olur? Cuenca geçen yılki yenilgi ve teslime dek Kızılların elindeydi."

Luis zorlukta yutkundu. Sonra yüzünde mahzun bir gülümseme belirdi. "*Señora*, oralarda iki kış geçirdiğimi söylemiştim, Cuenca'da değil. Geçen yıl orada, başka bir bölgedeydim. Teruel'deki bir görev yerinde. O adı hatırlıyor musunuz?"

"Evet, elbette. Savaşın en kanlı çarpışmalarından biri orada olmuştu." Barbara, adamın kullandığı kelimeleri hatırlamaya çalıştı.

"Teruel, Cuenca'ya yüz kilometre uzaklıkta, ama hâlâ oralardadır. Yüksek ve soğuk bir yer. Savaş sırasında soğuk ısırmasına uğrayan üç askeri, donan ayaklarının kesilmesi için siperlerden götürmek zorunda kaldılar." Luis şimdi öfkeli görünüyordu.

Barbara derin bir soluk aldı. "Anlıyorum."

Luis dobra konuştu. "Size doğruyu söylemediğimden kuşkulandınız."

"Emin olmak zorundayım, Señor Luis. Pek çok şeyi tehlikeye atıyo-

rum. Her şeye emin olmam gerekiyor."

Adam başıyla onayladı. "Tamam. Anlıyorum. Evet, dikkatli olmak iyidir." Kollarını iki yana açtı. "Ne zaman isterseniz bana her şeyi sorabilirsiniz."

"Teşekkür ederim." Barbara bir sigara daha yaktı.

"Geçen hafta sonu Cuenca'ya gittim," dedi Luis. "Size söz verdiğim gibi."

Barbara başını eğdi. Adamın yine gözlerinin içine baktı, ama bu gözlerde bir şey okumak mümkün değildi.

"Ben şehirde kaldım, Agustin de beni görmeye geldi," dedi. "Kampta Bernard Piper adında bir mahkûmun olduğunu doğruladı. Adam kampın açılışından beri oradaymış."

Barbara, Bernie'nin adının geçmesinin onu ne denli etkilediğini Luis'in görmemesi için başını eğdi. Sakin olmalı, kontrolü kaybetmemeliydi. İnsanların en küçük umuda nasıl dört elle sarıldıklarını mültecilerle ilgili çalışmalarından biliyordu.

Başını kaldırıp adamın gözlerinin içine baktı. "Kanıt istediğimi takdir edersiniz, señor. Kardeşinizden arkadaşım hakkında daha çok bilgi vermesini istemelisiniz. Size veya Markby'ye söylemediğim, sizin bilemeyeceğiniz şeyler. Örneğin, sarı saçlı oluşu değil, bunu fotoğrafından da görebildiniz."

Luis arkasına yaslandı. Dudaklarını büzmüştü.

"Bu makul bir istek," dedi Barbara. "Savaşta Uluslararası Tugay mensuplarının binlercesi öldü, Piper'ın hayatta kalma şansının ne kadar zayıf olduğunu biliyorsunuz. Her şeyden önce bana bir kanıt vermeniz lazım."

"Ben ise yoksul adamın biriyim ve böyle bir öykü uydurmuş olabilirim, ha?" Adam başını salladı. "Hayır señora, haksız olduğunuz söyle-

nemez. Ne berbat bir dünyada yaşıyoruz, değil mi?" Bir an düşündü. "Agustin'den, o adam hakkında tüm bildiklerini bana söylemesini isteyip, sonra size ayrıntıları nakletsem nasıl olur?"

"İyi olur."

"Señor Markby ile tekrar konuştunuz mu?"

"Hayır." Barbara bunu denemişti, ama gazeteci hâlâ şehir dışındaydı.

Luis öne eğildi. "Tekrar Cuenca'ya gideceğim, ama kardeşimi görmeye çok sık gidemem, yoksa insanlar kuşkulanır." Luis gergin görünüyordu. Avucuyla alnını sıvazladı. "Annemizin durumunun kötüleştiğini söyleyebilirim elbette. Kendisi hasta." Luis başını doğrulttu. "Ama zaman önemli olabilir, Señora Clare. Söylentileri duymuşsunuzdur. İspanya eğer savaşa girecek olursa siz gitmek zorunda kalırsınız. Askeriniz de, eğer bir Komünistse, Almanlara teslim edilebilir. Fransa'da böyle olmuştu."

Bu doğruydu. Ama Barbara merak etti: Adam onu korkutmaya ve acele etmesini sağlamaya mı çalışıyordu?

"Bir şey yapacak olsanız," diye tekrar etti. Sesini alçalttı. "Yani kaçmasına yardım etmek gibi?" Genç kadının kalbi küt küt atıyordu.

Luis başıyla onayladı. "Agustin bunun yapılabileceğini düşünüyor. Ama tehlikeli olacaktır."

"Nasıl?" diye sordu kadın. "Bu nasıl yapılabilir?"

Luis öne eğilerek sesini alçalttı. "Kampın nasıl işlediğini size izah edeyim. Dikenli tellerle çevrili ve makineli nöbetçilerin beklediği kontrol kuleleri var." Barbara elinde olmayarak titredi. "Üzgünüm, *señora*. Bu kampların nasıl yerler olduklarını anlatmalıyım."

"Biliyorum. Devam edin."

"Kamp içindeki birinin dışarı çıkması imkânsızdır. Ama çalışma

grupları her gün çıkarak yolları onarmaya, su boruları döşemeye, dağlardaki bir taşocağında çalışmaya gidiyor. Piper bir süredir taşocağı - grubunda. Agustin eğer çalışma grubuna gardiyan olmayı başarırsa, arkadaşınızın kaçmasına belki yardım edebilir. Belki bir bahane yaratıp Piper'a bir yere giderken refakat edebilir, sonra Piper orada ona güya saldırır ve kaçar. Kaçırma planımızı ancak bu noktaya kadar getirebildik."

Barbara başıyla onayladı. Mümkünmüş gibi görünüyordu.

"Bu, aklımıza gelen biricik yol. Ama kaçış anlaşıldığında Agustin sorguya çekilecektir. Eğer gerçek anlaşılırsa, kurşuna dizilir. Bu tehlikeyi ancak para uğruna göze alabilir." Luis genç kadına ciddi şekilde baktı. "Şimdi açık konuşalım."

Barbara Luis'e göstermeden derin soluklar almaya çalışıyordu.

"Agustin'in hizmet süresi baharda doluyor ve kardeşim de uzatmayı istemiyor. Bu işten hoşlananlar var, ama Agustin öylelerinden değil. Bu işi sırf Sevilla'daki annemize destek olmak için yapıyor."

"Yani kaç para lazım?"

"İki bin peseta."

"Bu çok fazla," dedi kadın, para korktuğu miktardan az olduğu halde.

"Agustin hayatını tehlikeye atacak."

"Eğer razı olursam parayı İngiltere'den getirtmem gerekiyor. Döviz kısıntıları nedeniyle bu iş kolay olmayacak." İç çekti. "Ama Bernie'nin o kampta olduğuna beni inandırabilirseniz, o zaman görüşürüz."

"Önce para üzerinde bir anlaşmaya varmalıyız, *señora* "

"Hayır. Önce kanıtı isterim." Genç kadın sigarasından bir nefes çektikten sonra duman bulutunun arasından adama baktı. "Cuenca'ya bir ziyaret daha yapmanız tehlikeli olmasa gerek. Size yol parasını veri-

rim." İçinden acaba seni tekrar görecek miyim diye düşünüyordu.

Luis bir an duraksayıp kabul etti. Barbara, yıllar yılı üçkâğıtçı memurlarla pazarlık ede ede bu işe alışmış olmasına şükrediyordu. Luis arkasına yaslandı. Yorgun görünüyordu. Barbara, adam bu işe benim kadar alışık değil, diye düşündü.

"Agustin onun hakkında, Bernie hakkında başka bir şey, örneğin nasıl olduğu hakkında bir şey söyledi mi?" diye sordu. Sevdiği adamın adını söylerken sesi titriyordu.

"İyiymiş. Ama kış mahkûmları çok zorlar, onları çabuk yıpratır." Luis genç kadına ciddi bir yüzle baktı. "Eğer bu işi yaparsak Cuenca'ya gelmek zorunda kalacaksınız. Onu Madrid'e İngiltere Büyükelçiliğine kaçırmak zorundasınız. Bir arabanız var mı?"

"Evet. Evet, bunları yapabilirim."

Luis gözlerinde hesapçı bir anlamla genç kadına baktı. "Kocanız, o, hiçbir şey bilmiyor mu?"

"Bir fikrim yok." Barbara başını kaldırdı. "Bütün istediğim Bernie'yi kurtarmak ve onu İngiltere'ye göndermeleri için de İngiltere Büyükelçiliğine sokmak."

"Pekâlâ." İspanyol göğüs geçirdi. Barbara başka bir sigara yaktı ve bir tane de adama verdi.

"Yani haftaya burada buluşacak mıyız?" diye sordu. "Gelecek hafta?"

"Aynı saatte." Luis sıkılmış görünüyordu. "Bana yol parasını şimdi vermeniz lazım."

Para yüzünden bir kez daha dışarı çıktılar. Barbara ona zarfı uzatırken Luis acı acı güldü.

"İspanyollar bir zamanlar gururlu bir ulustu. Şimdi şu yaptıklarımıza bakın." Birden dönüp hızlı adımlarla uzaklaştı, pejmürde silueti çok

geçmeden yolda gözden kayboldu.

Eve dönüş yolunda yine barikatlar vardı ve Calle Fernando el Santo'ya sapıp ardından İngiltere Büyükelçiliğinin önünden geçmek zorunda kaldı. Binaya baktı. Harry Brett herhalde içerideydi, bu gece onu görecekti. Bernie'nin arkadaşı Harry'yi.

Sokağın alt başında muhafızlar yayaları Castellana'dan geri çeviriyorlardı.

"Üzgünüm, *señora*," dedi bir tanesi. "Önümüzdeki bir saat süresince kimse oradan geçemez. Güvenlik meselesi."

Barbara itaat ederek geri çekildi. Küçük bir kalabalık toplanmıştı. İleride genç sesler yaşa diye bağırıyorlardı. Derken siyah bir Mercedes motosikletli askerlerle çevrilmiş bir halde ağır ağır geçti. Arabanın motor kapağının üstünde gamalı haçlı ince uzun bir bayrak dikkati çekiyordu. Barbara şiş ve soluk bir yüz ve yüzün sahibinin siyah üniformasıyla başlığını gördü. Güneş ışınları gözlük camlarını ışıldattığında, Heinrich Himmler dönerek ona bir an baktı gibi geldi. Sonra araba, dökülmüş güz yapraklarını havalandırarak uzaklaştı. İleride Falanj Gençliğinden yine alkışlar yükseldi. Barbara ürpererek başını diğer yana çevirdi.

14

Harry Castellana boyunca yürüdü. Binalardaki Nazi bayrakları şehrin üstüne çöken sisin içinde yüzüyor izlenimi uyandırıyordu. Ekim sonları geldiği için akşamları adamakıllı serin olmaya başlamıştı. Sandy ve Barbara'daki akşam yemeği için Vigo'ya giden tramvaya binmeye gidiyordu.

O öğleden sonra Tolhurst ile birlikte daha Barbara hakkında bir süre konuşmuşlardı.

"Bu bizim için sürpriz oldu," demişti Tolhurst. "Adamın nerede oturduğunu bilmiyorduk. Kaynağımız bir kadınla yaşadığını söylemişti, ama bir İspanyol fahişesidir diyorduk."

"Nasıl olup da Sandy ile beraber olduklarını bilmek isterdim," diye dudak bükmüştü Harry. "1937'de onu gördüğümde Barbara berbat haldeydi. Ona sonradan yazdım, ama cevap vermedi veya belki mektuplarımı almadı."

"Politikayla ilgili değildi, yoksa yanılıyor muyum? Kızıl sevgilisinin fikirleri umarım ona bulaşmamıştır."

"Hayır. Barbara bir Kızılhaç görevlisi, ayrıca pratik ve mantıklı bir kadın. Elbette şimdiki rejim hakkında ne düşündüğünü bilmiyorum."

Bunu o gece öğrenecekti. Harry yürürken önündeki görevin düşüncesinden rahatsızlık duyuyordu. Ama söz vermişti ve devam etmeliydi.

Arkasında ayak sesleri duyuyordu; sisin içinde belirli belirsiz bir sesti. Yine onu izleyen sersem olmalıydı. Adamı hafta sonu boyunca görmemişti, ama anlaşılan dönmüştü. Harry önce soldaki bir sokağa, sonra sağdakine saptı. Bir apartmanın kapısı açık duruyordu; kapıcı bir yere

gitmiş olmalıydı. Bakımlı ve orta sınıf bir konuttu. İçerisi çamaşır suyu kokuyordu. Harry içeri girdi, kapının arkasında durdu ve dışarıya baktı. Ayak seslerinin pat patıyla ezilen kurumuş yaprakların çıtırtısını duydu. Onu izleyen genç adam bir iki saniye sonra ortaya çıktı. Boş sokağın ortasında duruyor, bir sağa bir sola bakıyordu. İnce çizgili soluk yüzünde şaşkın bir ifade vardı. Harry başını hızla içeri çekti. Ayak seslerinin geldikleri yöne doğru gerilediklerini duydu. Genç adam bir iki dakika bekledikten sonra dışarı çıktı. Sokakta köpeğini gezdiren kürklü bir kadın dışında kimse yoktu. Kadın ona kuşkuyla baktı. Harry geldiği yöne döndü. Onu izleyen adam gerçekten hiç usta değildi.

Casus aslında Harry'yi korkutmamıştı, ama yarım saat sonra Sandy'nin konutunun araç yolunda yürürken başı dönüyor ve garip bir hissin yüreğini sıktığını hissediyordu. Elçiliktekilerin bir zarar vermeyeceğini söylemelerine rağmen, Dunkirk'den sonra duyduğu panik ataklardan Sandy'ye bahsetmemişti. Anlaşılan, bunu izzeti nefis meselesi yapmıştı. Ev, büyük bir bahçenin ortasında görkemli bir villaydı. Harry bir an eşiğin önünde durarak kendini toparladı, derin bir nefes aldıktan sonra da zile bastı.

Kapıya genç bir hizmetçi cevap verdi; güzel, ama asık suratlı bir kızdı. Harry'yi küçük masaların üstünde Çin porselenleri dizili bir koridordan geçirerek şöminesi yakılmış bir salona aldı. Buranın her köşesi rahat ve pahalı görünümlüydü.

Sandy onu karşılayarak elini sıktı. Smokini kusursuz ve saçları briyantinden pırıl pırıldı. "Harry, gelebildiğine çok sevindim. Barbara'yı tanıyorsun tabiî."

Kadın şöminenin yanında duruyor ve sigara içiyordu. Bir elinde de şarap kadehi vardı. Eskisinden tamamen farklıydı. Eski kazakları ve dağınık saçları gitmişti; üstünde pürüzsüz teniyle biçimli vücudunu ortaya çıkaran pahalı bir ipek elbise vardı. Eskisinden zayıf yüzüne yapıl-

mış özenli makyaj çıkık elmacık kemikleriyle parlak yeşil gözlerini değerlendiriyordu. Bir kuaför tarafından tarandığı belli olan uzun saçlarının uçlarında hafif bir dalgası vardı. Değişmeyen yalnızca gözlükleriydi. Uğradığı değişime rağmen yorgun ve gergin bir görünüşü vardı, ama Harry'nin elini sıkarken gülümseyişi samimi ve sıcaktı.

"Harry, nasılsın?"

"İyiyim. Ama sen çok değişmişsin."

"Üç yıl önce bana ne kadar yardımcı olduğunu unutmadım. O sıralar öyle perişan haldeydim ki."

"Elimden geleni yaptım sadece. Zor zamanlardı."

"Sandy bana yazdığını söyledi, ama ne yazık ki mektuplarını alamadım. Kızılhaç beni Burgos'a nakletmişti. Madrid'ten uzaklaşmak zorundaydım. Yani o olaydan sonra." Genç kadın eliyle anlamlı bir hareket yaptı.

"Evet. Mektubu senin Madrid'teki adresine yazmıştım. Anlaşılan, savaş alanlarında mektup iletimi olamıyor."

"Suç benim," dedi Barbara. "Seninle bağlantıyı kesmemeye çalışmalıydım."

"Nasıl olduğunu merak ettiğim çok oldu. Artık Kızılhaç için çalışmadığını duymuştum."

"Hayır, Sandy ile tanıştıktan sonra işimden ayrıldım. Aslında mecbur oldum, çalışabilecek durumda değildim. Ama yakında savaşta yetim kalmış çocuklar için gönüllü çalışacağım galiba."

Harry gülümsedi. "Demek Sandy ile tanıştın. Ne kadar ilginç."

"Evet. Kendimi toparlamama yardımcı oldu."

Sandy genç kadına yaklaştı ve kolunu omuzlarına dolayıp onu korur gibi kendine çekti. Harry'ye, Barbara biraz irkilmiş gibi geldi.

"Ya sen, Harry," diye sordu kadın, "iyi misin? Sandy Dunkirk'de olduğunu söyledi."

"Evet. Şimdi iyiyim. Yalnız bir kulağımda hafif bir sağırlık var."

"İngiltere'de durum nasıl? Ailemden mektuplar alıyorum, ama insanların neler yaşadıklarına dair fazla bilgi vermiyorlar. İspanyol gazeteleriyse orada da durumun kötü olduğunu yazıyor."

"İnsanlar tüm güçlüklerle başa çıkabiliyor. Alman hava saldırıları bir itici güç yerine geçti."

"Bu iyi. Önceleri fazla tasa etmiyordum, ama bombardımanlar başlayınca iş değişti. Durumun nasıl olduğunu sen elçilikte günü gününe öğreniyorsundur. Burada bütün gazeteler sansürden geçiyor."

Sandy güldü. "*Daily Mail*'deki moda haberleri bile sansürleniyor. Elbiseleri fazla dekolte bulurlarsa üstünden siyah bir bant geçiyorlar."

"Orada da hayat şartları oldukça çetin, ama buradaki gazetelerin yazdıkları kadar değil. Churchill herkesin moralini düzeltti."

"Biraz şarap iç," dedi Sandy. "Ötekiler de geldikten sonra bir şeyler yeriz. Bakın, neden ikiniz bir öğleden sonra buluşup İngiltere hakkında daha fazla konuşmuyorsunuz? Barbara'ya da iyi gelir."

"Elbette, olabilir." Kadın da bunu uygun gördü, ama Harry onun sesinde hafif bir isteksizlik sezdi.

"Evet, çok iyi olur." Harry Sandy'ye baktı. "Ya sen nelerle meşgulsun? Geçen gün o konuda fazla bir şey söylemedin."

Sandy sırıttı. "Şey, benim birçok bezde tarağım var."

Harry Barbara'ya bakıp gülümsedi. "Belli ki Sandy işini yoluna koymuş."

"Öyle." İş konusu Barbara'nın sanki canını sıkmıştı. Harry ise sevinmişti. Bir şey bilmediği takdirde, Barbara'nın söyleyeceği bir şey de olmazdı.

"Şu sırada ön planda hükümet destekli bir projeyle meşgulum," dedi Sandy. "Madencilik. Henüz sıkıcı bir aşamada, araştırma aşamasında. Ama bu da epey bir organizasyon istiyor."

"Madencilik ha?" diye sordu Harry. Bu altın olmalıydı. Şansı ona yardım etmeyi sürdürüyordu. Yavaş ol ve ihtiyatı elden bırakma, diye düşündü. "Hatırımda kaldığına göre, okuldayken paleontolog olmayı istiyordun. Toprağın altındaki sırlar orada derdin."

Sandy bir kahkaha attı. "Şu farkla ki artık dinozorların peşinde değilim." O sırada sokak kapısı çaldı. "Müsaadenizle," dedi. "Gidip Sebastian ve Jenny'yi karşılamalıyım."

Odadan çıktı. Barbara bir an sustuktan sonra çekingen bir tavırla gülümsedi. "Seni tekrar görmek ne güzel, Harry."

"Ben de aynı şeyi hissediyorum. Burada güzel bir evin var."

"Evet. Anlaşılan dört ayak üstüne düştüm." Genç kadın bir an susup birden sordu. "Sence Franco savaşa girecek mi?"

"Kimse bilmiyor. Her türden söylenti var. Böyle bir şey olursa da herhalde tepeden inme olur."

Sandy'nin şık giyimli bir çiftle odaya girmesi üzerine sustular. Adam otuzlu yaşlarında, ufak tefek, ince yapılı ve güney İspanyalı tipinde esmer bir erkek güzeliydi. Üstünde Falanj üniforması vardı: koyu renk asker kıyafeti ve mavi gömlek. Kadın daha gençti, yuvarlak yüz hatları olan, sarışın bir güzel. Kibirli bir havası vardı.

"Harry," dedi, Sandy İspanyolca konuşarak, "seni meslektaşlarımdan Sebastian de Salas ile tanıştırayım. Sebastian, bu da arkadaşım Harry Brett."

İspanyol Harry'nin elini sıktı. "Tanıştığımıza sevindim, *señor*. Madrid'te o kadar az İngiliz var ki." Eşine döndü. "Jenny hemşerilerinden pek az kişi görüyor."

"Selam!" Kadının sesi buz gibiydi, gözlerindeyse katı ve hesapçı bir anlam vardı. Barbara'ya soğukça gülümsedi. "Selam Babs, ne kadar güzel elbise böyle."

"Şarap ister misin?" Barbara'nın sesi de aynı derecede soğuktu.

"Aslında cin tonik tercih ederim. Bugün tüm öğleden sonra golf kulübündeydim."

"Ne derseniz," diye neşeli bir sesle sordu Sandy. "Artık otursak mı, arkadaşlar?"

Rahat koltuklara yerleştiler. "Ne iş yapıyorsunuz, Harry?" diye damdan düşer gibi sordu Jenny.

"Elçilikte çevirmenim."

"İlginç birileriyle tanıştınız mı?"

"Sadece bir bakanla tanıştım."

Sandy lafa karıştı. "Jenny soyluluk ünvanına sahip. Sebastian da bir aristokrat."

İspanyol bunu önemsemiyormuş gibi güldü. "Önemsiz ve küçük bir aristokrat. Extremadura'da küçük bir şatomuz var, ama bakımsızlıktan neredeyse yıkılacak."

"Gereksiz yere alçakgönüllülük taslama, Sebastian," dedi Jenny. "Ben de Lord Redesdale'in kuzeniyim. Onu tanır mısınız, Harry?"

"Hayır." Harry'nin içinden gülmek geliyordu. Kadın gülünçtü. Jenny, Barbara'nın ona uzattığı bardağı aldı.

"Teşekkür ederim. Ohh nefis." Kadın hafifçe de Salas'a yaslandı.

"Ne kadar zamandan beri Madrid'tesiniz, Señor Brett?" diye sordu de Salas.

"Bir haftayı geçiyor."

"Peki, İspanya'yı nasıl buldunuz?"

"İç Savaş bir sürü insanın evinden ve ailesinden ayrı düşmesine ne-

den olmuş."

"Evet." De Salas üzgün bir tavırla başını salladı. "Savaş büyük zararlara yol açtı ve şimdi de kötü bir hasat yaşadık. İnsanlar acı çekiyor. Ama durumu düzeltmek için canla başla çalışıyoruz. Çetin bir yola girdik, ama gördüğünüz gibi bir başlangıç yaptık."

"Gördüğün gibi Sebastian Falanj'da," dedi. Sandy, kendisi yansızmış gibi konuşuyordu, ama Harry'ye muzip bir bakışla bakmıştı. De Salas gülümsedi, Harry de kayıtsız bir gülümsemeyle karşılık verdi. Sandy, elini Barbara'nın koluna dayadı.

"Babs, Pilar ne âlemde, gidip bakar mısın?"

Kadın olur anlamında başını salladı ve odadan çıktı. Harry, koca sözü dinleyen ev kadını, diye düşündü. Bu düşünce her nedense onu üzmüştü.

"Señor Brett, size bir şey sorabilir miyim?" dedi de Salas, Barbara odadan çıktıktan sonra. "Birçok İngilizin Falanj'ı anlayamamasından korkuyorum."

Harry ihtiyatı elden bırakmadan yanıtladı. "Yabancı ülkelerin politikasını anlamak çok zaman zordur." Bir yandan konuşurken arabanın etrafında bağırışan insan güruhunu ve altını ıslatan çocuğu anımsamıştı.

"İngiltere demokrasi var, değil mi? Uğruna savaştığınız şey de bu, sisteminiz."

"Evet." Aman Tanrım, diye düşünüyordu Harry. Adam lafı uzatmadan hemen sadede gelmişti.

De Salas gülümsedi. "Beni yanlış anlamayın, maksadım gücendirmek değil."

"Elbette değil."

"Demokrasi İngiltere ve Amerika'da insanlar için yararlı oldu, ama

her yerde öyle olmuyor. Örneğin, Cumhuriyet döneminde İspanya'da kaosa yol açıp kan dökülmesine neden oldu." Aristokrat İspanyol acı acı gülümsedi. "Bütün ülkeler demokrasinin içerdiği özgürlüklere alışık değil; o ülkelerde demokrasi insanları birbirine düşürür. Sonunda o ülkeler için en iyisinin, daha doğrusu, tek yolun otoriter rejimler olduğu anlaşılır."

Elinden geldiğince politik konulardan kaçmasının gerektiğini hatırlayan Harry, başını sallayarak onayladı. "Bunu anlayabiliyorum. Ama insan eninde sonunda, yönetenlerden kimin hesap soracağını merak etmekten kendini alamıyor."

De Salas güldü ve çaresizlik anlatan bir hareketle ellerini iki yana açtı. "Bütün *ulus* onlardan hesap sorar, *señor*. Bütün ulusu temsil eden tek bir parti yapar bunu. Bizim sistemimizin güzel tarafı da bu. Falanj'ın niçin mavi gömlek giydiğini biliyor musunuz?"

Sandy güldü. "Sakın bütün diğer renklere başkaları sahip çıktığı için deme."

"Mavi, işçi tulumlarının rengi olduğu için. Biz İspanya'daki herkesi temsil ediyoruz. Falanj, sosyalizm ile kapitalizmin ortasında. İtalya'da işe yaradı. Şu sırada İspanya'da hayatın ne kadar çetin olduğunu biliyoruz, ama herkese hakkını vereceğiz. Bize sadece zaman tanısınlar." De Salas gayet ciddiydi. Gülümsedi.

"Öyle olmasını dilerim," dedi Harry ve de Salas'ı inceledi. Adamın yüzünde samimi bir ifade vardı. Söylediklerine gerçekten inanıyor, diye düşündü.

Barbara o sırada odaya döndü ve "Artık içeri geçebiliriz," dedi.

Sandy ayağa kalktı. Harry ile de Salas'ın ortasında duruyordu ve iki elini konuklarının omuzuna dayamıştı. "Başka zaman konuşmamıza devam etmeliyiz. Ama hanımlara saygılı davranmış olmak için şimdi

konuyu değiştirelim." Onlarla konuşurken babacan bir tavırla gülümsüyordu. Harry, onun nasıl olup da olduğundan bu kadar yaşlı, adeta orta yaşlı göründüğünü merak etti. Daha önce Sandy'ye acımıştı, ama şimdi biraz itici buluyordu.

Yemek salonunda onları güzel bir soğuk büfe bekliyordu. Tabaklarını doldurup meşeden yapılmış masanın başına geçtiler. Sandy yeni bir şişe şarap açtı. Jenny ise cin şişesini yanında getirmişti.

"Sandy, Señor Brett için bir *señorita* davet etmeliydin," dedi de Salas.

Jenny de aynı fikirdeydi. "Evet, Sandy, grubumuzun bir eksiği var. Hiç yakışık almıyor."

"Başkasını çağırmaya vakit olmadı."

"Sorun değil," dedi Harry. "Perşembe günü nasılsa bir sürü *señorita* ile tanışacağım. İspanya'daki ilk partime gidiyorum."

"Neredeymiş o parti?" diye sordu de Salas.

"General Maestre'nin evinde. Kızının on sekizinci yaş partisiymiş."

De Salas Harry'ye merakla baktı. "Maestre ha!"

"Evet. Onunla diplomatlarımızdan biri arasındaki konuşmada çevirmenlik yaptım."

Sandy'nin sesi birden sertleşti. "*Hayır*, Sebastian, bu gece iş konuşmak yok."

De Salas başıyla onayladı ve dönüp Barbara'ya baktı. "Yetimlerle çalışmak planınız ne aşamada *señora*?" *Marquesa* yardımcı olabildi mi?"

"Evet, teşekkür ederim. Bir şeyler ayarlayabileceğini umuyor."

"Buna sevindim. Hemşireliğe dönmek hoşunuza gidecek mi?"

"İnsanlarda yardım etmek için bir şeyler yapabilmeyi istiyorum. Buna kendimi mecbur hissediyorum."

"Jenny de tıpkı Barbara gibi hemşiredir," dedi Harry'ye de Salas. "Savaş sırasında yardıma geldiğinde onu tanıdım."

"Ne?" Jenny bayma kadındı; yüzünü ateş basmıştı. Harry, kadının sarhoş olduğunu anlamıştı. "Tam anlayamadım. Niçin Barbara gibi oluyormuşum?"

"Senin de hemşire olduğunu söylüyordum."

"Evet, evet!" Jenny gülmeye başladı. "Ama tam hemşire sayılmam. Hemşirelik eğitimi görmedim. Buraya geldiğimde beni hemen yardımcı olarak ameliyatlara soktular. Jarama Savaşı'ndan sonra. İyi ki kan görünce fenalaşanlardan değilim."

Barbara dikkatini tabağının üzerinde yoğunlaştırmıştı. Sandy ona anlayışlı bir bakış fırlattı.

"Harry," dedi, "şu harika kırmızıdan biraz daha içsene. Bir şişesine dünyanın parasını ödedim. Tam bir skandal."

De Salas Harry'ye gülümsedi. "Elçiliğin herhalde yiyecek ve içecek stoku vardır. "

"Evet tayınlarımız var. Pek de fena sayılmazlar."

De Salas bunu doğruladı. "İngiltere'de büyük sıkıntı olduğu doğru mu? Yiyecek vesikaya bağlanmış diyorlar."

"Evet, ama herkesin payına yeterli yiyecek düşüyor."

"Öyle mi? Ama bizim burada okuduklarımız öyle demiyor." İspanyol öne eğildi ve bu kez gerçekten ilgilenmişti. "Lütfen söyleyin bana, gerçekten merak ediyorum, neden savaşmaya devam ediyorsunuz? Fransa'da yenildiniz, niçin şimdi teslim olmuyorsunuz?"

Adam bir türlü konuyu değiştirmeye yanaşmıyordu. Harry Barbara'ya baktı. "İspanyolların hepsi böyle düşünüyor," dedi genç kadın.

De Salas devam etti. "Hitler size barış önerdi. İspanya'da o kadar çok insanın ölümüne tanık oldum ki, Avrupa'da ölümlerin sona ermesi-

ni samimi olarak istiyorum."

Sandy öne uzandı. "Bu noktada haklı olduğunu düşünüyorum. Şu sırada koşullar avantajlıyken İngiltere teslim olmalı bence. Vatansever olmadığımı zannetme, Harry. Ben sadece vatanımın yararına olacak şeyleri istiyorum. Dört yıla yakın süredir yurt dışındayım, insan bazen bazı şeyleri uzaktan daha net görüyor. Ve İngiltere bu savaşı imkânı yok kazanamaz."

"Milletimiz kararlı."

"Demokrasiyi savunmaya, ha?" De Salas kederli bir tavırla gülümsedi.

Sandy kendine göre bir fikir ileri sürdü. "Hitler belki demokratik rejimimizi sürdürmemize izin verir. Savaşı bırakmamız koşuluyla elbette."

"Bu açıdan pek iyi bir şöhreti olduğu söylenemez." Harry birden öfkelenmişti. Sandy burada oturup para kazanırken, o, Almanlara karşı savaşmıştı. Sandy turistlere eski savaş alanlarını gezdirmiş olabilirdi, ama o gerçek bir savaş alanında bulunmuştu.

Jenny de burada lafa karıştı. "Duyduğum kadarıyla İngiltere'de zaten fazla bir demokrasi kalmamış. İstenmeyen partinin başında olduğu için Oswald Mosley'i hapsetmişlerdi."

Barbara kadına nefretle baktı. De Salas öksürdü. "Belki de duygularımıza fazla kapılıyoruz," dedi.

Parti fazla uzun sürmedi. Çok geçmeden de Salas gitmek zorunda olduklarını söyledi ve ayakları üstünde sallanan Jenny'yi kolundan tutarak götürdü.

"Lütfen onları bir daha davet etme, Sandy," dedi Barbara, konukların gitmesinin ardından.

Sandy bir yandan purosunu yakarken kaşlarını kaldırarak Harry'ye baktı. "Jenny bütün İç Savaş boyunca burada hemşirelik yapmış. Daha önce oldukça yaramaz bir kızmış. Barışla bir türlü baş edemiyor ve ikide bir sarhoş olarak ölçüyü kaçırıyor. Zaten Sebastian da onu başından atmayı düşünüyor."

"O kadın berbat biri," dedi Barbara. Harry'ye döndü. "Çok üzgünüm, bu gece pek konuksever olamadım."

"Don Sebastian oldukça uygar birine benziyor," dedi Harry. "Yani kendi tarzında."

"Evet," diye bunu doğruladı Sandy. "İspanyol faşizmi Nazizm gibi değil. Örneğin, mülteci Yahudilere yardım için bazı çalışmalarda bulunuyorum. İspanyolların Almanları kızdırmaktan ödleri koptuğu için bunu el altından yapıyorum elbette, hükümet makamları da bunu göz ardı ediyor." Genç adam gülümsedi. "Demin İngiltere'nin teslim olması hakkında söylediklerime aldırma. Sadece gevezelikti. Bunun burada başlıca konuşma konusu olduğunu tahmin edersin. Savaş sona erse sevinecekler ve Sebastian'ın da dediği gibi kan dökülmesinden bıkmışlar."

Barbara bir sigara yaktı. "Onlarda Nazilerdeki gibi ırkın saflığı saplantısı olmadığını kabul ediyorum; ama yine de oldukça acımasız insanlar."

Sandy ona şaşkınlıkla baktı. "Franco'nun ülkeye en sonunda bir düzen getirdiğini kabul ediyordun ama."

Barbara kayıtsızca omuzlarını silkti. "Belki de. Pilar'a burayı toparlamasını söyleyeceğim, sonra da yukarı çıkıyorum, Sandy. Siz beyleri içkinizle başbaşa bırakayım. Kusura bakma, Harry, bu gece pek havamda değilim. Çok fena başım ağrıyor." Genç adama belirli belirsiz gülümsedi. "Sana telefon ederim ve buluşmak için bir gün kararlaştırırız."

"Çok iyi olur. Beni her zaman elçilikte bulabilirsin. Belki bu haftanın sonuna doğru."

"Belki." Harry kadının sesinde yine aynı isteksizliği sezince acaba niçin diye merak etmekten kendini alamadı.

Yalnız kaldıklarında Sandy bardaklarına viski doldurdu ve bir puro yaktı. Alkole olağanüstü bir dayanıklılığı vardı. Harry aksine düşüncelerinin netliğini koruyabilmesi için içkisini ağır ağır içmeye özen göstermişti.

"Barbara iyi, değil mi?" diye sordu.

Sandy kayıtsızlık anlatan bir el hareketi yaptı. "İyi canım. Sadece yorgun ve elbette ailesi yüzünden kaygı duyuyor. Şu bombardımanlar falan. Dinle, seni aradığında onu iyi bir yere yemeğe götür. Burada çok fazla yalnız kalıyor."

"Tamam."

"İspanya garip bir yer, ama iş yapmak için sayısız fırsat sunuyor." Genç adam güldü. "Maestre'nin kızının balosuna gidince beni tanıdığından kimseye söz etme. Burada hükümet bir rekabet yuvası ve beraber çalıştığım grup ile Maestre'ninkinin arası pek iyi değil."

"Ya?" Harry kısa bir duraklamadan sonra görünürde safça sordu. "Maestre bir monarşist, değil mi?"

Sandy'nin puro dumanının arkasında kalan gözlerinde gizlemeye çalıştığı hesapçı bir anlam vardı. "Orası doğru. Saplantılı adamlar hepsi." Genç adam birden ciddileşti. "Kafede İspanya'dan ayrılmak hakkında söylediklerimi hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Bundan Barbara'ya bahsetme, olmaz mı? Eğer gitmeye karar versem bile bu hemen değil. Ona zamanı gelince söyleyeceğim."

"Elbette. Anlıyorum."

"Burada bitirmek zorunda olduğum işler var. Kazanılmayı bekleyen paralar." Sandy gülümsedi. "Nakitlerinin sağlam yerlere yatırılmış olduğunu umarım. "

Harry tereddüt etti. Sandy'nin yüzünde yine aynı hesapçı anlam vardı. "Evet," dedi, "ailem bana bir miktar para bıraktı ve amcam da onlarla sağlam yatırımlar yaptı. Bütün paramı onun uygun gördüğü yerlerde bıraktım. Fazla bile güvenli yerlerde olduklarını düşünürüm bazen." Harry biraz çekingen güldü, paranın asla yüzde yüz güvende olamayacağını düşünüyordu, ama Sandy'nin sözü nereye getireceğini merak etmişti.

"Nereye yatırılacağını bilirsen para daima daha fazla para doğurabilir," dedi Sandy.

"Evet, bu doğru olsa gerek."

Fakat Harry'nin tahmininin aksine Sandy ayağa kalktı. "Sana göstermek istediğim bir şey var. Benimle yukarı gel."

Harry'yi yukarıda sanat eserleriyle dolu küçük ve rahat bir çalışma odasına aldı. "Burası benim için bir tür sığınak. Huzur içinde çalışmak için her gün buraya kapanıyorum." Harry gözlerini masanın üstünde dolaştırdı. Orada klasörler ve birtakım belgeler vardı, ama ne olduklarını göremedi.

"Şuna bak." Sandy, küçük lambanın hüzmesini çölde topallayan sakat atın üstüne yığılmış adamın üstüne çevirdi.

"Bunun bir Dali olduğunu sanıyorum," dedi. "Harika, ha?"

"Gerçekten hayret verici," diye mırıldandı Harry. Odada teşhir edilmiş objelerin hepsinin insanı şaşırtan bir özelliği vardı: dantel bir kol ağzından çıkan kadın eli, som gümüş ve çok ince bir işçiliğin ürünüydü. Kanlı bir savaş sahnesinin betimlendiği olağanüstü renklerde bir Japon vazosu Harry'nin dikkatini çekti.

"Rastro'da akıl almaz eserler bulabilirsin," dedi Sandy. "Kızılların savaş sırasında zengin evlerinden yağmaladıkları şeyler. Ama sana asıl göstermek istediğim buydu." Masanın bir gözünü açtı ve içinden küçük bir tepsi çıkardı. Tepsi fosiller, içinde garip yaratık kemiklerinin gömülü olduğu taşlarla doluydu.

"İşte koleksiyonum. Daha doğrusu, en seçme parçaları," dedi Sandy. Koyu renkli bir taşı işaret etti. "Bunu hatırladın mı?"

"Öyle ya. O ammonit bu."

"Fosil avcılığımızdan çok zevk alıyordum. Geçen gün dediğim gibi, Rookwoord'la ilgili hatırladığım tek iyi şey o." Çekingen bir gülüş salıverdi. Harry çok duygulanmıştı, üstlendiği görevden dolayı birden suçluluk duydu.

"Şimdi de şuna bak," dedi Sandy. Diz çöktü ve masanın yanında duran, uzun ve yassı bir tahta kutunun kapağını kaldırdı. İçinde uzun ve yassı bir beyaz taş vardı.

"Bunu birkaç ay önce Extremadura yakınında buldum."

Taşın içinde uzun bir ayağın kemikleri gömülüydü ve üç kıvrık pençeyle son buluyordu. Pençelerin biri diğer ikisinden çok daha büyük, neredeyse bir erkek eli kadar uzundu.

"Güzel, değil mi? Erken Kretase dönemi. Yüz milyon yıldan daha eski." Genç adamın yüzünde derin bir hayranlık okunuyordu; bir an okuldaki çocuğa benzemişti.

Harry sordu. "Bu yaratığın türü ne?"

"İşin ilginç yanı da bu. Yeni keşfedilmiş bir tür olabileceğini düşünüyorum. İngiltere'ye döndüğümde onu Doğabilimleri Müzesi'ne götüreceğim. Hâlâ yerinde duruyorsa elbette."

Sandy fosile dikkatle baktı. "Barbara'yla buluşacağın zamana dair bir şey daha söyleyeceğim sana," dedi sonra. "Ona Piper ile pek arka-

daş olmadığımı söylemiştim, ama geçinemediğimizden hiç bahsetmedim. Öylesinin daha iyi olacağını düşündüm."

"Anlıyorum."

"Teşekkür ederim." Sandy yine çekingen şekilde gülümsedi. "O okuldan öyle nefret ediyordum ki."

"Biliyorum. Ama yine de başarılı olabildin, ha?" Harry güldü. "Hatırlıyor musun, okuldan ayrılacağın gün bana, kaderinin daima kötü çocuk ve kaybeden taraf olmak olduğunu söylemiştin?"

Sandy güldü. "Evet, o soysuzların moralimi sıfırlamalarına göz yummuştum. At yarışlarında çok daha yararlı bir eğitim aldım. Kendi geleceğinin yaratıcısı olabileceğini, olmak istediğin kişi olabileceğini orada öğrendim."

"Bazen benim de merak ettiğim oluyor."

"Mesela neyi merak ediyorsun?"

"Şey, Rookwood'un sana çarpıtılmış bir dünya görüşü, fazla rahat ve kayıtsız bir görüş mü aşıladığını."

Sandy başını sallayarak onayladı. "Kafede dediğim gibi, gelecek ellerini uzatıp hayatı kavrayabilenlerin oluyor. Geçmişin bizi olduğumuz yere mıhlamasına asla izin vermemeliyiz. Ayrıca kader diye bir şey de yoktur."

Harry'ye dikkatle baktı, ama Harry dinozorun ayağına bakıyordu. Pençelerin kıvrık olduğuna dikkat etmişti; sanki yaratık ölürken karşısındakine sert bir vuruş indirmeye hazırlanıyordu.

15

Harry ertesi sabah Hillgarth tarafından öğrendikleri hakkında sorguya çekildi. Hillgarth sonuçtan çok memnun kalmıştı. Onu olabildiğince kısa zamanda Sandy'yi tekrar görmek, adamı altından söz etmeye sevk etmek ve buluştuklarında Barbara'yı da konuşturmakla görevlendirdi.

Harry ofisine döndüğünde vakit neredeyse öğleyi bulmuştu. Barselona valisinin yaptığı yeni bir konuşmayı çevirmekteydi, ama içeri girince yazının masasının üstünden alındığını gördü. Hemen Weaver'i görmeye gitti.

"Onu Carne'ye vermek zorunda kaldım," dedi Weaver. "Senin o kerataların yanında ne kadar kalacağını bilmiyordum ve çevirinin de en kısa zamanda tamamlanması lazımdı." İç çekti. "Başka bir iş olmadığına göre, günün kalan kısmında serbestsin."

Harry binadan çıkıp evine yürüdü. İşlerini çok zaman yarım bırakmasına diğer iki çevirmenin canlarının sıkıldığını ve aralarında soğuk bir hava estiğini biliyordu. Boş ver onları, diye düşündü. Fiyakalı diplomat özentileriydi, onların yüzünden canını sıkacak değildi. Öte yandan yalnızlığının giderek daha fazla farkına varıyordu; elçilikte Tolhurst dışında arkadaşı yoktu.

Eve gelince soğuk bir öğle yemeği yedi ve ardından bütün öğleden sonrayı dairesinde tek başına geçirmek istemediğinden üstüne rahat elbiseler geçirip dolaşmaya çıktı. Hava hâlâ soğuk ve nemliydi, hafif bir sis sokağın ucunu gözlerden gizliyordu. Genç adam ne tarafa gideceğine karar veremeyerek meydanda durdu. Sonra La Latina'ya giden soka-

ğa saptı. Bu sokak, ilk çıktıkları gezintide Tolhurst'ün kötü bir semt dediği Carabanchel'e varıyordu. Bernie'nin dostları Mera'ları hatırlamıştı. Onların hâlâ aynı yerde olup olmadıklarını merak ediyordu.

La Latina'dan geçerken Barbara'yı düşündü. Ona verilen görev, yani ilgisini belli etmeden Sandy'nin işleri hakkında sinsice sorular sormak hoşuna gitmiyordu. Barbara tanınmayacak kadar değişmişti, ama mutlu olmadığı belliydi. Hillgarth'a bunu söylemiş, sonra da bu yüzden suçluluk duymuştu.

Puerta de Toledo'ya yürüdü. Carabanchel bölgesi bunun hemen ötesindeydi. Genç adam kısa bir duraklamadan sonra köprüden geçti ve çok sayıda yoksul ailenin küçük dairelerinde oturduğu üst üste yığılmış yüksek binalardan oluşan sokaklar labirentine girdi.

Bu soğuk ve nemli öğleden sonra *barrio* [mahalle] neredeyse terk edilmiş gibiydi, sokaklardan sadece birkaç kişinin geçtiğini gördü. 1931'de Bernie ile ben soluk benizlerimiz, İngiliz görüntümüz ve beyaz gömleklerimizle kim bilir ne kadar göze batmıştık, diye düşündü. Binalardan bazıları her an yıkılacakmış gibiydi ve kalaslarla desteklenmişlerdi; sokaklar çukurlarla doluydu; arada da bombalanmış binaların nasılsa ayakta kalabilmiş yarı yarıya yıkık duvarları insanın aklına enkazın arasında öylece duran kırık dişleri getiriyordu. İri bir sıçan bombalanmış bir evin içinden fırladıktan sonra önünden geçip kaldırımın dibindeki küçük su kanalının içine dalarken Harry korkuyla irkildi.

Derken arkasındaki düzgün ayak sesleri işitti. İçinden küfretti. Yine onu izleyen casustu bu; mutlaka apartmanının yakınında onu beklemişti. Harry zihnini işgal eden düşüncelerin arasında onu unutmuştu ve böylece casus olarak kötü bir notu hak etmiş oluyordu. En yakın apartmanın kapı aralığına çekildi. Kapı kapalıydı ve Harry tokmağı çevirerek holün karanlığının içine kaydı. Bir yerden su damlıyordu; havada da kuvvetli bir idrar kokusu vardı. Harry kapıyı örttü ve sadece etra-

fı görebilmesi için dar bir aralık bıraktı.

Soluk benizli genç adamın paltosunun içinde büzülerek kapının dışından geçtiğini gördü. Harry birkaç dakika bekledikten sonra çıktı ve bir ara sokağa saptı. Bölge ona yabancı görünmemişti. Orta yaşlı bir erkek grubu, durup gevezelik ettikleri köşe başından geçen genç İngilize merakla baktılar: Harry insanların dokuz yıl önce ne kadar konuksever olduklarını üzüntüyle anımsadı.

Bir meydana çıktı. Her iki yan mermi ateşinden moloz yığınına dönmüş ve bütün evler yıkılmıştı. Kırık tuğla ve suya batmış saman denizinin ortasında bir yıkık duvarlar karmaşası yükseliyordu. Taşların arasında koyu yeşil renkte yüksek otlar bitmişti. Yerde yarı yarıya yosunlu yeşil bir suyla dolu kare delikler bir zamanlar mahzenlerin olduğu yerleri işaret ediyordu. Meydan sanki terk edilmişti ve bir şekilde ayakta kalmış evler, bütün camları kırılmış harabeler görünümündeydi.

Harry bu çapta bir yıkımı daha önce hiç görmemişti; Londra'daki bombalanmış alanları işaret eden boşluklar bunun yanında çok önemsizdi. Genç adam daha da yaklaşarak yıkıma göz gezdirdi. Meydan yoğun bir mermi yağmuruna hedef olmuştu anlaşılan. İngiltere'ye her gün yeni hava akınlarının yapıldığı duyuluyordu ve Londra şimdi göze böyle mi görünüyordu acaba?

O sırada bir köşede Plaza General Blanco yazılı bir tabela gördü ve kalbi duracak gibi oldu. Burası Mera ailesinin yaşamış olduğu yerdi. Durdu, yönünü saptayabilmek için etrafına bakındı ve ailenin yaşamış olduğu apartman blokunun artık moloz yığını haline geldiğini gördü. Genç adam orada şaşkın bir halde kalakalmıştı.

O sırada ani bir hareket seçer gibi oldu. Bir köpek duvar yıkıntılarından birinin üstüne sıçrayarak oradan ona bakmaya başladı. Kıvrık kuyruklu ve sarı renkli küçük bir sokak köpeğiydi; belli ki bir zamanlar

birilerinin evinde beslenirken sokağa terk edilmişti; şimdi açlıktan bitkin haldeydi ve uyuzun kemirdiği postunun altında kaburgaları görünüyordu.

İki kere kötü kötü havlaması üzerine duvarların arkasından ve otların arasından bir düzine başka köpek ortaya çıktı. Her türden irili ufaklı uyuz hayvanlardı. Çoğu ilk sokak köpeğinden büyük değildi, ama aralarında biri Alsas kurdu olmak üzere üç dört tane iri köpek de vardı. Bir araya toplanarak Harry'ye bakmaya başlamışlardı. Harry, Tolhurst'ün o ilk gün ona yabani köpekler ve kuduz hakkında anlattıklarını hatırlayarak bir adım geri çekilip durdu. Panik halinde etrafına bakındı, ne çare ki yıkık meydanda köpeklerden başka hiçbir hayat eseri yoktu. Kalbinin atışları hızlanıyordu, ağır işiten kulağında da tıslamayı andıran bir ses vardı.

Köpekler molozların üstünden ağır ağır ona yaklaşıyorlardı, ağır ağır ve dikkatle yelpaze gibi açılıyor, artık sesleri çıkmıyordu. Sürünün lideri olan Alsas kurdu öne geçti ve dişlerini gösterdi. Bir dudağın yukarı kıvrılması, bir köpeği nasıl da anında vahşi bir hayvana benzetebiliyordu.

Korktuğunu belli etmemelisin. Köpekler hakkında böyle deniliyordu. *"Vete!"* diye bağırdı Harry, "Defolun." Köpeklerin on metre kadar uzağında durması üzerine rahat bir nefes aldı. Alsas kurdu yine dişlerini gösterdi.

Harry gözlerini onlardan ayırmadan arkaya doğru bir iki adım attı. Kırık bir tuğlaya basınca sendeledi ve dengesini bulmak için kollarını yana açtı. Alsas kurdunun gözlerinin içine bakarak eğildi ve kırık tuğlayı yerden aldı. Köpekler gerilmişlerdi.

Harry bağırarak tuğlayı Alsas kurduna fırlattı. Tuğla canavarın kabuk içindeki arka bacağına çarpmıştı. Hayvan acı acı bağırarak geriledi.

Harry yine *"Vete!"* diye bağırdı. Köpekler kısa bir duraklamadan sonra dönerek liderlerinin arkasından koştular.

Sürü, taşların menzilinin hemen dışında durup onu izlemeye başladı. Harry'nin bacakları titriyordu. Yerden başka bir tuğla alarak ağır ağır geriledi. Köpekler oldukları yerde kalmışlardı. Meydanın uzak ucunda arkasını bir duvara vererek durdu. Çelik miğferli Cumhuriyetçi askerlerin ateş hattına atlayışını gösteren lime lime bir Cumhuriyetçi posteri burada öylece asılı kalmıştı.

Harry duvar diplerinden ayrılmayarak geri geri gitmeyi sürdürdü. Bombalanmış alandan bakışını ayırmıyordu. Köpekler molozların arasında gözden kaybolmuşlardı, ama o canavarların gözlerinin üstünde olduğunu hissediyordu; meydana çıkan sokağa varana dek onlara arkasını dönmedi. Orada bir duvara yaslanarak derin nefesler almaya başladı.

Tam o sırada acı bir bağırış duydu; birisi korku dolu çığlıklar atıyordu. Daha kuvvetli bir bağırış geldi. Harry sadece bir an tereddüt etti ve hemen koşa koşa geri döndü.

Casus, bombalanmış alanın hemen kıyısında duruyordu. Köpekler etrafını çevirmiş ve ona doğru hamleler yapıyorlardı. Azman bir köpek onu bacağından kavramış, yere düşürmeye çalışıyordu. Adam yine bağırdı. Pantalonunun bacak kısmıyla köpeğin ağzı kan içindeydi. Harry bir yandan bakarken köpeklerin küçüklerinden biri zıplayarak adamın kolunu yakaladı ve sendelemesine yol açtı. Adamcağız bir çığlık daha atarak yere çöktü. Alsas kurdu boynuna atlamaya hazırlanıyordu. Adam her nasılsa bir koluyla boynunu emniyete aldı, ama Alsas kurdu dişlerini koluna geçirivermişti. Adam altlarında gözden kaybolurken köpekler heyecanlı homurtular salıveriyorlardı.

Harry yerden bir tuğla alarak savurdu. Tuğla sürünün içine düşmüş-

tü; köpekler dişlerini gösterip hırlayarak geri sıçradılar. Harry eğilerek onlara doğru koşmaya başladı. Bir yandan koşarken yerden taş ve moloz parçaları alarak her iki eliyle savuruyor, aynı zamanda köpeklere bağırıyordu. Yine daha çok Alsas kurduna nişan alıyordu. Köpekler duraklamışlardı. Harry onun da üzerine atılmalarından korkmaya başlarken Alsas kurdu dönerek kaçtı. Topallıyordu; anlaşılan Harry'nin ona daha önce fırlattığı tuğla bacağına zarar vermişti. Diğerleri de onu izleyerek bir kere daha otların arasında gözden kayboldular.

Casus kırık parke taşlarının üstünde bacakları yanlara açılmış durumda yatıyordu; bir kolu hâlâ boynunun üstündeydi. Ağzı açık halde Harry'ye bakıyor ve gürültülü soluklar alıp veriyordu. Pantalonunun bacak kısmı yırtılıp kan içinde kalmıştı.

"Kalkabilecek misin?" diye sordu Harry. Gözleri şoktan irileşmiş adam ona aval aval bakıyordu. Harry yavaşça devam etti. "Buradan uzaklaşmamız lazım. Kanın tadını aldıklarına göre, geri gelebilirler. Haydi gel, sana yardım edeyim."

Adamı koltuk altlarından tutarak ayağa kaldırdı. Adam hafifti, zaten bir deri bir kemik kalmıştı. Bir bacağının üstünde durdu, diğerini yere indirdi, ama anında yüzünü ekşiterek tekrar kaldırdı. Alsas kurdu tekrar ortaya çıkmış ve bir moloz yığınının üstünden onlara bakıyordu. Harry'nin bağırması üzerine yine geriledi. Harry ikide bir arkasına bakarak adamın meydandan uzaklaşmasına yardım etti. Birkaç sokak uzaklaşmalarından sonra adamı harap bir apartmanın önündeki basamağın üstüne oturttu. Bir kadın penceresinden onlara baktı ve anında panjurlarını kapadı.

"Teşekkür ederim," dedi casus nefes nefese. "Teşekkür ederim, *señor*" Bacağı hâlâ kanıyordu ve Harry'nin pantalonuna da kan bulaşmıştı. Kuduz aklına gelmişti, köpekler kuduzsa casus da ölecek demekti.

"Seni atlattığımı sanmıştım," dedi.

Casus korkudan titriyordu. "Demek biliyordunuz?" diye geveledi. Gözleri iri iri açılmıştı. Harry'nin sandığından da gençti, sanki çocukluktan yeni çıkmıştı. Soluk yüzü şimdi şok ve korkudan kireç gibiydi.

"Bir süredir biliyordum, ama senden kurtulduğumu sanmıştım."

Adam Harry'ye üzüntüyle baktı. "Bana daima izinizi kaybettiriyorsunuz. Bu sabah evden çıktığınızda da sizi kaybettim. Daha sonra sizi apartmanınızın yakınında gördüysem de meydanda tekrar gözden kaçırdım." Keyifsiz şekilde sırıttı. "Bu işte benden daha iyisiniz."

"Adın ne senin?"

"Enrique. Enrique Roque Casas. İspanyolcayı iyi konuşuyorsunuz, *señor*."

"Ben bir çevirmenim. Ama herhalde bunu zaten biliyordun."

Adamın utandığı yüzünden belliydi. "Hayatımı kurtardınız. İnanın bana *señor*, bu işi istemeyerek kabul ettim. Paraya ihtiyacımız var. Şimdiyse utanıyorum." Elini bacağının üstüne dayadı ve anında kan içinde geri çekti. Dişleri birbirine vurmaya başlamıştı.

"Haydi gel, seni evine götüreyim," dedi Harry. "Nerede oturuyorsun?" Yanıt Harry'nin duyamadığı bir mırıltı oldu, sadece sağır kulağında tıslamayı andırır bir ses oldu. Duyan kulağını casusa doğru eğerek bir kez daha sordu.

"Sadece birkaç sokak ötede, nehrin yakınında. *Madre de Dios* -o köpekleri duymuştum, ama unutmuşum. Sizi tekrar kaçırdığımı amirlerime bildirmek istemedim. Çalışmamı zaten beğenmiyorlar." Enrique şimdi şokun etkisiyle zangır zangır titriyordu.

"Haydi gel. Şu paltomu da al," dedi Harry. Paltosunu çıkararak adamın sıska omuzlarına sardı. Ona destek oldu ve verdiği direktiflere uyarak dar sokakları ilerlemeye başladı. Bu arada gelip geçenlerin meraklı

bakışlarına da aldırmıyordu. Yaptığının tuhaflığının farkındaydı, ama talihsizi yol ortasında bırakamazdı. Şok durumundaydı, üstelik yaralı bacağına bakılması lazımdı.

"Kimin hesabına çalışıyorsun?" diye birdenbire sordu.

"Dışişleri Bakanlığı, señor. Bölük liderimiz bana bu işi bulmuştu. Bana bir İngiliz diplomatını izlememi, her gittiği yeri onlara bildirmemi söylemişlerdi."

"Anlıyorum."

"Bütün diplomatlar izleniyor. Almanların dışındakiler elbette. Hatta İtalyanları bile izliyorlar. Sizin bir çevirmen olduğunuzu söylediler, *señor*, sadece elçiliğe ve şehirdeki en lüks restoranlara gideceğinizi. Benim de tüm bunları bildirmem gerekiyordu."

"Ama yararlı bir bilgi elde etmek isterlerdi herhalde. Örneğin bir randevu evine gitsem, bana şantaj yapılabilirdi."

Enrique başını sallayarak onayladı. "Bu işlerin nasıl olduğunu biliyorsunuz."

Hem de fazlasıyla, diye düşündü Harry.

Neredeyse yıkılacak gibi görünen bir binanın önünde durdular. "Burada oturuyorum, *señor*," dedi Enrique.

Harry kapıyı itip karanlık ve kasvetli bir hole girdi. "Birinci kattayız," dedi Enrique. "Bana yardım ederseniz."

Harry gencin bir kat merdiveni tırmanmasına yardım etti. Enrique cebinden bir anahtar çıkardı ve titreyen eliyle kapıyı açtı. Ufak ve karanlık bir hole girdiler. Evin havasında bir küf kokusu vardı. Enrique başka bir kapıyı açtı ve topallayarak küçük bir salona yürüdü. Harry de şapkasını çıkararak onu izledi. Bir masanın altındaki *bracero*'da [mangal] ateş vardı, ama oda buna rağmen soğuktu. Önünde iki tahta iskemlenin durduğu masanın başında sekiz yaşlarında gösteren zayıf bir

esmer çocuk oturuyor, bir dergiye tekrar tekrar koyu renkli şekiller çiziyordu. Harry'yi görünce yerinden fırlayarak, köşedeki tek kişilik ve çökük bir yatağın başına koştu. Yatağın etrafında perdeler vardı, ama o sırada açıktılar. Yatakta arkasına yığılı yastıklara dayanmış yaşlı bir kadın yatıyordu. Seyrek kır saçları, yüzünün bir yarısı çarpılmıştı ve çirkin bir görüntü oluşturan kırışıklar içindeydi. Gözleri yarı kapalıydı. Çocuk yatağın üstüne sıçradı ve yaşlı kadına sokuldu. Bakışındaki korku ve öfke Harry'nin üstünde şok etkisi yapmıştı.

Yaşlı kadın tek kolunun üstünde doğrulmaya çalıştı. "Enrique, ne oldu? Bu adam kim?" diye sordu. Geveleyerek ve ağır ağır konuşuyordu. Harry kadına inme indiğini anlamıştı.

Enrique kendine yavaş yavaş hâkim olmaktaydı. Gidip yaşlı kadını yanağından öptü ve oğlanın başını okşadı. "Merak etme, anne, iyiyim. Bir kaza oldu, karşıma birkaç köpek çıktı, bu *señor* da eve dönmeme yardım etti. Lütfen, *señor*." Sallanan tahta iskemlelerden birini çekti. Harry de oturdu ve iskemle, vücudunun ağırlığı altında fena halde gıcırdadı. Enrique topallayarak yaşlı kadının yanına döndü, yatağın üstüne oturdu ve kadının elini avucuna aldı. "Merak etme, anne, işler yolunda. Sofia nerede?"

"Alışverişe gitti." Yaşlı kadın uzanıp çocuğu okşadı. Oğlan kadının kansız gibi beyaz ve pörsümüş kolunun sanki içine girmek istiyordu. Birden doğrulup Enrique'nin bacağını işaret etti.

"*Sangre!*" diye tiz bir sesle bağırdı. "*Sangre!* [kan]"

"Önemi yok, Paquito, sadece bir kesik, önemsiz." Enrique'nin bu sözlerinden sonra yaşlı kadın yine çocuğun başını okşadı. "*No es nada, Niño*. Önemli değil, bir şey yok."

Kadın Harry'ye bakıyordu. Gürültülü bir fısıltıyla "Yabancı mı?" diye sordu oğluna. "Alman mı?"

"Ben İngilizim, *señora*." Kadın ona endişeyle bakıyordu. Harry oğlunun nasıl bir iş görerek hayatını kazandığını bildiğini sezdi. Enrique'nin kan lekeleri içindeki yırtık pantalonuna baktı.

"O bacağı yıkamalısın," dedi.

Kadın da onayladı. "Su, Enrique, su getir."

"Peki, anne." Enrique topallayarak kapıya yürüdü. Harry ona yardım için ayağa fırladı, ama Enrique gelmesine engel oldu.

"Hayır, hayır, siz burada kalın, *señor*, lütfen. Yeterince yardım ettiniz." Genç adam odanın köşesindeki kovayı aldı ve Harry'yi sıkıntılı bir halde bıraktı. Genç adam aslında gidebileceğini düşünüyor, ama kabalık etmek de istemiyordu. Alsas kurdunun casusun koluna dişleriyle asılıp gırtlağına ulaşmaya çalışmasını hatırlayarak ürperdi.

Yataktaki kadınla çocuk ona bakakalmıştı. İhtiyarın yüzünden bir anlam çıkarmak zordu, ama çocuğun öfkeli olduğu ve korktuğu belliydi. Harry zoraki gülümsedi. Odada gözlerini gezdirdi. Her taraf temizdi. Ama yaşlı kadın sürekli orada yattığı sürece o küf kokusunu gidermenin olanaksızlığı da belliydi. Vazolarda kurutulmuş çiçekler vardı, duvarlarda da ucuz manzara resimleri asılıydı. Odaya iç açıcı bir görünüm vermeye çalışıldığı anlaşılıyordu, ama Harry çürük bir pencere pervazından yerdeki katlı battaniyeye damlayan su damlaları yüzünden pencerenin altındaki duvarın yol yol siyah küflerle kaplandığını gördü. Başını diğer yana çevirdi. Duvara fotoğrafların da iliştirildiğini görüyordu. Yaşlı kadın bunlardan birini işaret etti. "Düğünümde çekilmişti, kardeşimle birlikte" diye mırıldandı boğuk bir sesle.

Harry nezaket gereği bakmak için ayağa kalktı. Odanın diğer yanına yürürken çocuğun gerildiğini de hissedebiliyordu. Fotoğrafta bir kilisenin kapısında duran genç bir çiftle yanlarında gülümseyen bir papaz görülüyordu. Resimdeki kişilerin giysilerine bakılırsa, fotoğraf, Harry'-

nin annesi ve babasının evlendiği tarihlerde çekilmiş olmalıydı. İhtiyar kadın, yüzünün hâlâ oynayabilen yarısıyla gülümsedi. "*Dias mas felices*" diye mırıldandı. Daha mutlu günler.

"*Si, mas felices, señora*"

"Lütfen, oturun, *señor*."

Harry az önce oturduğu sandalyeye döndü. Yaşlı kadın çocuğun saçlarını okşuyor ve oğlan korku dolu gözlerle Harry'ye baktı.

O sırada kapı açıldı ve üstünde kalın bir palto olan bir kız elinde yiyecek poşetiyle içeri girdi. Yirmili yaşlarının başlarında ufak tefek esmer bir şeydi. Yürek biçimli bir yüzü ve iri kahverengi gözleri vardı. Harry'yi görünce birden durdu. Genç adam ayağa kalktı.

"Ne oldu?" diye sordu kız. "Siz kimsiniz?"

"Korkulacak bir şey yok," dedi yaşlı kadın. "Birkaç köpek Enrique'ye saldırmış ve bu señor da eve dönmesine yardım etmiş. Enrique su getirmeye gitti."

Hâlâ kaşları endişeyle çatık olan kız torbayı yere bıraktı.

"Sizi şaşırttımsa özür dilerim," dedi Harry.

"Siz nerelisiniz?"

"İngilizim. Adım Harry Brett. İngiltere Büyükelçiliğinde çalışıyorum!"

Kızın gözleri iri iri açıldı. "Öyleyse siz, Enrique'nin ..."

"Evet, benim." Demek kız, ağabeyinin hayatını nasıl kazandığını biliyordu.

"Şimdi de ne yaptı acaba?" Kız Harry'ye dikkatle baktıktan sonra dönüp odadan çıktı.

"Kızımdır," dedi yaşlı kadın gülümseyerek. "*Mi Sofia. Corazón de mi vida.* Sofia'm. Ciğerimin köşesi."

Merdivende sesler duyuluyordu. Kızın sesi öfkeli, Enrique'ninki özür

diler gibiydi. Genç adam, arkasında su kovasını taşıyan kızla topallayarak içeri girdi. Enrique, Harry'nin karşısındaki sandalyeye oturdu; kız da bir çekmeceden makas çıkardı. Çocuğa bakıp emretti. "Paquito, mutfağa git. Haydi. Ocağı da yak."

Çocuk itaat ederek yataktan kalktı ve Harry'ye son bir defa korkuyla baktıktan sonra odayı terk etti.

"Bence bacağı daha kötü durumda," dedi Harry. "Ama kolunu da dişlediler. Yardım edebilir miyim?"

Kız hayır anlamında başını salladı. "Ben çaresine bakabilirim." Ağabeyine döndü. "Bir yerlerden kendine yeni bir pantalon bulmak zorundasın." Enrique'nin pantalonunu kesmeye başladı. Enrique duyduğu acıdan bağırmamak için dişlerini sıkıyordu. Bacağı berbat durumdaydı; her yerinde diş izleri olduğu gibi, köpeklerin kopardıkları yerlerinde uzun yırtıklar göze çarpıyordu. Sofia ağabeyinin ceketini üstünden çıkardı ve gömleğinin kolunu kestiğinde başka ısırıklar da meydana çıktı. Çekmeceden bir şişe iyot çıkardı "Bu canını fena yakacak, Enrique, ama yapmazsak yaralar mikrop kapar."

"Kuduz belirtileri var mı?" diye korku içinde sordu Enrique.

"Bu ilk bakışta belli olmaz," diye karşılık verdi genç kız. "Köpeklerin herhangi biri anormal davranıyor, sendeliyor veya gözlerini kırpıştırıyor muydu?"

"Bir tanesi, Alsas kurdu olan sendeliyordu," diye karşılık verdi adam. "Öyle değil mi, *señor*?"

Yüzü korkudan gerilmiş olan Sofia Harry'ye baktı.

"Daha önce bana saldırdığında onu bir taşla yaralamıştım," dedi Harry. "Sendelemesi o yüzden. Yoksa köpeklerin hiçbiri hasta görünmüyordu."

Sofia rahatlamıştı. "Bu iyi."

"Öyle ya da böyle bu köpekler tehlike. Yok edilmeleri lazım," dedi Harry.

"Hükümetin halkın yararına bir şeyler yapması mucize olur." Sofia bir yandan da ağabeyinin bacağını yıkamayı sürdürüyordu. Harry onu seyrediyor ve genç kızın profesyonelce davranışlarına şaşıyordu.

"Sofia doktor olacaktı," diye seslendi yattığı yerden yaşlı kadın.

Harry hasta kadına döndü. "Gerçekten mi?"

Sofia başını kaldırmadı bile. "Savaş eğitimimi noktaladı," dedi. Bir kumaş parçasını sargı yapmak üzere doğramaya başlamıştı.

"Ağabeyiniz bir doktora görünmeli değil mi?"

"Doktora verecek paramız yok," diye onun sözünü kesti kız. "Ben yaraların temiz kalmasına dikkat edeceğim."

Harry kısa bir an durakladı. "Ben doktor parasını verebilirim. Ne de olsa onu kurtardım. Bu işi sonuna dek götürmeliyim."

Sofia ona dikkatle baktı. "Bizim için yapabileceğiniz bir şey var, *señor*. Paraya mal olmayacak bir şey."

"Her ne gerekirse yaparım."

"Hiçbir şey söylemeyin. Ağabeyim merdivenlerde bana, onun sizi izlediğini bir süredir bildiğinizi söyledi. Sırf kazandığı paraya ihtiyacımız olduğu için bu işi yapıyordu."

Harry Enrique'ye baktı. Sargılar içindeki haliyle gerçekten yorgun ve korku içindeki bir çocuğa benzemişti.

"Bu apartmanla ilgilenen Falanj görevlisi bizim sıkıntı içinde olduğumuzu biliyordu. Enrique'ye bir iş ayarlayabileceğini söyledi. Bu işin ne olacağını öğrendiğimizde sevinmedik, ama ne çare paraya ihtiyacımız vardı."

"Biliyorum," dedi Harry. "Kardeşiniz bana söyledi."

Kızın kaşları çatıldı. "Demek ona ne iş yaptığını sordunuz."

"Siz olsaydınız sormaz mıydınız?"

Kız dudaklarını büzdü ve "Belki sorardım," dedi. Genç adama bakmaya devam ediyordu. Kızın yüzünde ciddi bir anlam vardı, kendi tutumunu veya ağabeyinin tutumunu savunmuyordu, zaten bu zaafı gösterecek tiplerden değildi.

"İyi ki Ramon aşağıda değildi," dedi Enrique.

"Evet, bu bizim için bir şans. Enrique'nin köpeklerin saldırısına uğradığını söyleriz, ama sizin buraya geldiğinizden bahsetmeyiz. Belki de iyileşene dek ona para vermeyi sürdürürler."

Enrique tamamladı. "Ben iyileştikten sonra da arkanızdakinin ben olduğumu görürseniz artık izlenişinize aldırmazsınız. Onlara temiz hava almak için sokaklarda dolaştığınızı söylerim. Zaten bunun dışında bir şey yaptığınızı da görmedim."

Harry gülerek başını salladı. Enrique de güldü, ama sinirli olduğu gözden kaçmıyordu. Sofia somurtuyordu.

"Üzgünüm," dedi Harry. "Üzgünüm, ama durum garibime gidiyor."

"İçinde yaşadığımız dünya bu," diye söze karıştı Sofia.

"Bu durumu ben yaratmadım," diye karşılık verdi Harry. "Tamam, tamam, bir şey söylemem."

"Teşekkür ederim." Sofia nefesini salıverdi. Cebinden bir paket ucuz sigara çıkardı ve bir tanesini Enrique'ye uzattıktan sonra pakedi Harry'ye de tuttu.

"Ben sigara içmem. Ama yine de teşekkür ederim."

Enrique sigarasından derin bir nefes çekti. Yatak tarafından gürültü bir horultu duyuldu; ihtiyar kadın uykuya dalmıştı.

"O iyi mi?" diye sordu Harry.

Kız annesine sevgiyle baktı. "Hep uyur o. Babam milisler hesabına savaşırken öldürüldüğünde ona da inme inmişti."

Harry başını sallayarak onayladı. "Paquito küçük kardeşiniz mi?"

"Hayır. Karşı dairede ailesiyle oturuyordu." Genç kız Harry'ye gözünü kırpmadan bakıyordu. "Onlar sendika eylemcileriydi. Geçen yıl bir gün eve döndüğümde dairelerinin kapısını açık buldum. Duvarlara kanlar bulaşmıştı. Anasını ve babasını götürmüş, ama Paquito'yu bırakmışlardı. Rahibelerin yanına verilmemesi için onu evimize aldık."

"O zamandan beri de kafası pek yerinde değil," diye ekledi Enrique.

"Buna üzüldüm."

"Sofia bir mandırada çalışıyor," diye devam etti Enrique. "Ama kazancı dört kişiyi yaşatmaya yeterli değil, *señor*, onun için bu işi kabul etmek zorunda kaldım."

Harry derin bir soluk aldı. "Söz veriyorum, kimseye bir şey söylemem. Hiç korkmayın."

"Yalnız size yalvarırım, *señor,* beni bir daha o meydana sürüklemeyin," diye espri yapmaya yeltendi rahatlamış olan Enrique.

Harry gülümsedi. "Ona da söz veriyorum." Enrique'yle arasında bir bağ hissediyordu. O da koşullar yüzünden zoraki bir casus olmak durumunda kalmıştı.

Sofia'nın bakışlarında kuşku vardı. "Bir diplomatın dolaşması için garip bir yer doğrusu."

"Orada bir zamanlar tanıdığım bir aile yaşıyordu. Yıllar önce, İç Savaş'tan önce. Köpeklerin olduğu meydanda yaşıyorlardı. Evlerinin olduğu blok bombalanmış." Harry derin bir göğüs geçirdi. "Ne oldukları hakkında hiçbir fikrim yok."

"Orada artık kimseler kalmadı," dedi Sofia. Harry'ye ilgiyle baktı. "Demek İspanya'yı daha önce de tanıyordunuz."

"Evet."

Genç kız başka bir şey söylemedi ve Harry yerinden kalktı.

"Enrique hakkında hiçbir şey söylemeyeceğim. Yalnız lütfen, doktor parasını vereyim."

Sofia parmaklarının arasındaki sigarayı ezerek söndürdü. "Teşekkür ederim, ama hayır. Zaten yeterince yardım ettiniz."

"Lütfen. Faturayı bana gönderin." Cebinden bir kâğıt parçası çıkararak adresini yazdı ve kıza uzattı. Sofia yerinden kalkıp kağıdı aldı. Harry, nerede oturduğunu Enrique'nin nasılsa bildiğini hatırladı.

"Görüşürüz. Teşekkür ederiz, *señor* Brett. Adınız o şekilde mi söyleniyor?" diye 'r'lerini ağzında yuvarlayarak sordu Sofia.

"Evet."

"Brett." Sofia ayağa kalktı. "Benim adım Sofia." Küçük ve biçimli elini Harry'ye uzattı. Eli çok narin ve sıcacıktı. "Size minnettarız, *señor*. Hoşça kalın."

Gitmeye davet ediliyordu, ama Harry gitmek istemediğini şaşkınlıkla fark etti. Orada daha fazla kalmak, hayatları hakkında bilgi edinmek istiyordu. Ama şapkasını alıp ayağa kalktı.

"*Adios*."

Karanlık merdivenden sokağa indi. Yürüyerek Puerta de Toledo'ya dönerken bacaklarının biraz titrediğini hissediyordu. Kulağındaki vızıltı da yeniden başlamıştı. Virane meydan ve köpekler gözlerinin önünde canlandı. Mera ailesinin bütün bireyleri tıpkı Bernie gibi ölmüşler miydi acaba?

16

Harry, Bernie'nin ailesi sayesinde Barbara'yla tanışmıştı. 1937 Paskalyasını amcası ve yengesinin yanında geçirmişti. O sırada üniversite öğretim üyeliğinin ilk yılındaydı. Dört yıl önce Cambridge'e girişinden sonra onları pek az görmüştü. Bu ayrılık akrabalarının onu özlemelerine yol açmıştı; ender ziyaretlerinde onu sevgiyle karşılıyor ve haberlerini duymaya sabırsızlanıyorlardı.

Nisan sonunda bir öğleden sonra eski köşkün holündeki telefon çalmıştı. Biraz sonra Harry'nin *Telegraph*'ı okuduğu oturma odasına girdiğinde James Amca kaygılı görünüyordu.

"Telefondaki arkadaşın Bernie Piper'ın annesiydi. Hani şu birlikte İspanya'ya gittiğin gencin annesi."

Harry Bernie'den beş yıldır hiçbir haber alamamıştı. "Bir şey mi olmuş?"

"Kekelemesinden söylediklerini anlamakta zorluk çektim. Öyle sanıyorum ki kadıncağız telefon etmeye alışık değil. Anladığım kadarıyla arkadaşın İspanya'daki savaşa katılmaya gitmiş. Kızıllar için," diye yüzünü buruşturarak ekledi James Amca. "Arkadaşının ailesine, onun bir çatışmadan dönmediğini bildiren bir mektup gelmiş. O bayan senin yardım edip edemeyeceğini soruyordu. Çok pis bir işe benziyor bence. Ona senin evde olmadığını söyledim."

Harry içine sıkıntı çöktüğünü hissetti. Bernie'nin annesini hatırlıyordu. Kuşa benzeyen ve sinirli bir kadındı. Bernie 1931'de İspanya'ya gitmelerinden önce onu annesini görmeye götürmüştü; kadıncağızı güvende olacaklarına inandırmasını istiyordu. Bayan Piper oğlunun değil-

se bile, onun güven verici söylemlerine inanmıştı. Belki de Harry, Bernie'nin yüz çevirdiği Rookwood'un saygın güvenilirliğini temsil ettiği için.

"Onunla konuşmalıyım. Telefonuna cevap vereyim," dedi Harry.

"Telefonları yok. Bayan Piper gidip onu görmenin mümkün olup olmadığını sordu. Yüzsüzlük bence." Yaşlı adam içini çekti. "Ama zavallı kadın çaresiz olsa gerek."

Harry ertesi gün Londra trenindeydi. Küçük bakkal dükkânının, işsiz pejmürde adamların dolaştıkları küçük sokakların arasındaki yolunu hatırlıyordu. Dükkân değişmemişti: yerdeki açık kasaların içinde sebzeler, raflarda ucuz konserve kutuları. Bernie'nin babası kasanın başındaydı. Bernie gibi uzun boylu ve güçlü yapılı bir adamdı, bir zamanlar oğlu gibi yakışıklı olmuş olmalıydı, ama şimdi rengi solmuş ve omuzları çökmüştü, dünyaya da donuk gözlerle bakıyordu.

"Demek geldin," dedi. "Gel, annesi içeride." Başıyla veznenin arkasındaki buzlu camdan bir kapıyı işaret etti. Kendisi Harry'nin arkasından gelmedi.

Edna Piper küçük odada bir masanın başında oturuyordu. Harry içeri girince dağınık saçların altındaki zayıf yüzü aydınlandı. Ayağa kalkarak genç adamın elini zayıf avuçlarının arasında hapsetti.

"Arry, Arry, nasılsın?"

"Teşekkür ederim iyiyim, Bayan Piper."

"Bernie'nin senden uzaklaşıp Chelsea'daki o adamların yanında vaktini ziyan etmesine ne kadar üzülmüştüm." Kadıncağız yutkundu. "İspanya'da savaşmaya gittiğini biliyor muydun?"

"Hayır, Korkarım, yıllardır Bernie'den hiçbir haber alamıyordum. Aramızda bağlantı kalmamıştı."

Bayan Piper derin bir iç geçirdi. "Okulunuza hiç gitmemiş gibiydi.

Konuşma biçimi dışında. Otur, otur. Sormayı unuttum, bir çay içer misin?"

"Hayır, hayır, bir şey istemem. Ne oldu kuzum? Amcamın söylediklerinden pek bir şey anlayamadım."

"Bir ay önce İngiltere Büyükelçiliğinden bir mektup aldık. Şubat ayında şiddetli bir çarpışma olduğunu ve Bernie'nin adının da kayıplar listesinde olduğunu yazmışlar. Kısacık ve kupkuru bir haber." Kadıncağızın gözleri yaşlarla doldu. "Babası, bunun Bernie'nin öldüğü ve sadece cesedinin bulunamadığı anlamına geldiğini söylüyor."

Harry Bernie'nin annesinin karşısına oturdu. Masanın üstünde İspanya pullu bir zarf duruyordu. Bayan Piper onu alıp parmaklarının arasında evirip çevirdi.

"Bernie geçen ekimde bir gün buraya fırtına gibi girerek Faşistlere karşı çarpışmaya gideceğini bildirdi. Benim karşı koyacağımı bildiği için meydan okur gibi yüzüme bakıyordu Ama daha çok etkilenen babası oldu. Bernie bunu düşünememişti, ama ben adamın içindeki tüm hava boşalmış gibi çöktüğünü gördüm. Bu acı haber babasının sonu olacak." Kadıncağız umutsuzluk içinde Harry'ye baktı. "Çocuklar bazen anne ve babalarının işte böyle mahvına sebep oluyorlar."

"Çok üzgünüm."

"Sen de anne ve babanı kaybetmiştin, değil mi?"

"Evet."

"Pete içeri girmiyor, Bernie'nin öldüğüne emin." Bayan Piper zarfı Harry'ye uzattı. "Buna bir göz atar mısın? Bernie'nin orada tanıdığı bir İngiliz kızından geldi."

Harry mektubu zarfın içinden çekip okumaya başladı. Üstündeki tarih üç hafta öncesiydi:

"Sevgili Bay ve Bayan Piper,

Siz beni tanımıyorsunuz, ama Bernie'yle birbirimize çok yakındık, onun için size bu mektubu yazmak arzusunu duydum. Büyükelçiliğin size Bernie'nin kayıp olduğunu ve öldüğünün sanıldığını yazdığını biliyorum. Ben burada Kızılhaç'ta çalışıyorum; Bernie'nin hayatta olma ihtimalinin olup olmadığını öğrenmek için çaba harcadığımı bilmenizi istedim. Burada bilgi edinmek çok zor, ama ben bu uğurda çalışmayı sürdüreceğim. Bernie her zaman öyle harika bir insandı ki.

Saygılarımla,
Barbara Clare."

"Kızın ne demek istediğini anlayamadım," dedi Bayan Clare. "Bernie'nin hayatta olabileceğini söylüyor, sonra da sanki ölmüş gibi harika bir insandı diyor."

"Bana kalırsa, durumun tüm umutsuzluğuna karşın umut etmeye çalışıyor," dedi Harry. Bernie'nin gidişinden beri ilk kez Bernie'nin gerçekten öldüğünü düşünüyor ve içine bir kasvetin çöktüğünü hissediyordu. Mektubu masaya bıraktı.

"Biliyor musun, Noel'de bize yolladığı mektupta o kızdan bahsediyor ve orada bir İngiliz kızıyla tanıştığını söylüyordu. Zavallı kızın çok üzüntülü olduğu anlaşılıyor. Onun orada yalnız başına kalmış olması hiç hoşuma gitmiyor."

"Onun mektubuna cevap verdiniz mi?"

"Hemen, ama bir yanıt alamadık." Bayan Piper içini çekti. "Bana kalırsa, mektuplar her zaman yerlerine ulaşamıyor. Bilmem ki, sen İspanyolca biliyor ve o memleketi de tanıyorsun, değil mi?"

"1931'den beri İspanya'da bulunmadım," dedi Harry kısa bir duraklamadan sonra.

"Hangi tarafı destekledin?" diye atıldı aniden kadın.

Harry başını iki yana salladı. "Hiçbir tarafı. Bu işin tam bir trajedi olduğunu düşünüyorum."

"Bir İspanyol yardım derneği kapımızı çaldı, ama ben para istemiyorum, yalnızca Bernie'yi istiyorum." Bayan Piper Harry'nin gözlerinin içine baktı. "Oraya gider misin? O kızı bulmaya ve ne olduğunu öğrenmeye." Bayan Piper öne eğildi ve Harry'nin elini iki avucunun arasına aldı. "Belki çok şey istiyorum, ama siz ikiniz o kadar iyi arkadaştınız ki. Gerçeği arayıp bulsaydın, *herhangi bir* umut kalıp kalmadığını öğrenseydin diyorum..."

Bayan Piper'a yaptığı ziyaretten iki gün sonra Harry Madrid'e gitmek üzere trene bindi. Bir otelde oda ayırtmayı başarmış ve tur acentasının memuru ona Madrid'in gazeteci dolu olacağını söylemişti. Bugünlerde İspanya'ya gidenler yalnız onlardı.

Harry trenin penceresinden her yerde işçilerin savaşını duyuran sloganlar gördü. Kastilya'da gevrek ve ılık bir bahar günüydü, ama insanların yüzü gülmüyor, dertli görünüyorlardı. Madrid'e vardığında her şeyin buraya ilk gelişindekinden ne kadar farklı göründüğüne şaşırdı: Devasa posterler, her yerde askerler ve polisler, Centro çevresinde hoparlörlerin kustuğu propagandaya rağmen gergin ve kaygılı yüzler. Gazeteler, Barselona'da Troçkist-Faşist hainler tarafından denenen darbenin haberleriyle doluydu.

Harry otelde rezervasyonunu yaptırdı, Castellana'nın yakınındaydı. Yanında Barbara'nın adresi vardı, ama önce sağını solunu öğrenmek istiyordu. Öğleden sonra La Latina ve Carabanchel'de dolaşmaya çıktı. 1931'de buralardan geçerek Bernie'yle Mera'ları görmeye gittiğini, o yazın sıcağını ve ikisinin de ne kadar tasasız olduklarını hatırlıyordu.

Güneye doğru gittikçe sokaklarda ne kadar az insan olduğuna dikkat etti. Askerler ona şüpheli gözlerle bakıyorlardı. Sokakların çoğu barikatlarla kesilmişti. Bunlar parke taşlarıyla bina edilmiş ve aralarında yayalar için ufak aralıklar bırakılmış hantal yapılardı. Taşları sökülmüş sokaklar çamur denizi görünümündeydi. Birdenbire uzakta ağır silah sesleri duyulmaya başlandı; araya ıslıklar ve gümbürtüler de karışıyordu. Harry geri döndü. Mera'ların hâlâ Carabanchel'de olup olmadıklarını merak ediyor, onları hatırladıkça yüreği sızlıyordu.

O akşam otelinde bir gazeteciyle, entelektüel görünümlü ve alaycı bir adam olan Phillips'le tanıştı. Ona Barselona'da neler olup bittiğini sordu.

"Ruslar kontrolü ellerine alıyorlar," dedi Phillips ve güldü. "Troçkistleri boş ver. Yoklar zaten."

"Demek söylentiler doğru. Ruslar Cumhuriyeti ellerine geçirmişler."

"Kesinlikle doğru. Artık her işi onlar yönetiyor; Puerta del Sol'da bir bodrumda kendi işkence odaları bile var. Gördüğün gibi, üstünlük onlarda. Hükümet onlara karşı koyacak olsa, Stalin, peki öyleyse, silah sevkiyatını durduracağız, der. İspanya Bankasının altınlarını bile Moskova'ya taşıtıyor. İspanyolların, o altınları yakın bir gelecekte görmeyecekleri kesin."

Harry başını iki yana salladı. "Müdahale etmeyişimize memnunum."

Phillips tekrar güldü. "Yok canım. Baldwin[5] geçen yıl Fransızların Cumhuriyete silah vermelerine izin verseydi, İspanyollar Rusların yüzüne bile bakmazdı. Tüm bunlar bizim suçumuz. Ama Cumhuriyet eninde sonunda partiyi kaybedecek; Almanlar ve İtalyanlar memlekete silah ve asker yığıyorlar."

"Peki, sonra ne olacak?"

---

[5] *Baldwin:* II. Dünya Savaşı'ndan önce aralıklı olarak İngiltere başbakanı -çn.

Phillips bir kolunu kaldırarak Faşist selamı verdi. "*Sieg heil*, oğlum. Bir Faşist devlet daha. Neyse, ben gidip yatayım. Yarın Casa de Campo'da bir röportaj yapmak zorundayım. Keşke miğferimi getirseydim diye düşünüyorum."

Ertesi gün Harry Kızılhaç merkezine giderek Bayan Clare'i görmek istedi. Onu aldıkları odada hayatından bıkmış görünen bir İsviçreli, ayaklıklar üstüne oturtulmuş ve üstü kâğıtlarla dolu masanın başında didiniyordu. Fransızca konuştular. Memur Harry'ye merakla baktı.

"Bayan Clare'i şahsen tanıyor musunuz?"

"Hayır, aslında arkadaşını tanıyorum. O arkadaşın ailesi Bayan Clare'i bulup konuşmamı istedi."

"Arkadaşının kaybının acısını kaldıramadı. Ona hastalık izni verdik, ama İngiltere'ye dönmesinin daha iyi olacağını düşünüyoruz."

"Anlıyorum."

"Gitmesi çok yazık olur bence, çok özverili ve çalışkandır. Ama sevgilisinin ne olduğuna kesinlikle emin olmadan gitmeye yanaşmıyor. Oysa hiçbir zaman kesinlikle emin olamaması mümkün." Adam durakladıktan sonra devam etti. "Yetkililerden şikâyet geldi. Korkarım, adamların canını sıkıyormuş. Onlarla iyi ilişkiler içinde olmak zorundayız. Bunları ona anlatsanız ve durumu kabullenmeye razı etseniz diyorum ..."

"Elimden geleni yaparım." Harry içini çekti. "Ama burada mantıklı düşünmek en az bulunan şeydir."

"Çok haklısınız."

Verilen adres bir apartman blokuydu. Harry kapıyı vurunca içeride sürünmeyi andırır ayak sesleri oldu. Genç adam bir an yanlış adrese

gelmiş olmaktan korktu, ayak sesleri sanki ihtiyar bir kadına aitti. Ama kapıyı açan dağınık kızıl saçlı ve yüzü şiş uzun boylu bir genç kadın oldu. Bulanık gözlük camlarının arkasındaki çarpıcı yeşil gözlerinin de altları şişti.

"Evet?" diye sordu ilgisiz bir sesle.

"Bayan Clare? Beni tanımıyorsunuz. Adım Brett. Harry Brett." Genç kadın anlamsız gözlerle bakınca Harry tamamladı. "Bernie'nin arkadaşıyım."

Adı duyunca genç kadın canlandı. "Bir haber var mı?" diye heyecanla sordu. "Ondan bir haber alabildiniz mi?"

"Korkarım hayır. Bernie'nin annesiyle babası mektubunuzu almışlar ve benden buraya gelip ne yapılabileceğini araştırmamı istediler."

"Ya." Genç kadın yine söndü, ama kapıyı açık tutuyordu. "Buyrun, girin."

Daire karışık ve düzensizdi, havası da sigara dumanı içindeydi. Genç kadın kaşlarını çatmıştı, düşünüyordu. "Adınızı galiba bir yerden duymuştum."

"Rookwood'la ilgili olabilir. Orada Bernie'yle beraberdim."

Genç kadın gülümserken yüzünün ifadesi de yumuşamıştı. "Elbette. Harry. Bernie sizden bahsederdi."

"Sahi mi?"

"Okulda en iyi arkadaşı olduğunuzu söylemişti." Genç kadın durakladı. "Ama o okuldan nefret ederdi."

"Hâlâ mı?"

Genç kadın derin bir iç geçirdi. "Güttüğü politikayla bağlantılı. O kahrolası politika sonunda canına okudu. Kusuruma bakmayın, pek konuksever davranamadım galiba." Bir koltuğun üstündeki giysi yığınını kaldırdı. "Buyrun, oturun lütfen. Kahve içer miydiniz? Satılan kahvele-

re kahve demeye bin şahit ister ya."

"Teşekkür ederim. Bir kahve içerim," dedi Harry.

Genç kadın ona kahve yaptı, sonra geçip karşısına oturdu. Az önceki canlılığından eser kalmamış, yine çökmüş ve o sert İspanyol sigaralarından birini tüttürmeye başlamıştı.

"Kızılhaç'a gittiniz mi?" diye Harry'ye sordu.

"Evet. Size hastalık izni verdiklerini söylediler."

"Yaklaşık iki aydır izinliyim." Kadın başını iki yana salladı. "İngiltere'ye dönmemi istiyor ve Bernie'nin ölmüş olması gerektiğini söylüyorlar. Buna önce ben de inanıyordum, ama artık emin değilim, biri ölüsünün nerede olduğunu söyleyene dek emin olamam."

"Araştırmalarınızda bir ilerleme kaydettiniz mi?"

"Hayır. Benden bıktılar, bir daha gelmememi söylediler. Hatta ihtiyar Doumergue'e beni şikâyet etmişler." Genç kadın bir sigara daha yaktı. "Bernie'nin Casa de Campo'daki çarpışmalardan tanıdığı bir komünist parti görevlisi vardı. Ordu karargâhında çalışıyordu. Yüzbaşı Duro. O adam merhametliydi ve bir şeyler öğrenmeye çalışıyordu; ne çare ki geçen hafta aniden gitti, başka bir yere mi atandı nedir. Son zamanlarda epey değişiklikler oldu. Cepheye gidip gidemeyeceğimi sordum, ama izin vermediler elbette."

"Evinize dönmeniz belki sahiden daha iyi olur."

"Evim diyebileceğim bir yer yok." Kadının bakışları donuklaşıp kendi içine dönmüş ve Harry'nin orada olduğunu sanki unutmuştu. Harry genç kadına çok acımıştı. "Kaldığım otele yemeğe gelin."

Genç kadın mahzun bir gülümseyişle olur anlamında başını salladı.

Harry bundan sonraki birkaç günü onunla geçirdi. Kadın, ona Bernie hakkında bütün anlatabileceklerini duymak istiyordu. Harry'yi din-

lerken bir süre kendini unutmuş gibi oluyor, ama çok geçmeden o dipsiz hüzün onu yine pençesine alıyordu. Eskimiş etekler ve ütüsüz bluzlar giyiyor, makyaj yapmıyordu; başkalarına nasıl göründüğünü umursamadığı belliydi.

Gelişinin ikinci gününde Harry İngiltere Büyükelçiliğine uğradı, ama orada da herkesin söylediğini tekrarladılar: "kayıp ve öldüğü sanılıyor," teşhis edilebilir bir cesedin bulunmadığı anlamına geliyordu. Genç adam Barbara'nın dairesine döndü. Öğrendiklerini kadına tekrarlamak içinden gelmiyordu. Ertesi gün karargâhı ziyaret edeceğine söz vermişti, belki bir erkeğe daha fazla önem verirlerdi. Bundan sonra yapabileceği bir şey kalmıyordu. Bernie'nin öldüğüne emindi.

Zili çalınca o sürüklenen ayak seslerini tekrar duydu. Barbara kapıyı açtı ve kapı pervazına dayanarak ona görmeyen gözlerle baktı. Sarhoştu. "Girin," dedi.

Masanın üstünde yarılanmış bir şişe şarap vardı, bir şişe de çöp sepetinin içindeydi. Genç kadın masanın yanındaki koltuğa çöktü.

"Bir bardak iç. Sen de benimle iç, Harry."

"Yeterince içmedin mi?" diye yavaşça sordu Harry.

"Hayır. Bir bardak al ve sen de iç."

Harry, bardağına Barbara'nın şarap koymasına ses çıkarmadı. Genç kadın bardağını havaya dikti. "Uğursuz devrimin şerefine."

"Uğursuz devrime."

Harry Barbara'ya Büyükelçilikte neler söylendiğini anlattı. Genç kadın bardağını masanın üstüne bıraktı. Yine içine döndüğü yüzünden okunuyordu. "Öyle hayat doluydu ki," diye geveledi. "Her zaman. O kadar esprili. O kadar güzel." Genç kadın başını kaldırdı. "Okulda bazı oğlanların ona tutulduğunu söylerdi. Ama bu hiç hoşuna gitmezmiş."

"Hayır, hayır, hiç hoşuna gitmezdi."

"Ya sen ondan hoşlanır mıydın?"

"Hayır." Harry mahzun şekilde gülümsedi. Bernie'nin fahişelere gittiği geceyi anımsamıştı. "Bazen onun güzelliğini kıskanırdım," dedi.

"İngiltere'de bir sevgilin var mı?"

"Evet." Durakladı ve sonra "iyi bir kızdı," dedi. Laura'yla birkaç ay çıkmıştı; Madrid'e gelişinden beri onu hiç düşünmediğini fark ederek şaşırdı.

"Bu dünyada herkes için biri olduğu söylenir. Ama o kişinin gün gelip elinizden alınacağı söylenmez. Gider. Yok olur." Barbara bir yumruğunu alnına çarptı, göğsünü parçalayan gürültülü hıçkırıklarla ağlamaya başladı. "Kendi kendimi kandırıyorum, değil mi? O gitti."

Harry içini çekti. "Korkarım öyle görünüyor."

"Yarın benim için karargâhı ziyaret edeceksin, değil mi? Yüzbaşı Duro'yla konuş. Yine bir haber çıkmazsa, pes edeceğim. Acı gerçeği kabul etmek zorunda kalacağım."

"Oraya gideceğim. Söz veriyorum."

Barbara başını salladı. "Her zaman böyle olmuyorum. Seni şok ettim, değil mi?"

Harry masanın üzerinden uzandı ve genç kadının elini avucuna aldı." Üzgünüm," diye fısıldadı, "çok, ama çok üzüldüm."

Barbara da onun elini kavradı, başını adama doğru eğdi ve ağladı, ağladı.

Karargâh kapısındaki asker Harry'yi önce içeri almak istemedi, ama genç adamın ne istediğini İspanyolca açıklaması işe yaradı. İçeri girince bir çavuşa Jarama'da kaybolan bir asker hakkında bilgi almaya geldiğini söyledi. Bernie ve Barbara'nın ona yardım ettiğini söylediği komünistin adlarını verdi. Çavuş bir subaya danışacağını söyledi ve beklemesi

için Harry'yi penceresiz küçük bir ofise aldı. Harry bir masanın başına oturdu. Duvardaki Stalin portresine, adamın kısılmış çipil gözlerine, kocaman bıyığına ve yüzünü ekşitmekten farkı olmayan gülümsemesine bakışını dikti. Bir İspanya haritası da vardı; kalemle çizilmiş çizgiler Cumhuriyetin elindeki giderek daralan bölgeleri gösteriyordu.

Çok geçmeden elinde bir dosya olan yüzbaşı üniformalı bir İspanyol içeri girdi. Kısa boylu ve çok esmerdi; tıraşı uzamış yorgun bir yüzü vardı. Yanında bir yüzbaşı daha vardı; uzun boylu, soluk benizli ve tıknaz biri. Harry'nin karşısına oturdular. İspanyol Harry'ye belirli belirsiz bir baş hareketiyle selamladı.

"Anladığım kadarıyla Yüzbaşı Duro adlı birini araştırıyormuşsunuz."

"Hayır, hayır. Bernie Piper adında bir İngiliz gönüllüsünün akıbetini öğrenmeye geldim. Kız arkadaşı buraya gelmiş, Yüzbaşı Duro'nun ona yardım ettiğini söyledi."

"Pasaportunuzu görebilir miyim?"

Harry pasaportunu subaya uzattı. İspanyol bunu açtı ve ışığa tuttu. Sonra homurdanıp onu dosyasının içine soktu.

"Pasaportumu alabilir miyim lütfen," dedi Harry. "Ona ihtiyacım var."

Yüzbaşı kollarını dosyanın üstünde kavuşturdu ve meslektaşına baktı. Diğer subay başıyla onayladı. "İyi İspanyolca konuşuyorsunuz, *señor*."

"Mesleğim. Cambridge'de öğretim görevlisiyim."

"Sizi kim buraya yolladı?"

Harry kaşlarını çattı. "Er Piper'ın babası ve annesi."

"Ama kadını zaten buradaymış. Kayıtlara bakılırsa, Piper kayıp ve öldüğü sanılıyormuş. Bir ceset yok demek. Ama karşımızda hemen her gün gelen o Kızılhaç memuru kadın var, şimdi de siz buradasınız. İkiniz

de o Yüzbaşı Duro'yu soruyorsunuz."

"Bakın, biz sadece öğrenmeye çalışıyoruz, hepsi bu." Harry kızmaya başlıyordu. "Er Piper sizin Cumhuriyetiniz için savaşmaya geldi. Hakkında bilgi vermek o kadar mı çok şey."

"Siz Milliyetçileri mi destekliyorsunuz, *señor*?"

"Hayır, desteklemiyorum. Ben İngilizim, biz tarafsızız." Harry tedirgin olmaya başlamış, subayların ikisinin de tabancalı olduğunu fark etmişti. Yabancı subay birden dosyayı meslektaşının ellerinin arasından çekip aldı.

"Buraya defalarla gelen Bayan Barbara Clare'in cepheyi dolaşmak istediğini duydum. Orası denetim altında bir alan. Kızılhaç için çalıştığına göre, bunu bilmesi gerekir. Onlar, Bayan'ın yaptığı araştırmalar için sorumluluk üstlenmeyi reddettiler."

"Olayı onlar adına araştırmıyor. Bernie Piper onun sevgilisiydi."

"Ya sizin onunla ilişkiniz nedir?"

"Okulda beraberdik."

Yüzbaşı güldü; gırtlağının derinlerinden kopan kaba bir ses çıkarmıştı. "Siz buna ilişki mi diyorsunuz?"

"Bana bakın," dedi Harry. "Kayıp bir askeri bulmak için iyi niyetle buraya geldim. Ama bana yardım etmeyecekseniz, gideyim daha iyi." Harry kalkmaya hazırlandı.

"Oturun." Yabancı subay kalkarak onu göğsünden hızla itti. Harry dengesini kaybederek kıçının üstüne düştü. Genç adam ayağa kalkarken subay soğuk bir bakışla bakıyordu. "O sandalyeye oturun."

Harry'nin kalp atışları hızlanmıştı. Gazetecinin Puerta del Sol'daki işkence odaları hakkında söylediklerini hatırlıyordu. İspanyol subay rahatsız olmuşa benziyordu. Uzanıp arkadaşının kulağına bir şey fısıldadı. Diğer adam sinirli bir tavırla başını salladı, sonra cebinden bir siga-

ra pakedi çıkararak bir tane yaktı. Harry pakede baktı; üstünde Kiril alfabesi harfleriyle sigaranın adı yazılıydı.

Subay gülümsedi. "Evet, Rusum. İspanyol yoldaşlara güvenlik konularında yardımcı oluyoruz. O yardıma ihtiyaçları var; ortalık Faşist ve Troçkist casuslarla kaynıyor. Sorular sorup yalanlar uyduruyorlar."

Harry sesinin titrememesine dikkat ederek konuştu. "Ben bir arkadaş hakkında bilgi edinmek için buraya geldim."

"Er Piper buraya Uluslararası Tugayların saptanmış prosedürleri uyarınca gelmedi. Geçen kasımda Madrid'te apansız ortaya çıktı. Bu normal değil."

"O konuda bir şey bilmiyorum. Bernie'yi yıllardır görmedim."

"Öyleyken buraya onu aramaya geldiniz."

"Annesi ve babası benden bunu rica ettiler."

Rus öne eğildi. "Kim sizden Yüzbaşı Duro'yu sormanızı istedi."

Harry derin bir soluk aldı. Sıkıyönetim altındaki yabancı bir kentte bir yeraltı odasındaydı. Gitmesine izin vermedikleri takdirde buradan kurtulmasının yolu yoktu.

"Bayan Clare'in dediğine göre, araştırma yapmak için buraya ilk gelişinde Yüzbaşı Duro kendini ona tanıtmış. Size söylemiştim, Bernie'yle Casa de Campo'da tanışmış. Bayan Clare için daha fazla bilgi edinmeye çalışmış. Sonra Bayan Clare'e onun başka yere atandığını söylemişler. Başka kimse de ona yardıma yanaşmamış."

"Şimdi bir sonuca varıyoruz. Çünkü Yüzbaşı Duro'nun başka yere tayini çıkmadı. Sabotajcı olarak tutuklandı. Barselona'daki asilerle anlaşmamız gerektiğini söylerken duyulmuş." Adam arkasına yaslanarak kollarını kavuşturdu. "Troçkist-Faşist sabotajcılarla anlaşmış."

"Bakın, benim bunlardan haberim yok," dedi Harry. "Zaten yalnızca üç gündür buradayım."

"Dosyasında yazılı olduğuna göre, Er Piper, Casa de Campo'da yaralanmasından sonra İngiltere'den gelen gönüllülerin kabul işlemlerine yardımcı olmak istemiş. Ama onun bir burjuva ve duygusal biri olduğu, burada gereksindiğimiz bazı sert önlemleri onaylamayacağı hissedilmiş. Bu nedenle iyileşmesi için bir süre tanımaya, sonra da cepheye gönderilmesine karar verilmiş. O ancak piyade eri olabilecek kapasitede biriydi, şimdi gereksindiğimiz çelik karakterli adamlardan biri değil."

Harry Rus'a bakakalmıştı.

"Bu tür kişiler Troçki-Faşizmine kolay kapılabilir." Rus, meslektaşına döndü. İspanyol ona doğru uzandı. Harry fısıltı halinde söylenen "Kızılhaç" kelimesini duyar gibi oldu. Rus kaşlarını çattı.

"Bunu dışarıda konuşacağız." Harry'ye döndü. "Siz burada kalıyorsunuz, Señor Brett." Harry sırtında bir ürperti dolaştığını hissetti; boğucu sıcak odada üşümüştü.

Askerler dışarı çıktı. Dışarıdan konuşma uğultuları kulağına geliyordu. Onu alıp bir yere götürdükleri takdirde neler olacağını düşündü. Barbara onu apartmanda bekliyordu. Bir gün önceki duygusal patlamasından beri daha sakin görünüyordu; Harry tekrar şişeye başvurmamış olmasını diledi. Geri dönmediği takdirde herhalde onu arardı. Genç adamın avuçları terliyordu. Sakin olmak zorunda olduğunu kendi kendine tekrar etti.

Koridorda bir tartışma başlamıştı. Rus'un bağırdığını duydu: "Burada söz sahibi olan hangimiz?" Ayak sesleri uzaklaştı, sonra sessizlik başgösterdi, Harry'nin iliklerine kadar işleyen bir sessizlik. Okulda çocukların işkence türlerini sıralaması aklına geldi. İnsanların üstüne yatırılıp gerildiği işkence âleti, başparmak sıkacakları, elektrik şoku işkenceleri vs.

Derken kapı açıldı ve İspanyol subayı içeri girdi. Tek başına. Harry'ye pasaportunu uzattı.

"Kızılhaç'taki bağlantılarınıza dua edin," dedi soğuk bir sesle. "Onların ilaçlarına ihtiyacımız olduğu için şükredin. Gidebilirsiniz. Öteki fikrini değiştirmeden çabuk gidin." Harry'nin gözlerinin içine baktı. "İspanya'yı terk etmek için yirmi dört saatiniz var."

Harry apartmana dönünce olanları Barbara'ya anlattı. Hemen İspanya'dan ayrılmak zonundaydı, Barbara da onunla gelmeli ve bir daha karargâha uğramamalıydı. Harry, anlattıklarına genç kadının inanmayacağını düşünmüştü, ama inanmıştı.

"Olan bitenleri biliyoruz," dedi kadın. "Yani Kızılhaç'ta demek istiyorum. Tutuklamalar, ortadan kaybolanlar." Genç kadın başını salladı. "Bunları düşünmeye son verdim. Bernie hakkında bilgi almak dışında her şeyi aklımdan sildim. Çok bencilce davrandım. Benim yüzümden bunlara katlandığın için çok üzgünüm."

"Gitmeye ben gönüllü oldum. Belki ikimiz de saflık ettik."

"Benim sorumluluğum daha fazla. Ne de olsa dokuz aydır buradayım."

"Barbara, İngiltere'ye gelmelisin."

"Hayır." Barbara yepyeni bir kararlılıkla ayağa kalktı. "Tekrar işimin başına dönecek ve Doumergue'e olanları anlatacağım. Belki beni naklettmelerini sağlayabilirim."

"Bunları yapabilecek durumda mısın?"

Genç kadın mahzun şekilde gülümsedi. "Çalışmak bana iyi gelecek. Kendimi toparlamama yardım edecektir."

Harry eşyasını topladı ve akşam yemeği için Barbara'ya gitti. Şehre yemeğe gitmek ikisinin de içinden gelmemişti.

"Bir damla *umuda* ihtiyacım vardı. Bernie'nin öldüğünü kabul edemiyordum."

"Şimdi ne yapacaksın?"

Genç kadın kendini zorlayarak gülümsedi. "Doumergue'a beni başka yere ataması için ısrar ettim. Burgos'ta tıbbi malzemenin organize edilmesinde çalışacağım."

"Milliyetçilerin bölgesinde?"

"Evet." Barbara keyifsiz şekilde güldü. "Bir de hikâyenin diğer yüzünü görelim. Burgos'ta çarpışma yok, cephe hattının öbür yanında kalıyor."

"Bernie'nin savaştığı insanlarla çalışabilecek misin?"

"Bana sorarsan, Milliyetçiler ile Komünistler birbirinden berbat. Bunu biliyorum, ama işimi yapmak ve arada kalan insanlara yardım etmek istiyorum. Politikanın canı çıksın. Umurumda değil."

Harry genç kadına baktı. Bu işi başarabileceğinden kuşkuluydu.

"Burada Bernie'nin varlığını hissedebiliyor musun?" diye birdenbire sordu Barbara.

"Hayır." Harry zoraki gülümsedi. "Böyle hisler duymam ben."

"Bazen o buradaymış gibi bir sıcaklık hissediyorum. Herhalde bu onun öldüğünü kanıtlıyor."

"Ne olursa olsun, sende tatlı anılar kalmıştır. Bu da senin için zaman içinde bir avuntu olacaktır."

"Sanırım öyle olacak. Sen ne yapacaksın?"

Harry gülümsedi. "İngiltere'deki eski hayatıma döneceğim elbette."

"İyi bir hayata benziyor. Mutlu musun bari?"

"Hayatımdan hoşnutum diyeyim. Belki de daha fazlasını umut etmek akıllı işi değildir."

"Ben daima daha fazlasını istemişimdir." Barbara'nın bakışları bir

an için uzaklara dalmış gibiydi. "Tanrım, Burgos'ta çalışabilmek için adamakıllı toparlanmam gerekecek." Genç kadın gülümsedi. "Bana mektup yazacak mısın?"

"Evet, elbette."

"Ben formların arasında boğulurken bana Cambridge'den haberler ver." Barbara yine mahzun şekilde gülümsedi.

17

General Maestre'nin evi şehrin kuzey banliyölerinin birinde XVIII. yüzyıldan kalma bir konaktı. General, Harry ve Tolhurst'ü alması için bir araba, büyük bir Amerikan Lincoln yollamıştı. Nazi bayrakları indirilmiş boş ve karanlık Castellana'dan büyük bir hızla geçtiler. Himmler gitmiş, fakat bir gün önce gazeteler daha heyecan verici bir haber yayınlamışlardı: Hitler ile Franco altı saatlik bir görüşme için Fransız sınırındaki Hendaye şehrinde buluşmuştu. Gazeteler İspanya'nın yakında savaşa gireceğini öngörüyordu.

"Görüşme olumsuz geçmiş. Sam'den duyduğumuz bu oldu," dedi Hillgarth, o öğleden sonra Harry ve Tolhurst'e. Onları Tolhurst'ün ofisinde bir toplantıya çağırmıştı. O gün basit bir takım elbise giymişti ve yorgun görünüyordu. Bacak bacak üstüne atmış olarak oturuyor, serbest ayağını sallıyordu. "Sam'in Franco'nun maiyetinde bir muhbiri var. Dediğine göre, Franco Hitler'e ancak ona muazzam malzeme stokları garantilediği takdirde savaşa girebileceğini söylemiş. Bizim abluka sayesinde onların tarafına hiçbir şey sızdırmayacağımızı biliyordu. Dilerim, haber doğrudur." Hillgarth, Tolhurst'ün masasından bir fotoğraf çekip gösterdi: Sırıtan Generalisimo Hitler'i selamlamak için trenden aşağı sarkarken görülüyordu.

"Franco Hitler'e hayran ve adeta aptallaşmış gibi, onun Yeni Düzeninin bir parçası olmak istiyor." Hillgarth başını iki yana sallayarak onlara dikkatle baktı. "İkiniz de bu geceki partiye gidiyorsunuz, değil mi? Yeni Ticaret Bakanının neler yaptığını bakalım Maestre'den öğrenebilecek misiniz? Carceller geçen gün Faşist yanlısı bir konuşma yaptı, Ma-

estre'nin milletvekilliği uzun sürmeyebilir. O zaman da biz bir dost kaybetmiş olacağız."

"Gerona'daki adamımızın raporunu gördünüz mü efendim?" diye sordu Tolhurst. "İaşe dolu trenler Fransa sınırı yolunda. Vagonların üstlerinde 'Alman Müttefiklerimiz için' diye yazılı."

Hillgarth bundan haberi olduğunu söyledi ve sandalyesini oynatarak ayağını rahat ettirdi. "Forsyth işini biraz hızlandırmak gerekli, Brett. Şu baş belası altın hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalış. Clare denen kadının olaylarda ne gibi bir rolü var?"

"Barbara'nın bir şey bildiğini sanmıyorum."

Hillgarth genç adama dikkatle baktı. "Yine de durumu öğren. Onu tanıyorsun." dedi.

"Pek iyi tanıyorum denemez. Ama pazartesi günü onunla öğle yemeğine çıkacağız." Harry bir gün önce genç kadına telefon etmişti. Barbara önce pek istekli görünmemiş, ama sonunda kabul etmişti. Harry bu konuda suçluluk duyuyor, öte yandan genç kadının Sandy ile ilişkisinin içyüzünü merak ediyordu. Casus olmanın, insanın üstüne vazife olmayan şeylere burnunu sokmak dürtüsünü kamçıladığını düşündü. "Bence en iyisi, Sandy'nin iş fırsatları hakkında söylediklerini biraz daha kurcalamak," diye devam etti. "Onun ne yaptığı hakkında daha net bir fikir edinmemi sağlayabilir."

"Onu ne zaman tekrar göreceksin?"

"Barbara'yı gördüğümde bir şey ayarlamayı düşünüyorum."

Hillgarth yine ayağını oynattı. "Bu iş beklemeye gelmez. Kadınla konuştuğunda bir şey ayarlamalıydınız."

"Fazla meraklı görünmek istemeyiz," diye araya girdi Tolhurst.

Hillgarth onu sinirli bir el hareketiyle susturdu. "Bu bilgiyi almamız şart." Birdenbire ayağa kalktı. "Benim gitmem lazım. Siz gerekeni yapın."

"Peki efendim."

"Adam endişeli. İyisi mi, Forsyth ile çabuk tarafından bir buluşma daha ayarla," dedi Tolhurst, kapı kapandıktan sonra.

"Tamam. Ama Forstyh'ın cin gibi olduğunu unutmayalım."

"Bizim ondan daha cin olmamız gerekiyor."

Balo Mağrib temalıydı. Türbanlı ve uçuk sarı harmaniyeli iki Faslı muhafız ellerinde mızraklarla ön kapının iki yanına dikilmişlerdi. Yanlarından geçerken adamların ifadesiz kahverengi yüzlerine bakan Harry, Mağrıblilerin İç Savaş sırasında vahşetleriyle ün salmalarını anımsamıştı.

İçeride geniş hol Mağrib duvar döşemeleriyle süslenmişti. Konuklar etrafta dolaşıyordu; erkekler smokinliydi ve kadınların çoğu Endülüs stilinde etekler giymişlerdi. Holü salondan ayıran bölme açılmış ve böylece dev bir alan yaratılmıştı. Oda konuk doluydu. İspanyol olduğu halde fes takıp kaftan giymiş bir uşak adlarını aldı ve konukların ortasında dolaşan bir diğer uşağa onlara içki servisi yapmasını işaret etti.

"Tanıdığın biri var mı?" diye sordu Harry.

"Yalnız bir iki kişi. Bak, işte Goach." Yaşlı protokol uzmanı bir köşede durmuş, kırmızı cüppeli bir rahiple ciddi ciddi konuşuyordu.

"Şu garsonların giysilerine bak. Zavallılar sıcaktan ölüyordur."

Tolhurst ona doğru uzandı. "Fas giysilerinden konu açılmışken şuraya baksana."

Harry arkadaşının işaret ettiği yöne baktı. Maestre salonun ortasında kendisi gibi üniformalı iki kişiyle duruyordu. Biri teğmen rütbeliydi. Maestre gibi general olan diğeriyse olağanüstü bir tipti. Yaşlıca, zayıf ve ak saçlıydı. Heyecanlı bir tavırla konuşuyordu, arkadaşlarını elindeki içkiyle ıslatması an meselesi gibiydi. Ceketinin diğer kolunun içi boştu.

Kadavrayı andıran yaralı yüzünün tek gözü vardı ve diğer yarısındaki boş göz oyuğu siyah bir kumaş parçasının ardına gizlenmişti. Güldükçe dişsiz ağzını sergiliyordu.

"Bu Millán Astray," dedi Tolhurst. "Onu tanımamazlık edemezsin. İspanyol Yabancılar Lejyonu'nun kurucusudur. Astray Faşist yanlısı ve tam bir manyak, fakat askerleri onu seviyor. Franco bir zamanlar onun maiyetinde hizmet etmişti, Maestre de öyle. Ölüm Damatları'nın şefi."

"O da nesi?"

"Lejyona öyle deniyor. Fransız Lejyonu bunların yanında izciden farksız kalır." Tolhurst Harry'ye uzanıp sesini alçalttı. "Yüzbaşı bana Maestre hakkında bir öykü anlatmıştı. Kabilelerin ayaklanması sırasında bir tarikata mensup rahibeler Fas'a gelmişlerdi. Maestre'yle adamlarının birkaçı onları kocaman bir gül sepetiyle Melilla doklarında karşılamışlardı. Tam ortasında iki Faslı asi liderin kesik kafasıyla süslü bir sepetle."

"Palavraya benziyor." Harry yine Maestre'ye baktı. Millán Astray'ın hareketleri daha da çılgınlaşmıştı. Maestre ise biraz sıkılmış görünüyor, ama yine nazikçe dinlemeye gayret ediyordu.

"Maestre, Yüzbaşı Hillgarth'a bizzat kendisi anlatmış. Dediğine göre, rahibeler hiç renk vermemişler. Lejyon nedense kellelere meraklıymış, onları süngülerinin ucuna takıp dolaşırlarmış." Tolhurst başını iki yana salladı. "Şimdiki hükümetin yarısı Lejyon artığı. Kralcılar ve Falanjistleri bir arada tutan da bu. Ortak bir geçmiş."

Millán Astray içki kadehini elinden bırakmıştı; bir yandan heyecanla konuşurken Maestre'nin diğer arkadaşının omuzunu sıkıyordu. Harry adamın o elinin bazı parmaklarının eksik olduğuna dikkat etti. Maestre Harry'yle göz göze gelince Millán Astray'a bir şey fısıldadı. Yaşlı adam başıyla onayladığındaysa, Maestre ve teğmen, Harry ve Tolhurst'ün ya-

nına geldiler. Maestre bu arada kabarık bir Endülüs eteği ve uzun beyaz eldivenleri olan tombul bir kadına bir şeyler fısıldadı, kadın da onları izledi. Maestre yüzünde dostça bir gülümsemeyle Harry'ye elini uzattı.

"Hoş geldiniz, Señor Brett. Sizi bu gece aramızda gördüğümüze sevindim. Siz de Señor Tolhurst olmalısınız."

"Evet, efendim. Davet ettiğiniz için size teşekkür ederim."

"Büyükelçilikteki dostlarımı ağırlamak beni hep mutlu eder. Aslında konuklarımızın arasında dolaşmalıyım, ama Fas'taki eski günlerimi yaşadım. Bu hanım da eşim Elena."

Harry ve Tolhurst kadının önünde eğildiler.

Maestre devam etti. "Bu da o günlerdeki sağ kolum Teğmen Alfonso Gomez."

Diğer adam da onlarla el sıkıştı. Kısa boylu ve tıknaz yapılıydı, maun renkli bir teni, keskin bakışlı gözleri vardı. "İngiliz misiniz?" diye sordu.

"Evet. Büyükelçilikte çalışıyoruz."

Señora Maestre gülümsedi. "Eton'da okuduğunuzu duydum, Señor Tolhurst. Doğru mu?"

"İyi bir okuldur."

Maestre başıyla onayladı. "İngiliz centilmenlerinin yetiştirildiği yerdir denir, öyle mi?"

"Öyle olduğunu umarım, efendim."

"Ya siz, Señor Brett?" diye sordu Señora Maestre.

"Ben başka bir okula gittim, *señora.* Rookwood." Gomez'in onu ölçüp biçermiş gibi tepeden tırnağa süzdüğünü fark etmişti.

Kadın başıyla onayladı ve "Aileniz ne iş yapar?" diye sordu.

Kadının lafı saptırmadan konuya girmesi Harry'yi şaşırtmıştı. "Asker

kökenli bir ailedenim," dedi.

Kadının yüzü güldü. "Harika. Tıpkı bizim gibi. Ve duyduğuma göre Cambridge'de okutmanmışsınız, değil mi?" Gözlerini Harry'den ayırmıyordu.

"Evet. Barış zamanında," dedi Harry. "Ama sıradan bir öğretim üyesiyim, henüz profesör falan değilim."

Maestre aldığı bilgiden hoşnut kalmıştı. "Ben de Cambridge'deydim. Oradaki hayatımdan ne kadar hoşnut olduğumu Señor Brett tahmin edebilir. İngiltere'yi sevmeyi orada öğrendim."

"Kızımla tanışmalısınız," dedi Señora Maestre. "Hiçbir İngilizle tanışmadı. Yalnız İtalyanlarla tanıştı, ama onlar insanda iyi bir etki uyandırmıyorlar." Kadın kaşlarını kaldırdı ve hafifçe ürperdi.

"Evet, siz gençler Elena'yı izleyin," diye ekledi Maestre. Harry yanından geçerken genç adamın koluna dokundu. Keskin kahverengi gözlerinde anlamlı bir bakış vardı. "Bu gece dostlar arasındasınız," dedi. "Burada Alman ve mavi gömlekli yok. Tek istisna Millán Astray. Bugünlerde yapılacak işi yok ve onu hatır için davet ettik."

Harry ile Tolhurst, kalabalığın arasında eteklerini hışırdatarak kendine yol açan Señora Maestre'yi izlediler. Salonun uzak ucunda üç genç kız ellerinde kristal şarap kadehleriyle bir arada duruyorlardı. İkisinin üstünde flamenko elbiseleri vardı; annesi gibi kısa boylu, tombul ve esmer tenli olan kaba çizgili ve yuvarlak yüzlü üçüncüsü beyaz ipekli bir tuvalet giymişti. Señora Maestre ellerini çırpınca kızların üçü de başlarını kaldırıp ona baktılar. Dokuz yıl önce Bernie'yle buradayken El Toro'da dans eden flamenko dansçıları bir an Harry'nin gözlerinin önünde canlandı. Ama onlar siyahlar giymişlerdi.

"Milagros!" dedi Señora Maestre. "Konuklarınla ilgilenmelisin. Señor Brett, Señor Tolhurst. Kızım Milagros ile arkadaşları Dolores ve

Catalina." Kadın birden dönerek yanlarından geçen bir adama "Marki! Geldiniz demek!" diye atıldı. Adamı kolundan tutarak onunla uzaklaştı.

"Londra'dan mı geldiniz?" diye çekingen bir gülümseyişle Harry'ye sordu Milagros. Sıkılgan bir kıza benziyordu.

"Oraya yakın bir yerden, Surrey'den. Ama Simon, Londralı, öyle değil mi?"

"Ha, evet." Tolhurst kızarmıştı ve terlemeye başlıyordu. Sarı saçlarının bir perçemi alnına düşmüştü, onu arkaya itmeye çalışırken az daha içkisini döküyordu. Milagros'un arkadaşları bakışıp kıkırdadılar.

"Kralınız ve kraliçenizin resimlerini gördüm," dedi Milagros. "Ya prensesler, şimdi kaç yaşındalar?"

"Prenses Elizabeth on dört yaşında."

"Çok güzel bir kız. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?"

"Evet, öyledir."

Yanlarından geçen bir garson kadehlerini tekrar doldurdu. Harry Milagros'a baktı. Söyleyecek bir şey bulmaya çalışıyordu. "Demek bugün on sekiz yaşında oldunuz," dedi.

"Evet, bugün yetişkinler dünyasına katılıyorum." Kız sanki çocukluğunun geçmesine esef edermiş gibi konuşuyordu. Kız Harry'yi bir an inceler göründükten sonra gülümsedi, rahatlamış görünüyordu. "Babam bir çevirmen olduğunuzu söyledi. Bu işi çoktandır mı yapıyorsunuz?"

"Hayır. Üniversitede öğretim üyesiydim."

Milagros yine gülümsedi, ama mahzun bir gülümseyişti. "Ben okulda başarılı değildim. Ama şimdi o iş de bitti."

Arkadaşlarından biri konuşmaya katıldı. "Evet, şimdi bir koca bulmaya çalışmasının zamanı geldi." Kızlar kıkırdadılar, Milagros kızardı. Harry ona acımıştı.

Tolhurst birden lafa karıştı. "Bakın, sizin adınız Milagros. Sizinki de

Dolores. İngilizce'de insanın kulağına tuhaf geliyor, Mucizeler ve Hüzün. Bizdeyse kızlar için dinsel kökenli isimler yoktur." Tolhurst gülmeye başladı. Kızlar ona soğuk soğuk baktılar.

"Charity, yani hayırseverlik var ya," dedi Harry sıkılarak.

"Bozuldunuz mu yoksa, Señor Simon?" diye hınzırca sordu Dolores. "Aa, terlemişsiniz. Alnınızı silmeniz için mendil vereyim mi?"

Tolhurst daha da fazla kızardı. "Yok, yok, ben iyiyim. Ben ..."

Catalina birden heyecanla atıldı. "Dolores, bak. Jorge gelmiş. Haydi gelsene." Kıkırdayan kızlar harp okulu öğrencisi üniformalı bir delikanlıya doğru yürüdüler. Milagros'un canı sıkılmıştı.

"Üzgünüm. Arkadaşlarım pek nazik davranmadılar."

"Sorun değil," diye geveledi Tolhurst. "İzninizle, gidip yiyecek bir şey alayım." Genç adam başını eğerek uzaklaştı.

Harry biraz sıkılarak gülümsedi. "Korkarım, epeydir bu kadar büyük bir davete katılmamıştı."

Genç kız bir yelpaze ortaya çıkararak hafif hafif sallamaya başladı. "Ben de öyle. Geçen yıl Madrid'e dönüşümüzden sonra pek parti olmamıştı. Ama artık durum normalleşmeye başlıyor. Yine de onca zamandan sonra insan yadırgıyor."

"Evet. Evet, öyle. Ben de epeyi zamandan beri ilk defa bir partideyim." Dunkirk'den beri. Harry, kendini herkesten farklı hissediyordu. Eğlenenlerle arasında camdan bir duvar vardı sanki. Sağır kulağı, gürültü kaosunda kelimeleri seçmekte zorlanıyordu.

Milagros ona gayet ciddi şekilde baktı. Harry duyan kulağının genç kıza dönük olması için başını çevirdi. "İspanya'nın Avrupa'daki savaşın dışında kalmasını diliyorum," dedi genç kız. "Siz ne diyorsunuz, *señor*?"

"Ben de aynı şeyi diliyorum."

Milagros yine onu inceledi. "Sorduğum için bağışlayın, ama asker misiniz? Ailem nesillerden beri askerdir. Bir insan arkadaşınız gibi beceriksizce durduğunda hemen fark ederiz. Ama siz bir asker gibi duruyorsunuz."

"Çok zekisiniz. Birkaç ay öncesine dek ordudaydım."

"Ben çocukken babam Fas'taydı. Korkunç bir yerdi ve eve döndüğümüze çok sevindim. Ama sonra İç Savaş başladı." Genç kız neşeli görünmek için çaba harcayarak gülümsedi. "Ya siz, *señor*, orduda uzun zaman mı kaldınız?"

"Hayır. Ancak savaş başladıktan sonra orduya katıldım."

"Londra bombardımanlarının korkunç olduğunu söylüyorlar."

"Evet. Zor günler yaşanıyor." Harry düşen bombaları anımsamıştı.

"Çok üzücü. Londra'nın çok güzel yer olduğunu duyuyorum. Birçok müze ve sanat galerisi varmış."

"Öyle. Neyse ki tabloları savaş süresince güvende olmaları için başka yere taşıdılar."

"Bizim de Madrid'te Prado'muz var. Tabloları bugünlerde eski yerlerine koyuyorlar. Onları hiç görmedim, ama oraya gitmek isterim." Harry'ye cesaret vermeye çalışarak, ama biraz da utanarak baktı. Onu oraya götürmemi istiyor, diye düşündü Harry. Gururu okşanmıştı, ama kız o kadar gençti ki, neredeyse çocuktu.

"Ben de görmeyi çok istiyorum, ama bu aralar çok meşgulum."

"Gidebilsek ne kadar iyi olurdu. Bir telefonumuz var, müsait olduğunuzda telefon edip annemle bir gün kararlaştırabilirsiniz."

Catalina ile Dolores o sırada etraflarında bir askerî okul öğrencisi - grubuyla çıkageldiler. Milagros kaşlarını çattı.

"Milagros, Carlos'la tanışmalısın. Şimdiden bir madalyası var, kuzeyde Kızıl haydutlarla savaşmış."

"Kusuruma bakmayın," dedi Harry. "Simon'u bulmam lazım." Ferahlamış gibi yanlarım şişirerek oradan kaçtı. Milagros sevimli bir çocuktu. Ama sadece çocuktu. Harry yanından geçen garsonun tepsisinden bir bardak şarap daha aldı. Ne kadar içtiğine dikkat etse iyi olurdu. Bir gün öncesinden beri sık sık yaptığı gibi, Sofia'yı düşündü. Hayat ve enerji dolu görünüyordu. Harry, Hillgarth'a casus hakkında hiçbir şey söylememişti. Verdiği sözü tutacaktı.

Tolhurst salonun ortasında durmuş, Goach'la konuşuyordu. Adam ona monoklünün arkasından bakıyor ve tavrında genç adama karşı bir hoşnutsuzluk seziliyordu. Zavallı Tolly, diye düşündü. Tolhurst'ün iri yarı yapısıyla etkileyici görünmesi gerekirdi, oysa kamburumsu duruyor ve içine çökük etkisi uyandırıyordu.

Harry de onlara katılınca Goach'ın yüzü güldü. "İyi akşamlar, Brett. Bana sorarsan, dikkatli olmalısın. General ve karısı Milagros için parlak bir av bulmanın peşindeler. Bu haberi generalin kardeşinden aldım. Monsignor Maestre." Başıyla o sırada iki yaşlı kadınla konuşmakta olan rahibi işaret etti. Harry, din adamının ince yüzü ve otoriter tavırlarında Maestre'yle belirgin bir benzerlik gördü.

"Onu tanınıyor musunuz efendim?" diye Goach'a sordu.

"Evet, değerli bir ilim adamı. XVI. yüzyıl ayin metinleri ve ilahileri konusunda gerçek bir uzman." Goach, adının geçtiğini duyması üzerine yanlarına gelen Monsignor'a gülümsedi ve eğilerek selamladı.

"Ah, George," dedi Monsignor, İspanyolca olarak, "yeni yardım vaat ve garantileri elde ettim." Kardeşininkiler gibi keskin bakışları Harry ile Tolhurst'ün üstünde dolaştı.

"Harika, gerçekten harika." Goach onları tanıştırdıktan sonra devam etti. "Monsignor, Madrid'teki bütün yakılıp yıkılmış kiliselerin yeniden inşası için yardım çağrısının başında. Vatikan büyük destek vermiş,

ama muazzam bir iş bu, dünyanın parasını istiyor."

Monsignor Maestre üzüntüyle başını salladı. "Gerçekten öyle. Ama epey ilerleme kaydediyoruz. Elbette hiçbir yardım şehitlerimizi, katledilen papazlarımız ve rahibelerimizi geri getiremez." Harry ve Tolhurst'e döndü. "Çok iyi hatırlıyorum, savaşımızın en karanlık döneminde bazı İngiliz kiliseleri kaybettiklerimizin karşılığında bize kilise gümüşlerini yollamışlardı. Bu jest bizim için büyük bir avuntu olmuş ve unutulmadığımızı hissettirmişti."

"Buna sevindim," dedi Harry. "Çok zor bir dönem yaşamış olmalısınız."

"Bize neler yaptıklarını bilemezsiniz, *señor*. Bilmemeniz belki de isabet. La Latina ve Carabanchel'deki kiliseleri yeni baştan inşa etmek istiyoruz." Din adamı Harry'ye ciddi bir yüzle baktı. "İnsanların bir rehbere, dört elle sarılacakları bir mürşide ihtiyaçları var."

"La Latina'nın tepesinde oturduğum yere yakın tamamen yanmış bir kilise var," dedi Harry.

Monsignor'un suratı asıldı. "Evet ve bu işi yapanlara İsa'nın kilisesinin otoritesini yok edemeyeceklerinin gösterilmesi lazım. Eskisinden de daha güçlü olarak döndüğümüzü bilmeliler."

"Kesinlikle," dedi Goach.

O sırada kopan tiz bir kahkaha Monsignor Maestre'nin kaşlarını çatmasına neden oldu. "Kardeşimin Millán Astray'ı davet etmesi çok yazık. Adamcağız uygarlığa öyle uzak ki. Ayrıca bir Falanjist. Hepsi de din karşıtı." Adam içini çekti. "Savaş sırasında onlara ihtiyacımız vardı. Ama şimdi, Tanrı'ya şükür ki Generalisimo dindar bir Hıristiyan."

"Falanjistlerden bazıları onu Tanrıları yapmaya hevesli," dedi yavaşça Goach.

"Bundan şüphem yok."

Harry onlara baktı. İkisi de son derece açıksözlüydü. Ama buradakilerin Millán Astray dışında hepsi Kralcıydılar. Sakat general şimdi bir grup askerî okul öğrencisine nutuk çekiyor ve gençler de görünüşe göre onun ağzının içine bakıyorlardı.

Monsignor Goach'ın kolunu yakaladı. "George, benimle gel. Piskoposun sekreteriyle tanışmanı istiyorum." Harry ve Tolhurst'ü başıyla selamladıktan sonra kırmızı eteklerini ayaklarının etrafında dalgalandırarak Goach'ı da beraberinde sürükledi. Tolhurst şarabından bir yudum aldı.

"Hiç durmayacak sandım. *Señorita*yla işi ilerlettin mi?"

"Onu Prado'ya götürmemi istedi." Harry, yine arkadaşlarıyla konuşmakta olan Milagros'a baktı ve onunla göz göze gelen kız gülümsedi. Harry suçluluk duydu, kızın yanından kaçarcasına ayrılması kabalık gibi görünmüş olmalıydı.

"Küçük kedi sürüsü." Tolhurst gözlüğünün camlarını ceketinin koluna sildi. "Adlarını alaya almam aptallıktı. Nedenini bilmiyorum, ama cemiyet hayatında kızlarla bir türlü anlaşamıyorum." Genç adam biraz çakırkeyif olmuştu, ayakları üstünde sallanıyordu. "Senin anlayacağın, Küba'da o kadar uzun zaman kaldım ki sonunda fahişelere alıştım." Güldü. "Fahişeleri seviyorum. Ama insan bu arada saygıdeğer kızlarla nasıl konuşulacağını unutuyor." Genç adam Harry'ye baktı. "Demek Señorita Maestre senin tipin değil, öyle mi?"

"Hayır."

"Sinema yıldızı sayılmaz elbette."

"Kızcağız çok genç. Gelecek onu korkutuyor."

"Hepimiz onun gibi değil miyiz? Dinle, basın odasında bir genç var. Opera'nın yakınında küçük bir randevu evi biliyor."

Harry onu susması için dürttü. Maestre koca bir gülümsemeyle yanlarına geliyordu.

"Señor Brett, umarım Milagros sizi terk etmemiştir."

"Hayır, hayır. Her babanın iftihar edebileceği bir kızınız var, General."

Maestre kızların askerî okul öğrencileriyle lafa daldıkları salonun diğer ucuna baktı. Hoşgörüyle başını salladı. "Korkarım genç subaylara karşı koyamıyorlar. Gençler bugün için yaşıyorlar ve onları bağışlamalısınız." Milagros'un beni yüzüstü bıraktığını düşünüyor galiba, diye aklından geçirdi Harry.

Maestre bir içki aldı, küçük bıyığını parmağıyla sildi ve onlara baktı. "Beyler. İkiniz de Yüzbaşı Hillgarth'ı tanıyorsunuz, değil mi? O ve ben iyi dostuz."

"Evet efendim." Tolhurst dikkat kesilmişti.

"Hükümette Negrin yüzünden büyük bir rahatsızlık olduğunu bilmesi gerekir. İngiltere'nin Cumhuriyetçilerin başbakanına kapılarını açması iyi bir fikir değildi. İngiltere Parlamentosundaki bu zıt sesler dostlarımızın canını sıkıyor." General başını salladı. "Biliyor musunuz, siz İngilizler bazen yılanları bağrınıza basıyorsunuz."

"Bu iş zor," dedi Tolhurst. "Sir Samuel'in Negrín'in ülkeyi terk etmesini önerdiğini Avam Kamarasının nasıl haber aldığını bilmiyorum, ama İşçi Partisi üyelerinin eteklerinin tutuştuğu kesin."

"Herhalde kendi parlamentonuzu kontrol edebilirsiniz?"

"Pek sayılmaz," dedi Tolhurst ve özür diler gibi ekledi. "Demokrasi."

Maestre şaşkınlıkla gülümseyerek ellerini iki yana açtı. "Ama İngiltere, Fransa gibi çökmüş bir cumhuriyet değil; bir monarşiniz ve aristokrat sınıfınız var, otorite ilkesini de kavramış görünüyorsunuz."

"Yüzbaşı Hillgarth'a sizden duyduklarımı söylerim," dedi Tolhurst. "Ayrıca," diye ekledi, "Yüzbaşı yeni bakanla işlerin nasıl olduğunu soruyordu."

Maestre başıyla onayladı. "O açıdan kaygılanacak bir şey olmadığını söyleyin," diye yanıtladı.

O sırada Señora Maestre göründü ve yelpazesiyle kocasının koluna vurdu. "Yoksa yine mi politika, Santiago? Bunun kızımızın balosu olduğunu unutma." İngiliz konuklara döndü. "Onu bağışlamalısınız."

Maestre gülümsedi. "Çok haklısın hayatım."

Kadın Harry ve Tolhurst'e gülümsedi. "Juan March'ın Madrid'te olduğunu duyuyorum. Eğer kalmak niyetindeyse davetler verecektir."

"Ben bunun kısa bir ziyaret olacağını duydum," diye karısının sözünü kesti Maestre. Harry generale baktı. Yine Juan March. Hillgarth'ın ona, tıpkı Aziz George Şövalyeleri gibi unutmasını söylediği isim.

Señora Maestre konuklarına gülümseyerek baktı. "Kendisi İspanya'mn en başarılı işadamıdır. Cumhuriyet döneminde elbette ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştı. Dönerse iyi olur. Savaş sırasında Milliyetçi bölgede hayatın ne kadar renksiz olduğunu tahmin edemezsiniz. Öyle olmak zorundaydı elbette. Geri döndüğümüzdeyse—" Kadının yüzünden acı bir anlam geldi geçti.

"Bu ev yarı yarıya harap durumdaydı," dedi Maestre. "Güzelim mobilyaları odun yerine yakmışlar. Cumhuriyetçilerin buraya yerleştirdikleri aileler tuvaleti kullanmayı bile bilmiyorlardı. Ama daha beteri aile yadigârlarımızın ve sırf gümüş çerçeveler içinde oldukları için fotoğraflarımızın Rastro'da satılmaları. Negrín'in Londra'da misafir edilmesinin milletimizi niçin kızdırdığını anlayabilirsiniz." Maestre dönüp kızına baktı. Yüzü bir an sevgiyle dolmuştu. "Milagros duyarlı bir çocuk; bu olanlara dayanmakta zorlandı. Mutlu değil. Korkarım, şu sıralar İspanya'da yaşayamayacak kadar narin bir çiçek. Bazen acaba yurt dışında bir yerde daha mı mutlu olur acaba diye düşündüğüm oluyor." General kolunu karısının omuzlarına doladı. "Bence dansı başlatmanın zamanı geldi, hayatım. Orkestranın salona gelmesini isteyeceğim." Yaşlı adam

Harry'ye gülümsedi. "Milagros için her şeyin en iyisini istiyoruz. Danslarından birini size ayırmasını söyleyeceğim. Şimdi izninizle." Karısını kolundan tutarak uzaklaştı.

"Kahretsin," diye homurdandı Tolhurst. "Berbat bir dansçıyım."

"Bu Juan March çok önemli bir adam, değil mi?" dedi Harry ilgisiz görünmeye çalışarak.

"Sanırım. Milyonları var. Korkunç bir haydut dense yeridir. İş hayatına kaçakçılıkla başladı. Şimdi İsviçre'de yaşıyor. İç Savaş başlamadan önce tüm parasını ülkenin dışına çıkarmış. Kralcıdır. Herhalde işlerini toparlamak için buraya döndü." Tolhurst konuyu önemsemiyormuş gibi konuşuyordu, ama Harry ihtiyatı elden bırakmadığını yüzünden okuyabiliyordu. Konuyu değiştirdi. "Maestre'lerin kayıpları korkunç; tüm üst ve orta sınıf aileler belli ki çok acı çekmişler. Bu rejimin tek iyi yanı belki, biliyorsun işte, bizim sınıftan insanları koruması."

"Evet, sanırım haklısın. Bizim sınıftan insanlar. Biliyor musun, ikimizin de eski Rokwood öğrencileri oluşumuzun, şimdi benden çok Sandy için anlamı var. Kalbinde hâlâ Rookwood'la ilgili duygular taşıyor, bunlar nefret olsa bile."

"Ya sen?"

"Artık emin değilim, Tolly."

O sırada smokinli dört erkek ellerinde çalgılarıyla Señora Maestre'nin arkasından salona girdiler. Onları küçük bir tahta sahneyi önleri sıra iten bir kaftanlı hizmetkâr grubu izledi. Konuklar alkışlamaya başladı. Harry, Milagros'un salonun diğer yanından ona yelpazesini salladığını gördü. O da kadehini kaldırdı. Tolhurst yanında iç çekti.

"Tanrım, işte başlıyoruz," dedi.

18

Barbara aslında gidip Harry ile buluşmak istememişti. Genç adam üç yıl önce ona çok yardımcı olmuştu, ayrıca dost bir İngiliz yüzü görmek güzeldi; fakat Bernie'nin en iyi arkadaşını görmek bir yerde kadere meydan okumak gibi bir şey oluyordu. Harry'ye açılmak aklından geçmemiş değildi, ama adam Sandy ile o kadar dost görünüyordu ki. Ve değişmişti; tavırlarında üç yıl önce var olmayan öfkeli bir mutsuzluk seziliyordu. Her şeyi gizli tutmak zorundaydı genç kadın. Harry şimdi buradaydı ve Sandy ondan hoşlanmıştı, bu durumda Barbara işi pişkinliğe vurup Harry'yi de aldatmak zorundaydı. Ne çare ki şimdi aldatacağı ikinci kişi Bernie'nin en iyi arkadaşıydı.

Cumartesi günü BBC'den Birmingham'a yoğun bir Alman bombardımanı olduğunu öğrenmişti. İki yüze yakın insan bombalara kurban olmuştu. Genç kadın radyonun başında donakalmıştı. Sandy'ye bir şey söylememişti; çünkü adam onu avutmaya çalışırdı, ama Barbara buna katlanamayacağını hissediyordu, buna layık değildi. Sonuçta iki gün boyunca tasalanmıştı, fakat o sabah babasından bir telgraf geldi. Hepsi iyiydiler. Hava akınları şehir merkezini hedef almıştı. Barbara rahatlayarak ağladı.

İki gün sonra Luis'le tekrar buluşacaktı. İngiltere'deki bankanın transfer ettiği paranın zamanında gelmemesinden korkuyordu. İlk buluşmalarından sonra Luis'in anlattıklarını şüpheyle karşılarken şimdi ona inanmak eğilimindeydi. Kafeye istediği kanıtla geldiği takdirde, mesele kalmayacaktı. Bunun inanmak istediği şey olduğuna, ama fazla umut etmemesi gerektiğine dair kendini uyarıyordu. Ama ya adamın

söyledikleri doğruysa? Bernie'nin kamptan kaçmasına yardım edip onu büyükelçiliğe ulaştırabilirse? Ama ya Sandy her şeyi öğrenirse? O zaman ne yapardı? Son zamanlarda Sandy'ye duyduğu karmaşık duygular arasında korkunun da yer aldığını, adamın bir parçası olan acımasızlığından korktuğunun farkına varıyordu.

Bir akşam önce, bir iki hafta önceye dek inanılmaz diye niteleyeceği bir şey yapmıştı. Sandy birkaç arkadaşıyla evden çıkmış, Barbara da onun ne kadar parasının olduğunu öğrenmeye çalışmak için çalışma odasına girmişti. Ondan asla para çalmayacağını, fakat birikimleri zamanında gelmediği takdirde bir yalan uydurarak adamdan para koparabileceğini düşünüyordu. Elbette yeterince parası varsa. Çoğu erkek gibi, Sandy de paranın kadınların bilmesinin gerekmediği bir konu olduğunu düşünüyordu.

Barbara, yüreği ağzına gelerek ve dönüşü olmayan bir sınırı aştığını düşünerek odada önce Sandy'nin masasının anahtarını aramıştı. Genç adam anahtarı yatak odasında çorap çekmecesinde saklıyordu; akşam çalıştıktan sonra yatak odasına geldiğinde anahtarı oraya koyduğunu Barbara birkaç kere görmüştü. Onu arkada katlanmış bir soketin içinde buldu. Ona baktı, kısa bir duraklama geçirdi, ama sonra adamın çalışma odasına geçti.

Çekmecelerden bazıları kilitliydi, ama hepsi değil. Barbara bir tanesinde iki banka defteri buldu. Bir tanesi, bir İspanya bankasının yerel bir şubesindeki bin pesetalık bir hesaptı; kayıtlar sürekli ödemeler ve para çekmeleri gösteriyordu; Barbara, bunların yaptıkları harcamalar olduğunu tahmin etti. İkinci defter Sandy'nin bir Arjantin bankasındaki hesabıydı. Buraya sürekli para yatırılmış, ama tek kuruş çekilmemişti, bakiye de, bu her ne kadarsa, neredeyse yarım milyon Arjantin pesosuydu. Elbette bu paranın Barbara tarafından çekilmesinin yolu yoktu; defter Sandy'nin adınaydı. Genç kadın bayağı rahatladı.

Barbara, Pilar'ın ortalıkta olmamasına dikkat ederek odadan çıktı. Anahtarı yerine bırakırken içinde çelik gibi katı bir duygunun, daha önce onda var olduğunu bilmediği bir duygunun yer etmeye başladığını hissediyordu.

Harry ile Kraliyet Sarayı'nın yakınındaki bir restoranda buluşmaya karar vermişlerdi. Burası kalite karaborsa yiyeceklerin servis yapıldığı sakin bir yerdi. Genç kadın geç kalmıştı. Gündelikçi kadın çalışmaya gelirken sivil muhafızlar tarafından durdurulduğu ve yanına kimlik belgelerini almayı unuttuğu için telaş içindeydi; sonuçta Barbara, kadının onun için çalıştığını doğrulayan bir mektup yazmak zorunda kalmıştı. Harry küçük masalardan birinde oturmuş, gazete okuyordu. Öbür masalarda birkaç işadamı ve varlıklı görünen çiftler dikkati çekiyordu. Harry ayağa kalkarak genç kadını karşıladı.

"Barbara nasılsın?" Adam solgun ve yorgun görünüyordu.

"Pek fena sayılmaz."

"Hava soğuk."

"Evet, kış yaklaştı."

Garson Barbara'nın mantosunu ve şapkasını alıp önlerine menüyü bıraktı.

"Eh, nasılsın bakalım?" diye sordu kadın. "Büyükelçilik nasıl?"

"Biraz sıkıcı. Daha çok memurların katıldığı toplantılarda çevirmenlik yapmaktan ibaret." Harry sinirli ve huzursuz görünüyordu.

"Ailen ne âlemde? İyiler mi?"

"Amcam ve yengem iyiler. İnsan Surrey'de bir savaş olduğunu hissetmiyor. Ama kuzenimin ailesi Londra'da epey bir şeyler atlattılar." Genç adam durup Barbara'ya baktı. "Duyduğuma göre, Almanlar Birmingham'ı vurmuşlar."

"Evet, ama ailemden telgraf aldım. İyilermiş."

"Haberi aldığımda hemen aklıma sen geldin. Çok endişelenmişsindir."

"Elbette. Ama başka bombardımanlar da olacaktır sanırım." Barbara iç çekti. "Hoş, sizler Londra'da daha fazlasını yaşamışsınızdır, değil mi?"

"Geçen ay kuzenim Will ile beraber olduğum sırada bir hava akını olmuştu. Neyse ki o da şimdi kırsalda bir yerde. Gizli bir görevle."

"Bu da senin içini rahat ettirmiştir."

"Evet."

Barbara bir sigara yaktı. "Ailemin de herkes gibi hayatlarını sürdürmeye çalıştıklarını düşünüyorum. Başka ne yapabilirler? Annem ve babam mektuplarında fazla bir şey anlatmıyorlar."

"Sandy'nin babası nasıl? Hani şu piskopos?"

"İnanır mısın, en küçük bir fikrim yok. Sandy buraya geldiğinden beri aralarında hiçbir haberleşme olmadı. Sandy babasından veya kardeşinden hiç bahsetmiyor. Çok acı." Harry'yi incelemeye devam etti. Adam gerçekten çok farklı ve gergin görünüyordu. Üç yıl önce tanıştıklarında Harry, Barbara'nın tipi olmamakla beraber, oldukça yakışıklıydı. Şimdi biraz yaşlanıp semirmiş görünüyordu, gözlerinin etrafında da yeni çizgiler vardı. Bütün bir erkek nesli hızla yaşlanıyor, diye düşündü. Kısa bir tereddütten sonra, "Sen bugünlerde nasılsın?" diye sordu. "Biraz yorgun görünüyorsun."

"Merak etme, iyiyim, ama ciddi bir ruhsal çöküntü geçirdim. Şiddetli panik ataklar yaşadım."

"Buna üzüldüm."

"Ama şimdi çok daha iyiyim, uzun zamandır panik ataklarım olmuyor."

"Hiç değilse büyükelçilikte yararlı bir iş görüyorsun."

Genç adam gülümsedi. Gergin bir gülümseyişti aslında. "Son görüşmemizdekinden çok farklı görünüyorsun şimdi," dedi.

Barbara kızardı. "Evet, şu eski püskü kazaklarım, değil mi? O sıralar nasıl göründüğüm umurumda değildi. Öyle perişandım ki." Genç kadın erkeğe sevgiyle baktı. "Sen bana çok yardımcı oldun."

Harry dudağını ısırıp ona ciddi mavi gözleriyle baktı, öyle ki genç kadın bir an için, Tanrım, gerçeği tahmin etti, diye düşündü. Ama Harry sonra "Burada yaşamak nasıl şey?" diye sordu. "Madrid feci durumda görünüyor. Yoksulluk, bütün o dilenciler. Galiba şimdi her şey İç Savaştan da beter."

Barbara iç çekti. "İç Savaş İspanya'yı, özellikle de Madrid'i yıktı. Hasat yine kötü oldu, şimdi de ülkeye girebilen iaşeyi sınırlayan ablukamız var. En azından gazeteler öyle diyor. Yoksa benim bir şey bildiğim yok." Genç kadın acı acı gülümsedi. "Neye inanacağımı bilmiyorum artık."

"Ben sessizliğe tahammül edemiyorum. Madrid'in eskiden ne kadar gürültülü olduğunu hatırlamıyor musun? Sanki insanların tüm enerjisi ve umutları içlerinden çekip çıkarılmış."

"Savaş böyledir işte."

Harry genç kadına düşünceli bir yüzle baktı. "Beni korkutan nedir, biliyor musun?. Bu yıl Hitler'in İngiltere'yi istila girişimini durdurduk, ama seneye yine denerse kaybederiz. Canavar gibi savaşabilir, Churchill'in dediği gibi sokaklar ve kumsallarda dövüşür, ama yine de yenilebiliriz. İngiltere'nin İspanya'nın durumuna düştüğünü, yozlaşmış faşistler tarafından yönetilen yıkılmış ve iflas etmiş bir ülke haline geldiğini düşünüyorum bazen. Bu bizim de başımıza gelebilir."

"Gelebilir mi? Burada disiplinin çok acımasız olduğunu biliyorum,

ama ülkeyi yeniden yapılandırmak isteyen Sebastian de Salas gibi adamlar da var." Genç kadın durup eliyle alnını sıvazladı. "Aman Tanrım, onları savunuyorum. Tanıdığım herkes onlardan yana. Bunun etkisi olmalı." Dudağını ısırdı. Harry ile bir araya gelince tüm kararsızlık ve korkularının yüzeye çıkacağını bilmesi gerekirdi. Ama bazı şeylerle yüzleşmek belki de onun için daha iyiydi. Yeter ki Bernie'nin konusuna değinmeselerdi.

"Sandy onlar hakkında ne düşünüyor?" diye sordu Harry.

"Kızıllar kazanmış olsa İspanya'nın çok daha kötü olacağını söylüyor."

"Sen de aynı fikirde misin?"

"Bunu kim bilebilir ki?" diye heyecanla atıldı kadın.

Harry gülümsedi. "Üzgünüm. Konu bir kere açıldı mı susmak bilmiyorum. Her neyse, başka şeylerden konuşalım."

"Yemek listesine bakalım mı?"

Seçimlerini yaptılar ve garson da bir şişe şarap getirdi. Harry şarabı tattı ve beğendiğini belirtti.

"Çok iyi."

"Şarapların çoğu kötü, ama burada iyi bir mahzenleri var."

"Paran varsa o iyi şarapları alabiliyorsun, değil mi?"

Adamın sesindeki kırgınlığı fark eden Barbara başını kaldırıp ona baktı.

"Bir yetimhanede işe başlıyorum," dedi.

"Demek yine hemşireliğe döneceksin?"

"Evet. Olumlu bir şeyler yapmak istedim. Aslında böyle bir işi Sandy önerdi."

Harry başıyla onayladı ve kısa bir duraklamanın ardından konuştu. "Sandy çok iyi görünüyor. Varlıklı bir havası var."

"Öyle. Mükemmel bir işadamıdır."

Garson o sırada çorbalarını getirdiği için konuşmalarına kısa bir ara verdiler. Yalnız kaldıklarında "Sandy daima kendi yolunu çizmiştir," dedi Harry. "Okulda bile. Şimdi de başarılı göründüğü muhakkak." Barbara'ya baktı. "Geçen gece Madencilik Bakanlığı'yla ortak çalışmalar yaptığını söylemişti, değil mi?"

Barbara omuzlarını silkti. "Bu konuda fazla bir şey bilmiyorum. Bana işinin gizlilik içinde yürütüldüğünü söyledi." Genç kadın acı bir gülümsemeyle ekledi. "Ben de politikayla veya iş hayatıyla ilgilenmeyen küçük ev kadınlarından biri oldum."

Harry doğrular gibi başını salladı. O sırada restoranın kapısı açıldı. Falanj üniformalı üç genç adam eşikte belirmişlerdi. Derken restoranın arkasındaki bir kapı daha açıldı ve lekeli bir redingot giymiş tombul bir küçük adam belirdi. Mavi gömlekli konuklara çekingen bir gülümsemeyle bakıyordu.

"*Buenas tardes, señor*" dedi içlerinden biri, şen bir sesle. Yaklaşık Harry yaşında uzun boylu, ince yapılıydı ve elbette son moda kalem bıyığı vardı. "Üç kişilik bir masa lütfen." Müdür yerlere kadar eğilerek onları boş bir masaya götürdü.

"Dilerim, fazla şamata yapmazlar," dedi Barbara.

Falanjist etrafına bakındı. Sonra pişmiş kelle gibi sırıtarak masalarına geldi. "Yabancı ziyaretçiler, değil mi?" dedi elini uzatarak. "*Alemanes?*"

"Hayır. *Inglés*," dedi çekingen bir gülümsemeyle Barbara. Falanjist elini çekti, ama sırıtmayı sürdürdü.

"Demek *Ingléses*." Başını salladı. "Ne yazık yakında buradan gitmek zorunda kalacaksınız; Generalisimo Führer'in İngiltere'ye karşı giriştiği sefere katılacak. Yakında Cebelitarık bizim olacak."

Barbara sıkılarak Harry'ye baktı. Genç adamın yüzü soğuk ve ifadesizdi. Üçlünün lideri önlerinde alaycı bir reverans yaptıktan sonra arkadaşlarına katılmaya gitti. Üçü birlikte Harry'ye baktılar ve alayla güldüler. Harry öfkeden kıpkırmızı olmuştu.

"Kımıldama," dedi kadın. "Onları sakın kışkırtayım deme."

"Biliyorum," diye homurdandı Harry. "Piçler."

Garson o sırada ısmarladıkları ana yemeği getirmişti. Adamın bakışı onlarla Falanjistlerin arasında gidip geldi, ama onlar yemek listelerine dikkatlerini vermişlerdi.

"Yemeğimizi çabuk bitirip buradan çıkalım," dedi Barbara. "İçmeye başlamalarından önce."

Yemeklerinin kalan kısmını hızla yemeye koyuldular. Harry genç kadına Maestre'lerin partisini anlattı, sonra lafı yine Sandy'ye getirdi. Onu konuşmak istediği belliydi.

"Bulduğu bir dinozor pençesini bana gösterdi," dedi.

Barbara gülümsedi. "Fosillerine çok düşkün. Onların yanında küçük bir çocuk gibi, çok tatlı bir çocuk."

"Okuldayken fosillerin dünyanın gizemlerinin anahtarı olduğunu söylerdi."

"Tam Sandy'ye yakışır bir söylem." Yemeklerini bitirmişlerdi ve Barbara Falanjistlerin şaraba başladıklarını gördü. Kahkahalarla gülüyorlardı. "Artık gitmeliyiz," dedi.

"Tamam." Harry hesabı getirmeleri için garsona işaret etti. Garson hemen getirdi, Falanjistlerin bir patırtı çıkarmalarından korktuğu, bu yüzden Harry ve Barbara'dan bir an önce kurtulmaya can attığı belliydi. İki arkadaş hesabı ödeyip paltolarını aldılar. Dışarı çıktıklarında Harry çekinerek sordu: "Acaba diyorum, Kraliyet Sarayı'na bir göz atmamızın sence sakıncası var mı, yolun hemen karşı tarafında. Orasını

yakından hiç görmedim."

"Peki, oraya gidelim. Bol bol vaktim var."

Karşıya yürüdüler. Gökte silik bir güneş olmasına rağmen, hava soğuktu. Barbara mantosunu ilikledi. Sarayın kapılarının önünde durdular. Kapılar kapalıydı, dışında da sivil muhafızlar nöbetteydi. Harry beyaz duvarları ve üstlerindeki görkemli işlemeleri inceledi.

"Hiç kimse buraya 'Arriba España' diye yazmamış," dedi.

"Falanj saraya elini sürmez. Kralcılar için semboldur. Franco'nun bir gün Kral Alfonso'yu geri getireceğini ümit ediyorlar."

Genç kadın sigara yakmak için durdu. Harry yolun sonuna dek yürüdü. Yüksek parmaklıkların diğer yanında saray bahçelerine doğru sarp bir iniş vardı. Bunun ötesinde Casa de Campo'nun kahvemsi yeşil karmakarışık manzarası seçilebiliyordu. Barbara genç adamın yanına geldi.

"Savaş alanı," dedi Harry yavaşça.

"Evet. Görünüşe göre, park hâlâ darmadağınık durumda. Ama insanlar orada yürüyüşlere çıkmaya başlamışlar. Orada burada patlamamış mermiler olsa da güvenli patikaları işaretlemişler."

Harry gözlerini parka dikti. "Gidip orayı görmek isterim. Sence bir sakıncası var mı?"

Barbara derin bir iç geçirdi. "Hayır, gidelim. Belki benim de görmem iyi olur."

Tramvaydaki yolculukları sadece birkaç durak mesafesiydi. Kalkıp kısa bir caddeyi geçtiler. Aynı yöne yürüyen başka ziyaretçiler de vardı: genç bir askerle kız arkadaşı, siyahlar giymiş orta yaşlı iki kadın. Küçük bir tepenin etrafını dönünce kendilerini tamamen dağılmış bir bölgede buldular: orada burada yanmış tank iskeletleri, kırık ve paslı silah par-

çaları dikkati çekiyordu. Biraz ötede kurşunlardan delik deşik olmuş tuğla duvar, bir binanın ayaktaki son kalıntısıydı. Arazinin büyük kısmında otlar bitmişti, ama suyla dolmuş mermi kraterleri toprağı benekliyor, uzun siper sıraları zemini açık birer yara gibi kesiyordu. Patikalar harap arazide uzayıp gidiyor, küçük tahta levhalar insanları patlamamış bombalar yüzünden o patikalardan ayrılmamaları için uyarıyordu. Saray uzakta bembeyaz ve tıpkı bir serap gibi yükseliyordu.

Barbara bu manzaranın onu allak bullak edeceğini sanmıştı, ama sadece hüzün duyuyordu. Görüntü ona Dünya Savaşı fotoğraflarını anımsatmıştı; Harry ise daha fazla etkilenmişti; yüzünden kanı çekilmiş gibiydi. Kadın onun koluna yavaşça dokundu.

"İyi misin?"

Harry derin bir soluk aldı. "Evet. Bir an Dunkirk'i görür gibi oldum. Orada da her yanda terk edilmiş ağır silahlar vardı."

"Dönmek istiyor musun? Belki de buraya gelmemeliydik."

"Hayır. Yürümeye devam edelim. Bak, bir patika var."

Bir süre konuşmadan yürüdüler. "Kuzeyde durumun buradakinden kötü olduğunu söylüyorlar," dedi Barbara. "Ebro savaşlarının olduğu yerlerde. Kilometrelerce terk edilmiş tank varmış."

Sollarında iki siyahlı kadın birbirlerini sıkı sıkı tutarak başka bir patikayı izliyorlardı. Barbara acı acı gülümsedi. "Ne çok dul var. Sandy'yi tanıyana dek ben de onlarla aynı durumdaydım."

"Nasıl oldu bu?" diye sordu Harry.

Genç kadın durup bir sigara daha yaktı. "Kızılhaç beni Burgos'a yollamıştı ve orası Madrid'ten öyle farklıydı ki. Bir kere cephenin hayli gerisindeydi. Ortaçağlardan kalma büyük binalarla dolu karanlık yüzlü bir şehir. Yerel Kızılhaç, emekli generaller ve saygın İspanyol hanımlarla doluydu. Aslında Cumhuriyetçiler gibi kuşkucu olmaktan uzak, anla-

yışlı insanlardı. Öyle olmaları da normaldi. Savaşı kazanacaklarını ta o zamandan biliyorlardı."

"Bernie'nin düşmanlarıyla çalışmak sana tuhaf gelmiş olmalı."

Bu Harry'nin Bernie'nin adını ilk defa ağzına alışıydı. Barbara önce ona baktı, sonra gözlerini diğer yana çevirdi.

"Biliyorsun, onun politik düşüncelerine katılmıyordum. Tarafsızdım. Kızılhaç'ta bu olumsuz bir özellik değil, tam aksine acıları dindirmeye çalışmak *pozitif* bir özellik sayılır. İnsanlar bunu anlayamıyor. Örneğin, Bernie anlamazdı." Genç kadın dönüp Harry'nin gözlerinin içine baktı. "Sence hata mı ediyorum?" diye birdenbire sordu. "Yani bu rejimi destekleyen bir adamla birlikte olmam hata mı? Sandy ve Bernie'nin okulda arkadaş olmadıklarını biliyorum."

Harry gülümsedi. "Hayır, seni kınamıyorum. Ben de karakterim gereği tarafsızım."

Bu yanıt Barbara'nın içini rahatlatmıştı; genç adamın davranışını onaylamamasına her nedense katlanamazdı. Harry'ye bakıyor, *o belki de yaşıyor, o belki de yaşıyor,* diye bağırmak istiyordu. Ama dudağını ısırmakla yetindi.

"Ne halde olduğumu hatırlarsın, Harry," dedi biraz sonra. "Politika umurumda değildi, işimi görebilmek benim için başlı başına bir mücadeleydi. Bernie bahsinde çenemi tutmak zorundaydım. Milliyetçi taraftan olan insanların, karşı taraftan biriyle beraber olmamı hoş karşılamaları beklenemezdi."

"Öyle."

Bir hendeğin üzerine atılmış birkaç kalasın üstünden geçtiler. Bunun dibinde çürümüş eski çizmeler ve üstlerindeki etiketleri Rusça yazılı bir sardalya kutusu yığını vardı. Hendeğin üst kenarındaki tabelaya her yönü işaretleyen bir ok resmedilmişti. *Nosostros* ve *Ellios.* Biz ve on-

lar. Uzakta hâlâ birbirine tutunan iki kadın ağır ağır yürümeyi sürdürüyorlardı.

"Sonra da Sandy'yle tanıştın, ha?" Harry, kadının düşüncelerini yarıda kesmişti.

"Evet." Kadın ciddi bir ifadeyle baktı. "Biliyorsun, beni o kurtardı."

"Bana orada savaş alanlarına turlar götürdüğünü söyledi."

"Evet. Burgos'da çok yalnızdım. Sonra onunla bir partide tanıştım ve beni himayesine aldı. Bana her şekilde destek oldu."

"Başka bir Rookwood öğrencisiyle karşılaşmak büyük rastlantı."

"Evet. Bununla beraber, Milliyetçi İspanya'daki bütün İngilizler eninde sonunda karşılaşıyordu. O kadar kalabalık değildik." Genç kadın gülümsedi. "Sandy bunun kader olduğunu söyledi."

"Bir zamanlar kadere inanırdı. Ama bana artık inanmadığını söyledi."

"Bence, istemese de inanıyor. Çok karmaşık bir adamdır."

"Evet. Orası doğru." Başka bir hendeğin başına gelmişlerdi. "Bu kalaslara dikkat et. Bana kolunu ver," dedi Harry.

Genç kadının elini tutarak hendeği aşmasına yardım etti. 'Biz' ve 'onlar' işaretleri yine farklı yönleri işaret ediyordu.

"Bana çok iyi davrandı," dedi Barbara. "Sandy'den söz ediyorum."

"Üzgünüm." Harry genç kadına döndü. "Duymadım. Hâlâ o yanım sağır." Bir an aklı karışmış gibi durdu.

"Sandy'nin bana iyi davrandığını söylüyordum. Bu gönüllü çalışmayı yapmaya teşvik etti beni, yeni bir şeye ihtiyacım olduğunu anlamıştı." Genç kadın, erkeği böyle savunmaya suçluluk hissinin mi onu ittiğini merak ediyordu.

"Güzel." Harry tarafsız ve duygusuz bir ses tonuyla konuşuyordu. Barbara birden şaşırarak, onun Sandy'den hoşlanmadığını hissetti. Öy-

leyse niçin onunla tekrar arkadaş olmaya kalkmıştı?

"Sandy, Fransa'dan kaçan bazı Yahudilere yardımcı olmaya çalışıyor," dedi.

"Evet. Bundan söz etmişti."

"Almanlar Fransa'yı istila ettiklerinde bir sürü Yahudi sadece taşıyabildikleri kadar eşyayla buraya kaçtılar. Portekiz'e geçip oradan da Amerika'ya ulaşmaya çalışıyorlar. Nazilerden ödleri kopuyor. Onlara yardım etmeye çalışan bir komite var, Sandy de o komitenin üyesi."

"Geçenlerde bizim büyükelçiliğin önünde bir Falanj gösterisi vardı. Katılanlar avazları çıktığınca Yahudi karşıtı sloganlar haykırıyorlardı."

"Rejim, Nazi görüşünü paylaşır görünmek zorunda, ama Sandy'nin komitesinin seslerini fazla duyurmamak kaydıyla faaliyetini sürdürmesine göz yumuyorlar."

İleride iki kadın durmuştu. Biri ağlıyor, diğeri ona sarılarak avutmaya çalışıyordu. Barbara yine Harry'ye baktı. "Sandy ile ben evli değiliz. Sana bunu söyledi mi?"

"Evet," dedi adam, kısa bir duraklamadan sonra.

Barbara'nın yüzü kızarmıştı. "Belki bizi ayıplıyorsun, Ama o adımı atmaya hazır değildik."

"Sizi anlıyorum," dedi Harry. "Normal zamanlarda yaşamıyoruz."

"Adını unuttum, hâlâ o kızla beraber misin?"

"Laura mı? O iş biteli uzun zaman oldu. Şu sıralar yalnızım." Harry uzaktaki Kraliyet Sarayı'na baktı. "İspanya'da kalacak mısın?"

"Bilmiyorum. Geleceğin neler getireceğini bilmiyorum."

Harry dönüp kadına baktı. "Nefret ediyorum," dedi öfkeyle. "Franco'nun yaptığından nefret ediyorum. Dolambaçlı sokakları ve eski binalarıyla romantik bir İspanya hayalim vardı. Neden bilmiyorum, ama 1931'de buraya geldiğimde Mera ailesi gibi yoksul halkta bile bir umut

havası vardı. Onları hatırlıyor musun?"

"Evet. Ama o hayaller ve sosyalizm umudu, hepsi sona erdi."

"Geçen hafta yaşadıkları meydana gittim; orası bombalanmış ya da top mermileriyle alt üst olmuş. Mera'ların evinin yerinde yeller esiyordu. Orada bir adam vardı." Harry kısa bir duraklamadan sonra öfkeyle devam etti. "O adam vahşileşmiş köpeklerin saldırısına uğramıştı. Ona yardım ettim, sonra evine götürdüm. Rutubetli ve küçük bir dairede annesiyle oturuyordu. Kadıncağıza inme inmiş, ama tıbbi yardım gördüğünü sanmıyorum. Orada ailesi alınıp götürüldükten sonra aklını yitirmiş küçük bir çocukla adamın kız kardeşi de vardı. Tıp öğrencisi olan, fakat şimdi bir mandırada çalışan zeki bir kız." Harry derin bir soluk aldı "Al sana yeni İspanya."

Barbara içini çekti. "Biliyorum, haklısın. Yaşadığımız hayat yüzünden suçluluk duyuyorum. Sandy'ye bahsetmiyorum, ama duyuyorum."

Harry başıyla onayladı. Şimdi daha sakin görünüyordu; öfkesinden eser kalmamıştı. Barbara adamın yüzünü inceledi. Onda yoksul bir aileyle karşılaşmaktan dolayı duyduğu öfkeyle hayal kırıklığını aşan bir şeyler vardı, ama ne olduğunu anlayamıyordu.

Harry birden gülümsedi. "Böyle atıp tuttuğum için kusuruma bakma. Beni boş ver, sadece yorgunum."

"Hayır. Gerçekleri bana hatırlatmakta yerden göğe haklısın." Barbara gülümsedi. "Ama artık hiç tarafsıza benzemiyorsun."

Genç adam acı acı güldü. "Hayır. Belki gerçekten de değilim. Her şey değişiyor."

Şehrin batısından geçen küçük Manzanares Nehri'nin başına gelmişlerdi. İleride bir köprü, sonra da sarayın bahçelerine tırmanan basamaklar vardı.

"Buradan saraya dönebiliriz," dedi Barbara.

"Evet. Ben de büyükelçiliğe dönsem iyi olacak."

"İyi olduğuna emin misin, Harry?" diye sordu Barbara. "Nasıl söyleyeyim bilmem, sanki kafanı kurcalayan bir şey var."

"Ben iyiyim. Hendaye'yi duymuşsundur. Büyükelçilikte herkes bir şeyler olacakmış gibi tedirgin." Adam gülümsedi. "Birlikte tekrar yemeğe çıkmalıyız. Benim daireme gelebilirsin. Sandy'ye telefon açarım."

19

Barbara eve döndüğünde Sandy salonda oturmuş gazetesini okuyor ve içtiği kocaman purolardan biriyle odayı yoğun dumanla dolduruyordu.

"Yeni mi döndün?" diye sordu.

"Evet, Casa de Campo'da bir gezinti yaptık."

"Orada ne işiniz vardı? Patlamamış bombalarla dolu orası."

"Şimdi güvenli sayılır. Harry oraya gitmeyi istedi."

"O nasıldı?"

"Biraz bezgin. Bence Dunkirk onu itiraf ettiğinden fazla etkilemiş."

Sandy duman bulutunun arasından gülümsedi. "Kendine bir sevgili bulması lazım."

"Belki de."

"Perşembe akşamı ne yapmak istersin? Yemeğe çıkalım mı?"

Barbara şaşırmış göründü. "Ne diye?"

"Tanıştığımız günün üçüncü yıldönümü değil mi? Yoksa unuttun mu?" Adam kırılmış görünüyordu.

"Hayır, elbette hayır. Bir yere yemeğe çıksak gerçekten iyi olur." Gülümsedi. "Sandy, ben biraz yorgunum. Akşam yemeğine dek uzanmak istiyorum."

"Nasıl istersen." Barbara, onun yıldönümlerini unutmasına sinirlendiğini fark ediyordu. Bu tamamen aklından çıkmıştı.

Salondan çıktığında Pilar koridorda o tarafa doğru geliyordu. Barbara'ya o ifadesiz ve karanlık gözleriyle baktı. "Ateşi yakayım mı, *señora*? Hava biraz soğudu da."

"Bay Forsyth istiyor mu sor, Pilar. Kendisi salonda."

"Peki, *señora*" Kız kaşlarını çattı. Evin idaresi hanımın göreviydi. Barbara ise umursamıyordu. Harry ile buluşmasından çok yorgun dönmüştü ve mutlaka biraz yatması lazımdı. Yukarı kata çıkıp yatağa uzandı. Gözlerini kapadı, ama kafasının içi geçmişten görüntülerle doluydu: Bernie kaybolduktan sonra Harry'nin Madrid'e yaptığı ziyaret, Bernie'nin hayatta oluşuna dair duyulan umutların sönüşü, sonra Burgos, Sandy ile tanıştığı Burgos.

Barbara Milliyetçilerin başkentine 1937 Mayıs'ında gitmişti. Yazın başladığı günlerden biriydi ve parlak güneş ışınları eskimiş kahverengi binaları okşuyordu. Cephe hattını aşmak imkânsızdı; genç kadın Madrid'ten Fransa'ya geçmek ve sonra Milliyetçi İspanya'nın sınır çizgisinden memlekete girmek zorunda kalmıştı. Yoldayken saygın Kızılhaç ileri geleni Dr. Matti'nin İspanya'daki delegelere hitap eden bir konuşmasını okumuştu. Taraf tutmayın, diyordu, en iyi nasıl yardım edeceğinizin objektif görüşüne uyarak çalışmalarınızı sürdürün. Barbara da yapması gerektiğinin bu olduğuna karar vermişti. Franco İspanyası'na seyahat etmekle Bernie'ye ihanet etmiyor, oraya sırf Cumhuriyetçi bölgede yaptığı gibi görevini yerine getirmeye gidiyordu.

Barbara'yı savaş yüzünden cephe çizgisinin farklı yanlarında kalmış aile bireylerinin birbirlerine mesajlarını ulaştırmaya çalışan bölümde görevlendirmişlerdi. Görevinin büyük kısmı alışık olduğu idari çalışmalardı, mahkûmlar ve çocuklarla uğraşmaktan çok daha hafif bir işti. Meslektaşlarının ona karşı yürekten yardımcı davranışlarından Bernie'yi bildiklerini anlıyordu. Eskiden tüm işleri düzenleyen bir yönetici konumunda olduğu halde şimdi kendisine böylesine nazik ve anlayışlı davranılmasına içerlemekte gecikmedi. Meslektaşlarına karşı sert ve kırılgan bir tutum benimsedi.

Onlarla Bernie hakkında hiç konuşmuyordu, zaten tanıdığı İspanyolların yanında, memurlar, ortayaşlı hanımefendiler ve İspanyol Kızılhacı'nın emekliye ayrılmış albaylarının yanında Bernie'nin adını ağzına almak aklından bile geçmezdi. Daima terbiyeliydiler ve genç kadına Cumhuriyetçi bölgenin teklifsizliğini özleten abartılı bir nezaketle davranıyorlardı. Öte yandan, Barbara'nın gittiği bazı toplantılar ve resepsiyonlarda yaptığı işe bazen öfke ve küçümsemeyle karışık bir tavır alınıyordu. İspanyol Kızılhaçı'ndan yaşlı bir asker bir gün ona "Esir düşmüş askerlerin değiş tokuş edilmesinin isabetine inanmıyorum," demişti. "Çocukların iade edilmesi tamam, ayrı düşmüş ailelerin haberleşmesini sağlamak tamam, ama bir İspanyol centilmeniyle bir Kızıl köpeğin değiş tokuşu asla!" Yaşlı adam cümlesini öylesine bir ateşle tamamlamıştı ki dişlerinin arasından fışkıran tükürük Barbara'nın çenesine çarpmıştı. Genç kadın hemen arkasını dönerek oradan uzaklaşmış, tuvalete koşarak kusmuştu.

Yaz mevsimi ilerledikçe genç kadının melankolisi daha da yoğunlaşıyor, ince bir gri sisle sarılıymış gibi etrafındaki insanlardan giderek uzaklaşıyordu. Yaz yerini sonbahara bırakıp soğuk rüzgârlar herkesin iliklerine işlerken insanlar kafelerde sırtlarını kamburlaştırarak oturuyor, gülmeyi çoktan unutmuş askerlerle dolu kamyonlar karanlık ve dar sokaklardan aralıksız bir şekilde geçiyordu. Genç kadın tüm enerjisini çalışmalarına, bir şeyler yapmaya, olumlu bir şeyler başarmaya aktarıyor, akşamları tükenmiş halde ve âdeta sürünür gibi küçük dairesine yollanıyordu.

Ekim ayında dairesini, izinli olarak Burgos'a gelen Cordelia adında gönüllü bir hemşireyle paylaştı. Bir zamanlar rahibe adayı olan, fakat bunun için yeterli inançtan yoksun olduğunu iş işten geçmeden keşfeden aristokrat bir İngilizdi.

"Bunun üzerine yararlı bir şeyler yapabilmek için buraya geldim," dedi yüzünde ciddi bir ifadeyle.

"Sanırım ben de," diye karşılık verdi Barbara.

"Dinsel inançları yüzünden zulüm gören tüm insanlara yardım etmek istiyordum."

Barbara, uçağın düştüğü gün Bernie ile birlikte ziyaret ettiği ahıra dönüştürülmüş kiliseyi anımsadı. Bir köşeye sinmiş korku içindeki koyunları. "İnsanlar inançları yüzünden her türlü zulüm görüyorlar," dedi. "Her iki bölgede de."

"Kızılların bölgesinde de bulundunuz, değil mi? Orada hayat nasıldı?"

"Birçok bakımlardan buradakine benzer." Barbara Cordelia'nın gözlerinin içine baktı. "Orada bir erkek arkadaşım vardı. Bir İngiliz Uluslararası Tugaylar üyesiydi. Ama Jarama'da öldürüldü."

Barbara bunu anlatmakla Cordelia'yı şoke etmeye çalışmıştı, ama kadın yalnızca üzülmüş görünerek yanıtladı: "Onun için dua edeceğim, adına bir mum yakacağım."

"Yapmayın," dedi Barbara. "Bernie bundan nefret ederdi." Kısa bir aradan sonra devam etti. "Adını aylardan beri yüksek sesle söylemiyordum. İsterseniz onun için dua edin, bunun bir zararı olmaz, ama mum yakmayın."

"Onu seviyordunuz, değil mi?"

Barbara yanıtlamadı.

"Biraz dışarı çıkmayı denemelisiniz," dedi Cordelia. "Burada çok fazla vakit geçiriyorsunuz."

"Çok yorgunum."

"Devam ettiğim kilisede bağış toplama amaçlı bir akşam yemeği var."

Barbara olmaz anlamında başını salladı. "Dinden medet umacak değilim, Cordelia."

"Öyle bir şey demek istemedim. Sadece geçmişin üzerinde çok fazla durmamanızı önerecektim."

"Durmuyorum. Sadece onu düşünmemeye çalışıyorum, ama duygular yerliyerlerinde, sadece bastırılmış durumdalar." Birden durup Cordelia'nın yüzüne karşı bağırdı: "İçimdeki kahrolası öfke yok mu! Orospu çocuğu beni nasıl yüzüstü bırakıp gitti de kendini öldürttü." Kendini tutamayıp ağlamaya başladı; tüm vücudu hıçkırıklarla sarsılıyordu. "İşte sizi şok etmeyi başardım," dedi gözyaşları arasında. Bu kez gülmeye başladı, âdeta bir isteri nöbeti geçiriyordu. Birden omuzunda çekingen bir dokunuş hissetti.

"İçinizdeki zehiri akıtın," diyordu Cordelia. "Tüm acınızın boşalması lazım. Bunu çok iyi biliyorum. Bir erkek kardeşim vardı, o da başını alıp gitti. Onu çok seviyordum, çok kızıp öfkeden köpürdüm. Kendinizi acınızın içine gömmeyin, yazık olur."

Barbara, Cordelia'nın onu bazı davetler ve yemeklere götürmesine boyun eğdi. Yalnız kilise toplantılarına set çekiyordu. Bazen yabancılık ve sıkıntı duyuyor, konuşmak bile içinden gelmiyordu, ama arada bir nazik ya da ilginç biriyle karşılaşıp gevezelik ediyor, içinde yüzdüğü karanlık aralanır gibi oluyordu. Ekim ayının son gününde Cordelia'nın izninin sona ermesinden hemen önce Franco'ya yakıt sağlayan Texas Oil şirketinin bir partisine gitmişlerdi. Barbara partiden zevk almamıştı; Burgos'un en lüks otelinde görkemli bir resepsiyondu. Gürültücü Amerikalılar İspanyol konukların onlara gösterdiği saygı ve pohpohtan keyiflenerek ortada dolanıp duruyorlardı. Barbara, Bernie'nin bu manzara karşısında ne diyeceğini tahmin edebiliyordu; uluslararası kapita-

lizmin allanıp pullanmış komplosu veya onun gibi bir şey derdi. Cordelia bir İspanyol papazıyla konuşmaktaydı. Barbara kendi başına duruyor, bir yandan sigara içip kötü bir şarabı yudumlarken arkadaşını inceliyordu. İzni sona erdiğinden yakında gidecekti. Sıradan eş ve anne olmak için yaratılmamış olmaları sezgisi dışında ortak bir yanları olmayışına rağmen Barbara onu sevmişti. Şimdi arkadaşına baktıkça onu özleyeceğini, karşındakinden hiçbir beklentisi olmayan yakınlığını özleyeceğini hissediyordu. O zengin kıyafetli kadınların arasında kendini birden hantal ve derbeder hissederek gizlice kaçmaya karar verdi. Tam dönüp gideceği sırada bir adamın yanında durduğunu gördü. Onun yaklaştığını bile görmemişti. Yabancı iri beyaz dişlerini göstererek ona gülümsedi.

"Az önce arkadaşınızla İngilizce konuştuğunuzu mu duydum?"

"Evet," dedi Barbara çekingen bir gülümseyişle ve kendini tanıttı. Adamı, tatlı bir gülümseyişi olsa da biraz cafcaflı bulmuştu. Adının Sandy Forsyth olduğunu ve savaş alanlarını gezen İngiliz turistlere rehberlik yaptığını söyledi. Üst sınıfa özgü konuşma biçimi Barbara'ya Bernie'yi hatırlatmıştı.

"İşim biraz da propagandacılık. Turistlere çarpışmaların olduğu yerleri gösteriyor, araya Kızılların yaptıkları gaddarlıklarla ilgili öyküler sıkıştırıyorum. Gelenler askerî konularla ilgilenen kişiler, ama aynı zamanda şaşılacak derecede cahiller. Biri bana bütün Baskların altı parmaklı olduğunun doğru mu olduğunu sordu."

Barbara gülmeye başladı. Cesaret bulan genç adam ona otobüsleri arıza yapınca aşağı indirilen ve patlama derecesinde gerilen idrar torbalarını çalıların arkasında boşaltmaktansa otobüsün yanında cehennem azabı çekmeyi yeğleyen sıkılgan İngiliz turistlerini anlattı. Barbara yine güldü, biri onu güldürmeyeli aylar olmuştu. Adam gülümsedi.

"Kadınlı erkekli bir toplulukta anlatılması uygunsuz düşecek bu öyküyü size anlatsam şok olmayacağınızı hissetmiştim."

"Ben hemşireyim. Bir yıldır İspanya'dayım, hem de cephenin her iki tarafında. Artık hiçbir şey beni şok edemiyor."

Sandy başıyla onayladı. Barbara'ya bir sigara ikram etti; ikisi bir iki dakika durup davetlileri seyrettiler.

"Evet," dedi Sandy sonunda, "Yeni İspanya'yla dostları hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Sanırım Madrid'ten sonra çok düzenli görünüyor. Ama güçlü bir askerî otorite kendini hissettiriyor. Çok da katı bir yer." Genç kadın hâlâ papazla konuşan Cordelia'ya baktı. "Belki Kilise'nin uzlaştırıcı bir etkisi olur."

Sandy bir duman bulutu üfledi. "Buna inanmayın. Kilise çıkarlarının nerede olduğunu bilir; rejimin istediğini yapmasına göz yumacak. Söylememe gerek yok, onlar kazanacak; asker ve para onlarda. Bunu onlar da biliyor ve bildiklerini yüzlerinden okuyabilirsiniz. Her şey sadece bir zaman meselesi."

"Öyle mi düşünüyorsunuz?"

"Kesinlikle."

"Katolik misiniz?"

Erkek güldü. "Ne münasebet."

"Arkadaşım Katolik. Evet, haklısınız, onlar kazanacak."

"Diğer tarafın kazanmasından iyi."

"Belki de."

"Her şey bittikten sonra burada kalabilirim. İngiltere'den bıktım."

"Aile bağlarınız yok mu?"

"Hayır. Ya sizin?"

"Olduğu söylenemez."

"Bir akşam bir kadeh içki içmeye gelmeye ne dersiniz? Üstlendiğim iş sona erdi. Başka bir iş arayışı içindeyim, ama burada yalnızlık duyuyorum."

Barbara genç adama şaşkınlıkla baktı. Böyle bir teklif beklememişti.

"Bir art niyet söz konusu değil," diye ekledi Sandy. "Sadece birer içki. İsterseniz arkadaşınız Cordelia'yı da getirebilirsiniz."

"Peki," dedi Barbara, "neden olmasın?" Ama Cordelia'nın Sandy'yi beğenmeyeceğini bir şekilde biliyordu.

Söz konusu akşam gelince Barbara gitmek istemediğini fark etti; Cordelia gitmesi gereken yeni bir kilise toplantısı olduğundan gelemezdi, Barbara da çalışma saatlerinden sonra kendini yorgun ve küskün hissediyordu. Ama gideceğine söz vermişti, onun için de gitti.

Katedrale yakın sakin ve karanlık küçük bir barda buluştular. Sandy ona işinde nasıl bir gün geçirdiğini sordu. Bu soru genç kadını biraz sinirlendirdi; Sandy, bu soruyu ona bir ofis veya mağazada çalışıyormuş gibi sormuştu.

"Bugün biraz zorlandım. Bazı çocukların cephe hattının öbür tarafından geçirilmesiyle görevlendirilmiştim. Çocukların çoğu yetimdi. Bu iş hep yıpratıcı oluyor." Gözlerinin yaşardığını hisseden genç kadın başını diğer yana çevirdi. "Üzgünüm. Uzun soluklu bir didinmeydi. Bu tür çalışmalar kötü anılarımı hortlatıyor."

"Anlatmak ister miydiniz?" diye merakla sordu adam.

Barbara bu ilgili adama içini dökmeye karar verdi. Cordelia haklıydı, her şeyi bastırıp içinde biriktirmenin anlamı yoktu. "Madrid'te çalışırken hayatımda biri vardı," diye başladı. "Uluslararası Tugaylar'dan bir İngiliz. Geçen kış boyunca beraberdik. Sonra o Jarama'ya gitti. Kayıp, öldüğü sanılıyor."

Sandy başıyla onayladı. "Samimi olarak üzüldüm."

"Beraberliğimiz sadece dokuz ay sürdü, ama unutulması zor. Öte yandan, bizim başımızdan geçenlerin bugünlerde İspanya'da oldukça yaygın bir öykü olduğunu biliyorum."

Sandy bir sigara ikram etti ve yaktı. "Gönüllülerden miydi?"

"Evet, Bernie bir komünistti. Ama gerçekte işçi sınıfından değildi. Bir yatılı okulda bursla okumuştu, sizin gibi konuşuyordu. Sonradan partinin, karmaşık geçmişi yüzünden ona şüpheli gözüyle baktığını öğrendim. Yeterince çelik gibi biri değilmiş."

Barbara Sandy'ye bakınca, erkeğin arkasına yaslanıp kaşlarını çatarak büyük bir dikkatle dinlediğini gördü. Şaşırmıştı.

"Hangi paralı okula gitmiş?" diye tatlı bir sesle sordu Sandy.

" Sussex'de Rookwood adında bir yermiş."

"Soyadı Piper olmasın?"

"Evet." Şok olma sırası Barbara'daydı. "Doğru. Yani siz de mi?"

"Bir süre Rookwood'da bulundum. Piper'ı tanıyordum. Pek tanıyordum sayılmaz, ama tanıyordum. Ama o herhalde benim sözümü etmemiştir." Sandy güldü, havlamaya benzer zoraki bir gülüştü. "Sınıfın kötü çocuğuydum."

"Hayır. Okul günlerinden pek bahsetmezdi. Sadece orada mutlu olmadığını biliyorum."

"Hatırlıyorum, bu onunla aramdaki tek ortak taraftı."

"Arkadaş mıydınız?" Barbara'nın yüreği ağzına gelmişti; sanki Bernie'nin bir parçası geri gelmişti.

Sandy durakladı. "Pek sayılmaz. Dediği gibi, onu fazla tanımıyordum." Başını iki yana salladı. "Tanrım, bu ne rastlantı böyle."

Barbara gülümsedi. "Bu kaderden başka bir şey değil. Onu tanımış biriyle karşılaşmak düpedüz kader."

Sandy'nin arkadaş olmasalar bile Bernie'yi tanıması, kadını ona yaklaştırmıştı. Her perşembe akşamı barda içki içmek için buluşmayı âdet edindiler. Genç kadın o geceleri iple çeker buldu kendini. Cordelia cepheye döndüğü için Barbara artık yalnızca perşembe geceleri çıkabiliyordu. Cordelia bir sabah evden ayrılmış, giderken Barbara'yı kucaklamış, fakat bavullarını istasyona taşımaya yardım etmesi önerisini reddetmişti. Barbara, toparlanmasına yardımcı olduğu için ona teşekkür etmiş, fakat arkadaşı kim olsa bunu yapacağını, inancının ve Tanrı sevgisinin bunu yapmasını emrettiği yanıtını vermişti. Bu duygusuz yanıt Barbara'yı incitmiş ve kendini yine çok yalnız hissetmesine neden olmuştu.

Bu arada Sandy'nin Harry'yi tanıdığını ve Bernie'nin değilse bile onun arkadaşı olduğunu öğrenmişti. Bu adam bazı açılardan Barbara'nın merakını uyandırıyordu. Kendisi hakkında neredeyse hiçbir şey anlatmayan gizemli biriydi. O sıralarda hiçbir turu yoktu, ama Burgos'da kalıyor ve bir iş kurmaya çalıştığını söylüyordu. Bunun ne olduğunu hiç söylemedi. Daima çok şık ve kusursuz giyiniyor; Barbara onun bir yerde sevgilisi olup olmadığını merak ediyordu, ama Sandy kimseden söz etmiyordu. Bir ara onun eşcinsel olma olasılığı aklından geçti, ama hiç öyle görünmüyordu. Sadece onun da yalnız olduğu görülebiliyordu.

Aralık ayında bir perşembe günü Barbara karanlık bir gökten boşanan soğuk yağmurun altında kafeye koştu. Oraya vardığında Sandy gelmişti bile ve her zamanki masalarında Falanj üniformalı biriyle oturuyordu. Başlarını birbirlerine yaklaştırmışlardı ve onların ne konuştuklarını duyamasa da tartıştıkları belliydi. Yanlarına gitmekte tereddüt etti, yağmur suları paltosundan yere damlıyordu. Sandy onu görünce gelmesini işaret etti.

"Üzgünüm, Barbara, bir iş sonuçlandırıyordum."

Diğer adam ayağa kalkmıştı. Genç kadına baktı. Sert yüzlü orta yaşlı bir adamdı. Sandy'ye bakışında kararlı bir anlam vardı.

"İspanyollara ait olması gereken bir iş bu, *señor*," dedi. "İspanya'daki işlerden İspanyollar yararlanmalı." Barbara'nın önünde eğildi ve topuklarını taban zemine çarpa çarpa uzaklaştı. Arkasından bakan Sandy'nin gergin ve öfkeli olduğu yüzünden okunuyordu. Barbara tedirgin halde yerine oturdu ve Sandy kendini toparlayarak neşesiz bir gülüş salıverdi.

"Üzgünüm," dedi. "Bir iş planlamıştım, ama planım suya düştü. Buradakiler yabancıların girişimlerini hoş karşılamıyorlar." İç çekti. "Herhalde tur düzenlemeye geri döneceğiz."

Barbara'ya bir içki alarak masaya döndü.

"Belki eve dönmeyi düşünmelisin," dedi kadın. "Ben de savaş sona erince ne yapacağımı düşünüyorum. Cenevre'ye dönmeyi istemiyorum."

Sandy başını salladı "İngiltere'ye dönmek istemiyorum. Orada kimsem yok. İngiltere boğucu bir yer."

"Ne demek istediğini anlıyorum." Barbara bardağını kaldırdı. "Yersiz yurtsuzluğa."

Adam gülümsedi. "Yurtsuzluğa. Biliyor musun, o ilk tanıştığımız gece, işte başkalarından farklı olan, herkese uzak durup insanları gözlemleyen bir kız diye düşünmüştüm. Tıpkı benim gibi."

"Öyle mi düşündün?"

"Evet."

Barbara iç çekti. "Kendimden pek hoşlandığım söylenemez. Onun için herkesten uzak duruyorum."

"Bernie'ye kızdığın için mi?"

"Bernie'ye kızmak mı? Hayır. Mesele o değil. Bernie, benim kendimden biraz hoşlanmamı sağlamıştı. Bir süre için."

Sandy düşünceli bir ifadeyle baktı. "Kendinden hoşlanmanı sağla-

mayı başkalarına bırakmamalısın. Bunu biliyorum, ben de bir zamanlar öyleydim. "

"Sen mi?" Barbara şaşırmıştı. Genç adam her zaman kendinden o kadar emin görünüyordu ki.

"Kendi başıma düşünecek yaşa gelmemden önce öyleydim."

Kadın derin bir soluk aldı. "Okuldayken kötü günler geçirdim. Beni ezip hırpalıyorlardı." Duraksadı, fakat Sandy devam etmesi için onu cesaretlendirdi. Barbara da öyküsünü anlattı. "Biliyor musun, bazen kafamın içinde seslerini duyar gibi oluyorum. Hayır, duymak değil, bu deli olmam demek olur, onları hatırlıyorum diyelim. Yorgun olup işimde yanlışlar yaptığımda. O sesler bana çirkin ve dört göz olduğumu, bir işe yaramadığımı söylüyor. Bernie'nin ölümünden sonra sesler daha da güçlendi." Başını öne eğdi. "Artık bunları konuşmak istemiyorum. İçimden geçenleri yalnız Bernie biliyordu."

"Şu halde bana da anlatmakla beni onurlandırdın."

Adama bakmak için başını kaldırmadı. "Sana birçok şey anlatabileceğimi hissediyorum. Sebebini ise bilmiyorum."

"Bak bana," dedi Sandy. "Bana bak, korkma."

Genç kadın gözyaşlarını zaptetmeye çalışıyordu. Gülümsedi.

"Onlara yok olmalarını söyle," dedi Sandy. "Sesleri duyduğunda onlara yanıldıklarını ve bunu kanıtlayacağını söyle. Elbette yüksek sesle değil, kafanın içinde. Benim yaptığım buydu. Cehennemlik olduğumu söyleyen aileme ve öğretmenlerime içimden hep böyle dedim."

"Yararı oldu mu? Evet, öyle olmalı, kendine güveniyorsun, öyle değil mi?"

"Buna mecbursun. Ne olmayı istediğine karar vermeli ve o yöne gitmelisin. Başkalarının senin hakkındaki kanaatini dinleme. Herkes küçük düşürebileceği birini arar. Bu onların kendilerini güvende hisset-

melerine yardımcı olur."

"Bunun herkese yararı olmaz. Örneğin bana."

"Pekâlâ. Çoğu kişiye diyelim. Sana bir şey söyleyebilir miyim?"

"Eğer istersen."

"Gücenmeyeceksin, ama?"

"Hayır."

"Niçin elindekilerden sonuna dek yararlanmıyorsun? Saygı görmek istemiyorsun sanki. Giysilerine ve saçlarına biraz daha özen göstersen çok çekici bir kadın olabilirsin."

Barbara yine başını eğdi.

"Tanıştığımız gece düşündüğüm diğer şey de buydu." Barbara erkeğin parmak uçlarının onunkilere dokunduğunu hissetti. Kısa bir sessizlik oldu. Kilise harabesi ve Bernie'nin onu öpmesi gözlerinin önünden gitmiyordu. Elini erkeğin avucundan çekerek kalktı.

"Ben, ben buna daha hazır değilim. Bernie'den sonra olabileceğimi de sanmıyorum."

"Yapma, Barbara," dedi yavaşça Sandy. "Hayatta herkes için yalnız bir tek kişinin olabileceği masalına inandığını söyleme."

"Aslında inanıyorum." Kadın gitmek istiyordu, içindeki duygu fırtınası kendini kötü hissetmesine yol açmıştı. Sandy elini kaldırdı.

"Neyse, unut bunları."

"Ben yalnızca arkadaş olmamızı istiyorum, Sandy."

"Sen sana kol kanat gerecek birini istiyorsun, Barbara." Genç adam gülümsedi. "Ben hayatımda kol kanat gereceğim birinin olmasını hep istemişimdir."

"Hayır, Sandy. Hayır. Sadece arkadaş olmalıyız."

Adam başıyla onayladı. "Öyle olsun. Ama hiç olmazsa seninle birazcık ilgilenmeme izin ver."

Barbara başını avucunun içine dayayarak yüzünü gizledi. Konuşmadan oturdular. Dışarıda hâlâ yağmur yağıyordu.

Sonbahar yerini kışa bıraktı. Savaşı sona erdirecek yeni bir Milliyetçi saldırısından söz ediliyordu. Burgos bir süre İtalyan askerleriyle doldu, sonra geldikleri gibi kayboldular.

Sandy sözünü tuttu ve başka romantik yaklaşma girişimlerinde bulunmadı. Barbara, Bernie'ye duyduğu duyguları Sandy'ye duymuyordu, bunun imkânı yoktu. Ama başka bir erkeğin onu çekici bulması her şeye rağmen kadını heyecanlandırıyor ve sevindiriyordu. Kederinin küçük de olsa bir parçasının kendisiyle ilgili olduğunu, tek aşk şansının gelip geçmesine hayıflandığını anlamıştı. Adamın duygularını açıklaması içinde bir şeyleri uyandırmış, onu bir erkek, iri ve güçlü bir erkek olarak düşünmeye başlamıştı.

Aralık ortalarında Cumhuriyetçilerin, Franco'nun saldırısını daha doğudaki Teruel'de kendi saldırılarıyla önlediği haberi geldi. Hava soğuktu ve Burgos'da kar vardı; cephede ayakları donup kesilen askerler olduğunu duydular. Kızılhaç ofisinde işler yine yoğunlaşmıştı.

"Artık bu işlerden vazgeçmelisin," dedi kadına Sandy, o perşembe akşamı buluştuklarında. "Seni yıpratıyor." Genç adam Barbara'ya ilgiyle, ama aynı zamanda kadının son zamanlarda fark ettiği hoşgörüsüzlükle bakıyordu. Bir hafta önce bardan çıkarlarken ilk kez Barbara'nın elini tutmaya çalışmıştı. Her zamankinden biraz fazla içmişlerdi. Sandy de sürekli olarak daha fazla şarap söylüyordu. Genç kadın elini onun avucundan çekmişti.

Barbara iç çekti. "Benim işim bu. Yardım etmek için Noel iznimi iptal ettirdim."

"Senin eve döneceğini zannetmiştim. Birmingham'a."

"Niyetim oydu. Ama aslında istemiyordum, öyle bir özür bulduğuma memnunum." Başını kaldırıp adama baktı. "Ya sen? Ailenden hiç bahsetmiyorsun, Sandy. Bütün bildiğim bir baban ve erkek kardeşinin olduğu."

"Eğer hâlâ hayattaysa bir yerlerde bir de annem var. Ama sana söyledim. Onlarla aramdaki tüm bağları kopardım. Onlar geçmişte kaldılar." Barbara'ya baktı. "Ama birkaç haftalığına gidiyorum."

"Ya?" Barbara bozulmuştu; genç adamın Noel'de onunla beraber olacağına güvenmişti.

"Bir iş fırsatı doğdu. İngiltere'den otomobiller ithal edilecek. İspanyollar yaptıkları anlaşmalara yabancıların bulaşmasını istemiyorlar. Bunu biliyoruz, ama bu iş için İngilizcesi olan biri lazım. İlgilenmek için San Sebastian'a gidiyorum."

Barbara, Sandy'nin tartıştığı İspanyol Falanjisti hatırladı. "Anlıyorum. Senin için iyi bir fırsat bu. Ama seyahat etmek için yılın kötü bir zamanı; ayrıca yollar askerlerle dolu. Ne de olsa savaş var."

"Kuzeydeki yollarda asker yok. Noel'de dönmeye çalışacağım."

"Evet. Noel'i birlikte kutlamamız güzel olacak."

"Dönmeye çalışacağım."

Ama dönmedi. Barbara'nın gelmesini beklediği telefon gelmedi. Bu onu tahmin ettiğinden de çok etkiledi. Noel gününde karlı sokaklarda tek başına yürümeye çıktı. Bahçelerinde İsa'nın doğumunu betimleyen sahnelerin yer aldığı evlere, Burgos'un sayısız kiliselerindeki ayinlere girip çıkan ailelere imrenerek bakıyordu. Kendi kendine sinirlendi. Sandy'nin önerdiği şeyi niçin kabul etmiyordu sanki? Neyi bekliyordu? İhtiyarlığı mı? Bernie aklına gelince içini yine kederin kapladığını hissetti, ama Bernie gitmişti.

Sandy Noel'den iki gün sonra onun ofisini aradı. "Geciktiğim için özür dilerim," dedi.

Erkeğin sesini duyunca gülümsedi. "İşlerin nasıl gitti?"

"Çok iyi. Ticaret Bakanının imzasını taşıyan bir ihracat lisansına sahip bir adamla konuşuyorsun. Dinle, bu gece bara gelmek ister misin? Perşembe olmadığını biliyorum."

Barbara güldü. "Evet, iyi olur. Aynı saatte mi?"

"Seni sekizde beklerim. Şampanya içip anlaşmayı kutlarız."

Genç kadın randevuya giderken yeni mantosunu, Sandy'nin saçlarının rengine uyduğunu söyleyerek onun için seçtiği yeşil mantoyu giydi. Erkek her zamanki gibi ondan önce gelmişti. Masanın üstünde renkli bir paket duruyordu. Sandy gülümsedi.

"Gecikmiş bir Noel armağanı. Bu kadar uzun süre yanında olmadığım için ne kadar üzüldüğümü anlatmak için."

Barbara paketi açtı. İçinde çiçek biçiminde bir broş vardı. Altındandı, yapraklarının içinde küçük yeşil taşlar ışıldıyordu.

"Ne kadar güzel bir şey, Sandy," dedi Barbara. Yoksa taşlar—"

Sandy gülümsedi. "Zümrüt. Ama pek minik şeyler."

"Yapmamalıydın, dünyanın parasına mal olmuştur."

"Nereden alacağını bilirsen hayır."

"Teşekkür ederim." Kadının dudakları titriyordu. "Bu kadar güzel bir iğneye layık değilim."

"Tam aksini düşünüyorum." Sandy uzanıp elini tuttu ve Barbara bu kez çekmedi.

Sandy onun gözlerine baktı. "Şu gözlüğü çıkar. Yüzünü gözlüksüz görmek istiyorum."

20

Harry ile yaptığı gezintiyi izleyen çarşamba günü Barbara üçüncü kez Luis'le buluşmaya gitti. Sıcak ve güneşli bir sonbahar günüydü. Castellana'dan geçerken ayaklarının altında kuru yapraklar çatırdıyordu; bir yerlerde yakılan yapraklardan yayılan hafif bir duman kokusu vardı. Barbara son zamanlarda giderek daha fazla yürüyüşe çıkıyordu; yürümek düşünmesine yardım ediyordu ve evde oturmaktan gitgide daha fazla rahatsızlık duyar olmuştu.

İngiltere'den parası gelmemişti ve geleceğinden ümidini kesmeye başlıyordu. Luis Bernie'nin kampta olduğunun kanıtını getirirse, bir şekilde işin peşine düşmek zorunda kalacaktı.

Luis ondan önce kafeye gelmişti. Pahalı bir sigara içiyordu ve bunun Cuenca yolculuğu için adama verdiği parayla satın alındığından şüphelendi. Aslında adamın gerçekten bir yere gidip gitmediğini Tanrı bilirdi.

Ayağa kalkıp her zamanki nezaketiyle Barbara'nın elini sıktı ve sonra gidip ona bir fincan kahve getirdi. Kafe tenhaydı, pantalonunun paçası katlanıp dikilmiş tek bacaklı eski bir asker barda tek başına oturuyordu.

Bir sigara yaktı ve kasten adamın paketine baktı. "Cuenca'ya gittiniz mi?"

"Evet, *señora*." Luis gülümsedi. "Şehirde yine Agustin'le buluştum." Masanın üzerinden genç kadına doğru uzandı. "Agustin tehlikeyi göze alarak Bernard Piper'ın dosyasına göz atmış. Bana birçok ayrıntı naklet-ti."

"Evet?" diyerek bekledi kadın.

"Londra'da Köpekler Adası denilen bir yerde doğmuş. 1936'da Cumhuriyet için savaşmaya gelmiş ve Casa de Campo'daki çarpışmalarda kolundan önemsiz bir yara almış."

Barbara'nın kalp atışları hızlandı. Resmî bir belgeye bakmadıkça Luis veya Markby'nin bu yarayı bilmesinin bir yolu yoktu.

"Yarası kapandıktan sonra Jarama'ya gönderilmiş, orada yine yaralanıp esir düşmüş."

"Yaralanmış mı?" diye heyecanla sordu Barbara. "Yarası ne kadar ciddiymiş?"

"Ciddi bir yara değil. Baldırında hafif bir yara." Luis gülümsedi. "Çok şanslı biri olduğu anlaşılıyor."

"Esir kampında çile çektiğine göre o kadar da şanslı değilmiş."

Luis devam etti. "Agustin onu tarif etti. Uzun boylu, geniş omuzlu ve sarışın bir erkek. Herhalde çok yakışıklı biriymiş, ama şimdi saçı sakalına karışmış durumda ve elbette bitli." Barbara yüzünü ekşitti. "Zorlu bir adam olarak biliniyormuş, kolay boyun eğmeyen güçlü biri. Agustin ona dikkatli olmasını ve daha iyi günlerin gelebileceğini söylemiş. Şimdilik bu kadar." Luis yine gülümsedi. "Cesur ve nitelikli olduğu belliymiş. Agustin onun kaçmayı göze alacak güçte olduğunu düşünüyor. Kamptaki esirlerin çoğu bunu deneyecek cesaret ve enerjiyi kaybetmiş durumda."

Barbara'nın kalbi çarpıyordu. Söylenenlerin hepsinin doğru olduğunu biliyordu artık. Luis başını yana eğdi. "Kanaat getirdiniz mi şimdi, *señora*? Gerçeği söylediğime inanıyorsunuz, değil mi?"

"Evet. Evet, inanıyorum. Teşekkür ederim, Luis." Derin bir soluk aldı. "Ama İngiltere'deki bankamdan henüz para gelmedi. Memleketten para çıkarmak bugünlerde güçleşti."

Luis onu uyardı. "Kötü havalar başlamadan önce bu işi bitirmek çok

önemli. Burada iklim çok sert ve kış erken başlıyor. Yakında hava soğuyacak."

"Biliyorum, diplomatik durum da değişebilir zaten. Bugün bankaya yine mektup yazacağım. Bir hafta sonra tekrar burada buluşmaya ne dersin? O vakte dek parayı öyle veya böyle bulurum. Daha erken gelirse, sizinle bağlantı kurmamın bir çaresi var mı?"

"Benim telefonum yok, *señora*. Ben size telefon edebilir miyim?"

Barbara tereddüt etti. "Etmeseniz iyi olur. Kocamın bir şey öğrenmesini istemiyorum, benim yüzümden yeterince endişeli."

"Öyleyse bir hafta sonra diyelim. Ama o vakte dek gerekli girişimlerde bulunmamız gerekiyor. Yakında kasım ayına giriyoruz."

"Evet, biliyorum." Adam konuşurken Barbara da böylece bana mektup yazmak için vakit kalmıyor, diye düşündü. Harry'den borç istesem nasıl olur acaba? Harry'nin parası olduğunu biliyordu. Ama adam bir diplomattı, onun için tehlikeli olabilirdi .

Genç kadın birden esas soruna döndü. "Şu plan," diye sordu, "hâlâ konuştuğumuz gibi mi? Agustin kaçmasına yardım ediyor ve ben de onu Cuenca'da karşılıyorum."

"Evet. Göze batmaması için ona sivil giysiler bulmanın bir yolu olsa gerek. Agustin o işi halleder. Bundan sonra onu kaçırıp elçiliğe sokmak size düşüyor, *señora*."

"Bu o kadar kolay olmayabilir. Elçiliğin önünden geçtim, dışında sivil muhafızlar bekliyor."

"O sorunu çözümlemek sizin işiniz, *señora*" diye gülümsedi Luis. Olaya olan ilgisini yitirmişe benziyordu, Barbara bir kere Bernie'yi teslim aldıktan sonra, olay onun sorunu olmaktan çıkıyordu.

"Sağlam bir planımız olduğunda size bir miktar para vereceğim," dedi Barbara. "Kalanı her şey olup bittikten sonra. Planın başarıyla so-

nuçlanması hepimizin yararına."

Adam Barbara'ya dikkatle baktı. "Bunu garantileyeceğinize eminim, *señora*."

Barbara yine Harry'yi düşündü. Bernie'yi Madrid'e getirip onu bir yerde gizleyebilseydi. Genç kadın derin bir iç geçirdi ve Luis'in merakla baktığını fark etti.

"Ne var?" diye sordu.

"Sorduğum için umarım kusuruma bakmazsınız, *señora*, ama bu işin sizinle eşiniz için bazı sonuçları olmayacak mı? Señor Piper'ın elçiliğe ulaşması herhalde Madrid'te haber olacak. Elbette olay hükümetimizin kulağına gidecek ve eşiniz de hükümet hesabına çalışıyor, değil mi? İlk buluşmamızda öyle demiştiniz."

"Evet, Luis," dedi sakin bir sesle Barbara. "Bu işin sonuçları olabilir. Ama onları halletmek benim sorumluluğum olacak."

Adam ona ilgiyle baktı. "Cesur bir kadınsınız. Geleceğinizi tehlikeye atmaktan sakınmıyorsunuz."

Barbara Luis'e alıcı gözüyle baktı. Yüzü yorgun ve gergindi. Bugünkü dünyada yaşayan erkeklerin yarısı gibi o da çocukluktan daha yeni çıktığı halde, yaşça daha büyük erkeklerin bile altından zor kalkabilecekleri korkunç meselelerle uğraşmak durumundaydı. "Bu iş sonuçlanıp kardeşiniz de ordudan ayrıldığında siz ve kardeşiniz ne yapacaksınız, Luis?" diye sordu.

Luis acı acı gülümsedi. "Benim de bir hayalim var. Annemi Sevilla'dan getirip Madrid yakınlarındaki kırsalda biraz toprak edinmek ve orada sebze yetiştirmek istiyorum. Bir şeyler yetiştirmeyi oldu bitti sevmişimdir ve büyük bir şehrin sebzelere gereksinimi vardır, değil mi? Böylece hepimiz yine hep birlikte bir aile olacağız." Adamın yüzü gölgelendi. "Aile biz İspanyollar için çok önemli ve savaş nice aileleri böl-

dü. İngiltere'den gelen siz bunun ne kadar acı olduğunu bilemezsiniz. İşte bu yüzden ailemi tekrar bir araya getirmek zorundayım. Bunu anlayabiliyor musunuz, *señora?*"

"Evet. Amacınıza ulaşmanızı dilerim."

"Ben de." Luis bir an gözlerini kapayıp başını eğdi. Sonra gülümseyerek baktı. "Öyleyse gelecek hafta görüşürüz, *señora.*"

"Ben de parayı bulacağım. Öyle veya böyle bulacağım."

O akşam Sandy yemekte kadına ertesi geceki yıldönümleri için Ritz'de bir masa ayırttığını söyledi.

"Ya," dedi Barbara şaşırarak.

"Ne var bunda?" diye sordu Sandy. Unuttuğu için Barbara'yı hâlâ bağışlamamıştı. "Ritz Madrid'in en pahalı otelidir."

"Biliyorum, Sandy. Ne var ki daima Alman ve İtalyanlarla dolu oluyor. Onları görmekten nefret ettiğimi bilirsin."

Adam gülümsedi. "Bizim de kendimizi göstermemiz için fırsat." Barbara sırf onu sinirlendirmek için mi Ritz'i seçtiğini merak ediyordu. Şimdi ona bakıyor ve ilk karşılaştıklarında ondan gördüğü şefkatle sevgiyi anımsıyordu. Bu duygular nereye gitmişti? Sandy'nin başlıca hoşlanmadığı şeyin onun hoşnutsuzluğu olduğunu anlıyordu. Genç kadına sağladığı hayata rağmen uzun süredir ağır ağır gelişen, fakat asıl Markby ile yenilen yemekte ortaya çıkan bir hoşnutsuzluktu bu.

Erkeğin gözlerinde alaycı bir anlam belirmişti. "Tanışmamızdan sonraki ilk Noel'i hatırlıyor musun?" diye sordu.

"Evet. İş için şehirden ayrılmış ve Noel sonrasına dek dönememiştin."

"Doğru."

Sandy gülümsedi. "Oysa istesem dönebilirdim. Anlaşmayı Noel öncesinde yapmıştık, geri dönebilirdim. Ama senden uzak kaldığım tak-

dirde, bana ne kadar ihtiyacının olduğunu anlayacağını düşünmüştüm. Ve yanılmamıştım da."

Barbara bakakaldı. Şok olmuştu, sonra şiddetli bir öfke duydu. "Yani benimle oynadın. Duygularımı kendi amacın için kullandın."

Sandy masanın diğer yanından ona baktı. Artık ciddileşmişti. "İnsanların ne istediklerini biliyorum, Barbara. Bunu hissedebiliyorum. İş hayatında çok yararlı bir özelliktir. Yüzeyde görünenin altını görebiliyorum. Bu bazen kolay oluyor. Örneğin, Yahudiler: onlar hayatta kalmak istiyor ve yaşama çabaları arasında zangır zangır titriyorlar. Birlikte çalıştığım insanlar ise genellikle para istiyorlar, ama bazen istedikleri başka bir şey de oluyor. Amaçları her neyse onlara o uğurda yardımcı olmaya çalışıyorum. Sen beni istiyordun. Çünkü güvenlik istiyor, ama bunu görmeyi bir türlü başaramıyordun. Ben sadece bu duygularının yüzeye çıkmasına yardım ettim." Genç adam başını eğip kadehini kaldırdı.

"Ya sen, Sandy? Sen ne istiyorsun?"

Genç adam gülümsedi. "Başarı ve para istiyorum. İnsanlara bana istediğimi verdirtebileceğimi bilmeyi istiyorum."

"Bazen bok herifin biri oluyorsun, Sandy. Bunu da biliyor musun?"

Barbara onunla hiç bu kadar acı konuşmamıştı. Adam bir an şaşırdı ve sonra yüzü gerildi.

"Sen de son zamanlarda görünümünü ne kadar ihmal ettiğini biliyor musun? Berbat görünüyorsun. Şu yetimhanede çalışmanın kendini toparlamana yardımcı olacağını umarım."

Sandy'nin, onu en zayıf yanından vuracak kelimeleri kasten seçtiğini bilmesine rağmen, kadın suratına tokat yemiş gibi olmuştu. O da birden katılaştı. Tepki verme, şimdilik görünümü koruman gerekli diye düşündü. Yerinden kalktı. Peçetesini dikkatle masanın üstüne bıraktı ve odadan çıktı. Bacakları titriyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

KIŞIN BAŞI

21

Psikiyatrist gözlüklü, saçları kırlaşmış uzun boylu ve zayıf bir adamdı. İnce çizgili gri bir takım elbise giymişti. Bernie üç buçuk yıldır takım elbiseli hiç kimse görmemişti; tüm gördüğü iş tulumları giymiş mahkûmlar ile üniformalı gardiyanlardı ve her ikisi de pis bir zeytin yeşiliydi.

Doktor *comandante*'nin kulübesinin arkasındaki odaya yerleşmişti. Yukarıki ofislerden getirilmiş üstü çizik içinde bir masanın arkasında çalışıyordu. Bernie bu odanın ne amaçla kullanıldığının bu adama söylenmediğini tahmin etti. Ona burasını vermek Aranda'nın ürkütücü mizah anlayışından beklenecek şeydi.

Çalıştığı iş müfrezesi taşocağından döndüğünde Agustin adlı gardiyan Bernie'yi bekliyordu ve onu *comandante*'ye götürmek emrini almıştı. "Senin için merak edilecek bir şey yok, aksilik falan yok," dedi, meydandan geçerlerken. Bernie teşekkür anlamında başını salladı. Gardiyanların iyilerinden olan Agustin, sakin bir hayatı seven ve derbeder bir genç adamdı. Güneş ufukta alçalmıştı; dağlardan soğuk bir rüzgâr esiyordu. Bernie günlerin hesabını tuttuğu için kasım ayının ilk gününe girdiklerini biliyordu: kış kapıdaydı artık. Çobanlar sürülerini yaylalardan indirmeye başlamışlardı. Taşocağı müfrezesinde çalışmak zor bir işti, ama insan böylece en azından dış dünyanın ritminden bir şeyler algılayabiliyordu. Rüzgârdan ürperen Bernie, Agustin'in üniformasının üstüne giydiği ağır pançosuna imrenmişti.

Comandante Aranda yazı masasının arkasında oturuyordu. Sert bakışlı gözleriyle Bernie'ye baktı; gür siyah bıyıklı uzun ve yakışıklı yü-

zünde alaycı bir ifade taşıyordu.

"Evet, Piper" dedi, "bir konuğun var."

"*Señor*?" Bernie, Aranda'nın beklediği gibi hazır olda duruyordu. Koluna şiddetli bir ağrı saplanmıştı; kayaları sökmekle geçen bir günün sonunda eski yarası sancıyordu.

"San Pedro de Cardena'da bir psikiyatrist tarafından sınandığını anımsıyor musun?"

"*Si, señor*." Bir kara mizah örneği olmuştu o görüşme. San Pedro, Burgos dışında terk edilmiş bir ortaçağ manastırıydı ve Jarama savaşından sonra binlerce Cumhuriyetçi esir buraya tıkılmıştı. Günlerden bir gün onlara doldurmaları için bir sürü sorunun bulunduğu kalın bir form dağıtılmıştı. Bunun Marksist fanatizmin psikolojisi hakkında bir araştırma projesi olduğu söylenmişti. Bazı renklere verdiği tepkiden vatanseverlik derecesine dek çeşitli konularda iki yüz soru vardı.

Comandante bir sigara yaktı ve duman sarmallarının arasından soğuk bakışlı ela gözleriyle Bernie'yi inceledi. Aranda, bir yıla yakın süredir Tierra Muerte kampının başındaydı. İç Savaş'ın deneyimli subayı, ondan önce de Yabancılar Lejyonu'nun bir üyesi olan bir albaydı. Zulmetmekten hoşlanıyordu ve Bernie bile onun karşısında küstahlaşmaya cesaret edemiyordu. *Comandante* her zamanki gibi temiz giyinmişti; üniformasının ütü çizgileri jilet kadar keskindi. Mahkûmlar, adamın bronz renkli yakışıklı yüzünün özenle briyantinlenmiş bıyığına dek her çizgisini, her kavisini çok iyi biliyorlardı. *Comandante* eğer kaşlarını çattıysa veya çocuksu şekilde somurttuysa içlerinden biri sağlam bir dayak yemeye adaydı.

Ama bu akşam eğleniyormuş gibi bir hali vardı. Sigarasının dumanını Bernie'nin yüzüne üfledi, Bernie'nin tütün özlemi anında hortladı, elinde olmayarak yeni bir üflemeyi yakalamak için öne uzandı.

"Özel ilgiye layık görülen mahkûmlar için bir izleme çalışması yürütülüyor. Doktor Lorenzo da aşağıda seni bekliyor. Ve Piper, sen de onunla işbirliği yapacaksın, *vale*?"

"*Si, señor comandante.*"

Agustin onu bodrum katındaki odaya götürüp ağır tahta kapıyı açarken Bernie'nin kalbi hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Daha önce orada bulunmamıştı, ama odanın canlı şekilde tarif edildiğini duymuştu.

Psikiyatristin yüz ifadesi soğuktu. "Bizi yalnız bırakabilirsin," dedi Agustin'e.

"Dışarıda olacağım, *señor*."

Psikiyatrist masanın önündeki çelik sandalyeyi işaret etti. "Otur." Bernie çöker gibi oturdu; çok yorgundu. Bir köşeye gaz sobası konulduğu için oda sıcaktı. Psikiyatrist gümüş dolmakalemini soru formunun kolonlarının üstünde gezdiriyordu ve Bernie kendi yazısını tanıdı. Sıcağın uyandırdığı bitler sakalında harekete geçtiler.

Psikiyatrist başını kaldırıp baktı. "Adın Piper. Bernard Piper. İngilizsin ve otuz bir yaşındasın?"

"Evet."

"Benim adım Doktor Lorenzo. Üç yıl önce San Pedro'dayken bir formu cevaplamışsın. Hatırlıyor musun?"

"Evet, doktor."

"Araştırmanın amacı, insanları Marksizmi benimsemeye iten psikolojik etkenleri saptamaktı." Pskiyatristin sesi donuk ve tepkisizdi. "Marksistlerin çoğu zekâsı ve kültür düzeyi düşük, işçi sınıfından cahil insanlar. Bu kriterlere uymayan kişileri bir kez daha gözden geçirmek istedik. Örneğin seni." Bernie'ye bakışını dikmiş inceliyordu.

"İnsanları Marksizme yaklaştıran etkenler basittir," diye konuştu en sonunda Bernie. "Yoksulluk ve baskı."

Psikiyatrist başını sallayarak onayladı. "Evet, bu yanıtı vermeni bekliyordum. Oysa sen bu şeylerin hiçbirine maruz kalmamışsın. Paralı bir İngiliz okulunda okuduğunu görüyorum."

"Ailem yoksuldu. Rookwood'da kazandığım bir burs sayesinde okuyabildim." Bernie'nin bakışları büyük bir cismin muşambayla örtülü olarak durduğu odanın bir köşesine doğru kayıyordu. Lorenzo gümüş kalemiyle masayı sertçe tıklattı.

"Lütfen dikkatini bana ver. Şimdi aileni anlat, ne iş yaparlardı?"

"Başkasına ait bir dükkânda çalışırlardı."

"Belki de onlara acıyorsun, ha? Onlara çok mu yakındın."

Bernie'nin zihninde ellerini ovuşturarak oturma odasında duran annesi canlandı. "Bernie, Bernie, bu korkunç savaşa katılmaya gitmene ne lüzum var?" Genç adam bu soruya omuzlarını silkmişti.

"Bildiğim kadarıyla şu sırada ölmüş olmaları bile mümkün. Mektup yazmama hiç izin verilmedi."

"Mümkün olsa onlara yazardın ama?"

"Evet."

Lorenzo bir şeyler daha yazdı. "Şu okul, Rookwood, daha yüksek bir kültüre mensup çocuklarla arkadaşlıklar kurmanı sağlamıştır. Bu değerlere sırt çevirmen merakımı uyandırıyor."

Bernie acı acı güldü. "Orada bir kültür yoktu. Ait oldukları sınıf ise benimkinin düşmanıydı."

"Ha evet, şu Marksist metafizik." Psikiyatrist düşünceli bir tavırla başını salladı. "Çalışmalarımız, ayrıcalıkları olan zeki insanların Marksizmin çekimine kapılmalarının bir karakter kusurundan kaynaklandığını gösteriyor. Onlar inanç ve vatanseverlik gibi yüksek değerleri anlamaktan âcizler. İnsanlarla kaynaşmaktan doğuştan âciz, saldırgan tipler. *Comandante* kampın ıslah girişimlerine karşı koyduğunu anlatıyor,

Piper."

Bernie kıs kıs güldü. "Zorunlu din eğitiminden mi söz ediyorsunuz?"

Lorenzo onu bir laboratuvar kafesindeki fareymiş gibi tepeden tırnağa süzdü. "Evet, Hıristiyanlıktan nefret edeceğin belli. Apaçık ortadaki o sevgi ve barışıklık dinidir."

"Başka dersler de alıyoruz."

Dr. Lorenzo anlayamamış göründü. "Ne demek istiyorsun?"

"Burası işkence odasıdır. Arkanızdaki dolap kauçuk coplar ve mahkûmları boğma aldatmacaları için kovalarla dolu olsa gerek."

Lorenzo başını yavaşça iki yana salladı. "Bunların hepsi masal."

"O halde arkanızdaki muşambayı kaldırın," dedi Bernie. "Lütfen." Sesinde bir küstahlık tonu hissettiğinde dudağını ısırdı. Aranda'ya şikayet edilmeyi istemiyordu.

Psikiyatrist hoşnutsuzluğunu anlatan bir homurtunun ardından yerinden kalktı ve gidip muşambayı kaldırdı. Metal oturak, kayışlar, boyunduruk ve arkasında tutamaçları olan ağır pirinç mengeneyle bezeli büyük tahta kazığı görünce yüzü gerildi.

"*Garot*'a, boğma halkasına ne diyorsunuz, doktor? Ben buraya geldikten sonra altı infaz oldu. Bizi avluda sıra yapıyor, *garot*'u çıkarıyor ve bize seyrettiriyorlar. Adamın boynunun kırıldığını duyabiliyorsunuz, silah sesi gibi bir çatırtı çıkıyor."

Psikiyatrist yine oturdu. Sesi hâlâ sakindi. Bernie'ye uzun uzun baktıktan sonra başını salladı. "Sen antisosyal bir adamsın," dedi usulca. "Bir psikopat." Başını yine iki yana salladı. "Senin gibi adamlar asla ıslah olmaz; zihinlerinizin gelişimi tamamlanmamış, tek kelimeyle anormal. Sizin gibileri kontrol altına almak için korkarım *garot* zorunlu." Formun altına bir not ekledi ve ardından Agustin'i çağırdı. "Gardiyan, bu adamla işim bitti."

Agustin geldi Bernie'yi götürdü. Güneş ufkun altına inmişti, toprak meydanın kenarında dizili tahta kulübeler kırmızı bir ışığın içinde yüzüyordu. Dikenli tel çitlerin yukarısındaki gözetleme kulesindeki projektörler birazdan yakılacaktı. Yemekhane kulübesinin önünde kollarından ipler sallanan 180 santimden yüksek büyük bir tahta haç duruyordu. Dinsel bir simgeye benziyordu, ama değildi. İplere ceza olsun diye adamlar asılırdı ve Bernie psikiyatriste bundan bahsetmediğine esef ediyordu.

Yoklama zamanıydı. Ortadaki tahta platformun etrafında üç yüz mahkûm sıra oluyorlardı. Agustin durdu ve omzundaki ağır mavzerinin yerini değiştirdi.

"Bu gece deli doktoruna beş kişi daha götüreceğim. Uzun bir gece olacağa benzer."

Bernie ona şaşkınlıkla baktı. Gardiyanların mahkûmlarla konuşmaları usulden değildi.

"Doktor görüşmenizden hoşnut kalmamışa benziyordu," diye ekledi Agustin.

Bernie adama baktı, ama gardiyan başını diğer yana çevirmişti. "Dikkatli olun," dedi yavaşça. "Yakında daha iyi günler gelebilir, Piper. Şimdilik başka bir şey söyleyemem. Ama dikkatli ol. Tam şu sıralarda cezalandırılma veya öldürülmene yol açma."

Bernie arkadaşı Vicente'nin yanında duruyordu. Avukatın hasta olduğu, kırlaşmış saçlar ve keçeleşmiş bir sakalla çevrili sıska ve gergin yüzünden belli oluyordu. Bernie'ye gülümsedi ve ardından öksürdü; göğsünün içinde gurultulu bir sıvı sesi duyulmuştu. Yazdan beri göğüs enfeksiyonları çeken Vicente arada iyileşir gibi oluyor, ama hemen arkasından hastalık eskisinden de beter tekrarlıyordu. Gardiyanların ba-

zıları form doldurmalarına yardım etmesi karşılığında ona hafif işler yaptırıyorlardı. Fakat bu hafta taşocağı müfrezesinin başındaki çavuş Ramirez sert bir adamdı ve Vicente'ye tüm gün taş kırdırmıştı. Zavallı adam günün sonunda yorgunluktan yıkılma raddelerindeydi.

"Sana ne oldu?" diye fısıldadı Bernie'ye.

"Bir psikiyatrist geldi; San Pedro'dan gelenlerden bazılarını sorguya çekiyor. Benim antisosyal bir psikopat olduğumu söyledi."

Vicente acı acı gülümsedi. "Bu da her zaman dediğim gibi bir Bolşevik olsan bile senin iyi bir adam olduğunu kanıtlıyor. Bu heriflerden biri normal olduğunu söylerse işte o zaman kaygılanmalısın. Akşam yemeğini de kaçırdın üstelik."

"İdare ederim," dedi Bernie. Ertesi gün çalışabilecek durumda olmak için sıkı bir uykuya ihtiyacı vardı. Mahkûmlara yedirdikleri pirinç feciydi; Valencia'daki bir ambarın yerlerinden süpürülmüş kalıntılarla kum veya toz karışımı. Ama çalışabilmek için eline ne geçirebilirsen yemek zorundaydın.

Agustin'in söylediklerini aklından geçirdi. Bunlardan bir şey anlayamamıştı. Daha iyi günler ne demekti? Yoksa İspanya bir siyasal değişikliğin öncesinde mi bulunuyordu? *Comandante* onlara Franco'nun Hitler'le buluştuğunu ve İspanya'nın yakında savaşa gireceğini söylemişti, ama aslında dışarıda olup bitenden haberleri yoktu.

Aranda kulübesinden dışarı çıktı. Elindeki kamçıyla bacağına hafif hafif vuruyordu. O akşam gülümsediğini gören tüm mahkûmlar rahat bir nefes aldılar. Platformun üstüne zıpladı ve sert sesiyle adları okumaya başladı.

Yoklama yarım saat sürdü; adamlar hazır ol vaziyetinde dimdik duruyorlardı. Yoklamanın sonuna doğru birkaç sıra arkadaki biri yere yığıldı. Adamın sıra komşuları onu ayağa kaldırmaya yeltendiler.

"Bırakın onu!" diye bağırdı Aranda. "Herkes önüne baksın."

Yoklama bitince *Comandante* kolunu kaldırarak faşist selamını verdi. *"Arriba España!"* Bernie'nin esaretinin ilk zamanlarında esirlerden bazıları bu sözleri tekrarlamayı reddetmişlerdi, fakat içlerinden birkaçı kurşuna dizilince ister istemez boyun eğmişlerdi, şimdi de donuk bir karşılık duyuldu. Bernie diğer mahkûmlara kulağa neredeyse *arriba* gibi gelen bir İngilizce kelime öğretmişti ve şimdi pek çok kişi *"Grieve España"*, yani yaşa değil, "Acı çek İspanya" diye sesleniyordu.

Esirlerin gitmelerine izin verildi. Yere düşen adam arkadaşları tarafından kaldırılıp kulübesine götürüldü. Polonyalılardan biriydi. Hafifçe kımıldadı. Dikenli tellerle örülü çitin öbür yanında ve uzun siyah giysilerinin içinde karanlık bir gölgeye benzeyen bir siluet bu sahneyi seyrediyordu.

"Peder Eduardo," diye homurdandı Vicente. "Avlanmak için gelmiş."

Genç papazın kapıdan geçip Polonyalının kulübesine yürüyüşünü seyrettiler. Uzun *sotana*'sı avlunun zemininde küçük toz dalgaları oluşturuyor ve günün son ışıkları gözlüğünün camlarından yansıyordu. "Piç," diye homurdandı Vicente. "Başka bir iyi ateisti daha cehennem ateşiyle korkutup dinibütün bir Hıristiyan gibi ölmeye razı edebilir miyim diye bakmaya gelmiş."

Vicente eski bir Solcu Cumhuriyetçiydi, Azaña'nın partisinin bir üyesi. Madrid'te avukattı ve şehrin yoksullarına ucuza vekalet hizmeti veriyordu. Bu göreve 1936'da milis güçlerine katılana dek devam etmişti. Bunun romantik bir jest olduğunu söylemişti Bernie'ye. "Aslında çok yaşlıydım, ama benim gibi akılcı İspanyollar bile kalben romantik olabiliyor." Partisindeki herkes gibi Vicente de kiliseden nefret ediyordu. Bu durum Solcu Cumhuriyetçiler için neredeyse bir saplantıydı; komünistler ise liberal burjuvaların bir oyalama taktiği olduğunu ileri sürü-

yorlardı. Vicente komünistleri horgörüyor ve onların Cumhuriyeti yok ettiklerini söylüyordu. Bernie'nin kulübesinde komünistlerin lideri olan Establo da onun Vicente'yle arkadaşlığını hiç iyi karşılamıyordu.

"Bu kampta ancak inançların sayesinde ayakta kalabilirsin," diye Bernie'yi bir keresinde uyarmıştı Establo. "Onları yitirdiğin takdirde sen de gidersin, pes edip ölürsün." Establo'nun görünüşü, onu hayatta tutan şey gerçekten de sadece inancıymış savını doğrular gibiydi. Kırklı yaşlarda olmasına rağmen altmışında gösteriyordu; derisi sararıp sarkmış, uyuz izleriyle delik deşik olmuştu, ama gözleri hâlâ ateş gibiydi.

Bernie omuzlarını silkmiş ve Establo'ya eninde sonunda Vicente'ye kendi görüşlerini kabul ettireceğini söylemişti; dediğine göre avukat sınıf kavramını gerçek ve yanlış yönleriyle değerlendirmenin eşiğindeydi. Bernie'nin Establo'ya pek bir saygısı yoktu; kulübedeki yirmi kadar komünist liderlerini seçtiklerinde oyunu Establo'ya vermemişti. Adamda etrafındakileri kontrol altında tutmak saplantı halini almıştı ve fikirlerine karşı gelinmesine tahammülü yoktu. Savaş esnasında aralarında bu tür kişilerin bulunması zorunluydu, ama burada durum farklıydı. İç Savaş'ın sonlarında Cumhuriyeti oluşturan partiler birbirlerinden nefret ediyorlardı, ama kamptaki mahkûmlar hayatta kalabilmek için işbirliği yapmak zorundaydı. Öyleyken bile Establo komünistlerin ayrı kimliğini yaşatmanın peşindeydi. Onlara hâlâ işçi sınıfının öncüleri olduklarını, günün birinde onların zamanının yine geleceğini söylüyordu.

Diğer komünistlerden biri olan Pablo birkaç gün önce Bernie'nin kulağına fısıldamıştı: "Avukatla beraber olmaktan sakın *compadre*. Establo bunu sorun yapıyor."

"Boş ver onu. Burada ne otoritesi var zaten?"

"Belanı mı arıyorsun, Bernardo? Hem avukat yakında ölecek, yüzüne bakan herkes bunu anlayabilir."

Ayaklarını sürüye sürüye tahta kulübelerine giren otuz mahkûm kalasların üstünde hasır bir şilte ve birer kahverengi ordu battaniyesinden ibaret yataklarının üstüne kendilerini attılar. Bernie, son sahibinin ölmesinden sonra Vicente'nin yanındaki yatağa geçmişti. Bu, karşı sıradaki yatağından ona ters ters bakan Establo'ya biraz da meydan okumaydı.

Vicente yine öksürdü. Yüzü kıpkırmızı oldu ve soluyarak arkası üstü yatağına serildi.

"Çok fenayım. Yarın hastalığımı öne sürerek çalışmaya çıkmayacağım."

"Yapamazsın. Başımızda Ramirez olacak. Üstüne bir de dayak yersin."

"Bir gün daha çalışabileceğime emin değilim."

"Yapma, Molina dönene dek dişini sık; o seni hafif işlere ayırır."

"Deneyeceğim."

Kısa bir süre sustular. Derken Bernie bir dirseğinin üstünde yana uzanarak fısıldayarak konuştu. "Dinle, Agustin adındaki gardiyan bugün garip bir şeyler söyledi."

"Sevillalı o sessiz adam mı?"

"Evet." Bernie, gardiyanın dediklerini tekrarladı. Vicente'nin kaşları çatılmıştı.

"Bu ne demek olabilir dersin?"

"Bilmiyorum. Belki de Kralcılar Falanj'ı filan devirmişlerse? Hoş, burada bizim haberimiz olmaz ki."

"Kralcıların idaresinde daha mı iyi durumda olacağız?" Vicente bir an düşündü. "İyi günler gelecekmiş, öyle mi? İyi de kimin için? Belki yalnız seninle ilgili bir şey kastetmiştir. Tüm kamp için değil."

"Bana niçin ayrıcalık yapsınlar?"

"Bilmiyorum." Vicente içini çekerek yine arkasına uzandı. Yeni bir öksürük nöbetine tutulmuştu. Çok hasta, hatta perişan görünüyordu.

"Dinle," dedi Bernie onu oyalamak için. "O şarlatan doktora diklendim. Katolikliği kabul etmediğim için benim yozlaşmış biri olduğumu söyledi. Son *Navidad*'daki [Noel] o sahneyi hatırladım. O kukla bebeği hatırlıyor musun?"

Vicente'nin göğsünden gülmeyle homurtu arası bir ses çıktı. "Nasıl unuturum ki?"

Soğuk bir gündü ve yerde kar vardı. Kampta görev yapan iki papazın yaşlısı olan Peder Jaime mahkûmların çıkarıldıkları avluda yeşil ve sarı renkli cüppesinin içinde bekliyordu. Üstündeki tören giysileriyle karlı ve çıplak avluda sanki başka bir dünyadan gelmiş bir ziyaretçiye benziyordu. Her zamanki siyah cüppesini giymiş bir halde yanında dikilen genç Peder Eduardo'nun yuvarlak yüzü soğuktan kızarmıştı ve rahatsız görünüyordu. Peder Jaime kollarının arasında bir bebek tutuyordu; şala sarılmış tahta bir bebek. Alnının etrafına çizilmiş gümüş renkli bir daire bir an Bernie'nin merakını uyandırmış, ama sonra bunun bir hale olması gerektiğini anlamıştı.

Peder Jaime her zamanki gibi kibirli ve öfkeli görünüyordu; tepesinde sert küçük kıllar olan kartal gagasına benzer burnu, mahkûmların ekşi kokusundan daha fazlasına gücenmiş gibi havaya kalkmıştı. Aranda mahkûmları soğuktan titreyen kolonlar halinde sıra olmaya çağırdı ve sonra kamçısını her zamanki gibi bacağına hafif hafif vurarak platformun üstünde durdu.

"Bugün Ziyaret Yortusu," diye seslendi. Nefesi buz gibi havada gri bulutlar gibi asılı kalıyordu. "Bugün bizleri kurtarmak için doğan bebek İsa'ya saygılarımızı sunuyoruz. Sizler de ona saygılarınızı göstereceksi-

niz, işte o zaman Efendimiz belki sizlere acır ve ruhlarınızı aydınlatır. Her biriniz Peder Jaime'nin ellerinde tuttuğu bebek İsa'nın tasvirini öpeceksiniz. Önünüzdeki kişi veremli olsa bile kaygı duymayın, Efendimiz hastalığın size bulaşmasına izin vermeyecektir."

Comandante'nin sesindeki ciddiyetsizlik tonu Peder Jaime'nin kaşlarını çatmasına sebep oldu. Peder Eduardo ise bakışını ayaklarına dikmişti. Peder Jaime bebeği sanki silahmış ve karşısındakileri tehdit edermiş gibi havaya kaldırdı.

Adamlar papazın önünden ayaklarını sürüyerek birer birer geçtiler ve bebeği öptüler. Birkaçı dudaklarını tahtaya tam dokundurmayınca papaz onları sert bir sesle geri çağırdı. "Bir daha! Bebek İsa'yı doğru dürüst öpün!"

Anarşistlerden biri öpmeyi reddetti. Barselonalı gemi yapımcısı Tomas. Papazın önünde durdu ve tam gözlerinin içine baktı. İri yarı bir adamdı ve Peder Jaime bir iki adım geri çekildi.

"Hurafe simgenizi öpmeyeceğim," dedi Tomas, "tam tersine üstüne tükürüyorum!" diye ekledi ve dediğini de yaptı. Bebeğin tahta alnının üstüne ağız dolusu tükürüğü yapıştırdı. Peder Jaime bebek gerçekmiş gibi haykırdı. Gardiyanlardan biri Tomas'm kafasına şiddetle vurarak onu yere düşürdü. Peder Eduardo ileriye doğru bir adım atacak olduysa da Peder Jaime onu durdurdu. Papazların yaşlısı bebeğin alnını beyaz bir mendille sildi.

Aranda platformun üstüne sıçradı ve iri yarı adamın yattığı yere yürüdü. "Efendimizi tahkir ediyorsun!" diye bağırdı. "Bakire Meryem, sen evladının üstüne tükürürken cennette ağlıyor!"

Kelimeler ateşli isyanını dile getiriyordu, ama sesinin tonunda hâlâ alaycılık vardı. Kamçısını alıp anarşiste düzenli bir şekilde vurmaya başladı. Önce adamın bacaklarından başladı, sonra dövme faslını To-

mas'ın kafasında kanamaya yol açan bir kamçı darbesiyle sonlandırdı. Adamı taşımaları için iki gardiyana seslendikten sonra Peder Jaime'ye döndü. Papaz bu sahneyi görmemesini istiyormuş gibi bebeği göğsüne bastırarak geri çekilmişti.

Aranda din adamını eğilerek selamladı. "Bu hakarete üzüldüm, efendim. Lütfen devam edin. Canımız pahasına da olsa bu adamları dine kazandıracağız, öyle değil mi?" Aranda döndü ve başıyla sıradaki adama yaklaşmasını işaret etti. Mahkûm ayaklarını süre süre yaklaşıp başını bebeğin kafasına doğru eğerken Bernie, Peder Jaime'nin gözlerinde öfkeye ek olarak biraz da korku fark edince derin bir haz duydu. Başka kimse direnmedi.

"O bebeğin nasıl koktuğunu asla unutmayacağım," dedi Bernie Vicente'ye. "Tükürük ve boya kokuyordu."

"O karafatmaların hepsi birbirinin eşi. Peder Jaime kabadayının teki, ama Eduardo daha kurnaz. Şimdi hasta Polonyalının kulübesindedir. Adamın ölmek üzere olup olmadığını araştırıyordur. Eğer öyleyse, onun, günahlarının affedilmesi ve bir Hıristiyan gibi ölmeyi yakaracak kadar zayıf düşüp düşmediğine bakacaktır."

Bernie başını sallayarak aynı fikirde olmadığını gösterdi. "Eduardo o kadar da kötü değil. Kamp için bir doktor sağlamaya çalışmasını unuttun mu? Ya da mezarlık için haçlar getirtilmesine uğraşmasını?" Kampın hemen dışındaki tepenin eteğinde ölenlerin işaretsiz çukurlarda yattıkları mezarlığı ıslah edecekti. Peder Eduardo yaz geldiğinde ölülerin yerlerini işaretlemek için haçlar istemişti. *Comandante* bunu yasaklamıştı; kamptakiler askerî mahkemeler tarafından onlarca yıl hapis cezasına çarptırılmışlardı; adamlar gerçekte şimdiden ölmüş sayılırlardı. Bir gün kamp kapanacak, kulübeler ve dikenli teller kaldırılacak,

rüzgârın süpürdüğü çıplak tepede mezarlığın bir zamanlar orada olduğuna dair hiçbir işareti kalmayacaktı.

"Haçların ne önemi var ki?" diye karşılık verdi Vicente. "Sadece hurafe simgeleri. Peter Eduardo'nun sevecenliği tamamen sahte, sadece bir amaca yönelik. Şu karafatmaların hepsi birbirinin aynısıdır ve insanı ölürken, en zayıf anında ele geçirmeye çalışırlar."

Artık dışarısı karanlıktı. Kulübedekilerin bazıları donyağından mumların zayıf ışığında iskambil oynuyor veya lime lime giysilerinin söküklerini dikiyorlardı. Bernie gözlerini kapatıp uyumaya çalıştı. Tomas'ın dayağını düşündü; anarşist birkaç gün sonra ölmüştü. Kendisi de bu öğleden sonra psikiyatristle görüşmesinde ölüme meydan okumuştu. Adamın onu sadece bir denek olarak görmesi bir şanstı. Bernie'nin bir parçası, Tomas'ın yaptığı gibi kahramanca bir jest yapmaktan yanaydı, ama o yaşamak istiyordu. Onu öldürmeleri, dönüşü olmayan son zaferleri olurdu.

Genç adam sonunda uyudu. Garip bir düş gördü. Rookwood'lu bir grup öğrenci başlarında Bay Taylor ile birlikte kulübesine gelmişlerdi. Oğlanlar tahta üstündeki ot minderleri inceledikten sonra eski tahta sandıklardan yapılma masanın etrafında durdular. Öğrenciler yeni yatakhaneleri burası olacaksa beğenmediklerini söylediler. "Cesaretiniz kırılmasın," diye yanıtladı Bay Taylor. "Bu bir Rookwood gencine yakışmaz."

Bernie irkilerek uyandı. Kulübenin içi zifir gibi karanlıktı, hiçbir şey göremiyordu. Üşümüştü, ince battaniyeyi kıpırdatarak ayaklarını örtmeye çalıştı. Yılın gerçekten soğuk ilk gecesiydi bu. Eylül ve ekim en kolay aylardı; yazın kavurucu sıcağı her hafta birkaç derece düşerdi ve gecenin ısısı da sizin rahat uyumanıza izin verirdi. Ama kış artık kapıdaydı.

Karanlıkta uyanık yatmayı sürdüren Bernie diğer mahkûmların ök-

sürük ve homurtularını dinledi. Onların bazıları da belki soğuktan rahatsız olmuşlardı ve huzursuz halde yataklarında dönüp dönüştürürken çatırtılar çıkarıyorlardı. Kısa süre sonra her sabah yerleri kırağı kaplayacak ve Noel yaklaşırken ölümler başlayacaktı.

Bitişik yataktan bir fısıltı duyuldu. "Bernardo, uyanık mısın?" Vicente yine öksürdü.

"Evet."

"Dinle." Vicente'nin sesinde ısrar seziliyordu. Bernie döndüyse de yoğun karanlıkta arkadaşını göremedi.

"Bu soğuk havalardan sağ olarak çıkacağımı sanmıyorum."

"Elbette çıkacaksın."

"Eğer çıkamazsam, bana bir söz vermeni istiyorum. Karafatmalar sonunda gelerek dinin gereklerine göre can vermeme çalışacaklar. Onları durdur. Çünkü direncim kırılabilir, insanların direncinin kırıldığını biliyorum. Bu da uğrunda yaşadığım her şeye ihanet etmek olur. Ne yapıp ne edip durdur onları, lütfen."

Bernie gözlerinin dolduğunu hissetti. "Tamam," diye fısıldadı, "eğer işler o raddeye gelirse, dediğini yapacağıma söz veriyorum." Vicente uzanıp Bernie'nin kolunu buldu ve çelimsiz eliyle kavradı.

"Teşekkür ederim," dedi. "Sen iyi bir dostsun. Son meydan okuyuşuma yardımcı olacaksın."

22

Kasımın ilk günü Madrid'te soğuk ve nemli bir havayla başladı. Harry'nin dairesi, çıplak duvarları örtmek için büyükelçilikten ödünç aldığı İngiltere'ye ait suluboya doğa manzaralarına rağmen, olabildiğince loş ve kasvetliydi.

Bazen kaybolan yüzbaşıyı düşünüyor, bazen de eğer onun tarafı kazanmış olsaydı, Bernie'nin nasıl bir subay olacağını düşünüyordu. Harry'nin görevi, buluştuklarında Barbara'yı Sandy'den bahsetmeye teşvik etmekti, ama bu arada Bernie'nin adını ağızlarına bile almamışlardı. Sanki Bernie'yi geçmişlerinden silip atmışlar gibiydi ve Harry bu yüzden zaman zaman utanç duyuyordu. Bernie görevine düşkün bir subay olabilir, diye düşündü; çünkü genç adamın sosyal bir acıma ve şefkat hissine sahip olmasının yanı sıra sert ve öfkeli bir yanı da vardı. Buna rağmen onun İç Savaş sırasında sırf homurdandılar diye birilerini kurşuna dizilmeye mahkûm edenlerden biri olabileceğine ihtimal vermiyordu.

Büyükelçiliğin sağladığı Lipton marka çayını pencerenin başında yudumlamaktaydı. Masanın yanındaki küçük *brasero*'yu [mangal] yakmış ve odaya hoş bir sıcaklık yayılmıştı. Karşıdaki balkonlardan ağır ağır yağmur suları damlıyordu. Barbara'ya istemeye istemeye Sandy hakkında sorular sorup sinsice bilgi almaya çalışmış ve genç kadının bir şey bilmediğini anlayınca oldukça rahatlamıştı. Bu da casus olarak fazla işe yaramadığının kanıtı olsa gerekti.

Harry'nin o sabah İçişleri Bakanlığı'ndaki bir toplantıda çevirmenlik görevi vardı ve ardından Cafe Rocinante'de Sandy ile buluşacaktı. Bar-

bara'yla yaptığı gezintinin ertesi günü Sandy'ye telefon etmiş ve büyükelçilikte pek bir iş olmadığını söyleyerek tekrar görüşmek ister mi diye sormuştu. Sandy de sevinerek kabul etmişti.

Sokağa çıkıp kafenin yolunu tutan Harry bir yandan da etrafını dikkatle araştırdı, fakat Enrique'nin yerini daha becerikli bir casusun aldığına dair bir işaret fark edemedi.

Rocinante'ye girdiğinde Sandy'nin çoktan oraya gelmiş ve yırtık pırtık giysiler içindeki on yaşlarında bir çocuğa ayakkabılarını boyatmakta olduğunu gördü. Sandy ona doğru elini salladı.

"Buradayım! Ayağa kalkamadığım için kusuruma bakma."

Harry gidip yanına oturdu. Kafe o öğleden sonra tenhaydı, belki de yağmur ve sis yüzünden insanlar evlerinden çıkmamayı tercih etmişti.

"Pis bir hava, değil mi?" dedi neşeyle Sandy. "Tıpkı İngiltere'deki gibi."

"Geciktiğim için özür dilerim."

"Sorun değil. Ben de zaten birkaç dakika önce geldim. Korkarım, kış geliyor." Boyacı çocuk yerde oturup beklerken Sandy de ayakkabılarını gözden geçirdi.

"Tamam, *niño*." Sandy çocuğun avucuna birkaç kuruş bıraktı ve oğlan kocaman kederli gözlerini Harry'ye çevirdi. "Sizin de ayakkabılarınızı boyayayım mı, *señor*?"

"Hayır, *gracias*."

"Aman, haydi Harry, sadece on centimo."

Başını peki anlamında salladığında çocuk tahta takozu Harry'nin ayağının altına yerleştirdi ve adamın bir saat önce boyadığı siyah ayakkabıları tekrar boyamaya girişti. Sandy garsona işaret ederek kahve ısmarladı. Harry'nin ayakkabılarının boyasını tamamlayıp avucuna bıra-

kılan bozuk parayı alan çocuk kederli bir ses tonuyla yalvarır gibi "*Limpiabotas?* [Ayakkabı boyacısı]," diye fısıldayarak başka müşterilere yanaştı.

"Zavallı küçük serseri," dedi Harry.

"Geçen hafta bana müstehcen kartlar satmaya çalışmıştı. Korkunç şeylerdi: donlarını açan orta yaşlı fahişeler. Sivil muhafızlar onu enselerlerse vay haline."

Tam o sırada garson kahvelerini getirdi. Sandy Harry'yi dikkatle inceledi. "Söylesene," diye sordu, "Barbara sana nasıl göründü?"

"İyiydi. Casa de Campo'da biraz dolaşmaya çıktık." Aslında kadın Harry'ye hiç iyi görünmemişti. Genç kadında daha önce hiç görmediği dışa kapalı ve mesafeli bir tavır vardı, ama herhalde Sandy'ye bundan bahsedecek değildi. Okul arkadaşlığını bu kadar ileri götürmeye niyeti yoktu.

Sandy ısrar etti. "Yani sana kafası bir şeylerle meşgul gibi görünmedi mi?"

"Bana öyle gelmedi."

"Hımın." Sandy bir puro yaktı. "Birkaç haftadır onda bir şeyler var. Bir şeyi olmadığını söylüyor, ama buna o kadar emin değilim." Gülümsedi. "Neyse, bu gönüllü çalışma işi belki onu kaygılarından kurtarır. O işten sana söz etti mi?"

"Evet. İyi bir şeye benziyor."

"Restoranda bir Falanjist'le karşılaşmışsınız." Sandy bir kaşını kaldırdı.

Harry başıyla onayladı. "Küçük bir kabalık gösterisi."

Sandy güldü. "Hitler bir keresinde faşizmin bir solucanı ejderhaya dönüştürebileceğini söylemişti. Burada bir sürü iyi solucana bunu yaptı. Aldırma, tek yapacağın ateşlerini ve dumanlarını üflemelerine izin

vermek. Yine de sonunda biraz yorucu oluyor." Adam sevgiyle gülümsedi. "Arada aklı başında bir İngilizin yüzünü görmek iyi geliyor."

"Bu insanlarla çalışmak garip olsa gerek. Asıl olarak Madencilik Bakanlığı'yla çalışıyorsun, değil mi? Geçen gece öyle diyordun."

Sandy bir elini bıyığının üstünde gezdirip başını sallayarak onayladı. "Evet. Şu dinozor avcılığım sonunda bir işe yarıyor. Kafamıza doldurdukları o Latince'den daha yararlı. Jeoloji hakkında biraz bir şey biliyorum – o maden mühendisiyle gittiğim bir toplantıda tanışmıştım ve sonunda da birlikte bu işe girdik."

"Sahi mi?" O adam Otero olmalı, diye düşündü Harry. Duyduğu ilgiyi gizlemeye çalışıyordu.

"Franco'nun ekonomi politikası İspanya'yı mümkün olduğunca kendine yeten bir devlet haline getirmek," diye devam etti Sandy. "Yabancı güçlerin insafına kalacak yerde kendi kaynaklarına ve olanaklarına dayanan bir devlet. Klasik faşist politikası. Şöyle ki eğer maden arayışına girersen fırsatların sonu yoktur. Uzmanlığı sağlayabilirsen, keşif harcamalarını bile parasal açıdan destekleyebilirler." Sandy bir an durdu ve Harry'yi öyle çokbilmiş bir tavırla süzdü ki genç adam arkadaşının aslında her şeyi biliyor olmasından korktu.

"Geçen gece sana iş hayatıyla ilgili birkaç yararlı öğüt verebileceğimi söylediğimi hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Nereye yatırım yapabileceğini bilirsen burada çok para kazanabilirsin."

Harry cesaret bulmuş gibi konuştu. "Yıllar içinde epey para artırabildim. Bazen bu parayı bir bankada uyutmaktansa, onunla bir şeyler yapmayı arzulamışımdır."

Sandy uzanıp arkadaşının koluna hafifçe vurdu. "Öyleyse gereksin-

diğin adam tam karşında oturuyor. Para kazanmana yardımcı olmak bana zevk verecektir. Özellikle de o fosil avcılığı seferlerimde benimle gelmenin ödülü olarak madencilik alanında." Genç adam boynunu büktü. "O gezintilerimiz seni sıkmazdı, değil mi?"

"Tam aksine onlardan zevk aldım."

"Toprağın içinde gizlenenler o gün gibi bugün de hâlâ beni büyülüyor." Sandy bilgiç bir tavırla başını eğip hafifçe salladı. "Bakalım, ne yapabilirim. Biraz dikkatli olmam gerekecek. Hükümetteki Falanjistler benim için bir istisna yaptılar, ama genelde İngilizlerden hoşlanmıyorlar." Genç adam gülümsedi. "Dur, bir düşüneyim: başarılı olduğum bir işi sana tanıtmak istiyorum." Sandy durdu ve o delici bakışlarından birini Harry'nin yüzüne dikti. "Sözlerimi biraz kuşkuyla karşılıyorsun, değil mi?"

"Şey ..."

"Yüzünden okudum bunu, Harry. Bu insanlarla ne işim olduğunu merak ediyorsun. Barbara da bunu hâlâ merak ediyor. Onun da yüzünden okumuştum. Ama iş hayatında seçici olamazsın."

"Burada her şeyin ne kadar karmaşık olduğunu kavramam sanırım zaman alacak."

Sandy alaycı bir tavırla gülümsedi. "Karmaşık mı, bak bu doğru işte. General Maestre'nin evindeki o partiye gittin mi?"

"Evet. Sanırım şimdi de kızını Prado'ya götürmem gerekecek." Harry hemen bu gece kıza telefon etmek zorundaydı, çünkü bunu sürekli ertelemişti.

"Hoş bir kız mı?"

"Çok genç. Partide hep Kralcılar vardı. Falanj'ı da hiç sevmiyorlar."

"Onlar otoriter bir kralcı yönetim istiyorlar; elli yıl önceki gibi işin başında aristokratların olmasını. Ama bu durumda her şey yine tepe-

taklak olacaktır."

"Onlar Müttefiklerin yanlısı."

"Onları yanlış değerlendirme, Harry. Taş gibi serttirler. Savaşta hepsi Franco için savaştı ve ordunun ayaklanmasını ilk başta finanse eden de Kralcıların dostu Juan March'dı."

"Bu adı son zamanlarda çok sık duydum."

"Falanj onun Kralcılarla komplo hazırladığını ve Müttefiklerle bağlantıları olduğunu düşünüyor. Generallere rüşvet verdiğini ve İspanya'yı savaşın dışında tutmak için desteklerini satın aldığını söylüyorlar."

Harry'nin kafasında o an jeton düştü. Rüşvet. Hillgarth ile Maestre o gün bunu konuşmuşlardı. Aziz George Şövalyeleri eski altın İngiliz lirasının, bir tarafında ejderi öldüren Aziz George'un tasviri bulunan paranın şifrelenmiş adıydı. Yani onlara altınla ödeme yapılacaktı. Genç adam derin bir soluk aldı.

"İyi misin?" diye sordu Sandy.

"Evet. Sadece, bir şey hatırladım da." Harry kahvesinden bir yudum aldı ve kendini içinde bulundukları ana dönmeye zorladı. "Söylesene," diye sordu, sırf bir şey söylemiş olmak için, "kardeşinden haber alıyor musun?"

"Peter'dan dokuz yıldır hiçbir haber aldığım yok. Rookwood'dan kovulmamın ardından babam onunla hiçbir bağımın olmamasını istedi. Yolunu şaşırmış biri olduğumu ve bir insanın benim yaptığım gibi zalimce bir şeyi nasıl yapabildiğini aklının almadığını söyledi." Kederli bir kahkaha attı. "Bir öğretmenin odasına örümcekler salmak ha. Tanrım, burada olan bitenleri bir görebilse. Öyle veya böyle, evi terk ettikten sonra ne babamda, ne de kusursuz evlat Peter'dan bir haber aldım." Genç adamın sesi küskündü. "Peter'ın bir yerlerde kahraman bir ordu rahibi olduğuna eminim." Sandy bir puro yaktı.

"Kusuruma bakma, seni üzmek istememiştim."

"Önemli değil. Asıl işimize bakalım biz. Bir iki kişiyle konuşup nasıl bir şey ayarlayabileceğimi göreceğim."

"Çok iyi olur." Harry tereddüt etti. "Şu işler hakkında bana daha fazla bilgi verebilir misin?"

Sandy gülümsedi ve başını olumsuz bir tavırla salladı. "Şimdilik hayır. Bu bir iş gizliliği." Saatine baktı. "Artık gitsem iyi olur. Yahudi Komitemle bir toplantım var."

"Barbara mültecilerle ilgili bazı işler yaptığını söyledi."

"Evet, sürekli olarak Pireneler'in üzerinden geliyorlar. Sonra da Franco'nun savaşa girmesi ve onları Hitler'e iade etmesi korkusuyla kapağı Portekiz'e atmaya çalışıyorlar. Geldiklerinde bazıları gerçekten kötü durumda oluyor, onları temizleyip gerekli belgeleri elde etmelerine çalışıyoruz." Genç adam iyilikseverliğinden utanmış gibi sıkıntılı şekilde gülümsedi. "Onlara yardımcı olmaktan hoşlanıyorum. Galiba ben de kendimi biraz şu Gezgin Yahudi gibi hissediyorum." Sandy doğruldu. "Neyse, artık kalkmam gerekiyor. Sen bırak, kahveler benden. Ama yine buluşmalıyız. Bu saatlerde neredeyse hep burada olurum."

Harry eve doğru yürümeye başladı. Hava hâlâ soğuk ve rutubetliydi. Maestre ile Hillgarth'ın arasındaki konuşma, Hillgarth'ın ona Juan March ve Aziz George Şövalyeleri'ni unutması emri Harry'nin aklından çıkmıyordu. Büyükelçiliğin de bakanların rüşvetle elde edilmesi işinin içinde olması mümkün müydü? Düşünülürse insana uzak ihtimal gibi geliyordu ve Franco öğrendiği takdirde tehlikeliydi de.

Harry başını iki yana salladı, hasta kulağında bir basınç duygusu vardı ve o can sıkıcı hafif vızıltı yine başlamıştı. Belki de havanın nemindendi. Bayan Maxse'nin bu savaşı dürüst davranarak kazanamaya-

caklarını söylediğini hatırladı. Bir şey daha demişti, ama neydi, aşırı politikalara bulaşanlar hakkında? "Onları motive eden şey bazen politika kadar işin heyecanıdır." Sandy risk almaktan daima keyif duymuştu, onun için mi acaba soluğu burada almıştı? Yine şu Yahudi meselesi aklına geldi ve merak etti. Demek Sandy'nin de iyi bir yanı vardı. İşin başında olduğu takdirde insanlara yardım edecekti: örneğin onu fosiller konusunda eğitmesi, Barbara'nın hayatını yönlendirmesi gibi, ki yaptığının da bu olduğu anlaşılıyordu.

Büyükelçiliğe dönüp öğrendiklerini bildirmesi gerekiyordu. Sandy'nin onu projelerinden birine katması önerisine çok sevineceklerdi. Elbette düşündüğü, altınla hiçbir ilgisi olmayan bambaşka bir şey de olabilirdi. Ama Aziz George Şövalyeleri'ni ve bunun ne anlama geldiğini düşünmeden de edemiyordu. Eğer başarısız olurlar ve buna karşın Falanjistler de Franco'yu ikna edip İspanya savaşa soktuklarında ne olurdu? İşte o zaman Maestre gibi şahsiyetler tehlikede olacaklardı; adam belki o yüzden kızını ülkeden uzaklaştırmak için çare arıyordu.

Harry birden uzağa, Puerta de Toledo'ya kadar yürüdüğünün farkına vardı. Bir an durdu, yoldan geçen at arabaları ve hurda otomobillere baktı. İçlerinden bazıları yirmi yıldır yollardaymış gibi görünüyordu ve mutlaka öyleydiler de. Eski bir araba takırtılar çıkararak geçti. Sofia'dan Enrique'ye bir doktor gelip gelmediğine dair bir haber almamıştı ve aradan en az bir hafta geçmişti. Enrique ya kuduz olduysa? Harry, Çinlilerin eğer birinin hayatını kurtardığınız takdirde o kimseye sonsuza dek bağlı kaldığınıza inandıklarını duymuştu; ama bir yandan da aileyi aklından çıkaramamasının sebebinin Sofia olduğunu biliyordu. Kısa bir duraklamadan sonra karşıya geçti ve Carabanchel'e doğru yürümeye başladı.

Sofia'nın sokağı, *barrio*'daki [mahalledeki] diğer sokaklar gibi sessiz ve tenhaydı. Kötü görünümlü bir apartmanın önüne geldiğinde hava

kararmaktaydı. Eski bir tekerleği çember gibi önleri sıra yuvarlayan iki oğlan durup ona bakmaya başladılar. Küçüklerin çıplak ayakları soğuktan kızarmıştı. Harry kalın paltosuyla geniş kenarlı şapkasını düşünerek rahatsız oldu.

Binanın nemli ve soğuk holüne girdi, bir an tereddüt ettikten sonra karanlık merdiveni çıktı ve kapılarını vurdu. O sırada komşu dairenin kapısı açıldı ve yaşlıca bir kadın dışarı çıktı. Buruşuk bir yuvarlak yüzü ve soğuk bakışlı gözleri vardı. Harry başından şapkasını çıkardı. "*Buenas tardes.*" [İyi akşamlar]

"*Buenas tardes,*" diye şüpheci bir tavırla yanıtladı kadın ve tam da o sırada Sofia kapısını açtı. Genç adama bakakaldı; kahverengi kocaman gözleri şaşkınlıktan açılmıştı.

"Siz miydiniz, *Señor* Brett?"

Harry yine elini şapkasına götürdü. "*Buenas tardes*. Sizi rahatsız ettimse özür dilerim. Sadece Enrique'nin nasıl olduğunu merak ettim."

Sofia hâlâ Harry'ye merakla bakan komşusuna döndü. "*Buenas tardes, Señora Avila,*" dedi sert bir sesle. "*Buen'dia,*" diye mırıldandı yaşlı kadın ve kapısını kapatıp merdiveni hızlı hızlı inmeye koyuldu. Sofia onun bir an arkasından baktıktan sonra Harry'ye döndü.

"Lütfen içeri girin, *señor,*" dedi ciddi bir yüzle. Gülümsemiyordu.

Harry onun arkasından soğuk ve nemli *salon*'a girdi. Yatakta yatan yaşlı bir kadın sağlam elini kullanarak küçük çocukla dama oynuyordu. Çocuk Harry'yi görünce irkildi. Omuzları titriyordu. İhtiyar kadın sağlam koluyla oğlana sarıldı.

"*Buenas tardes*" dedi kadına Harry. "Nasılsınız?"

"Olabileceğim kadar iyiyim, *señor,* teşekkür ederim."

Enrique masanın başında oturuyordu ve sargılar içindeki yaralı bacağı bir yastığın üstündeydi. Hafif ateşinin olduğu zayıf ve uzun yüzün-

den okunuyordu. Harry'yi görünce gözleri parladı.

"Sizi tekrar görmek ne güzel, *Señor*." Uzanıp Harry'nin elini sıktı.

"Bacağın ne âlemde?"

"Hâlâ kötü. Sofia düzenli bir şekilde temizliyor, ama iyileşecek gibi görünmüyor."

Kız kardeşi bu söze sinirlenmiş görünüyordu. "Bir yaranın kapanması zaman ister."

Masanın üstünde bazı çocuksu çizimler vardı. Harry onlara bakınca birden gözleri iri iri açıldı. Aynen gerçek renklerinde sarı dokuma kayışlı ve yeşil üniformalı iki sivil muhafız bir kadına ateş ediyor ve zavallının vücudundan küçük sızıntılar halinde kanların püskürdüğü görülüyordu. İkinci bir resimde de bir lamba direğine asılmış bir sivil muhafız görünüyor ve küçük bir erkek çocuğu onu ipin diğer ucundan yukarıya çekiyordu. Fakat bu resmin üstü kalın siyah çizgilerle karalanmıştı.

"Bunları Paco yaptı," dedi usulca Sofia. "Böyle resimler çiziyor, sonra üstlerini karalıyor ve sinir krizi geçiriyor. Onu yalnızca annem sakinleştirebiliyor. Bu sabah çıkardığı gürültünün Señora Avila'nın kapımıza dayanmasına sebep olmasından korktum."

Harry çocuğa baktı. Aklına söylenecek bir şey gelmiyordu.

"Señor Brett," dedi Sofia çekinerek, "acaba sizinle mutfakta biraz konuşabilir miyiz?"

"Elbette."

Harry genç kadının arkasından duvarları boyunca ucuz küçük dolaplar dizilmiş, beton zeminli bir odaya girdi. Ortalık giderek kararıyordu. Sofia ışığı yaktı ve düşük vatlı ampul odaya soluk bir sarı ışık verdi. Evyenin içi tabaklarla dolu olmasına rağmen, mutfak temizdi. Sofia adamın nereye baktığını fark etti.

"Onlar için yemek pişirdim ve şimdi bulaşıkları yıkamam gerekiyor."

"Hayır, öyle bir şey kastetmedim."

"Lütfen, oturun." Harry'ye masanın yanındaki bir sandalyeyi işaret etti ve sonra kendisi de karşısına geçti. Küçük ellerini önünde kavuşturmuştu. Adama düşünceli bir yüzle baktı.

"Tekrar gelmenizi beklemiyordum," dedi.

Harry gülümsedi. "O doktorun faturasını hâlâ almadım."

"Enrique'nin bacağının kendiliğinden iyileşeceğini sanmıştım." Genç kız içini çekti. "Ama enfeksiyon temizlenmiyor. Bana kalırsa, kardeşim bir doktora gitmeli."

"Önerim hâlâ geçerli."

Sofia kaşlarını çattı. "Kusura bakmayın, ama niçin bize yardım edeceksiniz? Özellikle Enrique sizi ispiyonladığına göre?"

"Elimde olmadan bu işe karışmak zorunda hissediyorum. Lütfen, bu alt tarafı bir doktor faturası ve bu konuda size yardım edebilirim. Benim için sorun olmaz."

"Bitişik dairedeki kocakarı eğer yabancı diplomatlardan para aldığımı duyarsa, ne düşüneceğini biliyorum."

Harry kıpkırmızı oldu. Yoksa Sofia da mı öyle düşünüyordu? "Çok üzgünüm, sizi zor duruma düşürmeyi istememiştim," diyerek kalkmaya yeltendi. "Sadece yardım etmek istedim."

"Anlıyorum. Lütfen, kalın." Sofia şimdi özür dilercesine konuşuyordu. Oturup bir sigara yaktı. "Ama Enrique'nin yaptığından sonra bir yabancının yardım etmek istemesi, bizim için gerçekten bir sürpriz oldu." Genç kız dudağını ısırdı. "Bana kalırsa kardeşimin penisilin denilen şu yeni ilaca ihtiyacı var."

"Öyleyse izin verin de yardım edeyim. Durumunuzun... zor olduğunu görüyorum."

"Peki, çok teşekkür ederim," dedi Sofia, bütün yüzünü ışıldatan bir gülümsemeyle.

"Doktor çağırın, kardeşiniz hangi ilaçları gereksiniyorsa alın ve sonra da faturayı bana gönderin. Bütün yapmanız gereken bu."

Sofia rahatsız olmuş görünüyordu. "Çok üzgünüm, Señor Brett, kardeşimin hayatını kurtarıyorsunuz, oysa ben size doğru dürüst teşekkür bile etmedim."

"Hiç önemi yok."

"Bugünlerde herkes herkesten şüpheleniyor." Genç kız ayağa kalktı "Bir kahve içer miydiniz? Ama kalitesi pek iyi değil, sizin alışık olduğunuz kahvelere benzemiyordur."

"Evet, içerim, teşekkürler."

Sofia büyükçe siyah bir çaydanlığa musluktan su doldurdu. "Merdiven sahanlığında gördüğünüz kocakarı var ya, Enrique şimdi hasta olduğuna göre, Paquito'yu kilisenin yetimhanesine vermemizi istiyor. Ama biz istemiyoruz. O yetimhaneler iyi yerler değil."

"Ya?" Bir tanesinde gönüllü olarak çalışan birini tanıdığını söylemek, Harry'nin dilinin ucuna geldiyse de vazgeçti. Sofia ona bir fincan kahve uzattı. Başını kaldırıp genç kıza baktı. Bu denli sahiplenme hissini ve bu enerjiyi nereden buluyordu? Saçları kuzguni siyahtı, ama ışığın düştüğü yerlerinin kestanemsi bir ışıltısı vardı.

"Uzun süredir mi büyükelçilikte çalışıyorsunuz?"

"Aslında sadece birkaç haftadır. Malülen ordudan ayrıldım."

"Demek savaştınız?" Kızın sesinde şimdi yepyeni bir saygı tonu seziliyordu.

"Evet, Fransa'da."

"Orada size ne oldu?"

"Bir bombardıman sırasında yanımda bomba patlayınca bir kulağım zarar gördü. Ama yavaş yavaş iyileşiyor." Harry buna rağmen kafasının içindeki basıncın farkındaydı ve sorunu hâlâ sürüyordu aslında.

"Yine de şanslıymışsınız."

"Evet. Herhalde öyledir." Durakladı. "Bir süre o patlamanın şokunu yaşadım. Ama artık onu da atlattım."

Sofia kısa bir duraklamadan sonra konuştu. "Demek faşistlere karşı savaştınız."

"Evet, onlara karşı savaştım." Kıza bakarak tekrarladı. "Gerekirse yine savaşırım."

"Ama yine de pek çok kişi Generalisimo'yu beğeniyor. İç Savaş sırasında bir İngiliz delikanlıyla tanışmıştım, bir gönüllüydü. Birçok İngilizin, Franco'nun kibar bir İspanyol centilmeni olduğunu düşündüklerini söylüyordu."

"Ben öyle düşünmüyorum, *señorita*."

"O delikanlı Leeds'liydi. Leeds'i biliyor musunuz?"

"Hiç gitmedim, ama kuzeyde olduğunu biliyorum."

"Babam onu Casa de Campo'daki çarpışmalarda tanımıştı. İkisi de orada öldüler."

"Üzüldüm." Delikanlının Sofia'nın sevgilisi olup olmadığını merak etmişti.

"Şimdi elimizdekilerle yetinmek durumundayız." Genç kız bir sigara alarak yaktı.

"Tekrar tıp fakültesine gitme olasılığınız var mı?"

Sofia başını hayır anlamında salladı. "Bakmam gereken annem ve Paquito varken ne gezer. Ve şimdi onlara Enrique de eklendi."

"Tedavi görüp iyileşirse belki yine çalışabilir."

"Evet, ama bu sefer farklı bir işte." Genç kız sigarasının külünü bir tabağın içine öfkeyle silkti. "Ona bir daha o işi kabul etmemesini söyledim." Harry'ye yine dikkatle baktı. "İspanyolca'yı nasıl bu kadar iyi öğrenebildiniz?"

"Ben bir öğretmendim, İngiltere'de öğretim görevlisiydim, en azından savaştan önce." Genç adam ekledi. "Bizim savaşı kastediyorum. İspanya'yı ilk kez 1931'de ziyaret ettiğimi size söylemiştim. Bu memlekete duyduğum ilgi o zaman başladı sanırım."

Sofia acı acı gülümsedi. "Bizim de umut çağımızdı."

"1931'de beraber geldiğim arkadaşım, sonradan İç Savaş'ta çarpışmak için tekrar buraya döndü. Jarama'da öldürülmüş."

"Siz de mi Cumhuriyeti desteklediniz?"

"Bernie destekliyordu. İdealist olan oydu. Ben tarafsızlığa inanırım."

"Ya şimdi?"

Harry yanıtlamadı. Sofia gülümsedi. "Bana biraz Leedsli delikanlıyı hatırlatıyorsunuz. İspanya karşısında aynı şaşkınlığı gösteriyordu." Genç kız ayağa kalktı. "Artık şu doktor işini halletmeliyim."

Harry onun arkasından *salon*'a geçti. "Enrique," dedi kız, "Señor Brett ile konuştum. Sana bir doktor getireceğim. Hemen şimdi gidiyorum."

Enrique rahatlamış gibi soluğunu salıverdi. "Tanrı'ya şükür. Bacağımın görünüşü hiç iyi değildi. Teşekkür ederim, *señor*. Kız kardeşim biraz inatçıdır."

İhtiyar kadın doğrulmaya çalıştı. "Bize karşı ne kadar iyisiniz."

"*De nada*," [önemli değil] dedi ezile büzüle Harry. Küçük çocuk korku dolu gözlerle ona bakıyordu. Harry odayı bir kez daha inceledi; küf kokusu ve pencerenin altındaki nem lekeleri dikkatinden kaçmamıştı. Kendi servetinden ve güvenli hayatından utanmıştı.

"Señor Brett geldiğinde Señora Avila yine kapı önlerinde dolaşıp duruyordu," diye annesine anlattı Sofia.

"*Beata*," diye homurdandı yaşlı kadın. "Papazlara bolca masal anlatırsa, Tanrı'nın onu azize yapacağını sanıyor."

Sofia'nın yanakları al al oldu. "Sizce sakıncası yoksa, önden çıkar mısınız, Señor Brett? Beraber çıktığımız görülürse, dedikodu yaparlar."

"Elbette," dedi Harry, o da durumdan rahatsız olmuştu.

Enrique de doğrulmaya çalıştı. "Tekrar teşekkür ederim, *señor*."

Harry odadakilerle vedalaştıktan sonra yavaşça Puerta de Toledo'daki tramvay durağına yürüdü. Yoldaki çukurlara ve pis bir koku yayan üstü açık kanalizasyon giderlerine dikkat ederek yürüyordu. Önünüze bakmadığınız takdirde, bacağınızı kırmanız işten bile değildi. Harry doktorun faturasını almasıyla birlikte bu işin sona ereceğini düşündükçe üzülüyordu. Onun tekrar gelmesini herhalde beklemeyeceklerdi. Ama her nasıl olacaksa Sofia'yı tekrar görmeye karar verdi.

23

Ertesi pazartesi büyükelçilikte çok hareketli bir gün oldu. Harry saat dörtte Prado'da Milagros Maestre'le buluşmak üzere anlaşmıştı, ama Kuzey Afrika'daki İngiliz zaferleri hakkında büyükelçiliğin yayınladığı bir basın bülteninin İspanyolcaya çevrilmesi gerektiğinden bir çeyrek kadar gecikti.

Genç adam hafta sonunda Milagros'a telefon etmişti. Aslında bunu istemeyerek yapıyordu, ama kızı atlatmak kabalık olacaktı. Tolhurst de bunun Maestre'yi sinirlendireceğini ve bunu göze alamayacaklarını söylemişti. Milagros aramasına çok sevinmiş ve daveti hemen kabul etmişti.

Harry Prado'yu daha önce de bir kere gezmişti; Bernie ile birlikte 1931'de bir öğleden sonra. O sıralarda içerisi adam almıyordu, ama şimdi koca bina çok sessizdi. Harry biletini satın aldı ve ana salona girdi. Müzede ziyaretçi yok denecek kadar azdı, bellerindeki anahtarları tıngırdatarak ve ayak sesleri yankılanarak etrafta dolanan bekçilerden bile daha azdılar denebilir. Üstelik ışık da çok zayıftı ve bu donuk kış gününde binada kasvetli bir terk edilmişlik havası hâkimdi.

Milagros'la buluşacakları kafeye dek uzanan merdiveni koşarak indi. Genç kız salonun karşı tarafında ve boş olmayan tek masada oturuyordu. Harry, genç kızın karşısında bir erkeğin oturduğunu görünce şaşırdı. Ama adam döndüğünde hemen tanıdı, Maestre'nin balodaki arkadaşı Teğmen Gomez'di. Adamın köşeli yüzünde somurtkan bir ifade vardı, ama Milagros onu görünce gülümsedi, ferahlamış görünüyordu.

"Ah, Señor Brett," dedi Gomez sitem eder gibi, "geleceğinizden ümi-

dimizi kesmeye başlamıştık."

"Çok üzgünüm, son dakikada gelen bir iş yüzünden elçilikten zamanında çıkamadım." Milagros'a baktı. "Lütfen bağışlayın."

"Önemi yok," dedi genç kız. "Lütfen Alfonso, gerçekten önemi yok." Milagros'un üstünde pahalı bir kürk manto vardı ve kestane rengi saçlarının dalgaları da kuaförden yeni çıktığını belli ediyordu. Yetişkin bir kadın gibi giyinmişti, fakat Harry tombul yüzünün ne kadar çocuksu olduğunu düşünmekten yine kendini alamadı.

Gomez homurdanarak sigarasını söndürdü ve ayağa kalktı. "Şimdi seni bırakıyorum, Milagros. Saat beş buçukta kapıda bekleyeceğim. İyi günler, Señor Brett." Harry'nin elini sıkarken bakışları buz gibi soğuktu. Harry, Maestre'nin rahibelere verdiği ve ortasında Faslı kafalarının bulunduğu söylenen o gül sepetini hatırladı. Acaba Gomez de o sırada orada mıydı?

Milagros'un karşısına oturdu. "Korkarım, onu gücendirdim."

Genç kız başını salladı. "Don Alfonso fazla korumacıdır. Beni her yere o götürüyor, benim refakatçim. İngiltere'de de kızların hâlâ bu tür refakatçileri var mı?"

"Hayır, pek yok."

Milagros cebinden bir sigara pakedi çıkardı. İyi sigaralardandı, Lucky Strike. Sofia'nın tüttürdüğü zehirli şeylerden değil. Harry bütün hafta sonu Sofia'yı düşünmüştü.

"Bir sigara ister misiniz, Señor Brett?"

Gülümsedi. "Hayır, teşekkür ederim ve bana Harry deyin."

Milagros kocaman bir duman bulutu üfledi. "İsabet. Bizimkiler sigara içmemden hoşlanmıyorlar, benim çok genç olduğumu düşünüyorlar." Genç kız kızardı. "Bunun bir ahlaksızlık işareti olduğunu düşünüyorlar."

"Benim tanıdığım bütün kadınlar sigara içiyorlar."

"Bir kahve içer misiniz?"

"Şimdi değil, ama yine de teşekkür ederim. Belki tabloları gördükten sonra içeriz."

"Bu iyi olur. Öyleyse ben bunu bitireyim." Milagros biraz sinirli bir tavırla gülümsedi. "Halka açık yerlerde sigara içmek benim için büyük bir haz." Genç kız başını Harry'den uzaklaştırarak yine bir duman bulutu salıverdi.

Harry fazla kalmamak koşuluyla sanat galerilerini gezmeyi seviyordu, ama pek meraklısı da değildi. Issız galerilerde yürürlerken Prado'nun duyurduğu derin boşluk hissi hoşuna gitmeye başladı. Galerilerin çoğu boştu, duvarlardaki soluk dörtgenleri bir zamanlar doldurmuş olan tablolar İç Savaş sırasında kaybolmuş veya çalınmıştı. Siyah üniformalı bekçiler köşelerdeki sandalyelerde oturuyor, *Arriba*'yı okuyorlardı.

Milagros güzel sanatlar konusunda Harry'den de daha cahildi. Bazen bir tablonun önünde duruyor ve ikisinden biri gösterişe kaçan bir gözlemde bulunduktan sonra ilerlemeyi sürdürüyorlardı. Goya salonunda gördükleri 'Pinturas Negras'ın [Kara Resimler] kasvetli dehşeti kızı rahatsız etmişti. "Bu ressam pek acımasız şeyler resmediyor," dedi Cadıların Sebt Günü'ne bakarak.

"Adam bir sürü savaş görmüş. Neyse, sanırım hepsini gördük, artık bir kahve içer miydiniz?"

Milagros ona minnettarlıkla gülümsedi. "Evet, evet. Teşekkür ederim."

Galeriler soğuktu, ama kafeterya fazla bile ısıtılmıştı. Harry masalarına iki fincan kötü kahveyi getirdiğinde genç kız mantosunu çıkarmış ve havaya gönül bulandırıcı bir pahalı parfüm kokusu yaymıştı. Bu

misk kokusunu fazla bile sürmüştü. Harry birden ona acıdı.

"Londra'daki galerileri de görmek isterdim," dedi Milagros. "Aslında bütün Londra'yı görmek isterim. Annem orasının müthiş bir şehir olduğunu söylüyor."

"Oraya gitmiş mi?"

"Hayır, ama orasıyla ilgili her şeyi biliyor. Ailem İngiltere'yi seviyor."

Kızlarının yabancı erkeklerle çıkmasını İspanyolların sevmediklerini biliyordu, ama bugünlerde İngiltere'deki bir yer Maestre gibi birinin gözünde arzu edilir bir hedef olabilirdi. Harry, kızın ciddi anlamda tombul yüzüne baktı.

"Her ülke uzaktan bakılınca güzel görünür," dedi.

"Belki de." Milagros üzgün görünüyordu. "Ama ne olursa olsun orası İspanya'dan daha iyi olmalı. Buradaki her şey öylesine yoksul, pis ve *inculto* [kültürsüz] ki."

Harry, Sofia'yı ve o apartman dairesinde yaşayan sakatlanmış ailesini düşündü. "Babanızın çok güzel bir evi var," dedi.

"Ama güvenden tamamen yoksunuz. Biliyorsunuz, savaş sırasında Madrid'ten kaçmak zorunda kalmıştık. Şimdi de tepemizde yeni bir savaş tehdidi var. Ya her şeyi yeniden kaybedersek?" Genç kız bir an mahzun göründü ve sonra yine gülümsedi. "Bana İngiltere hakkında daha fazla şey anlatın. Kırsal bölgelerinizin çok güzel olduğunu duydum."

"Evet, yemyeşildir."

"Yazın bile mi?"

"Özellikle o zaman. Yeşil otlar, çok sayıda kocaman ve gösterişli ağaçlar."

"Eskiden Madrid de ağaç doluydu. Ama geri döndüğümüzde Kızılla-

rın yakmak için bütün ağaçları kestiklerini gördük." Genç kız içini çekti. "Burgos'da daha mutluydum."

"Şimdilerde İngiltere'de de hiçbir şeyin garantisi yok. Savaştan önce her şey farklıydı elbette." Adam gülümsedi. "Hatırlıyorum da, okuldayken bir yaz gününde akşama kadar sürecek uzun soluklu bir kriket maçından daha hoş hiçbir şey yoktu." Gözlerinin önünde yemyeşil oyun alanı, beyaz kriket üniformalı çocuklar ve sopayla topun çarpışması canlanmıştı. Bütün bunlar bir düş gibiydi, annesiyle babasının fotoğrafının çekildiği o dünya kadar uzaklarda kalan bir düş.

"Kriket oyununu duymuştum." Milagros sinirli bir gülüş salıvermişti; bu haliyle tombul bir okullu kıza her zamankinden fazla benziyordu. "Ama nasıl oynandığını bilmiyorum," diye ekleyen genç kız bakışlarını yere eğdi. "Bu akşam için özür dilerim, resim sanatı hakkında da hiçbir bilgim yok."

"Aslını sorarsanız, benim de yok," diye utanarak yanıtladı adam.

"Nasıl bir yere gidebileceğimizi düşünüyordum. İsterseniz bir gün kırsal alanlara gidebiliriz, size Guadarrama dağlarının kış manzaralarını gösteririm. Alfonso bizi otomobille götürebilir."

"Evet, evet, olabilir." Milagros kızarmıştı ve hiç şüphesi yok ki ona zaafı vardı. "Kahretsin!" diye düşündü Harry. Sonra duvardaki saate baktı. "Gitme zamanı. Alfonso bekliyordur. Onu yine sinirlendirmemeliyiz."

Genç kızın dudakları hafifçe titredi. "Evet."

Eski asker Prado'nun basamaklarında duruyor, sigara içerek yolun diğer yanındaki Ritz'e bakıyordu. Ortalık kararmaya başlıyordu. Adam onlara doğru döndü ve bu kez Harry'ye gülümsedi.

"Tam dakikasında. *Bueno.* İyi vakit geçirdin mi, Milagros?"

"Evet, Alfonso."

"Gördüğün tabloları annene de anlatmalısın. Araba köşe başında." Gomez Harry'nin elini tuttu. "Belki yine görüşürüz, Señor Brett."

"Evet, Teğmen Gomez." Harry Milagros'la da el sıkıştı. Genç kız ona bir şey söylemesini beklermiş gibi baktı, ama Harry tekrar buluşmak hakkında bir şey söylemedi. Milagros fena bozulmuştu, Harry de bu yüzden suçluluk hissi duydu, ama kıza boş yere ümit verecek değildi. Çift uzaklaşırken arkalarından baktı. Milagros sanki neden ondan hoşlanmıştı; ortak hiçbir yanları yoktu ki. "Kahretsin!" diye homurdandı yine.

Harry Cafe Gijón'da Tolhurst'le buluşup bir kadeh bir şey içmeye gidiyordu. Kapatılmış Parlamento binasının ve ardından Maestre'yle tanıştığı bakanlığın önünden geçti. Sokakta hafif makineli tüfekleriyle sivil muhafızlar devriye geziyordu. Paltosunun yakasını kaldırdı. Hava yine soğumuştu. Kavurucu yazdan ve hayal kırıcı hasatın ardından soğuk bir kış geleceğe benziyordu.

Gran Via'nın adı Falanj'ın artık ölmüş kurucusunun anısına Avenida José Antonio alarak değiştirilmişti, ama cadde 1937'den hatırladığı gibi hâlâ uzun bir alışveriş caddesiydi. Dükkânlar *siesta*'dan sonra yeniden açılıyor ve sarı ışık huzmeleri kaldırımın üstüne dökülüyordu. Vitrinlerdeki mallar burada bile kıttı. Harry Gijon'u duymuş, ama oraya hiç gitmemişti. Duvarları aynalarla kaplanmış bara girdiğinde masalara dağılmış müşterileri gördü. Aralarında sakallı ve abartılı bıyıklı, fakat belli ki Dali gibi rejimin destekçisi olan sanatkâr tipliler de vardı. Genç bir adam arkadaşına heyecanla, "Faşizm gerçekleşen bir düş, gerçeküstünün gerçeğe dönüştürülmesidir," diyordu. İşit de inanma, diye düşündü Harry.

Tolhurst iri cüssesini bir masayla duvarın arasına sıkıştırmış olarak

oturuyordu. Harry elini kaldırarak onu selamladı ve sonra bardan bir brendi alarak yanına geldi.

"Randevu nasıldı?" diye sordu Tolhurst.

Harry brendisinden bir yudum aldı. "Bu iyi. Ama randevum aslında berbattı. Kız tatlı bir şey, ama ... daha çocuk. Yanında bir refakatçi de vardı. Maestre'nin eski emir eri veya her neyse."

"Buradakilerin kadın bahsinde çok demode fikirleri var." Tolhurst Harry'ye baktı. "Eğer başarabilirsen, onunla arkadaşlığını sürdür. Maestre'yle aramızda bir bağ kurmuş olursun."

"Guadarrama'da bir otomobil gezintisine çıkmamızı istiyor."

"Ya." Tolhurst gülümsedi. "Yalnız olarak mı?"

"Direksiyonda Gomez'le."

"Ne yapalım." Tolhurst tombul yanaklarını şişirdi. "Tanrım, bazen evde olmayı o kadar istiyorum ki, adeta sıla hareti çekiyorum."

"Aileni mi özlüyorsun?"

Tolhurst bir sigara yaktı ve dumanının döne döne tavana yükselmesini seyretti. "Pek sayılmaz. Babam orduda görevinin başında. Onu yıllardır görmüyorum." Derin bir iç çekti. "Londra'da yaşamayı ve oradaki sosyete hayatının tadını çıkarmayı hep istemişimdir. Ama olamadı; önce okul, sonra da dışişlerindeki görevim." Yine iç çekti. "Zaten artık çok geç. Bombardıman ve karartmalar o tür hayatın köküne kibrit suyu dökmüştür." Başını iki yana salladı. "Gazeteleri gördün mü? Franco'nun Hendaye'de Hitler ile ne güzel anlaştığını yazıyorlar. Bizim Sam de uzlaşmacı bir tutum sergiliyor; Franco'ya İspanya'nın Fas ve Cezayir'i Fransızlardan almasına İngiltere'nin sevineceğini fısıldamış."

"Ne? İspanyol sömürgesi olarak mı?"

"Evet. Franco'nun imparatorluk hayallerini okşuyor. Onun mantık dizisini anlayabiliyorum aslında. Fransızların dünya politikasında dev-

let olarak hiçbir ağırlıkları kalmadı."

Tolhurst, Sam'ın söyledikleri hakkında sanki büyükelçinin sırdaşıymış gibi konuşuyor, üstelik bunu sık sık yapıyordu, oysa Harry onun sadece elçilikteki dedikoduları tekrarladığını biliyordu.

"Abluka var ya," dedi Harry, "onunla İspanya'nın yiyecek ve yakıt sevkiyatını bir anda kesiveririz. Belki bunu yapmamızın zamanı geldi. Onları Hitler'e karşı uyarmış oluruz."

"Bu iş o kadar basit değil. Kaybedecek bir şeyleri kalmazsa, belki de Almanlarla birlik olup yürüyüşe geçer ve Cebelitarık'ı alıverirler."

Harry brendisinden bir yudum daha aldı. "Ritz'deki o geceyi hatırlıyor musun? Hoare'ın, buradaki özel operasyonlara İngiliz desteği sağlanmaması gerektiğini söylediğini duymuştum. Buraya gelmemden önce Churchill'in yaptığı bir konuşmayı da anımsıyorum. İngiltere'nin ayakta kalması, işgal altındaki Avrupa için bir umut kıvılcımıymış. Liderlere yalakalık yapacak yerde buradaki insanlara yardım edebiliriz."

"Biraz yavaş ol." Tolhurst sinirli şekilde güldü. "Brendi senin başına vuruyor. Franco düştüğünde Kızıllar geri gelir ve onlar daha da beter olurlar."

"Yüzbaşı Hillgarth ne düşünüyor? O gece Ritz'de Sir Sam ile aynı fikirdeymiş gibiydi."

Tolhurst rahatsız bir tavırla kıpırdadı. "Aslını istersen Harry, konuşmasına kulak misafiri olunduğunu bilse biraz rahatsız olurdu."

"İsteyerek olmadı."

Tolhurst omuzlarını silkerek ekledi. "Öyle veya böyle ben bir şey bilmiyorum zaten. Elçiliğin sadece alt düzeyde bir memuruyum. Bazı durumları düzenliyor, haber kaynaklarımızdan rapor alıyor ve harcamalarını araştırıyorum."

"Söylesene," diye sordu birden Harry, "Aziz George Şövalyeleri de-

yimini hiç duydun mu?"

Tolhurst'ün gözleri kısıldı. "Bunu da nereden duydun?" diye yavaşça sordu.

"Tercümanlık yapmak için Yüzbaşı Hilgarth'la birlikte ilk gittiğim gün konuşurken Maestre'den duydum. İngiliz altınları anlamına geliyor, öyle değil mi Tolly?" Tolhurst yanıt vermedi, sadece dudaklarını büzmekle yetindi. Harry, hangi protokole karşı geldiğini umursamayarak devam etti. "Hillgarth aynı zamanda Juan March'tan da bahsetmişti. Yoksa Kralcılara rüşvet mi veriyoruz? İspanya'yı savaşın dışında tutmak için izlediğimiz yol bu mu? Hoare bu yüzden mi muhalefetle ilişkisinin olmasını istemiyor?"

"Biliyor musun, Harry, fazla meraklı olmak iyi değildir." Tolhurst'ün sesi hâlâ sakindi "*Politika* hakkında fikir yürütmek bizim işimiz değil. Ve Tanrı aşkına, sesini alçalt."

"Ama haklıyım, ha? Yüzünden okuyabiliyorum bunu." Harry öne eğilerek fısıldamayı sürdürdü. "Bu işler ortaya çıkıp Franco durumu öğrendiğinde, işte o zaman boku yemiş olacağız; Maestre'yle arkadaşları da okkanın altına gidecekler, değil mi?"

"Yüzbaşı ne yaptığını biliyor."

"Ya işe yararsa ne olacak, düşünebiliyor musun? Bu aşağılık heriflere sonsuza dek bağlı kalacağız. İspanya'yı kıyamete kadar onlar yönetecekler."

Tolhurst derin bir soluk aldı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu ve öfkesi gözle görülebiliyordu. "Tanrım, Harry, bu masalları ne zamandan beri kafanda kuruyorsun?"

"Aziz George Şövalyeleri'nin ne olduğunu daha geçen gün tahmin ettim." Harry sandalyesinde arkasına yaslandı. "Merak etme, Tolly, kimseye bir şey söylemem."

"İhanetle suçlanmak istemezsen, susmakla iyi edersin. Üniversite hocalarını işe almanın sonu bu oluyor işte. O kadar meraklısınız ki." Tolhurst güldü. Belli ki aralarındaki dostça havayı yeniden diriltmek istiyordu. "Sana bir şey söyleyemem," diye devam etti. "Bunu anlaman gerekir. Ama Yüzbaşı ve Sam ne yaptıklarını biliyorlardır. Bu işi çaktığını Yüzbaşı'ya söylemem gerekecek. Başka kimseye bir şey söylemediğine emin misin?"

"Sana yemin ederim, Tolly."

"Öyleyse bir içki daha iç ve bu hikâyeyi unut."

"Pekâlâ," dedi Harry. Elbette unutmayacaktı, ama başını derde sokmasının da bir anlamı yoktu. Tolhurst'e açılmak dürtüsüne uymamış olmayı tercih ederdi.

Tolhurst masaya tutunarak ayağa kalkmaya çalıştı, ama masanın köşesi karnına saplanınca acıdan yüzünü buruşturdu. Harry bardağındaki içkiye bakışını dikti. Bir anlık panik duymuştu, dünyayla ve kendisinin onun içindeki konumuyla ilgili inançları sanki kum gibi ayaklarının altından kayıp gidiyordu.

24

Para kasımın beşinde, Barbara'nın Luis ile tekrar buluşacağı günden bir gün önce geldi. Barbara paranın gelmesinden ümidini kesmeye başlamıştı ve Luis'e biraz sabretmesi için yalvarmaya hazırlanıyordu. Endişesi arttıkça daha sinirli olup giderek içine kapandığını kendisi de fark ediyordu. Sandy onun derdinin ne olduğunu çoktan merak etmeye başlamıştı. O sabah Sandy giyinirken uyuyormuş taklidi yapmaya çalışmıştı, ama gözleri açıktı, yastığa bakıyor ve bugünün Guy Fawkes Günü[6] olduğunu düşünüyordu. İngiltere'de bu yıl havai fişek gösterisi yapılmayacaktı; neredeyse her gece eksik olmayan gerçek patlamalar yeter de artardı bile. BBC, Orta İngiltere'ye yeni hava akınları olmadığını, fakat Londra'nın hemen her gece bombalandığını bildirmişti. Madrid gazeteleriyse şehrin büyük bölümünün moloz yığınına döndüğünü yazıyor, ama Barbara bunun propaganda olduğunu düşünüyordu.

Sandy gittikten sonra genç kadın gelen mektupları almak için aşağı indi. Paspasın üstünde, pulunda soğuk bakışlı Franco yerine Kral'ın başı bulunan üstü daktiloyla yazılmış bir zarf vardı. Banka her zamanki soğuk lisanıyla 5.000 pesetayı aşan birikiminin Madrid'te açtırdığı hesaba transfer edildiğini bildiriyordu. Savaş zamanında parasını yurt dışına çıkartmasına duydukları hoşnutsuzluğu hissedilebiliyordu.

Genç kadın yatak odasına geçerek mektubu yazı masasının gözüne koydu. Çekmecede satın aldığı ve dikkatle incelediği Cuenca'yla ilgili bir iki rehber kitap vardı. Ardından çekmeceyi kilitledi.

---

[6] 1605'de Guy Fawkes tarafından Londra'da Parlamento binasını havaya uçurmak için düzenlemiş başarısız bir girişimin yıl dönümü –çn.

Aceleyle giyindi, saat dokuzda yetimhanede olması gerekiyordu. Bu oradaki ikinci sabahıydı. Dün her zamanki giysileriyle gitmiş, fakat Rahibe Inmaculada iyi bir giysiyi kirletmemesi gerektiğini söylemişti. Şimdi üstüne eski bir eteklik ve bol bir kazağını giymek onu da rahat ettirmişti. Saatine baktı, artık yola çıkma zamanıydı.

Barbara yetimhaneye haftada iki kez gitmek üzere anlaşmıştı, ama devam edebileceğine şimdiden şüphe duyuyordu. Daha önce hemşirelik yapmıştı, ama kesinlikle bu tür koşullarda değildi.

Yetimhaneye yaklaşırken Birmingham Belediye Hastanesi'nin ovularak temizlenmiş pırıl pırıl koridorları gözlerinin önünde özlemle canlandı. Geçen bir arabanın egzozundan püsküren pis kokulu dumanlar kadını öksürttü. Binanın kapısını vurdu ve bir rahibe onu içeri aldı.

XIX. yüzyıldan kalma gri renkli bina eskiden manastırdı ve sütunlu revaklarla çevrili kare bir avlunun etrafına inşa edilmişti. Revak duvarları anti-komünist posterlerle kaplıydı: Genç bir anneyle çocuklarının tepesine dikilip hırlayan kepi kızıl yıldızlı çirkin bir dev; bir kafatasıyla 'Komünizm budur' yazısıyla birlikte düzenlemiş orak ve çekiç. Barbara dün geldiğinde Rahibe Inmaculada'ya bu posterlerin çocukları korkutup korkutmadığını sormuştu. Uzun boylu rahibe başını kederli bir tavırla iki yana sallamıştı.

"Bu çocukların neredeyse hepsi Kızıl ailelerden geldiler. Şeytanın gölgesinde yaşamış olduklarının onlara hatırlatılması gerekiyor. Aksi halde küçük ruhları nasıl kurtulacak."

Barbara geldiğinde Rahibe Inmaculada merkez revağın önünde avluda yankılanan berrak sesiyle yoklamayı bitiriyordu. Rahibe giysisinin beline bir değnek sokuluydu. Yaşları altıyla on iki arasında değişen elli kız ve erkek çocuk beton zeminin üstünde sıralar oluşturmuşlardı. Ra-

hibe elindeki listeyi indirdi. "Rahat!" diye seslendi ve ardından kolunu kaldırarak Franco selamını verdi: *"Viva Franco!"* Çocuklar da kollarını belirli belirsiz kaldırıp indirerek koro halinde yanıtladılar. Konseri ve Franco'nun esnemesini güçlükle bastırışını anımsayan Barbara revire doğru yürüdü. Kapının üstüne "İspanya'nın İsa için yeniden fethi!" diye yazılmıştı.

Barbara'nın gün içindeki ilk görevi yeni getirilen çocukların sağlık durumunu denetleyerek içlerinden doktora gönderilmeleri gerekecekleri saptamaktı. Yardımcısı Señora Blanco çelik gereçleri duvarlarda asılı olan demir karyolalı soğuk revirde onu bekliyordu. Aslında emekli bir aşçı, bir *beata* olan ve hayatı kilisenin etrafında dönen dindar bir kadındı. Sıkı bukleler halinde toplanmış kır saçları vardı ve kahverengi bir önlük takmıştı. Kırışık içindeki tombul yüzü ilk bakışta sevecen görünümlüydü.

"*Buenas tardes*, Señora Forsyth. Sıcak su hazır."

"Teşekkür ederim, *señora*. Bugün kaç yeni çocuk var?"

"Yalnız iki tane. Sivil Muhafızlar getirdi. Bir evi soyarken yakalanan bir oğlan ile başıboş dolaşan bir kız." Kadın bu durumu onaylamayan dindar tavrıyla başını iki yana salladı.

Barbara ellerini yıkadı. Yetimhaneye gelen çocuklar fazlasıyla yabanileşmiş görünüyordu, çünkü dilenerek veya hırsızlık yaparak yaşıyorlardı. Dilenerek gelip geçenlerin canını sıktıkları için de polisler onları enseleyip dosdoğru yetimhaneye teslim ediyorlardı.

Señora Blanco bir zili çaldığında bir rahibe sekiz yaşlarında görünen kızıl saçlı bir oğlanla birlikte içeri girdi. Oğlanın üstünde ona göre fazla büyük olan, yağ lekeleri içindeki kahverengi bir palto vardı. Rahibe Teresa ise gençti ve köşeli bir köylü yüzü vardı. "Bu küçük canavar hırsızlık yaparken yakalandı," dedi kınayarak.

"Ne kötü bir çocuk," dedi üzüntüyle Señora Blanco. "Giysilerini çıkar da hemşire seni görsün, oğlum." Oğlan somurtkan bir yüzle üstündekileri sıyırıp çıplak halde dikildi: kaburgaları dışarı fırlamıştı ve kolları da kibrit çöpüne benziyordu. Barbara onu muayene ederken çocuk başını hep önüne eğmişti. Bayat ter ve sidik kokuyordu; teni de tüyleri yolunmuş bir pilicinki kadar soğuktu.

"Yavrucak çok zayıf," dedi yavaşça Barbara. "Saçlarında elbette sirke var." Çocuğun bileğinde kızarmış ve sızıntılı uzun bir kesik vardı. "Bu çok çirkin bir kesik, *niño*," dedi Barbara. "Nasıl oldu?"

Oğlan başını kaldırıp korku dolu gözlerle baktı. "Bir kedi vardı," diye mırıldandı. "Yattığım mahzene geldi. Onu kucağıma almak istedim, ama beni tırmaladı."

Barbara gülümsedi. "Kötü bir kediymiş. Şunun üstüne merhem süreceğiz. Sonra da sana yiyecek bir şeyler getireceğiz, ister misin?" Çocuk evet anlamında başını salladı. "Adın ne senin?"

"Ivan, *Señora*."

Señora Blanco dudaklarını sıktı." O adı kim verdi sana?"

"Annem ve babam."

"Annen ve baban şimdi neredeler?"

"Sivil muhafızlar onları götürdü."

"Ivan kötü bir isim, bir Rus ismi. Bunu biliyor muydun? Rahibeler sana daha iyi bir isim bulur." Oğlan boynunu büktü.

"Sanırım hepsi bu kadar," dedi Barbara. Bir karta bir şeyler karaladı ve Señora Blanco da kartı alarak çocuğu götürdü. Rahibe Teresa ise öbür kapıdan çıkarak bir sonraki çocuğu getirmeye gitti. *Beata* biraz sonra ellerini koyu renkli önlüğüne kurulayarak geri döndü. "Tanrım, kerata ne pis kokuyordu."

O sırada dışarıda bir patırtı koptu. Barbara tiz bağırışlar duydu ve

aynı anda kapı hızla açıldı. Rahibe Teresa on bir yaşında görünen, koyu renk saçlı ve sıska bir kızı içeri sürükledi. Kız deli gibi çırpınıyordu. Rahibe kıpkırmızı olmuştu, yana kayan başlığıyla bir sarhoşa benzemişti.

"*Madre de Dios,* boğazlanacak bir domuzdan beter çırpınıyor." Çocuğun kollarını kıskıvrak tutan Rahibe Teresa onu kıpırdamadan durmaya mecbur etti. "Kıpırdamayı bırak artık, yoksa sopayı yersin! Bunu Şeytan ele geçirmiş. Carabanchel'de boş bir evde oturuyormuş ve muhafızlar yakalamak için onu sokak sokak kovalamak zorunda kalmışlar."

Barbara kızın önüne çömeldi. Hızlı hızlı soluk alıp veren kızın dudakları gerilmiş, bozuk dişleri meydana çıkmış ve gözleri korkudan irileşmişti. Üstünde kir içinde mavi bir elbise vardı, kirlenip yıpranarak tanınmayacak bir hal almış, yünden yapılmış küçük bir eşeği göğsüne bastırmıştı.

"Adın nedir?" diye yavaşça sordu Barbara.

Kız yutkundu. "Sen bir rahibe misin?"

"Hayır, hemşireyim. Sadece seni muayene etmek ve doktora ihtiyacın var mı görmek istiyorum."

Kız ona yalvaran gözlerle baktı. "N'olur, bırakın gideyim. Çorba olmak istemiyorum."

"Ne?"

"Rahibeler çocukları çorba yapıp Franco'nun askerlerine yediriyormuş. N'olur, n'olur, yardım edin, gitmeme izin versinler."

Rahibe Teresa güldü. "Bunu kimlerin büyüttüğünü görüyorsunuz."

Señora Blanco da kıza bakarak kaşlarını çattı. "Kızılların uydurduğu korkunç yalanlar bunlar. Böyle şeyler söylediğin için sen de kötü bir çocuksun. Şimdi de hemşire için soyun. Ve şunu bana ver!" Yün eşeği al-

mak için elini uzattı, fakat küçük kız eşeğine daha sıkı sarıldı. Señora Blanco'nun yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu.

"Şunu ver bana dedim. Bana karşı gelme, seni küçük Kızıl!" Oyuncağı kavradığı gibi hızla çekince eşek ikiye ayrıldı ve içindeki beyaz yünler etrafa uçuştu. *Beata* dengesini kaybederken küçük kız da bağırarak arkaya sıçradı. Koşup kendini bir yatağın altına attı ve orada büzülüp kaldı. Eşeğin kafasını, oyuncaktan elinde kalan son parçayı yüzüne yapıştırmış, hıçkırıyordu. Señora Blanco kalan kısmı yere fırlattı. "Pis kaltak–"

"Sus!" diye ona çıkıştı Barbara. *Beata* gücenmiş gibiydi. Rahibe Teresa ise kollarını kavuşturdu ve küçük kızın üzerine eğilmiş Barbara'ya ilgiyle baktı.

"Üzgünüm," dedi Barbara, sakin bir sesle. "Bir kazaydı. Belki de senin *burro*'nu [eşeğini] onarabilirim."

Küçük kız eşeğin kopuk kafasını yanağına sürttü. "Fernandito, Fernandito'mu öldürdü."

"Onu bana ver. Parçaları dikip birleştiririm, söz veriyorum. Senin adın ne?"

Tatlı bir ses tonuna alışık olmayan kızcağız Barbara'ya kuşkuyla baktı. "Carmela," diye fısıldadı. "Carmela Mera Varela."

Barbara yüreğinin hopladığını hissetti. Mera. Bernie'nin dostlarının adıydı ve onlar da Carabanchel'de yaşamışlardı. Üç yıl önce evlerine yaptığı ziyareti hatırlıyordu: güler yüzlü ve iri yapılı babayı, yorgunluktan yıkılmak üzereymiş gibi görünen anneyi, veremli oğlanı. Küçük bir kız çocuğu vardı, o sıralar sekiz yaşında kadardı.

"Bir ailen var mı?"

Küçük kız ağlamamak için dudağını ısırırken başını iki yana salladı. "Kocaman bir bomba düştü. Daha sonra kendimle Fernandito için boş

bir mahzen odası buldum." Küçük kız kendini tutamayıp sessiz sessiz ağlamaya başladı.

Barbara elini uzattıysa da küçük kız hâlâ hüngür hüngür ağlayarak uzaklaştı. Genç kadın ayağa kalktı.

"Tanrım, yıllardan beri ortalarda başıboş dolaşıyor olmalı." Barbara onu tanıdığını, ailesini tanıdığını söylememeliydi. Çünkü Kızıl bir aileydi.

"Acaba onu oradan çıkarabilir miyiz?" diye soğuk bir sesle sordu Señora Blanco.

Barbara yine yere çömeldi. "Carmela. Sana söz veriyorum, rahibeler canını yakmayacaklar. Seni doyuracak ve üşümemen için kalın giysiler giydirecekler. Onların dediklerini yaparsan rahat edersin, ama yapmazsan sana çok kızarlar. Şimdi dediğimi yaparsan sana söz veriyorum ki *burro*'nu onarırım, onu toparlayıp dikerim, ama inat etmemelisin."

Çocuk bu kez Barbara'nın onu yatağın altından nazikçe çekmesine karşı koymadı. "Aferin, Carmela. Haydi şimdi kımıldamadan dur ve elbiseni çıkar da sana bakayım. Tamam, şimdi de bana Fernandito'yu ver, ben onunla ilgilenirim."

Çocuğun kolları ve bacakları egzema içindeydi. Barbara onun nasıl olup hayatta kaldığına şaşıyordu. "Çok gıdasız kalmışsın. Kendine yiyecek şeyleri nasıl buluyordun, Carmelcita?"

"Dileniyorum." Küçük kız etrafındakilere meydan okuyan bir tavır takındı. "İstediklerimi alıyorum."

"Haydi davran," dedi birden küçük kıza Rahibe Teresa. "Giyin de kaydını yaptıralım. Artık daha fazla eğlence de oyun da yok. Söz dinlersen sana yiyecek bir şeyler veririz, aksi halde sopayı yersin."

Carmela elbisesini giydi. Rahibe Teresa tombul kırmızı elini kızın omuzuna koydu. Rahibe tarafından sert hareketlerle götürülürken Car-

mela dönüp kederli gözleriyle Barbara'ya baktı. "Fernandito'yu bir iki gün içinde sana getireceğim," diye kızın arkasından seslendi Barbara, "söz veriyorum." Kapı rahibeyle küçük kızın arkasından kapandı.

Señora Blanco homurdandı. "Tüm bunlar saçmalık," diyerek eğildi ve Fernando'nun dolgu maddesinden yere saçılan parçaları topladı. Onları avucunun içinde sıkı bir top yaparak eşeğin bedeninin diğer yarısıyla birlikte çöp kutusuna attı. Barbara sert adımlarla kutunun başına yürüdü ve onları toplayarak cebine tıktı.

"Eşeği onaracağıma dair çocuğa söz verdim."

Beata kişner gibi bir ses çıkardı. "Ama çok pis. Çocuğun onu alıkoymasına izin vermeyeceklerdir, bunu biliyorsun." Gözlerini kısarak Barbara'ya yaklaştı. "Señora Forsyth, burada çalışmaya uygun olduğunuzdan şüphe duyuyorum. Bugünlerde İspanya'da duygusallığa yer yok. Konuyu Rahibe Inmaculada'yla konuşsanız iyi olacak galiba." Sonra sıkı buklelerini sallayarak revirden çıktı.

Barbara o öğleden sonra evde eşeğin parçalarını bitiştirmeye çalıştı. Oyuncak pis ve yağlıydı, Barbara da dolgu maddesini eşeğin içine tıkarken çok dikkat etti, yoksa oyuncak şekilsiz bir hal alırdı. Bu arada en kalın ipliğini kullandıysa da bir çocuğun tartaklamasına dayanabileceğine pek emin değildi. Carmela'yı düşünmekten kendini alamıyordu. Bernie'nin dostu olan ailenin kızı mıydı? Ötekilerin hepsi ölmüş müydü?

Pilar ateşi canlandırmaya geldi. Bu arada Barbara'ya bir tuhaf baktı. Genç kadın, eski giysileriyle salonda oturup bir çocuğun oyuncağını aşırı bir dikkatle dikerken göze garip göründüğünü tahmin edebiliyordu.

İşi bitince genç kadın eşeği şöminenin rafına oturttu. Hiç de kötü

yapmamıştı. Kendine bir cin tonik hazırladı, bir sigara yaktı ve oturup eşeğe bakmaya başladı. Oyuncakta gerçek bir *burro*'nun hiç yakınmayan zavallı ifadesi vardı.

Saat yedide Sandy geldi. Ateşin başında ellerini ısıtırken genç kadına gülümsedi. Barbara tavandaki avizeyi yakmayı zahmet etmemişti ve içinde sigara dumanı halkalarının tavana yükseldiği okuma lambasının ışığı dışında oda gerçekten karanlıktı.

Sandy tertemiz ve keyifli görünüyordu. "Dışarısı bayağı soğuk," dedi. Sonra fark ederek eşeğe şaşkınlıkla baktı. "Bu da nesi?"

"Adı Fernandito."

Adam kaşlarını çattı. "Kim?"

"Yetimhanedeki bir kıza ait. Getirildiğinde oyuncak yırtılmıştı."

"O çocuklarla fazla haşır neşir olmazsan iyi edersin," dedi Sandy.

"Benim orada çalışmamın senin için yararlı olacağını düşünmüştüm. Şu *marquesa* bağlantısı." Barbara sehpanın üstündeki cin şişesine uzandı ve kadehini tekrar doldurdu. Adam öylece bakakalmıştı.

"Bunlardan kaç tane içtin?"

"Yalnız bir tane. Sen de ister misin?"

Sandy bir kadeh alarak genç kadının karşısına oturdu. "Harry Brett'i öbür gün tekrar göreceğim. Öyle sanıyorum ki ona bir iş ayarlayabileceğim."

Barbara içini çekti. "Tanrı aşkına, onu karanlık bir işe karıştırma. Bu tür şeylerden nefret eder. Ayrıca büyükelçilik için çalıştığına göre, özellikle dikkatli olması gerekir."

"Bu onun için sadece bir para kazanma fırsatı." Sandy genç kadına bakarak kaşlarını çattı.

"Öyle diyorsan." Barbara genelde onunla bu tonda konuşmazdı, ama morali bozuktu, ayrıca çok da yorgundu.

"Harry ile pek ilgilenir görünmüyorsun," dedi Sandy. "Halbuki Piper batıya gittiğinde onun sana yardımcı olduğunu sanıyordum."

Barbara adama baktıysa da yanıt vermedi. Sandy'nin gözlerinde bir an çirkin bir bakış, öfkeli ve zalim bir ifade gelip geçti. Şömine ateşinin aydınlattığı kaba yüz hatlarıyla orta yaşlı, sefih biri gibi görünüyordu. Koltuğunun içinde kımıldadı ve sonra genç kadına gülümsedi.

"Ona sonra bize kahveye gelmesini söyledim. Yalnızca üçümüz bir arada olmak üzere."

"Peki, niçin olmasın."

Adam yine gülümsedi. "Garip herif şu Harry," diye devam etti. "Bazen ne düşündüğünü anlayamıyorsun, kaşlarını çatıp sessizleşiyor, sanki kafasının içinde bir şeyler evirip çeviriyor."

"Onu oldum olası çok açıksözlü bulmuşumdur. Işığı açmamı ister misin?"

Sandy'nin kara gözleri genç kadının üstündeydi. "Bugünlerde neyin var senin, Barbara?" diye aniden sordu. "Biraz hemşirelik yapmanın seni neşelendirebileceğini düşünmüştüm, ne çare ki yüzün eskisinden de beter gülmüyor."

Barbara da onu inceledi. Bir şeyden şüphelenmişe benzemiyordu, sadece sinirliydi. İç çekerek sordu. "Öyle mi düşünüyorsun?"

"Biraz gayret et de kendini toparlamaya bak. Şu sırada kafamda pek çok şey var benim."

"Ben sadece yorgunum, Sandy."

"Kendini fazla ihmal ediyorsun. Şu üstündeki eski püskü kazağa bak."

"Onu sadece yetimhaneye giderken giyiyorum."

"Ama şimdi yetimhanede değilsin, değil mi?" Adamın canının sıkıldığını görebiliyordu. "Bana ilk karşılaştığımız zamanki halini hatırlatı-

yorsun. Saçlarını da yaptırman gerekiyor. O kızların sana niçin kıvırcık dediklerini anlayabiliyorum. Üstelik o gözlükleri takmaya devam ediyorsun."

İçindeki öfkeyle acının şiddeti Barbara'nın kendisini bile şaşırttı. Seyrek bile olsa, kışkırtıldığında Sandy saldırganlaşabiliyor ve karşısındakini nasıl yaralayacağını biliyordu. Barbara sesindeki titremeyi gizlemekte zorlandı ve ayağa kalkarak "Ben yukarı çıkıp üstümü değiştireceğim," dedi.

Sandy kocaman gülümsedi. "Bu çok iyi olur. Benim de okumam gereken birkaç belge var, Pilar'a akşam yemeğimizi saat sekizde yiyeceğimizi söyle."

Kadın salondan çıktı. Merdivenleri çıkarken Bernie'yi o kamptan çıkarır çıkarmaz İngiltere'ye döneceğim. Bu korkunç yerden ve bu adamdan da kurtulmalıyım, diye düşünüyordu.

Ertesi gün Barbara geldiğinde Luis henüz kafede değildi. Genç kadın pencereden içeriye baktığında barda yalnızca birkaç işçinin oturduğunu gördü. Soğuk ve renksiz bir öğleden sonraydı.

Genç kadın tezgâhın başına giderek bir kahve istedi. Şişman ve yaşlı kadın onu merakla inceledi. "Başka bir randevu mu, *señora*?" diye sorup göz kırptı. Barbara kızardıysa da bir şey demedi.

"Senin *amigo* çok yakışıklı, öyle değil mi *señora*? Buyrun kahvenizi."

Yaşlı bir çift masaların birinde boşalmış fincanlarının üzerine eğilmiş durumda oturuyordu. Barbara her zamanki masasına oturup bir sigara yakarken onların önceki gelişinde de orada olduklarını düşünüyordu. Onları inceledi. Casusa benzemiyorlardı, olsa olsa sırf içerisi sıcak olduğu için kafede oturan yaşlı ve yoksul bir çifttiler. Kahvesinden bir yudum aldı; pis bir sıcak su tadındaydı. Geleli on dakika olmuştu.

Giderek kaygılandığı sırada Luis göründü. Mahçup bir tavırla ve nefes nefese içeri girmişti. Bir kahve alarak Barbara'nın yanına geldi.

"*Señora,* özür dilerim, *desculpeme.* Yeni bir yere taşınıyordum da."

"Ziyanı yok. Bir haber alabildiniz mi?"

Luis evet anlamında başını sallayarak öne doğru uzandı, heyecanlıydı. "Evet, epey gelişme var," dedi. "Agustin kendisinin taşocağı ekibine muhafız olarak atanmasını sağladı. Uygun bir zamanda arkadaşınızla anlaşacak. O –adam sıkılarak öksürdü– ishal olduğunu söyleyerek tuvalete gitmek isteyecek. Sonra da orada Agustin'in başına vurarak prangalarının anahtarını çalıp kaçacak."

"Yani onlar prangalanıyor mu?" Bu aslında Barbara'nın hayal ettiği dehşet verici şeylerden sadece biriydi.

"Tuvalete giderken elbette prangalanıyorlar."

Barbara biraz düşündükten sonra başını eğdi. "Pekâlâ." Bir sigara daha yaktı, sonra pakedi Luis'e uzattı. "Ne zaman olacak bu iş? Ne kadar çok beklersek tehlike o denli artar. Yalnızca politika yüzünden de değil. Bu duruma daha fazla tahammül edemeyeceğim ve benim... kocam da halimde bir anormallik seziyor."

Luis oturduğu yerde kıpırdadı. "Korkarım bir sorun çıktı. Agustin'in gelecek hafta başlayacak üç haftalık izni var. Aralık başından önce dönmeyecek. İşimiz o zamana dek beklemek zorunda."

"Ama o zamana dek bir ay var! İzin zamanını değiştiremez mi?"

"*Señora*, lütfen yavaş konuşun. Agustin aylar önce istediği iznin zamanını değiştirir, sonra tam o sırada bir mahkûm kaçarsa, durumun ne kadar şüpheli görüneceğini bir düşünsenize."

"Bu elbette kötü olur. Ama ya İspanya savaşa girer ve ben de ülkeyi terk etmek zorunda kalırsam?"

"Savaşa gireceğimizi haziran ayından beri söylüyorlar, ama hiçbir

şey olmadı, hatta Caudillo'nun[7] Hitler ile görüşmesinden sonra bile. İstediğiniz yapılacak *señora*, size söz veriyorum. Agustin döndükten sonra en kısa zamanda. Aralıkta günler daha kısa olduğuna göre daha da kolay olacaktır, karanlık arkadaşınızın kaçmasına yardım eder."

"Onun adı Bernie, Bernie. Niçin onun adını söylemiyorsunuz?"

"Elbette, Bernie, tamam."

Barbara bir süre düşündü. "Kamptan Cuenca'ya nasıl gidebilecek? Üstünde mahkûm giysileri olacaktır."

"Cuenca'daki koyağa kadar olan arazi engebelidir, gizlenecek yeri çok. Cuenca'da da onunla buluşabileceğiniz bir yer var. Agustin her şeyi ayarlayacaktır."

"Kamp Cuenca'ya ne kadar bir uzaklıkta?"

"Yaklaşık sekiz kilometre kadar, *señora*. Bernie'niz kamptaki başkaları kadar güçlü. Bu adamlar ağır işlere ve kış içinde uzun yürüyüşlere alışıktır. Başaracak."

"Bernie ne biliyor? Ona, ona yardım etmeye çalıştığımdan haberi var mı?"

"Henüz bir şey bilmiyor. Böylesi daha güvenli. Agustin ona yalnızca yakında daha iyi günlerin geleceğini söylemiş. Gözünü onun üstünden ayırmıyor."

"Ama Sevilla'da olunca bunu yapamayacak."

"Bunun bir çaresi yok. Üzgünüm, ama başka bir şey yapamayız."

"Pekâlâ." Barbara içini çekerek elini yüzünün üstünde gezdirdi. O zamana kadarki haftaları nasıl geçirecekti?

"Artık her şey ayarlandı, *señora*," dedi Luis ve genç kadına anlamlı

---

[7] *Caudillo:* Lider, şef, güçlü adam anlamına gelen bu kelime General Franco'nun sıfatlarından biridir –çn.

bir bakış fırlattı. "İş ayarlandığında paranın yarısını almam üzere anlaşmıştık."

Kadın başını hayır anlamında iki yana salladı. "Ayarlanmış sayılmaz, Luis. Bir plan yürürlüğe konulduğunda size paranın yarısını verecektim. Bu da olayın nasıl ve *ne zaman* olacağını bilmem anlamına geliyor."

Barbara adamın gözlerinde bir öfke kıvılcımının çaktığını gördü. "Hikâyesine inanılması için kardeşimin kafasına şiddetli şekilde vurulması gerekecek. Bundan sonra da arkadaşınızın kaçma şansı olması için belki de saatlerce Tierra Muerta'da yatması gerekecek. Sierra'ların doruğunda daha şimdiden kar var."

Barbara istifini bozmadı. "Paranın yarısı bana bir tarih verdiğinizde Luis. Bir tarih."

"İyi ama–"

Adam birden sustu. Kafeye iki sivil muhafız girmişti. İki köşeli başlıkları ve kısa pelerinleri böcek kabuğu gibi parıldıyor, bellerindeki sarı tabancalıklarda silahları görülüyordu. Doğruca bara yürüdüler.

"*Mierda*!" [Kahretsin] diye homurdandı Luis. Sonra ayağa kalkmaya yeltendiyse de kadın onu engelledi.

"Otur. Onlar görünür görünmez kaçarcasına çıkarsak ne düşünürler dersiniz?"

Luis oturdu. Yaşlı kadın havanın ne kadar soğuk olduğunu söyleyerek sivil muhafızlara hizmet etmeye başlamıştı bile.

"Nöbetten sonra dosdoğru eve gidilemeyecek kadar soğuk, *señora*" dedi adamların biri. Sonra kahvelerini alıp oturdular. Bir tanesi Barbara'ya merakla baktı ve ardından arkadaşına bir şeyler fısıldadı. İkisi de güldüler.

"Gelin *señora*, artık gidelim." Luis sıkıntısından yerinde duramıyordu.

"Olur, ama ağır ağır." Kalkıp kafeden çıktılar. Kapı arkalarından kapandığında ikisi de rahat bir nefes aldılar.

"Para bahsinde hayal kırıklığına uğradım, *señora*," dedi Luis somurtuyordu. "Bazı şeyler benim kontrolümün dışında."

Genç kadın, acaba benim parama güvenerek mi evini değiştirip başka yere taşındı, diye düşündü. Bu takdirde çok kötüydü. Tekrar etti. "Bana bir tarih verdiğinizde parayı alacaksınız."

Luis öfkeyle omuzlarını silkti. "Bu hafta sonu yine Cuenca'ya gidecek ve Sevilla'ya gitmesinden önce Agustin'i göreceğim. Bir hafta sonra yine burada buluşabiliriz." Adam sonrasında Barbara'yı şaşırttı. O katı resmiyetiyle genç kadının elini sıktı ve öğleden sonranın bu loş saatinde dönüp gözden kayboldu. Daha haftalar var, diye düşündü Barbara. Ellerini kaşıdı ve uzaklaşırken camekânın diğer yanındaki muhafızlara bakmaktan kaçındı. Ama oradaki yaşlı çiftin muhafızlara korkuyla baktıktan sonra bakışlarını kahve fincanlarına diktiklerini fark etti. Onlar da muhafızlardan korkuyorlardı, yani etrafı gözetleyen casuslardan değillerdi.

25

Kuzeydoğuda tâ uzaklardaki Sierra Valdemeca'nın doruklarına kışın ilk karı düşmüştü bile. O sabah kampın avlusunda ilk kez beyaz bir kırağı kabuğu ve küçük su birikintilerinin üstünde de incecik bir buz tabakası vardı. Sabahın ilk güneş ışınları uzak dağlardaki karları tatlı bir pembeye boyarken, ince işçi tulumunun içinde titreyerek Aranda'nın yoklamayı yapmasını bekleyen Bernie manzaranın ne kadar güzel olduğunu düşünüyordu.

Yanındaki Vicente koluna sümkürdü, sarı sümük izine bakınca da yüzünü buruşturdu. Şimdilerde burnunda yolunda gitmeyen bir şeyler vardı; başında dayanılmaz ağrılar duyuyor, burnundan gelen bu iğrenç akıntı da durmak bilmiyordu.

Üstünde kalın paltosu ve ellerinde eldivenleriyle kulübesinden çıkan Aranda platforma doğru yürüdü. Oraya vardığında mahkûmlara dik dik bakarak eldivenlerini sıyırdı. Çınlayan sesiyle mahkûmların adlarını haykırırken dağlardan esen bıçak gibi bir rüzgâr acımasız parmaklarıyla mahkûmların saçlarını uçuruyordu. Yarım düzine kadar yeni mahkûm vardı: Savaşı Franco kazanınca Fransa'ya kaçan ve Naziler tarafından geri yollanan Cumhuriyetçiler yeni hapishanelerini donuk bakışlarla inceliyorlardı. İçlerinden biri, Katalan lider Companys'in Madrid'e yollandığını ve orada kurşuna dizildiğini söylemişti.

Bernie, kahvaltı için gittikleri yemekhane kulübesinde komünistlerden bazılarıyla birlikte oturdu. Asturiaslı eski madenci Pablo o sırada onun yanına geçti. "*Buenos días, compañero. Hoy hace frio, no?*" [Günaydın dostum, soğuk bir gün, değil mi?]

"Evet, çok soğuk. Bu sene kış erken geldi."

Bernie nohutlu yulaf çorbasını kaşıklamaya başladı. Masanın öbür ucundaki Establo bakışlarını ona dikmişti. Uyuzu gittikçe azıyordu ve yüzünün kaşıdığı yerleri artık kırmızı yollarla delik deşik olmuştu. Bileğindeki katı bir kırmızı leke, hastalığın derinin altındaki yumurtalar ve kurtçuklarla kaynayan kabuklu evresine yaklaştığını gösteriyordu.

"*Compadre* Piper, demek bugün bizlere katılmaya karar verdin."

"Yer değiştirmeyi sevdiğimi bilirsin, *compadre*, bu şekilde daha fazla haber alınabiliyor."

Establo katı ve keskin bakışlı gri gözlerini onun yüzüne dikti. "Örneğin, bugün ne gibi bir haber aldın?"

"Gardiyanlardan biri, Guillermo'ya taşocağından getirilen taşların Franco'nun Guadarrama'da yapılmasını başlattığı bir anıt için olduğunu söylemiş. Anlaşılan orası onun için bir anıt mezar olacak ve tamamlanması yirmi yıl sürecekmiş.

"Anıtı Guadarrama'da olacaksa niçin buradan kireçtaşı getirtiyorlar?" diye homurdandı Establo.

"Guillermo'nun dediğine göre, anıtın bazı bölümlerine uygunmuş."

Establo yine homurdandı. "Bu bana propagandaymış gibi geliyor. Gardiyanlar bizi Franco'nun sonsuza dek tepemizde olacağına inandırmak için bu hikâyeleri yayıyor. Duyduklarını süzgeçten geçirmen gerekir, *compadre*."

"Bunu hep yaparım, *compadre* Establo." Bernie de gözlerini adama dikti. Kubbemsi dazlak kafası ve sarkık gerdanıyla ona yazın kayaların üstünde seğirten kertenkeleleri hatırlatıyordu. Establo soğuk bir tavırla gülümsedi.

"Umarım, burjuva Vicente'nin sana anlattıklarını da özellikle süzgeçten geçiriyorsundur."

"Elbette. O da benden duyduklarını aynı şekilde tahlil ediyor."

"Hâlâ taşocağı ekibinde misin?" diye sorarak konuyu değiştirdi Pablo.

"Bütün hafta boyunca o ekipte olacağım. Oysa mutfakta sizinle beraber olmayı yeğlerdim."

Gardiyan o sırada düdüğünü öttürdü. "Haydi bitirin artık. Çalışma zamanı."

Bernie çorbasından son bir kaşık daha aldıktan sonra ayağa kalktı. Establo ise duyduğu acıdan yüzünü ekşiterek bileğindeki kabuk tutmuş deriyi kaşıyordu.

Mahkûmlar avluda uzun sıralar halinde toplanmışlardı. Güneş şimdi kahverengi çıplak tepelerin yukarısına çıkmıştı; hava birazcık ısınmış ve su birikintilerindeki buzlar da erimeye başlamıştı. Kapılar açıldı ve tüfekli gardiyanlar birkaç metre aralıklarla dizilirken Bernie'nin grubu da dışarı çıktı. Çavuş Ramirez mahkûmlara dik dik bakarak sıranın bir ucundan öbür ucuna kadar yavaşça yürüdü. Ellili yaşlarında dağınık kır bıyıklı, kırmızı yüzlü ve bir sarhoşun şiş burnuna sahip, şişman bir adamdı. Bitkin görünmesine karşın tehlikeli biriydi, nefretle dolup taşan bir volkan gibiydi. Eski bir profesyonel askerdi, zorunlu askerlik yapanlar sakin bir hayatı yeğlerken, bu tür adamlar doğuştan zalimdiler. Belindeki kemere takılı kırbacın şişkinliği kalın paltosunun altında göze çarpıyordu. Sıranın başına ulaştığında düdüğünü öttürdü ve mahkûmlar da tepelere doğru yola koyuldular.

Dört beş kilometrelik bir yürüyüştü. Tierra Muerta [Ölü Toprak] adını gerçekten hak ediyordu: Çorak ve taşlık bir yerdi, tepelerin arasındaki çukurlarda yetişmiş cüce meşeler birkaç tarlaya siper olmuştu. Bir öküzün çektiği sabanla taşlık toprağı sürmek için didinen bir köylü

ailesinin yanından geçtiler. Kafile geçerken köylüler başlarını kaldırıp bakmadılar bile; mahkûmların göze görünmezliği toplum içinde kabul görmüş bir gerçekti.

Biraz daha ileride tırmandıkları tepede Ramirez beş dakikalık bir mola için düdüğünü öttürdü. Vicente bir kayanın üstüne çöktü. Yüzünden renk silinmişti ve kesik kesik soluk alıp veriyordu. Bernie en yakındaki gardiyana bakınca şaşırdı; bir hafta önce psikiyatriste yaptığı ziyaretin sonrasında kendisine o garip sözleri söyleyen Agustin'di.

"Bugün çok kötüyüm Bernardo," dedi Vicente. "Başım sanki çatlayacakmış gibi."

"Molina haftaya dönecek ve o fazla zorlanmadan çalışmana göz yumacak." Bernie arkadaşına doğru eğildi. "Beraber çalışacağız, sen dinlenebileceksin."

"Yaşlı bir burjuvaya merhamet gösteriyorsun," diyerek işi şakaya vurmaya yeltenen avukat terliyordu. Alnındaki kırışıkların üstünde boncuk boncuk terler birikmişti. "Düşünüyorum da, mücadeleye devam etmek neye yarayacak?" diye devam etti. "Faşistler sonunda hepimizi öldürecekler. İstedikleri de o zaten, bizi öldürene kadar çalıştırmak."

"Belli olmaz, bakarsın yenilirler. O vakte dek dayanmalıyız."

"Her yerde kazandılar. Burada, Polonya'da, Fransa'da. İngiltere de sırada. Stalin bile sırf korktuğu için Hitler ile saldırmazlık paktı imzaladı."

"Yoldaş Stalin sırf vakit kazanmak için Hitler ile o anlaşmayı imzaladı." Gardiyanlar onlara Nazi-Sovyet paktını açıkladığında Establo da öyle demişti. Bernie, faşizme karşı girişilmiş bu boğuşmaya, emperyalist güçler arasındaki savaş adının yakıştırılmasını bir türlü içine sindiremiyordu. İlk o zaman partinin tutumundan şüpheye düşmüştü.

"Yoldaş Stalin." Vicente gülmeye başladı, ama boğuk gülüşü sert bir

öksürükle anında son buldu.

Tâ ötelerde Tierra Muerta puslu meçhullere doğru inişe geçtiği noktada Bernie olağanüstü bir şey gördü. Bembeyaz sis katmanının yukarısına doğru bir kayalık yükseliyor ve onun yamacında da camları güneşte ışıldayan evler yer alıyordu. Sisin üstünde yüzüyorlarmış gibiydi, insanın gözüne çok yakındaymış görünüyorlardı. Işık bazen burada tıpkı çöldeki seraplar gibi göze oyun oynuyordu. Bernie Vicente'yi dürttü. "Şuraya baksana *amigo*, uğrunda yaşamaya değmez mi bu manzara? Her zaman böylesini göremezsin."

Vicente kıstığı gözlerini uzaklara dikti. "Göremiyorum. Gözlüğüm yanımda değil. Bugün Cuenca'yı görebiliyor musun?"

"Sisin ortasında asılı evleri görebiliyorum. Sanki koyaktan yükselen sisin üstünde ilerliyor gibiler." Bernie içini çekti. "Başka bir dünyaya bakmak gibi bir şey bu."

İleride Ramirez'in düdüğünü öttürmesinin ardından "Kıpırdayın!" diye bağırdı Agustin. Vicente'nin kalkmasına yardım eden Bernie, yürürlerken Agustin'in de onlara ayak uydurmuş olduğunu, hatta adamın belli etmeden onu incelediğini fark etti. Bir an kendisine göz koyduğundan, kıçının peşine düştüğünden şüphelendi; kamplarda böyle şeyler olağandı.

Taşocağı tepenin böğründe kocaman yuvarlak bir kesikti. Son birkaç haftadır her gün burada çalışmışlardı. Kireç taşı bloklarını kesip çıkarıyorlardı ve böldükleri daha küçük parçalar kamyonlara yüklenip götürülüyordu. Bernie Franco'nun anıtı hakkında anlatılanların doğru olup olmadığını merak ediyor, bazen de Vicente gibi taşocağındaki çalışmaların bu yabanıllığın ortasında yavaş yavaş ölüme sürüklenmeleri için bir bahane olmasından şüpheleniyordu.

Agustin ve bir gardiyan daha taşocağınm önündeki derme çatma

kulübenin dışında bir ateş yaktılar, fakat Ramirez, Molina'nın yapacağı gibi sıcağa yaklaşmadı. Gidip bir taş yığınının üstüne çıktı ve ellerini sırtında kavuşturarak bir gardiyanın hafif makineli tüfeği kurmasını seyretmeye koyuldu. Başka gardiyanlar o sırada kulübeden çıkardıkları kazma ve kürekleri mahkûmlara paylaştırıyorlardı. Mahkûmların âletleri silah olarak kullanıp gardiyanlara saldırmalarının hiçbir yolu yoktu, makineli tüfek onları bir anda delik deşik ederdi.

Bernie ile Vicente çalışmak için bir kaya çıkıntısının kısmen gözden gizlediği kireçtaşı blokları buldular. Bernie kazmasıyla çalışırken kırık taşları ağır ağır daha küçük parçalara bölme işini Vicente'ye bırakıyordu. Öğleyin bir lokma bir şey yemeleri ve su içmeleri için kısa bir mola verildikten sonra güneşin batmasına dek burada çalışacaklardı. Neyse ki günler giderek kısalıyordu; yazın çalışma günü neredeyse on üç saat sürüyordu. Ortalık metalin taşa çarpmasının gürültüsüyle çın çın çınlamaktaydı.

Bir saat sonra Vicente sendeleyip yere çöktü. Yine sümkürdü ve koluna cerahata benzer bir sıvı bulaştırdığını gören adam acı bir inilti salıverdi. "Devam edemeyeceğim," dedi. "Gardiyanı çağır."

"Birazcık dinlensen."

"Öylesi çok tehlikeli, Bernardo. Birisi hastalandığında gardiyanları çağırmakla yükümlüsün."

"Kapat şu burjuva çeneni."

Vicente oturdu; güçlükle soluk alıp veriyordu. Bernie ise kaya çıkıntısının arkasındaki olası ayak seslerini duymak için kulak kabartarak çalışmaya devam etti. Çatlak ve yıpranmış çizmelerin içindeki ayakları sancıyor, bir yandan susuzluğun o günkü ilk evresine ulaşırken birazcık nem bulma peşindeki dili de ağzının içinde dolaşıp duruyordu.

Derken asker apansız çıkageldi; kaya çıkıntısının arkasından uyarı-

sız şekilde çıkmış ve Bernie'nin Vicente'ye ayağa kalkmasını seslenmesine vakit bırakmamıştı. Fas savaşlarından artakalmış kır saçlı bir asker olan Rodolfo'ydu.

"Ne yapıyorsun orada?" diye haykırdı. "Sen! Hemen ayağa kalk!"

Vicente titreyen bacaklarla doğruldu. Rodolfo bu kez Bernie'ye döndü.

"Bu adamın kaytarmasına niçin izin veriyorsun? Buna sabotaj derler!"

"Adam hastalandı, *señor cabo* [onbaşı]. Tam sizi çağırmak üzereydim."

Rodolfo cebinden düdüğünü çıkarıp öfkeyle öttürdü. Vicente'nin çaresizlikten omuzları çökmüştü.

Bir çizme gıcırtısının arkasından Ramirez göründü. Agustin de onun peşinden koşup gelmişti. Ramirez öfkeli bakışlarını Vicente ve Bernie'ye dikti.

"Ne halt ediyorsunuz burada?"

Rodolfo hemen faşist selamını çaktı. "*Abogado*'yu [avukat] hiçbir şey yapmadan otururken yakaladım," dedi. "*İnglés* [İngiliz] de durmuş ona bakıyordu."

"Lütfen, *señor sargento* [çavuş]" dedi Vicente. "Kendimi kötü hissettim. Piper da tam gardiyanı çağırmak üzereydi."

"Kendini *kötü hissettin*, öyle mi?" Ramirez'in gözleri öfkeden yuvalarından fırlamıştı. Vicente'nin suratının ortasına eldivenli elini çarptı. Ses taşocağı boyunca silah patlaması gibi yankılanırken avukat da boş bir çuval gibi yere yığıldı. Ramirez bu defa Bernie'ye döndü.

"Onun kaytarmasına göz yumuyordun ha? Komünist İngiliz piçi." Bernie'ye biraz daha yaklaştı. "Sen de aklınca boyun eğmeyenlerdensin, değil mi? Bana kalırsa çarmıhta bir gün geçirmeyi hak ettin." Ra-

mirez Rodolfo'ya döndü ve deneyimli asker de zalimce gülümseyip başını öne doğru sallayarak bu fikri onayladığını gösterdi. Bernie dudaklarını sıktı. Gerilmenin omuzundaki eski yarayı nasıl etkileyeceğini düşünmek bile istemiyordu, taşocağında çalışarak geçirdiği her günün sonunda zaten yeterince sancıyordu. Ramirez'in gözlerinin içine baktı. Bakışındaki bir şey adamı sinirlendirmiş olmalıydı ki göz açıp kapayana kadar kırbacını çekerek Bernie'nin boynunda şaklattı. Genç adam bir çığlık atarak sendelerken parmaklarının arasından kanlar fışkırmıştı.

Agustin yaklaşarak Ramirez'in koluna sinirli bir şekilde dokundu. "*Señor sargento*." Ramirez öfkeyle başını çevirdi.

"Ne?"

Agustin yutkundu. "*Señor*, psikiyatrist bu adamı inceliyor. Onun zarar görmesini *comandante*'nin isteyeceğini sanmıyorum."

Ramirez kaşlarını çattı. "Emin misin? Bu adam mı?"

"*Por cierto* [kesinlikle], *sargente*."

Ramirez istediği şekerden mahrum edilmiş bir çocuk gibi dudağını büzdü ve istemeyerek duruma boyun eğdi.

"Öyle olsun." Bernie'nin üzerine eğildi, sarımsak kokan nefesini genç adamın yüzüne üfledi. "Bu senin kulağına küpe olsun," dedi. "Sen de," diyerek Vicente'ye baktı, "hemen işinin başına dön."

Arkasında Rodolfo'yla birlikte sert adımlarla uzaklaştı. Agustin de arkalarından seğirtti. Geçerken Bernie'nin yüzüne bakmamıştı.

O akşam adamlar ranzalarında yatmış, ışıkların söndürülmesini beklerlerken Vicente Bernie'ye doğru döndü. Avukat akşamın en büyük kısmını uyuyarak geçirmişti.

"Biraz daha iyi misin?" diye sordu Bernie.

Vicente içini çekti. "Hiç değilse biraz dinlenebildim." Yüzü mum ışı-

ğında gergin ve daha da kırışmış görünüyordu. "Ya sen," diye sordu?

Bernie boynundaki uzun kesiğe parmağının ucuyla dokundu. Mikrop kapmamasını dileyerek onu yıkayıp temizlemişti. "Bu da geçecek," dedi.

"Bu sabah ne oldu?" diye fısıldadı Vicente. "Seni nasıl oldu da daha fazla hırpalamadılar?"

"Bilmiyorum, bütün gün bu sırrı çözmeye çalıştım." Ramirez'in gösterdiği hoşgörü kampta herkesin dilindeydi. Kuşku içindeki Establo bile akşam yemeğinde bunu ona sormuştu. Bernie devam etti. "Agustin psikiyatristin incelemesinde olduğumu söyledi. Ama bence, bana ne olursa olsun psikiyatristin umurunda olmaz."

"Belki Agustin seni yatağına almak istiyordur."

"Benim de aklıma gelmedi değil, ama sanmıyorum. Bana o şekilde bakmıyor."

"Kampa döndüğümüz sırada biri bana dikkatle baktı," dedi fısıldayarak Vicente. "Onu gördüm."

"Peder Eduardo mu? Ben de gördüm."

Akşam taşocağından dönerlerken Bernie yolun son bölümünde avukata yardım etmek zorunda kalmış ve yürürlerken ona destek olmuştu. Avludan geçerlerken genç papazın dershane görevi yapan kulübeden çıktığını görmüştü. Peder Eduardo topallayarak kulübelerine sürünürlerken onları gözleriyle izlemişti.

"Beni artık gözüne kestirdi," dedi Vicente. "Onun için mükemmel bir ödül olurdum."

26

Sandy'nin ofisi küçük dükkânlar ve iflas etmiş işyerlerinin mallarını pazarlayan depolarla dolu yoksul görünümlü bir meydandaydı. İncecik ve soğuk bir yağmur yağıyordu. Yaşlı bir gazete satıcısı meydanda yürüyen Harry'yi kulübesinden mutsuz bakışıyla izledi. Meydanın öbür tarafında bir arabadan kutular indiren adamlar da ona merakla baktılar. Harry bu noktaya kadar onu kimsenin izlemediğini biliyor, ama yine de kendini rahatsız hissediyordu.

Boyasız ve ağır bir ahşap kapının kasasına elektrikli ziller dizilmişti. En üsttekinin yanındaki çelik bir plakada Nuevas Iniciativas [yeni girişimler] yazıyordu ve Harry zile basıp bekledi.

Sandy onu büyükelçilikten telefonla aramıştı. "Bu kadar uzun sürdüğü için üzgünüm, ama şu iş fırsatını konuşmak için buluşabilir miyiz? Kafede değil, ofisimde. Sana göstermek istediğim bazı şeyler var. Barbara daha sonra kahve içmek için bizimle buluşacak."

Harry o sabah bir brifing için Tolhurst'ün yazıhanesinde Hillgarth ve Tolhurst ile buluşmuştu. Hillgarth keyifliydi, somurtkan yüzü dinlenmiş ve mutlu görünüyordu.

"Bu görüşme altın hakkında olabilir mi?" diye gözlerinde neşeli bir parıltıyla sordu.

"Bu konuda çok ağzı sıkı davranıyor," diye ihtiyatlı bir şekilde yanıtladı Harry.

Hillgarth pantalonundaki ütü çizgisinin üstünde parmağını gezdirdi. Kaşlarını düşünceli bir tavırla çatmıştı. "Franco'nun Arjantinlilerden gıda maddeleri almak için pazarlığa giriştiğini duyduk. Ama onlar nakit

ödeme isterler, değil mi Tolly?"

"Öyle, efendim."

Başını sallayarak kendini onaylayan Hillgarth sandalyesinde arkasına yaslandı. "Sana ne teklif ederse, bence yemi kabul etmelisin." Adam yavaşça güldü. "Hayır, bu kesinlikle doğru değil, yem olan sensin, o ise balık. Evet, Tolly. Para."

Tolhurst bir dosyayı açarak Harry'ye ciddi bir yüzle baktı. "Forsyth'ın herhangi bir uygun iş teklifine iki bin pounda kadar yatırımda bulunmaya yetkilisin. Daha fazlasını isterse, bize başvurursun. Biz de gereken parayı sağlarız, ama paran olduğunu kanıtlayan banka defterini ona göstermelisin."

"Defter yanımda." Harry karton kaplı küçük defteri onlara geçirdi. Hillgarth rakamları dikkatle inceledi.

"Bu oldukça yüklü bir nakit."

"Ailemin bıraktığı para yirmi bir yaşımı doldurduğumda bana teslim edildi. Fazla bir harcama da yapmıyorum."

"Biraz yaşamak fırsatını kaçırmamalısın. Ben senin yaşındayken Bolivya'da bir kalay madenini yönetiyordum, o sıralar beş bin poundum olması için neler yapmazdım."

"Brett'in parasını harcamaması isabet olmuş," diye lafa karıştı Tolhurst. "Londra sahte banka defterlerinden kesinlikle hoşlanmaz."

Hillgarth'ın iri kahverengi gözleri hâlâ Harry'nin üstündeydi. Onlara Enrique'den bahsetmediğini hatırlayarak biraz huzursuzluk duydu, ama bunun ne zararı olabilirdi ki?

"Maestre, Prado'ya gittiğinizden beri aramadığın için kızının kırıldığını anlattı bana," dedi Hillgarth.

Harry kısa bir duraklamadan sonra karşılık verdi. "Doğrusunu isterseniz onu tekrar görmemeyi yeğlerim."

Hillgarth bir Gold Flake yaktı ve çakmağının alevinin üzerinden Harry'yi incelemeyi sürdürdü. "O çok hoş ve küçük bir *señorita*. Doğrusu bunu söylemene şaşırdım."

"O daha çocuk sayılır."

"Yazık. Böyle bir ilişki bize diplomatik açıdan yararlı olabilirdi."

Harry yanıtlamadı. Sandy ve Barbara'ya zaten yalan söylüyordu, bu kadarı yetmez miydi. Aldatmaca yumağına bir de Milagros'u mu katacaktı?

"İdeal bir ajan olduğunu itiraf etmeliyim, Brett" dedi düşünceli bir tavırla Hillgarth. "Aşırı dürüstsün. Kadınların peşinden koşmuyor ve parayla ilgilenmiyorsun. Hatta fazla içmiyorsun bile, değil mi?"

"Geçen gece bir iki kadeh yuvarladık," dedi Tolhurst.

"Ne var ki çoğu ajan baştan çıkarılabilir. Yalnızca heyecan dahi olsa, hep bir şeyler isterler. Ama senin o tarakta bezin yok, ha?"

"Bu işi vatanım için yapıyorum," dedi Harry. Oldukça katı ve kendini beğenmiş göründüğünün farkındaydı, ama buna aldırmadı. "Bana böylece savaşa katkı sağlayacağım söylendi. Bu da bir tür askerlik yapmak sayılırmış."

Hillgarth evet anlamında başını yavaşça salladı. "Pekâlâ, vatana bağlılık güzel şey." Şöyle bir düşündü. "Vatanına bağlılığın uğruna ne yapabilirsin?"

Harry durakladı, ama Hillgarth'm küçümser tavrı onu kızdırmış ve cesaretlendirmişti. "Bilemem, efendim. Sanırım, bu benden ne istendiğine bağlı."

Hillgarth aynı tavırla başını salladı. "Demek yapabileceklerinin sınırları var?"

"Her şey benden ne istendiğine bağlı," diye tekrarladı Harry.

"Forsyth'ın bu tür sınırları olduğundan şüpheliyim. Ne dersin?"

"Sandy insana yalnızca o kişinin görmesini istediklerini gösterir. Yoksa neler yapabileceğini gerçekten bilmiyorum." Kısa bir an sustu. "Herhalde her şeyi yapabilir." Tıpkı sizin gibi diye içinden geçirdi.

"Bakalım, göreceğiz." Hillgarth arkasına yaslandı. "Bugünlük neler önerdiğini gör, önerdiklerini kabul et ve gelip rapor ver."

"Sen yine de hemen evet deme, Harry," diye ekledi Tolhurst. "Şüphe duyuyormuş gibi bir tavır sergile, paran için endişelenirmiş gibi davran. Evet demeden önce her şeyi bilmen gerektiğini belirt."

"Evet," diye araya giren Hillgarth da aynı fikirdeydi. "Benimsenecek yöntem bu. Böylece sana daha fazlasını açıklar."

Elli yaşlarında, kırışık yüzlü, kır saçları topuz şeklinde toplanmış, tıknaz ve tombul bir kadın kapıya geldi. "Evet?"

"Señor Forsyth'le randevum var. Adım Brett."

Kadın Harry'yi dar bir merdivenden küçük bir ofise çıkardı. Yıpranmış bir yazı masasının üstünde bir daktilo duruyordu. Kadının bir kapıyı vurması üzerine Sandy gülümseyerek dışarı çıktı. Üstünde ince çizgili bir takım elbise, göğüs cebinde kırmızı bir mendil vardı.

"Harry! Nuevas Iniciativas'a hoş geldin." Sekretere gülümsedi ve kadın beklenmedik bir şekilde kızardı. "Maria'yla tanıştığınızı görüyorum. Kendisi Madrid'in en iyi çayını yapar. Bize iki çay ve iki kahve getiriver, Maria." Sekreter aceleyle uzaklaştı.

"İçeri gel," diyen Sandy arkadaşını şaşırtıcı derecede büyük bir odaya aldı. Üstüne haritalar ve kâğıtlar tepeleme yığılmış kocaman bir masa bir duvarı boydan boya katediyordu. Harry masanın üstünde büyük termoslara benzeyen çok sayıda pırıl pırıl metal kutu görerek şaşırdı. Masanın yukarısında duvarda XIX. yüzyıla ait bir tablonun reprodüksiyonu asılıydı. Vahşi bir hayatla kaynayan tropik bir denizdi bu; devasa

sürüngenler kanlı çeneleriyle birbirini paralarken tepelerindeki gökyüzünde pterodaktiller dönüp duruyordu. Karşı tarafta büyük bir meşe yazı masasının arkasında takım elbiseli iki adam oturmuş sigara içiyorlardı.

"Sebastian de Salas'ı elbette tanıyorsun," dedi Sandy.

"*Buenas tardes.*" De Salas ayağa kalktı ve eğilerek selamladığı Harry'nin elini sıktı. Solgun benizli ve ufak tefek diğer adamın üstünde iyi dikilmemiş bir takım elbise vardı. Zarif görünümlü de Salas'ın yanında derbeder bir memura benziyordu.

"Alberto Otero, ekibimizin beynidir." Otero da ayağa kalkıp nemli avucuyla Harry'nin elini kavradı. Gülümsemiyor ve yüzünde bir ifade değişikliği olmaksızın Harry'yi inceliyordu.

"Tabloma dikkat ettiğini görüyorum," dedi Sandy. "Henry de la Beche'in *Kadim Dorsetshire* adlı eseri. İnsanların dinozorları yeni yeni öğrendikleri 1830'da yapılmış."

"Elbette ki tamamen yanlış," diye eleştirdi Otero. "Hayvanlar fazlasıyla abartılmışlar."

"Evet, Alberto. Ama o sevimli İngiltere arazilerinin bir zamanlar devasa sürüngenlerle dolu olduğunu gözlerinin önüne getirdiğinde insanların neler düşündüklerini tahmin edebiliyor musun?" Forsyth gülümseyerek de Salas'ın yanına oturdu. Tam karşılarına oturan Harry, her üçünün de Falanj'ın simgesi olmuş ince bıyıkları olduğunu not etti.

Sandy arkasına yaslanarak kollarını karnının üstünde kavuşturdu. "İşte böyle Harry, senin kârlı bir işe yatırılmayı bekleyen paran, bizim ise biraz daha fazla sermaye gerektiren bir projemiz var. Ancak Alberto eldeki sermaye hakkında biraz daha fazla bilgi edinmeyi istiyor." Göz kırptı. "Bu İspanyollar çok ihtiyatlılar. Çok da haklılar elbette."

"Bankada hatırı sayılır mevduatım var olmasına var, ama tek bir

projeye çok fazla yatırım yapmayı istemem," dedi Harry.

De Salas hak verir gibi başını salladıysa da Otero'nun yüzünde ifade değişikliği olmadı. "Bu paranızın kaynağını sorabilir miyim?" dedi. "Küstahlık etmek istemesem de bunu bilmek zorundayız."

"Çok haklısınız. Bu para ailemin mal varlığından bana kalan miras. Babam ve annem ben daha çocukken öldüler."

"Harry akıllı uslu bir çocuktur. Fazla para harcamaz," dedi Sandy.

"Söz konusu para şimdi nerede?"

"İngiltere'deki bankamda." Harry banka defterini çıkardı. "Buyrun, bakın. Görmek isteyeceğinizi düşündüm."

Otero defteri kontrol etti. "Nakit ihracı kısıtlamalarından ne haber?"

"Harry için geçerli değil," dedi Sandy. "Büyükelçilikte görevli. Öyle değil mi, Harry?"

"Yabancı bir ülkede yatırım yapma yetkim var."

De Salas gülümsedi. "Ve bu ülkede yatırım yapmakta bir sakınca görmüyorsunuz, ha? Ben siyasal durumu düşünüyorum. Son buluşmamızda aramızda bu konuda fikir ayrılığı vardı."

"Ülkemi Almanya'ya karşı destekliyorum. Ama İspanya'yla bir sorunum yok. Bu ülke kendi geleceğini kurmak zorunda. Tıpkı sizin söylediğiniz gibi."

"Özellikle de para kazanmaya elverişli bir yer olduğuna göre, değil mi *señor*?" Sebastian Harry'ye gülümsedi; bir ortaklık ima ettiği kadar küçümseyici bir gülümseyişti bu.

"Peki, ya İspanya savaşa girerse?" diye sordu Otero. "Öyle bir şey, ülkedeki İngiliz yatırımlarını en azından dondurur."

"Bizim büyükelçilikdekiler Franco'nun savaşa girmeyeceğine güveniyorlar," dedi Harry. "Bu güven riske atılmam için bana yeterli görünüyor."

Otero ağır ağır başını salladı. "İstihbaratınız ne dereceye dek güvenli? Yalnızca büyükelçi mi böyle düşünüyor?"

Böyle bir bilginin çok para edeceğini Harry biliyordu. "Ben yalnızca diğer çevirmenlerden duyduklarımı biliyorum. Hiç kuşkusuz ki gizli belgelere ulaşmam olanaksız." Harry sesine küçümser bir anlam kattı. "Hoş, ulaşabilmiş olsaydım da tek kelimesini bile açıklamazdım. Ben zaten herkesin bildiği kadarını biliyorum; İspanyol kuryeler de herhalde o kadarını biliyorlardır."

Sebastian bir elini kaldırdı. "Elbette señor Brett. Merakımı bağışlayın."

"Harry Kralına sadıktır," dedi Sandy gülümseyerek. Otero ona gözlerini kısarak baktı.

"Eğer size bu girişimimizi açıklayacak olursak, bunun aramızda kalacağına dair bize garanti vermelisiniz."

"Elbette."

"Anlatacaklarımızın kulaktan kulağa yayılmasını istemiyoruz, özellikle büyükelçilikte. Oradakiler bu işle ilgilenirler, değil mi?"

"Bunun için bir sebep göremiyorum," dedi Harry safca davranarak. "Bu sadece bir iş girişimi." Yüzüne endişeli bir anlam verdi. "Bunun yasal olmayan bir yanı yok, değil mi?"

Otero gülümsedi. "Kesinlikle hayır, ama fazlasıyla ilgi uyandıracak bir mesele."

"Elbette kimseye bir şey söylemeyeceğim," dedi Harry ve kısa bir duraklamadan sonra ekledi. "Söz veriyorum."

"Barbara'ya bile," diye ekledi Sandy. "Şeref sözü, tamam mı?"

"Tamam."

Sebastian de Salas gülümsedi. "Sandy bize okullu arkadaşlar arasındaki bağdan söz etti. Bu bir şeref kuralı, değil mi?"

"Harry'nin de asla karşı gelmeyeceği bir kural," dedi Sandy.

"Yani lejyondaki askerler arasındaki gibi bir şeref kuralı, ha?"

"Evet," dedi Harry. "Öyle."

Otero Harry'yi bir süre daha inceledikten sonra Sandy'ye döndü. "Peki öyleyse, ama tüm sorumluluk sizin, Forsyth."

"Harry'ye kefilim," dedi Sandy gülümseyerek.

"Ne kadar bir para yatırmayı düşünüyorsunuz?" diye Harry'ye sordu Otero.

"Bu, neyin teklif edileceğine bağlı."

Tam o sırada kapı vuruldu ve Maria bir tepsiyle içeri girdi. Hepsine çaylarını ve kahvelerini koydu. Harry sessizlik arasında ani bir korku hissetti. Koltuk altlarının ter içinde kaldığının farkındaydı. Odadakilerin üçünün de tüm dikkati üstündeyken fikir yürütmek çok zordu. Sekreter odadan çıktı ve arkasından kapıyı usulca kapadı.

"Pekâlâ." Sandy masanın bir çekmecesini açtı. İçi sarı bir tozla dolu küçük bir şişeyi çıkarırken odadaki herkesin gözü onun üstündeydi. Bir kâğıt alıp üstüne tozdan az bir miktarı dikkatle döktü.

"İşte. Bunun ne olduğunu biliyor musun? Haydi, bir incele bakalım."

Harry tozu parmaklarının arasından akıttı. Bunun ne olduğunu bilmesine biliyordu, ama bilmemiş gibi davrandı. "Yağlıymış gibi geliyor."

Otero havlar gibi bir gülüş salıvererek başını salladı. Sandy gülümsedi.

"Altın bu, Harry. İspanyol altını. Buraya uzak olmayan bir alandan. Alberto yıllardan beri oralarda araştırmalar yapıp örnekler topluyordu ve bu bahar en sonunda başardı. İspanya'da küçük altın rezervleri zaten vardı, ama bu büyük. Hem de çok büyük."

Harry altın zerrelerini yine kâğıdın üstüne kaydırdı. "Toprağın için-

den çıkınca altın böyle mi oluyor?" diye sordu.

Otero yerinden kalkıp büyük masanın başına yürüdü. Kutulardan birini yazı masasının başına getirdi ve kapağını çevirerek açtı. Kutu sarımsı turuncu renkli kolayca ufalanan toprak topaklarıyla doluydu.

"Maden cevherinin ilk görünümü bu. Altını ayırmak için cıva ve asit uyguluyorsun. Şu kutuların ikisindeki toplam cevher, gördüğünüz şişedeki kadar altın verir: bu rezervdeki cevherin altın içeriği yüksek. Bu cevherin tek bir yatağının ne kadar altın sağlayacağını tahmin edebilir misiniz? Ya yirmisinin?"

Harry minik altın topaklarını parmağının ucuyla karıştırdı. İşte oldu, diye düşündü. Başardım.

"Bu kutular tahlil için Madencilik Bakanlığı'na gidecek." Sandy de Salas'a döndü. "Dostumuz Sebastian orada çalışıyor, oradaki bağlantımız."

De Salas başını sallayarak onayladı. "İspanya'nın ekonomi politikası sizin de bildiğiniz gibi kendi kendine yeterliliğe dayanıyor, Señor Brett. Maden aramaları da önceliklerimizdendir. Madencilik Bakanlığı umut veren alanların araştırılması için özel şirketlere lisanslar veriyor. İşletilebilir maden yatakları bulunur ve hükümet laboratuvarları da tahlil sonuçlarından hoşnut kalırsa, şirket o madeni işletme lisansı alır."

"Şirket hisselerinin değeri de tırmanır," diye ekledi Sandy.

"Nuevas Iniciativas'ın yaptığı iş bu mu?"

"Evet. Biz üçümüz başlıca hissedarlarız. Madencilik Bakanlığı'nın bir memuru olduğuna göre Sebastian'ın olmaması gerekirdi, ama burada kimse bu tür şeylere aldırmıyor. Ayrıca bazı meslektaşlarını da hisse almaya razı etti."

"Madeniniz onları tatmin ediyor mu?"

"Bazı gecikmeler oldu," diye yanıtladı de Salas. "Yazık ki işin içine

siyaset karışıyor. Badajoz fiyaskosunu duymuş muydunuz?"

"Bu konuda kulağıma bir şeyler gelmişti."

Sandy başını sallayarak onayladı. "Geçen yıl muazzam altın rezervlerinin bulunduğu bildirilmişti, ama orada bir şey olmadığı meydana çıktı. Hem de Generalisimo'nun Noel demecinde İspanya'nın yakında gereksindiği tüm altına kavuşacağını bildirmesinden sonra." Sandy kederli bir tavırla gülümsedi. "Çok utanç vericiydi, tıpkı Franco'nun ottan petrol üretebileceğini iddia eden Avusturyalı bilim adamına sermaye verişi gibi. Generalisimo bu tür başarıları öylesine özlemiş ki her şeye kolay inanır olmuştu. Şimdi de tam tersine fazla ihtiyatlı kesildi. Artık tüm zengin maden rezervi iddialarını titizlikle araştıran bir komite kuruldu. Üstelik bunun üyesi olan kişiler Madencilik Bakanlığı'na politik açıdan karşılar; bizleri Falanj yuvası olarak görüyorlar."

"Ama ülkede gerçekten zengin maden rezervleri varsa bunların işletilmesi herkesin yararına değil mi?"

"Sen öyle zannet, Harry. Öyle zannet," dedi Sandy.

Otero omuzlarını silkti. "Bazı kişiler işleri uzatıyor, her mantıklı müşteriyi tatmin edecek sayıda testin yapılmış olmasına rağmen, yeni testlerin yapılmasını istiyorlar. Madenden alınmış örnekleri hükümetin denetçilerinin karşısında tekrar tekrar sınıyorlar."

"Sana bu raporları gösterebiliriz," dedi Sandy. "Her şeyin kesinlikle aramızda kalması koşuluyla elbette."

"Testlerin yapılmasına karşı değilim," diye devam etti Otero. "Aslında arada geçen süre içinde komşu toprakları inceledim; onların daha büyük potansiyelleri var. Bu bürokratik engelleri aştığımızda ve her şey açığa çıktığında şirkette hissesi olanların hepsi çok zengin olacak. Ama bu işler çok para istiyor, *señor*. Örnekler almak, testleri yapmak, ayrıca göz koyduğumuz komşu bir arazi de var ve fiyatı şimdiki olanaklarımı-

zın çok üstünde."

"Sorun yalnız politikadan kaynaklanmıyor," diye ekledi de Salas. "Komitedeki generaller üst üste testler talep ederek bizi mali açıdan köşeye sıkıştırmak ve madeni başka bir şirkete satmamızı sağlamak istiyorlar. Onların kontrolündeki bir şirkete elbette."

"Her şey eninde sonunda paraya dayanıyor." Sandy kaşlarını kaldırdı. "Örneğin beş yüz pound şu aşamada çok işimize yarayabilirdi. Daha fazla kazı yapılmasını, örnekler hazırlanmasını ve yeni toprakların işletme hakkının satın alınmasını sağlayabilir. Gerçekten maddi olanaklarımızın olduğunu görürlerse, sanırım önümüzdeki engeller ortadan kalkar. O zaman gelsin paralar."

"Beş yüz mü?" dedi Harry. "Bu çok para. Bana spekülasyon gibi görünüyor."

"Hayır, spekülasyon değil." Otero soğuk bir sesle konuşmuştu. "Elimizde maden cevherimizin kalitesini doğrulayan raporlar var."

Harry dudağını büzerek düşünüyormuş gibi davrandı. Kalbi çarpıyor, ama artık korkmuyordu, çünkü başarmak üzere olduğunu sezmekteydi.

"Şu raporlar, konunun yabancısı olan kişiler tarafından da anlaşılabilecek bir dille mi yazılmış?" diye sordu.

"Elbette." De Salas güldü. "Komite tarafından anlaşılması lazım."

"Onları okuman için buraya gelmen gerekiyor," dedi Sandy. "Ofisten dışarı çıkmasını göze alamayız. Ayrıca anlamadığın bölümleri olursa açıklamasını da yaparız."

"Size büyük ayrıcalık tanıdık, Señor Brett," dedi Otero ciddi bir sesle. "Pek az kişinin bu işlerden haberi var."

Harry derin bir soluk aldı. Nasılsa bu işe bulaşmıştı. "Şu madeni görmek isterim. Gözü kapalı olarak bu işe atılmak istemiyorum."

Otero başını iki yana salladı. "Madenin yeri sır niteliğinde *señor*. Bu aşamada daha fazlasını açıklamaya hazır değilim."

"Ama hükümet madenin yerini mutlaka biliyordur."

"Evet, Harry." Sandy'nin sesi birazcık sinirli çıkmıştı. "Gizli tutulması koşuluyla onlara açıklandı."

"İyi, ama ben de bu işin bir parçası olacaksam..." Harry ellerini iki yana açtı.

"Orasını daha konuşacağız." Sandy, de Salas ve Otero'nun arasında bakışını gezdirerek bıyığını sıvazladı. Adamların ikisi de mutsuz görünüyorlardı.

"Pekâlâ," dedi sonunda Harry. Artık daha fazla ısrar etmenin bir anlamı yoktu. Yine de adamları kaygılandırdığına memnundu. Bu, Sandy'nin yüzündeki rahat gülümseyişi silmişti. Ona madenin yerini göstermeyi reddettikleri takdirde bile işe girecekti, ama madenin yerini görmek gerçek bir başarı olurdu.

Derken kapı hafifçe vuruldu. Maria başını içeri doğru uzattığında hâlâ sinirli görünen Sandy başını kaldırıp baktı.

"Ne var?"

"Señora Forsyth geldi, efendim. Kendisi dışarıda."

Sandy elini saçlarında gezdirdi. "Erken geldi. Dinle Harry, bizim bu işi aramızda konuşmamız gerekecek. Niçin Barbara'yı kahve içmeye tek başına götürmüyorsun? Seni sonra ararız."

"Nasıl istersen."

"Tamam, seninle gelip ona bir merhaba diyeyim." Sandy ayağa kalktı, İspanyollar da kalkmışlardı.

"Öyleyse, tekrar görüşmemize kadar hoşça kalın." Sebastian elini sıktı ve arkasından gelen Otero ona yine ters ters bakmaktan geri kalmadı. Sandy onu odadan çıkardığında Barbara, Maria'nın masasının

yanında oturuyordu ve başındaki desenli eşarp yağmurdan sırılsıklam olmuştu. Kadının yüzü soluktu ve kaygılı görünüyordu.

"Merhaba, Harry."

"Erken geldin!" Sandy sinirli bir hareketle kadının başındaki eşarbı işaret etti. "Ve bunu niçin taktın? Yeterince şapkan var."

Arkadaşının ses tonuna şaşan Harry ona hayretle baktı. Harry'nin yüzündeki ifadeyi fark eden Sandy gülümseyerek Barbara'nın kolunu tuttu. "Sevgilim, planımızda bir değişiklik oldu. Şu anda bir toplantıdaydık ve benim bazı arkadaşlarla bir şeyleri daha görüşmem gerekecek. Niçin sen ve Harry konuştuğumuz gibi kahve içmeye gitmiyorsunuz?"

"Pekâlâ, haydi gidelim." Kadın Harry'ye gülümsedi.

"Harry sonra seni eve kadar götürür, olmaz mı Harry? Arkadaşım iyi çocuk. Sana yarın telefon ederim." Harry'ye göz kırptı. "Bakayım, Otero'yu yola getirebilecek miyim?"

Dışarıda hâlâ sıkı ve soğuk bir yağmur yağıyordu. Barbara başındaki eşarba çekidüzen verdi.

"Bunları takmamı istemiyor," diye açıkladı. "Bayağı ve sıradan olduğunu düşünüyor." Yüzünde gergin, soğuk bir gülümseyiş vardı ve Harry kadının yüzünde böyle bir ifade gördüğünü hiç hatırlamıyordu. "Orada ne konuştunuz, yoksa seni de mi çevirdiği dolaplardan birine bulaştırmaya çalışıyor?"

Harry biraz rahatsız şekilde güldü. "Benim için bir yatırım yapma fırsatı varmış."

"Şey, kahve içmeye gitmesek gücenir misin? Eve dönmeyi tercih ederim. Biraz üşüttüm galiba."

"Elbette." Ağır ağır yürümeye başladılar. Harry kadının yüzüne baktı. "Sen iyi misin, Barbara?"

"Hayır, değilim." Kadın derin derin iç çekti. "Öğle yemeğinden sonra buluşmamıza kadar vakit geçirmek için bir sinemaya girdim. Haberleri gösteriyorlardı. Nasıl olduğunu bilirsin: Alman yanlısı propaganda." Barbara yine iç çekti. "Bombardımanlar hakkında 'İngiltere dize getirildi' diye bir bölüm vardı. Birmingham şehir merkezini gösterdiler."

"Üzgünüm. Gösterdikleri çok mu kötüydü?"

"Hem de feci. Şehrin çeşitli bölümleri alevler içindeydi. Son hava akınında onlarca insan ölmüştü ve bu facia sahnelerini zevkle seyrediyorlardı." Birdenbire durdu. "Tanrım! Bayılıyorum galiba."

Harry bir kafe görmek umuduyla etrafına bakındı, ama görünürde bir tane bile yoktu. Karşılarında sadece şehrin büyük kiliselerinden biri yükseliyordu. Barbara'nın koluna girdi. "Haydi gel, içeri girip biraz oturalım." Genç kadına basamakları çıkarttı.

Kilisenin içi soğuk ve karanlıktı, yalnızca altın süslemeleriyle göz alıcı altar ışıklandırılmıştı. Gölgede kalan sıralarda birkaç karaltı büzülmüş halde oturuyor ve içlerinden bazıları yavaşça bir şeyler mırıldanıyordu. Boş bir sıraya oturttuğu genç kadının yanakları gözyaşlardan ıslanmıştı. Barbara gözlüğünü çıkardı ve cebinden bir mendil çekti.

"Üzgünüm," diye mırıldandı.

"Seni anlıyorum. Ben de kuzenim Will'i merak ediyorum."

"Karısı ejderhadan farksız olanı mı?"

"Evet. Ama buraya gelmeden önce onun farklı bir yanını da gördüm. Bir hava akınının ortasında kalmıştık ve de ben onu bir sığınağa kadar götürmek zorundaydım. Çocukları için korkuyordu. Onun çocuklarını sevdiğine emin değildim, ama seviyormuş."

Barbara iç çekti. "Elbette ben de burada bombardımanlar gördüm, İç Savaş sırasında. Ama İngiltere'de olunca iş değişir." Kadın dudağını

ısırdı. "Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, değil mi? Neresi olursa olsun?"

Harry, kadının loş ortamda daha da soluk görünen karamsar yüzüne baktı. "Hayır. Ben de olacağını sanmıyorum."

"İngiltere'de olmalıydım diye düşünüyorum. Bir zamanlar güvende olmayı istiyordum, Bernie'den sonra–" durakladı "–onun gitmesinden sonra. Sandy bana o güven duygusunu sağladı ya da ben öyle sanıyordum. Ama güvende olmak hiçbir yerde mümkün değil, yani artık değil." Yine ara verdi. "Ama artık güvende olmak istediğime bile emin değilim."

Harry kederli bir gülümsedi. "Korkarım, ben hâlâ istiyorum. Bir kahraman değilim. Dürüst olmamı istersen, benim de istediğim eve dönmek ve sakin bir hayat yaşamak."

"Ama öyle yapmayacaksın, değil mi?" Adama gülümsedi. "Öyle yapmak şeref anlayışına ters düşer."

"Garip değil mi, az önce Sandy ile yaptığım konuşmada da bu terim geçmişti. Okul arkadaşları arasındaki dayanışma konusunda. Ama elbette ki bu onun için hiçbir anlam taşımıyordu."

Kısa bir süre konuşmadan oturdular. Bu arada gözleri karanlığa alıştığı için Harry, dua eden karaltıların çoğunun siyahlar içindeki kadınlar olduğunu gördü. Bazıları başlarını siyah bir kumaş parçasıyla örtmüştü. Barbara, yandaki şapellerin birindeki çarmıha gerilmiş ve yaralarından kırmızı boyalar akan İsa figürüne baktı.

"Ne biçim din bu," dedi Barbara, acı bir sesle. "Kan ve işkence, İspanyolların sonunda birbirlerini katletmelerine şaşırmamalı. Din bir âfet. Sandy en azından bunda haklı."

"Ben en azından dinin insanların aşırılıklarını kontrol altında tuttuğunu zannederdim."

Barbara acı acı güldü. "Burada tam tersini yapıyor. Ve sanırım da hep böyle yaptı." Kadın yeniden gözlüğünü taktı. "Bernie'nin dost olduğu o aileyi hatırlıyor musun? Mera'ları."

"Evet, Pedro Mera'yla ilk tanıştığında onun yanındaydım. Hatta bu gelişimde acaba evlerini bulabilir miyim diye o semte gittim." Harry kısa bir duraklama geçirdi. Carabanchel'de ne bulduğunu Barbara'ya söylemek istemiyordu.

"Gittin demek?"

"Evet. Yoksa sen onları gördün mü?" Harry ümitlenmişti.

Barbara dudaklarını sıktı. "Kiliseye bağlı yetimhanede gönüllü olarak çalıştığımı biliyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Cehennemden farksız bir yer. Çocuklara hayvan gibi davranıyorlar. Pedro ve Inés'in küçük kızı Carmela iki gün önce oraya getirildi. Yabanıl bir hayvan gibi yaşarken bulunmuş. Öyle sanıyorum ki diğerleri ölmüş."

"Aman Tanrım." Harry, İngilizce kelimeler öğretmeye çalıştığı sırada ona büyük adammış gibi ciddi gözlerle bakan küçük kızı anımsamıştı. Komünistlerin faşistleri kovalamasını onunla birlikte seyreden ağabeyi Antonio'yu, açık sözlü baba Pedro'yu, yorulmak bilmez anne Inés'i. "Hepsi mi?"

"Sanırım." Çantasını açtı ve içinden ortası dikilmiş yırtık pırtık küçük yünlü eşeği çıkardı. "Benimle birlikte çalışan yaşlı cadı bunu çocuğun elinden almak isterken yırtıp parçaladı. Sanırım Carmela'nın elinde kalan son şeydi. Onu onaracağıma söz vermiştim, ama sabahleyin vermeye gittiğimde kızın sürekli kaçmaya çalıştığını ve o yüzden inatçı çocuklara mahsus özel bir yurda nakledildiğini söylediler. Bunun ne anlama geldiğini bilirsin. Yetimhanenin başındaki rahibe Inmaculata

bana yurdun yerini açıklamak istemedi, bunun beni ilgilendiren bir mesele olmadığını söyledi." Kadının sesinde acı bir umutsuzluk vardı.

"Neresi olduğunu öğrenemez misin?"

"Nasıl yapabilirim ki? Bana söylememekte direniyorlar." Genç kadın sesini yükseltmişti, ama sonra içini çekti. "Ne yapacağımı biliyorum: eşek Fernandito'yu İsa'ya bir armağan olarak bırakacağım. Belki o zaman Carmela'yı korur. Belki." Barbara yerinden kalkıp yan şapelin parmaklığına doğru yürüdü. Oyuncağı öfkeyle haçın önündeki çiçeklerin üstüne fırlattı, sonra dönüp Harry'nin yanına oturdu.

"Manastırdaki işime dönmeyeceğim. Bu Sandy'nin hoşuna gitmeyecek, ama sineye çekmek zorunda."

"Seninle Sandy," Harry tereddüt etti, "aranız iyi mi?"

Kadının gülümsemesi kederliydi. "Bırakalım bunu Harry." Ürperdi. "Haydi gel, bu mezar gibi yerden çıkalım."

Yüzünde ciddi bir ifadeyle kadına baktı. "Dinle Barbara, olur ya bir yardıma, nasıl bir yardım olursa olsun, ihtiyaç duyarsan, her zaman için bana gelebilirsin."

Barbara onun eline dokundu. Yanlarından geçen yaşlı bir kadın bu jesti onaylamıyormuş gibi dilini şaklattı.

"Teşekkür ederim, Harry. Ben iyiyim. Sadece kötü bir gün geçirdim." Harry yaşlı kadının bir papazın kolunu tutup onları işaret ettiğini gördü. "Haydi gel," dedi Barbara. "Yoksa kutsal mekânda ahlaksızlıktan tutuklayacaklar bizi."

Barbara dışarı çıktıklarında başının bir an dönmesinden dolayı kendi kendine kızdı. Güçlü kalması gerekiyordu.

Kiliseden çıktıktan sonra Harry'nin onu bir kafeye götürmesine ses çıkarmadı. Franco'nun savaşa girmesi hakkında son günlerde büyükel-

çilikte neler söylendiğini sordu. Adam da ona Franco'nun Hitler'le buluşmasının iyi sonuç vermediğini düşündüklerini söyledi. Bu da bir teselliydi.

Eve dönünce çay yaptı ve bir yandan düşünüp sigara içerek tek başına mutfakta oturdu. Pilar'ın o öğleden sonra izinli olmasına sevindi, çünkü kızın yanında kendini rahat hissedemiyordu. O sırada hava raporu verildi; spiker Madrid'te havanın daha da soğuyacağını ve Guadarrama Dağları'na kar yağacağını söylüyordu. Barbara yağmurun kırbaçladığı bahçeye bakarken, bunun Cuenca'da da kar yağışı anlamına geldiğini düşündü. Yani Luis'in kardeşinin izne çıkmasını beklemekten başka çare yoktu. Sonra yine Harry'yi düşündü. Ona Bernie'den bahsedebilmeyi isterdi; adamın eski arkadaşının öldüğünü düşünmeye devam etmesinden nefret ediyor ve ona gerçeği söylemeye can atıyordu, ama o aynı zamanda Sandy'nin de arkadaşıydı ve kendisinin yapmayı düşündüğü şey yasalara aykırıydı. Güvenli değildi bu, birine açılmak da güvenli değildi.

Bir süre sonra salona geçerek Rahibe Inmaculata'ya bir mektup yazdı, evdeki görevlerinin yetimhanede çalışmaya devam etmesine imkân vermediğini soğuk ve nazik bir dille bildirdi. Mektubu bitirdiğinde Sandy içeri girdi. Yorgun görünüyordu ve evrak çantasını elinden bırakırken gülümsedi. Çanta sanki içinde metal bir şey varmış gibi tıngırdadı. Adam gelip elini kadının omzuna dayadı.

"Nasılsın sevgilim? Dinle, ofiste ters davrandığım için üzgünüm. Çok yorucu bir gün geçirdim. Son bir saattir Yahudi Komitesi'ndeydim." Uzanıp Barbara'yı ensesinden öptü. Eskiden olsa bu jest onu zevkten titretirdi, ama şimdi sadece erkeğin bıyığının gıdıkladığını hissediyordu. Kendini geri çekti. Sandy kaşlarını çattı.

"Ne oluyor? Üzgün olduğumu söyledim."

"Ben de kötü bir gün geçirdim."

"Kime yazıyordun?"

"Rahibe Inmaculata'ya artık yetimhaneye gelmeyeceğimi bildirdim. O çocuklara nasıl davranıldığını görmeye katlanamıyorum."

"Umarım mektupta bundan bahsetmedin, değil mi?"

"Hayır, Sandy, evdeki görevlerimi öne sürdüm. Merak etme, *marquesa* ile bir tatsızlık çıkmaz."

Sandy geri çekildi. "Bu kadar huysuzlanmana gerek yok."

Kadın derin bir soluk aldı. "Üzgünüm."

"Şimdi bütün gün ne yapacaksın? Bir uğraşa ihtiyacın var."

Bernie'yi kamptan çıkarıp kaçırmama kadar bir aya ihtiyacım var, diye düşündü. "Bilmiyorum. Belki mültecilerle ilgili olarak sana yardım edebilirim. Hani şu Yahudilerle ilgili."

Sandy viskisinden bir yudum aldı ve sonra olmaz anlamında başını salladı. "İçlerinden bazılarıyla tanıştım. Geleneklerine fazlasıyla bağlı insanlar. Ne yapacaklarının kadınlar tarafından söylenmesinden hiç hoşlanmayacaklardır."

"Onların meslek sahibi kültürlü insanlar olduğunu sanırdım."

"Yine de bazıları geleneklerine çok bağlı." Sandy konuyu değiştirdi. "Harry sana neler anlattı? Neler yapıyormuş?"

"Savaştan bahsettik. Franco'nun savaşa gireceğine ihtimal vermiyor."

"Evet, bana da öyle dedi. Biliyor musun, iş konusunda oldukça açıkgöz." Aklına bir şey gelmiş gibi gülümsedi. "Ondan bu kadarını ummazdım." Yine genç kadına baktı. "Biliyor musun, tatlım, bence yetimhane işinde hata yapıyorsun. Onların yolundan gitmen gerekir. Roma'dayken Romalıların yaptığı gibi yap derler. Hep öyle demişimdir."

"Evet, biliyorum. Ama oraya dönmeyeceğim, Sandy. O çocukların

gördükleri muamelenin bir parçası olamam." Kendisi her şeyin normal bir seyir izlemesine çalıştığı halde, adam niçin son zamanlarda onu hep kışkırtıyordu? Yolunda gitmeyen bir şey olduğunu onun da fark ettiğine emindi. Artık sevişmekten bile kaçıyor ve adam ısrar ederek onu razı ettiği zamanlardaysa zevk alıyormuş numarası yapmayı beceremiyordu.

"O çocuklar vahşileşmiş," dedi Sandy. "Sen de söyledin bunu. Onların disipline ihtiyaçları var, oyuncak hayvanlara değil."

"Aman Tanrım, bazen göğsünde kalp yerine bir taş olduğuna inanacağım geliyor, Sandy." Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz hata ettiğini anladı.

Sandy hiddetten kıpkırmızı oldu ve yumruklarını sıkarak ona doğru bir adım attı. Barbara'nın kalbi çarpmaya başladı. Kendisine karşı gelindiğinde Sandy'nin zalim ve berbat biri olabileceğini biliyordu, ama şimdiye dek kendisine şiddet gösterebileceğini düşünmemişti. Derin bir soluk aldı. Sandy de kendini frenleyip soğuk bir tavırla konuştu.

"Seni ben toparladım," dedi adam. "Sakın bunu unutma. Seni ilk tanıdığımda yıkıntıdan farksızdın, çünkü önem verdiğin tek şey insanların senin hakkında ne düşündükleriydi. Kalbinin olması gereken yerde de yalnızca duygusal bir bulamaç var." Adam öfkeyle bakarken Barbara, onun kendisinden oldum olası ne istediğini, ilişkilerinin tâ başından beri ne olduğunu ilk kez açıkça gördü. Sandy'nin istediği kontrol etmek ve gücünü hissettirmekti.

Genç kadın oturduğu yerden kalkıp odayı terk etti.

27

Barbara'dan ayrıldıktan sonra eve dönen Harry iki mektup buldu. Biri Sandy'den gelen ve elle karalanmış bir nottu. Otero ve de Salas'ı ona madeni gezdirmeye razı ettiğini, üç gün sonra, pazar günü erkenden almaya geleceğini ve oraya gideceklerini söylüyordu. Dediğine göre yalnızca birkaç saatlik bir yolculuktu.

Harry diğer mektubu açtı. Adres tanımadığı küçük harfli, ama düzgün bir yazıyla yazılmıştı. Sofia'dan geliyordu. Zarfın içinde şehir merkezindeki bir doktorun tedavi ve ilaç masraflarını içeren faturayla İspanyolca yazılmış bir mektup vardı.

Sevgili Señor Brett,

Size doktorun faturasını yolluyorum. Ücretinin makul olduğunu biliyorum. Enrique çok daha iyi. Yakında tekrar çalışmaya başlayacak, bizim de durumumuz düzelecek. O ve annem de size teşekkürlerini bildiriyorlar. Siz Enrique'nin hayatını kurtardınız, biz de yaptığınız bu iyiliği hiç unutmayacağız.

Mektubun resmi dili ve kısacık oluşu Harry'yi hayal kırıklığına uğratmıştı. Kâğıdı parmaklarının arasında bir iki kere evirip çevirdikten sonra bir yanıt yazdı.

Enrique'nin daha iyi olmasına çok sevindim, doktorun ücretini de yarın sabah ödeyeceğim. Makbuzu size vermek ve bir kahve ısmarlamak için sizinle buluşmak isterim. Sohbetimizden çok keyif almıştım; burada pek az İspanyol'la dostça ilişkiler içindeyim. Gelebilmenizi ümit ederim.

Harry iki gün sonra Puerta del Sol yakınında bildiği bir kafede bu-

luşmalarını önermişti. Sofia'nın erken işe başladığını bildiği için saat altıda buluşacaklardı.

Harry zarfı kapadı. Onu evden çıktığında postalayacaktı. Makbuzun bir bahane olduğunu herhalde Sofia da anlayacaktı. Sonuçta cevap verecek veya vermeyecekti. Telefonun yanına gidip elçiliğin numarasını çevirdi. Resepsiyon memuruna meyve alımıyla ilgili basın açıklaması için gelmek istediğinin Bay Tolhurst'e bildirilmesini istedi. Sandy ile ilgili bir haberi olduğu zamanlar için kararlaştırdıkları şifreydi bu. Önceleri bu şifrelerin aptalca olduğunu düşünmüş, ama sonra telefonların dinlenmesi yüzünden bunların gerekli olduğunu anlamıştı.

Resepsiyon memuru geri gelerek hemen uğradığı takdirde Bay Tolhurst'ün uygun olacağını bildirdi. Buna hiç şaşırmadı, çünkü Tolly birçok akşamını büyükelçilikte geçiriyordu. Paltosunu aldı ve tekrar sokağa çıktı.

Olanları anlattığında Tolhurst çok sevindi ve öğrendiklerini Hillgarth'a aktaracağını söyledi; şu anda bir toplantıdaydı, ama bu haberi kesinlikle duymak isteyecekti. Tolhurst birkaç dakika sonra ağzı kulaklarına vararak odasına döndü.

"Yüzbaşı çok sevindi. Madende altın çoksa, Yüzbaşı doğru Churchill'e gidecek ve o da altınla satın alabilecekleri gıda maddelerini azaltmak için ablukanın daha da sıkı tutulmasını emredecek." Tolhurst ellerini ovuşturuyordu.

"Sir Sam bütün bunlara ne diyecek?"

"Churchill için önemli olan Yüzbaşı'nın ne söyleyeceği." Başbakanın adını tekrarlarken Tolhurst'ün sevinci yüzünden okunuyordu.

"Ablukanın niçin sıkılaştırıldığını merak edeceklerdir."

"Herhalde onlara söyleriz. Bizden hiçbir şeyi gizleyemeyeceklerini anlatmak için. Falanj nasıl da düş kırıklığına uğrayacak. Daha sıkı bir

politikamız olmasının gerektiğini söyleyen sendin, Harry. Bu gidişle istediğimizin olması mümkün."

Harry düşünceli bir yüzle başını sallayarak onayladı. "Bu Sandy'yi zor durumda bırakır. Hatta başı ciddi şekilde derde girebilir." Harry görevine bu denli yoğunlaşması nedeniyle Sandy'nin başına neler gelebileceğini hiç düşünmediğini anladı. Suçluluk hissi duydu.

Tolhurst göz kırptı. "Gerekmeyebilir. Yüzbaşının da bir düşündüğü var."

"Ne?" Harry bir an düşündü. "Yoksa gidip Sandy'yi de mi bu oyunun parçası olması için kandıracaksınız?"

Tolhurst başını iki yana salladı. "Şimdilik bir şey diyemem." Yüzüne çok bilmiş bir gülümseme yayıldı ve bu sırıtışları Harry'nin sinirine dokunuyordu. "Bu arada, diğer işten, Aziz George Şövalyeleri'nden kimseye bahsetmedin, değil mi?"

"Elbette bahsetmedim."

"Çeneni tutman çok önemli."

"Biliyorum."

Harry ertesi sabah büyükelçilik sekreterlerinden birine eşlik ederek bir başka tercümanlık görevi için Maestre'nin yanına yollandı; gözden geçirilmesi gereken başka belgeler vardı. Falanj'ın genç tercümanı yine oradaydı ve Maestre'nin İngilizce bilmediği oyununu bir kez daha tekrarlamak zorunda kaldılar. İspanyol generalin belirgin bir şekilde soğuk ve mesafeli davrandığı Harry, Hillgarth'ın haklı olduğunu fark etti. Milagros'u tekrar aramamasına gücendikleri belliydi, ama sırf casusları sevindirmek için genç kızla arasında bir şeyler olduğu numarasına başvuramazdı. Günlerden cuma oluşuna ve hafta sonunun geldiğine seviniyordu. Eve döndüğünde paspasın üstünde Sofia'dan bir pusula bul-

du: Ertesi akşam onunla buluşmayı kabul ettiğine dair bir iki satırdı ve Harry kalbinin sevinçle dolmasına kendi de şaşırdı.

Kafe aydınlık, modern ve küçük bir yerdi. Tezgâhın arkasındaki duvarda Franco'nun resmi olmasa Avrupa'nın herhangi bir yerinde olabilirdi. Gerçi biraz erken gelmişti, ama Sofia ondan da önce gelerek kafenin arkalarındaki bir masada önünde bir fincan kahveyle oturuyordu. Enrique'yi apartmana götürdüğü gün üstünde olan uzun siyah mantoyu giymişti ve Harry parlak ışıkların altında kumaşın biraz yıpranmış göründüğüne dikkat etti. Sofia'nın çekici yüzü makyajsız ve soluktu. Bu şekilde daha genç ve kırılgan görünüyordu. Harry yaklaşırken gülümsiyerek başını kaldırdı.

"Umarım sizi fazla bekletmedim," dedi.

"Ben erken geldim. Siz tam zamanında geldiniz." Gülümsemesinde bir farklılık vardı. Samimi ve dostçaydı, ama aynı zamanda biraz bilmişlik yansıtıyordu.

"Size taze bir kahve getirteyim."

Harry kahveleri getirdi.

"Enrique çok daha iyi," dedi kız, tam oturduğu sırada. "Gelecek hafta iş aramaya çıkacak."

Harry gibi gülümsedi. "Herhalde farklı türden bir iş."

"Evet. Eğer bulabilirse vasıfsız işçilik türünden bir şey."

"O hastayken bakanlık para yardımında bulundu mu?"

Sofia'nın gülümseyişi katılaştı. "Hayır."

"Makbuz yanımda." Harry kliniğe uğramış ve söylediği gibi doktorun faturasını ödemişti.

"Teşekkür ederim." Sofia kâğıdı dikkatle katlayıp cebine koydu.

"Başka sorunları olursa seve seve yardım ederim."

"Artık işlerini yoluna koyacaktır."

"Buna sevindim."

"Mektubumda da belirttiğim gibi onun hayatını kurtardınız. Size sonuna kadar minnettar olacağız."

"Üstünde durmaya değmez."

Harry gülümsedi, ama söyleyecek bir şey bulamayıp sustu.

Sofia birden kaşlarını kaldırarak sordu. "Yerine başka birini koydular mı?"

"Tanrı'ya şükür hayır. Beni rahat bıraktılar. Eninde sonunda o kadar önemli biri değilim. Bir çevirmenim sadece."

Kız bir sigara yaktı, sonra arkasına yaslanarak adamı inceledi. Bakışında merak vardı, ama husumet veya şüphe sezilmiyordu. Evinin dışındayken çok daha rahattı.

"İngiltere'ye dönecek misiniz? Yani Noel için."

"Noel." Harry güldü. "Hiç düşünmemiştim."

"Altı hafta kaldı. Yanılmıyorsam, Noel'i İngiltere'de çok tantanalı şekilde kutluyorsunuz."

"Evet. Ama eve döneceğimden şüpheliyim. Elçilikte bütün çalışanlara ihtiyaçları var. Bilirsiniz işte. Diplomatlık hayatı." Harry kızın İngiltere'deki Noeller hakkında nereden bilgi sahibi olduğunu merak etti. Belki de İç Savaş sırasında tanıdığı Leeds'li delikanlı anlatmıştı. Onun Sofia'nın âşığı olup olmadığını merak etti. Kız kaç yaşındaydı acaba? Yirmi beş? Yirmi altı?

"Öyleyse Noel'i ailenizle birlikte geçiremeyeceksiniz."

"Annem ve babam öldüler."

"Üzüldüm."

"Babam I. Dünya Savaşı'nda öldü. Annem de savaşın ardından patlak veren grip salgınının kurbanlarından."

Sofia içini çekti. "Evet. İspanya I. Dünya Savaşı'na katılmamıştı.

Ama sonraki salgın bizleri de vurdu. İnsanın hem annesini hem de babasını kaybetmesi çok acı olmalı."

"Teyzelerim, bir amcam ve bir kuzenim var. O, memlekette olan bitenleri bana haber veriyor."

"Hava akınlarını mı?"

"Evet. Oldukça şiddetliler, ama buradaki propagandanın büyüttüğü kadar değil." Harry bu sözleri üzerine kızın endişeyle etrafına bakındığını görerek casuslarla dolu ve ağızlarından çıkan her söze dikkat etmeleri gereken bir memlekette olduklarını unuttuğu için kendine küfretti. "Üzgünüm," dedi.

Genç kızın yüzünde yine o alaycı gülümseme belirdi. Garip bir çekiciliği vardı. "Etrafımızda bizi duyabilecek kimse yok. Özellikle kafenin arkalarında bir yer seçtim."

"Anlıyorum."

"Peki, ülkenizde başka bir yakınınız yok mu?" diye sordu Sofia. "Eşiniz falan?"

Genç kızın açıksözlülüğü Harry'yi bir an şaşırttı. "Hayır. Kesinlikle öyle biri yok."

"Sorduğum için bağışlayın. Size fazla cüretkârca görünmüştür. Bunun, İspanyol kadınlarının sormak âdetinde olmadıkları bir soru olduğunu düşünmüşsünüzdür."

"Açıksözlülüğün sakıncası yok bence." Harry, kızın iri kahverengi gözlerinin içine baktı. "Hatta büyükelçilikteki davranışlardan sonra insanı rahatlatıyor. Birkaç hafta önce hükümetin bir bakanının verdiği bir partiye gitmiştim; kızının on sekizinci yaş gününü kutlamak içindi. Oradaki resmiyet boğucuydu. Zavallı kızcağız," diye ekledi.

Sofia sigarasından bir duman bulutu üfledi. "Ben farklı gelenekleri olan bir çevreden geliyorum."

"Öyle mi?"

"Bizimkisi Cumhuriyetçi geleneği. Babam ve daha öncesinde ailesi Cumhuriyetçiydiler. Zengin yabancılar İspanya denilince eski kiliseleri, boğa güreşlerini ve başları dantel mantillalarla örtülü kadınları gözlerinde canlandırıyor, ama burada çok farklı bir gelenek de var. Benim ailemde kadınların erkeklerle eşit olmaları gerektiğine inanıyoruz. Ben herhangi bir erkeğe eşit olduğumu düşünmek üzere yetiştirildim. En azından annem tarafından, babamın bazı modası geçmiş inanışları vardı. Ama en azından bazen onlardan utanırdı."

"İşi neydi?"

"Bir depoda çalışıyordu. Az bir para uğruna uzun saatler çalışırdı. Aynen benim yaptığım gibi."

"1931'de buradayken tanıdığım aile de aynı geleneğin bir parçasıydı sanırım. Ama ben o gözle bakmıyordum." Böyle derken Barbara'nın anlattıklarını, Carmela'yı ve eşeğini düşünüyordu.

"Onları seviyordunuz," dedi Sofia.

"Evet. İyi insanlardı." Harry gülümsedi. "Sizin aileniz de Sosyalist miydi?"

Kız hayır anlamında başını salladı. "Dostlarımızın arasında Sosyalistler vardı. Anarşistler ve Solcu Cumhuriyetçiler de. Herkes bir partiye katılmıyordu. Partiler komünist ve anarşist cennetlerinden söz ediyorlardı, ama çoğu insanın istedikleri barış, huzur, sofralarında ekmek ve özsaygıydı. Öyle değil midir?"

"Evet."

Kız erkeğe dikkatle baktı. "Cumhuriyet gelince durumun bizim gibi insanlar için ne anlama geldiğini bilemezsiniz. Birdenbire *önem kazanmıştık*. Tıp fakültesinde bir yer buldum. Aynı zamanda bir barda çalışmak zorundaydım, ama herkes o kadar umutla doluydu ki. En sonunda

değişiklik ve insan gibi yaşama fırsatı geliyordu." Genç kız birden gülümsedi. "Üzgünüm, Señor Brett, bazen çenemi tutamıyorum işte. O günlerden söz etmek fırsatını her zaman bulamıyorum."

"Üzülmeyin. Bu, anlamama yardım ediyor."

"Neyi anlamaya?"

"İspanya'yı." Harry kısa bir duraklamadan sonra ekledi. "Seni!"

Kız bakışını masaya çevirdi, sigara paketine uzanıp bir tane daha yaktı. Tekrar başını kaldırdığında bakışlarında kararsızlık okunuyordu.

"Belki İspanya'yı planladığınızdan daha önce terk etmeniz gerekecek. Yani Franco savaşa girerse."

"Girmemesini diliyoruz."

"Herkes, bu savaşın dışında kalması için İngiltere'nin Franco'ya her istediğini vereceğini söylüyor. O zaman biz ne olacağız?"

Harry derin bir iç geçirdi. "Amirlerim, İspanya'yı savaşın dışında tutmak için ne yapmamız gerekiyorsa yapmamızı söyleyecektir, ama gururlanmamızı gerektirecek bir şey de yapmadık."

Sofia birdenbire umulmadık şekilde gülümsedi. "Oh üzgünüm, öyle mahzun görünüyorsunuz ki. Bize yardımcı olmak için ne kadar çok şey yaptınız, ben ise sizinle tartışıyorum. Çok üzgünüm."

"Üzülmeyin. Size bir kahve daha getirebilir miyim?"

Sofia başını hayır anlamında salladı. "Korkarım, dönmek zorundayım. Annem ve Paco beni bekliyor. Yiyecek almalı ve biraz da zeytinyağı aramalıyım."

Harry tereddüt etti. Akşam gazetesinde bir ilan görmüş ve bu akşam işler aksi gitmediği takdirde, onu davet etmeye karar vermişti. "Tiyatro sever misiniz?" diye damdan düşer gibi sordu. Kız bir an şaşkın halde baktı. "Üzgünüm," diye devam etti Harry. "Yarın gece Zara tiyatrosunda *Macbeth* oynanacak. Acaba gitmek ister miydiniz diye düşündüm.

Bu oyunu İspanyolca olarak da görmek isterim."

Sofia tereddüt etti. Erkeğe o iri kahverengi gözleriyle baktı. "Teşekkür ederim, *señor*, ama kabul edemeyeceğim."

"Çok yazık," dedi Harry. "Demek istediğim, arkadaş olmamızı isterim. Hiç İspanyol arkadaşım yok."

Sofia güldü, ama yine ısrarla başını salladı. "*Señor*, sizinle konuşmaktan zevk aldım, ama farklı dünyalarda yaşıyoruz."

"O kadar mı farklıyız? Yoksa ben çok mu burjuvayım?"

"Zara'ya herkes en iyi giysileriyle gelecektir. Benim onlar gibi giyinme olanağım yok." Genç kız iç çekerek erkeğe baktı. "Birkaç yıl önce bu gibi ayrıntıları aklıma bile getirmezdim."

Harry gülümsedi. "Eee, o zaman?"

"İşimi görecek bir elbisem var galiba."

"Öyleyse lütfen gelin."

Sofia gülümsedi. "Peki, Señor Brett." Genç kız kızardı. "Ama arkadaş olarak, değil mi?"

28

Son hafta çok yağmur yağmıştı, sulu kara dönüşen soğuk bir yağmur. Mahkûmlar taşocağı yolunda yapışkan bir kırmızı çamurun içine bata çıka ilerliyorlardı; uzaklardaki dağların kar sınırı da her gün biraz daha aşağı iniyordu.

O sabah hava soğuk ve nemliydi. Çalışma ekibi taşocağının başında sıra halinde duruyor, adamlar ısınmak için ayaklarını hızla yere vururken orduya bağlı iki lağımcı altı metrelik kaya yüzünü boylu boyunca kateden bir çatlağın içine dikkatle dinamit çubukları yerleştiriyordu. İzinden dönen Çavuş Molina, patlayıcıları Cuenca'dan getiren kamyonun şoförüyle konuşuyordu.

Bernie Agustin'i düşündü. Birkaç gün önce izne çıkmıştı. Sabahki yoklama sırasında kamptan ayrılmıştı; Bernie onun omuzuna attığı yol çantasıyla birlikte avludan geçtiğini görmüştü. Agustin onunla bir an göz göze gelmiş, ama sonra başını hızla öbür yana çevirmişti. Kapı açılmış, adam Cuenca'ya giden yolda uzaklaşmıştı.

"Bu çok büyük bir yükleme," diye homurdandı Pablo. Bernie'nin komünist arkadaşı şimdi onunla aynı çalışma ekibindeydi. Asturias'lı eski bir madenciydi ve patlayıcılar hakkında enikonu bilgi sahibiydi. "Biraz geride durmalıyız. Taş parçaları birazdan etrafta uçuşacak."

"Patlayıcı yerleştirmeyi sana bırakmalılardı, *amigo*."

"Onları kamyonlarının altına yerleştirmemden korkmuşlardır. 1936'da Oviedo'da yaptığımız gibi."

"Şu patlayıcıları bir elimize geçirebilsek, ne dersin Vicente?"

"Evet." Avukat bir kayanın üstünde onların yanına yığılmıştı. O sa-

bah belgelerin hazırlanmasında Molina'ya yardımcı olmuştu. Yeteneklerinin ötesindeki bir mevkiye atanmış tombul ve tembel Molina, doğru dürüst yazı yazmayı bile beceremediğinden avukat onun için Tanrı'nın bir nimeti olmuştu. Patlayıcılar yerleştirilirken beklemek üzere ötekilerin yanına gönderilmiş olan Vicente başını avuçlarının arasına almıştı. Burnundaki akıntı durmuş, ama zehir sanki sinüslerinin içinde hapsolmuştu. Burnundan soluk alamıyor, sümkürmek veya yutmak ona acı veriyordu.

"Geri çekilin! Daha öteye, daha öteye!" diye bağırdı Molina. Lağımcılar kamyona doğru koşarlarken ekip de arkaya çekildi. Molina ve şoför ise kamyonun arkasına kapağı attılar.

Boğuk bir patlama oldu, Bernie de kendi içine büzüldü, fakat havada parçalar uçuşmadı. Bunun yerine, kayanın tekmil yüzü, bir dalganın çarptığı kum tepeciği gibi kendi içine çöktü. Fışkıran tozlar hepsini öksürttü. Tierra Muerta'yı mesken edinmiş bir geyik sürüsü tepenin yamacından korku içinde dört nala indi.

Tozlar dağıldığında çöküntünün kaya yüzeyin arkasında bir, bir buçuk metre yüksekliğinde bir mağarayı ortaya çıkardığını gördüler. Oyuk herhalde arkaya doğru genişliyor, tepenin içlerine uzanıyordu. Lağımcılar mağaraya yürüdüler. Fenerlerini yakarak eğildiler ve ihtiyatla içeriye adımlarını attılar. Kısa bir sessizlik oldu, ama hemen arkasından iki adam tekrar ortaya çıktılar. Yüzlerinde kalıplaşmış bir dehşetle kamyona doğru bir koşu tutturmuşlardı. Mahkûmlar ve gardiyanlar şaşkınlıkla bakakalmışlardı.

Lağımcılar telaş içinde Molina'ya bir şeyler anlattılar. Şişman çavuş kahkahayı bastı.

"*Que diceis? No es possible! Estais loco!*" [Ne diyorsunuz? Mümkün değil! Deli misiniz?]

"Ama doğru! Doğru! Gidip bakın!"

Belli ki şaşırmamış olan Molina kaşlarını çattı, sonra lağımcıları Bernie'yle diğerlerinin durduğu yere götürdü. Çavuşun başıyla işaret etmesi üzerine Vicente dermansız şekilde ayağa kalktı.

"Sen okumuş adamsın, değil mi? Belki bu sersemin anlattıklarına bir anlam verebilirsin." Molina kendisine en yakın lağımcıyı, yüzü sivilce içindeki genç adamı eliyle gösterdi. "Ne gördüğünü anlat."

Adam yutkundu. "O mağarada resimler var. Hayvanları kovalayan insanlar, geyikler, hatta filler. Belki kaçıkça bir şey, ama gördük."

Vicente'nin ilgilendiği yüzünden belliydi. "Neredeymiş bu?"

"Duvarın üstünde, duvarın üstünde."

"Birkaç yıl önce Fransa'da da benzer bir şey bulunmuştu. Tarihöncesi insanlarının mağara resimleri."

Genç asker istavroz çıkardı. "Cehennemin duvarlarına bakmak gibi bir şey."

Molina'nın gözleri parladı. "Değerli olabilirler mi?"

"Bence yanlız bilim adamları için, *sargente*."

"Onları görebilir miyiz?" diye sordu Bernie. Doğru olmamasına rağmen ekledi. "Cambridge Üniversitesinden mezunum." Molina bir an düşündü, sonra olur gibilerden başını eğdi. Bernie ve Vicente onun arkasından mağaraya yürüdüler. Lağımcılar geride kalmışlardı. Molina konuşmuş olan adama sert bir sesle emretti: "Göster onlara." Adam yutkundu, ama sonra arkadaşının fenerini alarak Bernie'ye uzattı ve geri geri giden adımlarla mağaranın girişine yöneldi. Mahkûmlar onları merakla izliyorlardı.

Mağara dar ve kalın bir toz tabakasıyla kaplıydı. Vicente fena halde öksürmeye başladı. Mağaranın içinde üç metre ilerlemelerine kalmadan kendilerini geniş ve dairesel bir odada buldular. Fenerlerin ışığın-

da duvarlarda şekiller gördüler: Dev hayvanları kovalayan değnek yapılı adamlar, kubbe kafalı ve kalın kürklü filler, gergedanlar, geyikler. Parlak kırmızı ve siyah renklere boyanmış şekiller fenerlerin ışığında zıplar ve dans eder görünüyorlardı. Mağara duvarının bütün bir yanı bunlarla kaplıydı.

"Vay!" diye soludu Bernie.

"Aynen Fransa'daki gibi," dedi Vicente. "Bir dergide resimler görmüştüm. Resimlerin bu kadar canlı görünebileceğini düşünemezdim. Çok önemli bir keşifte bulundunuz, *señor*."

"Acaba onları kim yapmış?" diye sordu asker biraz çekinerek. "Burada karanlıkta resim yapmaktan amaçları neymiş?"

"Kimse bilmiyor, *soldado*. Belki de dinsel törenleri içindi."

Lağımcı fenerinin ışığını mağaranın içinde dolaştırarak dikitlerin ve çıplak kayaların üstünde durdurdu. "Ama buradan bir çıkış yolu yok," dedi huzursuz bir sesle.

Bernie mağaranın bir köşesindeki karışık bir kaya yığınını işaret etti. "Baksanıza, orada bir zamanlar bir giriş varmış, ama zaman içinde tıkanmış."

"Ve tüm bunlar binlerce yıl gizli kalmış," diye fısıldadı Vicente,. "Katolik kilisesinden eskiler, belki İsa'dan bile eskiler."

Bernie resimleri inceliyordu. "Aslında harika eserler. Sanki dün yapılmışlar gibi. Bakın, yünlü bir mamut. Mamutları avlıyorlar." Hayranlıkla güldü.

"Artık gitmek istiyorum." Lağımcı dönerek mağaranın ağzının yolunu tuttu. Bernie, dev bir geyiğin arkasından koşan değnek yapılı bir insan grubunu son bir kez aydınlattıktan sonra o da çıkışa yöneldi.

Dışarı çıktıklarında lağımcıyla Vicente Molina'yla konuşmaya gittiler. Bir gardiyan tüfeğiyle Bernie'ye sıra halinde bekleyen ve çoğu so-

ğuk ve nemli havada titreyen diğer mahkûmlara katılmasını işaret etti.

"*Que pasó?*" diye sordu Pablo Bernie'ye.

"Mağara resimleri. Tarihöncesi insanlarının eserleri."

"*De verdad?* [Gerçekten?] Nasıl şeyler?"

"Hayret verici. Binlerce yıl öncesine ait."

"İlkel komünizm zamanı," dedi Pablo. "Sosyal sınıfların oluşturulmasının öncesi. İncelenmeleri gerekir."

Vicente o sırada yanlarına geldi. Engebeli araziden geçerken soluması insanın kulağa sürtünen zımpara kâğıdı gibi geliyordu.

"Molina ne dedi?" diye sordu Bernie.

"*Comandante*'ye rapor verecekmiş. Bizi tepenin öbür yanına götürüyorlar, patlamalara başka yerde devam edeceklermiş." O sırada öksürünce adamın alnında yine terler birikti. "Tanrım, tutuşuyorum. Biraz içecek suyum olsaydı keşke."

Bir asker mağaranın ağzına tırmandı. Orada istavroz çıkardı ve bekçilik yapmaya başladı.

O akşam Vicente yemekte her zamankinden daha hasta görünüyordu. Bernie lambaların loş ışığında bile onun terleyip titrediğini görebiliyordu. Nohut lapasının her lokmasını yutarken yüzünü fena halde ekşitiyordu.

"İyi misin?"

Vicente yanıtlamadı. Kaşığı elinden bırakarak başını avuçlarının arasına aldı.

O sırada yemekhane kulübesinin kapısı açıldı ve Aranda arkasında Molina'yla göründü. Çavuş süt dökmüş kedi gibiydi. Arkasından gelen uzun boylu Peder Jaime, *sotana*'sının [cüppe] içinde hayli görkemliydi. Gür kır saçları geniş alnından arkaya taranmıştı. Aranda sert bir bakışla

karşılarına dikilince masaların başındaki adamlar rahatsız şekilde kıpırdadılar.

"Bugün taşocağında Çavuş Molina'nın müfrezesi tarafından bir keşif yapıldı," diye gür sesiyle konuştu kumandan. "Peder Jaime sizlerle bu konuda konuşmak istiyor."

Papaz başıyla onayladı. "Mağara adamlarının kaya duvarlarındaki bu karalamaları, İsa'nın nuru dünyayı aydınlatmadan önce yapılmış putperest nesnelerdir. Onlardan çekinip kaçmak gerekir. Yarın o mağaraya yine şarjlar yerleştirilecek ve resimler yok edilecek. Bunlardan söz eden cezalandırılacaktır. Hepsi bu kadar." Papaz Aranda'yı başıyla işaret etti. Adam ters ters baktı ve arkasında görevlilerle dışarı yürüdü.

Pablo Bernie'ye sokuldu. "Piç. O resimler İspanya'nın mirasının bir parçası."

"Bu insanlar tarihteki Gotlar ve Vandallar gibi, öyle değil mi Vicente?" Bernie avukatı dürttü.

Vicente bir homurtu çıkardı ve öne kayarak başını masaya çarptı. Teneke tabağı gürültüyle yere düştü ve bir gardiyanın yanına koşmasına yer açtı. Arias adında gereksiz yere kaba davranan genç biriydi bu.

"*Que pasa aqui?* [Ne oluyor burada]" Vicente'yi omuzundan tutarak sarstığında avukat inledi.

"Zavallı bayıldı," dedi Bernie. "Hasta ve doktor tarafından tedavi edilmesi lazım."

"Onu kulübesine götürün," diye homurdandı Arias. "Haydi, ne duruyorsunuz? Şimdi benim de soğuğa çıkmam gerekecek." Gardiyan bir yandan söylenirken kapşonunu başının üzerine indirdi.

Bernie Vicente'yi kaldırdı. Arkadaşı hafifti, tıpkı bir kemik torbası gibi. Avukat ayakta durmaya çalıştı, ama bacakları fazla titriyordu. Bernie ona destek olarak yemekhaneden çıkmasına yardım etti; gardiyan

da arkalarındaydı. Avludan geçerken gözetleme kulelerinin projektörlerinin ışığında parlayan ve yavaş yavaş buz tutmaya başlayan su birikintilerine bastıkça sendeliyorlardı.

Yatakhanede Bernie Vicente'yi minderinin üstüne yatırdı. Avukat yarı baygındı. Ter içinde ve soluk soluğaydı. Arias mahkûmun yüzünü inceledi.

"Bunun için papazı çağırmanın zamanı geldi bence."

"Hayır," dedi Bernie. "Durumu o kadar da kötü değil. Daha önce de bunun gibi krizler geçirdi."

"Bir adam ölmek üzere göründüğünde papazı çağırmak benim görevim."

"Vicente sadece hasta. İsterseniz Peder Jaime'yi çağırın, ama adamın nasıl havalarda olduğunu gördünüz."

Arias tereddüt etti. "Pekâlâ. Onu bırakıp benimle gel. Yemekhaneye dönüyoruz."

Yemek faslı sonrası yatakhaneye döndüklerinde Vicente kendindeydi, ama her zamankinden berbat görünüyordu.

"Ne oldu?" diye sordu. "Yoksa bayıldım mı?"

"Evet, bayıldın. Şimdi dinlenmelisin."

"Başım cayır cayır yanıyor. İçi zehir dolu."

Establo karşıdaki yatağından onları seyrediyordu. Sarı kabuklarla kaplı yüzü bir mumun ışığında korkunç görünüyordu. Onlara seslendi. "Hey *compadre!* Sen resimleri gördün, tarihöncesi adamlarını. Nasıl şeylerdi? Hoş adamlar, ha? İlkel komünistler."

"Evet, Establo, hoş adamlardı. Kürklü filleri avlıyorlardı."

Establo ona ters ters baktı. "Filler nasıl kürklü olabilir? Alay etme benimle, Piper."

Ertesi gün pazardı. Kilise diye kullanılan kulübede herkesin katılması zorunlu olan bir tören vardı. Altar görevi yapması için dermeçatma bir masanın üstüne beyaz bir örtü yayılmıştı. Mahkûmlar da ister istemez törene katılmışlardı, çoğu uyukluyordu. Peder Jaime bu durumda gardiyana onları dürterek uyandırmasını emrederdi, ama âyini yöneten Peder Eduardo olduğundan onların uyumasına göz yumdu. Jaime'nin vaazları genellikle cehennem ateşi ve intikamla doluydu, ama Eduardo İsa'nın ışığı ve nedametin getireceği huzurdan söz ediyor, ses tonunda yalvarışa benzer bir eda seziliyordu. Bernie onu dikkatle inceledi.

Papaz, ayinden sonra isteyen herkesle konuşmaya hazır olduğunu bildirdi. Ama konuşmayı isteyen daima az oluyordu. Mahkûmlar gardiyana homurdanarak sıra halinde dışarı çıkarken Bernie arkada kaldı. Asker Bernie'ye şaşkınlıkla baktıktan sonra onu kulübenin arkasındaki küçük bir odaya götürdü.

Bernie sıkılarak papazın odasına girdi. Peder Eduardo tören giysilerini çıkarmış ve siyah *sotana*'sını üstüne geçirmişti. Tombul yüzü, yeni yıkanıp temizlenmiş bir çocuğunki gibi genç görünüyordu. Bernie'ye çekingen bir gülümseyişle bakarak masasının yanındaki sandalyeyi işaret etti.

"*Buenos dias*. Lütfen oturun. Adınız nedir?"

"Bernie Piper. Sekiz numaralı kulübe."

Papaz bir listeye baktı. "Evet, İngiliz mahkûm. Sana nasıl yardım edebilirim, oğlum?"

"Kulübemde çok hasta bir arkadaşım var. Vicente Medina."

"Evet. Adamı biliyorum."

"Eğer bir doktor onu görürse, belki derdine bir çare bulunabilir."

Papaz üzüntüyle başını salladı. "İlgililer buraya doktor girmesini istemiyor. Çok çalıştım, ama nafile. Üzgünüm."

Bernie dudaklarını sıktı. Duyduklarına hiç şaşmamıştı. Ayin sırasında hazırladığı konuşmayı kafasının içinde evirip çevirdi.

"Efendim, bir inancı zorla kabul ettirmenin yanlış olduğuna inanıyor musunuz?"

Papaz bir duraklama geçirdi. "Evet. Kilise, Hıristiyanlığı kabulün samimi olmayıp sözde kalmasının hiçbir geçerli yanı olmadığını savunuyor."

"Vicente eski bir Solcu Cumhuriyetçidir. Onların inançlı ateistler olduklarını biliyorsunuz."

Peder Eduardo'nun suratı asıldı. "Biliyorum. Kilisem 1931'de başıbozuklar güruhu tarafından yakılmıştı. Polise hiçbir şey yapmaması emredilmişti. Solcu Cumhuriyetçi Azaña İspanya'daki kiliselerin topunun bir tek Cumhuriyetçinin hayatı kadar bile değeri olmadığını söylemişti."

"Vicente'nin artık sizlere hiçbir zararı dokunamaz." Bernie derin bir soluk aldı. "Sizden ricam, zamanı geldiğinde huzur içinde ölmesine izin vermeniz. Onu Hıristiyanlığın ritüellerine göre yolcu etmekten kaçınmanız. Onun inanışları göz önüne getirilirse öylesi maskaralık olur."

Peder Eduardo içini çekti. "Can çekişen insanları dinin kucağına dönmeye zorladığımızı mı sanıyorsunuz?"

"Yapmıyor musunuz?"

"Sizlere ne kadar kötü görünüyormuşuz." Peder Eduardo Bernie'ye ısrarla baktı. Kalın camlı gözlüklerin büyüttüğü gözleri merceklerin arkasında yüzer gibiydiler. "Katolik olarak yetiştirilmedin, öyle değil mi Piper?"

"Hayır."

"Yanılmıyorsam, bir Komünistsin."

"Evet, doğru." Bernie bir an duraklayıp ekledi. "Hıristiyanlar bağış-

layıcılığa inanıyorlar, değil mi?"

"Bu, inancımızın temelidir."

"Şu halde partisinin yapmış olabileceklerine rağmen niçin Vicente'yi bağışlamıyor ve onu rahat bırakmıyorsunuz?"

Peder Eduardo bir elini kaldırdı. "Hiçbir şey anlamıyorsun." Sesine yine o yalvaran ton gelmişti. "Yalvarırım, anlamaya çalış. Bir insan kiliseye sırt çevirerek ölürse cehenneme gider. Ama pişman olur ve hayatının sonunda bağışlanmayı isterse, en kötü hayatı yaşamış olan bile ruhunu kurtarmak şansını yakalar. Bir insanın ölüm yatağında olması, ruhunu kurtarmak için son şansımızdır. O durumdaki insan sonsuzluğun kıyısındadır. Bazen hayatını ve günahlarını ilk kez net olarak görebilir ve Tanrı'ya ellerini uzatabilir."

"O durumdaki bir adam en zayıf anında ve korku içindedir. Siz de bunu nasıl kullanacağınızı bilirsiniz. Can çekişen birinin sırf korku yüzünden sizin telkinlerinize boyun eğip sözde bir Hıristiyan olarak ölmesinin ne değeri olabilir?"

"Gerçekten nedamet getirip getirmediğini ancak Tanrı bilebilir."

Bernie partiyi kaybettiğini anlamıştı. Papazın inançlarına ne kadar körü körüne bağlı oluşunu küçümsemişti. Doğal gibi görünen şefkat ve merhameti yüzeyseldi.

"Her şeye bir yanıtınız var, değil mi?" diye sitem etti. "Sonsuz çarpıtılmış bir mantığın ürünü."

Peder Eduardo kederli bir bakışla mukabele etti. "Ben de sizin inançlarınız hakkında aynı şeyi söyleyebilirim. Karl Marx'ın eseri olan mantık hakkında."

"Benim inançlarımın bilimsel temelleri var."

"Öyle mi? Tepelerin orada keşfedilen mağarayı, tarih öncesine ait resimleri duydum. Nesilleri tükenmiş hayvanları kovalayan insan şekil-

leri, öyle değil mi?"

"Evet. Değerlerine paha biçilemez. Siz de onu yok edeceksiniz."

"O karar benim değildi. Ama siz o insanların komünist olarak yaşadıklarına inanıyorsunuz, ha? İlkel komünizm, tarihsel diyalektiğin ilk aşaması. Görüyorsunuz, ben de Marx'ı okudum. Ama sizinki sadece bir *inanç*, o insanların nasıl yaşadıklarını *bilemezsiniz*. Siz de bir inanca göre yaşıyorsunuz, ama yanlış bir inanca."

Yine o psikiyatrist konuşuyordu sanki. Bernie papazı incitip kızdırmak istedi. Aynen doktora yaptığı gibi.

"Bu entelektüeller arası bir oyun değil. Hastalardan doktora görünmek hakkının esirgendiği ve kilisenizin desteklediği hükümet tarafından ölünceye dek çalıştırıldıkları bir yerdeyiz."

Papaz derin bir iç geçirdi. "Sen bir İspanyol değilsin, Piper, İç Savaş gerçeğini nasıl anlayabilirsin? Cumhuriyetçilerin bölgesinde yakalanan papaz arkadaşlarım vardı. Kurşunlandılar, uçurumlara atıldılar, işkence edildiler."

"Siz de bunun intikamını bizden çıkarıyorsunuz. Ben ise Hıristiyanların, çoğu insanlardan iyi olduklarını sanırdım." Bernie acı acı güldü. "Kutsal Kitap ne diyor, yaptıkları bize tanıtacak onları."

Peder Eduardo kızmadı, yüzü üzgün ve kaygılıydı. "Dostlarımızı öldürenlerin arasında çalışmanın Peder Jaime'yle benim için nasıl şey olduğunu hiç düşündün mü? Bunu niçin yapıyoruz dersin? Sadece bizden nefret edenleri kurtarmaya çalışmak için."

"Vicente'ye gelecek olan Peder Jaime olursa, yaptığından zevk alacağını biliyorsunuz. Bu onun intikamı olacak." Bernie ayağa kalktı. "Lütfen artık gidebilir miyim?"

Peder Eduardo elini kalırdı, sonra onu önündeki masanın üstüne düşürdü. "Peki, git."

Bernie ayağa kalktı.

"Arkadaşın için dua edeceğim," dedi Peder Eduardo. "Sağlığına kavuşması için."

O akşam Establo bir hücre toplantısı yapılacağını bildirdi. On Komünist, kulübenin uzak ucunda Pablo'nun yatağının etrafında toplandılar.

"Marksizme bağlılığımızı güçlendirmemiz lazım," dedi Establo. Bernie, bu sözleri söylediği sırada Establo'nun yüzüne baktı. Son derece ciddi ve sertti. "O resimlerin keşfi beni düşündürdü. "Marksizm'in tarih anlayışı ve çağlar boyunca sınıf mücadeleleri konularında kurslarımız olmalı. Bizi tekrar daha sıkı şekilde birleştirecek bir şeye ihtiyacımız var, özellikle kış tekrar bastırmak üzere olduğuna göre."

Adamların bir ikisi başlarını sallayarak bunu onayladılar, ama ötekiler bezgin görünüyorlardı. Valencia'lı eski bir tramvaycı olan Miguel konuştu.

"Hava karanlıkta oturup konuşmamıza izin vermeyecek kadar soğuk."

"Ya gardiyanlar farkına varırsa?" dedi Pablo. "Veya biri konuşup bizi ele verirse?"

"O kursları kim yönetecek?" diye sordu Bernie. "Sen mi?" Toplantıdaki havanın Establo'nun aleyhine döndüğünü fark ediyordu; adamın, soğuk geceler adamları büzülüp kendi içlerine kapanmaya itmesinden önce bu öneride bulunması gerekirdi.

Kabuklu kafa Bernie'nin bulunduğu yöne döndü. Gözleri öfkeyle parlıyordu. "Evet, ben," dedi. "Ben hücrenin başkanıyım."

"Yoldaş Establo haklı," dedi yüzü içine çökmüş genç bir çiftlik işçisi olan Pepino. "Ne olduğumuzu hatırlamamız gerekir."

"Ben şahsen Yoldaş Establo'nun bize tarihsel materyalizm konusun-

da nutuk çekmesini dinleyecek enerjiden yoksunum."

"Ben kararımı veriyorum, yoldaş," dedi Establo tehdit eden bir tonla. "Ben seçildim, kararları ben veririm. Buna demokratik merkeziyetçilik denir."

"Hayır, değil. Ancak İspanyol Komünist Partisi usulüyle oluşturulmuş bir Merkez Komitesi emrettiğinde bu grubun eğilimine ters düşmek pahasına emirlerini dinlerim. Daha önce olmaz."

"Artık bir Merkez Komitesi yok," dedi Pepino küskün bir tavırla. "En azından İspanya'da yok."

"Çok doğru."

"Çeneni tutmayı bilmelisin, *ingles*," dedi alçak sesle Establo. "Senin geçmişini biliyorum. Aristokrat okuluna giden bir işçi çocuğu ve bir *arriviste*'sin [fırsatçı]."

"Sen de iktidar sarhoşu küçük bir burjuvasın," diye yanıtladı Bernie. "Kendini hâlâ fabrika ustabaşısı sanıyorsun. Ben partiye bağlıyım, ama sen parti değilsin."

"Seni bu hücreden attırabilirim."

Bernie kıs kıs güldü. "Amma hücreymiş." Bunu söylemesinin hata olduğunu kelimeler ağzından çıkar çıkmaz anladı. Adamları onun aleyhine döndürecekti. Ama yorgunlukla öfkeden başı dönüyordu. Yerinden kalkıp yatağına döndü. Yattığı yerden odanın diğer ucundaki mırıltılara kulak veriyordu. Birisi onlara seslerini kısmalarını, herkesin uyumak istediğini bağırdı. Bernie çok geçmeden Establo'nun minderine uzandığını çıkan gıcırtıdan anladı. Adamın kaşındığını duydu, bakışını üzerinde hissetti.

"Senin durumunu gözden geçireceğiz, *compadre*," dedi Establo. Bernie yanıtlamadı. Vicente'nin hırıltılı nefeslerini duyuyor, üzüntü ve öfkeden bağırmamak için kendini güç tutuyordu. Merakını uyandıran

Agustin'in sözlerini hatırladı. Daha iyi günler, demişti. Hayır, diye düşündü. Her ne demek istediysen, yanıldın.

O gece gözüne uyku girmedi. Soğukta ranzasında yatıyor, ama dönüp durmuyor ve sadece karanlığa bakıyordu. Londra'dayken Komünist Partisinin sınıf mücadelesi yasalarıyla ilgili kuramlarının ona nasıl dünyanın bir açıklaması gibi göründüğünü anımsıyordu. Cambridge'den ayrıldıktan sonra önceleri dükkânda annesiyle babasına yardım etmişti, ama babasının depresyonu, annesinin ise Cambridge'i tepmesinden dolayı yakınmalarıyla hayal kırıklığı en sonunda onu boğmuş, evden ayrılarak yakınlarda bir yerde oda tutmuştu.

Cambridge'in zenginliği ile işsizlerin sokak köşelerinde pinekledikleri ve bir tür faşizme doğru kıpırdanışların görüldüğü East End'in yoksulluğu arasındaki çelişki onu her zamankinden beter öfkelendirmişti. Milyonlarca insan işsizdi, İşçi Partisi ise buna karşı hiçbir şey yapmıyordu. Mera'larla bağlantı kurdu; Cumhuriyet bir fiyaskoydu, hükümet orta sınıfları kızdırmak kaygısıyla reformları finanse edecek vergileri işleme koymayı reddediyordu. Bir arkadaş bu arada onu bir komünist toplantısına götürünce, hemen işte gerçek bu, işler işte böyle yürür diye hissetmişti.

Marks ve Lenin'in yazılarını inceledi; daha önce okuduklarının hiçbirine benzemeyen sert yazıları anlamakta önceleri zorlandı; ama yaptıkları analizleri kavrayınca bunun sınıf kavgalarının uzlaşmasız gerçeği olduğunu anladı; partideki eğitmeninin söylediği gibi demir kadar sert bir gerçekti bu. Yalnız Komünistler, kapitalizmin yok edilmeye karşı son kalkanı olan faşizmin yok edilmesi için zorunlu acımasızlığa sahipti. Bernie parti için didindi, fabrika kapılarının dışında yağmur altında *Daily Worker* gazetesini sattı, yarı boş salonlardaki toplantılarda hizmet etti. Yerel parti üyelerinin çoğu orta sınıftandı: kalender entelektü-

eller ve sanatkârlar. Komünizmin çoğu için gelip geçici bir heves, bir tür isyan olduğunu biliyor, aynı zamanda onların arasında kendini işçilerin arasında olduğundan daha rahat hissediyordu. Onlar da paralı okulun verdiği üst sınıf aksanına bakarak Bernie'yi kendilerinden biri görüyorlardı. Bernie'ye modellik işini bulan içlerinden biri olan bir heykeltıraş oldu. Yine de genç adamın bir parçası kendini köksüz ve yalnız, ne proleter ne de burjuva, tutunamayan bir melez gibi hissetmişti.

1936 Temmuz'unda İspanyol ordusu Halk Cephesi hükümetine karşı ayaklandı ve İç Savaş başladı. Komünistler sonbaharda gönüllü istemeye başladılar, Bernie de King Caddesi'ne giderek kaydını yaptırdı.

Beklemek zorunda kaldı. Uluslararası Tugayların oluşturulması, izlenecek yolların ve buluşma noktalarının saptanması vakit alıyordu. Bernie sabırsızlanmaya başlamıştı. Parti merkezine sonuçsuz kalan bir ziyaret daha yaptıktan sonra partiye ilk ve son kez karşı geldi. Bavullarını topladı ve kimseye tek söz söylemeden Victoria Garı'na giderek vapur bağlantılı trene yetişti.

Kasım ayında Madrid'e vardı. Franco, Casa de Campo'ya varmış, ama burada durdurulmuştu; Madrid halkı İspanyol ordusunun ilerlemesini önlüyordu. Hava soğuk ve sertti, ama beş yıl önce karamsar ve ilgisiz görünen halk birden hayat bulmuş gibiydi; her yerde bir ihtilal coşkusu ve büyük bir heyecan fark ediliyordu. Mavi işçi tulumlu ve kırmızı mendilli işçilerle dolu tramvaylarla kamyonlar cepheye gitmek üzere yola çıkmıştı. Araçların yanlarında tebeşirle *Abajo fascismo!* [Faşizm yıkılsın] yazılıydı.

Bernie'nin doğruca parti merkezine başvurması gerekirdi, ama tren geldiğinde vakit geç olduğundan Carabanchel'e yollandı. Bir kadın ve çocuk grubu Mera ailesinin oturduğu meydanın bir köşesinde parke

taşlarını söküp barikat kuruyordu. Bir yabancı görünce ellerini kaldırıp yumruk selamını verdiler: *Salud, compadre!*

"*Salud! Unios hermanos proletarios!* [Selam proleter kardeşler]." Bernie, bir gün İngiltere'de de bunun olacağını düşündü.

Pedro'ya yazdığı için geleceğini biliyorlardı, ama zamanını değil. Inés dairenin kapısını açtı; yorgun ve bezgin görünüyordu, kırlaşan saçları dağınık halde yüzünün iki yanına dökülüyordu. Onu görünce gözleri parladı. "Pedro! Antonio! O burada!" diye seslendi.

Salondaki masanın üstünde parçalara ayrılmış bir tüfek vardı, kocaman bir namlusu olan çok eski görünümlü bir parça. Pedro ve Antonio durmuş, parçaları ellerinde evirip çeviriyorlardı. Toz içinde ve tıraşsızdılar, işçi tulumlarına topraklar bulaşmıştı. Veremli oğul Francisco bir sandalyede oturmuş, onları seyrediyordu. Aradan geçen beş yılın boyunca hiç büyümemişti sanki, eskisi gibi zayıf ve solgundu. Sekiz yaşındaki küçük Carmela ağabeyinin dizine ilişmişti.

Pedro ellerini bir gazete parçasına sildikten sonra koşup onu kucakladı. "Bernardo! Tanrım, ne günde gelmişsin!" Derin bir soluk aldıktan sonra ekledi. "Antonio yarın cepheye gidiyor."

"Bana verdikleri şu eski tüfeği temizlemeye çalışıyorum," dedi Antonio. Yaptığından gururlandığı belliydi.

Inés kaşlarını çattı. "Parçaları toplamayı bilmiyor!" dedi.

"Ben belki ona yardımcı olabilirim," dedi Bernie. Rookwood'da askerlik eğitimi almıştı. İhtilal gerçekleştiğinde askerlik bilgilerinin yararlı olabileceğini söyleyerek diğer öğrencileri sinirlendirdiğini anımsıyordu. Gençlere silahı toplamalarına yardım etti. Sonra masanın üstünü temizlediler ve Inés yemeği getirdi.

"Faşistleri öldürmemize yardım etmeye mi geldin?" diye sordu Carmela. Heyecan ve meraktan gözleri iri iri açılmıştı.

"Evet," diyerek kızın başını okşadı. Pedro'ya döndü. "Yarın Parti merkezine başvurmam gerekecek."

"Komünistlere mi?" Pedro başını iki yana salladı. "Artık onlara borçlu durumdayız. Ah, İngilizler ve Fransızlar bize silah satmaya razı olsalardı ne olurdu."

"Stalin bir devrimi gerçekleştirmek için nasıl savaşılacağını biliyor."

"Babam ve ben bütün öğleden sonrayı siper kazmakla geçirdik," dedi Antonio. "Sonra bana bu tüfeği verdiler ve güzel bir uykudan sonra yarın göreve gelmemi söylediler."

Bernie Antonio'nun zayıf çocuksu yüzüne göz attı. Derin bir soluk aldıktan sonra sordu. "Benim için de bir tüfek var mıdır?"

Antonio ona ciddi bir yüzle baktı. "Evet. Bir tüfek taşıyabilecek bütün sağlıklı erkekleri istiyorlar."

"Ne zaman merkeze gidiyorsun?"

"Şafak sökerken."

"Ben de seninle geleceğim." Bernie, coşkuyla korkunun karışımı bir heyecanın pençesindeydi. Antonio'nun elini yakaladı ve gülmeye başladı. İkisi de sinir krizi tutmuş gibi gülüyorlardı.

Ama şafak vakti Pedro ve Antonio'yla birlikte kalktığında korkuyordu. Dışarı çıktıklarında uzaktaki top ateşini duydu. Renksiz ve soğuk sabahın içinde titriyordu. Antonio ona kırmızı bir atkı vermişti; gelirken üstünde olan ceketle pantalonu giyip atkıyı boynuna sarmıştı.

Puerta del Sol'da haki üniformalı subaylar adamları sıraya soktular ve onları birbiri arkasında dizili tramvaylara bindirdiler. Tramvaylar takırtılar arasında merkezden uzaklaşırken adamlar gergindiler. Tüfeklerini dizlerinin arasında sıkı sıkı tutuyorlardı. Yolun başı normal bir yolculuk gibiydi, ama doğu yönünde uzaklaşıldıkça yollarda siviller azaldı,

daha çok asker ve askeri kamyonlar görülmeye başlandı. Tramvay Casa del Campo'nun kapılarında durunca Bernie kesik kesik ateş sesleri duymaya başladı. Çavuş inmelerini bağırırken kalbi göğsünden dışarı fırlayacakmış gibi atmaya başladı.

Hemen arkasından Bernie cesetleri gördü. Yarım düzine ölü kaldırımın üstüne dizilmişlerdi; kırmızı atkıları hâlâ boyunlarındaydı. Bernie hayatında ilk kez ölü görmüyordu; büyükannesi de cenazesi kaldırılmadan önce ziyaret edilmek üzere dükkânın arkasındaki odaya yatırılmıştı. Ama yüzleri büyükannesininki gibi donuk ve kül renkli bu erkekler gençti. Çocuk yaşında görünen içlerinden birisinin alnının ortasında yuvarlak bir siyah delik, hemen altında da gözyaşı gibi minicik bir kan damlası vardı. Pedro ile Antonio'nun arkasından düzensiz asker kalabalığına doğru yürürken Bernie'nin kalbi gürültüyle atıyor, genç adam alnında soğuk terlerin biriktiğini hissediyordu.

Pedro bir kazı müfrezesine katılmaya götürülürken, Bernie, Antonio ve kimi silahlı kimi silahsız yirmi gönüllü daha bir çavuşun arkasından yarım kazılmış bir sipere yolladılar. Elleri kazmalı adamlar onların geçmesi için kenara çekiliyorlardı. Siperin Casa de Campo'ya çevrili yüzüne kum torbaları yığılmıştı; buradan düzensiz ateş sesleri geliyordu. Ortalık tam bir kaostu: Adamlar sağa sola koşuyor, kamyonlar çamurun içinde kayıp yılan gibi kıvrılarak ilerlemeye çalışıyordu. Kararsız bir şekilde kum torbası setine yaslandılar.

"Tanrım," dedi Bernie, "bu bir ordu değil."

"Elimizde yalnızca bu var," diye karşılık verdi Antonio. "Şunu tutsana, bir bakacağım." Antonio'nun yanında bir merdiven vardı, Bernie'nin durdurmasına vakit bırakmadan tırmanmaya başladı.

"Dur, koca sersem, vurulacaksın." Bernie, Batı Cephesi'nde binlerce acemi erin sırf tepeden etrafa bir göz atarken vurulup öldüğünü baba-

sından duyduğunu hatırlıyordu.

Antonio kollarını kum torbalarının üstüne dayadı. "Korkma, beni göremezler. Tanrım, orada sahra topları ve dünya kadar silahları var. Hiçbir şey kıpırdamıyor."

Bernie bir küfür savurarak silahını elinden bıraktı ve merdivene tırmanarak Antonio'nun beline sarıldı. "Sana aşağı in dedim!"

"Tamam."

Bernie bir basamak daha tırmanarak Antonio'nun omuzunu kavradı. Keskin nişancı da işte tam o sırada ateş etti. Mermi Antonio'nun kafasını es geçti, ama Bernie'nin koluna saplandı. Genç adam bir çığlık attı ve ikisi birden merdivenden siperin içine yuvarlandılar. Bernie, kanın ceketinin altından dışarı fışkırdığını görünce kendinden geçti.

Bir İspanyol komünist parti görevlisi Bernie'yi sahra hastanesinde yoklamaya geldi.

"Sen delisin," dedi ona. "Gelir gelmez parti merkezine gitmeliydin. Seni önce eğitirlerdi."

"Arkadaşlarım Casa de Campo'da herkese ihtiyaçları olduğunu söyledi."

"Bu durumda haftalarla cepheye gidemeyeceksin. Buradan çıktığındaysa sana kalacak bir yer bulmamız gerekecek."

"Carabanchel'deki dostlarım bana bakarlar."

Adam Bernie'ye şüpheyle baktı. "Partiden mi?"

"Sosyalistler."

Komiser yine homurdandı.

"Çarpışmalar nasıl gidiyor?" diye sordu Bernie.

"Onları durdurduk. Bir Komünist tugayı oluşturup adamları disipline sokuyoruz."

Bernie ranzasında kıpırdıyarak bacaklarını ısıtmaya çalıştı. Bitişikte Vicente uykusunda korkunç hırıltılar çıkarıyordu. Bernie Carabanchel'deki nekahat haftalarını anımsıyordu. Mera ailesini komünizme kazandırma çabaları başarısız olmuştu. Rusların, gelişmeden yana burjuvalarla işbirliğinden söz ederken gizli polis ve casuslarını memlekete sokarak Cumhuriyeti mahvettiklerini söylüyorlardı. Bernie ise Rus gaddarlığı hakkında anlatılanların abartılı olduğunu ve zaten savaşta katı olmanın gerekliliğini söylüyordu. Ama Pedro gibi otuz yıllık bir sınıf mücadelesine tanık olmuş biriyle tartışmak kolay iş değildi. Bazen Bernie de Ruslar hakkında anlatılanların tamamen yalan olmadığını düşündüğü oluyor, ama sonra bu düşünceleri kafasından uzaklaştırıyordu; bu düşünceler aklını çeliyordu, oysa mücadelenin orta yerinde savaşa odaklanması gerekiyordu.

Ama gecenin soğuğunda şüpheleri yine hortladı. O zamanlar katı adamlara ihtiyaçları olmuştu, ama mücadeleyi kazanmış olsalardı, Establo gibileri şimdi yetkili bir konumda olmaz mıydı? Papaz Eduardo Marksizm'in sahte bir inanç olduğunu söylemişti. Bernie diyalektik materyalizmi hiçbir zaman doğru dürüst anlayamamıştı, birçok komünistin anlamadığını da biliyordu. Anlaşılması zordu. Ne var ki komünizm bir din değildi, Katolikliğe benzemiyordu; gerçekliği, yani maddi dünyayı kavrama esasına dayanıyordu.

Yattığı yerde dönüp durdu. Barbara'yı düşünmemeye çalışıyordu, onu düşünmesi adama çok fazla acı veriyordu, buna rağmen genç kadının yüzü hep gözlerinin önündeydi. Onunla ilgili anıları suçluluk hissini de beraberinde getiriyordu. Onu terk etmişti. Onu İngiltere'de ya da belki şimdi faşist devletlerle çevrili İsviçre'de düşündü. Ona hep gerçekleri anlayamadığını söylerdi, bu gece kendisinin de ne kadarını anladığını merak etmeye başlamıştı. Uyuyamadığı zamanlar bazen gözlerinin önünde canlandırmaya çalıştığı huzur verici bir görüntüyü düşün-

meye kendini zorladı. Londra'dayken gördüğü eski bir parti aktüalite filminden bir sahneydi bu. Traktörler Rusya'nın uçsuz bucaksız buğday tarlalarında yol alıyor, alabildiğine bol tahılları toplayan işçiler de şarkılar söyleyerek arkalarından geliyordu.

29

Sandy sabah erken saatte Harry ile apartmanının dışında buluştu. Soğuk ve aydınlık bir gündü, parlak bir mavi gökte donuk bir güneş vardı. Sandy Packard'ından inerek Harry'nin elini sıktı. Üstünde kalm bir devetüyü palto, boynunda ipekli bir atkı vardı; briyantinli saçları güneşte ışıldıyordu. Mutlu görünüyor, sabahın bu kadar erken saatinde çıkmış olmaktan keyif duyuyordu.

"Ne fantastik bir sabah!" dedi göğe bakarak. "Kışın böyle sabahlar ender görülür."

Madrid'ten kuzeybatı yönünde çıkarak Guadarrama Dağları'na doğru tırmanışa geçtiler. "Bize yakında yine yemeğe gelmek ister misin?" diye birdenbire sordu Sandy. "Yalnız sen, ben ve Barbara. O hâlâ keyifsiz ve onu belki neşelendirirsin diye düşündüm."

"Çok iyi olur." Harry derin bir nefes aldı. "Beni bu işe soktuğun için minnettarım."

"O kadar önemli değil canım," dedi Sandy biraz büyüklük taslayarak. Gülümsüyordu.

Dağ yolunun tepesine tırmandılar; yukarılarındaki en yüksek doruklar şimdiden karla örtülüydü. Sonra tekrar kahverengi arazilere indiler, Segovia'dan geçtiler ve batıya Santa Maria la Real'e döndüler. Yolda çok az trafik vardı, etraf sessiz ve boştu. Manzara Harry'ye geldiği günü, Tolhurst ile Madrid'e gelişini anımsatmıştı.

Bir saat sonra Sandy alçak tepelerin arasında dolanan toprak bir yola saptı. "Korkarım, şimdi biraz hoplayıp zıplayacağız. Madene dek yarım saatlik yolumuz var."

Patikanın üstünde eşeklerin toynak izleri ağır araçların açtığı derin oyuklarla iç içeydi. Packard onların üstünde takırdayıp sarsılıyordu. Sandy arabayı kendinden emin sürüyordu.

"Son buluşmamızdan beri sık sık Rookwood'u düşünüyorum," dedi. "Bernie Piper benim kovulmamdan sonra çalışma odamıza dönmüştü, değil mi? Bir mektubunda öyle demiştin."

"Evet."

"Kazandığını hissettiğine bahse girerim."

"Sanmıyorum. Hatırladığım kadarıyla bir daha ismini ağzına almamıştı."

"Komünizmi benimsemesine şaşmıyorum; oldu bitti bir fanatik damarı vardı. En çok istediği şey beni bir duvarın dibine dikip kurşuna dizdirmekmiş gibi bakardı bana." Sandy başını iki yana salladı. "Biliyor musun, Komünistler hâlâ dünya için gerçek tehlike. İngiltere, Almanya'ya değil, Rusya'ya karşı savaşmalıydı. Münih'den sonra öyle bir şeyler beklemiştim."

"Faşizm ve Komünizmin ikisi de birbirinden berbat."

"Yapma canım. Sağcı diktatörlüklerde bizim gibiler partinin yolundan şaşmadıkça koruma altındadır. Burada gelir vergisi yok gibi bir şey. Öyleyken bürokrasiyle uğraşmanın büyük dert olduğunu itiraf ederim. Yine de otoritenin kimin elinde olduğunu hükümetin halka öğretmesi gerekir. Onların da amacı herkesi bu prosedürlere uymaya mecbur etmek, İspanyollara düzen ve itaatin ne olduğunu öğretmek."

"İyi de buranın bürokrasisi tamamen yozlaşmış durumda."

"Burası İspanya, Harry." Sandy ona şefkatle karışık bir alayla baktı. "Ama sen kalben bir Rookwood'lu olarak kaldın, değil mi? Hâlâ o namus ve şeref kurallarına bağlısın sanırım."

"Eskiden öyleydim. Artık ne olduğuma emin değilim."

"Biliyor musun, erdemli yanın yüzünden eskiden seni beğenirdim. Ama bu öğrenciliğe özgü bir takıntı, Harry, gerçek hayatta geçerliliği yok. Yanılmıyorsam, üniversite hocalığı hayatı da oldukça korumalıdır."

"Evet, o konuda haklısın, öyledir. Ama burada bazı konularda gözlerim açıldı."

"Gerçek dünya, ha?"

"Öyle denebilir."

"Gelecek için hepimizin güvenceye ihtiyacımız var, Harry. İzin verirsen senin o güvenceye kavuşmana yardım edebilirim." Sandy'nin ses tonunda takdir edilmeye bir tür yakarış seziliyordu. "Ve bugünlerde hiçbir şey altın kadar güçlü bir güvence olamaz. Bak, işte geldik."

İleride dikenli tellerden örülü bir çit engebeli geniş bir arazinin etrafını çevirmişti. Sarı toprağın içinde büyük delikler açılmış, bunların bazıları yarıya kadar suyla dolmuştu. Az ötede bir iki iş makinesi beklemedeydi.

Patika, iç tarafında ahşap bir kulübe olan bir kapının önünde son buluyordu. Biraz daha uzakta, biri büyük iki kulübe ve ayrıca sağlam görünen taş bir yapı vardı. Kapının yanındaki levhada "Nuevas Iniciativas A. Ş. Girmek yasaktır. Madencilik Bakanlığı Sponsorluğunda" diye yazılıydı.

Sandy klaksonu öttürünce kulübeden fırlayan zayıf bir ihtiyar kapıyı açtı ve araba kapıdan geçerek araziye girerken Sarndy'yi selamladı. Arabadan indiler. Esen soğuk rüzgâr Harry'nin yanaklarını yaktı. Genç adam şapkasını gözlerine kadar indirdi.

Sandy kapıcıya döndü. "İşler yolunda mı, Arturo?"

"Evet. Señor Forsyth. Señor Otero burada, ofisinde." Kapıcı çok saygılı davranıyordu. Harry, bir kuruluşun düşük rütbeli bir elemanından

da bu beklenir, diye düşündü. Sandy'yi bir grup çalışanın başındaki patron olarak düşünmek insanın garibine gidiyordu.

Sandy uzaktaki bir yeri işaret etti. Tepelerin arasında kavaklarla çevrili oldukça büyük bir çiftlik göze çarpıyordu. Etrafındaki çayırda siyah renkli sığırlar otlamaktaydı.

"Satın almak istediğimiz yer orası. Alberto gizlice oraya girip birkaç örnek topladı. Ayrıca, ziyaretin onu çok memnun etti. Onu ben yola getirdim. İngiltere Büyükelçiliğinde çalışan birine güvenmekte zorlanıyordu, ama ben ona senin sözünün eri olduğuna, kimseye bir şey söylemeyeceğine garanti verdim."

"Teşekkür ederim." Harry kısa süreli bir suçluluk duydu. Ama hemen sonra Sandy'nin söylediklerine dikkatini verdi.

"Altın damarı çiftliğin tam altından geçiyor. Orada daha da zenginleşiyor üstelik. Çiftlik sahibi güreşler için boğa yetiştiriyor. Pek zeki biri değil, burada ne iş çevirdiğimizi çakamadı. Onu sonunda satmaya razı edebileceğimize inanıyorum" Sandy kırlara bakışını dikerek bir kahkaha attı. "Harika, değil mi? Orada koca bir servet yatıyor. Bazen ben bile inanamıyorum. Merak etme, o çiftlik ergeç bizim olacak. Çiftçiye parayı nakit olarak ödeyeceğimi ve gidip Segovia'da kızının yanında yaşayabileceğini söyledim." Sandy Harry'ye döndü. "İnsanları olayları benim istediğim şekilde görmeye çoğu zaman razı edebiliyor, istedikleri bir şeyi keşfedip onları bununla kandırmayı başarıyorum." Genç adam yine gülümsedi.

Harry eğilip sarı toprakla avucunu doldurdu. Sandy'nin ofisindeki şişede gördüğü toprağa benziyordu. Ele gevrek ve soğuk geliyordu. Sandy arkadaşının koluna bir şaplak indirdi.

"Gel, içeride bir fincan kahve içelim. Biraz ısınmaya ihtiyacımız var." Harry'yi onlara en yakın kulübeye sürükledi. "Bugün burada kim-

seler yok. Güvenlik elemanları dışında elbette."

Ofis son derece sade döşenmişti: bir masayla birkaç katlanır iskemleden başka eşyası yoktu. Duvarın birinde bir flamenko dansçısının resmi; Otero'nun başında oturup bir raporu okuduğu masanın arkasındaysa Franco'nun bir fotoğrafı vardı. Harry ve Sandy içeri girince yerinden kalkıp Harry'nin elini sıktı. Gülümsüyor, birkaç gün öncesine göre çok daha samimi ve dostça davranıyordu.

"Señor Brett, onca yoldan buraya geldiğiniz için size teşekkür ederim. İkiniz de birer kahve ister miydiniz?"

"Teşekkür ederim, Alberto," diye yanıtladı Sandy. "Bizim *cojones* [taşaklar] az daha donuyordu. Otursana, Harry."

Jeolog ibriği alarak odanın bir köşesinde duran gaz sobasını kurcalamaya başladı. Sandy masanın bir köşesine ilişti ve sigara yaktı. Otero'nun okumakta olduğu belgeyi eline aldı.

"Bu son örneklerle ilgili rapor mu?" diye sordu.

"Evet. Nehrin yanındaki bölüm en iyilerden biri. Korkarım, burada yalnız süt tozumuz var, Señor Brett."

"Teşekkür ederim, benim için fark etmez. Sözünü ettiğiniz çok büyük bir alan."

"Evet. Ama elimizdeki toprak tamamen incelenmiştir." Harry'ye baktı. "Yeni örnekler yakındaki çiftlikten alınma."

Otero kahve kupalarını dağıttı ve oturdu. "Ne kadar sıkıcı bilseniz. Bakanlıktan izin çıkana dek yoğun şekilde çalışmaya başlayamıyoruz. İspanyol yasalarına göre, yeraltındaki madenler hükümete ait, bu durumda madencilik haklarımız ve komisyon üzerinde anlaşmaya varmamız gerekiyor. Bakanlık sürekli yeni örnek istiyor, bu da daha fazla para demek; oysa eğer çiftliği satın alacaksak daha fazla nakite ihtiyacımız olacak. Prensipte Generalisimo'nun desteğine sahibiz, ne çare ki

bakanlık onu ihtiyatlı olması için uyarıyor, o da özellikle geçen yılki Badajoz fiyaskosundan sonra onların öğütlerine kulak veriyor."

"Madrid razı olur ve çiftliği alabilirseniz ne kadar kazancınız olur? Diyelim bir yılda?"

Sandy gülmeye başladı. "En önemli soru da bu."

Otero başını sallayarak onayladı. "Kesin rakam vermek zor, ama yirmi milyon peseta olabilir. Çiftlik tam randımanla çalıştırıldığında kim bilir, otuz kırk milyon da olabilir."

"Bu da daha ilk yıl bir milyon İngiliz sterlininden fazla demektir," dedi Sandy. "Sen yüzde üçlük bir pay satın alırsan, beş yüz sterlinlik yatırımın karşılığında on beş bin sterlin kazanacaksın. Bin sterlin yatırırsan da otuz bin sterlin."

Harry kahvesini yudumluyordu. Acı bir kahveydi, yüzeyinde de süt tozu damlacıkları yüzüyordu. Sandy ile Otero bir yandan sigaralarını tüttürürken onu seyrediyorlardı.

"Bu epeyi para," dedi Harry sonunda.

Otero gülmeye başladı. "Siz İngilizler her şeyi azımsarsınız zaten."

"Özellikle de Harry yapar bunu." Sandy de gülerek ayağa kalktı. "Haydi gel, sana kazılarımızı gösterelim."

Ona kazı alanını gezdirdiler, toprağın hafif renk farklılıklarının nasıl farklı bir altın içeriğine işaret ettiğini gösterdiler. Yer küçük dairesel deliklerle beneklenmişti. Otero, örneklerin buralardan alındığını izah etti. O sırada gökyüzünde bulutlar birbirini kovalamaya başlamıştı.

"Laboratuvarlara da bakalım," dedi Sandy. "İşitmen bugünlerde nasıl? Bana oldukça iyi gibi geliyor."

"Evet, aşağı yukarı normale dönmüş gibi."

"Harry'nin kulağı Dunkirk'de zarar gördü, Alberto. Fransa Savaşı'nda."

"Sahi mi?" Jeolog anlayışla başını salladı. Laboratuvar kulübesine girdiler. Havada sert bir kimyasal kokusu vardı. Uzun sıralar, cam filtreler, büyük metal kaplar ve berrak bir sıvı ve o sarı toprakla dolu yüksek kenarlı tablalarla kaplıydı.

"Asit sülfürik," dedi Sandy. "O pis kokuyu okuldaki kimya derslerinden hatırlıyorsun, değil mi? O kaplara dokunayım deme." Laboratuvarı gezdirirlerken Otero cevherden altın çıkarma işlemini açıkladı, ama bu açıklamalar Harry için fazla bir şey ifade etmiyordu. Oradan çıkarlarken Harry taş kulübeye bir kere daha baktı ve küçük pencerelerinde demir parmaklıklar olduğuna dikkat etti.

"Orası ne?"

"Maden cevherini rafine işleminin ikinci aşaması için orada saklıyoruz. Ortalıkta korumasız bırakılamayacak kadar değerli. Anahtar ofiste, ama istersen pencereden içeriye bakabilirsin."

Kulübenin içi loştu, ama Harry çeşitli laboratuvar gereçleri fark etti. Ayrıca büyük kaplar da vardı. Çoğu, ince bir toz olana dek öğütülmüş aynı sarı toprakla ağzına kadar doluydu.

Ofise döndüklerinde dostça havasını sürdüren Otero onlara yine kahve yaptı.

"Güney Afrika'daki altın madenlerinde deneyim sahibi oldum," dedi. "Ben gençken bir jeolog için gidilmesi gereken yerdi. Orada bir miktar İngilizce de öğrenmiştim, ama artık unuttum."

"Orasıyla karşılaştırılırsa burası nasıl?"

Otero oturdu. "Burası çok daha ufak elbette. Witwatersrand altın yatakları dünyada bir numara. Ama orada cevherin kalitesi düşük olduğu gibi, damarlar çok daha derinde. Buradaysa kalite yüksek, damarlar yüzeyde veya yüzeyin hemen altında."

"İspanya'ya önemli altın rezervleri sağlamaya yeterli mi?"

"Ülke için önemli bir fark oluşturmaya yeterli mi derseniz evet."

Sandy fincanının üzerinden Harry'ye baktı. "Ne diyorsun?"

"İlgilendim. Ama yine de Londra'daki banka müdürüme danışıp ona bir mektup yazmak isterim. Herhangi bir ayrıntıya girmeden, rezervleri kesinleşmiş bir altın madenine yatırım yapmayı düşündüğümü söyleyeceğim. Madenin yerinden bahsetmeyeceğim, başka yatırımlarla da kıyaslamayacağım. Yani bu tür şeyler."

"O mektubu görmek isteyeceğiz," dedi Sandy. "Dediğim gibi, çok gizli bir proje."

Otero Harry'ye o çok iyi hatırladığı keskin bakışını çevirdi. "Daha önce de belirttiğimiz gibi, elçiliğinizde kimsenin bundan haberi olmamalı. İngiltere'ye yollanan bir mektubun sansür tarafından açılması mümkün."

"Ama diplomatik kuryeyle yollarsam açılmaz. Yine de çok istiyorsanız, mektubu gönderilmeden önce görmenizde benim için sakınca yok."

"Bir banka müdürü bunun riskli bir yatırım olacağını söyleyecektir," diye uyardı Sandy.

Harry gülümsedi. "Onun öğüdünü *dinlemem* gerekmez." Başını iki yana salladı. "Bir milyonun yüzde üçü."

"İlk yılda." Bunun arkadaşının zihnine yerleşmesi için Sandy konuşmasına kısa bir ara verdi. Harry, onlara karşı casusluk yapmasam bu para benim olabilirdi diye düşünüyordu. Birden içinden gülmek geldi.

Sandy yerinden kalkıp avuçlarını dizlerine vurdu. "Tamam! Artık dönmeliyim. Bu gece Sebastian'la bir yemek randevumuz var."

Otero Harry'nin elini sıkarken yine gülümsüyordu. "İşimize ortak olmanızı dilerim, *señor*. Şimdi sizin için yatırım yapmanın tam zamanı. Bin İngiliz lirası bugünlerde işimize yarar, bakanlığın bizi harcamasını

engeller. Sizin içinse," elini salladı, "olasılıkları düşünün..." Kaşlarını kaldırdı.

Harry ve Sandy otomobile doğru yürürlerken kapının yanındaki bekçi kulübesinin kapısı açıldı. Uzun boylu ve ince yapılı bir adam dışarı çıktı. Maestre'nin eski emir subayı ve Milagros'un gözeticisini tanıyınca Harry şaşırdı.

"*Buenos dias,* Teğmen Gomez," dedi düşünmeden,.

"*Buen'dia*" diye homurdandı Gomez. Yüzüne kayıtsız bir anlam vermeye çalıştı, ama gözlerinde yer eden korku dolu bakış Harry'nin aklını başına getirdi. Bir yanlış, hem de çok önemli bir yanlış yaptığını kavrayarak fena halde bozuldu.

"Yoksa birbirinizi tanıyor musunuz?" Sandy'nin sesi sertti.

"Evet, birkaç zaman önce bir toplantıda tanışmıştık."

"Evet *señor*, bir toplantıdaydı." Gomez dönerek kapıyı açtı ve araba geçerken yüzünü içindekilerden kaçırdı. Adam kulübeye girerken Sandy dikiz aynasından onu bakışıyla izledi.

"Yeni kapıcımız," dedi. "Bugün işe başladı." Sohbet eder gibi sakin bir sesle konuşuyordu. Sordu. "Nasıl tanıştınız ki?"

"Bir partideydik."

"Bir partide bir kapıcıyla mı tanıştın?"

"Uşak olarak oradaydı. Ailenin emektarı gibi biri. Belki de kaşıkları aşırırken yakayı ele verdi." Harry güldü.

Sandy kısa süre konuşmadı. Kaşları çatıktı. "Bu, bana sözünü ettiğin General Maestre'nin partisi miydi? Hani kızı için verdiği parti?"

Harry, kahretsin, diye düşündü. Sandy inanılmaz derecede uyanıktı. Maestre'nin partisi sözünü ettiği biricik partiydi, Maestre de düşman olduğu için Sandy bunu hemen hatırlamıştı. Hâlâ dikiz aynasından kapıcıya bakıyordu.

"Evet," dedi Harry. "Daha sonra Maestre'nin kızını Prado'ya götürdüğüm gün de onu almaya gelmişti. O zamandan beri ona yol verilmiş olmalı."

"Belki de." Sandy durakladı. "Bize işsiz kalmış eski bir asker olduğunu söylemişti."

"Eğer ona yol verildiğini söylese, referansının olmayışına bir açıklamada bulunması gerekecekti."

Sandy kayıtsız bir sesle sordu. "Maestre'nin kızını tekrar gördün mü?"

"Hayır. Sana söylemiştim, kız benim tipim değil." Harry, Sandy'nin ilgisini dağıtmak için ekledi. "Hem ben başka biriyle tanıştım." Ama Sandy başını sallamakla yetindi. Yine somurtuyordu. Maestre'nin Gomez'i casus olarak aralarına yerleştirdiğini anladı, ben de adamı ele verdim, diye üzülerek düşünen Harry, kendi kendine lânet etti.

Bir köyün içinden geçiyorlardı. Sandy bir barın önünde durdu. İki eşek dışarıda bir parmaklığa bağlı olarak bekliyordu.

"Beni bir dakika bekle," dedi Sandy. "Acele bir telefon etmem lazım. Bir şey unuttum da..."

Sandy içeri girerken Harry bekledi. Demir parmaklığa bağlı eşekler ona Amerika'nın Vahşi Batı'sını anımsatmıştı. Şafak vakti yapılan silah düellolarını. Gomez'e ne yapacaklardı acaba? Büyük çıkarlar söz konusuydu. Harry yutkundu. Maestre adamı oraya casus olarak mı göndermişti? Pejmürde kılıklı iki üç çocuk orada durmuşlar, büyük Amerikan arabasına bakıyorlardı. Harry'nin onlara elini sallaması üzerine hızla döndüler ve çıplak ayaklarıyla çamurda kaya kaya kaçtılar.

Sandy göründü. Yüzündeki kararlı ve soğuk ifade, sınıfta değnek cezasına çarpıldığı ve Taylor'dan alacağı intikamı planladığı günü Harry'ye hatırlatmıştı. Arabanın kapısını açarken yüzü yumuşayıp gülümsedi.

"Bana şu kızı anlatsana," dedi Harry'ye motoru çalıştırırken.

Harry bir yabancıyı köpeklerden kurtarıp o vesileyle o yabancının kız kardeşiyle tanışmasına dair bir hikâye uydurdu. En iyi yalanlar gerçeğe en yakın olanlardır. Sandy gülümsedi, ama arabaya dönerken yüzünde olan o ürkütücü anlam Harry'nin aklından çıkmıyordu. Otero'ya telefon etmişti, orası kesindi. Harry, Sandy konusunda yanıldığını, arkadaşının, örneğin Dunkirk gibi olması mümkün korkunç olayları bilmediğini düşünmekte yanıldığını anlıyordu. Olanları pekâlâ biliyordu, kendisi de korkunç şeyler yapabilirdi. Aynen okulda olduğu gibiydi, umursamıyordu.

30

Madenden dönüşünde Harry'nin rapor vermek için dosdoğru elçiliğe gitmesi kararlaşmıştı. Bir çeviri yapması gerektiğini bahane ederek Sandy'den onu apartmanına bırakmasını rica etmişti. Ama araba köşeyi dönerek uzaklaşır uzaklaşmaz yine yola çıkarak Fernando el Santo Caddesi'ne giden bir tramvaya atladı.

Tolhurst ofisinde dört günlük bir *Times* gazetesini okumakla meşguldu. Elektrikler kesik olduğundan soğuğa karşı cafcaflı bir desenle süslü kalın bir kazak giymişti. Bu kıyafetle daha genç görünüyordu, tombul bir okul çocuğuna benzemişti. Harry'ye girmesini işaret etti.

"Nasıl gitti?" diye hemen sordu.

"Gerçekten de orada bir maden var." Harry oturdu. Derin bir soluk aldıktan sonra devam etti. "Ama bir şey aksi gitti."

Tolhurst'ün yuvarlak yüzü sanki uzadı. "Ne oldu? Yoksa ipliğin pazara mı çıktı?"

"Hayır, öyle bir şey değil. Beni madene götürdü. Segovia'nın daha ilerisinde. Büyük bir alana yayılmış, ama görünüşe göre üretim henüz erken aşamalarında. Otero da oradaydı, bu defa çok nazik davrandı."

"Eee, sonra?"

"Tam gideceğimiz sırada bekçi kapıyı açmak için kulübesinden çıktı ve onu tanıdım. Gomez adında bir adamdı. Maestre için çalışıyor, onunla partide tanışmıştık."

"Evet, eski emir subayı mıymış, neymiş."

"Düşünmeden ona merhaba dedim. Selamımı aldı, ama korku içinde kaldığını görebiliyordum."

"Kahretsin. Peki, Forsyth nasıl tepki verdi?"

"Anında onu nereden tanıdığımı sordu."

"Sen de söyledin mi?"

"Evet. Üzgünüm, Simon. Şok olmuştum ve bir yalan düşünemedim. Maestre için çalıştığını söyledim. Belki de onu kovduklarını söyledim. Aklıma sadece bu geldi."

"Kahretsin!" Tolhurst bir kalemi parmaklarının arasında evirip çeviriyordu. Harry kendi kendine kızıyor, yaptığı gafın Gomez için sonucunun ne olabileceğini düşündükçe dehşet içinde kalıyordu. "Sandy'nin rahatsız olduğunu fark ettim," diye devam etti. "Bir köyde durdu ve bir yere telefon etmesi gerektiğini söyledi. Telefondan dönerken kaygılı görünüyordu. Otero'ya telefon ettiğini tahmin ediyorum. Simon, Maestre'nin bu işlerle ne ilgisi var?"

Tolhurst dudağını ısırdı. "Tam olarak bilmiyorum. Galiba bütün Monarşist-Falanj mücadelelerinde parmağı var. Altın madenini araştıran komitede olduğunu biliyorum, ama Yüzbaşı ağzından hiçbir laf alamadı. Maestre İspanya'nın ulusal çıkarlarının söz konusu olduğunu düşündüğü yerlerde olabildiğince suskun."

Anlaşılan Aziz George Şövalyeleri seni fazla ileriye götüremeyecek, diye düşündü Harry.

"Maestre için çalıştığını bildiğin birine merhaba dememeliydin," diye sert bir çıkış yaptı Tolhurst. "Orada gizli bir görevle bulunduğunu tahmin etmeliydin."

"Hiç bu kadar hızlı düşünmek zorunda kalmamıştım. Üzgünüm. Maden alanının üzerinde odaklanıp ciddi bir yatırımcı gibi görünmeye çalışıyordum."

Tolhurst elinden kalemi bıraktı. "Forsyth, Maestre'nin kızına refakatçi olarak kullandığı eski emir subayını öyle hemen kovmayacağını

anlayacaktır. Bu tam bir fiyasko, Harry." Tolhurst iki avucunu masaya dayayarak doğruldu. "Yüzbaşıya haber vermem gerekiyor. Kendisi Sir Sam'le beraber, bu gece bir diplomatik kurye yola çıkıyor. Sen burada bekle."

Harry'yi üzgün şekilde pencereden dışarı bakar bırakarak odadan çıktı. Küçük bir eşeğe binmiş bir satıcı, ayakları hayvanın iki yanında neredeyse yere değerek yol alıyordu. Eşeğin sırtına ağır bir odun yükü bağlanmıştı. Harry, bu hayvancıkların taşımak zorunda bırakıldıkları yüke şaşıyordu, belkemiğinin kırılacağını sanırdınız.

Dışarıda hızlı ayak sesleri oldu. Harry ayağa kalktı. Tolhurst, asık suratlı Hillgarth'ın içeri girmesi için kapıyı açmıştı. Büyükelçi de Yüzbaşının arkasındaydı. Hoare'ın zayıf yüzü öfkeden kıpkırmızıydı. Harry'ye ters ters bakarak Tolhurst'ün sandalyesine çöktü.

"Seni kahrolası Brett," diye ağzını açtı Hillgarth. "Hangi akla uydun?"

"Üzgünüm efendim, bilmiyordum."

Hoare yaralayıcı bir ses tonuyla Hillgarth'a çıkıştı. "Alan, bu operasyonun riskli olduğuna dair seni uyarmıştım. Gizli operasyonlara gerek yok dedim hep; bizim yalnızca haber ve bilgi toplamamız gerekiyordu, hepsi bu kadar. Ama hayır, seninle Winston macera peşinde koşmak zorundaydınız. Şimdi bu sersem sayesinde bütün Kralcı grupla ilişkilerimizi tehlikeye attık." Harry'ye can sıkıcı bir böceği kovar gibi parmağını salladı.

"O kadar abartma, Sam, kendi başına bir numara düzenlediğini Maestre bize söylemeliydi."

"Buna mecbur mu? Adam kendi ülkesinde ve Falanj kontrolündeki bir projeye niçin casus yerleştirmesin?" Öfkeden titreyen Hoare elini alnına götürdü. "Maestre en iyi istihbarat kaynaklarımızdan biri. Ortak

çıkarlarımız olduğuna ve İngiltere'nin onlar için bir tehdit oluşturmadığına Kralcıları inandırmak için şu son beş aydır ecel terleri döküyorum. Cebelitarık'la ilgili dostça söylemlerde bulunup Negrín'ın güruhunu sepetlemeye Winston'u razı etmeye çalıştım. Daha başka neler yaptığımı biliyorsun. Şimdi tüm destek vaatlerimize rağmen, onlarınkiyle çelişen gizli bir operasyon düzenlediğimizi keşfedecekler."

"Bu Gomez'in başına bir iş gelse bile bizimle bir bağlantısı olmaz," dedi Hillgarth.

"Aptal olma! Maestre'nin orada bir adamı bulunduysa heriflerin belgelerini mutlaka karıştırmıştır. Yapacağı ilk iş bu. Peki, belgelerin birine projenin olası yatırımcıları arasında Majestelerinin Diplomatik Servisi çevirmenlerinden H. Brett adında biri olduğuna dair bir not düşülmüşse ne olacak?" Hoare'ın zayıf yüzü çökmüştü, bitkin görünüyordu. "Bence en doğrusu, Maestre'ye bir telefon açarak onu uyarmam, zararı sınırlamaya çalışmam."

"Üzgünüm efendim," diye geveledi Harry. "Bilmiş olsaydım."

Hoare öfkeli bakışını Harry'nin yüzüne dikti, üst dudağı yukarı kıvrılarak küçük beyaz dişlerini ortaya çıkarmıştı. "Bilmiş mi olsaydın? Bilmek senin üstüne vazife değil, senin vazifen tetikte olup görevini yapmak." Hillgarth'a döndü. "Sen iyisi mi bu projeyi hemen sonlandır. Bu sersemi de İngiltere'ye yolla; gitsin Kuzey Afrika'da İtalyanlarla boğuşsun. Söylemiştim zaten, bu işi yapacaksak en iyisi, doğrudan Forsyth ile bağlantı kurup bu tür numaralara kalkışmadan onu satın almaya çalışmamızdı."

Hillgarth sakin konuştu, ama sesinde frenlenmiş bir öfke seziliyordu. "Sayın büyükelçi, projenin onun için değerini bilmediğimiz takdirde, böylesi bir girişimin fazla riskli olacağı konusunda anlaşmıştık. Şimdi bunu biliyoruz, ne kadar önemli olduğunu da biliyoruz. Brett'in

maskesi de düşmüş değil, Maestre'nin adamını tanıdığını Forsyth'a söylemesinin inanılırlığını daha da güçlendirmesi bile mümkün."

"Maestre'ye telefon etmem lazım. Sonra konuşuruz." Hoare ayağa kalktı. Tolhurst kapıyı açmak için oturduğu yerden fırladı. Büyükelçi geçerken ona ters ters baktı. "İşleri daha iyi idare etmeliydin, Tolhurst. Hillgarth, telefon ederken yanımda olmanı istiyorum."

Tolhurst kapıyı arkalarından yavaşça kapadı. "Sen de evine dönsen iyi olur, Harry. Bütün akşam bu işi tartışacaklardır."

"Bu gece tiyatroya gidecektim. Bir sakıncası olmaz, değil mi?"

"Hiç sanmam."

"Tolly, Hoare işleri daha iyi idare etmeliydin derken, ne kastediyordu?"

Tolhurst acı acı gülümsedi. "Senin denetçinim Harry. Ne yaptığını gözleyip Yüzbaşı Hillgarth'a rapor veririm. Her deneyimsiz casusun bir denetçisi vardır ve ben de seninkiyim."

"Ya." Harry böyle bir şeyden şüphelenmemiş değildi, ama öğrenmesi onu her şeye rağmen üzüp hayal kırıklığına uğratmıştı.

"Çok iyi çalıştığını söyledim durdum; Hillgarth biraz sabırsızlanıyordu, ama ben Forsyth'a karşı ihtiyatlı davrandığını söyledim. Şimdiye dek çok da başarılıydın. Ama bu iş en küçük hatayı bile kabul etmez."

"Ya."

"Böyle bir falso yapacağını tahmin edemedim. Sorun da bu, birinden hoşlandın mı onun lehine önyargılı oluyorsun." Tolhurst Harry'ye biraz içerlemiş gibi baktı. "Haydi git artık. Hillgarth'a görünmemeye çalış. Sana ihtiyacımız olduğunda telefon ederim."

Harry tiyatroya geç geldi. Apartmanda bir aşağı bir yukarı yürüyerek saatler geçirmişti. Yaptığı yanlışı, Hoare ve Hillgarth'ın öfkelerini,

Tolhurst'ün bir anlamda hareketlerini izleyip casusluk yaptığını düşünüyordu. Ben bu işin adamı değilim, diye düşündü. Bu işi istemedim ki. Onu memlekete geri gönderdiklerinde, başarısız olarak karalanması durumunda bile üzülmeyecekti. Sandy'yi bir daha görmese de sevinirdi. Ama Gomez'in, o eski subayın gözlerindeki ani korku aklından çıkmıyordu.

Sonunda kendini bu şekilde yiyip bitirmesinin bir yararı olmadığına karar verdi. Saatine bakınca vaktin ne kadar geç olduğunu görerek şaşırdı. Sofia'yı o kadar uzun zaman düşündükten sonra bütün o gün hemen hiç aklma getirmemişti. Aceleyle üstünü başını değiştirdi, paltosuyla şapkasını aldı ve dışarı fırladı.

Tiyatroya varınca Sofia'yı bekler buldu. İyi giyimli çiftler tiyatronun merdivenini çıkarken genç kız başında beresi ve üstünde eski siyah paltosuyla kapıların gölgesinde bekliyordu. Elinde çanta yoktu; belki bir tane satın alacak durumda değildi. Ufak ve kırılgan hali genç adamın yüreğini sızlattı. Yaklaştığı sırada derme çatma bir tekerlekli sandalyede oturan yaşlı bir dilencinin genç kıza yaltaklandığını gördü.

"Size verebileceğim bütün parayı verdim," dedi Sofia.

"Ne olur, biraz daha. Yarın yemek almam için."

Harry kızın yanına koştu. "Sofia, geciktiğim için ne kadar üzüldüm bilsen," dedi soluk soluğa. Kızın rahatladığı bakışından belliydi. Harry dilencinin avucuna elli centimo bıraktı ve yaşlı adam da koltuğunu sürerek uzaklaştı.

"İşte bir kriz çıktı. Çok mu bekledin?"

"Hayır. Ama burada olduğum için o adam param olduğunu sandı."

"Bilmem, ne diyebilirim?" Genç adam gülümsedi. "Seni gördüğüme sevindim."

"Ben de seni."

"Enrique nasıl?"

Sofia yine gülümsedi. "Neredeyse iyileşti."

"Güzel." Harry öksürdü. "Artık içeri girelim mi?" Saygıyla kolunu uzattı ve kız da koluna girdi. Vücudunun ısısı Harry'yi ısıttı.

Sofia bu akşam büyük bir çaba göstermişti. Uzun saçlarının uçlarını modaya uygun şekilde kıvırmış, pudra ve dudak ruju sürmüş, güzelliği meydana çıkmıştı. Tiyatronun holüne dolan kalabalık iyi giyimli burjuvalardı; kadınlar inci küpeler ve gerdanlıklar takmışlardı. Sofia onlara alayla karışık bir küçümsemeyle baktı.

Harry ortalarda yerler bulmuştu. Salon doluydu. Büyükelçilikte birisi şehrin kültür hayatının ufak ufak canlandığını söylemişti. Parası olanlar belli ki evin dışında hoş bir gece geçirmeye can atıyorlardı.

Sofia paltosunu çıkardı. Bunun altına esmer tenini değerlendiren iyi dikilmiş, uzun bir beyaz elbise giymişti. Dekoltesi o günlerde hoş görülenden daha derindi. Harry bakışını diğer yana çevirdi. Sofia ona gülümsedi.

"Burası ne güzel sıcak, nasıl yapıyorlar bunu?"

"Merkezi ısıtma."

Ara olduğunda bir şeyler içmek için bara gittiler. Sofia itişen kalabalığın içinde kendini rahatsız hissetmişti; şarabın ilk yudumu da onu öksürttü.

"İyi misin?"

Kız sinirli bir gülüşle karşılık verdi. Her zamanki güvenli halinden farklı bir havadaydı.

"Üzgünüm," dedi sonunda. "Ne yapayım, böyle bir kalabalığa alışık değilim. Evde olmadığım zamanlar mandırada oluyorum." Tekrar gülümsedi. "Galiba ineklere insanlardan daha çok alışığım." Yanlarından geçen bir kadın ona kaşlarını kaldırarak baktı.

"Nasıl bir yer?" Harry Madrid'in arka sokaklarının küçük mandıralar, daracık ve pis yerlerle dolu olduğunu biliyordu.

"Çok ağır bir iş. Ama en azından aileye süt getirebiliyorum."

"Böyle bir işten sıkılmış olmalısın."

"Bizi geçindiriyor. Hükümetin adamları her gün yüz litrelerini almaya geliyorlar. Sonunda onu tayın için sulandırıp iki yüz litreye çıkarıyorlar."

"Korkunç." Harry başını iki yana salladı.

"Garip bir adamsınız," dedi Sofia.

"Nasıl yani?"

"Hayatıma duyduğunuz şu ilgi. Pis kokan bir mandıra sanırım alışık olduğunuz hayattan farklıdır." Genç kız öne eğildi. "Bu insanların karaborsada satın aldığı şeyler ve hizmetkârlarından çektikleri sizin çevrenizden olanların konuştukları konular değil mi?" Sofia'nın yüzünde yine o hafif alaycı gülümseme yer etmişti.

Harry iç çekti. "Orası doğru. Ama ben o konulardan sıkıldım."

Zilin çalması üzerine yine tiyatro salonuna döndüler.

Harry oyunun ikinci yarısı sırasında birkaç kere dönüp genç kıza baktı, ama Sofia dikkatini oyunculara verdiği için genç adamın umut ettiği gibi dönüp ona gülümsemedi. Kocasını işlemeye zorladığı cinayet yüzünden duyduğu suçluluğun etkisiyle Lady Macbeth'in uykusunda yürüdüğü oyunun en can alıcı noktasına varmışlardı. "Bu eller hiç mi temiz olmayacaklar?" Gomez'in ölümüne sebep olmuş olabileceğini, ellerinin belki de kanlı olduğunu düşünen adam paniğe kapıldı. Birden nefessiz kalarak koltuğunun kollarına sarıldı. Sofia dönüp baktı. Oyun sona erdiğinde hoparlörlerden ulusal marşın nağmeleri yükseldi. Harry ile Sofia da ayağa kalktılar. Fakat faşist selamı için kollarını kaldıran seyircilerin çoğunluğuna katılmadılar.

Harry dışarıdaki soğukta kendini yine garip hissetti, aylardan beri hissetmediği kadar garip. Kulaklarındaki çınlama yine başgöstermişti, kalbi hızlı atıyordu, bacaklarının titrediğinin farkına vardı. Bunun, o gün olanların gecikmiş tepkisi olduğunu tahmin ediyordu. Tramvay durağına yürürlerken genç adam konuşmaya çalıştı, sesinin titrediğinin farkına varıyordu. Sofia'nın kolunu tutmamıştı, titremesini genç kızın fark etmesini istemiyordu.

"Oyunu beğendin mi?" diye sordu.

"Evet." Sofia gülümsedi. "Shakespeare'in bu denli ihtiraslı olabileceği hiç aklıma gelmemişti. Ama katiller hak ettikleri cezayı buldular, değil mi?"

"Evet."

"Ama gerçek hayatta öyle olmuyor."

Harry onu doğru dürüst duymamıştı. Sofia söylediklerini tekrarlamak zorunda kaldı. "Hayır, olmuyor," diye onayladı adam.

Tramvay durağına varmışlardı. Harry şimdi zangır zangır titriyor, soğuk ve nemli havadan kurtulmaya çaresizce can atıyordu. Durakta bekleyen tramvay yoktu. Başka bekleyen de olmadığına göre, tramvayın az önce gittiği anlaşılıyordu. Harry aynı zamanda oturmaya ihtiyaç duyuyordu. Paniğine lanet etti; eğer tekrarlaması gerektiyse niçin apartmanda yalnız olduğu sırada olmamıştı?

"İyi misiniz?" diye sorduğunu duydu kızın.

İnkâr etmesinin yararı yoktu, yüzünün soğuk bir terle kaplı olduğunu hissediyordu. "Kendimi pek iyi hissetmiyorum. Üzgünüm. Fransa'da katıldığım çarpışmalardan sonra ara ara bu panik atakları yaşıyorum. Ama geçecek, üzgünüm, çok aptalca bir şey."

"Hayır, aptalca değil." Kız ona kaygıyla baktı. "Savaş zamanında insanların başına geliyor. Burada da gördüm bunu. Bir taksiye binmelisi-

niz, sizi evinize götüreceğim. Soğukta beklememelisiniz."

"Birazdan geçer." Adam zaafını göstermekten nefret ediyordu.

"Hayır, bir taksi getireceğim." Sofia, evinde olduğu gibi burada da yönetimi eline almıştı. "Ben köşebaşına gidene dek burada kalabilir misiniz? Orada bazı taksilerin beklediğini görmüştüm."

"Evet, ama."

"Bir dakika bekleyin." Genç kız onun koluna dokundu, gülümsedi ve uzaklaştı. Harry duraktaki soğuk direğe dayandı ve hastanede söyledikleri gibi burnundan derin soluklar alıp sonra ağzından dışarı vermeye başladı. Bir dakika geçmeden önünde bir taksi durdu.

Sıcakta oturunca kendini daha iyi hissetti. Sofia'ya mahzun bir yüzle gülümsedi. "Akşamımız nasıl sona erdi ama, değil mi? Beni evimin önünde indirin, sonra şoföre sizi evinize bırakması için para vereceğim."

"Olmaz, iyi olacağınıza emin olmalıyım. Yüzünüz çok soluk." Genç adamı deneyimli bir bakışla inceliyordu.

Taksi onları bıraktı. Harry merdiveni çıkmak için kızın yardımını gereksinmekten korkuyordu, ama şimdi çok daha iyiydi, yardımsız olarak basamakları çıktı. Dairesinin kapısını açtı ve salona yürüdüler.

"Şu divana oturun," dedi Sofia. "Alkollü içkiniz var mı?"

"Karşıki dolapta viski olmalı."

Genç kız mutfaktan bir bardak getirdi ve viskiden içirdi. Viski adamı biraz canlandırdı. Sofia gülümsedi. "Oldu. Yüzünüze biraz renk geliyor." Mangalı yaktı ve sonra divanın öbür ucuna oturarak Harry'nin yüzüne baktı.

"Siz de bir tane için," dedi Harry.

"İstemem, ama teşekkür ederim. İçkiyi pek sevmiyorum." Sofia, Harry'nin ailesinin fotoğraflarına baktı.

"Annemle babam."

"Güzel bir fotoğraf."

"Enrique'yi eve getirdiğim gün anneniz de bana düğün günündeki fotoğrafını göstermişti."

"Evet. Annem, babam ve Ernesto Dayım bir arada."

"Dayınız bir papazdı, değil mi?"

"Evet. Cuenca'da. İç Savaş'ın başından beri ondan bir haber alamadık. Ölmüş olabilir. Cuenca, Cumhuriyetçilerin bölgesindeydi. Sigara içmemin bir sakıncası var mı, Harry?"

"Elbette yok." Harry bir sehpanın üstünden kültablasını alarak ona uzattı. Elinin biraz titrediğinin farkındaydı.

"Çok mu kötüydü?" diye sordu Sofia. "Fransa'daki savaş demek istiyorum."

"Evet. Bir mermi hemen yanıma düştü, beraberimdeki adamı öldürdü. Bir süre sağır olarak kaldım; o kahrolası panik atakları geçiriyordum. Son zamanlarda durumum düzelmişti. Mücadele ettim ve onları yendiğimi sandım, ama bu gece geri geldi."

"Kendinize yeterince dikkat ettiğinizden şüphe ediyorum."

"İyi durumda sayılırım. Bir şikâyetim yok. Bana iyi yemek veriyor ve bu büyük dairede oturuyorum."

"Evet, daireniz güzel." Sofia etrafına bakındı. "Ama her nedense kasvetli bir havası var."

"Aslında benim için fazla büyük. Beni biraz tedirgin etmiyor değil. Eskiden bir komünist bürokrata aitmiş."

"O adamlar kendilerine iyi bakarlar." Genç kız iç çekti.

"Bazen o adamın varlığını hisseder gibi oluyorum." Harry biraz sıkılgan şekilde güldü.

"Madrid bugünlerde hayaletlerle dolu."

Birden bütün ışıklar giderek onları *brasero*'nun parıltısı karanlıkta bıraktı. İkisi de heyecanlandılar ve "Sadece bir elektrik kesintisi," dedi Sofia.

"Tam da bu sırada olması ne aksi."

İkisi de gülmeye başladılar.

"Mutfakta mum var," dedi Harry. "Önümü görmem için bana bir kibrit verin de onları getireyim. Veya evinize dönmeyi mi tercih edersiniz?"

"Hayır," dedi genç kız. "Konuşmak hoşuma gidiyor."

Harry mumları yakıp tabakların içine oturttu. Alevler odaya titrek sarı bir ışık yayıyordu. Harry, mum ışığının vurduğu yerlerinde kızın saçlarının kömür gibi siyah olmadığına, aralarında kestane rengi parıltılar da olduğuna dikkat etti. Ama yüzü kederliydi.

"Burada sık sık elektrik kesintisi oluyor. Artık alıştık," dedi Sofia.

Kısa bir sessizlikten sonra adam "Burada tahmin ettiğimden de çok sıkıntıya tanık oldum," dedi.

"Öyle." Sofia yine içini çekti. "Bizim apartmandaki Señora Avila'yı hatırlarsınız. Dün bizi yine görmeye geldi. Papazın Paco'ya gerektiği şekilde bakacak durumda olmadığımızdan korktuğunu söyledi; onun bir yetimhaneye götürülmesine karşı koymamamızı istiyormuş. Biz kiliseye gitmediğimiz için papaz kendisi gelmek istememiş. Paco'yu bizden koparmak isteyişlerinin gerçek nedeni de bu zaten. Ama onu alamayacaklar." Genç kız dudaklarını sıktı. "Enrique yakında yine çalışmaya başlayabilecek. Mandırada onun için bir iş olabilir."

"Benim bir arkadaşım var, bir İngiliz kadını. Kısa bir süre yetimhanelerin birinde çalışmış. Kötü bir yer olduğunu söyledi. Sonuçta işinden ayrılmış."

"Ben de kendilerini öldüren çocuklar olduğunu duydum. Bunun, Pa-

co'nun da başına gelmesinden korkarım. Zavallı sürekli korku içinde. Pek az konuşuyor, o da yalnız bizlerle."

"Bilmem ki, ona yardım edebilecek hiç kimse yok mu?"

Sofia acı acı güldü. "Kim var ki? Yalnız biz varız."

"Üzgünüm."

Sofia öne eğildi. İri gözleri mumun ışığında ışıldıyordu. "Üzgün olmanız için bir sebep yok. Bizimle ilgilendiniz. Bizim için kaygılanıyorsunuz. Yabancılar ve burada parası olanlar, insanların nasıl yaşadıklarını görmezlikten geliyor. Hiçbir şeyi olmayanlar ise kaderlerine boyun eğmiş durumda, tamamen yılmışlar. İlgili bir insan tanımak güzel." Genç kız hafifçe gülümsedi. "Sizi üzse bile. Siz iyi bir insansınız."

Gomez ve dehşet içindeki gözleri yeniden Harry'nin zihninde canlandı. Başını iki yanına salladı. "Hayır, değilim. Olmak isterim, ama değilim." Başını avuçlarının arasına aldı. Derin bir iç geçirdi ve sonra genç kıza baktı. Sofia gülümsedi. Harry yavaşça elini uzattı ve kızın elini avucuna aldı. "İyi olan sensin," dedi.

Sofia elini çekmedi. Bakışı yumuşamıştı. Harry yavaşça onun üzerine eğildi ve dudaklarını onunkilere dokundurdu. Sofia elbisesini hışırdatarak uzandı ve erkeğin öpücüğüne karşılık verdi, hafif duman kokulu uzun süren derin bir öpücük oldu bu. Harry geri çekildi.

"Bağışla," dedi. "Evimde yalnızsın. Kötü bir niyetim yoktu."

Sofia gülümseyerek başını iki yana salladı. "Hayır. Ben memnunum. Senin neler hissettiğini anlamak zor değil. Ve ilk geldiğin günden beri seni düşünüyorum. Evimizin salonunda o kadar yalnız görünüyor, öyleyken bize yardım etmek istiyordun." Genç kız başını eğdi. "Böyle hissetmek istemedim, hayatlarımız zaten yeterince karmaşık. Onun için önce doktoru çağırmadım." Sofia gülümsedi. "Zavallı Enrique. Görüyorsun, gerçekte bencil biriyim."

Harry uzanıp kızın elini avucuna aldı. Ufak, sıcak ve hayat dolu bir eldi.

"Hayatımda rastladığım en az bencil kişisin." Harry'nin içinde hâlâ bir tereddüt vardı, bunların olduğuna inanamıyordu.

"Harry," dedi kız.

"Adımı kimsenin yapamadığı şekilde söylüyorsun," dedi adam, boğuk bir gülüşle.

"İngilizlerin yaptığı şekilde, David gibi hecelemek daha kolay."

"Leeds'li gencin adı mı bu?"

"Evet. Bir süre beraber olduk. Savaş zamanı fırsatları kaçırmamak gerekir. Bu belki seni şok eder. Katolikler benim ahlaksız bir kadın olduğumu söyleyeceklerdir."

"Asla." Harry bir an durakladı, ama sonra eğilip kızı bir daha öptü.

31

Barbara, bir insanı sever, ama sonrasında sevmeyi bırakırsanız, o sevginin bazen nefrete dönüştüğünü duymuştu. Önceleri buna inanmamıştı, ama doğruydu. Sandy ona kalbinin duygusal bir bulamaça benzediğini söylemişti, ama öyle değildi, kalbi artık nefretle doluydu.

Duygularını gizlemek zorundaydı. Günlerden çarşambaydı ve Luis'i tekrar görmüştü. Agustin çıktığı izinden üç hafta sonra, yani aralık ayının dördünde dönecekti. O döner dönmez de Luis Cuenca'ya gidecek ve artık işi sonuçlandıracaktı. Kaçışın tarihi gardiyanların çalışma programlarına bağlıydı, ama olay Noel'den önce gerçekleşecekti. Barbara bu süre içinde Sandy'nin bir şeyden şüphelenmemesini sağlamalıydı.

Geniş odaları, son derece temiz ve pahalı mobilyalarıyla yaşadıkları ev kadına giderek daha boğucu gelmeye başlamıştı. Bazen pırıl pırıl parlayan aynaları eline alıp cilalı masaların üstünde paramparça etmek istiyordu. Evin içinde huzursuz halde dolaşır veya bahçedeki kış manzarasına bakarken acaba küçük küçük çıldırıyor muyum diye merak etmeye başlamıştı.

Yetimhane yüzünden yaptıkları tartışmanın ardından Barbara bir kez daha elinden geldiğince sevimli ve uysal görünmeye çalışmıştı. Kavgalarını izleyen pazar sabahı Sandy işim var diyerek arabasına binip gitmiş ve Barbara da dolaşmaya çıkıp seçkin bir çiçekçiden Endülüs gülleri satın almıştı; gerçi pahalıydılar, ama Sandy'nin en sevdiği çiçekti. Yemek zamanı onları bir vazonun içinde sofraya getirdi. Sandy içlerinden birini alıp kokladı.

"Çok güzeller," dedi adam donuk bir sesle. "Demek artık somurtmaktan vazgeçtin?" Belli ki öfkesi hâlâ geçmemişti.

"Kavga etmenin hiçbir yararı yok," dedi Barbara sakin bir sesle.

"Rahibe Immaculata'ya yazdığın mektup birkaç kişiyi rahatsız etti. Hattâ bir iki kişi bana evimde bir hükümet karşıtı mı barındırdığımı bile sordu."

"Bak, Sandy, iş arkadaşlarınla aranda soruna yol açmak istemem. Başka bir iş için gönüllü olabilirim? Örneğin, askerî hastanelerde çalışabilirim."

"O hastanelerin çoğu Falanj tarafından yönetiliyor. Bir de onlarla dalaşmanı istemem," diye homurdandı Sandy.

"Çocuklara kötü muamele edildiğini görmediğim sürece sesim çıkmaz."

Sandy başını kaldırıp kadının yüzüne baktı. Gözlerinde soğuk ve sevimsiz bir anlam vardı.

"Çoğu çocuk kötü muamele görür. Hayat bu. Herkes kardeşim gibi şanslı olamaz. Sana da kötü muamele edildi, bana da."

"O şekilde değil."

"Hepsi kötü muamele kapsamına girer." Omuzlarını silkti. "Askerî hastane konusunda Sebastian'la konuşurum."

"Teşekkür ederim." Barbara minnettar görünmeye çalıştı. Sandy ise homurdanıp dikkatini önündeki tabağa verdi.

Kavgalarından beri Barbara'yla sevişmeye kalkışmamıştı. Ertesi gün öğleden sonra Pilar'la konuşmak için mutfağa indiği sırada kulağına bir gülüş gelmişti. Sandy oradaydı, masaya yaslanmış sigara içiyor ve yüzünde çapkın bir anlamla Pilar'a gülümsüyordu. Hizmetçi lavabonun başında bulaşıkları yıkıyor ve o da gülüyordu. Barbara'yı görünce kıpkırmızı kesilip başını öne eğdi.

"Alışveriş listesini getirdim, Pilar," dedi Barbara soğuk bir sesle. "Masanın üstüne bırakıyorum."

Sonrasında bu konuda bir şey demedi, ama konuyu açan Sandy oldu. Salondaydılar. Erkek oturmuş, viski bardağını parmaklarının arasında döndürüyordu. "Hoş kız bu Pilar," dedi gülümseyerek. "Bazen bayağı arsız olabiliyor."

Barbara örgüsünü örmeyi sürdürdü. Beni cezalandırmak için yapıyor bunu, diye düşündü. Sanki artık umurumdaymış gibi. "Siz erkekler hizmetçilerle flört etmeyi ne kadar seversiniz. Paralı okulda okuyanlara mahsus fantezilerden olmalı."

"Bazı fantezilerimin neler olduğunu bilsen, eminim hiç hoşuna gitmezdi." Erkeğin ses tonundaki bir özellik Barbara'nın başını hızla kaldırmasına yol açtı. Sandy ona soğuk bir bakış fırlattı ve viskisinden bir yudum daha aldı.

"Annemin yolladığı şu örgü modelini getirmeliyim," dedi kadın. Odadan çıktı ve derin soluklar alarak kısa bir süre holde durdu. Bazen adamdan uzak olmaya ihtiyaç duyuyordu. Onunla birkaç dakika daha oturur ve sonra yine birkaç dakika için dışarı çıkarım. Böylece temelli olarak gitmeye bir saat daha yaklaşmış olurum, diye düşünüyordu.

Paylaştıkları yatak odasına çıktı. Örgü modeline ihtiyacı yoktu, ama yine de alsa iyi ederdi. Bu arada yazı masasındaki gözün kilidini açıp banka defterine göz attı. Yazı masasının sağlam bir kilidi olmasından memnundu ve anahtarı her zaman cebinde taşıyordu.

Yine derin bir soluk aldı. Tekrar aşağı inmek ve havayı biraz yumuşatmaya çalışmak zorundaydı. Harry ile işlerin ne aşamada olduğunu ve Harry'nin projelerine katılıp katılmayacağını sorabilirdi. Ama adam Pilar'ı kullanarak onunla alay etmekte ısrar ederse, sesini çıkarmaya-

caktı. Kırılmış gibi davranacak ve bu da eğer isterse Sandy ile sevişmeyi reddetmesi için bir bahane olacaktı.

Neyse ki Sandy o akşam Pilar'dan hiç söz etmedi. Harry'yi sorduğundaysa, adam onu haftaya perşembe akşamı yemeğe çağırdığını söyledi. Daha sonra ayağa kalkıp çalışma odasında bazı raporlar üzerinde çalışmak zorunda olduğunu söyledi. Kapı erkeğin arkasından kapandığında Barbara ferahlayarak rahat bir nefes aldı.

Aradan çok geçmeden telefonun iki kere çaldıktan sonra sustuğunu duydu. Sandy çalışma odasındaki paralelden cevap vermiş olmalıydı. Genç kadın telefon sesinden ürkmüştü ve birkaç dakika sonra kapının zili hızla çaldığında bir kez daha ürktü. Bu da kimdi acaba. Saat geç oldu, diye düşünerek işini elinden bıraktı.

Pilar'ın ökçelerini fayansların üstünde tıkırdatarak mutfaktan yukarı çıktığını duydu. Kız bir dakika sonra kapıyı vurarak salona girdi. Sandy'yle ne yaptığını umursamamasına rağmen Barbara onu görünce içinde bir öfke duydu. "Ne var ?" diye sordu.

"Eğer kabul ederseniz *señora*, Señor Forsyth'ı görmek isteyen bir adam geldi," dedi Pilar gözlerini kadından kaçırarak. "Adam biraz," kız duraksadı, "yabancıya benziyor. Señor Forsyth'ın çalışma odasında rahatsız edilmeyi istemediğini biliyorum, ama..."

"Kim olduğuna bakayım." Barbara yerinden kalkıp kızın yanından geçti. Holden içeriye soğuk bir hava esti: Pilar sokak kapısını aralık bırakmıştı. Üstünde lekeli bir palto olan, fötr şapkası yıpranmış, ufak tefek ve yaşlıca bir adam kapının eşiğinde duruyordu. Gözlüğünün iki yarısı burun kemerinin üstünde yara bantıyla tutturulmuştu. Şapkasını eline aldı.

"Perdon, señora, esta el señor Forsyth en casa? [Özür dilerim, hanımefendi, Bay Forsyth evde mi?]" diye sordu. İspanyolcayı yavaş, zorlanarak ve güçlü bir Fransız aksanıyla konuşuyordu. Barbara ona Fransızca yanıt verdi.

"Evet. Size nasıl yardım edebiliriz?"

Yaşlı adamın ferahladığı belliydi. "Ah, Fransızca konuşuyorsunuz. İspanyolcam zayıf. Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim. Adım Blanc, Henri Blanc. Señor Forsyth'e vermem gereken bir şey getirdim." Elini paltosunun içine soktu ve küçük bir bez torba çıkardı. Torbanın içinde bir tıkırtı duyuldu. Barbara merakla baktı.

"Üzgünüm," dedi adam. "Açıklamam gerekirdi. Señor Forsyth'in yardım ettiği siyasi sığınmacılardan biriyim."

"Anlıyorum." Bu açıklama yıpranmış giysileri ve Fransız aksanını açıklıyordu. Adam Yahudilerden biriydi. Barbara açık kapının önünden çekildi. "İçeri buyrun lütfen."

Yaşlı adam başını salladı. "Hayır, hayır, lütfen. Sizi bu kadar geç bir saatte rahatsız etmek istemem. Ama bugün Lizbon'a geçmek için izin kâğıdımın geldiğini öğrendim." Sevincini gizleyemeyerek gülümsedi. "Ailemle yarın erkenden yola çıkıyorum. Vaat ettiklerimi getirmeden gidemezdim." Torbayı yine Barbara'ya uzattı. "Lütfen, alın bunu. Bay Forsyth'e, söylediğim gibi en üstün kalite olduklarını söyleyin. Çok uzun zamandır ailemizdeydiler, ama Lizbon'a gitmek, feda edilmelerine değer."

"Peki." Barbara pakedi aldı. "Epey yürümüş olmalısınız, bir dakika için de olsa içeri girmek istemediğinize emin misiniz?" Adamcağızın ayakkabılarına baktı; topukları neredeyse tamamen aşınmıştı, Fransa'dan herhalde onlarla yürüyerek gelmişti.

"Hayır, teşekkür ederim, dönmek zorundayım." Yaşlı adam gülümsedi. "Ama verdiğim sözü yerine getirmeliydim. Señor Forsyth'e benim adıma teşekkür edin. O kadar endişeliydik ki; Almanların Cumhuriyetçi sığınmacıları Fransa'dan buraya yolladıklarını duyuyor ve karşılığında bizim iade edilmemizi istemelerinden korkuyorduk. Ama şimdi kocanızın sayesinde güvende olacağız." Adam uzanıp Barbara'nın elini sıktı, sonra şapkasını taktı ve dönüp topallaya topallaya uzaklaştı.

Barbara kapıyı kapadı. Bodrum katına inen merdivenin başında bir gölge fark etti ve Pilar'ın orada durup konuşmaları dinlediğini anladı. Bundan sonra hep böyle mi olacaktı?

"Pilar," diye sertçe seslendi, "bana bir çikolata pişirir misin lütfen?" Gölge yerinden hopladı ve "*Si, señora,*" diyen kız hızlı adımlarla mutfağa indi. Barbara holde durmuş, torbayı ellerinin arasında tartıyordu. İçindeki madenî para değildi, daha hafif bir şeyler vardı. Salona geçerek torbanın sicimlerini gevşetti ve içindekileri avucuna boşalttı.

Yüzükler, gerdanlıklar, bir iki broş ve dinsel amaçlı gibi görünen garip biçimli birkaç cisim vardı. Hepsi altındı, pırıl pırıl bir altın. Barbara şaşkın halde kaşlarını çattı.

En iyisinin torbayı doğrudan Sandy'ye götürmesi olduğunu düşündü. Ağır ağır merdiveni çıktı. Kaloriferlerden sessiz holde cızırtılar çıkıyor ve çalışma odasının altında dışarıya ışık sızıyordu. Sandy'nin konuştuğunu duydu, hâlâ telefonda olmalıydı. Tam kapıyı vuracakken erkeğin sesindeki bir şey onu durdurdu. Ona fantezilerinden bahsedişini hatırlatmıştı.

"Şimdiye dek konuşması gerekirdi. Bütün gün elinizdeydi. Ona ne yaptınız?" Bir sessizlikten sonra yine Sandy konuştu. "Bu Faslı eski askerler çok güçlüdür. Hâlâ adının Gomez olduğunu mu söylüyor? Bu da mantıklı, sahte bir ad için alelacele sahte belgeler ayarlamışlardır ve bu

iş de Gestapo'nun alanına girer." Yine sessizlik anları oldu, sonra diğer uçtaki adamın söylediklerini onaylayan homurtular geldi, arkasından yine Sandy'nin sert ve öfkeli sesi duyuldu. "Onu sizin usta ellerinize bırakıyorum." Kısa bir duraksamanın ardından ekledi. "Santa Maria'nın çevresinde yeterli uygun yer vardır. Bakın, artık kapatmak zorundayım. Brett'in evrağı burada. Hayır, o bana güveniyor. Tamam. *Adios.*" Sandy ahizeyi bir takırtı eşliğinde yerine bıraktı.

Duyduğu cümleler Barbara'nın kafasının içinde yankılanıyordu. Ona ne yaptınız? Gestapo'nun alanı. Harry de bir şekilde bu işin içindeydi. Genç kadın, kalbinin atışının hızlandığını hissederek orada kalakaldı. Sandy'nin masasının gözünü açtığını ve yine homurdandığını duydu. Barbara yutkundu ve bez torbayı sıkı sıkı tutarak kapının önünden uzaklaştı. Bunu adama daha sonra verecekti.

Pilar çikolatalı sütü salonda dikiş masasının üstüne bırakmıştı. Barbara bir koltuğa çöktü. Torba kucağındaydı. Sandy nasıl bir işe karışmıştı? Fantezileriyle ilgili onu üzmeye çalışışını anımsıyordu. Barbara, adamın her şeyi yapabileceğine karar verdi. Meğer onu hiç tanıyamamışım, diye düşündü. Yine yutkunarak bez torbayı dikiş masasının üstüne bıraktı. Gerilmiş durumda torbaya bakıyor ve dışarıdaki bir ayak sesine karşı tetikte bekliyordu.

32

Sofia ve Harry Rastro'nun kalabalığında ağır ağır yürüyordu. Serin ve bulutlu bir pazar günüydü ve Madrid'in ana caddesindeki pazar yeri insan doluydu. Tenteleri olan sallantılı tahta tezgâhlar Cascorro Meydanı'nın etrafındaki dar sokaklara taşıyordu. Tezgâhlar akla gelebilecek her tür döküntü malla, ucuz süsler, kırık dökük makine parçaları, tahta kafesler içindeki kanaryalarla tepeleme doluydu. Harry Sofia'yı elinden tutmak isterdi, ama evli olmadıkları takdirde böyle bir davranış, buralarda ahlaksızlık sayılıyordu. Çiftler halinde gezinen sivil muhafızlar orada burada kapı aralıklarında duruyor ve soğuk bakışlarıyla halkı denetliyordu.

Harry'nin dairesinde sevişmelerinin üstünden tam bir hafta geçmişti. O zamandan beri de neredeyse her gün birbirlerini görebilmişlerdi. Harry'nin bol vakti vardı; casuslardan yeni direktifler almamıştı. Sofia akşamları dairesine geliyor, ama mandıradaki erken vardiyalar yüzünden de yine erkenden oradan ayrılıyordu.

Genç adam hayatında ilk kez âşık olduğu için mutluydu, düzenli dünyası sonunda tepetaklak olduğu için mutluydu. Will'in son mektubunda kırsaldaki evlerine bir temizlikçi bulmak ve çocuklarının okul hayatı türünden yaşadığı sorunları okumuş, kuzeninin dünyasından kendini tamamen soyutlanmış hissetmiş, ayrıca kuzenine karşı içinde derin bir sevgi duymuştu.

Buna rağmen aralarında bazı sırlar vardı. Harry casus olarak üstlendiği görevi ve bundan ne kadar nefret ettiğini, üstelik büyükelçilikteki tek arkadaşının aslında onun denetçisi olduğunu Sofia'ya anlatmaya

can atıyordu, ama anlatamazdı, anlatmaması gerekiyordu. Öte yandan Sofia da ailesine ilişkilerinden söz etmemişti. Doğru zaman olmadığını söylüyordu. Akşamın erken saatlerinde annesiyle Paco'ya bakmak işini Enrique bırakarak evden çıktığında mandıradaki kızlardan birine gittiğini söylüyordu. Kardeşine yalan söylemekte bir sakınca görmüyordu; Harry de onlar gibi iç içe yaşayan ailelerin ancak sırlarının varlığıyla mı bu aşırı yakınlığa katlanabildiklerini merak ediyordu.

Bugün Sofia'nın mandıradan izinli günüydü. Evde kalıp annesi ve Paco'ya bakması için Enrique'yle anlaşmıştı.

Harry'nin dairesinde sevişmişler ve sonrasında Sofia Rastro'ya gitmelerini önermişti. Kalabalığın içinde kendilerine yol açarlarken, Harry kıza fısıldadı. "Sen hiç süt kokmuyorsun. Neden süt kokmuyorsun?"

Sofia güldü. "Öyleyse ne kokuyorum?"

"Kendin gibi kokuyorsun. Temiz bir koku bu."

"Orada işe başladığımda diğerleri gibi kokmayacağıma kendime söz verdim. Mandırada bir duş var, suyu buz gibi, ayrıca içine düşmemeye dikkat edilmesi gereken kırık bir metal su yolu da var. Ama her gün duş yapıyorum."

"Hiç kimse seni ezemeyecek, değil mi?"

"Hayır." Sofia ona bakıp gülümsedi. "En azından öyle olmasını diliyorum."

Satışa çıkarılmış bazı garip şeylere gülerek kalabalığın içinde ilerlediler ve çok geçmeden de pazarın yiyecek satılan bölümüne geldiler. Tezgâhların çoğu neredeyse boştu ve yalnız orada burada birkaç kurumuş sebze göze çarpıyordu. Bir et tezgâhında satılan sakatatın kokusu daha iki metre uzaktan Harry'nin yüzünü buruşturmasına yol açtı, ama müşteriler tezgâhın önünde kuyruk oluşturmuştu. Sofia adamın tiksinti dolu bakışını fark etmişti.

"İnsanlar bugünlerde ne bulurlarsa satın alıyor," dedi. "Vesikayla verilen yiyecekler bir köpeği bile doyuramaz."

"Biliyorum."

"Herkes çaresiz durumda. Enrique o işi bu yüzden kabul etmişti. Aslında iyi bir insandır ve casus olmak istememişti."

"Casuslukta başarısız olmanın kişiyi daha iyi bir insan mı yaptığını bazen merak ediyorum."

"Belki de. Aldatmada başarılı olan insanlar iyi olamazlar, değil mi? Enrique de çöpçü olarak daha mutlu."

"Bacağı ne âlemde?"

"Fena değil. Akşamları hâlâ biraz yorgun oluyor, ama o da geçecek. Señora Avila hayal kırıklığına uğradı. Şimdi eve daha çok para girince Paco'ya bakmaya imkânlarımız yetmiyor diye papaza koşmak için bir bahanesi kalmadı."

Harry kızın yüzüne baktı. "Papaz olan dayın, nasıl bir adamdı?"

Sofia üzüntüyle gülümsedi. "Ben küçükken annem ve babam iş bulmak için Tarancón'dan Madrid'e taşınmışlardı; Ernesto Dayı da Cuenca'daki bir kiliseye atanmıştı. Annem ve babam Cumhuriyetçi olmalarına rağmen, onunla bağlantılarını sürdürmüşlerdi; İspanya'da aile her şeyden önemlidir. Ben küçükken yazları birkaç günlüğüne Ernesto Dayımda kalmaya giderdik. *Sotana*'sına [cübbesine] çok şaşırdığımı anımsıyorum." Sofia güldü. "Anneme dayımın neden kadın elbisesi giydiğini sorduğumu bile anımsıyorum. Ama iyi bir adamdı. Kilisedeki şamdanları temizlememe izin verirdi. Üstlerinde koca koca parmak izleri bırakırdım, ama o önemi olmadığını söylerdi. Her halde sonradan onları rahibelerden birine parlattırırdı." Harry'ye baktı. "Savaş sona erdikten sonra annem, içimizden birinin Cuenca'ya gidip dayımın hayatta olup olmadığına bakması gerektiğini söyledi. Bu yolculuğu yapacak paramız

olsa da bunun iyi bir fikir olduğunu sanmıyorum. Orada papazlar ve rahibelerin başlarına kötü şeylerin geldiğini duymuştuk."

"Buna üzüldüm."

Sofia kalabalığın itiş kakışından faydalanarak bir an için Harry'nin elini yakaladı. "Benim en azından benimle ilgilenen bir ailem vardı. Senin gibi bir okula yatılı olarak gönderilmedim."

İlerilerinde sokak genişliyordu ve itiş kakış orada özellikle fazlaydı. Harry, şaşılacak kadar çok sayıda iyi giyimli müşterinin bir tezgâhın etrafına dolduğunu gördü. Bir kapı aralığında duran iki sivil muhafız gözlerini onlardan ayırmıyordu.

"Ne oluyor orada?" diye sordu Harry.

"1936'da zenginlerin evlerinden alınan eşyalar sonunda buraya düşüyor. Onları çalanlar yiyecek almaya para gereksindikleri için sonuçta tezgâh sahiplerine satıyor ve zengin Madridliler de aile yadigârlarını bulmak için buraya geliyorlar."

Tezgâhların yanından geçtiler. Pahalı görünen vazolar, yemek takımları, porselen biblolar, hattâ gümüş borulu eski bir gramofon bile vardı. Harry bunun üstündeki yazıyı okudu: "Santander Bankası'ndaki meslektaşlarından Don Juan Ramirez'e. 12. 7. 19." Yaşlıca bir kadın broşlar ve sedefli gerdanlıklardan oluşan bir kümeyi karıştırıyordu. "Onu asla bulamayacağız, Dolores. Onu unutmalısın artık," diyordu kocası bezgin bir sesle.

Harry eline XVIII. yüzyıl giysileri içinde, ama burnu kırılmış porselen bir kadın biblosu aldı. "Bunlardan bazıları herhalde bir zamanlar birileri için çok kıymetliydi."

"Halktan çalınmış paralarla satın alınmış şeylerdi," diye yanıtladı Sofia, sesine bir sertlik gelmişti.

Üstünde koca bir fotoğraf yığını olan bir masanın başına geçtiler. Masanın etrafındaki kalabalık resimleri karıştırıyordu; yüzleri kederli ve kaygılıydı, bazıları kümeleri didiklerken âdeta paniklemiş görünüyordu.

"Bunlar da nereden geldi?" diye sordu Harry.

"Fotoğraflar satılan çerçevelerinin içinden çıkarılmış. İnsanlar buraya ailelerine ait fotoğrafları bulmak için geliyor."

Fotoğraflardan bazıları yeniydi, başkalarıysa en az elli yıl öncesine aitti. Düğün fotoğrafları, aile fotoğrafları, siyah beyaz ve koyu kahverengi fotoğraflar vardı. Asker üniformalı bir genç kameraya gülümsüyor; genç bir çift bir tavernanın dışında el ele oturuyordu. Harry içlerinden çoğunun şimdi ölmüş olduklarını düşündü. Bu insanların, fotoğraf yığınını o kadar ısrarla karıştırmalarının nedeni bu olabilirdi; burada kayıp bir oğul veya kardeşten geriye kalan biricik resmi bulabilirlerdi.

"Ne kadar çok insan öldü," diye mırıldandı. "Ne kadar çok."

Sofia birden ona yaslandı. "Harry, şu ilerideki adamı tanıyor musun? Bize bakıyor."

Harry dönüp baktı ve kalbi duracak gibi oldu. General Maestre, karısı ve Milagros'la birlikte porselen tezgâhının yanında duruyordu. Üstünde sivil giysiler vardı, bir palto giymişti ve başında da tepesi kıvrımlı fötr bir şapka vardı. Sertleşip kırışmış yüz hatları üniformasızken daha sert ve yaşlı görünüyordu. Señora Maestre bir gümüş şamdanı inceliyordu, ama general kaşlarını çatarak Harry'ye bakakalmıştı. Milagros da genç adama bakıyordu, ama tombul yüzündeki gözleri mahzundu. Harry ile göz göze gelince kızardı ve başını eğdi. Harry generali başını eğerek selamladı. Maestre de başını belirli belirsiz eğmeden önce kaşlarını çattı.

"Hükümetin bakanlarından biri. General Maestre," diye fısıldadı.

"Onu nereden tanıyorsun?" Sofia'nın gözleri iri iri açılıp sesi sertleşmişti.

"Onun için çeviri yapmak zorunda kaldım. Dahası, bir kere de kızıyla çıktım, çıkmak zorunda bırakıldım. Haydi gel, gidelim."

Fakat fotoğraf yığınının etrafındaki kalabalık o kadar yoğundu ki diğer yana, Maestre'ye doğru dönmek zorunda kaldılar. General Harry'nin önüne çıktı ve onu asık suratıyla selamladı.

"Günaydın, Señor Brett. Milagros niçin ortadan kaybolduğunuzu merak ediyordu."

"Üzgünüm general. Çok meşguldum, ben..."

Yan gözle Sofia'ya baktı. Kız ona soğuk ve öfkeli bir bakış fırlattı. "Milagros ona telefon etmenizi umuyordu. Hoş, artık bundan vazgeçti ya," diye devam etti General. Dönüp ailesine baktı. "Karım buraya gelip yağmalanan bazı aile yadigârlarımızı bulmaya çalışıyor. Onu, kenar mahallelerden gelen bu fahişelerle temas ederek mikrop falan kapacaksın diye uyarıyorum." Maestre böyle derken kaşlarını kaldırarak gözlerini Sofia'nın yıpranmış siyah paltosunda gezdirdi; sonra da dönerek karısının ve Dresden porseleninden bir çoban kızı biblosuyla meşgulmüş gibi davranan Milagros'un yanına döndü. Sofia yumruklarını sıkarak ve zorlukla soluk alarak generalin arkasından baktı. Harry kızın omuzuna dokundu.

"Sofia, çok üzüldüm..."

Genç kız erkeğin elini iterek kalabalığın arasına karıştı. Ama halkın itişmesi, ayaklarını sürümekten daha hızlı ilerlemesini engelledi ve Harry de ona hemen yetişti.

"Sofia, Sofia, gerçekten çok, çok üzüldüm." Kızı yavaşça kendine çevirdi. "Hayvan herifin biriymiş. Sana nasıl böyle hakaret etti!"

Sofia birden acı acı gülerek onu şaşırttı. "Benim gibi insanlar onun gibilerin hakaretlerine alışık değiller mi sanıyorsun? O pis moruğun söylediklerini umursuyorum mu sanıyorsun?"

"Öyleyse ne?"

Sofia başını iki yana salladı. "Anlıyamıyorsun, bu tür şeyleri konuşuyoruz, ama sen anlayamıyorsun."

Harry kızın ellerine yapıştı. İnsanlar onlara bakıyor, ama buna aldırmıyordu. "Anlamayı *istiyorum*."

Sofia derin bir nefes aldı ve kendini erkeğin ellerinden kurtardı. "Yürüsek daha iyi ederiz, milletin ahlak ölçülerine karşı geliyoruz."

"Tamam." Kızın yanında yürümeye başladı. Sofia başını kaldırarak ona baktı.

"General Maestre denen adam hakkında çok şey duydum. Kuşatma sırasında en çok korktuğumuz isimlerden biriydi. Köyün birinde bütün sosyalist encümen üyelerinin karılarının meydana getirilmesini emrettiği ve orada Faslılara onları bağlattırıp kocalarının karşısında göğüslerini doğrattığı söyleniyor. Pek çok propaganda yapıldığını biliyorum, ama hemşirelik günlerimde o köyden bir adama bakmıştım, o da söylenenlerin doğru olduğunu söylemişti. Geçen yıl Madrid'i işgal ettiklerinde de Maestre bozguncuların tutuklanmasında önemli bir rol oynamıştı. Yalnızca Komünistleri de değil; güvenli ve huzurlu bir hayat, vatanlarından bir pay isteyenleri de tutuklatmıştı." Harry kızın ağladığını gördü, gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. "Buna temizlik diyorlardı," diye devam etti. "Geceleri doğu mezarlığından silah seslerinin geldiği duyuluyordu. Hâlâ da bazen duyulur. Bu şehri bir işgal ordusu gibi sahiplendiler ve buna bugün bile devam ediyorlar. Falanj bile *bizim* şehrimizde çalım satarak yürüyor ve şiddet uyguluyor.

Daha sakin bir kesime gelmişlerdi. Sofia birden durdu. Derin bir soluk alıp mendiliyle yüzünü sildi. Harry durmuş, kıza bakıyordu. Söyleyebileceği hiçbir şey yoktu. Sofia onun koluna dokundu. "Anlamaya çalıştığının farkındayım. Ama sonra senin durup o canavarla konuştuğunu görüyorum. Burasını, bu cehennemi bambaşka bir dünyadan ziyarete geldin, Harry. Bir süre kalacak ve sonra geri döneceksin." Genç kız başını eğdi. "Beni apartımanına geri götür, Harry ve yine sevişelim. Hiç değilse sevişebiliyoruz. Daha fazla konuşmak istemiyorum."

Pazarın başladığı Plaza de Cascorro'ya doğru konuşmadan yürüdüler. Kalabalığın içinde ağır ağır ilerlerlerken Harry düşünüyordu. Keşke onu buradan çıkarıp İngiltere'ye götürebilsem. Ama bunu nasıl yapabilirim? Annesini, Enrique ve Paco'yu kesinlikle bırakıp gitmez. Ama onların hepsini nasıl çıkarabilirim? Sofia adamın ilerisinde yürüyor, önüne çıkanları iterek geçiyordu. Güçlü ve boyun eğmez bir kızdı, ama Hoare ile Hillgarth'ın Aziz George Şövalyeleri'yle özdeşleştirdikleri generallerin yönettiği bu şehirde öyle ufacık ve kırılgandı ki.

33

Tierra Muerta'da hava bozulmuştu. Kamptakiler bir sabah uyanınca gözetleme kulelerinin tepelerine varana dek her tarafı kar kaplı buldular. Taş ocağına giden dağ yolunda kar özellikle yoğundu ve mahkûmların çatlamış eski çizmelerinin içine sızıyordu. Bernie, çocukluğunda annesinin ona kışın ayaklarının ıslanmamasına özellikle dikkat etmesini, yoksa kendini üşütüp hastalanmasının kaçınılmaz olduğunu söylediğini hatırlıyordu. Gürültülü bir kahkaha atması üzerine Pablo dönüp ona garip bir bakış fırlattı.

Adamlar kısa bir süre dinlenmek için tepelerin bir kıvrımında mola verdiler. Hava koşulları uygun olunca buradan uzaktaki Cuenca görülebiliyordu. Ama bugün hiçbir şey görülemiyordu; olsa olsa beyaz tepeler ile süt beyazı gökyüzü arasındaki koyağın kahverengi yamacı hayal meyal fark ediliyordu.

"Davranın, tembel namussuzlar!" diye bağırdı gardiyan. Adamlar kan akımlarını canlandırmak için ayaklarını hızla yere vurdular ve tekrar sıra oldular.

Vicente ölüyordu. Yetkililer, birisinin gitmek üzere olduğunu anlayabilecek kadar çok ölüm gördükleri için onu çalışmaya zorlamaktan vazgeçmişlerdi. Vicente son iki gündür kulübedeki minderinde yatıyor, kâh kendine geliyor, kâh kendinden geçiyordu. Uyandığı zamanlar başıyla boğazının alev alev yandığından yakınarak su diye yalvarıyordu.

O gece batı yönünden kopup gelen sert bir rüzgar beraberinde karları eriten bir sulusepken getirdi. Ertesi sabah hâlâ bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, rüzgâr suları avluda dalga dalga savuruyordu.

Adamlara o gün çalışmaya gidemeyecekleri söylendi: Bernie'ye kalırsa, gardiyanlar bu feci havada dışarıda kalmayı göze alamıyorlardı. Fırtına devam etti, mahkûmlar da kulübelerinde kaldılar, iskambil oynayarak, dikiş dikerek veya okunmasına izin verilen Katolik risalelerini ve *Arriba* nüshalarını okuyarak vakit öldürmeye çalıştılar.

Bernie, Komünist grubun onu konuşmak için birkaç gün önce bir toplantı yaptığını biliyordu. O zamandan beri hepsi, hattâ Pablo bile ondan uzak durmuş, ama neye karar verdiklerini ona söylememişlerdi. Bernie,Vicente'nin ölmesini beklediklerini ve ona kim bilir ne için kısa bir süre tanıdıklarını tahmin ediyordu.

Avukat sabahın en büyük kısmını uykuda geçirdi, ama öğleye doğru uyandı. Hırıltılı bir ses çıkarması üzerine minderine uzanmış olan Bernie yerinden kalkıp onun üzerine eğildi. Vicente artık anormal zayıftı, gözleri kara çukurların içine gömülmüş gibiydi. "Su," diye inledi.

"Bekle, hemen getiriyorum." Bernie, yamalı eski asker paltosunu giyip dışarıya, yağmura çıktı. Sulusepken rüzgârla çarptıkça yüzünü ekşitiyordu. Kulübelere su verilmediğinden idrar kovasını özenle temizlemiş, yağmurla dolması için gece dışarıda bırakmıştı. Kova şimdi neredeyse ağzına kadar doluydu. Kovayı içeri taşıdı, teneke bir maşrapaya biraz su doldurdu ve içebilmesi için yavaşça avukatın başını kaldırdı. Karşı yatakta yatan Establo kıs kıs güldü. "Ne o, *ingles*, yoksa zavallı adama sidiğini mi içiriyorsun?"

Vicente arkasına yaslandı. Su içmeye çalışması bile onu tüketmişti. "Teşekkür ederim."

"Nasılsın?"

"Çok sancım var. Şu iş bir an önce bitse diyorum. Artık taş ocağı olmayacak, artık pazar âyinleri de olmayacak. O kadar yorgunum ki.

Sonsuz sessizliğe gömülmeye hazırım." Bernie cevap vermedi. Vicente yorgun bir gülümsemeyle devam etti. "Az önce buraya ilk gelişimizi rüyamda görüyordum. O kamyonu hatırlıyor musun? Nasıl da hoplayıp zıplıyordu, değil mi?"

"Evet."

Bernie esir düşmesinin ardından Pedro de Cardena Hapishanesi'nde aylarca kalmış ve ilk psikiyatri testleri orada yapılmıştı. O zamana dek İngiliz esirlerinin çoğu diplomasinin devreye girmesiyle ülkelerine iade edilmişlerdi, ama o değil. 1937 sonlarında da politik açıdan tehlikeli görülen bir grup İspanyol ve yabancı tutukluyla birlikte Tierra Muerte kampına gönderilmişti. Bernie, büyükelçiliğin onun iadesi için girişimde bulunmayışının nedeninin parti üyeliği mi olduğunu merak ediyordu; esir olduğunu bilseydi annesi kurtulması için her halde elinden geleni yapardı.

Tierra Muerte'ye eski ordu kamyonlarıyla nakledilmişler ve Vicente de oturtuldukları bankta onun yanına zincirlenmişti. Bernie'ye nereli olduğunu sormuş, çok geçmeden de komünizm hakkında hararetli bir tartışmaya dalmışlardı. Bernie,Vicente'nin acı mizah anlayışından hoşlanmıştı, zaten entelektüel burjuvalara oldum olası sempati duyardı.

Tierra Muerte'ye gelişlerinden birkaç gün sonra Vicente onun yanına gelmişti. Avukat, mahkûmların kamptakilerle bütünleştirilmeleriyle ilgili dağ gibi formlarla başa çıkma işinde müdürlüğe yardım etmekle görevlendirilmişti. Bernie avludaki bir bankta oturuyordu. Vicente onun yanma oturdu ve sesini alçaltarak konuştu.

"Diğer İngiliz esirlerin evlerine döndüklerini bana anlattığım hatırlıyor musun? Hani büyükelçiliğinizin sırf komünist olduğun için senin için bir girişimde bulunmadığını söylemiştin."

"Evet, hatırlıyorum."

"Gerçek neden o değil. Bugün dosyana bir göz attım. İngilizler öldüğünü sanıyorlar."

Bernie şaşırdı. "Ne?"

"Jarama'da esir düştüğünde tam olarak ne oldu?"

Bernie kaşlarını çatarak düşündü. "Bir süre baygın yattım. Sonra bir Faşist müfrezenin eline geçtim."

"Sana olağan şeyleri sordular, değil mi? Adını, hangi ulustan olduğunu, politik bağlantılarını?"

"Evet, beni ele geçiren çavuş bazı notlar alıyordu. Pezevengin biriydi. Beni vuracaktı, ama üstü engel oldu, bir yabancı olduğum için sorun çıkabileceğini söyledi."

Vicente başını ağır ağır sallayarak onayladı. "Senin sandığından da alçak herifin biriymiş. Yabancı elçiliklerin, tebaalarından birinin esir düşmesi halinde bilgilendirilmeleri gerekir. Ama dosyana bakılırsa, seni İspanyol olarak kaydetmiş. Askerî bir mahkeme tarafından bu İspanyol adı altında ve başka bir esir grubuyla birlikte yirmi beş yıla mahkûm edildin. İlgili makamlar da yanlışı sonradan öğrenince her şeyi olduğu gibi bırakmayı yeğlediler."

Bernie bakışını uzağa dikti. "Öyleyse ailem beni öldü biliyor."

"Senin kayıplar arasında olduğun ve kendi safındakiler tarafından öldürüldüğün bildirilmiştir. Seni yakalayan çavuşun yanlış ifadeler verdiğini ve ele geçtiğinin büyükelçiliğe bildirilmemesini sağladığını tahmin ediyorum. Sırf kötülük olsun diye."

"Yapılan yanlış niçin hiçbir zaman düzeltilmedi?"

Vicente kollarını iki yana açtı. "Her halde bürokratik atalet yüzünden. Bilgilendirilmesi geciktikçe büyükelçiliğin daha fazla yaygara koparacaktı. Sonuçta onlar için bir baş belası kesilecektin. Sanırım seni bu nedenle buraya gömme yolunu seçtiler."

"Ya şimdi gerçeği açıklayacak olursam?"

Vicente başını iki yana salladı. "Hiçbir yararı olmaz." Genç adama ciddi bir yüzle baktı. "Baş belasından kurtulmak için seni kurşuna dizebilirler. Burada hiçbir hakkımız yok, burada birer hiçiz."

Vicente günün kalan kısmını uyuyarak geçirdi, arada sırada uyanıyor ve su istiyordu. Derken akşama Peder Eduardo geldi. Bernie, onun yağmur altında ve rüzgârda kalın siyah cüppesine sarınarak avludan geçtiğini gördü. Rahip az sonra çıplak tahtaların üstüne sular damlatarak kulübeye giriyordu.

Onun yerinde Peder Jaime olsa, diğer mahkûmları görmezden gelerek dosdoğru hastanın yatağına yürürdü, ama Peder Eduardo mahkûmlarla daima bağlantı kurmaya çalışırdı. Biraz çekingen bir gülümsemeyle kulübenin içinde etrafına bakındı. "Ne müthiş fırtına, değil mi?" dedi. Adamlardan bazıları ona soğuk soğuk baktılar, başkaları da okumalarına veya dikişlerine geri döndüler. Rahip Vicente'nin minderine doğru yürüdü. Bernie ayağa kalkıp önüne geçmeye çalıştı.

"Sizi görmek istemiyor, peder," dedi.

"Onunla konuşmalıyım. Bu benim görevim." Rahip biraz daha yaklaştı. "Dinle, Piper. Peder Jaime gelmek istedi, ama ben bu adam benim sorumluluğumda dedim. Yoksa gidip onu getirmemi mi istiyorsun? Gerçi istemiyorum, ama yolumu kesmekte ısrar edersen, durumu rapor etmek zorunda kalırım. Peder Jaime ne de olsa benim üstüm ve bu kampın başpapazı."

Bernie bir şey demeden kenara çekildi. Peder Jaime'nin orada olması acaba daha mı iyi olurdu diye düşünüyordu. Vicente'nin o kaba adama direnmesi daha kolay olurdu.

Gürültü avukatı uyandırmıştı. Üzerine eğilen rahibin yüzüne baktı. Peder Eduardo'nun cüppesinden damlayan sular çuval bezinden çarşafın üstüne dökülüyordu.

"Yoksa bu kutsal su mu, Peder?"

"Nasılsın?"

"Daha ölmedim. Bernardo, *amigo*, biraz daha su verir misin?"

Bernie maşrapayı suya daldırıp Vicente'ye uzattı. Hasta kana kana içti. Rahip idrar kovasına tiksinerek baktı. "*Señor,* çok hastasınız. Günah çıkarmanız gerekir," dedi.

Kulübenin içine mutlak bir sessizlik egemendi. Bütün mahkûmlar bakıyor ve dinliyorlardı; yüzleri zayıf mum ışığında soluk beyaz daireleri andırıyordu. Vicente'nin papazlardan nefret ettiğini ve bu anın gelmesinin kaçınılmaz olduğunu hepsi biliyorlardı..

"Hayır." Vicente biraz doğrulmayı başarmıştı. Işık yanaklarındaki hafif uzamış kır sakalının, öfkeli ve yorgun gözlerinin üstünde parıltılar dolaştırıyordu. "Hayır."

"Günah çıkarmadan ölürseniz ruhunuz cehenneme gidecektir." Peder Eduardo huzursuzdu, cüppesinin bir düğmesini parmağıyla kurcalıyordu. Gözlüğünün camları mum ışığını yansıtıyor, kederli gözlerini iki küçük ateşe dönüştürüyordu.

Vicente dilini kurumuş dudaklarının üstünde gezdirdi. "Cehennem yok," diye soludu. "Yalnızca sessizlik." Öksürdü ve boğazından hırıltılı sesler yükseldi. Tükenmiş halde yastığının üstüne devrildi. Peder Eduardo derin bir iç çekerek başını diğer yana çevirdi. Eğilerek Bernie'ye bir şeyler fısıldadı. Üstünden hafif bir günlük ve zeytinyağı kokusu yayılıyordu.

"Yanılmıyorsam bu adamın topu topu bir iki günlük ömrü kalmış," dedi. "Yarın tekrar geleceğim. Şey, ona su vermek için yalnızca bu idrar kovanız mı var? "

"Onu iyice temizledim."

"Öyle bile olsa, onu nasıl kullanırsın? Suyu nereden buldun?"

"Yağmur suyu."

"Yağmur sonsuza dek devam etmeyecek. Dinle. Kilisede bir muslukla bir kovam var.Yarın gel de sana bir miktar su vereyim."

"Onu bu şekilde yardım ederek elde edemezsiniz."

"Gereğinden fazla acı çekmesini istemiyorum!" Peder Eduardo öfkelenmişti. "İster gel, ister gelme, ama eğer istersen bende su var." Bu sözlerden sonra hızla dönerek kulübeden yağmura çıktı. Bernie Vicente'ye döndü.

"Gitti."

Avukat acı acı gülümsedi. "Güçlüydüm, Bernardo, değil mi?"

"Evet, evet, güçlüydün. Onu durduramadığım için üzgünüm."

"Oyalamayı başardın. İlerimde hiçten başka bir şey olmadığını biliyor ve böyle olduğu için seviniyorum." Vicente tıkanıyormuş gibi bir ses çıkardı. "Ona tükürmek için ağzımda yeterli balgamı biriktirmeye çalışıyordum. Eğer tekrar gelirse yapacağım da."

•

O gece rüzgâr doğuya döndü ve tekrar kar başladı. Ertesi sabah dondurucu bir soğuk vardı. Rüzgar kesilmiş, yerler kalın bir kar örtüsüyle kaplanmıştı; kamptaki gürültüler zor işitiliyor, yoklama için dizilirken mahkûmların ayakları gıcırtılı sesler çıkarıyordu. Aranda, kötü havalardan hoşlanmıyor ve kusursuz dikimli üniformasıyla çelişen bir yün başlıkla dolaşıyordu.

Günlerden pazar olduğu için o gün taş ocağında çalışma yoktu. Yoklamadan sonra mahkûmlardan bazıları avludaki karları temizlemekle görevlendirildiler. Karları süpürüp kulübelerin dibinde koca koca yığınlar halinde topluyorlardı. Vicente o sabah dayanılmaz bir susama hissiyle uyanmıştı. Bernie yatmadan önce kovayı dışarıya bırakmıştı, ama şimdi karla doluydu. Kovaya göz attı. Karın soğuk kulübede erimesi saatler sürer ve o zaman bile kovanın ancak dörtte biri dolardı. Buz gibi soğukta titreyerek bir an durdu, omzu ve baldırındaki eski yaralar zonklamaya başlamıştı. Kilise görevi yapan kulübeye baktı. Yan duvarına koca bir haç çizilmişti. Kısa bir duraklamadan sonra oraya yürüdü.

Aranda kulübesinin kapısında duruyor, karları temizleyen ekibi seyrediyordu. Yanından geçen Bernie'ye baktı. Bernie kilisenin içinden geçti ve ofisin kapısını vurdu. İçeride büyük bir soba yanıyor, sıcak hava insanın içine huzur veriyordu. Peder Jaime sobanın yanında durmuş ellerini ısıtıyor, Peder Eduardo ise masanın başında çalışıyordu. Papazların yaşlısı Bernie'ye kuşkuyla baktı.

"Ne istiyorsun?"

"Bu adamla uzun uzun konuştuk," dedi Peder Eduardo. Peder Jaime fırça gibi kaşlarını çattı.

"Bununla mı? O bir komünisttir. Günah çıkardı mı?"

"Henüz değil."

Peder Jaime tiksinmiş gibi burnunu kıvırdı. "Dua kitabımı odamda bıraktım. Gidip getireyim. Burada hava eskisi gibi değil." Bernie'nin yanından hızla geçerek kapıyı çarptı. Bernie kaşlarını kaldırarak Peder Eduardo'ya baktı.

"Üstüne yalan söylemek, öyle ya da böyle günah değil mi?"

"Yalan değildi. Seninle konuştuk, değil mi?" Peder Eduardo derin derin iç geçirdi. "Hiç yılmak bilmezsin, değil mi Piper?"

"Ben su için geldim."

"Şurada." Rahip başıyla bir köşedeki musluğu işaret etti. Altında çelik bir kova duruyordu. Bernie kovayı doldurduktan sonra Peder Eduardo'ya döndü.

"Bu sabah kovanın dibine bir damla kutsal su koyup kutsadıysanız hiç şaşmam."

Peder Eduardo başını iki yana salladı. "Bizim inandıklarımızın o kadar azını biliyorsun ki. Can yakan iğneleyici konuşmalar yapmasını beceriyorsun, ama bunun için zaten o kadar çok şey bilmek gerekli değil."

"En azından insanlara son anlarında eziyet etmiyorum, peder. *Adios.*" Bernie dönerek kulübeden çıktı.

Avludaki karlar artık neredeyse tamamen temizlenmişti ve adamlar küreklerini kumandanın kulübesinin duvarının dibinde istifliyorlardı. Bernie, yolun yarısında ona seslenildiğini duydu.

"Hey sen! *İngles*!"

Aranda kulübesinin basamaklarını indi ve ona doğru yürüdü. Bernie kovayı yere bırakıp hazır olda bekledi. Kumandan önünde durdu. Bakışları ateş saçıyordu.

"O kovada ne var?"

"Su, *señor comandante.* Kulübemde bir hasta var. Peder Eduardo kilisenin musluğundan biraz su alabileceğimi söyledi."

"O kahrolası ibne. *Abogado* [avukat] ne kadar çabuk ölürse o kadar iyi."

Bernie, Aranda'nın canının sıkıldığını ve karşısındakini kışkırtmak istediğini sezmişti. Yere baktı.

"Ben yufka yürekliliğe inanmam." Aranda çizmeli ayağıyla kovaya tekme attı ve sular toprağın üstüne yayıldı. Gülümsedi. *"Viva la Muerte!*

diyorum. Kovayı o ibne papaza götür. Peder Jaime ile bu konuda konuşacağım. Haydi!"

Bernie kovayı aldı ve ağır adımlarla kulübeye döndü. Öfke ve aynı zamanda ferahlama duyuyordu. Fazla zarar görmeden yakayı kurtarmıştı. Aranda birine eziyet etmek ihtiyacını duyuyordu.

Bernie, rahibe kumandanın ne söylediğini anlattı. "Sizi Peder Jaime'ye rapor edeceğini söyledi."

"Katı bir adam." Peder Eduardo omuzlarını silkti.

Bernie gitmeye hazırlandı. "Bekle," dedi rahip. Hâlâ pencereden dışarı bakıyordu. "Kulübesine giriyor." Bernie'ye döndü. "Dinle, adamın huyunu biliyorum, şimdi gidip sobanın başında ısınmaya çalışacak. Soba kulübenin arkasında. Kovayı tekrar doldur ve çabuk git. Seni görmeyecektir."

Bernie rahibe kuşkuyla baktı. "Niçin bunu yapıyorsunuz?"

"Arkadaşının su diye çırpındığını gördüm ve yardım etmek istedim. Hepsi bu."

"Öyleyse onu huzur içinde bırakın. Pişman olma şansı milyonda bir. Bari son saatlerini ona zehir etmeyin."

Rahip yanıtlamadı. Bernie kovayı tekrar doldurdu ve başka bir şey söylemeden kulübeyi terk etti. Avludan geçerken kalbi hızla çarpıyordu. O da rahip de çılgının tekiydiler. Aranda kendisine karşı gelindiğini görürse zıvanadan çıkardı.

Bernie kazasız belasız kulubeye ulaştı ve kapıyı arkasından kapadı. Vicente'nin yatağının başına gitti. "Su getirdim, *amigo*," dedi. "Kilisenin ikramı."

Papaz öğleden sonra tekrar geldi. Formda olan ve bütün gün kapalı kalmaktan sıkılmış adamlar dışarı çıkmış, avluda futbol oynuyorlardı.

Vicente sayıklamaya başlamıştı; kendini Madrid'teki ofisinde sanıyor, birisine bir dosyayı getirmesini ve pencereyi açması için sesleniyordu. Sıcaktan bunalmıştı. Kulübenin içinde dondurucu bir soğuk olmasına rağmen, ter içindeydi. Bernie yanında oturuyor, çarşafın köşesiyle arada sırada hastanın yüzünü siliyordu. Karşıki yataktaysa Establo uzanmış sigara içip onları dikizliyordu. Son zamanlarda ender olarak dışarı çıkıyordu.

Bernie ense kökünde bir hışırtı duyarak döndü. Peder Eduardo gelmişti, sessizce içeri girmiş olmalıydı.

"Düş görüyor, peder," diye fısıldadı Bernie. "Bırakın onu. Hiç değilse düş görürken bu yerden kurtuluyor."

Papaz yatağın üstüne bir kutu koydu; Bernie, bunun kutsal yağların bulunduğu kutu olduğunu tahmin etti. Kalp atışları hızlandı; zaman gelmişti. Peder Eduardo eğilip Vicente'nin alnına dokundu. Avukat yüzünü buruşturup irkildi, sonra yavaş yavaş gözlerini açtı. Hırıltılı bir soluk aldı.

"Kahretsin.Yine mi sen."

Peder Eduardo derin bir soluk aldı. "Yanılmıyorsam son saatin yaklaştı. Düşler dünyasına dalıyorsun, bir dahaki sefere geri dönmeyebilirsin. Şimdi bile Tanrı seni ebedi hayata kabul edecektir, Señor Vicente."

"Onu dinleme," dedi Bernie.

Vicente soluk diş etlerini meydana çıkaran gülümsemeyi andırır çirkin bir mimikle karşılık verdi. "Korkma, *compadre*. Bana biraz su ver."

Bernie, Vicente'nin içmesine yardım etti. Hasta gözlerini papazdan ayırmadan ağır ağır içti, sonra soluyarak arkaya devrildi.

"Lütfen." Peder Eduardo'nun sesinde bir yalvarış seziliyordu. "Ebedî hayata kavuşmak için bir şansın var. Tepme onu."

Vicente'nin gırtlağından adam tıkanıyormuş gibi sesler çıkıyordu. Papaz tekrar konuştu.

"Bu son şansı yakalamazsan cehenneme gitmen kaçınılmaz. Kutsal Kitap'ta öyle yazıyor."

Vicente'nin boğazı oynuyor, içinden çağıltıya, hırıltıya benzer sesler çıkıyordu. Bernie arkadaşının ne yapmak istediğini tahmin edebiliyordu. Vicente derin bir soluk aldı, ama toplamaya çalıştığı balgam boğazından aşağı kaydı. Adam öksürdü, sonra tıkanmaya başladı. Soluk alabilmek için çılgınlar gibi çırpınıyordu. Kıpkırmızı bir yüzle doğruldu. Bernie uzanıp sırtına vurmaya başladı. Öğürüp yutkunurken Vicente'nin gözleri yuvalarından fırladı. Erimiş bedeni bir spazm geçirdi ve minderinin üstüne devrildi. Boğazından uzayan bir hırıltı döküldü; sonsuz bir yorgunluğun sesli ifadesiydi bu. Bernie, hastanın .gözlerinden tüm anlamın silindiğini gördü. Ölmüştü. Rahip dizüstü düşerek dua etmeye başladı.

Bernie minderin köşesine oturdu. Bacakları titriyordu. Aradan bir dakika geçtikten sonra Peder Eduardo kalkıp istavroz çıkardı. Bernie ona soğuk bir ifadeyle bakıyordu.

"Size tükürmeye çalışıyordu, peder. Fark ettiniz mi?"

Rahip başını hayır anlamında salladı.

"Onu cehennemle tehdit ettiniz, o da size tükürmeye çalıştı ve kendi balgamıyla tıkandı. Ona ölmeyi sağladınız."

Papaz Vicente'nin ölüsüne baktı, sonra başını sallayıp arkasını döndü ve kulübenin kapısına doğru yürüdü.

Bernie arkasından seslendi.

"Üzülmeyin, peder, o cehennemde değil. Cehennemden kurtuldu!"

Vicente ertesi gün gömüldü. Katolikliğin ritüelleri onun için yerine getirilemediğinden bir dinsel tören yapılmadı. Vicente buna sevinirdi. Bernie, eski bir çarşafın içine dikilmiş ölüyü taşıyan ekibin arkasından mezarların bulunduğu tepeye doğru karların içine bata çıka yürüdü. Arkadaşının o sabah kazılmış sığ çukurun içine indirilişini seyrettikten sonra "*Adios, compadre*," diye mırıldandı. Kendini çok yalnız hissediyordu.

Onlara eşlik eden gardiyan istavroz çıkardı ve Bernie'ye kampa dönmesini tüfeğiyle işaret etti. Kazma işini üstlenenler donmuş toprakla savaşarak çukuru doldurmaya başlamışlardı. İri taneli bir kar yağmaya başlamıştı. Bernie düşünüyordu: Peder Eduardo senin ebedî ateşin pençesinde olduğunu sansın, ama sen gerçekte buzların içine gömüldün, Vicente. Durumun esprisi ateist avukatı kimbilir ne kadar güldürürdü.

Bernie o öğleden sonra kulübenin duvarına yaslanmış ve kazı ekibinden birinin acıdığı için ona verdiği sigarayı tüttürüyordu ki Pablo yanına geldi. Adam tedirgin görünüyordu.

"Parti hücresi adına seninle konuşmakla görevlendirildim."

Sen dostumdun ve Establo bu şekilde herkesi hizaya getirdiğini bana göstermek istiyor, diye düşündü Bernie.

"Yola gelmez burjuva özelliklerinden ve otoriteye direnişten suçlu bulundun," dedi Pablo donuk bir sesle. "Partiden ihraç edildin, hücremizi sabote etmek için herhangi bir deneme yaparsan gerekli önlemlerin alınacağına dair uyarılmış oluyorsun." Bernie bu önlemlerin neler olabileceğini biliyordu. Örneğin, karanlıkta saplanan bir bıçak. Mahkûmlar arasında daha önce de görülmüştü bu.

"Ben sadık bir Komünistim. Hep öyleydim," dedi Bernie. "Ama Establo'nun bizi gütme otoritesini kabul etmiyorum.Günün birinde davamı Merkez Komitesi katına götüreceğim."

Pablo sesini alçalttı. "Niçin olay çıkarıyorsun sanki? Niçin bu kadar inatçısın? Çünkü gerçekten inatçısın, Bernardo. Adamlar, sırf bizi sinirlendirmek için avukatla dost oldun diyorlar."

Bernie kederli bir gülümsemeyle karşılık verdi. "Vicente dürüst bir adamdı. Onu çok beğeniyordum."

"Papazla bu kadar tartışmanın da ne anlamı vardı? Bu tür şeyler kötü sonuç verir. Papazlarla didişmekten hayır gelmez. Establo haklı, seninkisi salt burjuva bireyciliği."

"Öyleyse ne yapmak lazım?Nasıl karşı koyalım?"

"Güçlü olmalı, birlik olmalı ve birbirimize destek olmalıyız. Bir gün Faşizm çökecek." Pablo suratını ekşiterek bileğini kaşımaya başladı. Belki de uyuz olmuştu, Establo'nun fazla yakınında olunca göze alınması gereken bir riskdi bu.

"Bir şey daha var: Establo seni kulübede istemiyor. Bir transfer için başvuruda bulunmanı istiyor, kulübede kalmak arkadaşının ölümünden sonra senin için sorunlara yol açarmış."

Bernie omuzlarını silkti. "Belki de beni transfer etmeye razı olmazlar."

"Establo mecbursun diyor."

"Sorarım, *comrade*." Bernie bu son kelimeyi alay eder gibi acı bir sesle üstüne basa basa hecelemişti. Pablo başını çevirip yürümeye başladı. Bernie arkasından bakıyordu. Buradan nakledilmeyi başaramazsam, diye düşündü, ki başaramayacağım muhakkak, Establo onların başına dert olmak için kaldığımı söyleyecektir. Her şeyi düşünüp taşınmış. Telin arkasından Vicente'nin gömüldüğü tepeye, karların içindeki

kahverengi toprak parçasına baktı. Toprağın altında arkadaşıyla buluşmanın düşüncesi ona hiç ters gelmiyordu. Sonra dudaklarını sıktı. Yaşadığı sürece savaşacaktı. Gerçek bir Komünistin yapacağı buydu.

34

Yemek masasının etrafında huzursuz bir hava vardı. Sandy ve Barbara'nın ikisi de aralıksız sigara içiyor, bir yemek bitip diğeri gelene dek sürekli tüttürüyorlardı. Sandy olağanüstü sessizdi, küçük sükut dakikalarına sığınıyor; Barbara'nın konuşma girişimleri de sinirli ve kırılgan bir izlenim bırakıyordu. Kadın Sandy'ye bir iki kere merakla bakmıştı. Harry'ye ikisi de birbirlerine uzak, hatta birbirlerinden kopuk görünüyordu. Bu atmosfer onu da sinirli ve huzursuz yapmıştı. Sandy'nin dalgın, hattâ hafifçe asık suratına baktıkça Gomez'e ne oldu acaba diye düşünmekten kendini alamıyor, ona ne yaptınız acaba diye aklından geçiriyordu.

Casuslar, Harry'nin tekrar Sandy'nin evine akşam yemeğine davet edildiğini biliyorlardı. Aynı gün öğleden sonra Hillgarth'la bir görüşmesi olmuştu. Adamı bir haftadır görmüyordu. Yüzbaşının ofisi elçiliğin arka tarafında, Harry'nin daha önce gitmediği bir bölümdeydi. Ciddi görünüşlü bir kadın sekreter onu tavanı kartonpiyerli büyük bir odaya aldı. Duvarlarda çerçeveli savaş gemisi fotoğrafları diziliydi, bir rafın üstüne de *Whitaker's Almanac* ile *Jane's Fighting Ships*'in yanında Hillgarth'ın yazdığı kitapların ciltli baskıları sıralanmıştı.. Harry, Sandy'nin okuldayken okuduğu bazı kitap isimlerini tanıdı: *The Princess and the Perjurer*, *The War Maker*.

Hillgarth meşeden yapılmış büyük bir masanın arkasında oturuyordu. Suratı asıktı ve sesinin sakin olmasına rağmen, anlamlı iri gözlerinde öfke okunuyordu. "Maestre'yle başımız dertte," diye başladı. "Adam

öfkeden kudurmuş halde. O ve Kralcı dostlarından birkaç kişi o kahrolası madende casusluk yaptırıyormuş, Gomez de orada onların hesabına çalışıyormuş. Adamını ele verenin sen oluşun çok kötü. Maestre ayrıca kızını atlatmana da çok bozulmuş. Bu iş, giriştikleri operasyonun sonu oldu."

"Gomez'in başına ne geldiğini sorabilir miyim efendim?"

"Maestre bilmiyor. Ama adamı bir daha göreceğini de hiç sanmıyor. Gomez yıllardır onun için çalışıyordu."

"Anlıyorum." Harry midesinde bir karıncalanma hissetti.

"Neyse ki Forsyth senden şüphelenmiş görünmüyor." Hillgarth Harry'nin yüzüne baktı. "Onu oyalamayı sürdür, işine para yatırmayı kabul et ve bahsettikleri raporlara dair bir şeyler öğrenirsen beni bilgilendir. Asıl görmek istediğim onlar."

"Peki efendim."

"Sir Sam Londra'da kulis yapıyor. Bu operasyonu durdurabilirler. Bunu yaparlar veya bir terslik olursa Forsyth'la ilgili olası bir planım daha var." Hillgarth kısa bir aradan sonra devam etti. "Onu bizim safımıza çekmeye çalışacağız. O madenden kazanmayı umduklarını gerçi ona veremeyiz, ama ona başka baskılar uygulayabiliriz. Ailesiyle hâlâ arası soğuk mu?"

"Kesinlikle."

"O yönde yararlanabileceğimiz bir şey yok demek," diye homurdandı Hillgarth. "Neyse, göreceğiz." Yüzbaşı Harry'ye ters ters baktı. "Endişeli görünüyorsun. Forsyth'ı sıkıştırmamız fikri hoşuna gitmedi, değil mi? Oysa onu hor görüyorsun gibi gelmişti."

Harry bir şey demedi. Hillgarth ona bakmayı sürdürüyordu. "Bu tür işler görmek için yaratılmadın, değil mi Brett?"

"Hayır efendim," diye itiraf etti Harry. "Ben sadece benden yapmamı istenileni yaptım. Teğmen Gomez'in başına gelenler için de üzgünüm."

"Öyle de olman gerekir. Ama yaptığın her neyse şimdilik yapmayı sürdürmene ihtiyacımız var. Sonra seni İngiltere'ye geri yollarız. Büyük olasılıkla kısa bir süre sonra." Yüzbaşı belirli belirsiz gülümsedi. "Bu seni biraz rahatlattı, değil mi?"

Pilar ana yemeği sofraya getirdi. Paella: pirinç üstünde midye, karides ve ançuez gibi bir deniz mahsulleri katmanı. Kız yemek tabağını masanın üstüne bıraktı ve sofradakilerle göz göze gelmemeye çalışarak çekildi.

Barbara herkesin tabağına yemekten doldurdu.

"Bugünlerde taze balık bulmak gerçek bir zevk," dedi Sandy; yiyecek kokusu onu canlandırmıştı. Harry'ye gülümsedi. "Balık memleketteki ender metalardan biri haline geldi."

"Niçin acaba?"

"Balıkçılara motorlarını çalıştırmak için yakıt verilmesine veriliyor, ama petrolün karaborsa fiatı o kadar astronomik oldu ki adamlar yakıtı büyük kârla satıyor, sonra da denize açılmaya zahmet etmiyorlar. Al sana, ablukamızın marifetlerinden biri daha."

"Hükümet yakıtı balığa çıkmak için kullanmalarını sağlayamaz mı?"

Sandy güldü. "Hayır. Yasa çıkarsalar bile uygulanmasını sağlayamazlar. Bakanların yarısının eli nasılsa başkalarının cebinde, onun için kimseye laf edecek durumda değiller."

"Yatırım yaptığın şu proje ne âlemde?" diye sordu Barbara. Böyle derken Harry'ye garip bir bakış fırlatmıştı.

"Şey ... "

Sandy onun sözünü kesti. "Yavaş gidiyor. Şu sıralar pek bir şey olduğu yok."

Barbara'nın bakışı kısa bir an ikisinin arasında gidip geldi.

"Dün Will'den bir mektup aldım," dedi Harry. "Kırsalda yaşamaktan zevk almaya başlamış."

"Karısı hava akınlarından kurtulduğuna seviniyordur," diye söze karıştı Barbara.

"Evet, yaşadıkları tahammül sınırını aşıyordu." Harry kadına düşünceli gözlerle baktı. "Coventry'de olanları duydun mu?"

Barbara sigarasından derin bir nefes aldı. Gözlüğünün arkasındaki gözleri yorgundu ve etraflarında Harry'nin daha önce fark etmediği küçük halkalar dikkati çekiyordu. "Evet. Haberlere bakılırsa, beş yüz kişi ölmüş. Şehir merkezi yamyassı olmuş."

"*Arriba*'daki haberler abartılı," dedi Sandy. "Bombardımanları olduğundan korkunç gösteriyorlar. Neler yazacaklarını Almanlar söylüyor."

"Haber BBC'deydi."

"Haberler doğru,"diye Barbara'yı onayladı Harry.

"Coventry Birmingham'a sadece yirmi dört kilometre uzakta," dedi kadın. "BBC'yi dinledikçe orasıyla ilgili yeni bombardıman haberleri duyacağım diye ödüm kopuyor. Mektuplarına bakılırsa, annem de çok gergin." Barbara içini çekerek Harry'ye kederli bir yüzle gülümsedi. "Anne ve babanızın birdenbire korku içinde yaşlı bir çifte dönüşmesi insanın garibine gidiyor."

"Onların ziyaretine gitmen gerekir," dedi Sandy.

Kadın şaşırarak ona baktı.

Sandy devam etti. "Niçin olmasın? Yıllardır evine gitmiyorsun. Noel de yaklaşıyor. Onlar için hoş bir sürpriz olurdu."

Barbara dudağını ısırdı. "Ne var ki – bence böyle bir ziyaret için uygun zaman değil."

"Niçin olmasın? Sana uçakta bir yer bulabilirim."

"Bunu düşünürüm."

"Nasıl istersen."

Harry Barbara'ya baktı. Kadının niçin gitmek istemediğini merak etmişti. Barbara da dönüp ona baktı. "Ya sen, Harry, Noel iznine çıkacak mısın?"

"Sanmıyorum. İvedi bir durumun başgöstermesi olasılığına karşı çevirmenleri el altında bulundurmak istiyorlar."

"Oysa amcanla yengeni görmek isterdin,değil mi?"

"Elbette."

"Sandy bir sevgilin olduğunu söylüyor," dedi kadın, konuyu değiştirmek için. "Ne iş yapıyor?"

Harry madeni görmeye gittikleri gün bu konuyu Sandy'ye açtığına pişman olmuştu. "Mandıra sektöründe çalışıyor," dedi.

"Ne kadar zamandır görüşüyorsunuz?"

"Çok olmadı." Harry Carabanchel'deki dairede geçirdiği önceki akşamı düşündü. Sofia,beraber olduklarını ailesine söylediğini beklenmedik bir sırada açıklayıvermişti. Harry, ailenin nasıl tepki vereceğini merak etmişti. Sofia'nın annesi ve Enrique bu haberi coşkuyla karşılamışlardı; bununla beraber Harry, Sofia'nın yabancı da olsa zengin birini bulmasına sevindiklerini tahmin ediyordu. Paco da daha rahat görünmüş ve Harry ile ilk kez konuşmuştu. Harry ona ayrıcalık göstermişler gibi sevinmişti.

"Sevgilini bir akşam yemeğe getirmelisin," dedi Barbara. "Dörtlü bir grup oluruz."

"Demek onun için Noel'de eve dönmüyorsun," diyerek Harry'ye parmağını salladı Sandy. "Seni tilki seni!" Peçetesiyle ağzını sildi. "Biber nerede? Pilar getirmeyi unutmuş."

"Gidip getireyim," diye davrandı Barbara. "Özür dilerim."

Odadan çıktı. Sandy ciddi bir yüzle Harry'ye baktı. "Onu bir dakika yanımızdan uzaklaştırmak istedim. Korkarım, madenle ilgili bir sorun var."

Harry'nin kalbinin atışları hızlandı. "Ne gibi bir sorun?"

"Sebastian aramıza yabancı bir yatırımcının katılmasından çekiniyor. Korkarım, bu iş olmayacak." Adam duruma içtenlikle üzülmüş görünüyordu.

"Çok yazık." Yani Hillgarth'a verilecek bir rapor olmayacaktı. "Aslında şaşırdım," dedi. "Kuşkucu olanın Otero olduğunu sanıyordum."

Sandy kristal kadehiyle oynuyordu. "Denetim komitesinin yabancı bir yatırımcı fikrine sıcak bakmamasından korkuyor. Bize ..." Sandy tereddüt etti. "Baskı yapıyorlar."

"General Maestre'nin komitesi mi bu?"

"Evet. Bizi sandığımızdan da sıkı bir göz hapsinde tutuyorlar. Sanıyorum seni de biliyorlar."

Harry Gomez'i de sormak istiyordu, ama cesaret edemedi. "Öyleyse hâlâ yatırım sorunlarınız var, öyle mi?"

Sandy başıyla onayladı. "Komite projeyi şöyle ya da böyle devralmaktan söz ediyor. İşte o zaman tüm kârımız uçup gider. Komitedeki kişiler bu arada servetlerine servet katacaklar. "

"Üzüldüm."

"Herhalde biz de arada bir şeyler kazanacağız. Ama seni hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm." Böyle derken Sandy'nin kahverengi

gözleri bir köpeğinkiler gibi kederli gözüküyordu. Bu adamın bakışlarının anlamının ne kadar çabuk değiştiğine şaşmamak mümkün değildi.

"Aslında benim açımdan sorun değil. Belki de bu işlere karışmadığım iyi oldu. Benim tarzım değil.".

"Durumu bu şekilde kabullenmen isabet. Ama yine de yazık. Senin için bir şeyler yapmak isterdim, biliyorsun, eski günlerin hatırına."

O sırada holde telefonun çalması Harry'nin ürkerek zıplamasına neden oldu. Ayak sesleri ve ardından Barbara'nın İngilizce konuştuğunu duydular. Bir iki dakika sonra genç kadın endişeli bir yüzle yanlarına döndü.

"Harry, büyükelçilik seninle konuşmak istiyor. Acele olduğunu söylüyorlar." Genç kadın endişeli görünüyordu. "Umarım, evden kötü bir haber değildir."

"Onlara bizim numaramızı mı verdin?" Sandy arkadaşına ters ters baktı.

"Mecburdum. Bu gece nöbetçiyim. Acele çevrilmesi gerekecek bir şey olursa hemen oraya gitmek zorundayım. Kusura bakma."

Harry hole çıktı. Telefon masasının altına yerleştirilmiş küçük bir mangal ayaklarını ısıtıyor ve yere sarı bir ışıltı yayıyordu. Genç adam ahizeyi kulağına götürdü.

"Alo. Ben Harry Brett."

Kültürlü bir kadın sesi yanıtladı. "Sizi bulabildiğimize çok sevindim, Bay Brett. Sofia Roque Casas adında bir bayan sizi telefondan arıyor." Kadın kısa bir duraklamadan sonra da "Çok acele olduğunu söylüyor," dedi.

"Sofia mı?"

"Bekliyor. Cevap vermek istiyor musunuz?"

"Evet. Lütfen bağlayın."

Bir tıkırtı oldu, öyle ki Harry bir an bağlantının kesilmiş olmasından korktu. Hemen arkasından Sofia'yı duydu. Sandy'nin holünde onun sesini duymak garipti.

"Harry, Harry, sen misin?" Her zaman çok sakin olan genç kızın sesinde panik seziliyordu.

"Evet, Sofia, ne var?"

"Annem. Anneme yeni bir inme indi. Enrique dışarı çıkmıştı. Yalnızım. Paco her şeyi gördü, çocukcağız çok kötü durumda. Ne olur, Harry, gelebilir misin?" Kızın ağladığı sesinden belliydi.

"İnme mi dedin?"

"Öyle sanıyorum. Kendini kaybetti."

"Hemen geliyorum. Sen neredesin?"

"Bir telefon bulmak için iki blok yol yürüdüm. Üzgünüm, aklıma başka hiçbir şey gelmedi. Harry, annem çok kötü durumda."

Harry bir an düşündü. "Tamam, sen eve dön. Ben en kısa zamanda geleceğim. Enrique ne zaman döner?"

"Geç saatte. Arkadaşlarıyla buluşacaktı."

"Dinle, ben Vigo bölgesindeyim. Bir taksi bulmaya çalışıp mümkün olan en kısa zamanda yanınıza yetişeceğim. Sen annenle Paco'nun yanına dön."

"Yalvarırım acele et, yalvarırım acele et." Kızın sesine yansıyan panik ürkütücüydü. "Senin geleceğini biliyordum," diye eklemesinin arkasından bir tıkırtı daha oldu ve telefon kapandı.

Salonun kapısı açıldı ve Barbara başını dışarı uzattı. "Ne oldu? Birine inme inmiş mi dedin? Yoksa amcan mı?"

Harry derin bir soluk aldı. "Hayır, Sofia'nın annesi, kız arkadaşımın annesi." Barbara'nın arkasından yemek odasına döndü. Bir yandan da açıklıyordu. "Büyükelçiliğe telefon etmiş ve onu buraya bağladılar. Kız-

cağız, annesi ve baktıkları küçük bir çocukla yalnız. Hemen oraya gitmem gerekiyor."

Sandy ona bir tuhaf baktı. "Bir doktor çağıramazlar mı?"

"Doktora verecek paraları yok." Huysuzlaşmış olmalıydı ki Sandy elini kaldırdı.

"Peki, dostum, peki."

"Buradan telefon edip taksi çağırabilir miyim?" Harry gelirken tramvaya binmişti.

"Gecenin bu saatinde bir taksinin gelmesi saatler sürer. Bu insanlar nerede oturuyorlar?"

Harry tereddüt etti. "Carabanchel."

"Carabanchel mi?" Sandy dudaklarını büzdü.

"Evet."

Barbara birdenbire kararlı bir sesle konuştu. "Seni ben arabamla götürürüm. O kadıncağıza inme indiyse, belki yardım da edebilirim."

"Sofia bir zamanlar tıp öğrencisiymiş. Ama yine de yardım edebilirsin. Sence bir sakıncası yoksa..."

"Oraya arabayla gitmek güvenli değil," diye söze karıştı Sandy. "Bir taksi çağırabiliriz."

"Bir şey olmaz." Barbara kapıya yürüdü. "Haydi gel, anahtarları getiriyorum."

Harry genç kadını izledi. Kapı aralığında durup arkasına baktı. Sandy hâlâ masada oturuyordu. Yüzündeki anlama bakılırsa öfkeliydi. Önemsenmemeye oldum olası tahammül edemezdi.

Gece soğuk ve berraktı. Barbara güzel araba kullanıyordu. Şehir merkezinden hızla geçerek işçi sınıfının yaşadığı semtin dar ve karanlık sokaklarına saptı. Evden uzaklaştığı için ferahlamış gibi bir hali vardı.

Harry'ye merakla baktı. "Sofia'nın Carabanchel'den olacağı hiç aklıma gelmemişti."

"Orta sınıftan mı olmasını bekliyordun?"

"Bilinçaltımda öyle bir kanaat vardı galiba." Barbara mahzun bir şekilde gülümsedi. "Hayatta kime âşık olacağımızın önceden kestirilemeyeceğini bilmem gerekirdi." Aklından geçenleri okumaya çalışırmış gibi adama baktı. "Özel biri mi?"

"Evet." Harry bir duraklama geçirdi. "Sıradan İspanyolların yaşamlarına katılmak istemem, acaba suçluluk duygusu ya da öyle bir şey mi diye bir süre merak ettim." Genç adam cümlesini sıkıntılı bir gülüşle noktaladı.

"Buranın yerlisi gibi yaşamak istedin demek."

"Onun gibi bir şey. Ama hepsinin özeti aşk, sadece aşk. Biliyor musun?"

"Biliyorum." Barbara tereddüt etti. "Büyükelçilik ne düşünüyor?"

"Onlara söylemedim. Hayatımın bir bölümünün yalnızca kendime ait olmasını istiyorum. Tamam, geliyoruz, bir sonraki sokağa sapacağız."

Arabayı Sofia'nm blokunun dışına park ettiler ve içeri girerek karanlık merdiveni koşa koşa çıktılar. Sofia geldiklerini duymuştu. Daire kapısının dışında, içeriden sızan zayıf sarı ışıkta duruyordu. İçeriden bir çocuğun acı hıçkırıkları kulağa geliyordu. Sofia'nın yüzü soluktu; cansız gözüken saçları taranmamıştı. Barbara'ya bakarak, "Bu da kim?" diye sordu.

"Barbara, bir arkadaşımın eşi. Hep birlikte yemek yiyorduk. Kendisi hemşiredir, belki sana yardımcı olabilir."

Sofia'nın omuzları çöktü. "Çok geç. Annem gitti. Sana telefon ettikten sonra eve döndüğümde ölmüştü."

Genç kız onları içeri aldı. İhtiyar kadın yatağında yatıyordu. Gözleri kapatılmıştı; bembeyaz yüzü sakin ve huzurlu görünüyordu. Paco cesedin üstünde yatıyordu, ona sıkı sıkı sarılmıştı, hıçkırıyor, vahşi feryatlar koparıyordu. Üç kişi odaya girince başını kaldırdı ve Barbara'ya korkuyla bakmaya başladı. Sofia yanına sokulup saçlarını okşadı.

"Korkma, Paco, bu hanım Harry'nin arkadaşı. Bize yardıma geldi. Kiliseden değil. Haydi canım, gel artık." Sofia, çocuğu yavaşça kaldırdı ve göğsüne bastırdı. Yatağın üstüne oturdular, şimdi ikisi de ağlıyordu. Harry de yanlarına oturarak kolunu Sofia'nın omuzlarına doladı.

Paco ayağa kalktı. Barbara'ya hâlâ korkarak bakıyordu. Kadın yaklaşarak çocuğun kirli küçük elini avucuna aldı.

"Merhaba, Paco," dedi İspanyolca olarak. "Sana Paco diyebilirim, değil mi?" Çocuk donuk bir yüzle başını evet anlamında salladı. "Dinle, Paco. Sofia perişan halde. Eğer mümkünse onun için büyük bir çocuk olmaya çalışmalısın. Zor olduğunu biliyorum. Haydi gel, yanıma otur." Paco, genç kadının onu yavaşça yataktan uzaklaştırmasına karşı koymadı. Barbara çocuğu ince ayaklı sandalyelerden birine oturttu, kendisi de benzer bir sandalyeyi çekerek onun yanına oturdu.

Harry'ye hâlâ sıkı sıkı sarılmış olan Sofia, annesinin ölüsüne baktı. "Bunun olacağını ve onun için en iyisinin bu olduğunu biliyordum, ama benim için çok zor. Bir ambulans çağırmalıyım, onu burada bırakamayız."

"Enrique onu görmek istemez mi?" diye sordu Harry.

"Belki de görmemesi daha iyi olur." Genç kız kalkıp kapının arkasında asılı paltosunu almaya gitti.

"Bırak,ben gideyim," dedi Harry.

Barbara ayağa kalktı. "Hayır, sen Sofia'nın yanında kal. Gelirken yakında bir yerde bir telefon kulübesi gördüm. Ben giderim."

"Yalnız başınıza gitmemelisiniz," dedi Sofia.

"Buradan daha belâlı yerlerde bulundum. Lütfen, bırakın gideyim." Kadın kararlı bir tavırla konuşuyor ve yardımcı olmak istiyordu. "Bir dakikaya kalmaz dönerim." Daha fazla itiraz etmelerine fırsat vermeden gitmişti bile; yüksek ökçeli iskarpinleriyle merdivenleri takır takır indiği duyuluyordu. Sofia Paco'yu elinden tuttu ve getirip yatakta yanlarına oturttu. Elena'nın heykel gibi hareketsiz yüzüne baktı.

"Son zamanlarda çok yorgundu," diye fısıldadı Sofia. "Sonra bu akşam yemekten sonra birden bağırdı, inler gibi korkunç bir sesti. Yanma koştuğumda baygın olduğunu gördüm. Sana telefon ettikten sonra döndüğümde ölmüştü. Zavallı Paco'yu onunla yalnız bırakmıştım." Çocuğun başını öptü. "Gitmemeliydim. Burada olmalıydım."

"Sen elinden geleni yaptın."

"Böyle olması daha iyi oldu," diye donuk bir sesle tekrarladı genç kız. "Bazen yatağını ıslatıyordu. O zaman çok üzülüyor, ağlıyordu." Sofia başını iki yana salladı. "Annemi hastalanmadan önce tanımalıydınız, o kadar güçlüydü ki, hepimize o bakıyordu. Babam üniversiteye gitmemi istememişti, ama annem bana hep destek oldu." Sofia böyle derken fotoğrafa bakıyordu: üstünde gelinliği olan annesi, kocası ile papaz kardeşinin arasında duruyor ve hepsi de kameraya gülümsüyorlardı.

Harry onu kollarının arasına çekti. "Zavallı Sofia. Bütün bunlara nasıl tahammül edebildiğine aklım ermiyor." Genç kız da erkeğe sarıldı. Sonunda merdivende ayak sesleri duyuldu. "Barbara geldi," dedi Harry. "Bir şeyler ayarlamıştır."

Sofia erkeğin yüzüne baktı. "Onu iyi mi tanıyorsun?"

Harry onu alnından öptü. "Uzun zamandan beri. Ama sadece arkadaş olarak."

Barbara içeri girdi, yüzü soğuktan kızarmıştı. "Hastaneyle konuşabildim. Bir ambülans yolluyorlar, ama biraz gecikebilirmiş." Kadın çantasından bir kesekâğıdı çıkardı. "Bir dükkâna uğrayıp bir şişe konyak aldım. Bence hepimize iyi gelir."

"Çok iyi yapmışsın," dedi Harry.

Sofia kadehler getirdi ve herkesin kadehini doldurdu. Merak eden Paco da isteyince, ona da suyla karıştırarak biraz verdiler. Çocuk yüzünü buruşturdu. "*Es horroroso* [eh, korkunç]!" Paco'nun tepkisi odadaki gerilimi biraz gevşetti ve hep birlikte biraz sinirli şekilde güldüler.

"Gülmemiz saygısızlık,"dedi suçluluk hissi duyarak Sofia.

"Bazen insanın elinde olmuyor," diye karşılık verdi Barbara. Dairenin içinde bakışını gezdirdi, nemden lekelenmiş duvarlara ve kırık dökük eşyaya baktı, sonra Sofia'nın onu incelediğini görünce bakışını eğdi.

"Hemşire misiniz,*señora*?" diye sordu Sofia. "Burada hemşire olarak mı çalışıyorsunuz?"

"Hayır, artık değil. Bir İngiliz işadamıyla evliyim. Sandy Harry ile okuldan arkadaşmış."

"Barbara kilisenin yönetimindeki yetimhanelerin birinde gönüllü olarak çalıştı," diye söze karıştı Harry. Arkasından da ekledi. "Ama hiç tahammül edemedi."

"Korkunç bir yerdi." Barbara Sofia'ya gülümsedi. "Harry sizin tıp fakültesinde eğitim gördüğünüzü söyledi."

"Evet. İç Savaş başlayana dek. İngiltere'de kadın doktorlarınız var mı?"

"Birkaç tane var. Ama fazla değil."

"Ben üniversitedeyken sınıfımda üç kız öğrenci vardı. Profesörler bazen bize nasıl davranacaklarını şaşırırlardı. Bazı şeyleri bize mecburen gösterdikçe fena halde sıkıldıkları belli oluyordu."

Barbara gülümsedi. "Hanımlara gösterilmesi uygun olmayan şeyler, değil mi?"

"Evet. Ama savaşta herkes öyle şeyler görüyordu."

"Biliyorum. Bir süre Madrid'te Kızılhaç'ta çalıştım." Genç kadın dönüp Paco'ya baktı. "Sen kaç yaşındasın *niño*?"

"On."

"Okula gidiyor musun?"

Çocuk hayır anlamında başını salladı.

"Uyum sağlayamadı," dedi Sofia. "Ayrıca yeni okullar bir işe yaramıyor. Öğretim bahsinde hiçbir deneyimi olmayan eski Milliyetçi askerlerle dolu. Ben Paco'ya evde ders veriyorum."

Merdivende ayak sesleri duyuldu; bir erkeğe ait ağır ayak sesleri. Sofia soluğunu tuttu. "Bu Enrique olmalı." Genç kız yerinden kalktı. "Bırakın da onunla baş başa konuşayım. Paco'yu lütfen birkaç dakikalığına mutfağa götürür müsünüz?"

"Gel bakalım, delikanlı." Barbara oğlanı elinden tuttu ve Harry de onu izledi. Harry oradaki sobayı yaktı. Barbara da Paco'yu meşgul etmek için masanın üstündeki bir kitabı işaret etti. O sırada dışarıda bazı mırıltılar duyuldu. Kitabın yeşil renkli bir kapağı vardı, üstünde de birlikte okula giden bir erkekle kız çocuğunun resmi.

"Bu kitap nedir?"

Paco dudağını ısırıp dışarıdaki seslere kulak veriyordu. Harry Enrique'nin sesini ve arkasından da acı dolu bir çığlık duydu.

Barbara Paco'yu meşgul etmeye çalıştı. "Bu nedir?"

"Eski okul kitabım.Annemi ve babamı götürmelerinden önce okula gittiğim zamandan. Hoşuma gidiyordu."

Barbara kitabı açarak Paco'nun önüne sürdü. Dışarıdan ağlama sesi geliyordu, bir erkek ağlıyordu. Paco yine kapıya baktı. "Göster bana," dedi yavaşça Barbara. "Sadece bir iki dakikalığına. Sofia'yı ve Enrique'yi kısa bir süre yalnız bıraksak iyi olacak."

"Bu kitabı hatırlıyorum," diye ekledi kadın. "Mera'lar bir gün bana göstermişlerdi. Carmel'de de bir nüshası vardı." Gözleri yaşla doldu. Harry onun zoraki neşesinin ardında dayanma gücünün sınırına vardığını tahmin ediyordu. Kadın yine Paco'ya döndü. "Bütün bölümlere bakalım. Tarih, coğrafya, aritmetik."

"Eskiden coğrafyayı severdim," dedi Paco. "Resimlere bakın, dünyadaki bütün ülkeler."

Dışarısı sessizleşmişti. Harry ayağa kalktı. "Nasıl olduklarına bir bakayım. Sen Paco'yla kal." Barbara'nın omuzunu hafifçe sıktı ve salon yerine geçen odaya yürüdü. Enrique Sofia'yla birlikte yatağın üstünde oturuyordu. Harry'ye, genç İngilizin onun yüzünde daha önce hiç görmediği onu çirkinleştiren acı bir ifadeyle baktı.

"Bütün aile dramlarımızın tanığı oldun, *Ingles*."

"Çok üzgünüm, Enrique."

"Harry'nin suçu değil," dedi Sofia.

"Keşke bizi vakur olarak görebilseydi. Biz de bir zamanlar vakur insanlardık, *señor*."

O sırada kapı vuruldu. Sofia içini çekti. "Ambulans olmalı." Ama o daha davranamadan kapı açıldı ve Señora Avila'nın zayıf yüzü göründü. Kadın başına siyah bir şal atmıştı, bunun uçlarını elinde sıkı sıkı tutuyordu.

"Özür dilerim, bir ağlama duydum da. Bir şey mi oldu – aaa." Kadın yataktaki ölüyü görerek istavroz çıkardı. "Zavallı Señora Roque. Zavallı kadın. Ama artık o Tanrı'nın yanında huzur içinde." Harry'ye merakla baktı.

Sofia ayağa kalktı. "Señora Avila, yalnız kalmak istiyoruz. Gelip annemi götürmelerini bekliyorduk."

Kadın odanın içinde etrafına bakındı. "Paco nerede? Zavallı yavrucak."

"Paco mutfakta. Başka bir arkadaşımızla beraber."

"Böyle zamanda yanınızda bir papaz olmalıydı,"dedi yaşlı kadın, onları tatlı sözlerle kandırmak ister gibi. "İzin verin de Peder Fernando'yu çağırayım."

Sofia'nın beyni attı. Harry aynı şeyi kendi içinde de hissetti. Genç kız yerinden kalkıp Señora Avila'nın üzerine yürüdü. Yaşlı kadın daha uzun boylu olmasına rağmen, kızın öfkesi karşısında geri geri gitti.

"Dinle beni, seni yaşlı akbaba, Peder Fernando'yu filan burada istemiyoruz!" Sofia'nın sesi yükselerek bağırışa dönüşmüştü. "Papazı ne kadar evimize sokmaya, Paco'yu da ele geçirmeye çalışırsan çalış, başarılı olamayacaksın! Burada seni istemiyoruz! Haydi git artık!"

Señora Avila dimdik doğruldu, soluk yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Size yardıma gelen bir komşuyu böyle mi karşılıyorsunuz; Hıristiyan hayırseverliğine böyle mi karşılık veriyorsunuz? Peder Fernando haklı, siz kilise düşmanlarısınız."

Enrique yatağın üstünden kalktı. Ellerini yumruk yaparak Señora Avila'nın üzerine yürüdü. Kadın yine geri geri gitti.

"Öyleyse git, bizi papazına ihbar et, seni pis kocakarı! Papazın, blok yöneticisinin arkadaşı olduğu için tek başına sana koca bir daireyi işgal ettiriyorlar!"

"Babamı Komünistler öldürdü. Başka gidecek yerim yoktu!" diye geveledi kadın.

"Babana da, sana da! Defol!" Enrique yumruğunu kaldırmıştı. Señora Avila bir çığlık attı ve daireden dışarı fırlayarak kapıyı çarptı. Enrique soluk soluğa kalarak yatağın ayak ucuna çöktü. Sofia da bitkin halde yanına ilişti. O sırada Barbara da mutfağın kapı aralığında belirmişti.

"Özür dilerim," dedi Enrique. "Ona bağırmamalıydım."

"Ziyanı yok. Eğer bizi ihbar ederse, üzüntüden ne yaptığımızı bilmediğimizi söyleriz."

Enrique başını eğdi ve kemikli ellerini dizlerinin arasında kenetledi. Harry dışarıda bir yerden gelen ulumaya benzer bir ses duydu. Ses giderek kuvvetlendi. Sanki ayrı ayrı bir düzüne yerden geliyordu.

"Bu da nesi?" diye sesi titreyerek sordu Barbara.

Sofia başını kaldırdı. "Köpekler. Vahşi köpekler. Yılın bu zamanı bazen soğuk yüzünden böyle ulurlar. Kışın artık gerçek anlamıyla geldiğinin işaretidir."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAKIŞ

35

Tierra Muerta neredeyse bir aydır kalın bir kar örtüsünün altındaydı. Kar erken yağmaya başlamış ve bir daha yerden kalkmamıştı. Gardiyanlar, Cuenca'da yaşayanların bunun uzun yıllardan beri yaşadıkları en sert kış olduğunu söylediklerini anlatıyordu. Buz gibi soğuk ve berrak günleri yoğun kar yağışları izliyor, rüzgâr sürekli olarak kuzeydoğudan esiyordu. Geceleri yiyecek kokusu alarak tepelerden inen küçük geyikler gelip kampın biraz uzağında duruyorlardı. Fazla yaklaşırlarsa, gözetleme kulelerindeki nöbetçiler onları vuruyor ve yemekhanelerinde geyik eti oluyordu.

Aralık ayının başına gelinmişti ve kampla taşocağının arasındaki kar yığınlarında ayaklar tarafından açılmış belirgin bir patika vardı. Mahkûmlar her sabah ayaklarını sürüye sürüye uçsuz bucaksız beyaz görüntünün yalnızca dağdaki meşeler tarafından bozulduğu tepelerin yolunu tutuyordu.

Bernie çok yalnızdı. Vicente'yi özlüyordu ve Komünistlerin hiçbiri artık onunla konuşmuyordu. Akşamları sesini çıkarmadan ranzasında yatıyordu. Rookwood'da bile daima konuşulacak biri olurdu. Harry Brett'i düşündü; Vicente ona Harry'yi anımsatırdı, onun gibi nazik, prensip sahibi ve kesinlikle orta sınıftı.

Mahkûmlar sert havada çok zorlanıyorlardı. Hemen herkes soğuk algınlığı ve öksürüğün pençesindeydi; arada ölümler de olmuş, kafileler tekrar tekrar işaretsiz mezarlığın yolunu tutmuştu. Bernie'nin kolundaki eski yara yine onu rahatsız etmeye ve sancımaya başlamıştı. Öğleden sonraları taşocağında kazmasını sallamak dayanılmaz derece-

de canını yakıyordu. Çabuk kapanan ve onu bir daha rahatsız etmeyen Jarama'dan kalma bacağındaki yara da ağrımaya başlamıştı.

Establo'nun buyurduğu gibi kulübesini değiştirtmeyi başaramamıştı. Haftalar önce bunun için bir girişimde bulunmuş, ama hiçbir sonuç alamamıştı. Derken bir akşam taşocağından dönüşünde Aranda'nın onu görmek istediğini söylediler.

Bernie sıcak kulübesinde *Comandante*'nin karşısında durdu. Aranda deri koltuğuna kurulmuş, binici kırbacını koltuğun yanına dayamıştı. Gülümseyerek onu oturmaya davet etmesi Bernie'yi şaşırttı. Kumandan bir dosyayı önüne çekerek içindekilere göz gezdirdi.

"Doktor Lorenzo'nun raporu önümde," diye başladı neşeli bir tavırla. "Senin antisosyal bir psikopat olduğunu bildirmiş. Ona kalırsa, bütün entelektüel solcular doğuştan bir tür antisosyal deliliğin kurbanıymış."

"Evet, *comandante.*"

"Bana kalırsa, bu kanı baştan sona saçma. Savaşta sizin taraftakiler kendi çıkarları için savaştı, bizimkiler de kendi çıkarlarımız için. Şimdi de İspanya'yı bileğimizin gücüyle kazandık." Aranda kaşlarını kaldırarak Bernie'ye baktı. "Buna ne dersin?"

"Sizinle aynı fikirdeyim, *comandante.* "

"Güzel. Yani *de acuerdo* [anlaştık]." Aranda gümüş bir kutunun içinden sigara alarak yaktı. "Sen de bir tane ister misin?" Bernie durakladıken Aranda ona kutuyu uzattı. "Haydi bir tane al, emrediyorum."

Bernie bir sigara aldı ve Aranda da sigarayı altın çakmağıyla yaktı. Ardından da koltuğunu gıcırdatarak arkasına yaslandı.

"Gelelim şimdi, yatakhaneni değiştirme isteğine. Sebebi nedir?"

"Arkadaşım geçen ay öleliden beri orada kalmak zoruma gidiyor."

"Duyduğuma göre, Komünist dostlarınla ters düşmüşsün. Özellikle

de Establo Cabo'yla. Güçlü bir adam ve onu bir şekilde beğeniyorum." Gülümsedi. "O kadar şaşırmış görünme, Piper. Mahkûmlar arasında casuslarım var."

Bernie susuyordu. Çoğu kulübede muhbirlerin olduğunu biliyordu. Kendi kulübesindekiler de âyinlere katılan bir Katolik olan ufak tefek bir Bask'tan şüpheleniyorlardı ve adam iki hafta önce zatürreden ölmüştü.

"Hem mahkûm olup hem de arkadaşları tarafından sevilmemek kolay değil. Komünist dostların seni terk ettiğine göre, niçin onlardan öc almayasın?" Aranda yine kaşlarını kaldırdı. "Bu takdirde istediğin kadar sigaran ve başka ayrıcalıkların olabilir. Bir kere seni taşocağı ekibinden çıkarabilirim. Orası çok soğuk olmalı. Sabahleyin avluya çıktığımda bile donuyorum. Ama mahkûmların arasındaki dostlarımdan biri olursan, senden arada sırada biraz bilgi dışında bir şey istemem. Biri kurallara karşı geliyor mu gibilerden şeyler. Düşman kampında dostlarının olması insanın işini kolaylaştırıyor."

Bernie dudağını ısırdı. Reddettiği takdirde başının derde gireceğinin farkındaydı. Olabildiğince saygılı konuşmaya çalıştı.

"Bu iş yürümez, *Comandante*. Establo daha şimdiden onlara ihanet ettiğime inanıyor. Gözü devamlı üstümde."

Aranda şöyle bir düşündü. "Anlıyorum, ama Komünistlerle aranın bozuk olması belki başka arkadaşlar araman için iyi bir bahane olurdu. O sayede de bir şeyler öğrenebilirdin."

Bernie tereddüt etti. "*Comandante*, az önce ait olduğumuz iki taraf arasındaki savaştan söz etmiştiniz."

"İdeolojine ihanet edemeyeceğini söyleyeceksin, değil mi?" dedi Aranda. Hâlâ gülümsüyordu, ama gözlerini kısmıştı.

Bernie susuyordu.

"Böyle diyeceğini tahmin etmiştim, Piper. Siz ideologlar başınızı derde sokuyorsunuz." Başını iki yana salladı. "Pekâlâ, gidebilirsin. Şimdi işim var."

Bernie ayağa kalktı. Bu kadar kolay yakayı kurtarmasına şaşmıştı. Ama Aranda bazen bekler ve sizi sonra vururdu. Bernie'nin sigarası hemen tamamen yanmıştı, izmariti küllüğün içinde ezip söndürmek için uzandı. *Comandante*'nin kırbacını kaldırıp suratının ortasına çarpmasını beklemişti, ama Aranda kımıldamadı. Bernie'nin korkusundan keyif alarak alayla gülümsedi, sonra faşist selamını vermek için kolunu kaldırdı "*Arriba España!*"

Bernie kulübeden çıktı ve arkasından kapıyı kapadı. Bacakları titriyordu.

Establo hastaydı. Uyuzu azmıştı ve bu yetmezmiş gibi bir de mide hastalığına tutulmuştu; hemen her gün ishal oluyor, göz göre göre eriyordu. Şimdiden bir deri bir kemik kalmıştı ve ancak bir sopaya abanarak yürüyebiliyordu. Gelgelelim bedeni güçten düştükçe o oranda kaba ve otoriter kesiliyordu.

Pablo, Vicente'nin ranzasını devralmıştı, ama Bernie'yle konuşması yasaklanmıştı. Bu yüzden de Bernie Aranda'yı görmekten dönüp ranzasına çöktüğünde başını öbür yana çevirmişti. Establo kulübenin arkasında diğer Komünistlerle konuşmaktaydı, ama şimdi mumların aydınlatamadığı karanlıktan çıkarak sopasını tahta zemine vura vura Bernie'ye yaklaştı. Yatağın ayak ucunda durdu.

"Aranda senden ne istiyordu?" Sesi boğuk bir vızıltıdan farksızdı. Bernie adamın kabuk içindeki sarı yüzüne baktı.

"Başka bir kulübeye geçmeyi istememle ilgiliydi. Hayır dedi."

Establo şüpheyle baktı. "Adam sana müsamaha gösteriyor. Bütün

muhbirlere yaptığı gibi." Yüksek sesle konuşması üzerine diğer adamlardan bazıları dönüp onlara baktı.

Bernie de sesini yükseltti. "Muhbirlik yapmamı istedi, Establo. Kabul ettiğim takdirde yerimi değiştireceğini de söyledi. Beni diğerlerinden yalıttığına göre, öyle bir teklifte bulunacağını tahmin etmedin mi? Ona bir Komünistin muhbirlik yapmayacağını söyledim."

"Sen Komünist değilsin," diye hırladı Establo. "Ayağını denk al, Piper. Gözümüz üstünde." Topallayarak yatağına döndü.

Bernie ertesi gün mağaranın bulunduğu yeri açıp temizleyen grupla çalışıyordu. İçeride dinamit patlatılmış ve patlama mağarayı yok ederek koca bir moloz yığını bırakmıştı. Gruptaki mahkûmlara taşları büyüklüklerine göre kümelere ayırmaları ve bu arada fazla büyük olanları kırmaları emredilmişti. O akşam bir kamyon gelerek onları yüklenecek ve fısıldanana göre Franco'nun anıtının yapıldığı alana götürecekti.

Pablo Bernie'nin yanında çalışıyordu. Birdenbire kazmasını elinden bıraktı ve yerden bir cisim aldı. "Hey, bak buraya!" diye seslendi.

Bernie, Pablo'nun nasıl bir sebeple onunla konuşma yasağını deldiğini merak ederek döndü. En yakın gardiyana bakarak adamın göz hapsinde olmadığına emin olunca eğildi ve Pablo'nun yaralı ellerinin arasında tuttuğu taş parçasına baktı. Taşın yüzeyi koyu kırmızı renkteydi, üstüne siyah bir inamut ve mızraklarıyla ona saldırmaya hazırlanan iki değnek adam resmedilmişti.

"Bak," diye fısıldadı Pablo. "Hiç olmazsa bu yok edilmekten kurtulmuş."

Bernie parmağını taşın üstünde gezdirdi. Sıradan bir taşa benziyordu, şu farkla ki binlerce yıl önce sürülmüş boya üstünde katılaşmıştı. "Ne kadar güzelmiş," diye fısıldadı.

Pablo başını sallayarak onayladı. Taşı üstündeki yıpranmış muşamba pançonun cebine kaydırdı. "Bunu saklayacağım. Günün birinde de insanlara burada nelerin yok edildiğini göstereceğim."

"Dikkatli ol," diye fısıldadı Bernie. "Fark ederlerse çok kızarlar." Bernie, onları tutsak edenlere karşı kazanılan küçük zaferlerin hapishane hayatına tahammülü az da olsa artırdığını düşünüyordu. Ama bu tür zaferler çok pahalıya mal olabiliyordu.

Kışın taşocağındaki günler en azından kısaydı. Paydos düdüğü ortalık kararmaya başlarken saat dört buçukta çalıyordu. Yine soğuk ve aydınlık bir gün olmuştu. Isıtmayan devasa kırmızı güneş ufukta batarken uzaktaki dağların üstüne pembe bir ışıltı düşürüyordu. Moloz yığını temizlenmiş ve tepenin yamacında biçimsiz, kocaman bir delik bırakmıştı. Taş kümelerini almak için gelen kamyon, dağ yolundan paldır küldür uzaklaşırken, adamlar kullandıkları gereçleri teslim ettiler ve yorgunluktan neredeyse yıkılma halinde kampa doğru yürüyüşe geçtiler.

O gün Cuenca görülemiyordu; hava fazlasıyla pusluydu. O güne dek kasabayı neredeyse her sabah görebilmişlerdi. Bernie, gardiyanların mola için kafileyi tam o noktada durdurmaktaki amaçlarının, onlara hürriyeti uzaktan göstererek eziyet etmek mi olduğunu merak ediyordu. Bazen de asılı gibi duran evleri düşünüyordu. İçlerinden birinde yaşamak ve pencereden koyağın diğer yanını görmek nasıl şeydi acaba? İnsanın başını döndürmez miydi? Konuşabileceği pek az insan olduğu için son günlerde kendini daha çok hayal kurmaya vermişti. Komünist olmayanlar bile ondan kaçıyordu; Establo'nun insanlara onun bir muhbir olduğunu söylediğini tahmin etti.

Mahkûmlar avluda yoklama için sıra oldular. Güneş şimdi neredeyse ufka değiyor, avluyu, kulübeleri ve gözetleme kulelerini kızıl bir pa-

rıltıyla sarıyordu. Aranda platforma çıktı ve isimleri okumaya başladı.

Bernie yoklamanın yarısına gelindiğinde önündeki sıradan gelen bir 'tak' sesi duydu, sanki bir şey yere düşmüştü. Pablo'nun avucunu pantolon cebine çarptığını ve yere baktığını gördü. Taş parçası pantalonun eskimiş kumaşını delmişti ve şimdi yerdeydi. Gardiyanlardan biri hızla Pablo'nun üzerine yürüdü. Aranda kürsüsünün başından ters ters baktı.

"Ne oluyor orada?"

Gardiyan eğilip taşı yerden aldı. Önce taşa, sonra Pablo'ya baktı ve kürsüye yürüdü. O ve Aranda taşın üzerine eğildiler. Pablo bembeyaz kesilmiş bir yüzle onlara bakıyordu.

Gardiyan Aranda'nın başının bir hareketiyle platformdan yere atladı ve ikinci bir gardiyanla birlikte Pablo'yu sıranın dışına çekerek kollarını arkasında sıkı sıkı tuttular. Aranda taşı havaya kaldırdı.

"Aramızda bir hatıra koleksiyoncusu var!" diye bağırdı. "Bu adam taşocağındaki kâfir işi resimlerin bir parçasını bulup buraya getirmiş. Aranızdan başkası da kulübesi için güzel küçük resimlerden getirdi mi acaba?" Aranda böyle diyerek bakışlarını sessiz mahkûm sıralarının üzerinde gezdirdi. "Hayır mı? Neyse, bu gece hepinizin üstü aranacak. Kulübeler de elbette." Üzülmüş gibi içini çekti. "Niçin size söylediğimiz şekilde davranmayı öğrenmiyorsunuz? Bu adamın size ibret olması için gerekeni yapacağım. Onu bu gece için hücre hapsine koyacağız. Yarın ise onu hepiniz tekrar göreceksiniz!"

Gardiyanlar Pablo'yu yaka paça götürdüler. "Onu çarmıha gerecekler," diye homurdandı birisi.

Aranda yoklamaya döndü; isimleri gür ve berrak sesiyle okumaya devam etti.

O akşam kulübedeki aramadan sonra Establo Bernie'nin yatağının

başına geldi. Diğer Komünistlerden dördü de yanındaydı. Pablo'nun boş minderine oturdu. Ellerini sopasının üstünde kavuşturdu. Kurumuş cildinin altında tendonlarının kemiklerinin üstündeki hareketini izleyebiliyordunuz.

"Bugün taşocağında Pablo'yla konuştuğunu bana söylediler. O taş parçasını aldığını gardiyanlara söyledin mi? *Eh, hombre?*"

Bernie doğrulup Establo'nun gözlerinin içine baktı. "Söylemediğimi biliyorsun, Establo. Olanı herkes gördü, taş cebinden düştü."

"Ona ne diyordun peki? Seninle konuşması yasaklanmıştı."

"Bana bulduğu o taş parçasını gösteriyordu. Ona dikkatli olmasını söyledim. İnanmıyorsan, kendisine sor."

"Bana kalırsa, sen onu ihbar ettin."

"Taş onun cebinden düştü," diye lafa karıştı yaşlı tramvaycı Miguel. "Hepimiz gördük, *compadre*."

Establo Miguel'e kötü kötü baktı. Bernie güldü. "Bak, insanlar senin ne mal olduğunu görmeye başladılar, *hijo de puto* [orospu çocuğu]. Pablo'ya yapılanlardan kendine yarar sağlamaya çalışan bir adam."

"Bırak onu, Establo," dedi yaşlı Miguel ve dönerek uzaklaştı. Diğer üç kişi de onu izlediler. Bernie Establo'ya gülümsedi.

"Bedenin çürüdükçe içindeki kalbinin ne mal olduğu görülebiliyor."

Establo bastonuna yapışarak güçlükle ayağa kalktı. "Seni mahvedeceğim, *cabron*," diye fısıldadı.

"Eğer önce sen ölmezsen," diye seslendi Bernie topallayarak uzaklaşan düşmanının arkasından.

Ertesi sabah yoklamadan sonra mahkûmlara sıralarında beklenmeleri söylendi. Bernie, Agustin'in görevinin başına döndüğünü gördü. Orada dururken üşüyor görünüyordu, burası belli ki Sevilla'dan çok

farklıydı. Adam onunla bir an göz göze geldi, sonra bakışını kaçırdı. Onu inceler görünüyordu. Bernie, adamın ona göz mü koyduğunu, onun için mi o gün tepede ona yardım ettiğini merak etti. "Daha iyi günler," demişti Agustin. Bernie kendini tutmasa kahkahalarla gülerdi.

İki gardiyan Pablo'yu hücreden getirdiler ve yemekhane kulübesinin yanında dikili çarmıhın başına sürüklediler. Bernie, Agustin'in yorulmuş gibi içini çektiğini gördü. Pablo'yu çarmıhın yanında durdurdular; adamın solukları soğuk havada buharlaşıyordu. Aranda binici kırbacını bacağına vurarak yanlarına yaklaştı. Peder Jaime ve Peder Eduardo da ağır siyah cüppelerinin içinde büzülerek yanında yürüyorlardı. Yoklama sırasında Aranda'yla birlikte platformun üstünde durmuşlardı. Peder Jaime soğuk ve acımasız görünürken Eduardo ise başını eğmiş durumda bekliyordu. Pablo'nun önüne geldiklerinde Aranda dönüp mahkûmlara hitap etti.

"Arkadaşınız Pablo Jimenez işlediği suç yüzünden bir gününü çarmıhta geçirecek. Ama önce şunu görmeniz gerekiyor." *Comandante,* cebinden üstü resimli taşı çıkararak yere bıraktı. Peder Jaime öne doğru bir adım attı. Cebinden küçük bir çekiç çıkararak eğildi ve onu taşın üstüne çarptı. Taş parçalandı, parçaları dört bir yana saçıldı. Peder Jaime'nin başıyla işaret etmesi üzerine Peder Eduardo taş parçalarını topladı. Peder Jaime çekici yine cebine tıktı ve karanlık yüzünde hoşnut bir anlamla adamlara baktı.

"Kilisemiz en eski günlerinden beri putperest inançlara karşı bu şekilde önlem almıştır," diye sesini yükseltti. "Çekiç darbeleriyle! Din karşıtı kalın kafalarınıza başka hiçbir şey değilse bile bunu yerleştirin." Böyle diyerek, taş parçalarını avucunda tutan Peder Eduardo'yla birlikte uzaklaştı.

Gardiyanlar Pablo'nun kollarını kavrıyarak çarmıhın çapraz parçasına iplerle bağladılar. Onu ancak parmak uçları yere değecek biçimde

bağlamışlardı, sonra geri çekildiler. Pablo bir an yığılır gibi oldu, ama sonra parmak uçlarına basarak doğruldu. Çarmıh işkencesi, kollarının yukarıya çekilmesi sonucunda insanın soluk alamamasına dayanıyordu. Bu konumda birkaç saat geçirdikten sonra her hareket bir cehennem azabıydı, ama soluyabilmenin tek yoluydu: mahkûm kendini acılar içinde yukarı çekecek, sonra yine aşağı çökecek, yukarıya uzanacak ve aşağıya yığılacaktı.

Aranda Pablo'nun konumunu inceledikten sonra hoşnut şekilde başını salladı. Mahkûmlara gülümsedi, sonra "Rahat," diye seslendi ve kulübesinin yolunu tuttu. Gardiyanlar mahkûmları ait oldukları ekiplere göre ayırdı. Agustin Bernie'nin ekibinin başındaydı. Kapıdan çıkarlarken genç adamın yanına sokuldu.

"Seninle konuşmak istiyorum," diye fısıldadı. "Önemli bir şey var. Akşama yemekten sonra çişin gelmiş gibi kulübenden çık. Seni arkada bekleyeceğim."

"Benden ne istiyorsun?" diye sert bir sesle sordu Bernie. Ama yüzündeki endişeli anlama bakılırsa, adamın cinsel taciz türünden bir niyeti yoktu.

"Sabret. Sana söylemem gereken bir şey var." Agustin yanından uzaklaştı.

Akşam yaklaşırken yoğun bir kar yağmaya başladı ve gardiyanlar mahkûmlara çalışmayı erken bırakmalarını emrettiler. Dönüş yolunda Agustin kafilenin öbür ucunda kalarak Bernie'yle göz göze gelmemeye çalıştı. Kampta Pablo hâlâ çarmıha bağlıydı; başının etrafında kar taneleri uçuşuyordu. "Kahretsin! Zavallı hâlâ burada," diye mırıldandı Bernie'nin yanındaki adam. Pablo solgun ve hareketsizdi, öyle ki Bernie bir an için onun ölmüş olduğunu sandı. Derken Pablo kendini yukarı çekti

ve parmak uçlarını yere bastırdı. Derin bir soluk alıp bunu hırıltılı bir iniltiyle salıverdi. Gardiyanlar kapıları kilitlediler ve kulübelerine yönelen mahkûmları bırakarak uzaklaştılar. Bernie'yle birkaç kişi daha Pablo'nun yanına gittiler.

"Su!" diye inledi zavallı. "N'olur, su."

Adamlar eğilip yerden avuç avuç kar aldılar ve Pablo'nun ağzına dayadılar. Çok ağır bir süreçti bu. O sırada Aranda'nın kulübesinin kapısı açıldı ve yoğun kar tanelerinin arasına sarı bir ışık sızdı. *Comandante*'nin çıkıp onlara uzaklaşmalarını emretmesini bekleyen adamlar taş kesildiler. Neyse ki çıkan Peder Eduardo oldu. Çarmıhın etrafındaki kalabalığı görünce bir duraklama geçirdi, sonra onlara doğru yürüdü. Mahkûmlar geçmesi için kenara çekildiler. "Ben suçsuz insanları yalnız Romalıların çarmıha gerdiğini sanırdım," dedi birisi yüksek sesle. Peder Eduardo bir an durakladı, ama sonra yürümeye devam ederek başını kaldırdı ve Pablo'ya baktı.

"*Comandante*'yle konuştum. Birazdan seni aşağı indirecekler." Pablo'nun yanıtı kendini acılar içinde tekrar yükseltirken salıverdiği hırıltılı inilti oldu. Papaz dudağını ısırıp yürüdü.

Bernie onun yolunun üstüne çıktı. Peder Eduardo, ince bir kar tabakasıyla kaplı gözlüklerinin arkasından ona baktı.

"Hıristiyanların, Hz. İsa'nın çarmıhtaki acılarını paylaşmalarıyla kastettiğiniz bu mu?"

Peder Eduardo başını eğerek ağır ağır uzaklaşmaya girişti. Etrafında uçuşan kar tanelerinin arasında ilerlemeye çalışırken birisi arkasından "*Hijo de puta!*" diye seslendi.

Sırtına inen bir şaplak Bernie'yi yerinden hoplattı ve dönüp baktığında Miguel'i gördü.

"Aferin sana, Bernardo, namussuzu utandırdın." Ama uzaklaşan Pe-

der Eduardo'nun arkasından bakarken aslında Bernie utanç duyuyordu. Peder Jaime'ye bu şekilde hakaret etmeye dünyada cesaret edemezdi, hiçbiri edemezdi. Bernie, rahip sınıfının en güçsüz ve en kolay incitebileceği temsilcisini kendine av olarak seçmişti. Cesaret bunun neresindeydi?

Bernie akşam yemeğinden sonra kulübeden çıktı; çişinin geldiğini, kovasının dolu olduğunu bahane etmişti. Işıklar söndürülene dek bunu yapmalarına izin vardı. Agustin onu huzursuz etmişti, ama adamın ondan ne istediğini de bilmek zorundaydı. Pablo'yu yanındaki ranzaya yatar bırakmıştı. Adam bir battaniye yığınının altında gömülü kalmıştı. Karlı havada donmuştu, omuzlarıysa dayanılmaz derecede sancıyordu. Bernie kendi battaniyesini de yığına katmıştı. Pablo'nun yüzü kireç gibiydi. "Pablo genç ve güçlüdür, şansı yardım ederse bunu atlatır," diye fısıldadı Miguel Bernie'ye. Görünen o ki, Establo'nun Bernie'ye kötü davranılması emrini umursamamayı seçmişti; belki başkaları da onu örnek alırlardı.

Dışarıda kar durmuştu. Bernie, ay ışığının uzun bir gölge düşürdüğü kulübenin arkasına geçti. Gölgenin içinde bir sigaranın yanan ucunun kırmızı ışıltısını gördü. Agustin'in yanına yürüdü. Gardiyan sigarayı ayağının altında çiğnedi.

"Benden ne istiyorsun?" diye dobra dobra sordu Bernie. "Ne zamandır bana sinsi sinsi baktığını fark ediyorum."

Agustin genç adamın yüzüne baktı. "Eskiden burada gardiyan olan bir kardeşim var, şimdi Madrid'te. Onu hatırladın mı? Benim gibi uzun boylu ve zayıf bir adam. Adı Luis."

Bernie kaşlarını çattı. "Aylar önce buradan ayrılmıştı, öyle değil mi? Benimle ne ilgisi var?"

"İş aramak için Madrid'e gitmişti. Sevilla'da iş yok. Madrid'te senin bir arkadaşınla tanışmış." Agustin Bernie'ye bakarak durakladı ve ardından devam etti. "Senin buradan kaçman için bir plan yapmışlar."

"Ne?" Gardiyana bakakalmıştı. "Bu arkadaş kimmiş?"

"Bir İngiliz kadını. Adı Señora Forsyth."

Bernie başını iki yana salladı. "Kim? Ben Señora Forsyth falan tanımıyorum. Okulda Forsyth adında bir öğrenci tanıyordum, ama arkadaşım değildi."

Agustin elini havaya kaldırdı. "Tanrı aşkına, yavaş konuşun *señor*. O kadın sizin okulunuzdaki öğrenciyle evlenmiş. Savaş sırasında Madrid'te onu tanıyordunuz. O zamanki adı Barbara Clare."

Bernie'nin ağzı açık kaldı. "Barbara hâlâ İspanya'da mı? Yani *Sandy Forsyth*'la mı evlenmiş?"

"*Sí*. Forsyth Madrid'te bir işadamı. Ama hiçbir şey bilmiyor, eşi ondan gizlemiş. Bize bu iş için para veriyor, *señor*. Benim buradaki anlaşmam sona eriyor ve kontratımı yenilemek istemiyorum. Buradan nefret ediyorum. Soğuk ve yalnızlık dayanılır gibi değil."

"Tanrım." Bernie Agustin'e bakakalmıştı. "Bu işi ne kadar zamandan beri planlıyorsunuz?"

"Haftalardır. Kolay olmadı, *señor*. Dönüşümden beri sizi izliyorum. Dikkatli olmalısınız, düşmanlar kazandınız. Kış mevsimi kampta iyi bir zaman değil. Herkes üşüyüp kulübelere kapanıyor ve aklı fesat işlere çalışıyor."

Bernie elini düzensiz uzamış sakalının üstünde gezdirdi. "Barbara. Aman Tanrım, Barbara." Birden başı döndü ve kulübenin duvarına yaslandı. "Barbara." Genç kadının adını yavaşça tekrarladı. Gözleri yaşarmıştı. Sonra derin bir soluk alarak Agustin'e yaklaştı. Ürküp birkaç adım gerileyen adama "Doğru mu bu?" diye sordu. "Sahiden doğru mu?"

"Sahiden doğru."

"Forsyth'la evlendi demek." Bernie inanamıyormuş gibi güldü. "O, bu işleri biliyor mu?"

"Hayır, yalnız señora biliyor."

Bernie derin bir soluk aldı. "Bu iş nasıl yapılacak? Plan nedir?"

Agustin ona biraz daha yaklaştı. "Sana anlatacağım."

36

Aralık başından beri Madrid'te hava feci soğuktu ve Harry ayın altısı sabahı uyandığında şehri kalın bir kar tabakasının altında buldu. Burada kar görmeyi garipsiyordu insan. Kar çirkinliği ve savaşın yaralarını biraz örtmesine örtüyordu; ama büyükelçiliğe yürürken gelip geçenlerin soğuktan kızarmış yüzlerine bakan Harry, bu havaların devam etmesi durumunda yarı aç insanların nasıl dayanacağına akıl erdiremiyordu.

Kar yağışının yoğunluğundan tramvaylar çalışamıyordu. Her türlü gürültünün boğulduğu garip bir sessizliğin pençesindeki şehirde daha fazla kar yağışı vaat eden kurşuni bir göğün altında yürüyen Harry, Castellana'dan geçerken bir gasogenin yolun ortasında hareketsiz kaldığını ve telaş içindeki sürücüsü onu yürütmeye çalışırken aracın yoğun kara bulutlar kustuğunu gördü. Yaşlı bir adam zeytinyağı tenekeleriyle yüklü bir eşeği çekerek ağır ağır geçti. Adamcağızın çatlamış eski çizmeleri sırsıklam olmuştu.

"*Hace mal tiempo* [Hava kötü]," dedi Harry.

"*Si, muy mal* [Evet, hem de çok kötü]."

Saat onda Hillgarth'ı görmesi gerekiyordu. Bu buluşmaya gönülsüz olarak gidiyordu, üstelik şimdi geç kalacaktı. Sofia'nın yarıda bıraktırdığı akşam yemeğini izleyen iki hafta içinde Harry Sandy'yi gözlemeye devam etmiş, kafede onunla iki defa buluşmuş, tekrar arkadaşının evine yemeğe gitmişti, fakat sonuçta daha fazla bir şey öğrenememişti. Sandy altın madeninin lafını bir daha etmemişti; Harry orada işlerin nasıl gittiğini sorunca da sadece "durakladı" yanıtını verip hemen konuyu değiştirmişti. Düşünceli görünüyor ve her zamanki neşeli halini

sürdürmekte zorlanıyordu. Kısa süre önce kafedeki buluşmalarında Harry'ye İngiltere'de işlerin nasıl gittiğini, karaborsanın ne kadar yaygın olduğunu, dalaverecilerin ne kadar para kıvırabildiklerini sormuştu. Harry ona yoksa memlekete dönmeyi mi düşündüğünü sorduğundaysa omuzlarını silkmekle yetinmişti. Harry bu işin son bulmasını gönülden istiyordu, aldatmaca ve yalanlardan bıkmıştı. Gomez'in belki de öldürüldüğü düşüncesi bir an bile aklmdan çıkmıyordu.

Barbara da düşünceli görünüyor ve ona mesafeli davranıyordu. Fakat hafta başındaki ziyaretinden sonra onu geçirirken Sofia'nın nasıl olduğunu sormuştu. Sofia Barbara'yı tekrar görmek istediğini söylediği için Harry üçünün birlikte öğle yemeğinde buluşmalarını önermişti. Barbara önce bir duraklamış, ama sonra kabul etmişti.

Sofia'nın varlığını öğrenmek casusların hoşuna gitmemişti. Tolhurst büyükelçiliğe gelen telefon konusunda Harry'yi sorguya çekmişti. Genç adam onunla ilgili tüm çağrıların otomatik olarak Tolhurst'e iletildiğini tahmin etti.

"Bir İspanyol yosması bulduğunu bize söylemeliydin," dedi. "Nasıl tanıştınız?"

Harry, kardeşini köpeklerden nasıl kurtardığını anlattı. Enrique'nin gerçekte kim olduğunu atlamıştı elbette.

"Bir casus olabilir," dedi Tolhurst. "Bu ülkede kadınlar konusunda ne kadar ihtiyatlı olsan azdır. Artık izlenmediğini söylemiştin. Ama rastlantı sonucu karşılaştıysanız ..."

"Tamamen rastlantı. Hem Sofia bu rejimden nefret ediyor."

"Evet, Carabanchel bir Kızıl bölgesiydi. Ama artık bizim dostlarımız değiller. Çok dikkatli ol, Harry, sana ancak bu kadarını söyleyebilirim."

"Ona bir çevirmen olduğumu söyledim. Zaten işim hakkında da soru sormuyor."

"Güzel mi bari? Onunla yattın mı?"

"Tanrı aşkına, o senin bildiğin yosmalardan değil, Tolly," dedi Harry sıkılarak.

Alındığı Tolhurst'ün yüzünden belli oluyordu. Bir saç perçemini yüzünden uzaklaştırdı ve Eton kravatına çekidüzen verdi. "Dikkatli ol ahbap," dedi. Kaşlarını kaldırarak ekledi. "Kendini fazla kaptırma."

Büyükelçiliğin önündeki karlar temizlenmişti. Rüzgâr yoktu, Büyük Britanya bayrağı direkte cansız şekilde sarkıyordu. Harry, dışarıda pelerinlerinin içine büzülmüş iki sivil muhafızın arasından geçti. Toplantı yine Tolhurst'ün ofisinde yapılacaktı. Hillgarth gelmişti bile. Bu kez deniz subayı üniformasını giymişti. Masanın arkasında oturmuş, Players sigarasını tüttürüyordu. Tolhurst ise ayakta durup birtakım belgeleri inceliyordu. Duvarda Kral'ın zayıf ve neşesiz yüzü portresinin içinden onlara bakıyordu.

"Günaydın, Harry," dedi Tolhurst.

"Günaydın. Geciktiğim için üzgünüm. Bu karlı havada tramvaylar çalışmıyor."

"Sorun değil," dedi Hillgarth. "Forsyth'le durumumuzu gözden geçirmek istiyorum. Son buluşmalarınızla ilgili raporları gözden geçirdim. Altın madeninden artık bahsetmiyor, ama onun kaygılı göründüğünü söylemişsin."

"Evet, efendim, öyleydi."

Hillgarth parmaklarıyla masanın üstünde tempo tutuyordu. "Maestre'den maden hakkında bilgi alamıyoruz. Onun da şu denetim komitesinde olduğunu biliyoruz, ama ağzından laf çıkmıyor. Ona ne teklif edersek edelim yararı olmuyor." Hillgarth kaşlarını kaldırarak Harry'ye baktı. "Gomez adındaki adamdan da hayat eseri yok. Maestre o yüzden

bizi suçluyor. Özellikle de seni, Harry." Hillgarth bir sigara daha yakarak dumanını üfledi. "Bundan böyle ona görünmemeye çalış."

"Birkaç hafta önce Ortuna'la Rastro'da karşılaştım. Pek dostça davrandığı söylenemez."

"Buna şaşırmadım." Hillgarth bir an düşündü. "Söylesene, sence Forsyth aktif olarak dalavereli işlere bulaşabilecek biri midir?"

"Bence mümkün," dedi Harry, ağır ağır. "Çıkarlarının tehlikeye girdiğini düşünürse."

Hillgarth başıyla onayladı. "Şu altın madeni hakkında bilgi edinmeliyiz; rejimin altından ne kadar bir destek umduğunu. Şimdi sonuca varmak için elimizde kala kala Forsyth kalıyor." Hillgarth düşünceli bir yüzle baktı. "Durumunu kurtarman için sana bir şans tanımak istiyorum. Forsyth'ı tarafımıza çekmeyi düşünüyoruz. Maestre rüşvete kanmadığına göre, başka çaremiz kalmıyor. Ona anlat, Tolly."

Tolhurst Harry'ye büyük bir ciddiyetle baktı. "Bunlar gizli bilgiler, Harry. Aziz George Şövalyeleri'ni sorduğunu hatırlarsın."

Harry başıyla doğruladı.

"Hükümetimiz burada İspanya'da bazı kişilere rüşvet vermemiz için yüklü bir para ayırdı. İspanyol hükümeti içindeki yüksek düzeyli Kralcıları ve hükümet katında sesini duyurabilip İspanya'nın savaşın dışında kalmasını savunabilecek başka herhangi birilerini hedefliyoruz. "

"Çoğu elçiliklerin rüşvete ayrılmış fonları vardır," diye devam etti Hillgarth. Ama bizim çabamız daha farklı düzeyde. Maestre'nin bize bilgi sızdırmasının altında faşistlerden hoşlanmayışından daha başka nedenler de yatıyor. Onun gibi birkaç önemli kişi daha var. Forsyth eğer bizlere katılırsa, ona da gerekli fonları ayırabilir ve gerekirse diplomatik koruma sağlarız. Bunun, şu altın işinin içyüzünü öğrenmemizin tek yolu olduğuna karar verdim. Şirketindeki hisselerin değeri gide-

rek düşüyor. Maestre'yle komitesinin onu fena sıkıştırdıklarını sanıyorum. Altının üzerindeki kontrolü Falanj'dan almak istiyorlar."

"Bu çok mantıklı efendim."

"Londra gerçekten altın olup olmadığını, varsa ne kadar rezerv olduğunu bilmek istiyor. Sam'a bu nedenle baskı yapılıyor. Ama adamcağız şu sıralar Franco'dan bir randevu bile koparamıyor. Generalisimo Almanların gözüne hoş görünmek için, bizi küçümser görünmek dahil, elinden geleni ardına koymuyor. Forsyth'ın kişiliği hakkında öğrendiklerim, projesinin tehlikede olması halinde bize hemen katılacağına beni inandırıyor." Hillgarth öne eğildi. "Sen ne diyorsun, Harry?"

Harry kısa bir süre düşündü. "Eğer başı dertteyse, ben de bunu yapabileceğini düşünüyorum." Son zamanlarda Sandy'den tiksinmeye başlamıştı, ama Hillgarth'ın ona bir kurtuluş yolu önermesi yine de içini rahatlatıyordu.

"Eğer bir kurtuluş yolu arıyorsa, daha az paraya da evet diyebilir," diye ekledi Tolhurst. "Bütçeyi zorlamak istemeyiz."

Harry Tolhurst'e büyük bir ciddiyetle baktı." Yine de Sandy'ye nereye dek güvenebileceğinizi bilmiyorum. O daima kendi seçtiği yolu izler."

Hillgarth gülümsedi. "Bunu ben de görüyorum. Aslında Forsyth'ın çok iyi bir casus olabileceğini düşünüyorum. Sırlarının olmasını seven, belki de tehlikenin ürpertilerinden hoşlanan birine benziyor. Bu tanı doğru mu sence?"

"Bence tehlikenin fazla yakınına gelmemesi koşuluyla. Belki de şimdi korkuyordur." Hillgarth'ın gözlerinin içine baktı. "Bir cinayete karışmış birini ekibinize katmanız mümkün."

Hillgarth dudak büktü. "İlk olmayacak. Bu işte pek seçici davranamayız."

Kısa bir sessizlik oldu. Neden sonra Tolhurst konuştu. "Forsyth'ın taraf olduğu bir politika var mı?"

"Bana kalırsa, para kazanmakta onu serbest bırakacak herhangi bir sistemi destekleyecektir. Onun için Franco'dan hoşlanıyor ve elbette Komünistlerden nefret ediyor." Harry kısa bir aradan sonra ekledi. "Ama İngiltere'ye hiçbir bağlılığı yoktur."

"Babası bir piskopos, öyle değil mi?" dedi Hillgarth. "Din adamlarının oğulları çok zaman kararsız olurlar."

"Sandy, kilisenin ve tüm eski geleneklerin onun gibi kimseleri boğduğunu iddia ediyor."

"Bir bakıma haklı." Hillgarth başını sallayarak onayladı ve sonra ellerini önünde birleştirdi. "Pekâlâ, yapmamız gereken şu. Forsyth'ı tekrar gör Harry. Büyükelçilikte ona öneride bulunacak biri olduğunu söyle. Fazla bir açıklama yapma, sadece buraya gelmesi için cesaretlendir. Eğer yararlı olacağını düşünürsen, istihbarat bölümünde bazı bağlantıların olduğunu söylersin. Eğer bu işi başarırsan sicilin temizlenir, ayrıca bir avantaj elde etmiş olarak İngiltere'ye dönersin."

Harry anladım der gibi başını eğdi. "Elimden geleni yaparım. Bugün öğle yemeği için Barbara'yla buluşuyorum. Sonrasında bir şeyler ayarlarım." Tanrıya şükür, benden son istedikleri şey bu olacak, diye düşündü.

"Tamam. Forsyth'ın karısı ne durumda?"

"Fazla mutlu olduklarını sanmıyorum."

"Kocasının işi hakkında hâlâ mı bilgisi yok?"

"Hayır. Sandy'nin ona hiçbir şey söylemediğine eminim."

"O sütçü kızla ilişki kurmandan önce o kadına zaafın olabileceğine dair bizi uyarmışlardı," dedi Hillgarth ve Harry'ye hiç hoşuna gitmeyen şekilde göz kırptı.

Harry öğle vakti şehir merkezine doğru yürürken yaptığı görüşmeyi düşünüyordu. Hillgarth'ın Gomez'i ve Sandy'nin ona yapmış olabileceklerini önemsemeden geçiştirmesi canını sıkmıştı. Normal bir insanın böyle bir işi yapmasının nasıl olduğunu bilmiyorlar mıydı? Küçük işçi grupları kaldırımlardaki karları bahçıvan kürekleri ve süpürgelerle temizliyordu. Harry gözleriyle aralarında Enrique'yi aradı, ama onu göremedi.

Barbara, Sofia ve onunla Kafe Gijón'la buluşmalarını önermişti. Harry bunun garip bir seçim olduğunu düşündü; Barbara'nın İç Savaş sırasında Bernie'yle oraya gittiğini biliyordu. Genç kadın şimdilerde Bernie'nin adını ağzına almıyordu. Zavallı Bernie, diye düşündü, hiç değilse İspanya'nın ne hale düştüğünü görmemişti.

Mekân, kahve içip kardan yakınan varlıklı Madridlilerle doluydu. Havada nemli ve yağlı bir koku vardı. Harry bir sütlü kahveyle boş bir köşeye yerleşti. Fazla erken geldiğinin farkındaydı.

Sandy ve casusların birbirleri için biçilmiş kaftan olduklarını düşünüyordu. Varsın öyle olsunlardı, hepsini bırakıp eve dönecekti, ama hangi eve diye düşündü? Yalnız başına Cambridge'e mi? Aynalarda yüzüne baktı. Buraya geldiğinden beri kilo kaybetmiş ve bu ona yakışmıştı. Sofia'yı acaba İspanya'dan çıkarabilir miydi? Bunun çaresi var mıydı? Paco'yu da almak zorundaydı; Sofia onu dünyada terk etmezdi. Keşke onları İspanya'dan çıkarıp İngiltere'ye götürebilseydi. Peki, bu iş yürümezse? Deli miydi neydi, kızla daha altı hafta önce tanışmıştı.

Barmen parasının üstünü bir tabağın içine bırakmıştı. Üstünde Franco'nun kafası olan yeni metal beş pesetalardan birini. Hillgarth'ın, katil olabilecek birini işe almalarını bu kadar sakin şekilde anlatabilmesini ve Kralcılara nasıl rüşvet verdiklerini söylemesi aklında canlandı. Hoare, Kralcıları ortak bir dil konuştuklarına inandırana dek ter döktüğünü anlatmıştı. Harry'nin tüyleri ürperdi. Maestre gibi kişiler nasıl olu-

yor da İspanyol şerefi ve korudukları geleneklerden söz ediyor, sonra da olası bir düşmandan rüşvet alıyorlardı. İngiltere ise İspanya'ya sadece stratejik değeri nedeniyle ilgi duyuyordu – savaşı kazandıkları anda İspanya büyük olasılıkla Franco'ya bırakılıp tekrar unutulacaktı.

Genç adam fincanının üzerine eğildi. Belki Hitler'in İspanya'yı istila etmesi daha iyi olur, diye düşündü. Sandy bile rejimin zayıf olduğunu söylemişti. Halk belki eskiden Napolyon'a karşı olduğu gibi Hitler'e karşı da ayaklanırdı. Ama o zaman Cebelitarık elden gider ve İngiltere daha da zayıf düşerdi. Gelişinin ilk gününde gördüğü fotoğraf, Alman ve İspanyol askerlerinin sınırda selamlaşmaları gözlerinin önünde canlandı. Führer ve Caudillo'nun ebedi dostluk gösterileri arasında Avrupa'da zafer kazanmaları. Korkunç bir düşünceydi. Harry, aynaya yansımış gergin yüzüne baktı. Bu son şeyi de yapacak, Sandy'yi onlar için elde etmeye çalışacaktı.

Omuzuna bir elin dokunması üzerine yerinden sıçradı. Sofia, üstünde eski siyah paltosuyla tepesinde duruyordu. Genç kızın yüzü al aldı; onu görmenin sevincinin eseri olduğunu anlayarak zevk duydu Harry. Sofia gülümsedi. "Ne düşünüyordun?"

"Hiç. İşteki bazı sorunları. Otursana."

"Barbara daha gelmedi mi?"

"Hayır." Harry saatine baktığında neredeyse öğlen bir olduğunu görerek şaşırdı. "Gecikti. Sana bir kahve getireyim."

"Olur," dedi Sofia kısa bir duraklamadan sonra.

Her şeyin parasını Harry'nin vermesi, ayrıca ona hediyeler alması yüzünden tartışmışlardı. "Param var," demişti adam. "Belki bunu hak etmiyorum, ama var. Neden birazını senin için harcamayayım?"

"İnsanlar benim bir metres olduğumu söyleyecek," diye kızararak karşılık vermişti Sofia. Harry bunun üzerine Sofia'nın burjuva duyarlılı-

ğından sandığı kadar sıyrılamamış olduğunu anlamıştı.

"Bunun doğru olmadığını biliyorsun. Önemli olan bu," dedi.

Ama Sofia buna rağmen onun, ailesi için para vermesine razı olmamış ve idare edebildiklerini söylemişti. Harry genç kızın gururunu beğenmekle beraber, onun için daha fazla bir şeyler yapmasına izin vermesini isterdi. Ona kahvesini getirdi.

"Paco nasıl?" diye sordu.

"Çok sessiz. Enrique bugün onunla beraber; izinli günü." Sofia ve Enrique'nin ikisi de çalıştıklarından çocukcağız Elena öldüğünden beri günlerinin çoğunu dairelerinde yalnız geçirmek zorunda kalıyordu. Yetişkinlerden biri yanında olmadığı takdirde dışarı çıkmayı reddediyordu.

"Ona getirdiğin renkli kalemleri çok sevdi. Kızıl saçlı hanımın da tekrar ne zaman geleceğini sordu. Onu çok etkilemiş. Ondan 'iyi bayan' diye bahsediyor."

"Barbara'ya sizi tekrar ziyaret etmeyi isteyip istemediğini sorabiliriz."

"Çok iyi olur." Sofia kaşlarını çattı. "Paco'nun bir gün Señora Avila'yı içeri almasından korkuyorum. Geldiğinde kapıyı vurduğunu biliyorum. Paco'yu cevap vermemesi için uyardım. Kapının vurulması çocuğu ürkütüyor, ona annesiyle babasının götürülüşünü anımsatıyor. Ama bir gün her şeye rağmen kapıyı açmasından, yalnız olduğu için Avila'nın onu alıp götürmesinden korkuyorum."

"Kadından korkuyorsa kapıyı açmaz."

"Bu işin böyle devam edemeyeceğini ve onu evde yalnız bırakamayacağımızı biliyorum."

"Haklısın." Harry de aynı fikirdeydi.

"Onu kaybedemem." Sofia içini çekti. "Kendimizi böyle sıkıntıya

soktuğumuz için aptallık mı ettiğimizi düşünüyorsun? Biliyorum, Enrique bazen öyle düşünüyor, ama o da Paco'yu seviyor."

Harry, zavallı kız annesini kaybetti, şimdi çocuğu da kaybetmekten korkuyor; üstelik İngiltere'ye geri yollarlarsa beni de kaybedecek, diye düşündü. Kaşlarını çattı.

"Ne oldu, Harry?"

"Hiç." Genç adam başını kaldırınca Barbara'nın yaklaştığını gördü. Başındaki eşarp kar taneleriyle beneklenmişti. Harry gelmesini işaret etti.

"Üzgünüm. geciktim. Yine kar başladı."

"Böylesini ilk defa görüyorum," dedi Sofia. "Yaz mevsimindeki kuraklıktan sonra şimdi de bu."

Harry yerinden kalkıp Barbara'nın mantosunu üzerinden aldı. "Yemek listesini isteyelim mi?"

Genç kadın istemem der gibi elini kaldırdı. "Dinle. Çok üzgünüm, ama kalamam. Saat ikide şehrin öbür ucunda bir randevum var; tramvaylar da çalışmıyor. Yürümek zorundayım. Sen benim için yalnızca bir kahve iste, olur mu?"

"Peki, öyle olsun." Harry Barbara'ya dikkatle baktı. Ciddi ve kararlı bir tavrı vardı. Bir kahve daha getirdi. Geri döndüğünde Sofia'yla Barbara'yı ciddi bir tavırla konuşur buldu.

"Barbara Paco'nun doktora görünmesi gerektiğini söylüyor," dedi Sofia.

"Bir doktorun ona nasıl yardım edilebileceği hakkında bir fikri olabilir. Doktor ücreti için yardımcı olurum." Sofia'nın kaşlarını çattığını görünce Harry pot kırdığını anladı. Barbara'nın yanında para vermekten bahsetmemeliydi.

"Zavallı yavrucağa bir yararı olabilecekse hiç durmayın," dedi Bar-

bara. "Ama bu işin zor olduğunun farkındayım."

Harry konuyu değiştirmek için Barbara'ya, "Askerî hastanede çalışmaya başladın mı?" diye sordu.

"Evet. Orası en azından yetimhaneden daha iyi. Ama o yaralı askerleri ve korkunç yaralarını görmek beni mahvediyor. Kızılhaç'ın engellemeye çalıştığı şeyler bunlar." Genç kadın iç çekti. "Ama artık böyle düşünmek için vakit çok geç." Harry'ye bakarak ekledi. "Noel'de her şeye rağmen eve dönebilirim."

"İngiltere'ye mi? "

"Evet. Unuttun mu? Sandy gitmemi önermişti. Ben de niçin olmasın diye düşündüm. En azından oradaki durumun nasıl olduğunu gözlerimle görürüm."

"Tekrar İspanya'ya girmenize izin verirler mi?" diye sordu Sofia. "Ama kocanız burada çalıştığına göre, herhalde verirler."

Barbara durakladı. "Herhalde."

Harry, ama Sandy kocası değil diye düşündü. Birden aklına bir şey geldi. "Bunun tersi de aynı değil mi? Yani bir İngilizin bir İspanyol nişanlısı olsa, onu İngiltere'ye sokmakta güçlük çeker. Ama evliyseniz ikinizi de içeriye kabul etmek zorundalar."

Barbara başıyla onayladı. "Evet. En azından savaştan önce öyleydi. Bütün o kuralları Kızılhaç günlerimden anımsıyorum. Mültecileri bir ülkeden diğerine geçirmek konusu." Genç kadının yüz ifadesi birden dondu. "Aradan beş yıldan kısa bir zaman geçti, ama koca bir ömür gibi geliyor bana."

Sofia sesini alçalttı. "Franco'nun savaş ilan etmesi riski hâlâ var."

Barbara gözlüğünü çıkardı ve buğulanmış camlarını mendiliyle temizledi. Yüzü gözlüksüz olarak daha çekici, ama aynı zamanda daha savunmasız görünüyordu. Kahvesini dikkatle karıştırdı, sonra başını

kaldırıp onlara baktı.

"Herhalde buraya dönmeyeceğim," dedi kesin bir dille. "Sandy ile yaşamaya devam edemeyeceğim."

"Buna üzüldüm," dedi Harry. "Ama mutlu olmadığının zaten farkındaydım."

Barbara sigarasından derin bir nefes çekti. "Ona çok şey borçluyum. Bernie'den, Bernie'den sonra kendimi toparlamamı sağladı. Ama bana kazandırdığı yeni kişilikten artık hoşlanmıyorum." Genç kadın sinirli bir gülüşle devam etti. "Bu hikâyeyle kafanızı şişirdiğim için kusuruma bakmayın. Ne var ki içimi dökecek başka kimsem yoktu. Söylediklerimden bir şey anladınız mı?"

"İnsanın kendi kendisiyle yüzleşmek zorunda kalacağı bir zaman gelir, at gözlüğünü çıkarmanın zamanı," dedi Harry ve başını sallayarak Sofia'ya baktı. "İspanya'nın bana böyle bir faydası oldu. Dünyanın sandığımdan daha karmaşık olduğunu görmemi sağladı."

Barbara ona çokbilmiş bir bakış fırlattı. "Muhakkak öyledir."

Birkaç saniyelik bir sessizlikten oldu. "Geri dönmeyeceğinizi ona söylediniz mi?" diye sordu Sofia.

"Hayır. Zaten artık onun da umurunda değil. Burada halletmek zorunda olduğum bir iş var, sonra Noel için gideceğim. Yani öyle olacağını ümit ediyorum."

"Sandy'nin iş hayatında bazı sorunları olduğunu sanıyorum," diye söze karıştı Harry.

"Bir şey mi biliyorsun?" diye sordu Barbara.

Harry tereddüt etti. "Bana şirketlerinden birine yatırım yaptıracaktı. Ama o iş yattı."

"Ne şirketi bu?"

"Bilmiyorum. Zaten Sandy'nin işleri hakkında bilgim pek kıt."

Barbara iç çekti. "Meraklı görünüyorsam üzülürüm, ama onun yanındayken sana dikkat ettim. Artık ondan hoşlanmıyorsun, değil mi? Sırf o okul günlerinizin hatırı için ona katlanıyorsun."

"Şey, onun gibi bir şey."

"Garip değil, onu ve yaptıklarını senin onaylamanı istiyor." Barbara birden Sofia'ya döndü. "Şu İngiliz özel okullarına gidenler arasındaki o bağ yok mu. İspanya'da öylesini göremezsiniz." Kadın isterikçe güldü. Sofia rahatsız olmuş görünüyordu ve Harry de Barbara'nın bir sinir krizinin eşiğinde olduğunu düşündü.

Barbara dudağını ısırdı. "Bu söylediklerim aramızda kalacak, değil mi? Üzgünüm."

"Elbette."

Sofia gülümsedi. "Paco sürekli olarak sizi soruyor. İngiltere'ye dönmeden önce belki gelip onu görürsünüz."

Barbara da gülümsedi. "Gelmek isterim. Belki Paco'yu bir yere gezmeye götürürüz."

Harry derin bir soluk aldı. "Bir konuyla ilgili olarak mutlaka Sandy ile görüşmem lazım. Bugün bürosunda olup olmayacağını biliyor musun?"

"Olması gerekir." Barbara saatine göz attı. "Tanrım, artık gitmeliyim. Dertlerimi anlatarak sizi yemeğinizden de alıkoydum. Çok özür dilerim."

"Sorun değil. Dinle Barbara, bana bir telefon aç, gelip Paco'yu görmen için sana bir zaman ayarlarız."

"Tamam. İkinizi de gördüğüme sevindim." Barbara eğilip İspanyol usulü Sofia'yı yanağından öptü, eşarbıyla yine başını örttükten sonra da kapıya yürüdü. Harry bir yandan ona bakarken evliliği düşünüyordu. Bu atılımı yapmaya cesaret edebilir miydi? Ayrıca Sofia onu ister

miydi? Büyükelçilikte bu konuda daha fazla bir şey öğrenebilirdi, ama önce Sandy'yi kandırmaya, Hillgarth'a vaadini yerine getirmeye çalışmalıydı.

Barbara kapıyı açtı. Dönüp onlara elini salladı, sonra fırıl fırıl dönen kar tanelerinin arasında gözden kayboldu.

37

Barbara uzaklaşırken kendi kendine küfrediyordu. Her şeyi ortaya dökmeye niyetlenmemişti, ama onları beraber görmekten etkilenmişti, birbirlerine o kadar yakın ve her nedense o kadar *güven* içinde görünüyorlardı ki.

O telefon konuşmasına kulak misafiri olduktan sonra Sandy'nin korkunç işlerine Harry'yi de bulaştırmasından korkmuştu. Ama genç adamı incelediğinde, korkusunun yersiz olduğunu anlamıştı; onu sadece bir tür piyon gibi kullanıyorlardı. İyi ki o iş her neyse yatmıştı. Harry hâlâ Bernie'nin öldüğünü zannettiği için genç adamı her görüşünde Barbara suçluluk duyuyordu. Randevusu Luis'leydi ve bugün Bernie'nin kaçış planını konuşacaklarını ümit ediyordu. Agustin'in izninden döndüğünü biliyordu. Bernie'yi tekrar görmesi olasılığı yaklaştığı için genç kadın Harry'yle Kafe Gijon'da buluşmalarını önermişti. Bernie'yle beraber gittikleri ve onca zamandır kaçtığı yerleri tekrar görmek istiyordu. Üç yıldır esir kampında, diye düşündü. Değişmiş miydi acaba? Sevgilisine nasıl davranacaktı? Barbara fazla ümitlenmemesi gerektiğini düşünüyordu, ikisi de herhalde tanınmayacak kadar değişmişlerdi. Sadece sevgilisini o kamptan çıkarmaya odaklanmalıydı.

Kar hâlâ lapa lapa yağıyor, otomobilleri ve fırtınanın içinde hayalet gibi ilerlemeye çalışan insanların paltolarını örtüyordu. Eriyen kar bir yandan da Barbara'nın eşarbından geçerek genç kadının başını ıslatıyordu; şapka giymemekle hata etmişti. Rüzgâr karları gözlüklerine doğru üflüyor, camlarını ikide bir eldivenli elleriyle silmek zorunda bırakıyordu.

Bir hükümet binasının dışında nöbet tutan iki muhafızın yanından geçti. Üstlerindeki ağır pelerinler ve kar kaplı iki köşeli şapkalarıyla yüzlerine haşin ifadeli maskeler resmedilmiş kardan adamlara benzemişlerdi. Bir İspanyol sivil muhafızını görmek ona ilk kez gülmek ihtiyacını duyurmuştu.

Son günlerde isteri krizine girmenin eşiğinde olduğunu hissetmekteydi, tüm duygularını içinde hapsetmesi giderek zorlaşıyordu. Ama gitmesine fazla bir zaman kalmamıştı. İki hafta önce telefon konuşmasına kulak misafiri olduğu geceden beri Sandy'nin söylediklerini çözmeye çalışıyordu. "Şu eski Faslı askerler amma dayanıklı. Hâlâ adının Gomez mi olduğunu söylüyor?" Genç kadın bu konuşmaya belki bir düzine farklı yorum getirmeye çalışmıştı, ama dönüp dolaşıp aynı açıklamaya ulaşıyordu: Birisine işkence ediliyordu. Genç kadın şimdi de şöyle düşünmeye başlamıştı: Sandy benim ne yaptığımı öğrenirse ben de tehlikeye girebilirim.

Sandy o telefondan sonra çalışma odasından aşağı inince Barbara ona, ihtiyar Yahudinin bıraktığı torbayı vermiş, fakat adam pek ilgilenmemişti. Koltuğunun yanında yere bırakmış ve Barbara'yı umursamayarak bakışını ateşe dikmişti. Barbara'nın onu hiç görmediği kadar kaygılıydı; kara bıyığının üstünde ter damlacıkları parlıyordu. O geceden beri giderek daha fazla içine kapanmıştı. Barbara'yla neredeyse hiç ilgilenmiyordu. Hoş, kadının umurunda bile değildi. Bernie'yi o kamptan çıkarabilmelerine dek dayanabilse, sonra da İngiltere'ye kaçabilselerdi. Ne yaptığını Sandy belki de asla öğrenemeyecekti.

İki gece önce geç saatte eve dönmüştü. Çok içmesine rağmen, Sandy hiç sarhoş olmazdı. Kendi üzerinde dikkate değer bir kontrol sahibiydi. Ama o gece salona girerken biraz sendeliyor, orasını ilk kez görüyormuş gibi bulanık gözlerle etrafına bakıyordu.

"Nereye bakıyorsun öyle?" diye boğuk bir sesle kızdı.

Genç kadının kalbi çarpmaya başladı. "Hiçbir yere sevgilim. Sen iyi misin?" İçgüdüsel olarak uzlaştırıcı bir tavır takınmıştı. Elindeki örgüyü bir kenara bıraktı. Şimdilerde çoğu akşamını örgü örerek geçiriyor ve düzenli hareketler onu sakinleştiriyordu.

"Yaşlı kadınlar gibi durmadan örgü örüyorsun," diye söylendi adam. "Pilar nerede?"

"Bu akşam izinli, yoksa unuttun mu?" Sandy herhalde hizmetçinin yanına gitmek istiyordu. Adamın bu durumdayken onu mıncıklaması herhalde Pilar için hoş olurdu.

"Ha, evet hatırladım," dedi Sandy ve çapkın çapkın gülümsedi. Sonra içki dolabının başına giderek kendine bir viski doldurdu. Barbara'nın karşısına oturarak içkisinden ağız dolusu bir yudum aldı. "Bu gece de dayanılmaz bir soğuk var," diye homurdandı.

"Don, bahçedeki bitkilerin çoğunu öldürdü."

"Ah bitkiler," diye alaycı bir sesle tekrar etti Sandy. "Bitkiler. Ben feci bir gün geçirdim. Büyük bir işin peşindeydim, ama olmadı işte." Barbara'ya dönerek kadına o çok iyi bildiği eski gülümseyişini yöneltti. "Yoksul olmaya ne dersin, Barbara?"

"Herhalde işlerin o kadar kötü değildir. Ne diyorsun?"

"O kadar kötü değil mi? Vah zavallı Barbara." Adam kendi kendine güldü. "Zavallı Barbara, ilk tanıştığımızda senin hakkında böyle düşünüyordum."

Genç kadının gülümseyişi yüzünde dondu kaldı. Keşke uyuyakalsa diye düşünüyordu. Keşke ateşin içine düşse. Sandy tekrar ona baktı. Bu defa yüzü ciddiydi. "Ama yoksul olmayacağız. Buna izin vermem. Anladın mı?"

"Evet, Sandy."

"Eski halime döneceğim. Her zaman yapıyorum bunu. Bu evde kala-

cağız. Sen, ben ve Pilar." Genç adamın gözleri ışıldıyordu. "Gel yatağa. Haydi, hâlâ tanıdığın erkek olduğumu sana göstereceğim."

Kadın derin bir soluk aldı. Onu kendisinden uzak tutmak için Pilar yüzünden suçlamak planını hatırladı, ama korktuğu için böyle bir şey yapamadı.

"Sandy, çok fazla içmişsin," diyecek oldu.

"İçki beni durduramaz. Haydi gel."

Sandy yerinden kalktı, sendeleyerek Barbara'ya yaklaştı ve ağzına ıslak bir öpücük oturttu. Barbara geriye kaçmak içgüdüsünü frenledi. Erkeğin onu kucaklayıp koluyla sarmasına ve merdivenden yukarı çıkarmasına boyun eğdi. Yatak odasına girdiklerinde erkeğin yatağın üstüne yığılacağım sandı, ama Sandy şimdi kendine daha hâkimdi. Soyunmaya başladı. İçinden öğürmek gelen Barbara da elbisesini sıyırdı. Sandy gömleğini çıkarınca, bir zamanlar genç kadını heyecanlandıran, şimdi ise ona güçlü ve acımasız bir hayvanı çağrıştıran kaslı, ağır vücudu meydana çıktı. Sandy garip homurtular çıkararak ona sahip olurken genç kadın nasılsa tiksintisini gizleyebildi. Erkek daha sonra onun üstünden aşağı kayarak horlamaya başladı. Barbara nasıl olup da bu işe katlandığına, nasıl haykırmayıp onu tekmelemediğime şaşıyordu. Herhalde korkudan diye düşündü. Korku insanı ezebilir, ama aynı zamanda güç ve kontrol da sağlayabilirdi. Ayaklarının ucuna basa basa sessizce banyoya ulaştı, kapıyı kapadı ve midesi boşalana kadar kustu.

Küçük kafe kardan kaçan insanlarla doluydu; sandalyeler ve koltuklar dolmuştu, barın etrafına da insanlar iki sıra halinde dizilmişlerdi. Havada yaş bir küflü koku vardı. İhtiyar kadın tezgâhla kahve ibriği arasında kahve fincanlarıyla koşturup duruyordu. Camlar buğuluydu, hatta Franco'nun portresinin üstünde bile ince bir nem tabakası vardı.

Barbara'nın gözlüğü anında buğulandı. Genç kadın onları paltosunun koluyla sildi ve Luis'in gelip gelmediğini görmek için etrafına bakındı. Her zamanki masaları doluydu, ama genç adamın arkada iki kişilik bir masanın arkasına sıkışıp paltosunu boş sandalyenin arkasına geçirmiş olduğunu gördü. Yüzünde yorgun ve bezgin bir anlamla oturuyor, kahve fincanının içine bakıyordu. Bir ara başını kaldırdı, Barbara'nın kalabalığın arasında ona doğru kendine yol açtığını görünce yüzü güldü. Kadın oturdu, ıslak eşarbını çıkararak elini nemli saçlarında gezdirdi.

"Bu kar korkunç," dedi.

Luis masanın üzerinden ona doğru uzandı. "Kahve içmeseniz olur mu? Barın etrafı hıncahınç dolu."

"Başka bir yere gidemez miyiz? Daha sakin bir yere?"

"Bugün her taraf böyledir." Adamın sesinde alışılagelmedik bir sertlik vardı.

"Bir aksilik mi oldu?" diye sordu Barbara.

"Hayır, hiçbir aksilik yok. Bu insan kalabalığı sinirimi bozuyor." Sesini alçalttı. "Her şey hazır. Parayı getirdiniz mi?"

"Evet. Zamanını ve yerini bana söylediğinizde yedi yüz peseta. Kalanı o kurtulduktan sonra."

Luis rahatlamış görünerek başıyla onayladı. Barbara sigara çıkardı ve adama da bir Gold Flake ikram etti.

"Teşekkür ederim. Şimdi beni dikkatle dinleyin." Barbara'ya doğru biraz daha eğildi. Sesi boğuk bir fısıltıdan farksızdı. "Cuenca'dan yeni döndüm. Agustin'i dün gördüm. Arkadaşınıza kaçış planından bahsedip bunu düzenleyenin siz olduğunuzu söylemiş."

"Nasıl tepki vermiş?" diye heyecanla sordu Barbara. "Ne söylemiş?"

Luis başını ciddi bir tavırla salladı. "Çok sevinmiş, *señora*. Hem de çok."

Barbara durakladı. "Bir başkasıyla beraber olduğumu biliyor mu?"

"Agustin söylemedi."

Barbara dudağını dişledi. "Peki, plan nedir?"

"Kaçış on dört aralıkta, bir cumartesi günü."

Barbara, sekiz gün, diye düşündü. Sekiz gün daha. "Bu işi daha erkene alamaz mıyız?"

"Ayın on dördü çok uygun. Noel kutlamaları başlayacak, kampta ve şehirde işler daha gevşek olacak. Agustin işin, dönüşünden hemen sonra olmasını istemiyor ve ben de ona katılıyorum. Kuşku uyandırabilir. Şansımız yardım ederse kar da o vakte dek biter. Karın üstünde koşan bir adam şüphe uyandırabilir."

"O vakte kadar kar kalmaz. Yoğun bir kar için mevsim erken."

"Umarım öyle olur."

"İş dediğiniz şekilde mi olacak? Ekip çalışırken?"

"Evet. Señor Piper ishal olmuş numarası yapacak ve Agustin de onunla birlikte çalıların arasına girecek. Señor Piper onun başına vuracak, yaralayacak oluşturacak kadar hızlı vuracak ve Agustin'in anahtarlarını alıp kendini kurtaracak. Sonra yamaçtan aşağıya Cuenca'ya doğru koşacak. Arkadaşınız yeterince uzaklaştıktan sonra, ortalık iyice kararıncaya dek tepelerin oradaki çalılar ve ağaçların arasına gizlenecek, sonra şehre doğru yoluna devam edecek."

"Onu Cuenca'da aramazlar mı? Gideceği yerin ancak orası olabileceğini bilmezler mi?"

"Evet. Gidebileceği başka bir yer yok zaten. Arazinin diğer yanı ıssız toprak ve tepelerden ibaret. Elbette onu şehirde arayacaklar." Luis gülümsedi. "Ama orada gizlenebileceği bir yer ayarladık."

"Neresi?"

"Şehrin diğer yanında koyak hizasında, köprüye yakın bir yerde ça-

lılar ve ağaçlar var. Üstünü değiştirmesi için sizin giysilerle gelmenize dek orada gizlenecek."

Barbara derin bir nefes aldı. "Tamam."

"Ayın on dördünde öğleden sonra üç gibi Cuenca'ya gitmeniz lazım. Ortalık kararmadan orada olmanız önemli, şehirde yalnız başına yürüyen bir kadın durdurulup sorguya çekilebilir. Şehrin dışında arabanızı bırakabileceğiniz ıssız bir yer var." Luis genç kadına ciddi bir yüzle baktı. "Agustin, işlerin yolunda gitmesi için Cuenca'nn içinde ve çevresinde günlerce sokakları arşınladı."

"Demek ortalık kararana dek şehrin içinde bekliyorum."

Luis başını iki yana salladı. "Hayır. Beklemenize uygun bir yer var, birisi sorarsa görmeye geldiğinizi söyleyebileceğiniz bir yer: Katedral. Daha sonra arkadaşınızı götüreceğiniz yer de orası. Çalıların arasında üstünü değiştirmesinden sonra katedrali görmeye gelen iki İngiliz turist gibi köprüden geçersiniz Arkadaşınız içeride tıraş olabilir; sakalı var ve üstünü başını temizleyebilir."

"Ya içeride biri varsa?"

Luis hayır anlamında başını salladı. "Kışın bir cumartesi gününde katedralde ziyaretçi olmaz. Ayrıca orada size yardım edecek biri de olacak."

"Agustin mi? O mu orada olacak?"

"Hayır." Luis, yüzünde ekşi bir ifadeyle gülümsedi. "Ama bazen pazarları Cuenca Katedrali'ndeki âyinlere gidiyor. Şehre gitmesi için bahanesi bu, onun dindar kesildiğini düşünüyorlar. Orada etrafla ilgilenmek için kilisenin görevlendirdiği bir bekçi var. Bize yardım etmeyi vaat etti."

"Kilise görevlisi mi?" Barbara Luis'e dikkatle baktı. "Niçin yardım etsin ki?"

"Tabiî para için, *señora*." Luis'in gözleri öfkeyle parıldadı. "Karısı hasta ve yaşlı, ama doktora verecek parası yok. Onun için size bizimle aynı sebepten yardım edecek. Üç yüz peseta istiyor."

Barbara derin bir soluk aldı. "Peki."

"İşte böyle, ayın on dördünde arabanızla Cuenca'ya gidiyor, saat üçte orada oluyorsunuz. Arabayı söylediğim yere bırakır, sonra katedrale girersiniz. İhtiyar Francesco sizi orada bekleyecek. Ortalık kararana dek orada bekleyin, sonra asılı evlere gidin. Nerede olduklarını biliyor musunuz?"

"Evet. Bir haritayı ve rehber kitabı inceledim. Herhalde orada gözü kapalı olarak bile yolumu bulabilirim."

"Güzel. Arkadaşınız için giysi getirin. Eğer bulabilirseniz takım elbise."

"Tamam. Bir büyük beden getiririm. Bernie uzun boylu, aynı zamanda güçlü yapılı da."

Luis başını salladı. "Kampta üç yıl geçirdikten sonra değildir. Zayıf bir adamın giyeceği bir takım elbise iş görür. Ayrıca tıraş takımını da unutmayın."

"Ya şapka? Yüzüyle saçlarını gizlemesi için geniş kenarlı bir şapkaya ne dersiniz?"

"Evet, iyi olur."

"Giysileri temin edebilirim," dedi Barbara. "Noel alışverişi yaptığımı iddia ederim. Ama araba zor, arabayı o gün kocam kullanıyor olabilir."

Luis kaşlarını çattı. "O işi sizin halletmeniz gerekiyor, *señora*."

"Evet, evet, halledeceğim. Asılı evlere vardıktan sonra ne yapıyorum?"

"Tierra Muerta'nın eteğinde nehrin açtığı bir koyak var. Çok derin bir çukur, oradan inip çıkamazsınız. Koyağın öbür yanında da Madrid

yolunun başındaki eski şehir var. Koyağın üzerinde yayalar için büyük bir demir köprü bulunuyor. Şehir yanında asılı evler, karşı tarafında da bir yol var. O yolu biraz gidince arkadaşınızın bekleyeceği ağaçlık yeri görürsünüz."

"Ya köprüye nöbetçiler koydularsa? Bir mahkûmun kaçtığını haber aldılarsa?"

"Bu da mümkün. Kamptan şehre telefon açmış olurlar. Öyle bir şey olduysa katedralin içinde bekleyin. Señor Piper daha ötede koyağı aşıp oraya gelecektir. Ondan sonra arabanıza dönün ve bir günlüğüne Cuenca'yı görmeye gelmiş bir İngiliz çiftmişsiniz gibi davranın. Şunu unutmayın: bir mahkûmu arıyacaklar, takım elbiseli ve tıraşlı bir adamı değil. Şansınız yardım ederse, yolda barikatlar olmaz; onun bir arabanın içinde şehirden ayrılacağını düşünmezler." Luis, zeytini andıran kara gözleriyle Barbara'ya baktı. "Zenginliğiniz en etkin kamuflajınız olacak, *señora*."

"Kamp Cuenca'ya ne kadar bir uzaklıkta? Sekiz kilometre mi?"

"Evet."

Barbara sesi titreyerek sordu. "Arkadaşım o kadar yolu yürüyebilecek mi?"

"Yürümesi gerekir. Bu soğuk yüzünden kampta çok kişi hasta, ama arkadaşınızın bugüne dek sağlığı yerindeydi. Ayrıca yol yokuş aşağı."

"Ya onu gelirken yakalarlarsa?"

"Dilerim yakalamazlar." Luis masanın üstündeki paketten bir sigara daha aldı. "Kar ve mehtap olmaması için dua etmeliyiz." Adam sigarayı yaktı ve derin bir nefes çekti. "Dikkatli olmayı ve gölgeli yerlerden ayrılmamayı bilecektir."

Barbara birden endişelendi. "Ya onu yakalarlarsa?"

Luis genç kadına merakla baktı. "Onun tek istediği kaçmayı dene-

mek, *Señora.*"

"Evet." Barbara yine dudağını ısırdı. "Evet, fırsatı kaçırmak istemeyecektir. Onun için bu işi yapmam lazım."

Luis genç kadına yine merakla baktı. "Şehirden çıkardıktan sonra onu ne yapacaksınız?"

Barbara kararlı konuştu. "Onu İngiltere Büyükelçiliğine götüreceğim. Bir İngiliz tebaasıdır; onu içeri almak zorundalar. Bütün diğer Uluslararası Tugaylıları memlekete yolladılar."

"Ya siz ne yapacaksınız?"

"Göreceğiz." Barbara herhalde adama planlarını açıklayacak değildi.

"Döndüğünüzde paranın kalan kısmını bana ödeyeceğinizi umarım."

"Sizinle ayın on altısında buluşacağım," dedi Barbara. "Öğleyin, burada. Ya planda bir değişiklik olursa, Agustin'in görev çizelgesi değişirse ya da Bernie hasta falan olursa?"

"Bu durumda Agustin bana bir mesaj ulaştıracak, ben de evinize telefon edeceğim. Bunun için telefon numaranızı öğrenmeliyim."

"Bu riskli." Genç kadın bir an düşündü. "Eğer beni evde bulamazsanız, pastacı olduğunuzu ve Noel için ısmarladığım pasta için telefon ettiğinizi, tekrar arayacağınızı söylersiniz. Bunun üzerine ben doğru buraya gelirim. Tamam mı?" Genç kadın numarayı sigara pakedinin üstüne yazdı ve pakedi Luis'e uzattı. Adam sigaraları elde etmesine sevinerek gülümsedi. Ama sonra yine bezgin göründü.

"Kardeşinizle bu işi çok iyi planladınız," dedi Barbara.

"Bize teşekkür etmeyin," dedi Luis onunla göz göze gelmemeye çalışarak. "Ne olur, bize teşekkür etmeyin."

"Niçin?"

"Bu işi para için yaptık. Annem için paramızın olması lazım." Yü-

zünde aynı bezgin anlam belirdi. Kısa bir süre konuşmadılar.

"Söylesenize," dedi Barbara birden„ "Markby adındaki o gazeteciden hiç haber alıyor musunuz?"

Luis başını salladı. "Hayır. Benimle bir arkadaş kanalıyla bağlantı kurmuştu. Kamplar hakkında bir yazı hazırlayacaktı, ama ondan bir daha haber alamadım. Bana kalırsa, İngiltere'ye döndü."

"Ona birkaç kere telefon etmeyi denedim. Ama her defasında şehir dışında bir yerlerdeydi."

"Gazeteciler. Köksüz insanlar onlar." Luis etrafına bakındı, sonra öksürdü. "*Señora*..."

"Tabiî." Barbara çantasını açtı ve kalın bir zarfı masanın altından ona geçirdi. Luis zarfı aldı, bir an bir şey demeden durdu ve başını eğdi. Barbara adamın yıpranmış ceketinin omuzlarının ıslak olduğunu fark edince Luis'in paltosunun olmadığını anladı.

"Teşekkür ederim," dedi genç adam. "Gelecek çarşambaya, yani ayın on birinde son hazırlıkları konuşmak için burada buluşmamızı öneriyorum. İşlerin yolunda gideceğine emin olmak için."

"İyi." Barbara sevinçliydi. Hayalleri gerçekleşiyordu, gerçekleşecekti.

Luis zarfı cebine tıktı; bir yandan da yaptığının görülmediğine emin olmak için bakışını diğer müşterilerin üstünde dolaştırıyordu. Barbara birden boğulduğunu hissetti. Oradan kaçmak istiyordu. Ayağa kalktı. "Çıkalım mı?"

"Ben biraz daha oturacağım. Kar yağışı durana dek. Gelecek haftaya görüşürüz, *señora*." Barbara'ya baktı, sonra beklenmedik bir şey söyledi. "Siz iyi bir kadınsınız."

Barbara güldü. "Ben? Sanmıyorum. İnsanların başına dert açıyorum sadece."

Luis başını iki yana salladı. "Hayır. Bu doğru değil. *Adios, señora.*"

"*Hasta luego.*"

Barbara kalabalıkla boğuşarak kapıyı buldu ve tekrar soğuk havaya çıktığında rahat bir nefes alabildi. Kar hafifliyordu. Genç kadın bir sigara yaktı ve şehir merkezine yöneldi. Şimdi etrafta az insan vardı; imkânını bulan kapalı bir yere sığınmıştı. İnsanlar ayakkabılarını mahvetmeyi göze alamıyorlardı; yenilerini bulabilseler bile fiyatlar astronomikti.

Barbara Plaza Mayor'dan geçti. Kar kaplı palmiyeler tuhafına gidiyordu. Bir gazete satıcısı yeni çeşmelerin birinin başındaki satış kulübesinin yanında duruyordu. Bir tabelaya karalanmış bir manşet kadının dikkatini çekti. "Emekli asker Alcala'da işkenceyle öldürüldü: Kızıl Terör Çetesi'nden şüpheleniliyor."

Barbara bir Katolik gazetesi olan *Ya*'yı satın aldı. Kapalı bir dükkânın kapı aralığına sığınarak başsayfaya göz attı. Hazır ol konumunda duran üniformalı zayıf bir adamın resminin altında aşağıdaki satırları okudu:

59 yaşındaki Teğmen Alfredo Gomez Romero'nun cesedi dün Santa Maria de Real'ın dışındaki Paloblanco köyüne yakın bir kanalizasyon çukurunda bulundu. 1936'da Toledo'nun kurtarılması harekâtına katılmış olan emekli asker korkunç bir işkence görmüş, elleri ve ayakları yakılmış, yüzü tanınmaz bir hal almıştı. Sierra'ların bazı bölümlerinde hâlâ faal olan Kızıl haydut çetelerinden birinin bu cinayetten sorumlu olduğu sanılıyor. Teğmen Gomez'in işvereni ve eski komutanı Ticaret Bakanı Yardımcısı General Santiago Maestre Miranda, Teğmen Gomez'in otuz yıldır yakın dostu olduğunu ve katillerinin ele geçmesi için bizzat gerekeni yapacağını söyledi. "İspanya'nın düşmanları için bu ülkede hiçbir sığınak ve kurtuluş yolu yok," dedi.

Barbara'nın birden dizleri gevşedi ve bayılmaktan korkmaya başla-

dı. Elindeki gazeteyi buruş buruş etti. Kapı aralığının önünden geçen bir papaz ona tuhaf tuhaf baktı. Barbara artık durumu öğrenmişti. Sandy telefonda Gomez adından bahsetmiş, Barbara ayrıca Sandy'nin Falanj'daki dostlarının Maestre'den düşman olarak söz ettiklerini duymuştu. Bu adamın işkence görüp öldürülmesinde Sandy'nin de parmağı vardı. Bu işin çaresine bakacağını söylerken cinayeti kastediyordu. Barbara âşığını, yani onun delikanlılık zamanındaki düşmanını kurtarmak için Sandy'yi aldatıyordu. Bayılmamak için derin nefesler alarak kapalı kapının tokmağına sarıldı.

38

Barbara ve Sofia'yı gördükten sonra Harry büyükelçiliğe döndü. Casuslar için özel bir telefonun bulunduğu küçük odadan Sandy'yi aradı. Sekreter onu hemen arkadaşına bağladı. "Sandy! Ben Harry. Acaba buluşabilir miyiz. Seninle konuşmak istediğim bir şey var."

Sesi Sandy'nin sinirli olduğunu ele veriyordu. "Çok meşgulum, Harry. Hafta sonundan sonra bir buluşma ayarlasak."

"Konu oldukça acil."

"Pekâlâ. Yarın cumartesi, ama ofise geleceğim. Seninle kafede buluşuruz." Sandy'nin içini çektiği Harry'nin dikkatinden kaçmadı. "Saat üç nasıl?"

"Teşekkür ederim."

Harry bundan sonra İngiltere'ye giriş vizeleri hakkında bilgi edinmek için sicil dairesine gitti. Odasına dönünce Tolhurst'ü orada bekler buldu. Harry'nin masasına abanmış, *Ya*'yı okuyordu.

"Selam, Harry." Sesi donuk çıktı. Aklı sanki bir şeye takılmıştı.

"Forsyth'a telefon ettim," dedi. "Yarın kafede buluşuyoruz."

"İyi." Tolhurst gazeteyi ona uzattı. "Bunu görmen gerekir."

Harry Gomez'le ilgili yazıyı okudu. Sonra gazeteyi masanın üstüne bıraktı. "Demek onu öldürdüler," dedi soğuk bir sesle.

Tolhurst başıyla onayladı. "Öyle görünüyor. Zaten tahmin etmiştik. Ama Forsyth'ı elde etmemiz konusunda bir değişiklik yok." Sesi sakin ve soğuktu. Harry ilk görüşmelerini anımsadı. Tolhurst sevecen bir tombul delikanlı gibi görünmüştü. Şimdi onun başka bir yüzünü görüyordu.

"Onun bu işe karıştığını bildiğiniz halde mi?" diye sordu.

"Karıştığından şüpheleniliyor, Harry, sadece şüpheleniliyor. Ayrıca biz polis değiliz."

"Hayır, değilsiniz." Harry gazeteyi eliyle itti. "Mesele yok, Tolly. Onu sizlere kazandırmaya çalışacağım."

Tolhurst gülümsedi. "Aferin." Sesine yine eski sevecen ton gelmişti. "Sahi, kulağın ne âlemde?"

"İyi. Sorun tıpkı o panik ataklar gibi kısmen psikolojikmiş gibime geliyor." Tiyatronun dışındaki o geceden sonra yeni bir panik atak yaşamamıştı. Görünüşe göre, Sofia'yla beraberliği onu iyileştirmişti.

"Sevindim," dedi Tolhurst. "Şimdi kaçmak zorundayım. Sana iyi şanslar."

Tolhurst çıktıktan sonra, Harry oturup yazıyı gözden geçirdi, Gomez'e yapılanları okudu. Zavallı adam! Sandy de o sırada orada mıydı? Hiç sanmıyordu. O, bu tür şeylerin yapılmasını başkalarına bırakırdı.

Sofia o akşam Harry'nin dairesine geldiğinde yorgun görünüyordu; gözlerinin altında karanlık halkalar vardı.

"İyi misin?" diye sordu Harry, üstünden paltosunu alırken.

Genç kız gülümsedi; cesur bir küçük çocuğun gülümsemesi gibi bir şeydi. Bazen o kadar genç görünüyordu ki. "Yarın işe dönmek istemiyorum. İneklerden bıktım usandım." Devam etti. "O kadar sıkıcı bir iş ki. Süt kokusundan ne kadar nefret ettiğimi bilsen."

"Otur. Yemeği getireceğim."

Harry pikaba bir plak koymuştu. Vera Lynn özlem dolu bir sesle "*When the light go on again all over the world*"* adlı şarkıyı söylüyordu.

---

* Bütün Dünyada Tekrar Işıklar Yandığında.

Sofia da adamın arkasından mutfağa geldi, duvara yaslanarak Harry'nin ocağın üstünde kaynayan tavalardaki malzemeyi karıştırmasını seyretti.

"Yemek pişirmesini seyrettiğim ilk erkeksin," dedi.

"Yalnız yaşadığın takdirde öğreniyorsun. Mecbursun."

Genç kız başını eğdi. "Kaygılı görünüyorsun. İşinde bir sıkıntın mı var?"

"Hayır," dedi Harry derin bir nefes aldıktan sonra. "Şimdi dinle. Sana söylemek istediğim bir şey var."

"Nedir?" Sofia birden endişelenmiş gibiydi. Harry, genç kız için uzun süredir "haber"in mutlaka kötü haber anlamına geldiğini anladı.

"Oturmamıza kadar sabret."

Harry kaliteli bir şişe kırmızı şarap getirmişti, oturduktan sonra genç kızın bardağını doldurdu. Zayıf elektrik ışığı aydınlığını masanın üstüne düşürüyor, ama odanın kalan kısmını loş bırakıyordu.

"Sofia," dedi Harry, "büyükelçilik beni İngiltere'ye geri yollamak istiyor."

Genç kız sanki küçüldü, yüzü biraz soldu. "İyi, ama niçin? Herhalde burada sana ihtiyaçları var, değişen bir şey yok. Yeter ki..." Gürültülü bir soluk aldı. "Yeter ki Franco savaş ilan etmek üzere olmasın. Aman Tanrım, hepinizi tüm İngilizleri geri yolluyorlar."

Harry hayır der gibi elini kaldırdı. "Mesele o değil. Benim İngiltere'de daha çok işe yarayacağımı düşünüyorlar."

"Harry, yoksa başın dertte mi?" diye yavaşça sordu genç kız.

"Hayır tatlım. Sorun şu ki burada yalnızca çevirmenlik değil, başka işler de yaptım. Ve o iş aşağı yukarı sona erdi."

Sofia kaşlarını çattı. "Nasıl iş bu?"

Harry kısa bir tereddüt geçirdikten sonra, "Haber alma," dedi. "Lüt-

fen! Sana daha fazlasını söyleyemem. Aslında sana hiçbir şey söylememeliydim. Ama o iş aşağı yukarı bitti. Buna seviniyorum, yaptıklarımdan nefret ediyordum."

"Bu rejime karşı bir tür casusluk, değil mi?"

"Evet."

"Güzel, buna sevindim." Genç kız derin bir soluk aldı. "Ne zaman gideceksin?"

"Emin değilim. Belki yıl sonundan önce." Harry genç kızın gözlerinin içine baktı. "Sofia, benimle gelir misin? Hemen şimdi cevap vermek zorunda değilsin, ama dinle. Bütün bu öğleden sonra düşündüm. Barbara'nın, bir İngiliz'le evli oldukları takdirde yabancıların İngiltere'ye kabul edildiğini söylediğini hatırlıyor musun?"

Sofia gergin bir yüzle ona baktı. Sesi titriyordu. "Harry, bana sorma bunu. Paco'yu terk edemem. Enrique başının çaresine bakabilir, ama Paco için elinden bir şey gelmez. O komşu cadı da onu ele geçirir." Genç kız uzanıp Harry'nin elini tuttu. "Ne olur. Benden böyle bir seçim yapmamı isteme."

"Ben o meseleyi de düşündüm. Paco'yu evlat edinebilsen–"

Genç kız bezgin bir tavırla başını salladı. "Yapamam. Bu tür şeyler Kilisenin yetkisine girer ve onlar da dünyada buna izin vermezler."

"Hayır, İspanya'da değil, İngiltere'de. Annesiyle babasının ölümünden sonra çocuğa baktığını söylesen ve onu İngiltere'ye götürebilsek, orada evlat edinebiliriz. Bu işlerin türlü çareleri var. Buradaki şu işim, yapmam gereken şey var ya, onu başarabilirsem elçiliktekilerin gözüne girerim. O zaman bize yardım ederler."

Genç kız erkeğe dikkatle baktı. "Şu yaptığın iş tehlikeli bir şey mi?"

"Hayır, hayır." Harry güldü. "Yemin ederim değil. Sadece işadamlarından bilgi sızdırmakla ilgili. Bir tehlikesi yok. Unut bunları, Sofia, sen

asıl teklifime ne diyorsun?"

"Paco İngiltere'de ne yapar? Yabancı bir dil, düşen bombalar. Olmaz, Paco'yu düşünmek zorundayım."

Harry, görünüşe göre çocuğun ondan daha değerli oluşuna kırılmaktan kendini alamamıştı. "Cambridge'e gidebiliriz. Orada bomba falan yok. İyi bir hayatımız olabilir, paran varsa İngiltere'de ihtiyaç duyabileceğin neredeyse her şeyi elde edebilirsin. Benim yeterli param var. Paco da güvende olur, orada öyle kapıya vurmalar olmaz. Daha sonra Enrique'yi de buradan çıkarmaya çalışırım, ama bu herhalde daha zor olur."

"Evet. Paco'nun İngiltere'de şansı daha yüksek. Almanlar oraya gelmezlerse eğer, ama buraya da gelebilirler. Bunun en kötü zaman olduğunu söylüyorlar, ama Franco'nun ona yaptıklarından sonra İspanya'mn toparlanması yıllar, hatta onlarca yıl sürecek. O da bir gün toparlanabilirse elbette." Genç kız Harry'ye gözlerine inanamayarak baktı. "Gerçekten Paco'yu kabul edecek, o sorumluluğu üstlenecek misin?"

"Evet. Ben de onu terk etmek istemiyorum. Doğru dürüst bir tedavi görse kendini toparlayabilir."

Sofia başıyla onayladı. "Cambridge'de çok doktor vardır."

"Dünyalar kadar. Sofia, dinle, Paco'yu buradan çıkarabilirsek benimle evlenir misin? Bu konuda neler hissettiğini söylemedin. Ama eğer istemezsen..."

Genç kız erkeği inceliyordu. "Benimle ve Paco'yla geçecek bir hayata razı mısın? Paco'nun nasıl olduğunu bildiğin halde?"

"Evet, evet. Şimdi istediğim tek sorumluluk bu. Sofia, benimle evlenir misin?"

Sofia oturduğu yerden kalkıp erkeğin yanına geldi. Yere diz çökerek onu öptü, sonra dudaklarını onun ağzından çekerek gülümsedi.

"Evet, evet, seninle evleneceğim, ama bazen deli olduğunu düşündüğüm oluyor."

Harry duyduğu ferahlamayla sevinçten güldü.

"Evet, belki biraz deliyim, ama olmak istiyorum. Döneceğimi bana haber vermelerinden beri günlerimi nasıl dolduracağımı düşünüyordum."

Genç kız eğilip parmağını onun dudaklarına dayadı. "Sen bir şeyler ayarlarsın. Biliyorum. Evet, Harry, seninle evleneceğim."

"Birbirimizi sadece birkaç haftadır tanıdığımızı biliyorum. Ama yaşadığımız bu günlerde iyi olan şeyleri elinden kaçırmamalısın."

"Seninle hayatımın en güzel birkaç haftasını yaşadım." Sofia yerde erkeğin yanma diz çöktü, Harry de eğilip onu kollarının arasına çekti.

"Paco'yu düşünmeye mecburdum," dedi Sofia. "Onu terk edemeyeceğimi sen de anlıyorsun, değil mi?" Sesi alçalıp fısıltı halini aldı. "Bir zamanki mutlu günlerimizden bir tek onu kurtarabildim."

"Anlıyorum, Sofia, belki İngiltere'de öğrenimine de devam edebilir, doktor olursun."

"Önce İngilizce öğrenmem gerekir. Bu da güç olacak. Ama fark etmez, yeter ki seninle olayım. Düşünüyorum da, Enrique olmasaydı birbirimizi tanımayacaktık." Kız başını salladı. "Ne kadar garip ve kırılgan bir rastlantı."

Harry'nin casus sanma yanılgısına düştüğü fahişe, ertesi gün öğleden sonra Kafe Rocinante'ye girdiğinde oradaydı. Sandy daha gelmemişti. Kadın odanın arkalarındaki masasında oturuyordu. Beraber olduğu orta yaşlı şişman bir işadamı İspanyolcayı kaba bir Alman şivesiyle konuşuyordu. İspanya'ya geleliden beri kazandığı paralar ve bağladığı işlerle övünüyordu. Kadın gülümseyerek başını sallamakla beraber, yü-

zünde soğuk bir anlam vardı. Masayla bir açı oluşturacak biçimde oturarak yaşına göre olağanüstü biçimli bacaklarını sergiliyordu. Harry, bacaklarının arkasında bir çizgi resmedilmiş olduğunu gördü; yeni çıkmış naylon çoraplardan giymiş gibi davranmasına rağmen, ışığın bacaklarından yansımasından çorapsız olduğu fark ediliyordu. Karların içinde bu şekilde yürürken soğuktan donmuş olmalıydı.

Alman Harry'nin onlara baktığını görünce kaba ve düzensiz tüylü kaşlarını çattı. Harry onlardan mümkün olduğu kadar uzak bir masa seçti. Kapı açılıp Sandy girerken içeriye soğuk bir rüzgâr esti. Genç adam siyah bir palto giymişti; başında geniş kenarlı bir fötr şapka vardı. Kar tekrar başladığından şapkayla omuzları ince bir kar serpintisiyle kaplıydı. Harry, Sandy'nin yaptıklarını bile bile orada otururken arkadaşını görünce korku mu duyacağını merak etmişti, ama şimdi duyduğu sadece tiksinti ve öfkeydi.

Sandy, Harry'nin masasına doğru yürürken hava hakkında bir çift laf etmek için bir an durdu. Harry, bir köşede ayakkabı boyacısı çocukla konuşan yaşlı garsona gelmesi için kolunu kaldırarak işaret etti. Çocuk yeniydi; önceki belki gitmiş ya da bir kapı aralığında soğuktan ölmüştü.

"Merhaba Harry." Sandy ona elini uzattı. Parmakları buz gibiydi.

"Merhaba. Herhalde bir kahve içersin."

"Böyle bir günde çikolatayı tercih ederim." Sandy masanın başına gelen garsona "*Un cafe con leche y un chocolate* [sütlü kahve ve çikolata], *Alfredo*," dedi.

Harry Sandy'nin yüzüne baktı. Arkadaşı her zamanki gibi gülümsüyor, ama yorgun ve gergin görünüyordu. Bir sigara yaktı.

"İşler ne âlemde?" diye sordu Harry.

"Daha iyi oldukları zamanlar olmuştur. Bu ivedi iş neymiş? Merak ettim."

Harry konuşmadan önce derin bir soluk aldı. "Sandy, işinde bazı sorunlar yaşayan bir İngiliz arkadaşım olduğundan büyükelçilikte bahsetmiştim. Oradaki birkaç kişi seninle konuşmak istiyor. Onlar için bazı işler yapabilirmişsin."

Sandy arkadaşına delici bir bakış fırlattı. Tabakasını çıkararak bir sigara yaktı. "Bu istihbarat işine benziyor."

Adamın şimşek gibi bir zekâsı vardı. Harry yanıt vermedi. Sandy ona gözlerini kısarak baktı.

"O adamlar casus mu yoksa?" Sandy şaşkın halde bir an durdu. "Yoksa sen casus musun, Harry?" diye yavaşça sordu. Kısa bir duraklama geçirdi. "Tanrım. Gerçekten öylesin. Çevirmenlik nefis bir kamuflaj olmalı. Yoksa Franco'nun atık kâğıt sepetlerini mi karıştırıyorsun?" İnanamıyormuş gibi güldü, Harry'ye baktı, sonra yine gülmeye başladı.

"Korkarım, sana daha fazla bir şey söyleyemem, Sandy, üzgünüm. Mesele şu: işlerinin son zamanlarda iyi gitmediğine tanık oldum ve yardım etmek isterim." Yalanlar ağzından ne kadar kolay çıkıyordu. "Büyükelçilikten bir iki kişiyle bir tanışma görüşmesi yapman gerekiyor. Koşulsuz moşulsuz bir görüşme."

"Yanılmıyorsam, beni ekiplerine katmak isteyecekler," dedi Sandy aynı sakin sesle. O sırada garson çıkagelince Sandy tepsiyi onun elinden aldı. "Pekâlâ. Alfredo, *muy bien*. Şeker ister misin, Harry?" İçeceklerle uğraşarak düşünmek için vakit kazanmaya çalışıyordu. Arkasına yaslanarak sigarasının dumanını üfledi, sonra Harry'nin baldırına şakadan küçük bir tekme attı. "Bana daha fazlasını anlatamayacağına emin misin, eski dostum?"

"Üzgünüm."

Sandy'nin yüzünde kaygılı bir anlam belirdi. Gözlerini iri iri açarak Harry'ye baktı. "Bunun sakın altınla bir bağlantısı olmasın?"

Harry ilk kez korku duydu. "Daha fazlasını söyleyemem."

Sandy sandalyesinde arkasına yaslandı. Yüzünü her türlü duygudan arındırmaya çalıştıysa da gözlerinde hâlâ o kaygılı bakış vardı.

"İngiltere Büyükelçiliğinin casus dolu olduğunu söylüyorlar. Orası Almanya Büyükelçiliği dışında en çok casus barındıran yermiş. Hoş, ben Almanya Büyükelçiliğine ayak basmadım, ama oraya giren kimseler tanıyorum. Duyduğuma göre, Franco Hoare'i göremeyecek kadar meşgul olduğunu söylerken, von Stohrer El Pardo'ya kendi evi gibi girip çıktığı için bizim büyükelçi öfkeden kuduruyormuş."

Harry bir karşılık vermedi. Sandy derin bir nefes aldı.

"Görünüşe göre, bir değişiklik süreci yaşıyoruz. Biliyor musun, kardeşim ölmüş."

Harry başını kaldırdı. "Sahi mi? Üzüldüm."

"Geçen hafta bir mektup aldım. Mısır'daymış ve İtalyanların bir füzesi çadırına isabet etmiş. Salaklar herhalde Wavell'i vuralım derken füzelerini yanlışlıkla rahibe isabet ettirmişler. "

"Gerçekten üzüldüm. Sandy. Bu gerçekten kötü bir haber."

Sandy yine omuzlarını silkti. "Onu uzun yıllardan beri görmemiştim. Peter'le oldum olası iyi geçinmezdim."

"Mektubunu baban mı yazmıştı?"

"Hayır, eski bir dost haberi Londra'da bir gazetede görüp bana bir mektup yollamıştı. Sevgili babam nerede olduğumu bilse bile mektup yazmazdı. Beni hayatından silmişti. Ona kalırsa, beni cehennemin alevleri bekliyordu. Oysa Peter cennette ve Hazreti İsa'nın kucağında güvende olacaktı." Sandy birdenbire bir kahkaha attı. "Tedirgin olmuşa benziyorsun, Harry. Bu dinsel zırvalara inanmıyorsun, değil mi?"

"Hayır. Bu ülkede gördüklerimden sonra büsbütün inanmaz oldum."

Sand yine arkasına yaslandı. Düşünceli bir yüzle sigarasını tüttürüyordu. Sonra acı acı gülmeye başladı. "Her şey bazen o kadar komik görünüyor ki."

"Ne?"

"Hayat. Ölüm. Bütün bu kahrolası şey. Şu ileride oturan sürtüğe ve kalemle çizilmiş çoraplarına baksana. Binlerce yıllık evrimin sonucu bu mu olacaktı? Bazen dinozorların çok daha etkileyici olduklarını düşünürüm. Yüz altmış milyon yıl boyunca var oldular." Sandy çikolatasını bitirdi. "Sen bunca zamandır beni gözetliyordun, değil mi?

"Sana söyledim, şimdilik daha fazlasını anlatamam."

Sandy başını iki yana salladı. "Biliyor musun, beni ve yaptıklarımı beğenmeni istiyordum. Rookwood'da da öyle. Nedenini bilmiyorum. Geri döndüğünde de aynı garip duyguyu hissettim. O kadar garip ki..." Sandy bir an ileriye baktı, sonra yine Harry'ye döndü. Bakışları sertleşmişti. "Biliyorsun, sana biraz para kazandırmak istedim. Eski arkadaşım Harry. Ne kadar aptalmışım."

Harry susuyordu. Söylenecek bir şey yoktu ki. Sandy başıyla onayladı.

"Gelip şu sizin istihbaratçıları göreceğim. Numaraları yanında mı?" Sigara pakedini Harry'ye uzattı. Genç adam, Sandy'yi doğrudan Tolhurst'e ulaştıracak numarayı karaladı. Sandy pakedi cebine attı, sonra dudaklarının köşelerini kıvıran garip bir gülümseme baktı. "Elimde onları şaşırtacak bilgiler var."

"Ne bu?"

Sandy başını eğdi. "Bekle ve gör. Ayrıca, Barbara'ya kardeşimin öldüğünü söylemedim. Ağlayıp sızlamasını istemiyorum. Onu görürsen sen de bir şey söyleme."

"Söylemem."

"Senin bir casus olduğunu biliyor mu?"

"Hayır. Hiçbir şey bilmiyor, Sandy."

Sandy buna inandığını belirtti. "Bir süre derdini Barbara mı diye merak etmiştim." Genç adam yine o garip yarım gülümsemesiyle devam etti. "Komik değil mi, küçük bir çocukken iyi biri olmak istemiştim. Ama her nedense bunu bir türlü beceremiyordum. İyi olmadığın takdirde de iyi insanlar seni dışlıyorlardı. Onun için kötü de olsan olurdu." Genç adam kısa bir süre boşalmış fincanına baktı, sonra paltosuna uzandı.

"Pekâlâ. Gidelim."

Kapının önünde durdular; hâlâ kar yağıyor ve binaların dibine yüksek kar kümeleri birikiyordu. Sokağın karşı tarafında insanlar ayinden sonra kiliseden çıkıyorlar, merdiveni inerken paltolarının içinde büzülüyorlar, kapıda duran rahip de ellerini sıkıyordu.

Sandy şapkasını başına geçirdi. "Evet, bu işe bir bakalım."

"Evet."

"O atık kâğıt sepetlerini karıştırırken enselenmemeye bak. Görüşürüz, Harry." Sandy paltosuna sıkı sıkı sarınarak hızla döndü. Harry derin bir soluk aldıktan sonra avlarının avuçlarına düştüğünü Tolhurst'e müjdelemek için karların arasına daldı.

39

Taksi Carabanchel'de ağır ağır ilerliyordu. Eelektrik kesintisi olduğu için sokaklar yüksek blokların pencerelerindeki zayıf mum ışıkları dışında zifir gibi karanlıktı. Taksi kar kaplı bozuk sokaklarda hopluyordu. Kaldırımın kenarında duran bir yük arabası aniden farların ışığında belirdi, şoför de çarpmamak için direksiyona asılınca taksi hızla yana kaydı. "*Mierda!*" diye homurdandı şoför. "Cehenneme gitmekten farksız bu, *señor*."

Harry onu Puerta del Sol'da durdurduğunda şoför önce elektrik kesintisi varken onu Carabanchel'e götürmek istememişti. Karanlık çöküp ay çıkarken kar durmuştu. Yanmayan sokak lambaları ve yalnızca pencerelerdeki mumların zayıf ışığı, doğa koşullarının insafına terk edilmiş yıkıntı halindeki ölü bir şehirde yol alıyorlarmış izlenimini uyandırıyordu.

Harry o sabah Tolhurst'ün ofisine çağırılmıştı. Elektrik kesintisi merkezi ısıtmayı da etkilediğinden tombul Tolhurst yine kalın kazaklara sarınmıştı.

"Forsyth telefon etti," dedi. "Epeyi hevesli olmalı."

"Güzel." Bu iş de oldu, her şey tamam diye düşündü Harry.

"Onunla görüşürken senin de hazır bulunmamı istiyoruz," dedi Tolhurst.

"Ne?" Harry kaşlarını çattı. "Lazım mı bu?"

"Faydası olacağını düşünüyoruz. Aslında görüşmenin senin evinde yapılmasını istiyoruz."

"Oysa benim bu işe katkımın sona erdiğini düşünüyordum."

"Bu son olacak. Bir an önce gitmeye can attığını biliyorum." Tolhurst bunu onaylamıyormuş, hatta gücenmiş gibi davranıyordu. "Yüzbaşı bu işten sonra evine dönebileceğini, bizimkileri Noel için evlerine götürecek uçakta senin için de bir yer olacağını söyledi. Ama Forsyth'ın senin evinde daha rahat olup daha kolay yola gelebileceğini düşünüyor. Bilirsin, bu tür küçük şeyler büyük fark yaratabilir. Ve eğer sana bir şey söylediğini inkâr edecek olursa, sen onu yalancı çıkarmak için orada olacaksın."

Harry kızmış, boğazına sanki bir yumruk tıkanmıştı. "İkimiz için de onur kırıcı olacak bu. İşinizi hiç değilse ofisinizde görün ve ikimizi de cezalandırmayın."

Fakat Tolhurst olmaz anlamında başını salladı. "Korkarım, Yüzbaşının emri bu."

Harry sustu. Tolhurst ona üzülerek baktı. "İşlerin umduğumuz kadar iyi gitmeyişi yazık oldu. Ama bu işler böyledir. Ağzından yersiz bir söz kaçtı mı, battın demektir."

"Biliyorum." Harry onu inceliyordu. "Dinle, Tolly, benim o kızla birlikte olduğumu biliyorsun."

"Evet."

"Onunla evlenmek ve onu İngiltere'ye götürmek istiyorum."

Tolhurst kaşlarını çattı. "Küçük sütçü kızı mı?"

Harry öfkelendi, ama Tolhurst'ü kazanmaya çalışmak zorundaydı. Sesini sakinleştirdi. "Benimle evlenmeyi kabul etti."

Tolhurst kaşlarını çattı. "Yani bu işi gerçekten istediğine emin misin? Onu İngiltere'ye götürürsen sonuna dek tepende kalacaktır." Adam çenesini kaşıdı. "Kızın başını derde sokmadın, değil mi?"

"Hayır; ama onun ve kardeşinin baktıkları bir çocuk var, savaşta ye-

tim kalmış bir yavrucak. Onu da yanımızda götürmek istiyoruz."

Tolhurst Harry'ye gayet ciddi baktı. "Bak, bu işlerin senin için kolay olmadığını biliyorum. ama darılma, şimdi bu tür kararlar almanın zamanı mı? "

"Benim istediğim bu, Tolly. Bana yardımcı olabilir misin? Göçmen dairesi katında?"

"Bilmiyorum. Yüzbaşıyla konuşmam lazım."

"Yapar mısın bunu? Çok rica ederim, Simon, bunun büyük sorumluluk olduğunu biliyorum, ama istediğim bu."

Tolhurst çenesini kaşıdı. "Kızın veya kardeşinin politik bağlantıları var mı?"

"Hayır. Rejime karşılar, ama bunun olağan olmayan bir yanı olmasa gerek."

"O sınıftan olan insanlar için öyle." Tolhurst parmaklarını masaya vurmaya başladı.

"Elinden geleni yaparsan, sana borçlu olurum, Tolly."

Adam hoşnut olmuş göründü. "Tamam, deneyeceğim."

Harry ve Sofia, adamın Carabanchel'e yemeğe gelip Enrique ve Paco'ya planlarını açıklamaları konusunda anlaşmışlardı. Taksi sonunda onu Sofia'nın apartman blokunun önünde bıraktığımda Harry, genç kızın verdiği anahtarla kapıyı açtı. Işıksız merdiveni ihtiyatlı adımlarla çıktı; bu karanlıkta burnunun dibine bile soksa elini göremeyeceğinden bir kibrit çakmak zorunda kaldı. Bu da Tolhurst'ün verdiği tüyolardan biriydi; elektrik kesintisi olasılığına karşı yanında daima kibrit taşı.

Kapıyı vurdu ve Sofia açtı; bu arada soluk bir ışık merdiven sahanlığına sızdı. Genç kız tiyatroya gittikleri gün üstünde olan elbiseyi giymişti. Arkasındaki oda mumlarla doluydu; yumuşak ışıkları duvarlarda-

ki nem lekeleri ve eşyaların eskiliğini gizliyordu. Annenin yatağıysa hâlâ duvarın dibindeydi. Harry öne doğru eğilip genç kızı öptü. Sofia yorgun görünüyordu.

"*Hola,*" dedi yavaşça.

"Enrique'yle Paco nerede?"

"Kahve almak için çıktılar. Birazdan dönerler."

"Bir şeyler olduğunu biliyorlar mı?"

"Paco bir şey olduğunu tahmin etti. Haydi gel, paltonu çıkar."

Annesinin yattığı yatağın üstünde kapitoneli bir yorgan ve masanın üstünde de beyaz bir örtü vardı. *Brasero*'da uzun süredir ateş olduğu için oda sıcaktı. Yatağın üstünde yan yana oturdular. Harry bir meslektaşına vize konusunu açtığını söyledi.

"Elinden geleni yapacağına eminim. Noel'den önce olur belki."

"O kadar çabuk mu?"

Harry başıyla onayladı.

Genç kız başını olumsuz bir havayla salladı. "Enrique için zor olacak."

"Ona para yollayabiliriz. O zaman hiç değilse apartmanı kirasını halledebilir." Harry genç kızın elini tuttu. "Hâlâ emin misin?"

"Evet." Sofia genç adamın yüzüne baktı. "Senin işinden ne haber? Tamamlandı mı bari?"

"Evet. Dinle, onlara söylemeden önce bu işi becermemizin garanti olmasını beklesek mi?"

Ama Sofia kararlı şekilde başını salladı. "Hayır. Gitme zamanımız yaklaşana dek beklemek istemeyiz. Neyi planladığımızı bilmeleri gerekir."

"Buna sevindim."

O sırada merdivende ayak sesleri duyuldu ve Enrique ile Paco içeri

girdiler. Genç adam yorgun görünüyordu, ama yanındaki Paco'nun yanaklarında alışılagelmedik bir pembelik vardı. Enrique Harry ile el sıkıştı. "Tanrım, bu gece her zamankinden soğuk," dedikten sonra Sofia'ya döndü. "Bak, biraz kahve bulduk. Yani şu maddeyi." Paco, paltosunun altından bir şişe hindiba esansı çıkardı ve yüzünde ender görülen bir gülümsemeyle ödül gibi yükseğe tuttu.

Sofia yemeği hazırladı: İçinde küçük birkaç parça et olan bezelye yiyeceklerdi. Masaya hep birlikte oturdular. Enrique görevi olan karları temizleme işinden bahsetti, hâlâ yüksek ökçelerle dolaşıp düşen zengin kadınları anlattı. Yemek sona erdikten sonra Sofia tabağı önünden iterek Harry'nin elini tuttu.

"Size söyleyeceğimiz bir şey var."

Enrique onlara merakla bakarak oturdu. Başı masanın hizasını pek az geçen Paco ise endişeyle kaşlarını çattı.

"Sofia'dan benimle evlenmesini istedim," dedi Harry. "Yakında İngiltere'ye döneceğim. Sofia, benimle geleceğini söyledi, ama Paco'yu da yanımızda götürmemiz şartıyla."

Enrique'nin suratı asıldı. Sofia'ya baktı. "Yani ben burada yalnız mı kalacağım?" diye inledi. Sonra omuzlarını silkti ve zoraki bir gülümsemeyle konuştu. "Zaten İngiltere'de ne yaparım ki? Doğru dürüst okuma yazma bile bilmiyorum. İkimizin içinde zeki olan hep sen oldun."

Paco'nun bakışı üçü arasında gidip geliyordu. Enrique'nin konuşması daha bitmeden yüzü gerildi. "Hayır! Hayır! Ben Enrique'den ayrılmam. Hayır!" Kollarını genç adamın boynuna doladı ve yüzünü onun omuzuna yapıştırarak çaresiz şekilde cıyaklamaya başladı. Enrique onu tutup havaya kaldırdı.

"Onu mutfağa götüreceğim," dedi ve Paco'yu kucaklayıp odadan çıktı.

Mutfak kapısı kapandıktan sonra Sofia içini çekti. "Enrique çok cesur davranıyor. Annemi kaybetmemizin üstünden öyle az zaman geçti ki."

Harry kızın ellerinden birini yakalayıp yüzünden uzaklaştırdı. "Yerleştikten sonra onu da getirtmeye çalışabiliriz."

Kapının hızla vurulması üzerine genç adam konuşmasının arkasını getirmedi. Sofia bezgin bir tavırla ayağa kalktı. "Bu yine Señora Avila ise..."

Yürüyüp kapıyı hızla açtı. Eşikte duran Barbara'ydı; yüzü soluktu ve ağladığı belli oluyordu.

"Ne var?" diye Harry sert bir sesle sordu. "Ne oldu?"

"İçeri girebilir miyim? Lütfen. Senin evine gittim, ama sonra burada olabileceğini düşündüm. Üzgünüm, gidebileceğim başka kimse yok." Çaresiz ve korku içinde görünüyordu.

Sofia ona şöyle bir baktı, ama sonra genç kadının kolunu tuttu. "İçeri girin." Barbara'yı bir sandalyeye kadar götürdü ve kadın o sandalyeye çöktü.

"Biraz şarap iç," dedi Harry. "Donmak üzere görünüyorsun."

"Teşekkür ederim. Üzüldüm, yemek mi yiyordunuz?"

"Yemeğimiz bitti," dedi Sofia. "Paco çok üzüldü. Enrique de onu birkaç dakikalığına mutfağa götürdü."

Barbara dudağını ısırdı. "Niçin geldiğimi Enrique'nin duymamasını yeğlerim." Çantasından bir paket sigara çıkardı ve bir tane de Sofia'ya ikram etti. Sigarasını yaktıktan sonra ferahlamış gibi derin bir soluk aldı.

"Dostlar arasında olmak iyi şey. Bunun nasıl şey olduğunu asla bilemezsiniz."

"Ne oldu kuzum?" diye sordu Harry. "Seni bu hale getiren nedir?"

Barbara ellerini masaya dayayıp derin bir soluk aldı. "Sandy ile aramın pek iyi olmadığını biliyorsun. Eve dönmekten söz ettiğimi de biliyorsun."

"Evet."

Barbara yutkundu. "Kısa süre önce çalışma odasında yaptığı bir telefon konuşmasına kulak misafiri oldum. Kazara, yoksa dinlemek niyetinde değildim; ama söyledikleri çok garibime gitti. Sandy birisine senin yatırımlarından söz ediyordu, sonra hattın öbür ucundaki kişiye bir adama ne yaptığını sordu ve o adamın çok dayanıklı olacağını söyledi." Barbara ürperdi. "Sözleri hiç aklımdan çıkmıyor. Bir isimden söz ettiler: Gomez."

Barbara *Ya*'nın bir sayısını çantasından çıkarırken Harry'nin dehşetten gözleri irileşmişti. Genç kadın devam etti. "Evvelsi akşam da bunu gördüm."

Sofia eğilip yazıyı okurken; Harry arkasına yaslanmış Barbara'ya bakıyor ve kafasının içinde sözcükler fırıl fırıl dönüyordu.

Sofia başını kaldırıp onlara baktı. "İkisi arasında bir bağlantı mı var diyorsunuz?"

O sırada mutfak kapısı açıldı ve Enrique ne oluyor gibi odadakilere baktı. Sofia yerinden kalkıp onunla birlikte mutfağa girdi. Barbara oturduğu yerde çöküp kalmıştı. Harry ona bakıyordu. Derken Sofia geri döndü.

"Mutfakta kalmalarını söyledim," dedi ve tekrar oturdu. "*Señora* Barbara, buna emin misiniz? Bağışlayın ama, aşırı heyecanlı görünüyorsunuz."

Barbara hızla başını salladı. "Tüm parçalar yerine oturdu." Kadın sesini yükseltti. "Bir adamın işkence edilip öldürülmesi işinde Sandy'nin de parmağı var. Gazeteyi okuduktan sonra eve dönmek istemedim,

ama kendimi dönmeye mecbur saydım. Sandy'ye başımın feci ağrıdığını ve hemen yatacağımı söyledim. Artık onunla konuşmaya bile dayanamıyorum." Kadının tüm vücudu titredi. "Koridorda hizmetçiyle gülüştüğünü duydum, onunla ilişki kurmuş. Yatakta yattığım yerde öyle korkmuştum ki. Bugün erkenden de askeri hastaneye gittim ve işim bittikten sonra eve dönemedim. Aslında dönmeliydim, dönmem gerekiyordu, ama yapamadım."

"Barbara," dedi yavaşça Harry. Sonra öksürdü ve bir an sesi çıkmadı. Sonunda konuşabildi." Ben o işi biliyorum."

"Ne?" Kadın ona boş boş baktı. Sofia da bakakalmıştı.

Harry avuçlarını masaya dayadı. "Ben haber alma örgütündenim. Bir casusum. O adamın ölümünden ben sorumluyum."

Barbara şok olmuş, donmuş kalmıştı.

Bu kez konuşan Sofia oldu. "Yaptığın işin tehlikeli olmadığını söylemiştin bana." Sesi kırbaç gibi şaklamıştı.

"Bunu yapmayı asla istememiştim. Asla."

İki kadına her şeyi anlattı: Londra'dakiler tarafından Madrid'e çevirmenlik yapmak için gönderilişini, Sandy ile buluşmalarını, madene götürülüşünü, kırdığı potun Gomez'in hayatına mal oluşunu. Kadınlar susarak onu dehşet içinde dinlediler. Mutfaktan Paco'nun aralıklı hıçkırıkları ve Enrique'nin onu avutmaya çalışması duyuluyordu.

"Bir altın madeni mi?" diye soludu Barbara, Harry öyküsünü bitirdikten sonra. Adamın gözlerinin içine baktı. "Seni orospu çocuğu, Harry." Bağırmıyor, üzüntüsünü dile getiren alçak bir sesle konuşuyordu. "Son iki aydır bize yemeğe geliyor, benimle öğle yemeklerinde buluşuyor ve bütün bu süre içinde Sandy'yi gözetliyordun. Belki beni de."

"Hayır! Hayır, İspanya'ya geldiğimde onunla birlikte olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. Seni aldatmaktan nefret ettim. Gerçeği istiyorsan,

bu kahrolası işin tümünden nefret ettim." Nefret ettiğini öyle yüksek ve acı bir sesle söylemişti ki Sofia şaşkınlıkla baktı.

"Ya benim maruz olduğum tehlike," diye devam etti Barbara. "Gomez'i bildiğin halde beni uyarmadın!"

"Cuma gününe dek emin değildim. Ama eve dönmen için seni uyarmıştım, değil mi?"

"Teşekkür ederim Harry, sana minnettarım Harry!" Barbara gözlüğünü çıkardı ve elini yüzünde gezdirdi. "Sandy'nin telefondaki konuşmasını dinlerken senin de adın geçmişti. Bir cinayet olayına karıştığına inanmakta zorluk çektim. Oysa onca zamandır bir casustun."

Harry Sofia'ya baktı. Genç kız başını öbür yana çevirmişti.

"İnan bana, o iş bitti. Beni Gomez yüzünden buradan kovuyorlar. Buna seviniyorum." Genç adam derin bir soluk aldı. "Şimdi de Sandy'yi elde etmeye çalışıyorlar." Harry, genç kadınların şoktan donmuş yüzlerine baktığında, Tanrım, ben ne yaptım onlara, diye düşündü.

Sofia ona döndü. "Gomez denen adam Toledo'daydı. "Sokaklarında Cumhuriyetçilerin kanının nehir gibi aktığı ve Mağrıbilerin kafaları hatıra olarak alıp götürdükleri Toledo'da. Böyle bir adamın yasını tutmanın hiç gereği yok."

Barbara ona döndü. Dehşet içindeydi. Sofia onun gözlerinin içine baktı. "İngiltere'ye dönmelisiniz, *señora*, buradan uzaklaşmalısınız. Bir gemi veya uçakta yer bulana dek otelde kalabilirsiniz." Harry'ye kararlı bir tavırla baktı. "Size yardım edeceğiz. Öyle değil mi, Harry?"

"Evet, evet." Genç kızın biz diyerek onu da işin içine katması Harry'yi sevindirmişti. "Sofia haklı, Barbara, en kısa zamanda İngiltere'ye dönmelisin."

"Bunu bilmiyor muyum sanıyorsun?" Barbara sert ve acı bir gülüş salıvererek Harry'yi şaşırttı. "Henüz eve dönemem. Tanrım, durum hakkında en küçük bir fikrin yok senin."

Genç kadının sesi Harry'yi ürpertti. "Ne demek istiyorsun?"

Barbara derin bir soluk alarak omuzlarını dikleştirdi. "Bernie hakkında hiçbir bilgin yok. Bernie yaşıyor. Cuenca yakınındaki bir esir kampında ve ben de Madrid'te rastladığım eski bir gardiyanın yardımıyla onu oradan çıkarmak için bir plan hazırladım. Onu kurtarmak için. Altı gün sonra, cumartesi." Genç kadın durup erkeğin yüzüne baktı. "Şok olma sırası şimdi sende, değil mi?"

Harry'nin ağzı açık kalmıştı. Barbara Harry'nin daha önce de dikkatini çeken isterik kahkahasını patlattı. Adamın zihninde bir Madrid sokağında yürürlerken yeşil gözleri heyecan ve hınzırlıkla dolu olarak gülen Bernie görüntüsü canlandı.

Sofia merak etmişti. "Bernie kim? Hani buraya savaşmak için gelen şu arkadaşınız mı?"

"Evet." Harry Barbara'nın gözlerine baktı. "Tanrım, anlattıkların doğru mu?"

"Evet."

Sofia heyecandan parlayan iri kara gözlerini Harry'nin yüzüne dikmişti. Adam, kahretsin, her şeyi mahvettim. Barbara'ya yaptığımdan dolayı beni bağışlamayacak, diye düşündü.

"İşte böyle," diye öyküsünü tamamladı Barbara. "Bu cumartesiye dek burada kalmam gerekiyor."

"O adamı terk edebilirsiniz," diye belirtti Sofia.

"Hayır. Peşimi bırakmaz, kendi kararımla gitmeme göz yummaz. Kıyametleri koparır. Bilmemesi lazım." Genç kadın dudaklarını sıktı. "Durumu öğrenecek olursa, sırf intikam için dostlarını araya sokarak Bernie'ye kötülük yaptırır."

"Cuenca'ya başkasının gitmesini sağlayabilirsiniz." Sofia Harry'ye keskin bir bakış fırlattı. "Belki de bizi."

Barbara genç kıza şaşırarak baktı. "Kendinizi neden tehlikeye atasınız?"

"Bizim için savaşan birine yardım etmiş olacağımız için. Aynı zamanda şu sırada bizi yöneten soysuzlara karşı da bir şey yapmış olacağımız için." Genç kız yine Harry'ye baktı. "Ben ideallerime sadığım. Onlar çok önemli."

"Bu iş yürümez," diye lafa karıştı Barbara. "Eski gardiyan Luis'le buluşmaya bir yabancı gelecek olursa, adam kaçar. Zaten yeterince endişeli." Genç kadın onlara ekim ayında gazeteciyle ilk görüşmesinden itibaren bütün olanları anlattı. Genç kadını konuşmadan dinlediler. "Sandy'nin yanına dönmek zorundayım," dedi sonunda sakin bir sesle Barbara. "Hasta olduğumu iddia eder ve grip olduğumu bahane ederek ayrı bir odada yatmakta diretirim. Sandy bir sakınca görmez, hatta o kızı yatağımıza alır."

"Oldukça zor bir hafta olacak," dedi Harry. "Sandy'ye numara yapmak kolay olmayacaktır."

"Bu işi iyi bilirsin," diye öfkeyle omuzlarını silkti Barbara. "Ona nasıl davrandığını düşündükçe adama neredeyse acıyacağım." Genç kadın iç çekerek yüzünü elleriyle örttü. "Hayır, bu yanlış olur. O kendi kuyusunu kazdı." Başını kaldırdı. "Konu Bernie'yi kurtarmak olduktan sonra, bu işi yapabilirim sanıyorum." Yine gazeteye baktı. "O adamın akıbetinin öğrenmenin şok etkisi olsa gerek. O olay bir türlü aklımdan çıkmıyor."

Sofia duvardaki fotoğraflara bakıyordu: annesiyle babasının ve rahip olan dayısının fotoğrafına. "Cuenca'ya kesinlikle tek başınıza gitmemelisiniz. Tek başına yabancı bir kadın hemen dikkat çeker. Her yere ve her türlü yeniliğe uzak bir şehirdir."

"Orasını biliyor musunuz yoksa?"

"Çocukken sık sık gitmiştim. Biz eyaletin diğer ucundaki Tarancón'dan geldik. Ama orada bir dayım var. Oraya yalnız başınıza gitmemelisiniz," diye yineledi.

Barbara derin bir göğüs geçirdi. "Oraya gitmek için bir arabam bile yok. Tek çarem Sandy'nin arabasını almak. Diğer sorun da bu."

Harry araya girdi. "O konuda sana yardımcı olabilirim. Elçiliğin arabalarından birini alıp sana verebilirim."

"Ama bu kurallara ters düşmez mi?"

Harry omuzlarını silkti. Umurunda bile değil. Eğer Bernie hayattaysa tabiî.

Sofia Barbara'ya döndü. "Harry ile ben sizi götürebiliriz. Evet, bu iyi olur. Harry, iki arkadaşını bölgeyi gezmeye götüren bir diplomat olur. Altımızda da diplomatik plakalı bir araba olacak."

Sofia böyle derken Harry'nin yüzüne bakıyordu. Adamın kalp atışları hızlanmıştı. Bu çılgınlık, diye düşünüyordu. Olur ya, yakalandıkları takdirde Sofia'mn İspanya'dan çıkma şansı sıfırlanırdı. O ve Barbara sınır dışı edilebilirlerdi, ama Sofia... Genç kıza baktı. Onun, evet demesini ve böylece kendini bağışlatmasını beklediğinin farkındaydı. Ama Bernie hayatta olup onu oradan çıkarabildikleri takdirde tehlikeye atılmalarına değerdi. Barbara'ya döndü. "Bu Luis'in ne yaptığını bildiğine emin misin?"

"Elbette eminim." Barbara sinirlenmişti. "Şu son haftalar onu tekrar tekrar sorgulamadım, atacağımız her adımı hesaplamadım mı sanıyorsun? Luis aptal değil, o ve kardeşi her şeyi dikkatle planladılar."

"Pekâlâ," dedi Harry. "Seninle geleceğim, ama senin gelmen olmaz, Sofia; kaybedebileceğin çok şey var."

Barbara şaşırarak onlara baktı. "Ya büyükelçilik ne yaptığını öğrenirse? Üstlendiğin görev düşünülürse, başın derde girebilir."

Genç adam içini çekti. "Canları cehenneme. Bağlılıklar konusunda haklısın, Sofia. Eski bağlılıklarımdan çoğuna sırtımı dönmeme yardımcı oldun, haberin var mı?"

Genç kızın gözleri öfkeyle parıldadı. "Onlara sırtını dönmen gerekiyordu zaten."

"Bernie'ye olan bağlılığım hepsinin en köklüsü sanıyorum." Başını iki yana salladı. "O gizli kamplar hakkında söylentiler kulağıma geldi."

Barbara derin düşüncelere dalmış gibi kaşlarını çatmıştı. "Bernie'yi arabanın içinde geri getirebilir ve büyükelçiliğe yakın bir telefon kulübesinin yanında bırakabiliriz. O zaman birini onu almaya yollarlar, değil mi?"

Harry bir an düşündü. "Evet. Evet, yollarlar."

"Bernie Cuenca'dan otostop yaptığını söyleyebilir ve senin kurtarılması işiyle ilgin olduğunu böylece kimsenin bilmesi gerekmez."

"Evet, bu plan işe yarayabilir." Harry içini çekti. Bu uğurda her şeyini kaybedebilirdi, ama Sofia için yapması lazımdı. Ve Bernie için de. Eğer Bernie hayattaysa.

"Ben de geleceğim." Sofia kararlıydı. "Size rehberlik ederim."

"Olmaz," diyerek elini onun koluna dayadı Harry. "Bizimle gelmemelisin."

"Dinle, Harry, hepimizin bir arada olması çok daha az risk taşıyacaktır. Şehri biliyorum. Haritalara ve planlara bakıp dikkati çekmeden gereken yere gidebiliriz."

"Sofia biraz düşün ..."

Genç kız doğruldu. Sesi sakin çıkmakla beraber, gözlerinde pırıl pırıl yanan bir ışık vardı. "Ülkemden kaçacağım için öyle suçluluk duydum. Sana söylemedim, ama öyle. Ama şimdi bir şeyler yapma şansına kavuşuyorum. *Onlara* karşı bir şeyler yapmaya."

40

Mahkûmlar arada sırada bir akşam kilisede kalıp propaganda filmleri seyretmeye mecbur ediliyorlardı. Geçen sene Franco'nun zaferine dair resmigeçiti seyretmişlerdi: Alman Kondor Lejyonu tepede uçarken yüz bin asker Caudillo'nun önünden geçiyordu. İspanya'nın yeniden doğuşu, Falanj Gençliği gruplarının tarlalarda çiftçilere yardımcı olmaları, bir piskoposun Barselona'da fabrikaların açılışını takdis etmesi konulu filmler seyretmişlerdi. Daha yakın tarihte Hendaye toplantısıyla, yüzü mutluluktan ışıl ışıl Franco'nun, Hitler'le birlikte bir şeref kıtasının önünden geçişiyle ilgili bir film seyretmişlerdi.

Dondurucu hava hiç yumuşamadan devam ediyordu. Aç kalan geyikler, yemek kokularına kapılarak kampın yakınına sokulmayı sürdürüyor, böylece ihtiyaçlarından fazla ete kavuşan gardiyanlar, artık sırf can sıkıntılarını gidermek için geyikleri vuruyorlardı.

Mahkûmlar, sobanın sıcaklığı sayesinde biraz ısınacaklarına sevinerek ayaklarını sürüye sürüye kiliseye girdiler. İki gardiyan eski projektörün konumunu ayarlarken öksürerek katı tahta banklara yerleştiler. Duvarın önüne bir perde dikilmişti. Üniforması kusursuz biçimde ütülenmiş Aranda bunun önünde duruyor, sabırsız şekilde makiniste bakarken kamçısını parmaklarının arasında evirip çeviriyordu.

Paltosunun içinde büzülerek oturan Bernie, omzunu ovuşturuyordu. Aralığın dokuzu olmuş ve kaçışına beş gün kalmıştı. Kapının yanında görevde olan Agustin'e bakmamaya çok dikkat ediyordu.

Makinistin bir işareti üzerine Aranda gülümseyerek öne çıktı. "Siz yabancı mahkûmların çoğunun dış dünyadan manzaralar görmeyi ne

kadar arzuladığını biliyorum. Noticiario Español'umuz bu nedenle size Avrupa'daki olaylar hakkında bir film göstermekten gurur duyar." Kamçısıyla perdeyi işaret itti. "İşte buyrun – Muzaffer Almanya." Bernie, adam su katılmamış bir aktör, diye düşündü. Mahkûmlara eziyet etmeye varana dek her yaptığı işte ilgi odağı olmayı seviyor. Bernie bu arada, muhbir olmayı reddedişinden beri yaptığı gibi, Aranda'yla göz göze gelmemeye dikkat ediyordu.

Film, Alman birliklerinin Varşova'dan geçişleriyle başladı, ardından Alman tanklarının Fransız kırsalında önlerine çıkan her şeyi ezerek ilerleyişlerini gösterdi, derken Hitler'in Paris'e tepeden baktığı görüldü. Bernie daha önce bu manzaraların hiçbirini görmemişti; yıkıntı dehşet vericiydi. Derken bombalanmış ve her tarafından dumanlar yükselen bir Londra perdede belirdi. Aranda devam etti. "Yalnızca İngiltere teslim olmadı. Fransa'daki savaş alanından kaçtı ve Churchill şimdi savaşmaktan ya da şerefli bir teslime boyun eğmekten kaçarak Londra'da somurtup duruyor, sırf bir ada olduğu için İngiltere'nin güvende olacağını sanıyor. Ama intikam göklerden inerek İngiltere'nin şehirlerini yok ediyor. Keşke Churchill, Stalin'den ibret alarak gerek kendisi gerekse Almanya için yararlı olacak bir barışı kabul etseydi."

Perdedeki görüntü alevler içindeki Londra'dan bir odaya kaydı. Burada Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov bir masanın başında bir belgeyi imzalıyor, Ribbentrop da gülerek ayakta duruyor ve Stalin onun sırtını okşuyordu. Bu manzarayı görmek Bernie'de şok etkisi yaptı. Stalin'in Müttefiklere katılmak yerine bir yıl önce niçin Hitler ile anlaşma imzaladığını merak edip durmuştu. Komünistler, yalnızca Stalin'in somut gerçekleri bildiğini ve onun görüşlerine güvenmek gerektiğini söylüyorlardı, fakat onu Ribbentrop'u kutlar görmek Bernie'yi yine de ürpertmişti.

"Almanya'yla paktı sayesinde Rusya şimdi Polonya'nın yarısını kap-

ladığı gibi, Almanya'yla giderek gelişen bir ticaret yapıyor ve hammaddelerine karşılık yabancı dövizler alıyor."

Bundan sonra dev bir marşandiz treninin sınırda teftiş edildiği, madenci miğferli Alman askerlerinin paltolu Ruslarla birlikte manifestoları gözden geçirdikleri görüldü. Filmin devamında Almanların işgal altındaki ülkelerdeki başarılarına değiniliyordu. Ardından Bernie'nin dikkati Oslo'da bir Alman opera kumpanyasını kabul eden Vidkun Quisling'e[8] çevrildi.

Bernie o öğleden sonra taşocağında Agustin'e ishal olduğundan yakınmıştı. Bernie'nin bir sorununun olduğunun saptanması planın ilk parçasıydı. "Öyleyse çalıların arkasına geçsen iyi olacak," demişti Agustin, herkes tarafından duyulabilecek kadar yüksek sesle. Bernie'nin ayaklarını zincirledi ve tepenin etrafını dolaştırdı. Arazi oradan itibaren hafif bir eğimle aşağıya doğru uzuyor, ileride beyaz renkte engebeli bir manzara dikkati çekiyordu. Bulutlu bir gündü ve ışık solmaya başlamıştı bile.

Bernie Agustin'e baktı. Zayıf yüzünde her zamanki kederli ve endişeli anlam vardı, ama gözleriyle önündeki manzarayı dikkatle inceliyordu. "Önce tepelerin arasındaki arazi kıvrımına git," dedi Agustin, ilerisini işaret ederek. "Orada bir patika var; onu karların arasında zar zor görebilirsin. İzinli günlerimde oraları inceledim. Birkaç ağaç var, ortalık kararıncaya kadar orada gizlen. Sonra çobanların patikasını izleyerek yokuş aşağı in. Er geç koyağın yanından geçen yola varacaksın."

Bernie dokunulmamış kar yüzeyine baktı. "Ayak izlerimi görürler."

"Belki o vakte dek kar erir. Öyle olmasa bile akşama doğru gider-

---

[8] *Vidkun Quisling:* II. Dünya Savaşı'nda Alman işbirlikçisi Norveçli siyaset adamı –çn.

sen, ortalık kararmadan etkin bir arama düzenleyemezler. O zaman izlerinin görülmesi zorlaşır. Gardiyanlar alarm verilmesi için kampa birini yollayacaklardır. Ama Aranda arama kafilesini yola çıkardığında sen aşağı yukarı Cuenca'ya varmış olursun."

Bernie dudaklarını sıktı. Kendini yokuş aşağı koşarken gözlerinin önünde canlandırdı. Derken arkasında bir patlama oluyor ve o yere çöküyordu. Bu her şeyin sonuydu. "Bakalım cumartesiye hava nasıl olacak," dedi.

Agustin omuzlarını silkti. "Bu senin belki de tek şansın." Saatine baktı, sonra endişeyle etrafına bakındı. "Geri dönmeliyiz. Araziyi gözden geçir, Piper. O günden önce ikinci bir kez buraya gelirsek birisi kuşkulanabilir." Gardiyan Bernie'ye tedirgin bir bakış fırlattıktan sonra tüfeğini omuzladı. Bernie hınzırca gülümsedi.

"Belki de birbirimizle ilgilenip evlendiğimizi düşünürler, Agustin."

Agustin kaşlarını çattı ve tüfeğinin sert bir hareketiyle Bernie'ye taşocağına geri dönmesini işaret etti.

Film devam ediyor ve şimdi Alman mühendislerinin Polonya fabrikalarının modernleştirmesini gösteriyordu. Mahkûmlardan yıkanmamış nemli vücut kokuları yayıldı. İçlerinden bazıları alışılagelmedik sıcakta uykuya dalmışlardı, başkaları asık suratla ileriye bakıyorlardı. Propaganda filmi gösterimleri ve kilisedeki ayinlerde hep böyle oluyordu: Mutsuz ve gücenik bir somurtkanlık. Peder Eduardo dahi bu ayinlerin bir değeri olduğuna inanıyor muydu acaba? Onlar da bu filmler gibi bir tür intikam ve cezaydı. Bernie, sıranın daha uzağında oturan Pablo'ya baktı. Çarmıha gerilişinden beri insanlardan kaçan donuk bakışlı biri olmuştu; kollarının ona çok acı verdiği belliydi. Bazen her şeyden vazgeçmiş biri izlenimini bırakıyordu; Vicente de hayatının son günlerinde

böyleydi. Establo Pablo'ya şaşılacak bir sevecenlik gösteriyordu. Güçten düşüyor, Pablo'ya kendisine yardım için bazı işlerini yaptırıyordu. Bernie bu davranışının asıl nedeninin, Pablo'ya bir uğraş sağlayıp böylece depresyona kapılmasını önlemek olduğunu tahmin ediyordu.

Çarmıha gerilme olayı Peder Eduardo'yu da çok etkilemişti. Bernie, onun karlı avluda ayaklarını sürüyerek oradan oraya sürüklenirken Pablo'yu bakışıyla izlediğini görmüştü. Papaz kendi içine kapanmış ve dalgın görünüyor, Pablo'yu bakışıyla izlerken gözlerinin acıyla dolu olduğu dikkatlerden kaçmıyordu. Bernie din adamına eziyet edenlere katılışından dolayı utanç duyuyor, şimdi ondan elinden geldiğince kaçıyordu. Fakat Peder Eduardo bir gün önce yoklamadan sonra avluda onun yanına gelmişti.

"Pablo Jimenez nasıl? Sizin kulübenizde kalıyor."

"İyi sayılmaz."

"Buna üzüldüm," demişti rahip, bunun üzerine Bernie'nin gözlerinin içine bakarak.

"Üzüldüğünüzü ona da söylemelisiniz."

"Söyledim. Ya da çalıştım, ama beni duymazlıktan geldi. Sizin de bilmenizi istedim." Peder Eduardo ayaklarını sürükleyerek ve yaşlı bir adam gibi başını omuzlarının arasına çekerek uzaklaşmıştı.

Bir vızıltı, ardından da bir takırtı oldu ve ekran kararda. Bir gardiyan yağ lambalarını yaktı. Aranda mahkûmların önüne dikildi. Gülümseyerek ellerini sırtında kavuşturdu. Bernie, bizi aşağılamaktan zevk alıyor diye düşündü.

"Ne diyorsunuz, beyler, film sizi etkilemedi mi?" diye sordu Aranda. "Komünistlerin ne denli titrek ve korkak zavallılar olduklarını gösteriyor. Savaşmak yerine düşmanları Almanya'yla pakt imzalamayı seçtiler. Somurtkan İngilizler gibi onlar da yiğit askerler değiller." Kamçısını

havada salladı. "Haydi ne düşündüğünüzü öğrenelim, bir şey söylemek isteyen yok mu?"

Bu sözlü meydan okumalara karşılık vermek tehlikeli işti. Aranda hoşuna gitmeyen bir yanıtı küstahlık olarak niteleyip sözlerin sahibini cezalandırabilirdi. Pablo'nun yanında oturan Establo buna rağmen bir sopanın yardımıyla ayağa kalktı. Yüzü şimdi sarılık olmuş gibi sarı renkteydi ve uyuzun kırmızı yollarıyla korkunç bir çelişki oluşturuyordu. Ama Establo asla bir lafın altında kalmazdı.

"Stalin Yoldaş sandığınızdan daha akıllıdır, *señor comandante*," dedi. Sesi vızıltıdan farksızdı ve konuşurken soluk almak için durmak zorunda kalıyordu. "Emperyalist güçlerin kendi aralarındaki savaşlarla yorulup yıpranmalarını bekliyor. Britanya İmparatorluğu ile Almanya birbirlerini iyice ezip yıprattıktan sonra, her iki ülkenin işçileri ayaklanacak ve Sovyetler Birliği de onlara yardım edecek."

Aranda bu yanıta bayılmıştı. Establo'nun harap olmuş yüzüne gülümseyerek baktı. "Ama Britanya yenilginin eşiğinde, Almanya ise her zamankinden daha güçlü. Çarpışmalar durmayacak, kesin sonuç Almanya'nın zaferi olacak." Kamçısını sallayarak Bernie'ye döndü. "İngiliz Komünistimiz buna ne diyor?"

Şimdi önemli olan Bernie'nin başını derde sokmamasıydı. "Bilmiyorum, *Comandante*," dedi.

"İngiltere'nin ortaya çıkıp Almanya'yla erkekçe dövüşmeyeceğini filmde de gördün. Çarpışmalarını, böylece yoldaşının dediği gibi İngiltere'yle Almanya'nın yönetici sınıflarının birbirlerini yok etmelerini dilemiyor musun?"

Establo meydan okur gibi Bernie'ye bakıyordu. Bernie bir şey söylemedi. Aranda gülümsedi. Sonra oturmasını işaret edince Bernie rahat bir nefes aldı.

Aranda devam etti. "İngilizler yenileceklerini bildikleri için adalarından kımıldamıyor. Ama gelecek bahara şansölye Hitler adalarını zapt edecek ve o zaman her şey bitecek." Aranda gözlerini mahkûmların üzerinde gezdirerek gülümsedi. "Ondan sonra da kim bilir dikkatini belki Rusya'ya çevirir."

Daha sonra kulübedeki ranzasında yatarken Bernie düşünüyordu. Yerler haftalardır karla kaplıydı ve bu uzun süre devam edemezdi. Öte yandan yalnızca beş gün kalmıştı. Bir bastonun yere vurduğunu işiterek başını kaldırdı. Establo artık yardımsız yürüyemiyor ve Pablo öbür koluna destek oluyordu. Ranzasının ayak ucunda durarak Bernie'ye bakışını dikti. Gözleri mum ışığında her zamanki gibi alev alev ve ihtiras yüklüydü. Zaten kemirilmeyen ve aşınmayan yanlızca gözleri kalmıştı.

"Bu gece *Comandante*'ye söyleyecek fazla bir şey bulamadın, Piper."

"Delilerle tartışmanın anlamı yok."

"İngiltere hâlâ denizde savaşıyor. Almanya'nın karşısında hâlâ yabana atılamayacak müthiş bir düşman."

"Umarım öyledir."

"Çünkü o zaman İngiltere'yle Almanya birbirlerini kuvvetten düşürecekleri, işçiler de güven içinde ayaklanabilecekleri için, değil mi? Yoldaş Stalin'in Almanları nasıl aldatarak dost olduklarına inandırdığını gördün."

"Geçen yıl İngiltere ve Fransa'ya katılsaydı. Almanya belki şimdi yenilmiş olurdu."

"Öyleyse sen de Aranda'yla aynı fikirdesin, Yoldaş Stalin korkağın biri, öyle mi?"

"O paktı niçin yaptığını anlayamıyorum. Sanırım sen de öyle."

"O haklı. Bu emperyalist bir savaş."

"Bu faşizme karşı açılmış bir savaş. 1936'da katıldığım savaş oydu. Başımdan git, Establo, hasta bir adamla tartışmak niyetinde değilim." Bernie Pablo'ya baktı. Adamın yüzü acıdan gerilmişti, bir eliyle sarıldığı ranzanın demirinden destek almaya çalışırken diğer eliyle Establo'ya destek oluyordu.

"Sovyetlerin kazandığı gün inancına sadık kalmadığına pişman olacaksın," dedi Establo yavaşça. "Seni işçi sınıfına ihanetle suçlamak için ben belki burada olmayacağım, ama başkaları yapacak bunu." Pablo'ya başını çevirdi. "Bu insanlar benim belleğim olacaklar."

"Evet, yoldaş." Bernie yatağından kalktı. Bu konuşmaya bir son vermesi gerekiyordu. "Kusuruma bakmayın, ama çişim geldi." Kapıdan çıktı ve kulübenin yan duvarında ihtiyacını giderdi. Dikenli çitin ötesindeki beyaz manzaraya bakışını dikti. O gece ay çıkmasa, diye düşündü. Sonra omuzunun üstünde bir el hissetmesi üzerine yerinden sıçradı, az daha bağırıyordu. Hızla dönünce arkasında Agustin'in durduğunu gördü.

"Ne halt etmeye geldin?" diye öfkeyle fısıldadı.

"Bir saattir bekliyorum, dışarı çıkar mısın diye bekliyordum." Agustin derin bir soluk aldı. "Nöbet sıraları değişti. Cumartesi izne çıkmak zorundayım. Gidemeyeceğiz."

41

Hillgarth ve Tolhurst saat yedide Harry'de olacaklardı, Sandy ise yedi buçukta bekleniyordu. Hillgarth'a eşlik edeceğini Harry'ye söylerken Tolhurst'ün yüzü duyduğu gururdan kızarmıştı. "Konuyu çok iyi bildiğim için yüzbaşı onunla gelip yardımcı olmamı istedi." Hindi gibi kabararak konuşmuştu. Harry'nin umurunda değildi.

Harry o öğleden sonra geç saatte büyükelçilikten eve döndüğünde içerisi buz gibi soğuktu. Tekrar kar yağmamıştı, ama don olmuş ve pencere yol yol buz tutmuştu. Harry *brasero*'yu yaktı, sonra mutfağa geçip anahtarlarını her zamanki tabağın içine bıraktı. Anahtarlar o ana kadar paltosunun cebinde durduğu için metal buz gibi soğuktu. Okulda eserin sahneye konulmasına yardımcı olduğu *III. Richard* oyunundan bir mısra anımsadı: Gloucester, Clarence Dükü'nün öldüğüne dair güvence istiyor, ona Dük'ün anahtar kadar soğuk olduğunu söylüyorlardı.

Harry salona geçip suluboya resimlerden birini düzeltti. Beklemek işin en zor yanıydı. Cuenca'ya gidecekleri cumartesiye dek daha çok bekleyecekti.

Odada Sofia'nın kokusundan hafif bir şeyler kalmıştı. Esansın sıcak havada misk gibi, soğuktaysa keskin kokması ne garipti. İkisi geçen gecenin büyük kısmında oturup kurtarma planını konuşmuşlardı. Yaptıkları aslında ciddi bir suçtu. Yakalanırlarsa kendisi için diplomatik dokunulmazlık, Barbara için koruma olacaktı, ama Sofia İspanyol'du ve sonuç onun için ağır bir hapis cezası olurdu. Harry akşamın yarısını onu vazgeçirmeye çalışmakla geçirmişti, ama genç kızın dediği dedikti.

"Kuşatma sırasında yeterince tehlike yaşadım. Eğer ülkemden ayrılacaksam en azından bir iyilik yapabilir, bir insanı kurtarabilirim."

"Bernie benim için önemli; başka türlü davranmam mümkün değil. Ama sen ona bir şey borçlu değilsin."

"Cumhuriyete yardım için buraya gelen tüm insanlara borcum var. Gitmeden önce bir şey yapmak istiyorum." Kız acı acı gülümsedi. "Sana çok romantik, İspanyolvari ve salakça mı görünüyor?"

"Hayır, hayır. Çok temiz bir duygu." İçine karıştığı pislik ve ihanetten sonra onun da temiz bir şeyler yapıp yapamayacağını genç kız acaba görmek mi istiyor diye bir an merak etti. Barbara'ya yardım edeceğini söylemesi, kısmen Bernie'nin hayatta oluşuna sevinmesi, kısmen de söylediği yalanları bağışlatıp aynı zamanda iyi bir şey yapabileceğini Sofia'ya göstermek içindi. Aralarında değişen bir şey vardı sanki; genç kız kendini ondan biraz uzaklaştırıyor, ancak bir âşığın fark edebileceği çok hafif tereddüt gösteriyordu.

Ama Harry ona büyükelçilikte evlenmeleri için gereken hazırlıkları yaptığını söylediğinde tereddüt etmemişti. Harry Katolik olmadığı için dinî bir tören olmayacaktı bu, ama büyükelçilik nikâhı İngiliz yasaları uyarınca kıyabilecekti. Tolhurst bazı yetkililerle görüşüp işi kolaylaştırmıştı.

"Beni kaygılandıran tek şey Barbara'nın bu iş için yeterince güçlü olup olmadığı," demişti Harry.

"Bence güçlü. Bu noktaya dek kendi başına gelebildi. Bernie çok özel bir kişi olmalı. Çoğu İspanyol Komünistleri kötü insanlardı."

"Bernie en iyi arkadaşımdı. O, insanı asla yüzüstü bırakmazdı, o bir kaya gibiydi." Yani Harry aslında o benim gibi değildi, diye düşündü. Devam etti. "Sosyalizme yürekten bağlıydı. Bu yanı Rookwood'da hiç iyi karşılanmıyordu elbette." Acı acı gülümsedi. "Paco hiçbir zaman o özel okullardan birine gitmemeli. Çünkü ya isyan edersin, ya da seni bir uyurgezer olarak dünyaya salarlar."

Kapının zilinin çalması Harry'yi daldığı hayallerden o âna döndürdü. Derin bir soluk alıp kapıya gitti. Hillgarth ve Tolhurst yumuşak fötr şapkaları, kalın paltolarıyla eşikte duruyorlardı. Harry onları içeri davet etti, şapkaları ve paltolarını aldı. Paltolarının içine şık takım elbiseler giymişlerdi. Hillgarth ellerini ovuşturdu.

"Tanrım, burası ne kadar soğuk, Brett!"

"Odanın ısınması biraz zaman alıyor. Bir içki ister misiniz?"

Harry Hillgarth'a viski, Tolhurst ve kendine de konyak koydu. Saatine baktı: yediye çeyrek vardı. Tolhurst divana oturdu; sinirli görünüyordu. Hillgarth ise odanın içinde dolaşıp resimlere bakıyordu. "Bunlar büyükelçilikten mi?" diye sordu.

"Evet. Geldiğimde duvarlar çıplaktı. "

"Daha önce bu evde yaşayan Komünist'ten kalan bir şey yok mu?" Gülümsedi. "Sandalyelerin arkasında Moskova'dan yollanan direktifler gibi şeyler."

"Hayır, hiçbir şey yok."

"Franco'nun adamları her tarafı tertemiz etmiştir. Hem artık seni izlemiyorlar, değil mi?"

"Hayır. Casusları peşimi bırakalı haftalar oldu."

"Büyükelçilikte önemli biri olmadığına karar vermiş olmalılar."

Onlardan neler gizlemişti diye düşündü Harry: üstelik bütün bunlar cumartesi yapacaklarının yanında hiç kalırdı. Böyle şeyleri aklına getirmemeli, soğukkanlı kalmalıydı. Anahtar kadar soğuk.

"Aklıma gelmişken," diye söze karıştı Tolhurst, "nişanlın yarın görüşme için büyükelçiliğe gelmeli. Politik açıdan sınanmak ve Franco'nun ajanı olmadığının saptanması için. Neler söylemesi gerektiğine dair sana bilgi verebilirim."

"Tamam. Teşekkür ederim."

Tolhurst devam etti. "Küçük çocuğun açısından sorun yok. Ama nişanlın ona baktığını kanıtlayabilmeli." Tolhurst böyle derken Harry'ye o ciddi bakışıyla bakıyordu.

"Sofia ona yapılan gıda yardımlarını alıyor. Bir buçuk yıldır."

"Bu kadarı yeter sanırım," dedi Tolhurst.

Hillgarth içkisini yudumlarken bir yandan da bakışlarını ikisinin arasında dolaştırıyordu. "Tolly'ye teşekkür etmelisin, Brett. Dün öğleden sonranın yarısını göçmen dairesinde geçirdi."

Kapı yine çaldı. Üçü toparlanmak ister gibi bir an konuşmadan durdular. "Onu içeri al, Brett," dedi hemen arkasından Hillgarth.

Sandy sırtını hafif kamburlaştırmış olarak dışarıda gülümseyerek bekliyordu. "Selam, Harry." Harry'nin omuzunun üzerinden içeriye baktı. "Geldiler mi?"

"Evet, gel."

Harry Sandy'yi salona aldı. Hillgarth ve Tolhurst'ü başıyla selamlayan adam odada etrafına bakındı. "Güzel daireymiş, İngiliz resimleri de olduğunu görüyorum."

Hillgarth yaklaşarak Sandy'ye elini uzattı. "Yüzbaşı Alan Hillgarth. Bu da Simon Tolhurst."

"Tanıştığımıza sevindim."

"Ne içersin, Sandy?" diye sordu Harry.

"Viski lütfen." Büfenin üstündeki şişeye baktı. "Hah, sende de Glenfiddich varmış. İçkini benimle aynı yerden mi alıyorsun acaba? Rastro'nun arkasında küçük karaborsa yerinden."

"Aslında büyükelçiliğin stokundan," dedi Hillgarth. "Dosdoğru İngiltere'den geldi. İşimizin avantajlarından."

"Memleket konforu ha?" Sandy içkisini alırken sırıttı. Harry'nin içi sıkıntıdan kıpır kıpırdı.

"Otursak mı?" dedi Hillgarth.

"Elbette." Sandy oturdu ve gümüş sigara tabakasını Hillgarth'a uzattı. "Sigara?"

"Teşekkür ederim." Sandy Tolhurst'e de sigara ikram etti. "Harry'nin sigarayla arasının olmadığını biliyorum," diyerek tabakayı kapattı ve arkasına yaslanarak sordu. "Evet. Sizler için ne yapabilirim?"

"Gözümüz üstünüzdeydi, Forsyth," dedi Hillgarth hiç istifini bozmadan. "Segovia yöresindeki madenle ilginizi biliyoruz, bunun önemli bir proje olduğundan ve Albay Maestre'nin komitesiyle aranızdaki pürüzlerden de haberimiz var. O Kralcı hizibin Madencilik Bakanlığında önemli bir kaynağın kontrolünü Falanjistlerin elinden koparmak arzusunda olduğunu sanıyoruz."

Sandy'nin yüzü donuklaştı. Hillgarth'a bakıyordu. Tüm bunları ancak benim sayemde öğrenebileceğini Sandy çoktan anlamıştır, diye düşündü Harry. Doğrudan bu konuya gireceklerine dair Hillgarth'ın onu uyarması gerekirdi.

"Şirketinizin, Nuevas Iniciativas'ın hisseleri değer kaybediyor," dedi Hillgarth, Sandy'nin gözlerinin içine bakarak.

Sandy öne eğilip sigarasının külünü dikkatle tablanın içine silktikten sonra yine arkasına yaslanarak bir kaşını kaldırdı. "Ne yapalım, borsa böyledir."

"Teğmen Gomez'in cesedi de bulunduğuna göre işler şimdi daha da güçleşmiştir."

Sandy'nin yüzünde hiçbir anlam değişikliği olmadı. Hiçbir şey söylemedi. Sessizlik sadece birkaç saniye sürdü, ama sanki sonsuza dek uzadı. Sandy önce Tolgarth'a baktı, sonra da Hillgarth'ın yüzüne yoğunlaştı.

"Çok iyi bilgilendirilmişsiniz," dedi yavaşça. "Demek Harry beni gözetliyordu. Eski arkadaşım Harry. Ha?" Başını çevirip Harry'ye baktı. İri

kahverengi gözleri kederliydi. "Meselenin içini dışını öğrendiniz, yani?"

"Aldığımız bilgiler isabetli, değil mi?" dedi Hillgarth.

Sandy tekrar ona döndü. "Bir kısmı doğru olabilir."

Hillgarth onun üzerine eğildi. "Benimle oyun oynama, Forsyth. Kısa süre sonra bize sığınmak zorunda kalacaksın. Devlet madenin işletilmesi işini elinizden alacak olursa, çok zarar edersiniz. Hatta birileri sizi Gomez'in katledilişiyle bile suçlayabilir."

Sandy boynunu büktü. "Birlikte çalıştığım bazı kişiler heyecanlarına esir düştülerse suç benim değil ya."

"Aldığımız bilgilere bakılırsa, onlar emirleri senden alıyorlarmış."

Sandy yanıt vermedi, sadece viskisinden bir yudum daha aldı. Hillgarth arkasına yaslandı. Tolhurst bu süre içinde bakışını Sandy'den ayırmıyordu ve amaç onu rahatsız etmekse başarılı olamamıştı, çünkü Sandy ilgilenmiyor görünüyordu.

Hillgarth elini sallayarak devam etti. "Bütün bunlar bizim yetke sınırlarımızın dışında. İlgilenmiyoruz. Demek istediğim şu: Eğer başın dertteyse işini değiştirmeyi düşünebilir ve bizimle çalışırsın."

"Bu ne biçim bir iş olabilir?"

"Haber alma. Seni İngiltere'ye geri yollayabiliriz. Ama önce bize maden hakkında her şeyi anlatmak zorundasın. Brett'i de bunları öğrenmeye yollamıştık. Maden ne kadar büyük, üretime başlanılmasına ne kadar vakit var? İspanya'nın dışarıdan iaşe almasını mümkün kılacak altın rezervlerini sağlayacak mı? Şu sırada bizimle Amerikalılardan aldıklara borca bağımlı olmaları, bize avantaj sağlıyor."

Sandy ağır ağır başını salladı. "Yani size maden hakkında her şeyi anlatırsam, beni buradan çıkaracak mısınız?"

"Evet. Seni İngiltere'ye yollar ve eğer istersen seni eğitir, yeteneklerinin işe yarayacağı başka bir yerde çalışmaya gönderebiliriz. Örneğin

Güney Amerika'ya. Bence orası sana uyabilir. Ücreti de iyi olur." Hillgarth biraz öne eğildi. "Bu şekilde devam etmekten memnunsan bizim için sorun değil. Ama eğer buradan çıkmak istersen, maden hakkında her şeyi bilmemiz gerekir. Her şeyi."

"Söz mü?"

"Söz."

Sandy başını yana eğerek bardağındaki viskiyi yuvarladı. Hillgarth ağır ağır konuşarak devam etti. "Her şey sana bağlı. Ya bize katılır ya da altın madeninin başına dönersin. Ama eskiden kazançlı olarak görünmüş olsa bile, tehlikeli bir oyun olur bu."

Sandy birden başını arkaya atarak kahkahalarla gülmeye başladı. Harry'nin ağzı açık kalmıştı.

"Ne zamandır beni gözetlediğin halde hiçbir şey fark etmedin ha. Tanrım! Hiçbir şey çakmadın ha!" diye gülmeyi sürdürdü Sandy.

"Neyi çakacaktım?" diye şaşkınca sordu Harry.

Sandy arkadaşını taklit etti. "Neyi mi çakacaktın? Hâlâ biraz sağır mısın yoksa bu da sadece bir rol mu? "

"Hayır," dedi Harry. "Ama sen ne demek istiyorsun? Neyi çakamamışım?"

"Altın madeni falan yok," dedi Sandy, gayet sakin, ama gözden kaçmayan bir küçümsemeyle. "Hiçbir zaman da olmadı."

Harry hızla doğruldu. "İyi, ama ben gördüm."

Sandy yanıt verirken Harry'ye değil, Hillgarth'a döndü. "Gördüğü topu topu bir arazi parçası, bir miktar araç gereç ve kulübeler. Evet, arazi altın rezervleri içeren bir yere benziyor, ama yok, zerresi yok." Yine gülüp başını sallamaya başladı. "Sizler madencilikte yutturmaca olayını duymadınız mı?"

"Ben duydum," dedi Hillgarth. "Uygun topraktan bir avuç dolusu

alıyor, içine ince altın zerrecikleri katıyor, altın rezervine benzetiyorsun." Ağzı şaşkınlıktan bir karış açıldı. "Yani senin yaptığın bu muydu?"

Sandy başıyla onayladı. "Aynen öyle." Bir sigara daha yaktı. "İnanın bana, sırf yüzlerinizi görmek bile Brett'in ihanetine uğramaya değer."

"Benim biraz madencilik deneyimim var," dedi Hillgarth. "Madencilikte yutturmaca zor iştir. Bunun için usta bir jeolog olmak gerekir."

"Çok doğru. Arkadaşım Alberto Otero öyle biri. Güney Afrika'da çalışmış ve bana orada başvurulan bazı numaraları anlattı. Bu işin İspanya'da da işe yarayabileceğini anlattım. Burada hükümet altın için canını vermeye hazır ve Madencilik Bakanlığı da nüfuzlarını artırma peşindeki Falanjistlerle dolu. Uygun bir yer arayıp buldu ve biz de araziyi satın aldık. O âna dek bakanlıkta bazı yararlı ilişkiler kurmuştum zaten."

"De Salas gibileriyle mi?" diye sordu Tolhurst.

"Evet, de Salas gibi birileriyle. Maestre'yi madenden uzak tutana dek canı çıktı. O da madenin gerçek olduğuna inanıyor. İspanya'nın büyük bir faşist ülke olmasına yardımcı olacağını aklına koymuş." Gülümseyerek Hillgarth'a döndü. "Laboratuvarlarımızda cevherin içine ince altın tozu dağıtıyor, sonra örnekleri hükümet laboratuvarlarına gönderiyoruz. Bunu altı aydan beri yapıyoruz. Bizden daha çok örnek istiyorlar ve biz de bunları sağlıyoruz."

Hillgarth'ın gözleri kısıldı. "Bunu yapabilmek için yabana atılmayacak miktarda altına ihtiyacınız olur. Ama karaborsa fiyatı korkunç. Ayrıca yüklü alımlar mutlaka rapor edilir."

"Fransa'dan kaçan zavallı cahil Yahudilere yardım eden bir komitenin üyesi olursanız hayır. Varlıklarının ancak taşıyabilecekleri kadarını getirmelerine izin veriliyor, onların çoğu da altın getiriyor. Lizbon vizeleri karşılığında onları altın yüklerinden kurtarıyoruz, Alberto da onları

eritip ince altın zerreciklerine dönüştürüyor. Böylece elimizde gereksindiğimiz kadar altınımız oluyor ve kimse bir şeyden şüphelenmiyor. Yahudiler aslında benim fikrimdi." Sandy yoğun bir sigara dumanı üfledi. "Nazilerden kaçan Fransız Yahudilerinin Madrid'te göründüğünü duyunca, onlara yardım edebileceğimi düşündüm. Harry inanmayabilir, ama hiçbir şeyi doğru yapamıyor görünüp daima bir yerlerden kovulan bu insanlara yardım edebileceğimi düşündüm. Ne var ki benim vizeleri elde etmek için paraya ihtiyacım vardı, Yahudilerin elindeyse yalnızca altın. Bunun üzerine Otero'yla altının daima değerinin olduğunu ve insanların gözlerinin parlamasına yol açtığını konuştuk. Buluşumuzun kaynağı bu." Sandy Hillgarth'a gülümsedi, ama Harry'ye bakmaya hâlâ isteksiz görünüyordu.

Demek hepsi numaraymış, diye düşündü Harry. Bütün o çalışmalar, ihanetler ve Gomez'in ölümü boş yereymiş.

Hillgarth Sandy'ye uzun uzun baktı, sonra kahkahayı bastı.

"Amma da şeytanmışsın, Forsyth. Herkesi faka bastırdın."

Sandy başını eğdi.

"Aklınca ne yapacaktın, şirketin hisselerinin yeterince yükselmesini bekleyecek ve sonra hepsini elden çıkarıp ortadan kaybolacaktın, değil mi?"

"Maksadım oydu. Ama Madencilik Bakanlığından biri şirkete el konulacağı haberini yaymış. Kontrolü ele geçirmek için en yeni taktikleri bu. Düzenbaz pezevenkler." Sandy yine güldü. "Ama ele geçirecekleri işe yaramaz bir iki çiftlikten ibaret. İşte bunu bilmiyorlar. Maestre bu arada casusunu aramıza yerleştirmiş. Adamın elinde ofislerin anahtarları vardı; gebermeseydi gerçeği er geç öğrenecekti."

"Sonuçta da sen meteliksiz kalırdın." Hillgarth'ın bakışı buz gibi soğuktu. Ekledi. "Belki de yakalanman veya öldürülmen için ödül bile konacaktı."

"Bu, her an olabilirdi. Ya da belki karanlık bir arka sokakta bıçaklanacaktım. İkide bir arkamdan gelen var mı diye tetikte olmak hiç hoşuma gitmiyor."

"Çok tehlikeli bir oyun oynuyordun."

"Evet. Harry'nin bizim için bir kazanç olacağını düşündüm." Sandy hâlâ ona bakmıyordu. "Parası olduğunu biliyordum, işe daha fazla sermaye koyup daha fazla arazi satın alabilseydik daha güçlü görünecektik ve mal varlığımızın satın alınması da zorlaşacaktı. Harry de bu arada çok kâr edecekti. Bununla bizzat ilgilenecek, hisselerini ne zaman satması gerektiğini ona söyleyecektim. Ama sonra Gomez'in kim olduğunu öğrenince, bütün hikâyenin dalavere olduğunu keşfetmiş olmasından korktuk. Ama herhalde keşfedememiş ki bir şey olmadı. Gomez fazla zeki biri değilmiş. Maestre altını ele geçirmek için hâlâ planlar yapıyor. Ortadan kaybolmanın zamanı geldi demektir."

Sandy ancak bundan sonra dönüp Harry'ye baktı. Yüzü ifadesizdi, ama gözleri acı ve öfkeyle parlıyordu. "Sana güveniyordum, Harry. Dünyada güvendiğim belki tek kişiydin." Hafifçe gülümsedi. "Neyse ziyanı yok. Her şey halloldu sayılır." Bir an arkasına yaslandı. Düşünür görünüyordu. Harry, arkadaşının sol gözünün yukarısında hafif bir seğirme fark etti. Utanıyor, Sandy'nin bütün yaptıklarına rağmen bir karşılık veremeyecek kadar utanç duyuyordu. Sandy yine Hillgarth'a döndü. "Bir zamanlar macera romanları yazan Alan Hillgarth'sınız, öyle değil mi?"

"Doğru."

"Şimdi de gerçek hayatta da o maceraları yaşıyorsunuz demek. Okuldayken kitaplarınızı okurdum. Harry pek bayılmazdı, ama ben severdim. Maceralar. Siz de benim gibisiniz, maceralardan hoşlanıyorsunuz."

Hillgarth yanıt vermedi.

"Ama olayları romantikleştiriyordunuz. İspanyol Fas'ında geçenini hatırlarsınız. Sömürge savaşlarının nasıl olduklarını, o vahşeti betimlememiştiniz."

Hillgarth gülümsedi. "Gerçekleri olduğu gibi yansıtan bir eser sansürü aşamaz."

Sandy başıyla onayladı. "Haklısınız. Her yerde sansür var, bizi dünyanın gerçekte olduğundan daha iyi ve güvenli bir yer olduğuna inandırıyorlar."

"Biz şimdi işimize dönelim, Forsyth. Bize yararlı olabileceğine inanıyorum. Böyle bir hokkabazlığı başarabildiğine göre. Ama seni bu badireden kurtaracaksak, bu tamamen bizim koşullarımıza göre olacak. En başta da bu işi Londra'dakilere anlatman gerekecek. Seni bizzat kendimiz uçağa kadar götüreceğiz. Anladın mı?"

Sandy kısa bir duraklamadan sonra başını eğdi. "Anladım."

"Güzel. Yarın saat onda elçiliğe gel. Bir İngiliz kadınıyla yaşıyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Maden hakkında bir şey biliyor mi?"

Forsyth alaycı bir gülümsemeyle karşılık verdi. "Hiçbir şey, hiçbir şey bilmiyor." Yine Harry'ye baktı. "Barbara bir bebek kadar masum, öyle değil mi, Harry?"

"Neden İngiltere'ye döndüğüne dair ona bir yere kadar bir açıklamada bulunman gerekecek," diye homurdandı Hillgarth.

"Bence evine döneceğine sevinecek. Ayrıca, beraber olmaya devam edeceğimizden şüpheliyim. Onu yaptığınız hesaplara katmanıza gerek yok."

"Güzel." Hillgarth ayağa kalktı. "Şimdilik bu kadar yeter. Bence iyi

bir ajan olmak için gerekli özelliklere sahipsin, Forsyth." Genç adama gülümsedi. "Ama sakın bizi hafife alıp numara çevirmeye kalkma."

Sandy başıyla onayladı ve ardından o da ayağa kalkıp Hillgarth'a elini uzattı. Hillgarth onun elini sıktı.

"Ya eviniz ne olacak?" diye sordu Tolhurst.

"Bakanlıkların birinden kiralanmıştı. Daha doğrusu orada kira ödemeden oturuyordum." Sandy elini Tolhurst'e uzattı, adam kısa bir duraklamadan sonra yerinden kalktı ve uzatılan eli sıktı. Harry de ayağa kalkmıştı. Sandy onun bir an yüzüne baktı, sonra arkasını dönüp kapıya yürüdü. Tolhurst de Sandy'yi izledi.

Hillgarth Harry'ye baktı. "Arkadaşın yaman soğukkanlıymış. Şu maden işi için ne kadar zaman ve çaba harcadığımızı düşünüyorum da. Herhalde yalan söylemiyordu, değil mi?"

"Bana kalırsa, doğru söylüyordu," dedi Harry.

"Evet. Hikâye gerçek olsaydı, sıkı bir pazarlık aracı olur ve Forsyth da onu kullanırdı. Bence o yüzden sahte olduğunu daha konuşmamızın başında itiraf etti. Gerçeğin meydana çıkmasının sadece bir zaman meselesi olacağını biliyordu." Hillgarth bir an düşünüyor göründü.

Tolhurst az sonra geri dönüp oturdu. "Sir Sam deli olacak efendim," dedi. "Harcanan olanaklar, Maestre'yle dostluğun bozulması, hem de tüm bunların gerçekte var olmayan bir maden yüzünden olması. Aman Tanrım."

"Evet. Ona bunları söylemek için en uygun zamanı seçmem gerekecek." Hillgarth başını iki yana sallayarak gülmeye başladı. "Franco'yu bile kazıkladı ha. Şu Forsyth'ın şeytandan farksız olduğunu itiraf etmeli." İlk kez Harry'ye anlayışla baktı. "Senin bu işteki rolünün ortaya çıkması yazık oldu, ama maden konusu açılacağına göre başka çaresi yoktu."

"Önemi yok efendim," dedi Harry, kısa bir duraklamadan sonra. "Hem zaten artık hiçbir şey beni şaşırtmıyor. Aziz George Şövalyeleri'ne ve hükümetimizin Kralcılara rüşvet yağdırmasına bile şaşmıyorum artık."

"Harry," dedi Tolhurst biraz tedirgin olarak. Hillgarth da kaşlarını çatmıştı; ama Harry devam etti, artık her şey olup bittiğine göre umurunda bile değildi.

"Yalnızca onlara rüşvet vermeye neden lüzum görüldüğüne aklım ermiyor," diye acı acı söylendi. "Bize karşı savaşa girmek istemiyorlar, üstelik buradaki insanlara yaptıklarını da bizim umursamadığımızı biliyorlar."

Harry, Hillgarth'ın öfkelenmesini bekliyor, hatta bir yere kadar istiyordu, ama yüzbaşı küçümser bir gülümsemeyle karşılık verdi.

"Git artık, Brett" dedi. "Küçük sevgilinle işlerini yoluna koyduktan sonra evine dönebilirsin. İspanya'yı da ne yapılmasının gerektiğini bilen insanlara bırak."

42

Barbara o akşam evde oturuyordu. Soğuk algınlığı belirtileri bir gün önce başlamıştı; akan burnu ve kızarmış gözleri sayesinde belirtileri abartarak grip olduğunu ileri sürmesi kolay olmuştu. Hastalığı Sandy'ye bulaştırmamak için konuk yatak odalarının birinde yatmayı önermiş, Sandy da kabul etmişti. Adam her zamankinden kaygılı görünüyor ve Barbara'nın söylediklerine neredeyse hiç dikkat etmiyordu.

Ona geç saate kadar dönmeyeceğini söylemişti. Barbara öğleden sonrayı yatak odasında geçirmiş, grip olduğu masalını Pilar'a da yutturmaya dikkat etmişti. Radyo dinledi ve BBC'yi bulmaya çalıştı, ne çare ki sinyal almayı başaramadı. Sonra pencerenin yanında oturarak karlı sokağı seyretmeye daldı. Bir süre sonra suyun damlama sesini andıran bir gürültü kulağına çalındı. Pencereyi açtı. Hava belirgin şekilde ısınmıştı ve erimiş karlar ağaçlardan damlıyordu. Ön bahçedeki karaağacın altında yeşil bir leke belirmişti bile. Sevindi. Karlar eriyip giderse Bernie'nin kurtarılması kolaylaşacaktı.

Ertesi gün Harry ve Sofia'yı Luis'le son görüşmesine götürecekti. Adamın karşısına önce yalnız olarak çıkmasına karar vermişlerdi. Tanımadığı iki kişiyle çıkageldiği takdirde, Luis'in korkup kaçmasından korkuyordu Barbara. Durumu Luis'e izah etmesinden sonra öbürleri de geleceklerdi. Adamın itiraz etmesini olası görmüyordu. Sofia haklıydı: onunla Harry'nin maceraya katılması şanslarını artıracaktı. Barbara onlara minnettarlık duyuyor, ama kendini hâlâ Harry'nin ihanetine uğramış hissediyordu. O sakin yüzeyin altında ne karmaşa yatıyormuş meğer.

Yatak odası kapısının vurulması düşüncelerini yarıda kesti. Kadın yerinden fırlayıp pencereyi kapattı. Kapıya yürürken gürültüyle sümkürdü ve yüzüne bir hastanın halsiz ifadesini vermeye çalıştı. Pilar dışarıda duruyordu. Yüzü asık, küçük başlığın altındaki saçları her zamankinden de kıvır kıvırdı.

"Sizinle konuşabilir miyim, *señora*?"

"Elbette. Gel içeri." Barbara'nın sesi her zamankinden sert çıkmıştı. Kız başka türlüsünü bekleyemezdi zaten; onunla Sandy yaptıklarını gizlemeye lüzum bile görmemişlerdi. Pilar odanın ortasında durup Barbara'ya baktı.

"Ne var?"

Pilar ellerini beyaz önlüğünün üstünde kavuşturdu. Gözlerinde öfke vardı. İnsanlar zarar verdikleri kişilerden daima nefret ederler, diye düşündü Barbara. Anlaşılan suçluluk hissiyle ancak o şekilde başa çıkabiliyorlardı.

"İşten ayrılacağımı haber vermeye geldim, *señora*."

Bu beklenmedik bir şeydi. "Öyle mi?"

"Sizce sakıncası yoksa gelecek haftanın sonunda gitmek istiyorum."

Bu kadar süre yerine birini bulmak için yeterli olmayacaktı, ama Barbara kızdan kurtulacağına seviniyordu. Gündelikçi işlerle başa çıkardı. Barbara ne olduğunu merak etti. Pilar ve Sandy yoksa kavga mı etmişlerdi?

"Bu çok ani oldu, Pilar."

"Evet, *señora*. Zaragoza'daki annem hasta. Onun yanına gitmek zorundayım."

Apaçık yalandı: Barbara, Pilar'ın ailesinin Madrid'te olduğunu biliyordu. Kızı biraz iğnelemekten kendini alamadı.

"Umarım, benim ve kocam için çalışmak seni mutsuz etmemiştir."

Pilar, Barbara'ya hâlâ öfkeyle bakıyordu. "Hayır, *señora*. Zaragoza'daki annem hasta."

"Öyleyse onun yanına gitmelisin. İstersen bu geceden git. Hafta sonuna kadarki paranı veririm."

Pilar rahatlamış göründü. "Teşekkür ederim, *señora*, bu iyi olur."

"Öyleyse git, eşyanı topla. Ben de paranı hazırlayayım."

"Teşekkür ederim." Pilar reverans yaptıktan sonra aceleyle odadan çıktı. Barbara parasını sakladığı yazı masasının anahtarını çıkardı. Çok isabet olacak, diye düşünüyordu.

Pilar bir saat içinde toparlanıp gitti. Barbara, onun hızla eriyen karların içinde ayak izleri bırakarak ağır ve eski bavuluyla bahçe patikasında uzaklaşmasını penceresinden seyretti. Kızın nereye gideceğini merak ediyordu. Daha sonra mutfağa indi. Ortalık rezaletti. Teknenin içinde kirli tabaklar birikmiş, yerler süpürülmemişti. Barbara bir şeyler yapması gerektiğini düşündüyse de üşendi. Oturdu, bir yandan sigara içerken ortalığın yavaş yavaş kararmasını izledi. Sonra zaman geçirmek için akşam yemeğine sebzeli yahni pişirdi.

Sandy'nin ayak seslerini duyduğunda saat dokuzu geçiyordu. Adam doğru salona yürüdü. Barbara bodrum katının merdivenini parmaklarının ucuna basa basa çıktı. Sandy duymadan odasına çıkabilmeyi ümit ediyordu. Ne çare ki adam aralık salon kapısından "Barbara, sen misin?" diye seslendi.

Kadın basamakların üstünde durdu. "Evet."

"Bir dakika buraya gel."

Sandy yakılmamış şöminenin başında durmuş sigara içiyordu. Şapkası ve paltosu hâlâ üstündeydi. "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu. Hafif sarhoş görünüyordu. Gözlerinde Barbara'nın daha önce

görmediği donuk ve kederli bir bakış vardı.

"Hâlâ keyifsizim."

"Bu oda soğuk. Pilar niçin ateşi yakmadı?"

Barbara derin bir soluk aldı. "Pilar gitti, Sandy. Öğleden sonra beni görmeye gelerek artık çalışmayacağını haber verdi. Dediğine göre annesi Zaragoza'da hastaymış."

Sandy omuzlarını silkti. "Boş ver." Barbara'ya baktı. "İngiltere Büyükelçiliğinden birkaç kişiyle beraberdim. Sonra bir kadeh bir şey içmeye gittim."

"Senden ne istiyorlarmış?" Ne istediklerini biliyordu elbette. Harry ondan yararlanmak istediklerini söylemişti.

"Otur," dedi Sandy. Barbara koltuğun kenarına ilişti. Adam bir sigara daha yaktı. "Söylesene, Brett'le buluştuğunda sana benim hakkımda sorular sordu mu? Çalışmalarım hakkında?"

Aman Tanrım, Harry'nin ne iş yaptığını biliyor, diye düşündü Barbara. Bu yüzden ondan Brett diye söz ediyor. "Yeni geldiği zamanlar bir iki kere sordu. Ama ona anlatabileceğim fazla bir şey yoktu."

Sandy düşünceli bir yüzle bunu kabul etti. "Harry aslında çevirmen değil, bir casusmuş," dedi sonra. "Kahrolası haber alma servisi için işlerimi gözetlemiş."

Barbara şaşırmış gibi davrandı. "Ne? Emin misin? Niçin işlerinle ilgilensinler? "

"Büyük bir proje üzerinde çalışıyordum." Genç adam öfkeyle başını salladı. "Ama şimdi o iş yattı. Benim de burada işim bitti."

"Ne? Niçin?"

"İşe bir sürü düşman karıştı. Brett'in arkadaşları bana bir kurtuluş imkânı önerdiler." Sandy daha çok kendi kendine konuşur gibi devam etti. "Ama Harry beni güzel faka bastırdı. Aslında anlamalıydım. Tetik-

te olmalı ve uyanık davranmalıydım, ama ona güvenmiştim. Adamlar anlaşılan ona inanacağımı biliyorlardı."

"Adamlar kim?"

"Kim olacak, patronları. Sinsi köpekler." Sandy yine başını salladı. "Tahmin etmeliydim. Şüphelenmeliydim. Daima tetikte olmalı ve kimseye güvenmemeli," diye homurdandı. Barbara erkeğin gözlerinin yaşlı olduğunu fark etti.

"Bunlara emin misin? Niçin seni gözetlesin?" diye sordu.

"Bunu bizzat kendisi itiraf etti." Sandy donuk ve duygusuz bir sesle konuşuyordu. "Daha doğrusu, patronları onun yanında söylediler. Gerçeğin ortaya çıkmasını istemediği belliydi. Patronları benim işlerime büyük ilgi duyuyorlardı. Şimdi de onlar için çalışmamı istiyorlar. Beni İngiltere'ye postalayacaklar." Sandy yine başını salladı. "Çisentileri ve bitip tükenmeyen kuralları, kibirliliği ve ikiyüzlülüğüyle İngiltere. Ve de bombaları. Bir de döner dönmez başıma bir şey indirmez ya da beni hapse tıkmazlarsa elbette. Refakatçıyla dönecekmişim üstelik." Genç adam Barbara'ya bakışını dikti. "Sen de dönmek istiyorsun, değil mi?"

"Evet." Barbara durakladı. "Peki, işlerin ne olacak?"

"Sana söyledim, işlerim yattı." Genç adamın dudakları titredi. "Hepsi bitti. Oysa el attığım en müthiş işti."

Kadın birden her şeyi açıklamaya, ona Bernie'yi ve onu kurtarma planını anlatmaya dayanılmaz bir arzu duydu. Yaşadığı gerilime bir dakika bile daha fazla dayanamayacağını hissediyordu. Fakat Sandy birdenbire "Ben yukarı çıkıyorum," dedi. "Bazı şeyleri sıraya koymam lazım. Sonra da dışarı çıkacağım."

"Gecenin bu saatinde mi?"

"Evet." Genç adam dönerek odadan çıktı.

Barbara içki dolabına giderek kendine sek viski koydu, sonra oturup

bir sigara yaktı. Harry'nin maskesi düşürülmüştü demek. Bundan nefret ediyor olmalıydı. Ama belki de hak etmişti.

Holdeki telefon o sırada tiz tiz öttü. "Kahretsin, şimdi ne var?" diye soludu. Bir an Pilar'ın telefona cevap vermesini bekledi, ama hemen sonra kızın gittiğini anımsadı. Telefon çalmaya devam ediyordu. Sanki neden Sandy çalışma odasındaki aygıttan cevap vermiyordu? Kadın hole çıkıp telefonu kulağına götürdü.

"*Señora* Forsyth?" Barbara Luis'in boğuk sesini hemen tanıdı. Panik halde etrafına bakındı. Sandy birden merdivende belirip kimin aradığını soracak diye ödü kopmuştu.

"Ne var? Beni niçin buradan arıyorsunuz?" diye fısıldadı.

"Bağışlayın *señora*. Mecburdum." Luis durakladı. "Konuşmam güvenli mi?"

"Evet. Ama bir tık sesi duyarsanız, paralelde eşim dinliyor demektir. O zaman konuşmayı hemen kesin." Kadın telaşla fısıldadı: "Ne var? Çabuk söyleyin."

"Agustin'den haber geldi. Aramızda bir anlaşma var. Beni akşamları uğradığım bardan arayabiliyor."

"Evet, evet. *Çabuk olun*."

"Personelin nöbet sırası değişmiş. Agustin cumartesi günü Piper ile taşocağında bulunmayacak."

"Aman Tanrım-"

"İşi cuma günü halletmemiz gerek. Cuenca'ya bir gün önce gelebilir misiniz?" Aynı plan uygulanacak, Piper saat yedide köprünün yanındaki çalıların arasında olacak. Agustin, katedraldeki ihtiyarı görmek için Cuenca'ya gitti."

"Evet, evet, peki." Barbara kaşlarını çattı. Harry acaba cuma günü elçilikten izin alabilecek miydi?

"Yarın buluşacağımızı biliyorum, ama bir an önce bilmenizi istedim, *señora*. Belki düzenlemelerde değişiklikler yapmanız gerekir."

"Tamam öyleyse. Sizi yarın göreceğim."

"İyi geceler." Bir tıkırtının arkasından telefon kapandı, çevir sesinin vızıltısı kadının kulaklarına doldu. Barbara ahizeyi yerine bıraktı. Salona döndü, ama bir türlü rahat edemedi. Bunun üzerine odadan çıktı ve merdivenleri tırmandı. Koridor karanlıktı. Barbara çocukken yatmaya çıktığında merdivenin yukarısındaki karanlıktan ne kadar korktuğunu anımsadı. Birden Carmela'yı ve kilisede bıraktığı yün eşeği düşündü.

Yatak odasının altında bir ışık çizgisi vardı. Sandy oraya girmişti, şimdi de çekmeceler açıp kapadığı duyuluyordu. Ne yapıyordu acaba?

Tekrar salona döndü, oturarak sigara içmeye ve içkisini yudumlamaya devam etti. Bir süre sonra merdivende adamın ayak seslerini duydu. Onun da salona gireceğini düşünerek gergin halde bekledi, ama sonra sokak kapısının kapandığını ve arkasından da arabanın hareket ettiğini duydu. Hemen yukarıya yatak odasına koştu. Sandy yanına bazı giysiler, bir takım elbise ve bir gömlek almıştı. Barbara pencereden dışarı baktı. Sokağı sis kaplamıştı, zayıf sokak lambaları hafif bir sarı buharın içinde hayal meyal seçiliyordu. Sandy nereye gidiyordu acaba? Araba sürmek için hiç güvenli bir hava değildi.

Pencerenin başında saatlerce oturup sigara içti. Evin içinde yapayalnızdı.

43

Kraliyet Sarayı'mn yakınındaki restoran sessizdi. Barbara mekânın tombul sahibinden bir kahve istedi. Adamın onu Harry ile geldiği günden hatırladığını biliyordu. Sadece birkaç kısa hafta önceydi, ama koca bir ömür gibi geliyordu.

Saat ikiyi bir iki dakika geçmişti. Harry ve Sofia bir saatten önce gelmeyeceklerdi, ama Barbara boş evde kalmaya dayanamamıştı ve Sandy hâlâ dönmemişti. Gündelikçi saat dokuzda gelmiş, Barbara onu mutfağı temizleyip toparlamakla görevlendirmişti. Sonra da sessiz odalarda dolaşmıştı. Ortada kendi ayak sesleri ve dışarıda damlayan su seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Kar neredeyse tamamen erimişti. Barbara Sandy'nin çalışma odasına girdi. Her şey normal görünüyordu, tüm tablolar ve süsler yerli yerindeydi. Adamın banka defterlerini koyduğu masanın gözünü açtı. Boştu. Sandy temelli gitti ve beni terk etti, diye düşündü. Kendini beklenmedik şekilde küskün ve terk edilmiş hissediyordu. Bu duyguyu silkip atmaya çalıştı, aptal olma diye kendini uyardı. Ne zamandır istediği bu değil miydi? Kısa süre önce, değil terk edilmek, Sandy'nin hizmetçiyle bir ilişkisinin olmasının bile onu yıkacağını ve bütün yetersizlik duygularını doğrulanmış hissettireceğini tam bir kayıtsızlıkla düşündü.

Harry ile Sofia içeri girdikleri sırada restoran öğle yemeği için gelen müşterilerle doluyordu. İkisi de ciddi görünüyorlardı.

"İşler yolunda mı?" diye sordu Barbara.

"Evet." Harry oturdu. "Ama Sandy bu sabah bir görüşme için büyükelçiliğe gelmesi gerektiği halde, görünmedi."

Barbara iç çekti. "Bana kalırsa, o gitti." Bir gece önce olanları anlattı. "Söylediği bazı tuhaf şeylerin anlamı artık belli oldu. Bana kalırsa, o Pilar'la gitti."

"Ama nereye gidecekler?" diye sordu Sofia.

"Belki de Lizbon'a," dedi Harry. "Dün gece bize Fransa'dan kaçan Yahudi mültecilerine yardım eden bir komiteden bahsediyordu. Portekiz vizelerine karşılık Yahudilerin altınını alıyorlarmış."

"İşin içyüzü demek buymuş. Bu nedenle onlara yardım ediyormuş," diye söylendi Barbara.

"Aile yadigârlarını öğütüp örneklerine katacakları altını elde ediyorlarmış." Harry Barbara'ya bir gece önce öğrendiği gerçeği, altın madeninin bir aldatmaca olduğunu anlattı.

Barbara ona bir an bakakaldı. Sonunda içini çekti. "Demek her şey numaraymış. Kesinlikle her şey."

"Sandy'nin sahte bir pasaportla gittiğine bahse girerim."

"Aman Tanrım."

"Hillgarth bunu bir şekilde beklediğini söyledi. Sandy'nin boyun büküp emir dinleyecek biri olmadığından şüphelenmiş."

"Evet," dedi Barbara, "bu doğru." Derin bir nefes aldı. "Şimdi ne yapacağını merak ediyorum."

Harry omuzlarını silkti. "Herhalde bir yerlerde yeni bir iş kuracaktır. Belki Amerika'da. İngiltere'ye dönmek şansını niçin teptiğini merak ediyorum."

"Bu olasılığın onu boğduğunu söylemişti. Ayrıca hapsedilmekten korkuyordu."

"Hapsedileceğini hiç sanmıyorum. Yeteneklerinden yararlanmak istiyorlardı." Harry suratını ekşitti. "Öte yandan, bu işler Yahudilere gerçekten yardım etmek istediği için başladı. Belki tuhaf, ama ona inanıyorum."

Barbara susuyordu.

"Evinize ne olacak?" diye sordu Sofia.

"Sandy onu bir bakanlıktan ödünç almış; hem de kira ödemeksizin. Onu geri isteyeceklerdir sanırım. Ama o vakte dek orada barınacağım. Sanırım, fazla uzun sürmez." O sırada garson masalarına gelince Harry ve Sofia kahve istediler. Barbara'nın Luis'le randevusuna daha bir saat vardı ve kafe, restorana yürüyerek on beş dakika uzaklıktaydı. Sofia kadına dikkatle baktı.

"Onun gitmesi hakkında ne hissediyorsunuz?"

Barbara bir sigara yaktı. "Birkaç gün sonra onu nasılsa terk edecektim. Pilar'la beraberliğinin ne kadar süreceğini merak ediyorum. Bu işi bir süredir birlikte kararlaştırmış olmalılar." Bir duman bulutu üfledi.

"Bu da işimizi kolaylaştırıyor," dedi Sofia biraz tereddütlü olarak.

"Evet." Barbara derin bir nefes aldı. "Dinleyin, başka bir sorun var. Luis dün gece telefon etti. Kardeşinin nöbet sırası değiştirilmiş ve planımızın bir gün önceye alınması gerekecek. Yani oraya cuma günü gitmemiz gerekiyormuş."

Sofia kaşlarını çattı. "Nöbet sırasını neden son dakikada değiştirsinler?"

"Kampta herkesin nöbet sırasını değiştirmişler. Bunun nedenini araştırmadım. Holde korku içinde duruyor, Sandy tam o sırada aşağıya inecek diye ödüm kopuyordu." Barbara sinirli bir tavırla ekledi. "Bu değişikliğin sebebini geldiğinde Luis'e sorabiliriz."

Harry çenesini kaşıdı. "Araba rezervasyonunu değiştirmem gerekecek. Cumartesi için şehrin dışında dolaşmak istediğimi söyleyerek küçük memurlara tahsis edilen mini Ford'lardan birini ayırtmıştım. Ama bu sorun olmaz sanırım, programın değiştiğini söylerim. Yarın görevliyim, İspanyol Akademisinde çevirmenler için bir Noel partisi var, git-

mek istemediğimden görev için adımı yazdırmıştım. Ama cuma günü boşum."

"Ben de hastalık bahanesiyle mandıraya cumartesi yerine cuma giderim," dedi Sofia.

Barbara ona baktı. "Demin hırçınlaştığım için özür dilerim. Herhalde hepimiz biraz sinirli olduk."

Sofia başını salladı ve ardından gülümsedi. "Önemi yok."

Kısa bir süre kimse konuşmadı. Harry gülümseyerek Sofia'nın elini avucuna aldı. "Özel iznimizi aldım. Ayın on dokuzunda evleniyoruz. Bir hafta sonra yarın. Aym yirmi üçünde de uçakla ver elini İngiltere. Paco için de bir vizemiz var."

"Bu harika." Barbara'nın yüzü güldü. "Ne kadar sevindim bilsen."

"Formda Paco bizim soyadımızla kayıtlı," dedi Sofia. "Kulağa tuhaf geliyor. Francisco Roque Casas."

"Tanrıya şükür hiç olmazsa bir çocuk buradan kurtulacak. Sahi, o nasıl?"

"Gitmenin ne anlama geldiğini bilmiyor." Sofia'nm yüzündeki sevinç gölgelendi. "Enrique gelmeyeceği için üzgün."

"Onun da gelmesi için bir şey yapamaz mısın?"

"Hayır." Harry başını iki yana salladı. "İngiltere'den bir deneme daha yapacağız. Ama savaş sürdükçe olanaksız olacak sanırım. Uçakta yer elde edebildiğimiz için şanslıyız."

"Sizler için ne kadar sevindiğimi bilsen."

"Sen yer ayırttın mı?"

"Hayır. Her şey şansa bağlı. Bernie İngiltere Büyükelçiliğinde olana ve İngiltere'ye dönmesi garantilene dek hiçbir şey planlamıyorum. Komünist olduğu için bazı zorlukların çıkmasından endişe duyuyorum. Hoare hakkında anlattıklarınıza bakılırsa Bernie'yi İspanyollara teslim

etmeye kalkarsa hiç şaşmam."

Harry başını sertçe salladı. "Kim ne derse desin, büyükelçilik onu içeri almak zorunda. Hoare'ın hoşuna gitmese de o bir savaş esiriydi ve uluslararası yasalara göre yasal olmayan şekilde bir kampta alıkonulmuştu. Onun için İspanyol yetkililerin seslerini çıkarmayacaklarını tahmin ediyorum. Aksi halde suçlu durumuna düşerler. Ama sen bu işe karışmamalısın." Harry bir an düşündü. "Yalnız dikkat et, onu büyükelçiliğin ön kapısına getirmeyin. Eğer kaçmayı başarırsa, kapıdaki nöbetçilere onu bekleyip yakalamaları emri verilebilir, yani Bernie büyükelçiliğin içinde olana dek İngiliz toprağında sayılmaz."

"Onu Madrid'in ortasındaki bir telefon kulübesine getireceğim. Elçiliğe oradan telefon ederek gelip onu almalarını sağlayabilir. Bu durumda giysileri çaldığını ve otostopla Madrid'e geldiğini söylemesini kararlaştırdık. Aksini iddia edemezler."

Harry gülmeye başladı. Barbara, bunun, tekrar buluşmalarından beri ondan duyduğu ilk şen kahkaha olduğunu düşündü. "Ertesi gün büyükelçilikte kıyamet kopacak. Onu okuldan tanıdığımı söylerim. Sonra İngiltere'ye dönmesine yardım edebilirim." Harry başını salladı. "Bir de bakarsın bizimle aynı uçakta olur."

"Her şey planlandığı gibi tıkır tıkır işleyebilir, ama aksilikler yaşanıp duruma göre planımızı değiştirmemizin gerekebileceğini de unutmayalım," dedi Sofia. Sonra Barbara'ya baktı. "Sen iyi misin? Üşütmüşsünüz gibime geliyor."

"Önemli bir şeyim yok. Bugün çok daha iyiyim," dedi Barbara. Sofia'mn idareyi eline alıyor görünmesine şaşırmıştı.

"Bir tabancam var," dedi Sofia. "Her ihtimale karşı."

Harry ona döndü. "Bir *tabanca* mı? Nerede buldun?"

"İç Savaş sırasında babamındı. O zamandan beri bizim evde." Genç

kız omuzlarını silkti. "Madrid'te bunun gibi pek çok silah var, Harry."

Barbara korkmuş görünüyordu. "İyi, ama niçin yanınıza bir silah almak istiyorsun?"

"Kaçmak zorunda kalma olasılığına karşı. Dediğim gibi, planımızda değişiklik yapmamız gerekebilir."

Barbara şiddetle karşı çıktı. "Silah işleri daha beter hale getirir, tehlikeyi artırır."

"Sadece beklenmedik bir duruma karşı. Yoksa kullanmayı istemiyorum."

Harry çekinerek sordu. "Mermilerin var mı? "

"Evet ve tabancayı nasıl kullanacağımı da biliyorum. Savaş sırasında kadınlar silah kullanmak için eğitim görmüşlerdi."

"Onu bana verecek misin?" diye sordu Harry. "Ben de silah kullanmayı biliyorum."

Sofia kısa bir duraklama geçirdi, ama sonra "Peki," dedi. Barbara'ya döndü. "Biliyorsun, sorunsuz bir maceraya atılmıyoruz."

"Elbette biliyorum." Barbara, elini alnında gezdirdi. Silah taşımak tüm eğilimlerine ters düşüyordu, ama Sofia haklıydı. Buradaki hayatı bilen oydu.

"Ben yine de senin gelmemenin daha doğru olacağını düşünüyorum," dedi Harry Sofia'ya. "Bu işte senin için bizler için olduğundan daha fazla tehlike var."

Ama Sofia kararlıydı. "Benim gelmem işinizi kolaylaştırır. Cuenca eski bir ortaçağ şehridir ve içinde yolunuzu bulmanız kolay değil." Barbara'ya döndü." Gidip o gardiyanı bulmanın zamanı gelmedi mi?"

"Evet. Bana on beş dakika zaman tanıyın. Sonra siz de gelin." Barbara ayağa kalktığında bacaklarının titrediğini fark etti.

O öğleden sonra hava nemli ve sertti, sokaklar erimekte olan sulu

kardan kayganlaşmıştı. Bir gece önceki gecenin sisinden hâlâ izler vardı ve bazı dükkânlar şimdiden ışıklarını yakmışlardı. Camekânlarda ilk Noel süslemeleri belirmişti; üç bilge adam getirdikleri armağanlarla birlikte bebek İsa'nın beşiğinin etrafında duruyorlardı. Barbara, Sandy'nin Lizbon'da Pilar'a nasıl bir Noel yaşatacağını merak etti.

Real Madrid'in o akşam futbol maçı vardı ve kafedeki tezgâhın etrafında radyoyu dinleyen küçük bir kalabalık toplanmıştı. Luis her zamanki masasında oturuyordu. Adamın ürkek hali o akşam Barbara'nın sinirine dokundu.

"Dün akşam ödümü koparttınız," dedi kadın yerine otururken.

"Durumu size bildirmek zorundaydım."

"Nöbet sırası niçin değişmiş?"

Luis omuzlarını silkti "Bu olağan bir şey. Gardiyanlardan biri hastalanmış, nöbetler o yüzden kaydırılmış. Düzenlemeler aynen konuştuğumuz şekilde, ama cumartesi yerine cuma olacak."

"Ayın on üçüncü cuması," dedi kadın sinirli bir gülüşle. Luis bir şey anlayamayarak ona baktı.

"Cumanın ayın on üçüncü gününe rastlaması İngiltere'de uğursuz sayılır."

"Ben hiç böyle bir şey duymadım." Luis zoraki gülümsedi. "Ayın on üçüncü günü salı olursa, o da İspanya'da uğursuz sayılır, onun için bu gibi şeylerle kafanızı yormayın, *señora*."

"Neyse, önemi yok. Dinleyin, kar Cuenca'da da eriyecek mi?"

"Öyle sanırım. Radyoda bütün ülkede havaların ısınacağı bildiriliyordu." Luis etrafına bakındı, sonra Barbara'ya doğru eğildi. "Kaçış dediğimiz gibi saat dörtte gerçekleşecek. Arkadaşınızın saat yedide köprüye ulaşması lazım. Yoğun kar yağar ve arkadaşınız saat dokuzda orada olmazsa, veya köprüyü tuttukları için katedrale gelememişse, kaçışın

hava nedeniyle iptal edildiğini anlarsınız."

"Ya da belki onun yakalanmış olduğunu."

"Her iki durumda da sizin yapabileceğiniz bir şey kalmaz. Arkadaşınızı göremezseniz Madrid'e dönmeniz gerekir. Geceyi Cuenca'da geçirmeyin. Bütün otel müşterilerinin eşkâli güvenliğe bildirilir ve yalnız başına kalan bir İngiliz kadını dikkat çeker. Anladınız mı?"

"Evet, elbette anlıyorum." Barbara adama bir sigara ikram etti ve Gold Flake pakedini masanın üstünde bıraktı.

"Şansınız bence size yardım edecek. Ayın on üçüncü gününün cuma olmasına rağmen kar yüksek dağlarda erimeyecek, ama Tierra Muerta'nın aşağı kesimlerinde tamamen kalkmış olacak."

"Bir başka açıdan da şans bana yardım etti," dedi Barbara, Luis'in gözlerinin içine bakarak. "Bernie'nin eski bir arkadaşı da burada Madrid'te. Bana bir araba bulacak ve İspanyol nişanlısını da yanına alarak beni oraya götürecek. Kız Cuenca'yı iyi biliyor."

"Ne?" Luis korkmuş görünüyordu. "*Señora*, aramızdaki anlaşmanın gizli kalmasında anlaşmıştık. Bu konuyu kaç kişiye açtınız?"

"Yalnızca onlara. Güvenilir kimselerdir. Harry'yi yıllardan beri tanırım."

"*Señora*, siz yalnız gidecektiniz. Öyle anlaşmıştık. Bu, işleri güçleştiriyor."

Barbara istifini bozmadı. "Kesinlikle hayır. Hatta işimizi kolaylaştırıyor. Üç kişinin tatile çıkması, tek başına bir kadından daha az dikkati çeker. Zaten Harry olmasa bir araba bulamazdım. Neden o kadar korkuyorsunuz?"

Luis endişeli görünüyordu. Barbara, Harry ve Sofia'nın yolun karşısından bulundukları tarafa geçtiklerini pencereden gördü. "Daha fazla tartışmanın bir anlamı yok, bir dakika sonra burada olacaklar," dedi.

"*Mierda*!" Luis paniklemişti. "Bana söylemeliydiniz," dedi öfkeyle.

"Onlara sadece iki gün önce söyledim."

"Önce benimle konuşmalıydınız! Bir aksilik olursa, yazık!" Tam o sırada kafeye giren Harry ile Sofia'ya ters ters baktı. Takımlardan biri bir gol atmış olmalı ki kalabalıktan bir bağırış koptu.

Sofia ile Harry masaya yaklaştılar. Luis asık bir suratla ellerini sıktı.

"Luis memnun olmadı; ama ona her şeyin kararlaştığını söyledim," diye açıkladı Barbara.

"Bu tehlikeli bir girişim," dedi Luis öfkeyle öne eğilerek.

"Biliyoruz," dedi Harry, mantıklı olduğu kadar otoriter bir tavırla. "Ayrıntıları gözden geçirip üç kişi olmamızın durumu herhangi bir şekilde güçleştirip güçleştirmediğine bakalım. Cuenca'ya gidiyor, saat dörtte oraya varıyor, arabayı da uygun bir yerde bırakıyoruz. Tamam mı?"

Luis başıyla onayladı. "Agustin koca bir öğleden sonrayı çevredeki yolları arşınlayıp araba için en uygun yeri aramaya harcadı. Şehrin hemen dışında terk edilmiş bir kolektif çiftlik var; oradaki bir tarla, Cuenca'ya girmek üzere olduğunuzu bildiren tabelanın yanındaki bir ağaç dizisi tarafından yoldan yalıtılmış durumda. Arabanızı o tarlada bırakın, orada görülmeyecektir." Öne eğilerek ekledi. "Arabayı orada bırakmanız önemli, şehre en yakın gizli yer orası. Cuenca'da pek az kişinin arabası var; sizinki de bir sokakta park edilirse sivil muhafızların dikkatini çeker."

Harry bunu onayladı. "Evet, mantıklı."

Luis Barbara'ya gözlerini kısarak baktı. "Agustin bu iş için çok çaba harcadı. Başarısız olursa onu kurşuna dizebilirler."

"Biliyoruz, Luis," dedi yavaşça Barbara.

"Ondan sonra da eski şehirdeki katedrale yürüyoruz, değil mi?" diye

devam etti Harry.

"Evet. Oraya vardığınızda hava kararmış olacaktır. Saat yediye dek katedralde bekliyor, sonra koyağın orada köprüyü geçiyor, ağaç kümesine doğru yürüyorsunuz. Bir kış akşamı o saatte oralarda pek az kişi olur. Ama ihtiyar Francisco yalnızca Bayan Forsyth'ı bekleyecekti."

"O zaman ona durumu izah ederiz," dedi Harry. "Bence en doğrusu, benim gidip Bernie'yi getirmem. Siz ikiniz katedralde beklersiniz."

"Hayır," diye atıldı Barbara. "Giden ben olmalıyım. Bernie yalnızca beni bekleyecektir."

Luis kollarını iki yana açtı. "Benim de demek istediğim bu. Bu noktada bile anlaşamıyorsunuz."

"Biz bunu sonra aramızda hallederiz," dedi Harry. "Barbara giysileri buldun mu?"

"Hepsi hazır. Bernie çalıların arkasında üstünü değiştirir, köprüyü geçerek katedrale yürür ve sonra hep birlikte arabaya gideriz."

Harry onayladı. "Tıpkı gezmeye çıkmış iki çift gibi. Çok akla yakın."

Sofia birden sordu. "Katedraldeki o yaşlı adam güvenilir mi?"

"Paraya çok ihtiyacı var. Karısı çok hasta."

"Katedral." Sofia durakladı. "Cumhuriyetçi kesimdeki bütün katedrallerdeki gibi orada da Cumhuriyet döneminde öldürülmüş papazların dökümü vardır, değil mi?"

Luis ona merakla baktı. "Sanırım. Niçin sordunuz?"

"Dayım orada papazdı."

"Üzgünüm, *señorita*." Luis Harry'ye baktı. "Neden İspanya'dasınız? Siz de Señora Forsyth'ın eşi gibi bir işadamı mısınız?"

"Evet, öyleyim." Harry hiç renk vermeden yalanı söylerken Barbara da bunu ne kadar da kolay yapıyor, diye düşündü.

"Kocanız hâlâ bir şey bilmiyor, ha?" diye sordu Luis.

"Hiçbir şey bilmiyor."

Luis, ikisine baktı, sonra omuzlarını silkti. "Dediğim gibi, günahı boynunuza. Sizinle ertesi gün buluşacağız, değil mi *señora*?"

"Evet. Aynen konuştuğumuz gibi."

"Ya kardeşiniz?" diye sordu Harry. "Başına vurulmasına ses çıkarmayacak, sonra da hikâyesine bağlı kalacak, değil mi?"

"Elbette. Size söyledim, bir mahkûmun kaçmasına yardım etmekten kurşuna dizilebilir."

"Tamam." Harry başını salladı. "Her şey kararlaştırıldı demektir. Aklıma bir sorun gelmiyor."

"Kardeşiniz ve siz sonra Sevilla'ya mı döneceksiniz?" diye Luis'e sordu Sofia.

Luis sigarasının dumanını üfledi. "Evet. Orada orduyu, savaşı ve tehlikeyi unutacağız."

Sofia sordu. "Faşistler savaşın başlarında Sevilla'yı aldıklarında siz de orduya katıldınız, değil mi?"

"Evet." Luis bakışını Sofia'ya dikti. "Başka seçeneğimiz yoktu. Kabul etmediğiniz takdirde kurşuna diziliyordunuz."

"Öyleyse 1936'da Franco'nun Madrid üzerine yürüyüşüne siz de katıldınız, değil mi? Mağribilerle birlikte?"

Luis'in sesi sertleşti. "Size söyledim, *señorita*, başka seçeneğimiz yoktu. O kış kuşatmaya da katıldım; herhalde sizin bulunduğunuz kesimin karşı cephesinde. Ama Madrid'te karşıt kesimlerde bulunmuş insanlar barındırmayan sokak yok gibidir."

"Bu doğru, Sofia," dedi Harry. "Dayınla sana baksana."

Tam o sırada kafedeki kalabalıktan hayal kırıklığı anlatan bağırışlar yükseldi. Maç bitip Real Madrid yenilmişti. Bar tezgâhının etrafındaki adamlar masalara doğru dağılmaya başladılar.

"Sormak istediğiniz başka bir şey yoksa gideyim," dedi Luis.

"Sanırım her noktayı gözden geçirdik," dedi Harry. Kadınlara baktı, onlar da başlarıyla onayladılar.

Luis ayağa kalktı. "Öyleyse sizlere iyi şanslar dilerim."

"Bu adamdan hoşlanmadım," dedi Sofia, onun gitmesinden sonra.

Harry genç kızın elini avucuna aldı. "Ama savaş hakkında söyledikleri doğruydu. İnsanların çoğu zaman hangi tarafta savaşacaklarına karar verme olanakları yoktu."

"Zaten bu işi yapmasının tek nedeninin para olduğunu inkâr etmiyor," dedi Barbara. "Beni aldatmış olsaydı, ona verdiğim parayı, ki epey yüklü bir miktardı, alıp ortadan kaybolurdu."

"İyi öyleyse."

Bitişik masadaki iki adam yüksek sesle konuşmaya başlamışlardı. "Real yine battı."

"Şanssızlık işte," dedi arkadaşı. "Duydun mu, yeni bir soğuk dalgası geliyormuş. Hava daha da soğuyacakmış. Belki yine kar yağar."

Barbara dudaklarını sıktı. Ayın on üçüncü cuması, diye düşündü. En iyi planların bile sonucu bir şekilde şansa bağlıydı.

44

Harry ve Sofia ertesi sabah Castellana'dan büyükelçiliğe yürüdüler. Harry genç kızın koluna girmek isterdi, ama etrafta bir çift sivil muhafız vardı.

Hava bir gecenin içinde yine soğumuştu; kaldırımların üstünde buz tutmuş noktalar, yol kenarlarında donmuş kar suları vardı. İşe giden insanlar paltolarının içine büzülmüşlerdi; ama kar yağmamıştı, gökyüzü de pırıl pırıl bir elektrik mavisiydi.

"Sıkıntı çekmezsin, değil mi?" diye sordu Harry.

"Evet." Sofia gülümsedi. "Bütün mesele birkaç form doldurmak ve İspanyollar da buna alışıktır. Politik soruları dün atlattım." Nikâh töreni için hazırlanması gereken belgeler vardı ve Sofia'nın o sabah büyükelçilik avukatıyla bir görüşmesi olacaktı. Adam onu tek başına görmek istiyordu, ama Sofia daha sonra Harry'nin bürosuna gidebilecekti.

"Yarın bu saatte Cuenca yolunda olacağız," dedi adam.

"Büyükelçinin Bernie'yi İngiltere'ye yollayacağına emin misin?"

"Buna mecbur. Yasalara aykırı davranamaz."

"Burada davranılır. Sürekli yapıyorlar bunu."

"İngiltere farklı," dedi Harry. "Belki kusursuz değil, ama o açıdan farklı."

"Umarım."

"Seninle işleri bitince resepsiyondan beni aramalarını iste. Sana büromu göstereceğim. Bugün saatler çok ağır geçeceğe benzer. Saat kaçta mandırada olmalısın?"

"Saat on ikide. Öğleden sonra vardiyasındayım."

"Will'den mektup aldım. Bizim için bir ev kiralamış. Cambridge'in hemen dışında. Dört yatak odası var."

Sofia güldü. Böylesine bir lüks fikri onu şaşırtmıştı.

"Ne zaman istersen taşınırız. Sonra bir öğretmenlik işi arar ve Paco için de bir doktor bulurum."

"Ben de İngilizce dersleri alacağım."

Harry ona gülümsedi. "Sen de akıllı uslu davran. Öğretmene küstahlık etme."

"Deneyeceğim." Genç kız etrafına, Castellana'nın yüksek binalarına ve masmavi Madrid göğüne baktı. "Ne kadar garip değil mi, birkaç hafta sonra buradan uzaklarda olacağız."

"Önceleri İngiltere'yi garipsersin. Ne kadar resmi olduğumuza, aklımızdan geçenleri söylemeyişimize alışman gerekecek."

"Sen aklından geçenleri söylüyorsun."

"Yalnızca sana. Neyse, büyükelçiliğe geldik. Bayrağa baksana."

Harry imza atıp onu içeri soktu ve avukat gelene dek onunla bekledi. Avukat tok sözlü ve sıcakkanlı bir adamdı. Kendini tanıtıp ellerini sıktı ve Sofia'yı götürdü. Harry arkalarından bakarken başka bir kapı açıldı ve Weaver göründü.

"Selam, Brett. İspanyol Akademisine geliyor musun? Haydi, toparlan, yoksa gecikeceğiz."

"Ben nöbetteyim."

"Sahi unutmuşum. Bu mevsimde ne kadar çok parti var. Yarın izinlisin, değil mi?"

"Evet. Kırlarda bir tur yapmak için araba ayarladım."

"Bunun için hava biraz soğuk değil mi? Neyse, hoş vakit geçireceğini umarım. Gelecek hafta görüşürüz."

Tolhurst masasının başında, koca bir dosya kümesiyle karşı karşıyaydı. Kâğıtlar düzgün ve yuvarlak yazısıyla yapılmış hesaplarla doluydu.

"Ajanların harcamaları mı?"

"Evet, bunların hepsinin Noel'den önce tamamlanması lazım. Yarın Amerikan büyükelçiliğindeki resepsiyona geliyor musun? Herhalde eğlenceli olacaktır."

"Hayır, yarın izinliyim. Sofia'yı şehir dışında bir gezintiye çıkarıyorum." Harry arkadaşına duyduğu sempatinin bir nebzesinin canlandığını hissetti. "Dinle beni, Tolly. Evlenmem bahsinde yardımına minnettarım."

"Yok canım. O kadar da önemli değil.

"Forsyth işinin başarılı olamayışına üzgünüm."

Tolhurst ellerini tombul karnının üstünde topladı. Giderek daha fazla şişmanlıyordu.

"Hiç değilse ellerinde altın olmadığını öğrendik."

"O konuda yeni bir haber var mı?" diye çekinerek sordu Harry.

"Yüzbaşıya bakılırsa, Sir Sam madenin palavra olduğunu Maestre'ye söylemeyi düşünüyormuş. Bizim bu işe bir yere dek karıştığımızı öğrenecek, ama en azından işine yarayabilecek bilgiye sahip olacak. Varsın Falanjistler budala konumuna düşsün."

"Anlıyorum." Artık Harry'nin umurunda değildi.

Tolhurst gülümsedi. "Duyduğuma göre, yakında gidiyormuşsun."

"Evet, evlendikten hemen sonra."

Tolhurst Harry'ye baktı. "Sağdıcın var mı?"

"Sofia'nın kardeşinden rica ettik." Harry, Tolhurst'ün bu görevin kendisine verilmesini beklediğini anlamıştı. Denetçisi olan Tolhurst'e. Genç adam evlenebilmesi için arkadaşının yaptığı yardımlara minnet-

tardı, ama sağdıç olarak onu aklına getirmemişti.

"Noel için İngiltere'ye gidiyor musun?" diye sordu konuyu değiştirmek için.

"Hayır." Tolhurst suratını astı. "Görevliyim, ajanlarımızdan herhangi biriyle bir sorun çıkması ihtimaline karşı beklemede olacağım." O sırada telefon çaldı. Tolhurst ahizeyi kulağına götürdü ve başını tamam anlamında salladı. "Resepsiyondan arıyorlar. Senin kızla işleri bitmiş. Her şeyin yolunda olduğunu, aşağıda seni beklediğini söylüyor."

"Öyleyse gideyim."

Tolhurst Harry'ye baktı. "Bayan Clare'i hiç yakınlarda gördün mü? Hani Forsyth'ın sevgilisini!"

Harry ihtiyatlı konuştu. "Dün birlikte kahve içtik."

"Forsyth'ın çekip gittiği anlaşılıyor. Kadın da herhalde artık İngiltere'ye dönecektir."

O sırada kapı vuruldu ve redingot ceketli yaşlıca bir sekreter içeri girdi. Endişeli görünüyordu. Altın kelebek gözlüğünün üzerinden Harry'ye baktı. "Siz Brett misiniz?"

"Evet."

"Büyükelçi sizi bürosunda görmek istiyor."

"Ne hakkında?"

"Benimle gelseniz efendim. Acele bir iş için."

Harry Tolhurst'e baktı, ama adam da şaşırmış gibiydi. Omuzlarını silkti. Harry dönüp koridorda sekreteri izledi. Neredeyse panik olacaktı. Acaba Cuenca meselesini mi öğrenmişlerdi?

Sekreter Harry'yi Hoare'nin ofisine soktu. Geldiği günden beri büyükelçinin lüks yazıhanesine girmemişti. Smokinli büyükelçi masasının arkasında ayakta duruyordu; zayıf yüzü öfkeden morarmıştı. Harry'ye kaşlarını çatarak baktı.

"Burada yalnız bu mu vardı?" diye sekretere çattı.

"Evet, sayın Büyükelçi."

"Tüm çevirmenlerin o resepsiyona gitmelerine izin verildiğine *inanamıyorum*."

"Bay Weaver az önce çıktı efendim; gidenlerin sonuncusuydu. İspanyol Akademisi'ne telefon etmeye çalıştım, ama telefonları kapalıydı."

Hoare Harry'ye buz gibi bir bakış attı. "Pekâlâ, o zaman bu işi seninle yapacağız, Brett. Neden resepsiyona gitmedin?"

"Nişanlım burada, evlenmemiz için gereken belgeleri tamamlıyoruz."

Sam Hoare bir homurtuyla cevap verdi. Sekretere sinirli bir tavırla çekilmesini işaret etti. "Resmi giysin nerede?" diye çattı Harry'ye.

"Evde."

"Şu halde buradan bir tane ödünç alman gerekecek. Şimdi dinle. Generalisimo'dan randevu koparabilmek için haftalardan beri uğraşıyorum. Beni bekletip görmeyi reddediyor, oysa von Stohrer ve İtalyanlar beş dakikada bir yanma gidip çıkıyorlar." Hoare'ın sesi öfkeyle doluydu. "Derken bu sabah beni göreceğine dair damdan düşer gibi bir mesaj geldi. Gitmek zorundayım, önemli konuların ele alınması gerekiyor, ayrıca buradaki varlığımı vurgulamak zorundayım." Büyükelçi durakladı. "İspanyolca yazıları anlıyorum elbette, ama lisanlarını akıcı şekilde konuşamıyorum."

Bir sorun çıkmadığı için Harry rahatlamıştı, aynı zamanda Hoare'ın İspanyolca biliyormuş pozu takınmasına güleceği gelmişti; bu lisanın tek kelimesinden haberi olmadığını bilmeyen yoktu.

"Evet, efendim."

"Yani bir çevirmene ihtiyacım olacak. Yarım saate dek hazır olmanı

istiyorum. El Pardo'ya gideceğiz. Bazı bakanlar için çeviri yaptın, değil mi?"

"Evet. Franco'nun bazı konuşmalarını da çevirdim."

Hoare sinirli bir tavırla başını salladı. "Ondan bu şekilde söz etme. *Generalisimo* Franco demen gerekir. O, devlet başkamdır." Büyükelçi başını iki yana salladı. "Bu yüzden deneyimli bir elemana ihtiyacım vardı. Haydi git, hazırlan." Harry'ye canını sıkan bir böcekmiş gibi çıkmasını işaret etti.

Franco'nun kendine rezidans olarak seçtiği şehrin kuzeyindeki saray oldukça uzun bir araba yolculuğu gerektiriyordu. Araba şehirden kırsala çıktı, iskeletvari ağaçlarla kaplı yüksek yamaçlar arasında akan soğuk ve gri renkli Manzanares Nehri'nin kıyısındaki yolu izlemeye başladı. Arkada Hoare'ın yanında oturan Harry göğe baktı; hâlâ bulutsuz ve buz mavisiydi. Ertesi günden önce kar yağmaması için dua etti.

Harry büyükelçilikte bulundurulan yedek giysilerden birini ödünç alarak Hoare'ın odasına dönmüş, ardından da büyükelçiyle binanın resepsiyonuna yürümüştü. Oturup onu bekleyen Sofia, onlara şaşırarak bakakalmıştı. Harry gitmiş ve Hoare bir yandan ona sert sert bakarken genç kıza nereye gideceğini açıklamıştı. Franco'nun adını duyunca Sofia dudaklarını sıkmıştı. Büyükelçilikten çıkarlarken Harry, genç kızın gözlerinin üstlerinde olduğunu hissediyordu.

Büyükelçi oturduğu yerde bir dosyayı karıştırıyor, siyah bir dolmakalemle notlar alıyordu. Sonunda Harry'ye dönmüştü.

"Çeviriyi yaparken ağzımdan çıkan sözlerin tam ve eksiksiz anlamlarını vermeye dikkat et. Sakın Generalisimo'nun gözlerinin içine bakma, küstahlık sayılır."

"Peki, efendim."

"Masasının üstünde Hitler ve Mussolini'nin fotoğrafları var. Sakın bakma, onları görmezden gel," diye homurdandı. Seyrelmiş saçlarının arasında elini gezdirmişti. "Basındaki Alman propagandasıyla ilgili olarak oldukça sert konuşacağım. Ama sen sesini bir uşağınki gibi resmi ve duygusuz tut. Anlaşıldı mı?"

"Evet, efendim."

"Generalisimo makul bir adam olsa, onlara verilmesine Winston'u razı ettiğim fazladan buğday için bana teşekkür ederdi. Ama adam mantığın yanından bile geçmemiştir. Bu iş o kadar ani oldu ki." Cebinden bir tarak çıkararak saçlarına çekidüzen verdi.

Harry'nin gözlerinin önünden çeşitli sahneler geçiyordu: Çöp tenekelerini karıştırırken etekleri havalandığı için tutuklanan kadın, Enrique'ye saldıran vahşi köpekler, Paco'nun yaşlı kadının ölüsüne sarılması. Harry şimdi de bu yeni İspanya'yı yaratan adamla buluşmaya gidiyordu.

Otomobil küçük bir köye varmıştı. Köy bir kışlaya döndürülmüştü, her tarafta askerî birlikler vardı; askerler yüksek bir duvarın yanından geçen arabanın içine baktılar. Şoför, makineli tüfekleri olan askerlerin korumasındaki bir çift demir kapının önünde durdu. Belgeleri denetlenmesi için uzattı, hemen sonra kapılar açıldı ve ağır ağır içeri girdiler. Nöbetçiler arabaya faşist selamı verdiler.

El Pardo, kırağıdan bembeyaz kesilmiş geniş çim alanlarla çevrili, sarı renkli üç katlı bir taş binaydı. Binanın kapısına çıkan basamakların yanında mızraklı Faslı nöbetçiler duruyordu. Bir tanesi basamakları inerek onlara arabanın kapısını açtı. Bir tavuskuşunun tiz ve melankolik çığlığı bir yerlerden Harry'nin kulağına geldi. Genç adam ürperdi; burada hava başka yerlerdekinden sanki daha soğuktu.

Sivil giyimli bir yaver onları merdivende karşıladı ve görkemli, ama

tozlu XVIII. yüzyıl mobilyalarıyla dolu bir dizi odadan geçirdi. Harry'nin kalp atışları hızlandı. Esmer yüzleri ifadesiz başka Faslı nöbetçilerin beklediği büyük bir kapının önüne geldiler. İçlerinden biri kapıyı vurdu ve yaver onları içeri aldı.

Franco'nun geniş ofisi, yüksek pencerelerinden içeri dolan gün ışığına rağmen mekânı kasvetli yapan koyu renkli, ağır mobilyalarla doluydu. Duvarlar, ortaçağ savaş sahnelerini betimleyen ağır ve eski goblenlerle kaplıydı. Generalisimo büyük bir masanın önünde duruyordu. Masanın üstünde Hitler ve Mussolini'nin fotoğrafları, onların yanında da, Harry için sürpriz olarak Papa'nın bir fotoğrafı vardı. Franco'nun üstünde bir general üniforması, tombul karnının etrafında da geniş bir kırmızı kuşak vardı. Soluk yüzünde azametli bir anlam taşıyordu. Harry etkili bir şahsiyetle karşılaşacağını sanmıştı. Fakat Franco, dazlaklaşan kafası, çifte gerdanı ve kırlaşan küçük bıyığıyla insanı hiçbir şekilde etkilemiyordu. Kafe Rocinante'deki ilk buluşmalarında Sandy'nin onu banka müdürüne benzetmesini anımsadı. Üstelik kısa boyluydu. Kendisine öğretildiği gibi yere bakan Harry, Generalisimo'nun içten yükseltilmiş ayakkabılar giydiğini fark etti.

"Generalisimo, *buenos dias*," dedi Hoare.

"*Excellencia*." Franco'nun sesi tiz ve gıcırtılıydı. Harry'yi görmezden gelerek Hoare'ın elini sıktı. Yaveri de Franco'nun yanında pozisyonunu aldı.

"Bir görüşme talep etmişsiniz, *excelencia*," dedi yavaşça Franco.

"Sizi en sonunda görebildiğim için çok memnunum," dedi Hoare biraz sitemli olarak. Hiç de sinmemiş göründüğünü itiraf etmek gerekirdi. "Majestelerinin hükümeti, gazetelerinizin Miğfer'i desteklemesine fena halde sıkıldılar," diye devam etti. "Söz konusu gazeteler İspanyol halkını savaşa girmesi için resmen kışkırtıyor."

Harry, sesinin düzenli ve duygusuz çıkmasına özen göstererek bu cümleleri çevirdi. Franco o zaman dönüp ona baktı. Kahverengi gözleri iri ve berrak, fakat donuktu. Generalisimo bundan sonra omuzlarını silkerek Hoare'a döndü.

"Ben basından sorumlu değilim, ekselansları. Herhalde gazetecilerimize müdahale etmemi istemezsiniz, değil mi?" Hoare'ye soğuk bir gülümseyişle baktı. "Liberal güçler bizi o yüzden eleştirmiyorlar mıydı?"

"Basın sizin de çok iyi bildiğiniz gibi devlet sansürünün kontrolünde, Generalisimo. Metinlerin büyük bir kısmı Alman Büyükelçiliğinden geliyor."

"Ben basınla ilgilenmiyorum. Sizin İçişleri Bakanıyla görüşmeniz gerekir."

"Muhakkak görüşeceğim." Hoare'ın sesi jilet gibi keskindi. "Ancak bu, hükümetimin büyük bir ciddiyetle üzerine eğildiği bir konudur."

Generalisimo başını iki yana salladı. O soğuk gülümseyiş yine yüzünde yer etmişti. "Ülkelerimizin arasındaki dostluğa zarar veren bu tür engeller beni üzüyor, Ekselans. Keşke Almanya'yla barış yapsanız. Şansölye Hitler Britanya İmparatorluğu'nun yıkıldığını görmeyi istemiyor."

"Almanların Avrupa'ya hâkim olmalarına asla izin vermeyeceğiz," diye sert bir sesle karşılık verdi Hoare.

"Ama hâkim oldular bile, büyükelçi, oldular bile." Antika büyük bir yerküresi el altında duruyordu. Franco şaşılacak derecede narin ve küçük elini uzatarak küreyi çevirdi. "İngilizlerin gururlu bir ulus olduklarını biliyorum; tıpkı biz İspanyollar gibi. Ama gerçeklerin de kabul edilmeleri lazım." Franco yine başını salladı. "Yalnızca iki yıl önce Münih Antlaşması'nı imzaladığında eski dostunuz Bay Chamberlain'in Almanlara katılıp gerçek düşman olan Bolşeviklere karşı cephe alacağını um-

muştum." Generalisimo iç çekti. "Ama artık çok geç."

Harry bu cümleleri çevirince Hoare öfkeyle dikleşti. "Bu tartışmayı daha fazla sürdürmemizin anlamı yok. İngiltere *asla* teslim olmayacak."

Franco da doğruldu. Soğuk bakışı Harry'ye bozuk paralardaki yüz ifadesini anımsatmıştı. "Şu halde korkarım yenileceksiniz."

"Buğday ithalatını konuşmak istemiştim," dedi Hoare. "Hükümetiniz, onları ablukadan geçirmek için izin belgeleri almak zorunda." İğneleyici bir tavırla ekledi. "Biliyorsunuz, denizlerin kontrolü hâlâ bizim elimizde. Tahılın hiçbir bölümünün Almanya'ya satılmayacağına, parasının da tamamen İspanyol hükümeti tarafından ödeneceğine dair bize garanti verilmesini istiyoruz."

Franco yine gülümsedi, alaycı bir gülümseyişti bu. "Merak etmeyin. Arjantinliler kredi koşullarını kabul ettiler. Ne de olsa altın rezervlerimiz yok, bizim topraklarımızdan altın çıkmıyor." Yavaşça dönerek Harry'ye baktı, yine gülümsese bile gözlerinde Harry'yi ürküten bir anlam vardı. Generalisimo yavaşça devam etti. "Daha dün General Maestre'yle bu konuyu görüşüyordum."

Aman Tanrım, diye düşündü Harry. Hoare gerçeği Maestre'ye anlattı ve Maestre de Franco'ya yetiştirdi.

Hoare Generalisimo'ya şaşkın halde baktı.

Franco devam etti. "İşlerin pürüzsüz sürmesini istiyoruz. Aksi halde–" Franco yine omuzlarını silkti. "İngiltere'ye düşman gözüyle bakmak istemeyiz. Ama bu, bir ülkenin bizimle olan ilişkilerinde nasıl davrandığına bağlı elbette. Hem açık hem de gizli davranışlarına bağlı." Franco Hoare'a bakıp kaşlarını kaldırdı. Büyükelçi kızarmıştı. Harry, Aziz George Şövalyeleri'ni bilseydi Franco'nun ne diyeceğini merak ediyordu. Destek olması için arkasındaki masaya tutundu.

Madrid'e dönerken Hoare arabada öfke içindeydi. Toplantı yarım saat daha devam etmişti. Hoare ticaret anlaşmaları ve kamyonlar dolusu gıda maddesinin Alman ordusu için Fransa'ya gönderilişiyle ilgili söylentileri tartışmış, ama inisiyatifi kaybetmişti. Franco, taciz edici bir müzakereciyle karşı karşıya olan ve incinmiş tarafın tutumunu sergiliyordu.

"Hillgarth'ı görene kadar bekle," diye çattı Hoare, Harry'ye dik dik bakarak. "Orada küçük düşürüldüm, resmen küçük düşürüldüm! Beni o yüzden çağırttı, o kahrolası madeni yüzüme çarpmak için. El altındaki tek çevirmenin de sen oluşun benim şanssızlığım. Bu maceraların son bulması lazım! Aptal yerine kondum!" Neredeyse tıslar gibi konuşuyordu ve ince yüz hatları bir öfke maskesine dönüşmüştü. Harry yüzüne bir tükürük damlasının çarptığını hissetti.

"Çok üzüldüm efendim."

"Maestre, maden hikâyesinin düzmece olduğunu Hillgarth'dan öğrendikten sonra Franco'ya her şeyi itiraf etmiş olmalı. Maestre Falanj'ı aptal yerine koydu, ama bizi daha da beter rezil etti." Derin bir nefes aldı. "Yakında gidiyor olman isabet. Gittiğini Generalisimo'nun duyması için gerekeni yapmalıyız. Üstelik aşağı tabakadan bir İspanyol kızıyla evlenecekmişsin – bunun kariyerini ne şekilde etkileyeceğini hiç düşündün mü acaba, bilmek isterdim, Brett. Aslında senin kariyerinin de aşağı yukarı bittiğini söylemeliyim." Büyükelçi nispet yapar gibi bu son sözleri ekledikten sonra dönüp evrak çantasını açtı ve içinden bir dosya çekti. Madrid'in ilk banliyöleri pencerenin dışında kayıp giderken Harry düşünüyordu. Ertesi gün bu vakitler Cuenca'ya yaklaşmış olacak ve birkaç gün sonra da buradan gideceklerdi. Canın cehenneme, diye düşündü Harry, hepinizin canı cehenneme!

45

Tierra Muerta'nın yükseklerinde hâlâ kar vardı, ama kampın avlusunu çamur deryasına döndüren daha yumuşak havalı günlerde taşocağının altlarındaki karların en büyük kısmı erimişti.

Bir gün önce çalışmaya giderlerken verdikleri mola sırasında Agustin aşağılardaki Cuenca'ya bakan Bernie'ye sokulmuş ve "Yarına hazır mısın?" diye sormuştu.

Bernie başıyla onaylamıştı.

"Yarın sabah yerden sivri bir taş al ve cebine koy."

Bernie merakla bakmıştı. "Niçin?"

Agustin derin bir soluk almıştı. Korkuyor gibiydi. "Bana vurmak için. Bir kesik açman ve yaranın kanaması lazım. Öylesi daha gerçek görünür." Bernie tamam anlamında başını sallamıştı.

O akşam ranzasında yatarken, gün içindeki çalışmasından sonra acıdan cayır cayır yanan omuzunu ovuşturdu. Bacağı da kaskatı kesilmişti; ertesi gün dağdan inerken altında bükülüvermesinden korktu. Dağdan aşağıya inerken. İnanılmaz, ama gerçekti. Karşısındaki yatağa baktı. Establo iki gece önce dayanılmaz acıların pençesinde ölmüş, öbür mahkûmlar örtü ve battaniyelerini paylaşmışlardı. Yatakhanedeki komünistler kederli ve durgundular.

Sabahleyin Bernie kendini halsiz hissediyordu. Yatağından kalkıp pencereden dışarıya baktı. Hava dayanılmaz soğuktu, ama hâlâ kar yoktu. Kalbi çarpmaya başladı. Bu işi yapacaktı. Kaskatı kesilmiş bacağını dikkatle ovmaya başladı.

Kahvaltıda diğer komünistlerle göz göze gelmemeye dikkat etti.

Öbür mahkûmları terk edeceği için utanç duyuyordu. Ama onlar için yapabileceği bir şey yoktu. Merak ediyordu: Kaçmayı başarırsa, onu alkışlayacaklar mı, yoksa suçlayacaklar mıydı? İngiltere'ye ulaşabilirse, buradaki koşulları dünyaya duyuracak, gerekirse çatılara çıkıp haykıracaktı.

Çamurlu avluda yoklama için diğerleriyle birlikte sıraya girdi. Dalgalı çamur donmuş ve beyaz kırağıyla örtülerek donmuş bir denize benzemişti. Aranda yoklamaya başladı. Bernie'nin muhbir olmayı reddedişinden beri *Comandante*'nin bakışı yoklama sırasında bazen üzerinde duruyor ve adam ona kötü bir sürpriz hazırlıyormuş gibi bir an durup gülümsüyordu. Bir gün bir şey bahane ederek isteğinin geri çevrilmesinin acısını çıkaracaktı, ama bugün o gün değildi. Aranda bir sonraki isme geçti. Bernie rahat bir nefes aldı. Şansını kaçırdın piç herif, diye düşündü.

Peder Eduardo da o sırada kiliseden çıktı, son günlerde yorgun ve mutsuz görünüyordu. Koyu kızıl saçlarının Barbara'nınkilerle neredeyse aynı tonda olduğu Bernie'nin dikkatini çekti. Daha önce buna dikkat etmemişti, ama kaçış planının arkasında kadının olduğunu öğreneliden beri onu o kadar çok düşünmüştü ki. Rahip kapıya doğru yürüdü, onu geçiren nöbetçinin faşist selamına kolunu kaldırarak karşılık verdi. Herhalde Cuenca'ya gidiyordu. Establo ölürken papazların hiçbiri gelmemişti. Belki cesaret edememişlerdi; zavallı Vicente'den farklı olarak Establo kampta korkulan biriydi.

Yoklama sona erince, taşocağına gidecek ekip kapının önünde toplandı. Agustin Bernie'ye bakmadı. Kapı açıldı ve mahkûmlar tepelere doğru yola çıktılar. Patika önceleri kararmış otların arasında tırmanıyordu, derken yarıklarda yol yol karlar görülmeye başlandı, en sonunda kar çizgisinin yukarısına çıkmaları üzerine kendilerini yine beyaz bir dünyada buldular. Agustin Bernie'nin epey ilerisinde yürüyor; kaçıştan

önce yan yana olduklarını birilerinin anımsamasını belli ki istemiyordu.

Bernie koca koca kayaları kırmakla görevli bir ekibe katıldı. Enerjisini korumak için daha hafif bir iş görmeyi yeğlerdi, ama çalışmayı bıraktığı anda titremeye başlıyordu. Vakit öğleye yaklaşırken Agustin'e vurmak için uygun bir taş buldu; yassı ve yuvarlaktı, ama kan akıtıp yarayı olduğundan kötü gösterecek çentikli bir kenarı vardı. Taşı cebine koyarken çarmıha gerilmiş Pablo'nun anısını aklından çıkarmaya çalışıyordu.

Kısa yemek molasında tencereden alabileceği kadar bezelye ve pirinç almaya çalıştı. Öğleden sonra çalışırken göğe dikkat ediyordu. Hava bulutsuz kalmayı sürdürdü. Batmaya başlayan güneş çıplak yamaçlarla doğudaki yüksek beyaz dağların üzerine pembe bir ışıltı düşürüyordu. Bernie'nin kalbi umutla çarpmaya başladı. Öyle veya böyle bu manzarayı son görüşü olacaktı.

Sonunda Agustin'in yaklaştığını gördü. Zamanın geldiğinin işaretiydi bu. Bernie derin bir nefes aldı ve üçe kadar sayarak kendini hazırladı. Sonra kazmasını yere düşürdü ve müthiş bir sancının pençesindeymiş gibi haykırarak karnını avuçladı. İki büklüm olarak daha da güçlü bağırdı. Yanında çalışan adamlar durup ona baktılar. Görünürde başka gardiyan yoktu. Şans onlardan yanaydı.

"Neyin var, Bernardo?" diye sordu Miguel.

Agustin de tüfeğini omuzundan indirerek yaklaştı.

"*Que pasa aqui?* [Burada ne oluyor]" diye kaba bir sesle sordu.

"İshal oldum. Ahhh, tutamayacağım."

"Sakın burada yapma. Seni çalıların arkasına götüreceğim." Agustin sesini yükseltti. "*Dios mío*, sizler başıma bela mısınız? Kıpırdamadan dur da seni zincirleyeyim."

Bernie, adam amma da aktör, diye düşündü. Agustin tüfeğini elin-

den bıraktı, belindeki keseden uçları kelepçeli uzun ve ince bir zincir çıkardı. Bernie'nin bacaklarını bağladı.

"Yalvarırım, çabuk!" Bernie'nin yüzü bir ıstırap maskesi görünümündeydi.

"Gel öyleyse." Agustin tüfeğini aldı ve Bernie'ye önünde yürümesini işaret etti. Tepenin etrafında dolanan küçük patikada alelacele uzaklaştılar. Bir dakikaya kalmadan çalıların arkasında gözden kayboldular. Bernie rahat bir nefes aldı.

"Başardık," diye soludu. Agustin hızla eğilip titreyen parmaklarıyla kelepçeleri açtı. Anahtarı yere attı. Sonra tüfeğini elinden bırakarak karların içine diz çöktü. Başını kaldırıp Bernie'ye bakarken şimdi mahkûmun elinde olduğunu düşünüyordu. Gözlerinde korku dolu bir yalvarış vardı.

"Beni öldürmeyeceksin, değil mi?" Yutkundu. "Günah çıkartmadım, günahkâr olarak ölmek istemem."

"Korkma. Başına şöyle bir vuracağım." Bernie taşı cebinden çıkardı ve avucunda ağırlığını denedi.

"Çabuk yap! Şimdi, ama fazla sert vurma." Adam dişlerini sıkıp gözlerini kapadı. Bernie bir an kararsız kaldı, ne kadar sert vuracağına karar vermek kolay değildi. Sonra birden taşı Agustin'in şakağına çarptı. Gardiyan gık demeden yere serildi ve öylece kaldı. Bernie adama şaşkınlıkla baktı, onu bir vuruşta bayıltacağını düşünmemişti. Taşın vurduğu yerde ince bir kan sızıntısı göze çarpıyordu. Gardiyanın üzerine eğildi. Agustin hâlâ nefes alıyordu.

Ayağa kalktı, önce geldikleri patikaya, sonra yamacın aşağılarına baktı. Agustin'in tüfeğini almayı bir an aklından geçirdi, ama bu onu sadece engellerdi. Derin bir soluk alıp eriyen karların arasında yokuş aşağı koşmaya başladı. Lime lime kahverengi paltosu ve yeşil işçi tulu-

munun hemen göze batacağının farkındaydı. Her an bir merminin çarpmasını beklermiş gibi sırtı karıncalanıyordu. Tıpkı Jarama'daki gibi hissediyor, aynı çaresiz korkuyu yaşıyordu.

Kar hattını aştı ve arkasına dönerek yukarıda bıraktığı ayak izlerine baktı. Sağa kaymıştı, yön değişikliğinin gardiyanları yanıltması ümidiyle bu kez sola saptı. Tepelerde her iki yanda da uzun oyuklar vardı. Tek başına olmak, bu çıplak doğada koşmak ürkütücü şeydi. Bernie, bunu hiç beklemediği halde, kamptaki kulübenin içindekileri saran duvarlarını özledi. Sonra buz tutmuş bir ot kümesine basınca ayağı kaydı ve kendini soluk soluğa aşağıya yuvarlanır buldu. Bu arada omuzunu bir yere çarptı ve çığlık atmamak için kendini güç tuttu.

Tepelerdeki ilk oyuğun dibinde durdu ve soluk soluğa kalmış halde doğruldu. Yukarıya bakışını çevirdi: Hiçbir şey ve hiç kimse yoktu. Gülümsedi. Amacına umduğundan çok daha çabuk ulaşmıştı. Ayağa kalkıp tepenin rüzgârdan korumalı tarafını koşarak geçti. Agustin'in dediği gibi, korumalı bir noktada küçük bir meşe ağacı topluluğu bitmişti. Küçük korunun orta yerine daldı ve bir ağacın dibine soluk soluğa çöktü. Şu ana dek başarmış sayılırdı.

Etrafa kulak kabarttı, ama hiçbir ses yoktu, sadece kulaklarında uğuldayan bir sessizlik vardı. Bu onu rahatsız etti. Üç yılı aşkın süredir tam bir sessizlik yaşamamıştı. Bir an koşmaya devam etmeyi düşündü, ama hayır. Agustin haklıydı, daha fazla ilerlemek için karanlığın basmasını beklemeliydi. Molina, onun ve Agustin'in ortada olmadığını er geç fark edecekti. Bernie arkasına yaslanarak donmuş ayak parmaklarını kıpırdatmaya çalıştı. Az sonra uzaklarda hafif bir bağırış kulağına gelir gibi oldu, ama ses tekrarlanmadı.

Gökte bir yarımay yükseldi ve yıldızlar ortaya çıktı. Bernie yıldızların birer birer görülmeye başlamalarına şaşırmıştı. Gök simsiyah olunca zar zor ayağa kalktı. Gitme zamanıydı, ama sonra dondu kaldı. Birkaç

metre uzağında koruluğun girişinde bir hışırtı kulağına gelmişti. Tanrım, diye düşündü, aman Tanrım. Ses aynı noktada tekrarlandı. Genç adam dişlerini gıcırdatarak bir çalının dallarını aralayıp dışarıya baktı. Küçük bir geyik birkaç adım uzağında durmuş, sert otları yemeye çalışıyordu. Çok genç bir hayvandı; belki de annesi gardiyanlar tarafından vurulmuştu. Kar artık kalktığına göre, küçük geyik yiyecek aramak için tekrar dağa tırmanacaktı. Bernie birden duygulandı; gözlerinden taşan yaşları sildi. Geyik onu fark etmişti; başını dikti, döndü ve çalıları ezip geçerek ok gibi yokuş aşağı koştu. Bernie nefesini tutarak kulak kabarttı. Adamlar eğer onun peşindeyse, bu ses onları bulunduğu yere getirecekti. Ama sessizlik sürüyordu. Çalıların arasından çıktı. Soğuk bir rüzgâr esiyordu. Bernie açıkta kaldığını hissederek yere çömeldi. Sonra kendini ayağa kalkmaya zorladı ve bir kez daha yokuş aşağı koşu tutturdu. Daha yedi kilometrelik yolu vardı. Tam dört mil.

Gözleri alıştıktan sonra ay ışığında ne kadar iyi görebildiğini fark edip şaşırdı. Gölgede kalmaya özen gösterip çobanların açtıkları küçük patikaları izleyerek sürekli yokuş aşağı indi. Agustin'in yanından ayrılalı iki saat geçtiğini tahmin ediyordu, ama emin olmasının bir yolu yoktu. İniyor, sürekli iniyor, arada sırada şimdi sıklaşan küçük meşelerin arkasında durarak dinleniyor ve etrafa kulak veriyordu. Omuzu sancıyordu, üstelik ayakları da ağrımaya başlamıştı. Ömrü boyunca yokuş aşağı koşuyormuş gibi hissetti, ama zayıf bacağı dayanıyordu.

Derken küçük bir yükseltiyi aştığında tam ilerisinde Cuenca'mn ışıklarını gördü. Aydınlık pencerelerin sarı noktaları şaşılacak kadar yakın görünüyordu . Küçük bir ışık grubu ötekilerden daha aşağıdaydı: Kayalığın içinde inşa edilmiş asılı evler olmalıydı. Genç adam derin bir nefes aldı. Şehir tam karşısına çıkacak şekilde ilerlediği için şanslı sayılırdı.

Şimdi daha ağır ilerliyor, karşısına çıkan gölgeli bölümlere sığınıyordu. Gökte bulutlar belirmiş, ayın yüzünü örtmüşlerdi; sağladıkları

fazladan karanlık dakikalar için minnettardı. Artık koyağı ve üzerindeki köprünün siyah payandalarını seçebiliyordu. Köprü şaşılacak kadar kırılgan görünüyordu; tahta tabanı ancak üç kişinin yan yana yürümesine yetecek kadar genişti. Öbür yandaki kayalığın içine inşa edilmiş tek tük birkaç ev olduğunu gördü. Tahmin ettiğinden çok daha küçüktüler.

Koyağa paralel giden yol yüz metre kadar aşağısındaydı. Bernie bir çalının arkasına daldı. Görünürde kimseler yoktu. Kamptan sivil muhafızlara çoktan telefon edilmiş olmalıydı. Belki de köprüyü gözlemesi için birini yollarlardı. Ama tek köprü bu değildi; Agustin'in ileride başka köprüler ve kente başka girişler de olduğunu söylediğini hatırlıyordu. Ana köprüde gözcü olduğu takdirde, Barbara onu katedralde bekleyecekti.

Ansızın sesler duyarak olduğu yerde dondu kaldı. Kadın sesleriydi. Siyahlar giymiş, başları örtülü dört kadın odun yüklü iki eşekle ortaya çıktı. Bernie, onların altından geçmelerini izledi. Yüzlerini seçemiyordu, ama sesleri yaşlı olduklarını ele veriyordu. Son üç yıldır tek kadın görmüyordu. Barbara'nın yatağında yatarak onu bekleyişini anımsayınca kalbi çarpmaya başladı ve ağzına sıcak tükürükler doldu. Tükürüğünü yutarak derin bir nefes aldı.

Kadınlar ve eşekleri uzaklaştılar. Bernie sığınağını bırakarak aşağıki yola baktı. Köprünün biraz ilerisinde yolun yanında sık bir ağaçlık gözüne çarptı. Söz konusu yer orası olmalıydı. Oraya dek kendisine siper olabilecek hiçbir şey yoktu. Korumasız yamaçta koyağın öbür yanındaki şehre doğru ilerlemek zorundaydı. Sığınağından çıkıp her küçük meşenin yanında duraklaya duraklaya ilerlemeye başladı.

Bir ağacın arkasından çıktığında yukarısında bir yerden bir metal tıngırtısı gibi bir ses kulağına geldi. Kendini yere atıp silahın patlamasını bekledi. Ama hiçbir şey olmadı. Gözlerini açıp bakınca, yukarısındaki çıplak yamaçtan başka bir şey göremedi. Biraz yukarısında tek başı-

na duran daha büyük bir meşe gözüne çarptı. Sesin oradan geldiğini tahmin ediyordu, ama bir sivil muhafız ya da gardiyan orada olsaydı şimdiye dek mutlaka bir silah patlardı. Genç adam ikide bir dönüp ağaca bakarak ilerlemeye devam etti, ama başka bir ses duymadı. Belki de gürültüyü çıkaran yine bir geyik ya da keçiydi.

Küçük koruya ulaştı ve hemen ağaçların arasına daldı. Orada sık çalılar da vardı, sert dallar bacaklarına çarpıp duruyordu.

Oradan yolu gerçi göremiyordu, ama o noktada gizlenerek beklemesi zorunluydu. Barbara'nın geldiğini duyacaktı. Kadın da onun orada olduğunu bilecekti. Barbara. Artık hareket etmeyince ne kadar üşüdüğünü fark edip ürperdi. Üstelik yorgundu; kolları ve bacakları titriyordu. Avuçlarını ovuşturarak üstlerine üfledi. Dayanmaktan başka çaresi yoktu. Artık beklemekten, Barbara'nın gelip kurtarmasını beklemekten başka bir şey yapamazdı.

46

Harry o sabah erken uyanmıştı. Haftalardan beri unutur gibi olduğu kulaklarındaki çınlama yine başlamıştı, ama bir süre yatmaya devam edince kayboldu. Perdeleri açınca sokağın beyaz olduğunu gördü ve bir an ümitsizliğe kapıldı. Kahretsin, yine kar yağmış diye düşündü. Ama sonra beyazlığın kaldırımlar ve yolu kaplamış kırağıdan kaynaklandığını anladı. Ferahlayarak ohh diye soludu.

Sofia kararlaştırdıkları gibi dokuzda geldi. Harry ona kahvaltı hazırladı. Zamanın geldiği şu dakikalarda ikisi de durgundular.

"İyi uyuyabildin mi?" diye sordu kız.

"Sayılmaz. Arabayı aldım, eski bir Ford. Aşağıda duruyor. Sen uyuyabildin mi?"

"Sayılır."

"Evden çıkarken sıkıntı çekmedin ya?"

"Enrique Paco'yla evde kalacağı için bozuldu. Bugün gezmeye çıkacağımızı söyleyince Paco'yu da götürmemizi istedi." Genç kız başını salladı. "Onlara yalan söylemekten nefret ediyorum."

Harry kızın elini avucuna aldı. "Bugünden sonra başka yalan yok. Haydi gel, bir şeyler yemeliyiz." Kalktı ve iki tabak omleti salona getirdi.

"Barbara nasıl?" diye sordu Sofia, kahvaltı ederlerken.

"İyi sayılır." Bir akşam önce arabayı büyükelçilikten aldıktan sonra Harry Barbara'nın evine gitmişti. Ona, sahte altın madeni haberinin Franco'ya ulaştığını ve yetkililerin şimdi Sandy'yi arayacaklarını söylemişti.

O sırada merdivende ayak sesleri oldu. İkisi de gerildiler. "Herhalde odur," dedi Harry.

Barbara büyük bir sırt çantasıyla gelmişti. Yüzü soluk ve gergindi.

"Biraz geciktiğim için özür dilerim," dedi soluk soluğa. "Saat altıda bazı adamlar geldiler; ben daha yataktaydım. Gelenler iki sivil muhafız ve hükümetten bir görevliydi. Bizim işimizi mi öğrendiler acaba diye ödüm koptu. Sandy hakkında sormaya başladılar. Cahil küçük kadın rolü yaparak bir şey bilmediğimi söyledim." Oturup bir sigara yaktı. "Sandy'nin birkaç gün önce çıkıp gittiğini söyledim. Onları kandırmak güç olmadı. Kadınların bir şey yapabileceğini düşünmüyorlardı. Sandy'nin çalışma odasındaki her şeyi aldılar. Fosil koleksiyonunu bile. Elimde olmayarak ona acıdım."

Harry derin bir soluk aldı. "Her şey onun suçu, Barbara." Sandy'ye karşı içinde artık hiçbir şey hissetmediğinin farkına varıyordu. Adam yok olsa bu kadar olurdu.

"Evet. Dediğin doğru," diye onayladı kadın.

"Her şey hazırsa artık yola çıkalım," dedi Sofia. Paltosunun yanına giderek cebinden Alman malı kocaman bir tabanca çıkardı: bir Mauser. Harry'ye uzattı. "Bunu sen al."

"Peki." Harry silahı kontrol etti. Temizlenip yağlanmıştı; şarjörü de doluydu. Onu cebine kaydırdı. Barbara hafifçe ürpererek hiç istifini bozmayan Sofia'ya baktı. Harry ayağa kalktı. "Tamam. Şimdi her şeyi bir kez daha gözden geçirelim ve gidelim."

Dışarıda hava o kadar soğuktu ki insan solumakta önce güçlük çekiyordu. Ford'un ön camını kaplayan kırağıları kazıyarak sökmek zorunda kaldılar. Harry motorun çalışmayacağından endişe ediyordu, ama hemen çalıştı. İngiltere Büyükelçiliği arabalarına iyi bakıyordu. Barbara

ve Sofia arkaya geçtiler, araba çok geçmeden Valencia'ya doğru yola çıktı. Yolcular sessizdi, tabancanın ortaya çıkışı aralarında sanki bir duvar oluşturmuştu. Bir süre sonra Sofia konuştu.

"Cuenca gibi uzak bir şehre niçin geldiğimizi soran olursa ne söylememiz gerektiğini düşündüm. Beni dayıma ne olduğunu öğrenmem için getirdiğinizi söyleyebiliriz. Katedrale gitmemiz için de bu, akla yakın bir sebep: Savaş esnasında öldürülen rahiplerin listesine bakmak için gelmiş olabiliriz."

"Dayının adının orada olabileceğini mi düşünüyorsun?" diye sordu Barbara.

"Eğer öldürüldüyse evet." Sofia başını diğer yana çevirdiyse de, akmak üzere olan yaşları durdurmak için gözlerini kırpıştırdığını Harry dikiz aynasından gördü. Kız buna rağmen onlara yardım etmek için ailesinin trajedisini kullanmaya hazırdı. Adam ona yüreğinden taşan bir sevgi ve hayranlık duydu.

Araba yolculuğu bütün sabah devam etti. Yol birçok yerde bakımsız olduğu için onları yavaşlatıyordu. Pek az trafik ve tek tük şehirler vardı: Burası Kastilya'nın kurumuş kalbiydi. Öğleden sonranın erken saatlerinde arazi yükselmeye başladı. Artık dik tepeler kahverengi kır manzarasını bölmeye başladı. Yanlarda kahverengi arazide ince beyaz yaralara benzeyen donmuş nehirler akıyordu. Anahtar kadar soğuk, diye düşündü Harry, anahtar kadar soğuk.

Saat üçe doğru ufukta yuvarlak doruklu bir dizi alçak dağ gördüler. Manzara da değişmeye başlamıştı; burada daha çok işlenmiş topraklar, sulanan yerlerde parlak yeşil lekeler görülüyordu. Uzakta büyük bir şehir belirdi: kirli beyaz renkli bir bina kalabalığı son derece dik bir yamacı tırmanıyor, birbiri üstüne binip göğe yükseliyorlarmış gibi bir izlenim bırakıyordu. Cuenca'ya girmek üzere olduklarını bildiren bir levha-

nın yanından geçtiler ve Barbara uzanıp Harry'nin kolunu tuttu. Yoldan işlenmemiş bir tarlaya sapan bir patikayı işaret etti. Patika, arabayı yoldan geçenlerin gözünden gizleyecek bir ağaçlığın arkasına dolanıyordu.

"Söylenen yer burası olmalı."

Harry başıyla onaylayıp patikaya saptı; tekerlekler topraktaki donmuş tekerlek izlerine çarptıkça sarsılıyordu. Genç adam arabayı ağaçlığın arkasında durdurdu. Bir çayır diğer yanda ufka doğru ağır ağır yükseliyordu.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu Harry.

"Uzun bir yürüyüş olacak," dedi Barbara.

"Luis'in sözünü dinlemeliyiz. Dediğine göre arabanın gözden gizlenebileceği şehre en yakın yer burasıymış."

"Tamam."

Arabanın kapılarını açtılar. Harry dışarıda kendini tamamen göz önünde ve savunmasız hissetti. Yola yürürlerken acı ve soğuk bir esinti yolcuların saçlarını kabartıyordu. Harry içinde giysiler ve yiyeceklerin bulunduğu çantayı omuzuna atmıştı. Sofia ise yolun kenarında durmuş, Cuenca'ya bakıyordu.

"Katedrali göremiyorum," dedi Harry.

"Tepenin doruğundadır. Koyak da arkasına düşüyor."

Barbara sordu. "Tierra Muerta da koyağın diğer yanında mı?"

"Evet." Sofia derin bir nefes aldıktan sonra şehre doğru yürümeye başladı. Ötekiler de uzun ve ıssız yolda onu izlediler.

Gri yeşil renkte hırçın sulu bir nehrin üzerindeki köprüye varana dek yanlarından sadece iki atlı arabayla bir otomobil geçti. Kış güneşi artık ufka doğru alçalıyordu. Yeni şehrin yoksul ve bakımsız evlerinin arasından ve tren istasyonunun yanından geçtiler. Etrafta az insan var-

dı ve kimse onlara dikkat etmedi. Bu fakir mahallelerde devriye gezen sivil muhafızlara karşı tetikteydiler, ama karşılarına sadece bir iki sıska köpek çıktı ve onlar da bir iki kere öfkeyle havladıktan sonra yolcuların yaklaşmaları üzerine kuyruklarını kısıp uzaklaştılar. Köpeklerin havlaması Harry'ye Madrid'teki vahşi köpek sürüsünü hatırlatmış ve adam elinde olmayarak cebindeki Mauser'i tutmuştu.

Alacakaranlık bastırırken kendilerini yıpranmış parke taşlarının üstünden yükseğe, yabanıl bir taş sahrasına doğru sivrilen yükseklere tırmanır buldular. Dar sokaklar yukarıya kıvrılmayı sürdürüyordu: çoğu evler yüzyıllar öncesinden kalmış dört beş katlı, boyasız ve orası burası kırık dökük apartmanlar görünümündeydi. Her apartman bloku tepelerine dikiliyor, bir sonraki sokağa tırmandıklarındaysa kendilerini bir altlarındaki binaların damlarına bakar buluyorlardı. Kırık kiremitlerin arasında biten otlar, bunca taşın arasındaki tek yeşillikti. Bacalardan ince duman lüleleri süzülüyordu. Havada Madrid'ten daha güçlü bir odun ateşi ve hayvan gübresi kokusu vardı. Çoğu pencere panjurluydu, ama arada sırada onları dikizleyip anında geri çekilen yüzler fark ediyorlardı.

"Bu binalar ne zaman yapılmış acaba?" diye Sofia'ya sordu Harry.

"Bilmiyorum. Beş yüzyıl önce de olabilir, altı yüzyıl da. Asılı evleri kimin inşa ettiğini bilen yok."

Tepenin ortasındaki küçük bir meydanlıkta yaşlı bir adamın eşeğiyle birlikte geçmesi için beklediler. Zavallı hayvan sırtındaki odun yükünün altında neredeyse gözden kaybolmuştu.

"*Gracias*." Yaşlı köylü onlara merakla baktı. Kafile biraz soluk almak için kısa bir süre mola verdi.

"Bütün bunları hatırlıyorum," dedi Sofia. "Yolu unutmuş olmaktan endişe ediyordum."

"Çok kasvetli bir yermiş," dedi Barbara. Batmakta olan güneş sokağa soğuk bir ışıltı düşürüyor, yol kenarlarındaki küçük donmuş kar kümelerini pembeye boyuyordu.

"Çocuklar için değil," dedi Sofia kederli bir yüzle. "O dik sokaklar çok heyecan vericiydi." Harry'nin koluna girdi ve tırmanmaya devam ettiler.

Eski Plaza Mayor tepenin doruğuna taç gibi oturmuştu. İki yanında belediyeye ait binalar sıralanıyordu. Meydanın üçüncü yanı alçak bir duvarın altında aşağıdaki sokağa dimdik iniyordu. Burası, dördüncü yana hâkim devasa kare ön cephesiyle sağlam ve etkileyici görünen katedralin manzarasını bozmamak için boş bırakılmıştı. Bir dizi basamak muazzam bir kapının ağzına büzülmüş dilenci grubunun yanına tırmanıyordu. Katedrale bitişik bir bar vardı, ama kapalıydı; zaten *plaza*'da dilenciler dışında kimse yoktu.

Barın kapısında duruyor, bakışlarını etraflarını çeviren panjurlu pencerelerin üstünde dolaştırıyorlardı. Başının üstünde kocaman bir giysi bohçası taşıyan yaşlı bir kadın meydandan geçti ve uzaklaşan ayak sesleri buz gibi soğuk alacakaranlıkta yankılandı.

"Ortalık niçin bu kadar sessiz?" diye sordu Harry.

"Burası oldum olası sakin bir şehirdir. Hele böyle bir günde insanlar ısınmak için evlerinde kalmışlardır." Sofia göğe baktı. Kuzeyden gelen bulutlar göğü kaplamaktaydı.

"Bence katedrale girmeliyiz." Barbara iri başlı çivilerle bezeli kahverengi kapıya baktı. Bunun yanına büzülmüş olan dilenciler onları sessizce inceliyordu. "Göz önünden çekilmeliyiz."

Sofia onayladı. "Haklısın; bekçiyi bulmaya çalışmalıyız." Ellerini eski paltosunun ceplerine soktu, sırtını kamburlaştırdı ve onlara ellerini uzatan dilencilerin yanından geçip kafilenin en önünde basamakları

çıktı. İttiği dev kapı sessizce açıldı.

Katedral çok geniş ve boştu; vitraylı pencerelerden süzülen soluk sarı bir ışıkla aydınlanmıştı. Harry'nin solukları önünde bir sis oluşturuyordu. "Burada kimse yok galiba," dedi yanında duran Barbara.

Sofia yukarılara sivrilen dev sütunların arasından koro ve rahipler bölümüne yürüdü. Burada kocaman kapıların arkasında parlak altın süslemeli dev bir altar kafesi yer alıyordu. Eski siyah paltonun içindeki minik siluet kafese kaşlarını çatarak baktı. Harry yaklaşarak onu kollarının arasına aldı.

"Ne kadar çok altın," diye fısıldadı kız. "Kilise hiçbir zaman altından yoksun kalmamıştır."

"Bekçi nerede?" diye sordu yanlarına yaklaşan Barbara.

"Gidip onu bulalım." Sofia Harry'nin yanından ayrıldı ve mekânın ortasındaki geçitte ilerlemeye devam etti. Ötekiler de onu izlediler. Ağır sırt çantası Harry'nin omuzlarını sızlatıyordu.

Sağda büyük bir vitraylı pencere solan ışığı içeri düşürüyordu. Pencerenin altında koyu renkli tahtadan dar ve yüksek bir günah çıkarma hücresi yer alıyordu. Onlar katedralin içinde ilerledikçe ışık giderek soluyordu. Yandaki bir şapelde duran bir karaltı gören Harry şiddetle irkildi. Barbara onun kolunu yakaladı.

"Bu da ne?"

Daha yakından bakan Harry, Son Yemek'in adam boyu bir tablosuyla karşılaştı. Onu irkilten Judas'tı, sofradan kalkmak üzere betimlenmiş şaşılacak derecede gerçekçi bir Judas. İhanet etmek üzere olduğu efendisine çevrili yüzünde soğuk ve hesapçı bir ifade vardı, ağzı da çirkin bir sırıtışla aralanmıştı. Üstünde beyaz bir giysi olan İsa, sırtını ortadaki geçide çevirmiş olarak oturuyordu.

"Korkunç, değil mi?" diye fısıldadı Barbara.

"Evet." Harry biraz ilerisindeki Sofia'ya baktı. Genç kızın elleri hâlâ omuz dikişleri ayrılmak üzere görünen paltosunun ceplerindeydi. Genç kız birden durdu ve yanına gelen Harry'ye döndü. "Bak, işte orada, şu bankın üstünde."

Kutsal Bâkire'ye adanmış sunağın yanında loşlukta iyi seçilemeyen bir adam oturuyordu. Ona yavaşça yaklaştılar. Derken Harry Sofia'nın hızlı bir soluk aldığını duydu. Yeni gibi görünen büyük bir levhaya bakıyordu. Yanındaki nişlerde mumlar yakılmış, altına da bir gül demeti yerleştirilmişti. Bir isim listesinin yukarısında "Kilise İçin Öldüler" diye yazılıydı.

"O da orada," dedi Sofia. "Dayım." Omuzları çöktü. Harry kolunu kızın bedenine doladı. Sofia kendini öyle küçük ve kırılgan hissediyordu ki.

Geri çekildi. "Bekçinin yanına gitmeliyiz," dedi yavaşça.

Onlar yaklaştığında bankta oturan adam ayağa kalktı. Kısa boylu ve tıknaz yapılı bir ihtiyardı: üstünde yağlanmış eski bir takım elbise ve yıpranmış bir gömlek vardı. Onları keskin bakışlı mavi gözleriyle süzüyor, kırışıklar içindeki yüzü düşman ve kuşkucu görünüyordu.

"Agustin'in kardeşi Luis mi gönderdi sizi?" diye sordu Barbara'ya.

"Evet. Siz de Francisco'sunuz."

"Bana yalnızca bir İngiliz kadınının geleceğini söylediler. Neden üç kişisiniz sanki?"

"Anlaşma değişti. Luis biliyor."

Adam tekrarladı. "Agustin yalnızca bir kişi demişti." Endişeli bakışı ikisinin arasında gidip geliyordu.

"Para yanımda," dedi Harry. "Evet. Bekleyip arkadaşımızı buraya getirmemiz güvenli mi?"

"Olması gerekir. Bugün akşam ayini yok. Hava soğuk. Bu öğleden

sonra Peder Belmonte'nin kız kardeşi dışında kimse gelmedi." Adam anı levhasını işaret etti. "Çiçekleri o getirdi." İhtiyar kelimelerinin üstüne basa basa ekledi. "O rahip İspanya için kurban edilenlerden biriydi. Kızılların zevki için papazların katledildiği ve rahibelerin de tecavüze uğradıkları zamanın anısı bu."

Demek Milliyetçi, diye düşündü Harry. "Üç yüz peseta'yı getirdik," dedi.

Yaşlı adam elini uzattı. "Öyleyse o parayı verin bana."

"Almaya geldiğimiz adam burada olduğunda vereceğim. Anlaşma buydu." Harry sesine otoriter bir hava vermişti. Tam bir subay sesi. Elini ceketinin cebine sokarak yaşlı adama şişkin cüzdanını gösterdi. Bu arada vücudunu bükerek ihtiyarın tabancayı da görmesini sağladı. Gözleri irileşen adam başıyla onayladı.

"*Sí, sí.*"

Harry saatine baktı. "Erken gelmişiz. Beklemek zorundayız."

"Bekleyin öyleyse." Bekçi dönüp ayaklarını sürüye sürüye bankına döndü. Oturduğu yerden onları dikizliyordu.

"Ona güvenebilir miyiz?" dedi Barbara. "Bize düşman gibi bakıyor."

"Elbette düşman olacak," diye karşılık verdi Sofia. "Onları destekliyor. Kilise Cumhuriyetçileri işe alır mı sanıyorsun?"

"Luis'in kardeşi ona herhalde güveniyor," dedi Harry. "Bu işte bir terslik olursa kurşuna dizilebileceğini unutmayın."

Hem bekçiyi hem de kapıyı gören bir banka gidip oturdular. "Saat altıyı on geçiyor," dedi Harry. "Sofia, buradan köprüye gitmek ne kadar zaman alır?"

"Çok değil. Belki on beş dakika. Bir çeyrek saat daha beklemeliyiz. Sizi ben götüreceğim, katedralin arkasından dolaşırsak, kendimizi koyakla köprüde buluruz."

Barbara derin bir nefes aldı. "Beni orada bırak ve sen geri dön, Sofia. Bernie beni yalnız bekliyor."

"Biliyorum." Sofia eğilip Barbara'nın omuzunu sıktı. "Her şey yolunda gidecek, her şey."

Bu beklenmedik jest karşısında Barbara kızardı. "Teşekkür ederim. Dayına üzüldüm, Sofia."

Genç kız üzüntüyle başını salladı.

Harry, yaşlı papazın bir duvar dibinde kurşuna dizilişini hayalinde canlandırdı. Sofia'nın aklından da benzer sahnelerin geçip geçmediğini merak etti. Kolunu yine genç kızın omuzlarına doladı.

"Sofia." Barbara hafif bir sesle konuştu. "Şunu söylemek isterim ki, buraya geldiğin için sana çok minnettarım. İkinizin de gelmesi gerekmiyordu."

"Benim gelmem gerekiyordu," dedi Harry. "Bernie için."

"Daha fazlasını yapabilmek isterdim," dedi öfkeyle Sofia. "Keşke yine barikatlar olsaydı. Bu kez silaha sarılırdım. Onların kazanmamaları gerekirdi. Savaşı başlatmasalardı dayım bile ölmezdi." Barbara'ya döndü. "Beni katı biri olarak mı görüyorsun?"

Barbara derin bir göğüs geçirdi. "Hayır. Bütün çektiklerini benim gibi bir insanın kavraması bazen güç olsa da."

Harry de Sofia'nın elini sıktı. "Katı olmak için elinden geleni yapıyorsun, ama gerçekte olmayı istemiyorsun."

"Başka seçeneğim olmadı."

"İngiltere'de her şey farklı olacak."

Kısa bir süre konuşmadan oturdular. Derken Sofia saatini görmek için Harry'nin ceketinin kolunu yukarı sıyırdı. "Altı buçuk olmuş. Artık gitmeliyiz." Bekçiye baktı." Harry sen burada kal ve adamdan gözünü ayırma. Sırt çantasını Barbara'ya ver."

Harry, sevgilisinin yanından ayrılmak istemiyordu. "Hep birlikte gitmeliyiz."

"Hayır. Birimizin burada kalması gerekir."

Harry Sofia'nın elini bıraktı ve iki kadın ayağa kalktılar. Harry sonra arkası bekçiye dönük olarak tabancayı çıkardı.

"Bence bunu almanız gerekir. Bir sorun çıkması ihtimaline karşı. Ateşleyip birini vurmak için değil, sadece tehdit etmek için. Tabancayı namlusundan tutarak Sofia'ya uzattı, kız şimdi tereddüt ediyor, silahı almaya isteksiz davranıyordu. Barbara sonunda elini uzatıp onu aldı.

"Tabancayı ben alırım," dedi ve onu itinayla cebine yerleştirdi. Harry ardından sırt çantasını uzattı. Genç kadın çarpık bir gülümsemeyle, "Tuhaf değil mi, insana güven hissi veriyor" dedi. Derin bir soluk aldı. "Haydi gel artık Sofia."

İki kadın kapıya yürüdüler. Kapı gıcırdıyarak açıldı ve arkalarından hemen kapandı. Harry, Sofia'dan ayrı kalacak olmasını fiziksel bir acı gibi hissetti. Yaşlı adama baktı. Düşmanca bakışını hissedebiliyordu.

47

Dışarısı neredeyse karanlıktı. Barbara içinde giysiler ve yiyeceklerin bulunduğunu çantayı sırtının ortasına kaydırdı. Ağırdı. Dilenciler basamakları terk etmişlerdi. Ay bulutların arkasında gizlenmiş, ama sokakta da zayıf ışıklar yanmıştı. Sofia önden yürüyerek katedralin yanını dolaşan dar bir yola saptı. Yol, bir yanı katedralin arka yüzü olan geniş bir sokağa çıkıyordu. Öbür yanda, sokak bir taş korkuluğun altındaki geniş ve derin bir kanyonun içine düşüyordu. Barbara uçuruma baktı. Gökyüzünün üstünde tepelerin siluetini ve dipteki beyaz yol çizgisini hayal meyal seçebiliyordu. Biraz daha ileride demir dikmelerin üstüne oturmuş bir köprü koyağı aşıyordu.

"Demek burası," dedi Barbara.

"Evet. San Pablo Köprüsü." Sofia sevinerek ekledi. "Üstüne gözcü koymamışlar. Yetkililer onun kaçtığını herhalde henüz öğrenmemiş."

"Eğer kaçabildiyse."

Sofia tepeleri işaret etti. "Bak, işte orası Tierra Muerta. Arkadaşın oradan gelecek."

Barbara sağında kayalığın hemen yanında inşa edilmiş ve balkonları uçurumun üzerinde asılı evlerde ışıkların yandığını gördü.

"Asılı evler," dedi Sofia.

"İnanılır gibi değil." Barbara bir yan yoldan yaklaşan ağır ayak sesleri duyarak taş kesildi. Uzun bir siyah cüppe giymiş ve boynunda bir beyazlık göze çarpan bir adam belirdi. Gelen bir papazdı. Gençti, olsa olsa otuz yaşlarında görünüyordu, gözlüklüydü, Barbara'nınkiler kadar kızıl saçların altında ifadesi yumuşak ve yuvarlak bir yüzü vardı. Dü-

şünceli görünüyordu, ama kadınları görünce gülümsedi.

"*Buenos tardes, señoras.* Dışarılarda dolaşmak için vakit geç değil mi?" Kahretsin, diye düşündü Barbara. Papazların sokaklardaki kadınları sorguya çekip onlara evlerine dönmelerini emretmeye yetkili olduklarını biliyordu. Sofia hanım hanımcık bir tavırla önüne baktı.

"Biz de dönüyorduk, *señor*."

Papaz Barbara'ya merakla baktı. "Kusura bakmayın, *señora*, ama yabancı mısınız?"

Barbara neşeli görünmeye kendini zorladı. "İngilizim efendim. Kocam Madrid'te çalışıyor." Genç kadın kalçasına dayalı silahın ağırlığını hissediyordu.

"*Inglesa?*" Papaz ona dikkatle baktı.

"Evet, *señor*? Siz hiç İngiltere'ye gittiniz mi?"

"Hayır." Papaz bir şey daha söyleyecekken vazgeçti. "Ortalık kararıyor," dedi bir çocukla konuşur gibi. "Bence ikiniz de evlerinize dönmelisiniz."

"Zaten dönüyorduk."

Papaz Sofia'ya döndü. "Siz Cuenca'da mı oturuyorsunuz?"

"Hayır." Genç kız derin bir nefes aldı. "Katedraldaki anı levhasını görmeye geldim. Arkadaşım beni Madrid'ten getirdi. Burada bir dayım vardı. Bir papaz."

"Yaaa. 1936'da şehit edilenlerden biri mi?"

"Evet."

Papaz üzüntüyle başını salladı. "Ne kadar çok ölen oldu. Kızım, yüreğindeki acıyı yenemediğini görüyorum, ama İspanya yeniden doğacaksa bağışlamaya başlamamız lazım. O kadar çok zulüm işlendi ki."

"Bu, pek sık işitilen bir duygu değil," dedi Sofia.

Papaz kederli bir gülümsemeyle karşılık verdi. "Hayır, değil." Kısa

bir sessizlikten sonra laf olsun diye sordu. "Nerede kalıyorsunuz?"

"San Miguel Manastırı'nda," dedi Sofia kısa bir duraklamadan sonra.

"Ya. Ben de. Yalnızca bu gecelik. Adım Peder Eduardo Alieta." Kadınları başıyla selamladı ve katedrale giden sokağa saptı. Ayak sesleri uzaklaştı ve yavaş yavaş duyulmaz oldu. Kadınlar bakıştılar.

"Şanslıymışız," dedi Sofia. "Bazı papazlar bizimle manastıra kadar gelmekte ısrar ederlerdi."

"Oraya gidecek olursa, kimsenin bizim varlığımızdan haberi olmadığını öğrenecek."

Sofia omuzlarını silkti. "Yemek vaktine dek buradan gitmiş oluruz."

"Kederli görünüyordu. Çoğu papazlar katı görünür, kederli değil."

"Bütün İspanya kederli," dedi Sofia. "Haydi gelin."

Köprüye doğru yürürlerken Barbara'nın kalbi çarpmaya başladı. Ağzı kurumuştu. Bernie'in çeşitli halleri gözlerinin önünden geçiyordu. Eski günlerdeki Bernie. Şimdi nasıl olmuştu acaba? Köprünün sonundaki metal dikmeyi yakaladı ve aşağıdaki geçide, demir tel örgünün üstüne oturtulmuş kalaslara baktı. Köprünün uzak ucu karanlığın içinde belirli belirsiz bir siluetti.

"Sen Harry'nin yanına dön," dedi Barbara. "Ben bir saate dek dönerim, yani umarım."

"Peki." Sofia genç kadını kucakladı. "İşler yolunda gidecek, göreceksin. Yoldaşa dost bir İspanyol'un onunla tanışmaya sabırsızlandığını söyle."

"Söylerim."

Sofia, kadının yanağına hafif bir öpücük oturttu ve dönüp patika boyunca uzaklaşmaya koyuldu. Bir kere arkasına baktıktan sonra papazın da izlediği patikada gözden kayboldu.

Barbara boş ve sessiz sokakta tek başına duruyordu. Duyduğu heyecandan boynundaki damar zonkluyordu. İleriye doğru bir adım atarak tırabzanı tuttu. Metal soğuktu. Genç kadın diğer eliyle cebindeki tabancaya sıkı sıkı sarılmıştı. Dikkatli ol diye kendi kendini uyardı. Kahrolası tetiğe basıp kendi bacağını vurma, şimdi değil. Köprüye çıkıp kalasların üstünde buz olması olasılığına karşı ağır ağır ilerlemeye başladı. Öyleyken karşı kıyıyı göremiyordu, tüm görebildiği gökyüzünden bir ton daha koyu olan tepenin ağır kitlesiydi. Yürümeye başladı. Acı bir soğukluğa sahip hafif bir esinti nehrin yatağı boyunca yayılıyordu. Her taraf sessizdi, aşağılardaki nehirden yukarıya hiçbir ses yansımıyordu; aşağıya bakınca sadece karanlığı, dar demir köprünün altında ve çevresinde yalnız siyahlığı görebiliyordu. Bir an başı döndü.

Kendini topla! Genç kadın bir iki derin nefes aldı ve adımlarını hızlandırdı. Yanağının üstünde soğuk bir dokunuş hissedince hafif hafif kar yağmaya başladığını anladı.

Derken köprünün üstünde karşı yönden yaklaşan ayak sesleri hissetti. Soluğunu tuttu. Bernie olabilir miydi? Onunla Sofia'yı karşı taraftan görüp onunla buluşmaya gelmeye karar vermiş olabilir miydi? Hayır, hapishane giysilerinden kurtulana dek gizleneceği kesindi; gelen şehirden biri olmalıydı.

Ayak sesleri yakınlaştı. Barbara artık tahtaların üstündeki titreşimleri hissedebiliyordu. Tırabzana sarılarak yürümeyi sürdürdü ve yüzüne huzurlu bir ifade vermeye çalıştı.

Ağır bir palto giymiş uzun boylu bir erkek silueti belirdi. Köprünün orta yerinde yürüyor, tırabzana dokunmuyordu. Barbara gelenin yüzünü yavaş yavaş seçti, sabit bir bakışla üzerine dikilmiş gözleri gördü. Kalbi bir an duracak gibi oldu, ama sonra hızlanarak atmaya başladı.

Sandy yaya geçidinin orta yerinde Barbara'nın üç metre uzağında

durdu. Bir eli paltosunun cebindeydi, yumruk yaptığı diğer elini aşağı sarkıtmıştı. Bıyığını kesmişti, yüzü de farklı görünüyordu: şiş ve sarımsıydı. Bütün yüzüne yayılan eski gülümseyişiyle kadına bakıyordu.

"Merhaba sevgilim," dedi. "Beni gördüğüne şaşırdın mı? Yoksa başka birini görmeyi mi bekliyordun?"

Katedralin içinde ihtiyar adam yerinden kalktı ve ayaklarını sürüyerek duvardaki şaltere yürüdü. Sert bir tıkırtı Harry'nin yerinden hoplamasına yol açtı. Altarın yukarısında bir ışık yanmıştı. Beyaz sodyum parıltısı kafesin altın rengini soldurdu. İhtiyarın oturduğu yere dönmesini seyretti. Tabancanın yanında olmasını isterdi, güven veren dokunuşuna alışmıştı. Aynen savaştaki gibi. Dunkirk'teki kumsal bir an, şimşek gibi gelip geçen kısacık bir an gözlerinin önünde canlandı.

Ayağa kalktı ve ısınmak için bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Sofia keşke biraz acele etseydi, aslında şimdi burada olması gerekirdi. Anı levhasında dayısının adını görmek, onun için çok üzücü olmuş olmalıydı.

Kapının gıcırdaması üzerine hızla döndü. Orada duran Sofia değil, uzun boylu ve kızıl saçlı bir papazdı. Harry en yakın banka çöktü, dua edermiş gibi ellerini bitiştirip başını eğdi. Papazın altarın başına gidip önünde yere diz çökmesini parmaklarının arasından seyretti. İstavroz çıkardıktan sonra Francisco'nun yanına yürüdü. İhtiyar adam telaşlı görünerek oturduğu banktan kalktı. Harry yumruklarını sıktı. Ya ihtiyar paniğe kapılıp onları ele verirseydi.

"*Buenas tardes, señor*," dedi Papaz. "Şehri ziyarete geldim. İki geceliğine manastırda kalacağım. Burada kısa bir süre dua etmek istiyorum."

"Elbette, *señor*."

"Burası bu gece tenha."

"Bu havada gelen az oluyor."

"Evet, hava soğuk. Ama dua edilemeyecek kadar soğuk değil."

Papaz banklara yürüdü ve Harry'nin iki sıra ilerisine oturdu. Zihni meşgul görünüyordu, karanlıktaki diğer tövbekârı fark etmemiş gibiydi. Francisco tekrar yerine döndü. Bakışı yere diz çöküp yüzünü avuçlarına gömmüş olan papazla Harry'nin arasında gidip geliyordu.

Kapı tekrar açıldı. Harry hemen papaza baktı, ama adam Sofia içeri girerken dua etmeye devam etti. Sofia pencerenin altındaki günah çıkarma hücresine yürüdü ve oraya yapışarak kendini gizlemeye çalıştı. Harry merak ederek ayağa kalktı. Bu arada dizi banka çarpınca çıkan gürültü ve duyduğu şiddetli acı karşısında dişlerini sıktı. Ayak seslerinin yankı yapması korkusuyla ağır ve ölçülü adımlar atarak günah çıkarma hücresine yürüdü; birisinin kilisede koşar adımlara yürüdüğünü duyacak olsa papaz mutlaka başını kaldırırdı. Ama papaz diz çökmüş konumda dua etmeyi sürdürdü.

"Ne oldu?" diye endişeyle sordu. "Barbara güvende mi?"

"Evet. Onu köprünün başında bıraktım. Ama şu kızıl saçlı papaz var ya, onunla yolda karşılaştık. Ona manastırda kaldığımızı ve doğru oraya gideceğimizi söyledim. Beni burada senin yanında görmemeli. Barbara Bernie'yle gelince de—"

"İhtiyar adama onu buradan çıkarmasını söylemeliyim."

Sofia korku içinde başını salladı. "Bir papaza katedrali terk etmesini söylemeyecektir."

"Buna mecbur." Harry kızın kolunu sıktı ve ortadaki geçitten Francisco'nun durduğu yere doğru kararlı adımlarla yürüdü.

Barbara soğuk tırabzanı kavramış durumda heykel gibi hareketsiz

duruyordu.

"Yoksa dilini kedi mi yuttu?" diye dalga geçti Sandy. Kadının şaşkınlığından keyif duyarak yine gülümsedi. "Hapishanenin gardiyanından gelen telefon var ya. Ben de dinledim, aynı anda ben de telefonu açmıştım." Sandy sohbet eder gibi tatlı tatlı konuşuyordu. "Sonradan senin şu yazı masanın çekmecesini açıp içindekileri gördüm. Köprünün yanındaki çalıların işaretli olduğu haritayı da."

"İyi ama çekmeceyi nasıl açtın?"

"Yazı masasını satın alırken anahtarlarından birini saklamıştım." Genç adam gülümsedi. "Kilidi olan her ne satın alırsam yedek bir anahtarını da alıkoyarım. Eski âdetimdir."

Barbara bir şey demeyip ona bakmakla yetindi. Kesik soluklar alıp veriyordu.

"Piper'ın hayatta olduğunu ne kadar zamandır biliyordun?" diye sordu Sandy. "Bu işi ne kadar zamandır planlıyordun?"

"Bir iki aydır," diye gayet sakin bir tavırla yanıtladı kadın. Karşısındaki adamın yüzünü inceledi. Ne yapacaktı acaba? Bakışlarından öfke fışkırıyordu. Havanın soğuğuna rağmen alnında terler birikmişti.

Yanağındaki bir kas seğiriyordu. "Brett de bu işin içinde mi?"

"Hayır." Sandy Harry'nin orada olduğunu bilmiyordu. Barbara, adamın cebinden çıkarmadığı eline baktı. Orada bir şişkinlik vardı. Yoksa onun da mı bir tabancası vardı?

"Eve seni aramaya geldiler," dedi kadın. Kalbi çarpıyordu. Sesinin titremesine engel olmakta güçlük çekiyordu, ama buna mecburdu. "Polis geldi. Çalışma odanda ne buldularsa aldılar."

"Evet, şimdiye dek gelmiş olacaklarını tahmin ediyordum. Valencia'da bir gemiye binmemi mümkün kılacak bir pasaportum var. Bir Fransız Yahudisine aitti pasaport, ama şimdi içinde benim fotoğrafım var.

Giderken buraya uğrayayım dedim."

Barbara tabancayı kavradı, parmaklarını kıpırdatarak tetiği buldu. "Pilar nerede?" Sesi şimdi daha sakindi.

"Gitti. Eline para vererek onu savdım. Benim için sadece basit bir eğlenceydi. Bana ettiğin ihanetin yanında konuşmaya bile değmez." İhanet kelimesini tıslar gibi öfkeyle hecelemişti. Derin bir soluk aldıktan sonra alaycı ses tonuyla devam etti. "Bak hele, bizim küçük solucan birden ejderhaya dönüşmüş de haberimiz yokmuş. Seni nasıl baştan yarattığımı düşünüyorum da. Aslında seni Burgos'da kaderinle baş başa bırakmalıydım."

Barbara yanıtlamadı, sadece durup erkeğe bakmayı sürdürdü. Sandy dönüp köprüye baktı.

"O orada. Yolun berisindeki ağaçların arasında bekliyor. Onu gördüm. Aslında ben de orada bekliyordum. Onu öldürecektim. Senin onu ölü olarak bulmanı istiyordum. Ama o benim bir ağacın arkasında sigara yaktığımı duydu ve alarm durumuna geçti. Bunun üzerine ben de buraya geldim. Ne de olsa hiç kimse köşeye sıkıştırılmış bir adam kadar tehlikeli olamaz. Ama bizi köprünün bu ucunda görebileceğini sanmıyorum." Sandy başıyla cebini işaret etti. "Zaten yanımda bir tabanca da var."

Barbara, birkaç yüz metre uzaktaki ağaçlığı hayal meyal seçebiliyordu. Bernie gerçekten orada mıydı? "Niçin Sandy?" diye sordu. "Artık ne anlamı var ki? Her şey bitti."

Sandy hâlâ yavaş konuşuyordu, ama sesi buz gibiydi. "Okulda bana pislikmişim gibi davranıyordu, tıpkı kahrolası babam gibi. Harry'yi benden uzaklaştırmaya çalıştı. Şimdi de seni bana ihanet ettirdi ve onu hapisten kurtarmanı başardı. Neyse, intikamımı alacağım." Genç adam yine gülümsedi. Âdeta çocuksu bir gülümseyişti bu. "İntikamı severim.

Somut bir şeydir intikam."

Kadın elinde olmayarak birkaç adım geri çekildi. Sandy'nin sesinde şimdi vahşi, hatta manyakça bir özellik vardı.

"Böyle bakma bana," dedi. "Ben, Piper'ın ve diğer ideologların İspanya'ya yaptıklarından daha kötü ne yaptım? Söylesene. Ne yaptım?"

"Bernie bu işe atılmam için beni zorlamadı, Sandy. Hepsi benim fikrimdi. Kısa zaman öncesine dek onun haberi bile yoktu."

"Yine de ihanete uğramış sayılırım; ama tekrar olmasına izin veremem. Ben kenara itilemem, kimsenin başından atılamam. Sonuna dek mücadele edeceğim, sonuna dek." Adamın yuvalarından fırlamış kara gözlerinde çılgın bir bakış vardı. Barbara yanıt vermedi. Arada sırada serpiştiren kar tanelerinin altında karşı karşıya duruyorlardı. Sandy derin bir soluk aldı, bir an için gözlerini kapadı, tekrar konuştuğunda sanki yine sohbet ediyordu.

"Buraya nasıl geldin? Trenle mi?"

"Evet." Sandy, Harry ile Sofia'nın burada olduğunu bilmiyordu, Barbara'nın yalnız olduğunu sanıyordu. Ama Barbara'ya katedralden yardım gelemezdi.

"Sanırım sırt çantasında onun için yedek giysiler var."

"Doğru."

"Şimdi ne yapabileceğini sana söyleyeceğim. Dönüp geldiğin yoldan geri gidebilirsin. İngiltere'ye dön. Ben onun çaresine bakacağım." Böyle derken Sandy cebini işaret etti. "Seni de öldürmek isterdim, ama burada ateşlenecek bir silah duyulabilir." Sonra öne doğru uzandı; yüzü seğiriyordu. "Yalnız şunu unutma, sana bahşettiğim kalan hayatın süresince unutma ki *ben kazandım*." Bu son sözleri âdeta tıslayarak söylemişti. Kafasız bir çocukmuş gibi davranıyordu. Cebindeki cisimle bir işaret daha yaptı. "Şimdi dön ve yürümeye başla."

Kadın elini tutunduğu tırabzandan çekti ve derin bir soluk aldı.

"Haydi yürü." Sandy sesini yükseltti. "Şimdi. Yoksa seni vuracağım kahrolası. Seni bir hiçken alıp adam ettim. Bana ihanet etmen için mi yaptım? Kahpe! Dön ve yürümeye başla."

Barbara elini cebine attı ve Mauser'i çıkardı. Silahı iki eliyle kavrayarak kollarını ileri uzattı, namluyu erkeğin göğsüne çevirirken parmağını tetiğin üstüne dayadı.

"Silahını köprüden aşağı at, Sandy." Sesinin bu kadar net çıkmasına genç kadının kendi de şaşmıştı. Bacaklarını açarak dikkatini dengesi üzerinde yoğunlaştırdı. "Haydi dediğimi yap. Hemen! Yoksa seni öldürürüm." Böyle derken gerektiği takdirde bunu yapabileceğini biliyordu.

Sandy bir adım geriledi. Şaşırmış görünüyordu. "Senin, senin silahın mı var?"

"Silahını cebinden çıkar, Sandy. Yavaşça."

Genç adam yumruklarını sıktı. "Kaltak!"

"*Silahını köprüden aşağı at!*"

Sandy kadının gözlerinin içine baktı, sonra elini ağır ağır cebinden çıkardı. Barbara, ya birden silahını çıkarıp beni vurursa, diye düşünmekten kendini alamadı. Ama ilk ateş eden kendisi olacaktı. O adam Bernie'yi mahvedemeyecekti. Asla!

Sandy cebinden iri bir taş çıkardı. Ona baktıktan sonra gülümsedi ve omuzlarını silkti. "Bir tabanca bulmama vakit yoktu. Piper'ın kafasını bununla kıracaktım." Taşı yere fırlattı. Taş sekti ve köprünün yanından aşağı düşerek boşluğun içinde gözden kayboldu. Suya çarptığı duyulmadı, aradaki mesafe çok fazlaydı.

Barbara bakışını genç adamın diğer ceplerinin üstünde gezdirdi. "Ellerini başının üstüne daya."

Sandy yine somurttu, ama Barbara'nın emrini yerine getirdi. "Ne

yapacaksın?" diye sordu. Sesinde korku seziliyordu; bu, Barbara'nın onda daha önce hiç duymadığı bir şeydi. Mutlu oldu; Sandy onun şaka etmediğini anlamıştı. Hemen kararını verdi.

"Köprüden karşıya geçip Bernie'nin yanına gideceğiz."

"Hayır." Sandy'nin yüzü allak bullak oldu. "Böyle olmaz."

Barbara tabancayı hızla onun yüzüne çevirdi. "Hemen dön."

Sandy irkildi. "Peki." Dönüp geldiği yolu geri gitmeye başladı. Barbara onu biraz uzağından izledi; Sandy'nin birden dönüp onu yakalamasından korktuğu için daha fazla yaklaşmamıştı. Köprünün sonuna yürüyüp yolun kenarındaki çayırlık alana çıktılar. Kar durmuş ve bulutların arkasından ay çıkmıştı.

"Dur," dedi ve Sandy durdu. Elleri başının üstünde öylece dururken göze gülünç görünüyordu. Şimdi ne yapacağını düşünüp karar vermek zorundaydı. Dönüp koruluğa baktı. Bernie acaba bizi görüyor mu? diye düşündü. Sandy'yi ne yapacağız? Onu gözünü kırpmadan vuramayacağını biliyordu, ama Bernie yapabilirdi.

Aniden bir ayak pıtırtısı duydu. Dönüp bakınca Sandy'nin yolun diğer yanına koştuğunu gördü. Barbara'nın başını öbür yana çevirdiği anda şimşek gibi harekete geçmişti.

"Dur!"

Sandy zikzaklar çevire çevire koşmayı sürdürdü. Nişan almaya çalıştı, ama yapamadı. Derken Sandy'nin az önce söylediğini hatırladı: bir silah sesi tüm çevrede yankılanacaktı. Sandy yolun öbür yanına ulaşıp hâlâ zikzaklar çevirerek tepeye tırmanırken Barbara silahı indirdi. Sandy çok geçmeden ağaçların arasında gözden kayboldu. Dalların çatırtısı ve hışırtısı Barbara'nın kulağına geldi.

Silahı indirdi. Bırak gitsin. Silahın patlamasının yol açacağı tehlikeleri göze alamazsın, diye düşündü. Sandy'nin bir silahı yoktu. Şehre gi-

dip yetkililere onu ele verecek konumda değildi; onu da arıyorlardı.

Barbara sürekli tepenin yamacına bakarak ve kendini göz önünde hissederek yolu izlemeye başladı. Koyağın karşı tarafındaki şehrin ışıklarına baktığında Harry ve Sofia'nın onu bekledikleri katedralin karanlık kitlesini seçer gibi oldu.

Ağaç kümesini buldu. Ortalık karanlık ve sessizdi. Sandy yalan mı söylemişti, Bernie gerçekten orada mıydı? Genç kadın bir an kıyıya baktı, sonra tırmanmaya başladı. Tabancanın hâlâ elinde olduğunu fark ederek onu cebine kaydırdı. Ayakları kırağılı otların üstünde kayıyordu. Dönüp hâlâ ıssız olan yola ve köprüye baktı. O şeyleri: ellerini kaldır ve ellerini başının üstüne koyu söylemeyi nasıl bildiğini merak ediyordu. On yıldır seyrettiğim sesli filmler diye tahmin etti; bu tür şeyleri artık herkes biliyordu.

"Bernie," diye seslendi ağaçlara doğru fısıldayarak. Hiçbir yanıt duyulmadı.

"Bernie," diye tekrar seslendi, bu kez daha yüksek sesle.

Ağaçlığın içinde bir dal çatırtısı oldu. Bir adamın ortaya çıkması üzerine gerildi ve yine tabancaya sarıldı. Barbara, üstünde lime lime bir palto olan ve ihtiyar adamlar gibi topallayarak yürüyen sakallı, sıska birini gördü. Yersiz yurtsuz serserilerden biri olduğunu sanıp yine tabancasını kavradı.

"Barbara!" diye seslendiğini duydu, üç yılı aşkın süredir ilk kez sevgilisinin sesini duyuyordu. Erkek ona doğru bir iki adım attı. Barbara kollarını iki yana açtı, adam da onların arasına yığıldı.

İhtiyar Francisco tespihini sinirli ellerinin arasında evirip çeviriyordu. Harry üzerine eğilerek dudaklarını ihtiyarın kıllı kulağına yapıştırdı.

"Papazı buradan çıkarmalısın," diye mırıldandı. "Dışarıda arkadaşlarımı görmüş. Manastıra gideceklerini söylemişler. Eğer geri dönerler ve papaz da onları görürse olay çıkar."

"Tanrı'ya dua eden bir papazdan katedrali terk etmesini isteyemem, diye öfkeyle fısıldayarak yanıtladı Francisco.

"İstemelisin." Harry adamın gözlerinin tam içine baktı. "Ya da biz büyük bir tehlikeye gireriz ve sen de paranı alamazsın."

Francesco elini suratında gezdirdi. "*Mierda*," diye soludu. "Bu işe neden razı oldum ki!"

Papazın mırıltıları kesildi. Yere diz çökmüş bir halde başını kaldırmış onlara bakıyordu. Fısıldanan sözleri duymuş olamazdı, ama Harry'nin sesine yansıyan telaşı hissetmiş olması mümkündü. Kahretsin, diye düşündü ve yine fısıldayarak devam etti.

"Bak, artık dua etmiyor. Ona evinde bir sorun çıktığını, katedrali bir süreliğine kapatmak zorunda olduğunu söyle."

Papaz ayağa kalktı ve bacaklarına dolanan eteklerini hışırdatarak yanlarına geldi. Francisco ayağa kalktı. Papaz ona sevecen bir tavırla gülümsedi.

"İyi misin, *viejo*?"

"Korkarım, karısı hastalanmış," diye onun yerine Harry yanıt verdi. Aksanını bir İspanyol'unkine daha fazla benzetmeye çalışarak devam etti. "Ben doktorum. Katedralin kapılarını kilitleyip karısının yanına gidebilse iyi olurdu. Ben diğer bekçiyi çağırabilirim."

Papaz ona dikkatle baktı. Harry, onun hakkından gelmenin ne kadar kolay olacağını düşündü. Gerçi gençti, ama gevşek ve güçsüz görünüyordu.

"Siz nerelisiniz, *doktor*?" diye sordu papaz. "Aksanınızı tanıyamadım da."

"Katalonya, *señor*. Savaştan sonra rüzgâr bizi buralara attı."

Francisco Harry'yi işaret etti. "Peder, o, o—" Adamcağız devam edemeyerek başını eğdi.

"İsterseniz, siz diğer bekçiyi getirirken, ben burada kalabilirim," dedi papaz.

Francisco yutkundu. "Lütfen, *señor*, kurallar burada bekçi olmayınca katedralin kapanmasını şart koşuyor."

"En iyisi katedrali kapamamız," diye Harry de söze karıştı. "Ben Francisco'yu evine götürürüm. Başrahibin evi yolumuzun üstünde ve ben öbür bekçiyi buraya getirebilirim."

Papaz başıyla onayladı. "Peki. Zaten benim de manastıra dönmem gerekiyor. Karınızın adı nedir?"

"Maria, *señor*."

"Tamam. İyileşmesi için Kutsal Bâkire'ye dua edeceğim, diyerek onlara arkasını döndü.

"Evet. Bizim için dua edin." İhtiyar adam birden kendini kapıp koyvererek hıçkırmaya başladı ve elleriyle yüzünü örttü. Harry papaza bakarak başını salladı.

"Ben onunla ilgilenirim, *señor*,"

"*Vaya con Dios, viejo* [Tanrı yardımcın olsun, ihtiyar]."

"*Vaya con Dios, señor*." Bekçi zor anlaşılır bir mırıltıyla yanıtlamıştı. Papaz onun omuzuna dokundu, geçitten kapıya doğru yürüdü ve katedralden çıktı.

Francisco yüzünü elleriyle sildi, ama Harry'nin suratına bakmadı. "Beni utandırdınız. *Cabrón rojo*. Bu kutsal mekânda beni utandırdınız."

Bernie ve Barbara birbirlerine sımsıkı sarılmışlardı. Kadın sevgilisinin paltosunun çuvaldan farksız kumaşının sertliğini hissediyor, vücu-

dunun kirli kokusunu soluyordu, fakat bunun altındaki sıcak beden sevgilisininkiydi. "Bernie, Bernie," diye inledi.

Adam biraz geriye çekilerek ona baktı. Yüzü zayıftı, kirden yol yol olmuştu ve sakalı da taranmamıştı.

"Tanrım," dedi. "Bunu nasıl yaptın?"

"Mecburdum, seni mutlaka bulmam lazımdı." Barbara derin bir soluk aldı. "Yalnız dinle, gitmek zorundayız." Tepeye göz attı. "Sandy az önce buradaydı."

"*Forsyth* mı? Yani biliyor mu?"

"Evet." Olanları hızla anlattı. Harry ve İspanyol nişanlısıyla onları katedralde beklediğini duyunca Bernie'nin şaşkınlıktan gözleri iri iri açıldı.

"Harry ve Sandy ha." Genç adam hâlâ inanamayarak gülmeye başladı. "Üstelik Sandy buralarda bir yerlerde demek." Bakışlarını tepeye dikti. "Söylediklerine bakılırsa, çıldırmış olmalı."

"O gitti. Ve yanımda bir tabanca olduğu sürece geri gelmeyecek."

"Yanında bir tabanca var ha!" Bernie inanamıyormuş gibi başını salladı. "Ah Barbara, benim için ne belaları göze aldın." Duygularının yoğunluğundan genç adamın sesi gırtlağına tıkandı. Barbara derin bir nefes aldı. Şu sırada pratik düşünmesi gerekiyordu. Sandy gitmişti, ama başka tehlikeler o kadar çoktu ki.

"Yanımda giysiler var. Üstünü değiştirip sakalını tıraş etmen gerekiyor. Hayır, bunun için ışık yeterli değil. Bu işi katedralde yapmak zorundayız. Ama sen yine de üstünü değiştir."

"Peki." Bernie kadının ellerine sarıldı. "Tanrım, her şeyi düşünmüşsün." Alacakaranlıkta kadını inceledi. "Ne kadar farklı görünüyorsun."

"Sen de öyle."

"Giysilerin farklı, parfüm sürmüşsün. Bunu hiç yapmazdın. Kokun

bana öyle garip geliyor ki."

Barbara eğildi ve çantayı boşaltmaya girişti. Ağaçların arasında insanın önünü görmesi zordu. Beraberinde bir cep feneri getirmesi gerekirdi. "Çantada senin için kalın bir palto var."

"Şehrin içinden mi geldiniz?"

"Evet. Ama ortalık çok sakindi."

"Şimdiye dek kamptan sivil muhafızlara telsizle haberi uçurmuş olmaları gerekir."

"Hiç polis, jandarma görmedik."

"Araban var mı?"

"Evet, diplomatik plakalı. Harry'nin arabası. Şehrin dışında bir yerde gizli ve seni doğru elçiliğe götüreceğiz. Seni içeri almak zorundalar."

"Harry'nin başı derde girmez mi?"

"Bu işe karıştığını bilmeyecekler. Seni dışarıda bırakacağız, giysileri çaldığını, bir eve girdiğini veya onun gibi bir şey söyleyebilirsin, sonra da otostop yaptığını anlatırsın."

Bernie genç kadına baktı ve aniden göz yaşlarına boğuldu. "Ah Barbara, işimin bittiğini zannediyordum, sonra beni kurtaracağını öğrendim. Bense savaşmak için seni terk etmiştim. Barbara, çok üzgünüm—"

"Hayır. Hayır. Elini çabuk tut sevgilim. Biri gelebilir. Üstünü değiştirmek zorundasın."

"Tamam."

Bernie soyunmaya başladı. Günlerdir üstünde olup kirden bedenine yapışmış gömleği çıkarırken acıdan homurdanmaktan kendini alamadı. Barbara loşlukta yara izleri fark etti; o kadar sevdiği vücut bir deri bir kemik kalmıştı.

Birkaç dakika sonra üstünde Barbara'nın evden getirdiği Sandy'nin

gömleği, paltosu ve başında melon şapkasıyla Bernie karşısında duruyordu. Bu giysiler sırt çantasına tıkıştırılmaktan ezilip buruşmuşlardı, ama kirli serseri yüzü ve sakalı hesaba katılmazsa adamın aşağı yukarı normal görünmesini sağlıyorlardı. Barbara birkaç kırışığı eliyle çekiştirerek düzeltmeye yeltendi. "Bu kadar," dedi yavaşça. Gülmeye birden dayanılmaz bir arzu duydu. "Artık neredeyse normal görünüyorsun."

Papazın gitmesinden sonraki yarım saat Harry'ye tüm hayatındakilerin en uzunu gibi geldi. O ve Sofia huzursuz şekilde salonu arşınlıyor, bakışları kapıyla ihtiyar adamın arasında gidip geliyordu. Papaz tehlikesini her nasılsa atlatmışlardı. Üstelik o, Sofia ve belki de Paco mutluluğa kavuşmanın eşiğindeydiler. Tanrım, bir aksilik olmasa, diye inanmadığı Tanrı'ya dua ediyordu.

En sonunda kapı tekrar açıldı. Harry ve Sofia taş kesildiler. Bernie ve Barbara yavaş yavaş içeri girerken ihtiyar adam da korkuyla onlara bakıyordu. Barbara, yorgunluktan topallayan Bernie'ye destek olmuştu. Sakallı ve sıska adamı Harry önce tanıyamadı, sonra onlara doğru koştu. Sofia hemen arkasındaydı.

"Bernie," dedi yavaşça. "Tanrım, sana neler yapmışlar!"

Bernie gözlerine inanamayarak güldü. "Harry. Sensin ha." Kendini bu yeni dünyada bulduğuna inanamıyor gibiydi. "Tanrım, buna inanamıyorum."

Harry, arkadaşının bir korkuluktan farksız yüzü karşısında allak bullak olmuştu. "Ne halt ettin sen? Şu haline bak. Seni bir görseler Rookwood'dakiler ne derdi kim bilir."

Bernie dudağını ısırdı. Harry onun ağlamak üzere olduğunu görebiliyordu. "Bir savaştan çıktım, Harry," dedi ve eğilip arkadaşını İspanyol tarzında kucakladı. Harry, Bernie'nin kollarının arasında bir an hare-

ketsiz durduktan sonra birbirlerine sarıldılar. Derken Harry duygusallığından utanmış gibi kendini geri çekti. Bernie ayakları üstünde sallanıyordu.

"İyi misin?" diye endişeyle sordu Sofia.

"Otursam daha iyi olacak." Bernie genç kıza gülümsedi. "Sen Sofia olmalısın."

"Evet."

"*Viva la Republica!*" dedi yavaşça Bernie.

"*Viva la Republica!*"

"Komünist misiniz?" diye sordu kıza.

"Hayır." Genç kız erkeğe ciddi bir yüzle baktı. "Komünistlerin yaptıkları şeyleri beğenmiyordum."

"O şeylerin yapılmasını gerekli görüyorduk." Bernie içini çekti.

Barbara onun koluna girdi. "Haydi gel. Tıraş olmalısın. Vaftiz teknesinin başına git." Bernie'ye küçük bir torba uzattı ve adam da topallayarak teknenin başına yürüdü. Harry ihtiyar adama yaklaştı. Yüzü göz yaşlarından ıslanmış Francisco ona nefretle baktı. Harry para tomarını uzattı. "Paranız, *señor*."

Francisco banknotları öfkeyle avucunda buruşturdu. Harry, parayı yere fırlatacağını sandı, ama ihtiyar adam cebine tıktı ve duvarın dibine çöktü. O sırada Bernie göründü. Yüzünde hâlâ sakal parçacıkları göze çarpıyordu. Hatırladıkları Bernie'den daha yaşlı görünüyordu, çok daha zayıftı ve yüzünde derin çizgiler vardı. Buna rağmen artık bildikleri Bernie'ydi.

"Oturmam lazım," dedi. "Yorgunluktan yıkılıyorum."

"Elbette." Barbara ötekilere döndü. "Zavallı çok yorgun, ama en kısa zamanda buradan uzaklaşmamız lazım."

"Bir şey mi oldu?" diye sordu Sofia. Sesinin sert çıkması üzerine

Harry başını kaldırıp ona baktı. Barbara onlara Sandy'yi anlattı.

"Aman Tanrım, adam keçileri kaçırmış," dedi Harry.

"Öfkeden ne yapacağını şaşırdığı kesin."

"Buradan hemen gitmemiz lazım," dedi Sofia. "Papazın manastırda katedralin kapalı olduğunu söylemesinden, oradakilerin de ihtiyar adamın evine birini yollamalarından korkuyorum."

"Haklısın." Harry, oturduğu yerden onlara donuk bakışlarla bakan ihtiyar adama baktı, sonra elini Bernie'nin omuzuna dayadı. "Araba birkaç kilometre uzakta. Şehrin hemen dışında. Oraya kadar gidebilecek misin? Bütün yol yokuş aşağı."

Adam başıyla onayladı. "Denerim. Yavaş yürümemiz şartıyla."

"Sonunda insana benzedin."

"Teşekkür ederim." Bernie başını kaldırdı. "İngiltere'nin hâlâ dayandığı doğru mu?"

"Evet. Bombardımanlar feci, ama yine de dayanıyoruz." Barbara ekledi. "Artık gitmeliyiz, Bernie."

"Peki." Bernie ayağa yüzünü ekşiterek ayağa kalktı. Harry, adam tükenmiş, dayanacak gücü kalmamış, diye düşündü.

"Papaz hakkında ne söylüyordun?" diye sordu Bernie.

"Sofia ve Barbara köprüye giderken onunla karşılaşmışlar. Daha sonra dua etmek için kiliseye girmiş, ama bekçinin onu buradan uzaklaştırmasını sağladım. Benim için dehşet verici bir andı. Yere diz çöküp dua edişi, siyah cüppesi ve kızıl saçları son nefesime dek gözlerimin önünden gitmeyecek."

"Kızıl saçlı mı?" Bernie bir an düşündü. "Nasıl biriydi?"

"Genç, uzun boylu. Tombulca."

Bernie tuttuğu soluğunu salıverdi. "Bu Peder Eduardo'ya benziyor. Kamptaki papazlardan biriydi."

"Evet, adı buydu," diye atıldı Barbara. "Tanrım, öyle birine benzemiyordu."

"Kötü biri değildir. Saf bir inanç sahibine benziyordu." Bernie dudaklarını sıktı. "Ama bizi burada bulursa mahvoluruz. Bizi her şeye rağmen ele verir." Genç adam derin bir soluk aldı. "Haydi gidelim artık."

Harry boş çantayı aldı ve kapıya yürüdüler. Binadan çıkarken derin bir ferahlama hissetti. Dönüp bekçiye baktı. İhtiyar Francesco hâlâ bankın üstünde başı ellerinin arasında olduğu halde oturuyordu. İnanca adanmış devasa anıtların arasında minik bir siluet.

48

Kötü aydınlanmış, dik yokuşlu sokaklarda ancak ağır ağır ilerleyebiliyorlardı. Bernie bitkin görünüyordu. Yanından geçtikleri tek tük insanlar dönüp dönüp onlara bakıyordu. Bernie, sendeleyerek yürüyüşünü görenlerin onun sarhoş mu olduğunu düşündüklerini merak etti. Gerçekten de kendini şaşkınlıkla mutluluktan sarhoş hissediyordu.

O kadar zaman sonra Barbara'yı görünce neler hissedeceğini hep merak etmişti. Soğuk yamaçta çok daha katı ve deneyimli bir kadın karşısına çıkmıştı, ama hâlâ Barbara'ydı ve onda sevdiği her şeyin yerli yerinde durduğunu görebiliyordu. Onu sanki dün görmüştü; Jarama ve son üç yıl bir düştü. Ama omuzundaki sancı gerçeğin tâ kendisiydi. Çatlamış ve dağılmış durumdaki çizmelerinin her oyuğunun içine taşıp şişmiş ayaklarıysa dayanılmaz bir işkence kaynağıydı.

Yokuşun yarı yerinde küçük bir meydanlığa vardılar. Bunun ortasında bir generalin heykelinin altında küçük bir taş bank vardı. "Biraz oturabilir miyim?" diye Barbara'ya fısıldadı Bernie. "Bir dakikacık."

Sofia döndü ve onlara hiç gülmeyen gözlerle baktı. "Devam edemez misin?" diye sordu. Genç kız meydanın kenarındaki bara endişeyle baktı. Pencerelerde ışık vardı, içeriden de sesler geliyordu.

Barbara yalvardı. "Sadece beş dakika."

Bernie bankın üstüne çöktü. Barbara yanında oturuyor, diğer ikisi de birkaç adım ötede duruyorlardı. Koruyucu melekler gibi diye düşündü Bernie. "Üzgünüm," dedi yavaşça. "Biraz başım döndü de. Bir dakikaya kadar kendimi toparlarım."

Barbara elini onun alnının üstüne koydu. "Biraz ateşin var galiba."

Sigaralarını çıkararak ona da bir tane verdi.

Bernie güldü. "Gerçek bir sigara. Gold Flake."

"Sandy onları bir yerden bulduruyordu."

Adam onun elini tutarak yüzüne baktı. "Kampta seni unutmaya çalışıyordum."

"Başarabildin mi bari?" diye zoraki bir havai tonla sordu kadın.

"Hayır. İyi şeyleri ne yapıp ne edip unutmaya çabalaman lazım, yoksa sana eziyet ederler. Ve tekrar tekrar geri dönerler. Asılı evlerin manzarası gibi. Taşocağında çalışmaya giderken bazen görürdük onları. Sislerin üzerinde asılıydılar sanki. Bir tür seraptılar. Biraz önce yanlarından geçtiğimizde göze ne kadar da ufak görünüyorlardı."

"Sandy için üzgünüm," dedi kadın. "Ama senin öldüğünü sandığım günlerde o kadar perişandım ki. Sandy de önceleri anlayışlı ve düşünceliydi, daha doğrusu öyle göründü."

"Seni hiç terk etmemeliydim." Bernie kadının elini avucunda sıktı. "Agustin, kaçmamı senin düzenlediğini belirtip adını söylediğinde bu, hayatımın en olağanüstü anıydı." Genç adam coşkuyla atıldı. "Bir daha seni hiç bırakmayacağım."

Barın kapısı o sırada açılınca içerinin bayat şarap ve sigara dumanı kokusu onlara kadar geldi. İki işçi dışarı çıkarak yokuşu tırmanmaya başladılar. Geçerken anıtın altındaki dört kişiye merakla bakmışlardı. Harry ile Sofia arkadaşlarının yanına yaklaştılar.

"Burada daha fazla durmamalıyız," dedi Harry. "Yürüyebilecek misin?"

Bernie başıyla onayladı. Ayağa kalktığında ayaklarını sanki ateşin içine sokmuş gibiydi; ama kendini acıyı önemsememeye zorladı. Çok az bir yolları kalmıştı.

Ağır ağır yürümeye devam ettiler. Çok az konuşuyorlardı. Bernie ayaklarının sancımasına rağmen her şeyi, bir köpeğin havlayışını, karanlığın içinde beliren büyük bir ağacı, Barbara'nın parfümünü, 1937'den beri yoksun edildiği binbir şeyi keskinleşen duyularla algılamaya başladığını fark ediyordu.

Şehrin kenarından geçtiler, nehrin diğer yakasını izlediler, sonra uzun ve ıssız bir yoldan arabanın bulunduğu tarlaya ulaştılar. Kar tekrar başlamıştı; küçük kar taneleri otların üstüne düştüklerinde sessizlik içinde pıt pıt sesleri çıkarıyorlardı. Yeni giysileri Bernie'yi sıcak tutuyordu; yabancilaştığı yumuşaklığı da yeniden tattığı duygulardan biriydi.

"Aşağı yukarı geldik," diye fısıldadı sonunda Barbara. "Araba şu ilerideki ağaçların arkasında."

At arabası izleriyle delik deşik olmuş patikayı izliyorlardı. Çizmeleri yolun inişli çıkışlı yüzeyinde kaydıkça Bernie dişlerini gıcırdatıyordu. Harry ve Sofia diğerlerinin biraz ilerisinde yürüyorlardı, Barbara hâlâ Bernie'nin yanındaydı. İleride bir otomobilin belirsiz siluetini gördü.

"Arabayı ben kullanacağım," dedi Harry'ye, Barbara.

"Emin misin?"

"Evet. Gelirken sen kullandın. Bernie, sen arkaya geçersen bacaklarını uzatabilirsin."

"Pekâlâ." Barbara arabanın direksiyon tarafındaki kapısını açarken genç adam Ford'un soğuk metaline yaslandı. Kadın içeriye sırt çantasını fırlattı ve sürücü koltuğuna kayarak diğer kapıların kilitlerini açtı. Harry arka kapılardan birini açıp o güven verici eski gülümseyişiyle konuştu. "Buyrun beyefendi." Bernie arkadaşının kolunu sıktı.

Sofia o sırada bir kolunu kaldırarak susmalarını işaret etti. "Bir şey duydum. Ağaçların arasında."

"Bir geyiktir," dedi Bernie, gizlendiği yerde birinin onu rahatsız edi-

şini hatırlayarak.

"Bekle." Sofia arabadan uzaklaşarak meşe ağaçlarına doğru yürüdü. Ağaçlar otların üstüne uzun siyah gölgeler düşürüyordu. Diğerleri onu bakışlarıyla izliyorlardı. Sofia durdu ve gözlerini dalların arasına dikti.

"Ben bir şey duymuyorum," diye fısıldadı Bernie. Arabanın içine baktı. Barbara ne oluyor gibilerden omuzlarının üzerinden onlara bakıyordu.

"Gel artık," diye ona seslendi Harry.

"Peki," diyen Sofia ağaçlara arkasını döndü.

Bir projektör ışığı birden karanlığı deldi. Bir makinelinin kulak zarlarını inciten patlaması ağaçların arasından sessizliği yırtarken Bernie küçük dalların havaya sıçradığını gördü; projektörün ışığına yakalanan Sofia da aynı anda mermilerin vücuduna saplanmasıyla sarsılıp zıpladı. Küçük bedeninden kan damlaları fışkıran kızcağız külçe gibi yere yığıldı.

Harry ona koşmaya yeltenirken Bernie sahip olduğunu ummadığı bir güçle adamı hızla otomobilin yanına savurdu. Harry sadece bir an debelendi, ama başlarındaki iki uçlu siyah şapkaları projektör ışığında parlayan iki sivil muhafızının ağaçların arasından çıkmasıyla taş kesildi. İkisi içinde yaşlısı olan sert yüzlü muhafız ağır bir makineliyi duygusuz ve soğuk bir ifadeyle onlara çevirmişti. Genç ve ürkek tavırlı olan ikincisiyse elinde bir tabanca tutuyordu.

Bernie soluk alamadığını fark etti. Harry'yi halâ omuzlarından kavrarken hava alabilmek için çırpınıyordu. Sivillerin yaşlısı gidip Sofia'nın başını ayağıyla dürttü, kızın başı gevşek bir şekilde yere devrilince de hoşnut şekilde homurdandı. Harry yine harekete geçmeye yeltendi, ama Bernie omuzunun sancımasına rağmen onu salmadı.

"Artık iş işten geçti," dedi.

Dönüp arabaya baktı. Barbara dışarısını dehşet içinde gözlemeyi sürdürüyordu. Siviller onları hâlâ silahlarının menzilinde tutarak bir iki adım geri çekilirken, asker üniformalı iki adam açığa çıktı. Bir tanesi gülümseyen yakışıklı yüzüyle Aranda'ydı. Diğer adam ise daha zayıf ve daha yaşlıydı. Seyrek siyah perçemleriyle başının tepesindeki dazlak alanı maskelemeye çalışmıştı. Kemikli yüzünde derin bir hoşnutluk okunuyordu.

"Maestre," dedi Harry. "Aman Tanrım, General Maestre. Tanrım, Sofia." Kendini daha fazla tutamayarak çaresizlik içinde hıçkırmaya başladı.

Subaylar kararlı bir tavırla otomobildekilere doğru yürüdüler. Maestre Harry'ye yoğun bir küçümsemeyle baktı.

"Hepiniz olduğunuz yerde kalın." Sesini yükseltti. "Señorita Clare, arabadan çıkın."

Barbara arabadan indi. Yere yığılma raddesine gelmişti ve açık kapıya yaslanarak duruyor, Sofia'nın ölüsüne dehşet içinde bakıyordu. Aranda ise Bernie'ye hoşnut şekilde sırıttı.

"Bak hele, küçük kuşumuzu sonunda yakaladık."

Harry Maestre'ye baktı. "Bu işi nereden biliyordunuz? Yoksa Forsyth mı?"

"Hayır." Bakan ona soğuk bir bakış fırlattı. "Bu kaçış planını biz organize ettik, Señor Brett. Albay Aranda'yla ben eski dostuz, Fas'ta birlikte hizmet ettik. Bir gece bir toplantıda Tierra Muerta kampında tutsak olan ve şimdi Madrid'te yaşayan sevgilisi olmuş bir İngiliz'den bahsetti. Bu ad bende bazı çağrışımlar yaptı." General ellerini ceplerine soktu. "Cumhuriyetle bir şekilde ilgisi olan herkes hakkında dosyalarımız vardır ve Bayan Clare'ın kendini Forsyth'ın karısı yerine koyduğu-

nu görünce, arkadaşımla ben Forsyth'ı zor duruma düşürmeye karar verdik. Bugün bu işi karara bağlamak için uygun zaman olarak görünüyordu; yarın altın madeniyle ilgili önemli bir toplantı var."

"Ah hayır," diye inledi Barbara.

Maestre bir sigara çıkarıp yaktı. Havaya bir duman bulutu üfledikten sonra Harry'ye ondan nefret ediyormuş gibi dikkatle baktı. En azından Harry'ye öyle geldi. Fakat sesi hâlâ sakin ve kibardı.

"Oysa altın madeni falan yoktu, ha? Artık bunu da biliyoruz."

Harry yanıtlamadı. Artık dinliyor da görünmüyordu. Yine Bernie'nin pençesinden kurtulmaya çalıştı, ama arkadaşı acıdan yüzünü ekşitmesine rağmen, onu sıkı sıkı tutuyordu. Bir hareket yaptığı takdirde onu vurabilirlerdi. Maestre devam etti.

"Planı harekete geçirmesi için İngiliz gazeteci Markby'ye rüşvet verdik. O kadar şaşırmış görünmeyin, Señorita Clare, İngilizler de rüşvet alabiliyor. Daha sonra Albay Aranda Madrid'te işsiz olarak yaşayan eski gardiyanlarımızdan birini planı yürürlüğe koymakla görevlendirdi. Onun ve kardeşinin anneleri için paraya ihtiyaçları olduğunu biliyorduk."

"Luis mi?" diye geveledi Barbara. "Luis sizin için mi çalışıyordu? Aman Tanrım."

"O ve Agustin annelerine yardım etmek için para alacaklar, ama bizden. Sizin verdiğiniz parayı da onlara bırakacağız." Maestre başını iki yana salladı. "Luis bir iki kere bu işten caymaya kalkıştı. Anladığım kadarıyla sizi aldatmak hem onu hem kardeşini rahatsız ediyordu. Ama İspanya'yı yeniden kuracaksak sert olmalıyız."

Maestre bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Başarılı bir manevrayı zihninde evirip çeviren bir asker olarak uzun ve zayıf vücuduyla projektörün ışığına girip çıkıyor, etrafında karların döne döne yağdığı gö-

rülüyordu. Işık cilalı düğmelerini ışıldatıyor ve Aranda onu gülümseyerek seyrediyordu. Biraz ilerideyse kar Sofia'nın siyah paltosunu ve saçlarını yavaş yavaş örtmekteydi. Harry'nin hıçkırıkları kesilmiş ve Bernie'nin kollarının arasında yığılıp kalmıştı.

"Sizi burada tutuklamayı planladık. Forsyth'ın artık bir önemi kalmadı, zaten kaçmasını engelleyebileceğimizi düşünüyorduk. Ama sizin büyükelçilikte kamp yüzünden olay çıkaracağınızı, belki Kızılhaç'taki dostlarınızı bu işe karıştıracağınızı biliyorduk, Bayan Clare. Bu da Büyükelçi Hoare'yi rahatsız edecekti. Kendisi zaten casusları ve İngiliz Forsyth'ın altın konusunda onu aldatmaya kalkışması yüzünden Generalisimo'yu yeterince sinirlendirdi. Ayrıca Forsyth da elimizden kurtulamayacak, tüm limanlar ve hava alanları kontrol altında. Ayrıca Hoare'ye ihtiyacımız var, İspanya'yı savaşın dışında tutmak için onun yardımını gereksiniyoruz. İspanya'yı oldum olası yönetmiş olanlar ancak bu şekilde kontrolü Falanj güruhunun elinden alabilecekler."

"Bizi ne yapacaksınız?" Barbara'nın sesinin titrediği Bernie'nin dikkatinden kaçmamıştı.

Maestre omuzlarını silkti. "Şimdilik sizi kilit altında tutacağız. Piper kaçarken vurulsa, sizin ve Señor Brett'in de belki bir araba kazasında öldüğü duyulsa herkes için daha hayırlı olurdu."

Yüzündeki gülümseme silinmiş olan Aranda, Maestre'ye yaklaştı. "Hepsini hemen şimdi öldürmemiz daha iyi olur."

Maestre olmaz anlamında başını salladı. "Hayır. Şimdilik hepsini kilit altında tutacağız. Benim düşünmem gerekiyor. Büyük toplantı yarın. Ama kaçışı bir gün öncesine aldığın için sana teşekkür ederim Manuel. Onları kendi gözlerimle görmek istedim." Maestre yine gülümsedi.

Barbara hafif bir inilti salıverdikten sonra yere yığılınca hepsi döndüler. Aranda güldü. "Aptal fahişe bayıldı." Sivil muhafıza başıyla işa-

ret etti. "Uyandır onu."

Muhafız kadının yanına çömeldi ve omuzunu sarsması üzerine Barbara homurdandı. "Ne oldu?"

"Bayıldınız, *señorita*," dedi adam şaşılacak kadar nazik bir dille.

"Ya. Aman Tanrım." Barbara doğrulup oturdu, ellerini dizlerinin arasına dayadı. Bernie ona doğru bir adım attıysa da muhafız tabancasıyla ona geri çekilmesini işaret etti. Bernie'nin ellerinin arasından kurtulan Harry sendeleyerek Sofia'nın ölüsüne doğru yürüdü, ihtiyar bir adam gibi kamburlaşmıştı ve projektör ışığının içinden hiç umursamayarak geçti. Makinelili muhafız ona doğru döndüyse de Maestre elini kaldırarak durmasını işaret etti. Sofia'nın yanına çömelen Harry'yi seyrediyordu. Adam sevdiği kadının karlarla beneklenmiş saçlarını okşadı, sonra Maestre'ye baktı.

"Onu niçin öldürdünüz? Niçin?"

"Yasalara karşı geldi." Maestre tehdit dolu bir tavırla parmağını salladı. "Şu sırada buna göz yumulamaz. Bu disiplinsiz insanların hizaya getirilmesi lazım ve biz de bunun nasıl yapılacağını biliyoruz. Hemen arabaya dönün."

"Katiller," dedi Harry, bir yandan Sofia'nın saçlarını okşarken. "Kahrolası katiller."

"Kızımın seninle çıkmayı istediğini düşünüyorum da," dedi Maestre. "Pislik! Beş para etmez herif! Alfonso senin yüzünden öldü."

Barbara ayağa kalkarak açık araba kapısına yaslandı. Yüzü kireç gibiydi. "Lütfen," dedi bitkin halde. "Arabanın içinde oturabilir miyim? Titrememi durduramıyorum."

"Sahiden hasta görünüyor, *mi general*," dedi muhafızların genci.

Maestre'nin başını onaylaması üzerine, bekleyen genç muhafız kadının ardından kapıyı kapadı. Aranda Bernie'ye gülümsedi. "Sizin İngiliz

kadınları pek güçsüzler, değil mi?"

"Onlar yitik ve yozlaşmış bir ulusun çocukları," diye homurdandı Maestre. "Savaşı kazanabilseler, biz de Falanj'dan kurtulabilirdik, ama bunu başarabileceklerinden şüpheliyim."

Bernie etrafına bakındı. Barbara'nın hafifçe titreyen başının arkasını görebiliyordu. Harry ise Sofia'nın yanma çömelmiş hıçkırıyordu. Kar taneleri onun da üstüne yerleşmekteydi.

"Gitme zamanı geldi," dedi Maestre. Harry'ye seslendi. "Sen! Hemen arabaya dön!"

Harry ayağa kalkıp yavaş yavaş Bernie'nin yanına döndü. Bernie onu kolundan tutarak yüzüne baktı. Harry feci haldeydi; geçirdiği şoktan yüzü çökmüştü.

Maestre tabancalı muhafıza başıyla işaret etti. "Sen arabamıza dön. Ofisine gelmek üzere olduğumuzu telsizle bildir."

Adam Maestre'yi selamladı. "On beş dakika içinde dönerim, *mi general*," dedi ve koşarak uzaklaştı. Arkadaşı hareketsiz duruyor, makinelisini hâlâ Bernie ve Harry'nin üzerine çevrili tutuyordu.

Keyfi yerine gelmiş görünen Aranda Bernie'ye parmağını salladı. "General Maestre burada benimle buluşmak için Madrid'ten özellikle geldi. Katedralde olduğunuzu elbette biliyorduk; bekçi ve kilise yetkilileri de bu işin içindeydi. Son haftalarda muhbirlik yapmadığın için tarafımdan cezalandırılmanın beklentisi içinde olduğunu gördüm. Bu, seninle oynadığım bir oyundu. İşte nasıl cezalandırıldığını görüyorsun şimdi." Gülmeye başladı. "Biliyor musun, Peder Eduardo iki kadının kayıp olduğunu iddia ederek muhafızların az başını ağrıtmamış. Dediğine göre, kadınlar kaldıkları manastıra dönmemişler. Ne salak herifmiş ama."

Barbara gerçekte bayılmamıştı, ama general onların öldürülmesinden söz ederken bayılmanın eşiğine gelmişti. Aslında bu ona arabaya dönebilmek için bayılma numarası yapmak fikrini vermişti. İki subay arabanın arkasında duruyorlardı. Onun araba kullanmayı bildiğini tahmin etmeyeceklerini biliyordu, pek az İspanyol kadını bu yeteneğe sahipti. Arkasında olanları dikiz aynasından izliyor, bu arada Sofia'nın ölüsüne bakmamaya çalışarak kafasında bazı hesaplar yapıyordu. Muhafızların gencinin ağaçların arasına döndüğünü görünce ne olacaksa ancak şimdi olur diye düşündü. Hepsi nasılsa öldürüleceklerdi, o ise bu noktaya kadar ulaşıp Bernie'yi geri götürmemeyi, hayatını onunla paylaşmamayı göze alamazdı. Sevdiği adamı yine onların elinde bırakamazdı.

Dikiz aynasına bakıp kimsenin onu gözlemediğine inandığında kontaktaki anahtara uzandı. Her şey motorun anında çalışmasına bağlıydı, ama iyi bir arabaydı, o sabah bütün gece dışarıda kaldıktan sonra hemen çalışmıştı. Şimdi hızla geri giderse arabanın yanına yaslanmış Bernie ve Harry yana itilecekler; araba subaylara çarpacak, silahlı muhafız fırsat verdiği takdirde ona da çarpacaktı. Muhafıza baktı. Gözleri Harry ve Bernie'nin üstünde kilitlenmişti, yüzü de hâlâ katı ve ifadesizdi.

Derin bir nefes aldıktan sonra kontak anahtarını çevirdi. Motor anında kükreyerek çalıştı ve Barbara da arabayı geri vitese aldı. Bernie ve Harry'nin yana savrulduklarını görürken Bernie'nin "Hayır!" diye bağırdığını duydu. Harry'yle eğlenen subayların yaşlısı kenara sıçramayı başardıysa da sırt üstü yere düştü. Dikiz aynasında diğer subayın, kamptaki albayın yüzünde öfkeli bir şaşkınlık ifadesi yakaladı ve adam hemen arkasından arabanın altına düştü. Barbara acı bir feryat duydu ve tekerleklerin adamın üstünden geçmesiyle birlikte korkunç bir çatırtı hissetti.

Muhafız yüzünde şaşkın bir ifadeyle kalakalmıştı, ama sonra döne-

rek ağır makineliyi kaldırıp arabaya nişan aldı. O birkaç saniye Barbara'ya hızla dönmek fırsatını verdi; arabanın arka köşesi adama hızla çarptı, makineli de elinden fırlayarak havaya savrulan adam arabanın tepesinden hızla sekip yere yığıldı. Barbara el frenine asıldı ve tabancayı paltosunun cebinden çekerek dışarı atladı. Motor hâlâ çalışıyordu.

Harry ve Bernie otların arasında doğrulmaya çalışıyorlardı. Harry sersemlemiş görünüyordu, ama Bernie tetikteydi. "Dikkat!" diye bağırdı.

Muhafız sarhoş gibi ayağa kalkıp tabancasına uzanıyordu. Barbara düşünerek vakit kaybetmedi, Mauser'i kaldırıp ateş etti. Bir patlama oldu, hemen arkasından bir şimşek çaktı, aynı anda adamın göğsünden fıskiye gibi kan fışkırdı. Arkaya devrilerek hareketsiz kaldı. Barbara yaptığı şeyin karşısında şok olmuştu. Arabanın altında yatan Aranda'ya dönüp baktı. O da ölmüştü; gözleri olanlara inanamıyormuş gibi yukarı bakıyor, ağzı açılmış öylece duruyordu. Adam sanki son bir kez hiddetle hırlıyormuş gibi beyaz dişlerinin otuz ikisi birden göz önüne serilmişti. Çenesine ince bir çizgi halinde kan sızıyordu.

"Aman Tanrım!" diye inledi Barbara.

Maestre sarhoş gibi doğruldu; bitkin görünüyordu, başının tepesine doğru taranmış sıçan kuyruğuna benzer siyah perçemler komik bir şekilde yüzünün bir yanına sarkmıştı. "Beni vurmayın," diye bağırdı yadırganacak boğuklukta ve korku dolu bir sesle. Mermileri bu şekilde durdurabilecekmiş gibi kolunu uzattı. "Yalvarırım!"

Barbara, Bernie'nin kolunu tuttuğunu ve elinden tabancayı çektiğini hissetti. Onu Maestre'ye çevirdi ve omuzunun üzerinden kadına emretti. "Arabaya bin! Harry'yi de yanına al. Araba kullanabiliyor musun?"

"Evet."

"Çabuk, fazla vaktimiz yok. Diğer muhafız neredeyse gelir."

Maestre otların üstünde dirseklerine abanarak sırt üstü yatıyordu. Barbara, Bernie'nin ona doğru yürüdüğünü, elindeki tabancayla onun başına nişan aldığını gördü. General gözlerini kırpıştırarak içine dolmuş karları silkeledi. Kar hızlanmış, üniformasının üstünde yerleşmeye başlamıştı. Sofia'nın ölüsü şimdi yanında beyaz bir kar tepeciği görünümündeydi.

Barbara yeni bir silah sesi duymaya ve başka birinin daha öldüğünü görmeye tahammül edemeyeceğini hissediyordu. "Bernie," dedi. "Öldürme onu, Bernie."

Bernie ona doğru dönerken Barbara, Maestre'nin elinin bir yılan kadar hızla cebine kaydığını gördü. General cebinden bir tabanca çekerken "Dikkat et!" diye haykırdı, Bernie döndü ve Maestre ile aynı anda ateş etti. Hem General hem de Bernie arkaya doğru savruldular. Barbara Maestre'nin başının yarısının havaya uçtuğunu, kanı ve beyninin dışarı fışkırdığını gördü. Bernie de aynı zamanda sendeleyerek otomobilin yanına yığılmıştı. Yabani bir hayvan çığlığı duyan Barbara bunun kendi sesi olduğunu fark etti.

"Bernie!"

"Kahretsin!" diye bağırdı adam. "Barbara, beni arabaya bindir." Duyduğu acıdan dişlerini gıcırdatıyordu. Baldırını kavradı. Parmaklarının arasından kan boşanıyordu.

Harry yüzünde şaşkın bir anlamla bu sahneyi seyretmişti, ama şimdi hayata döner gibiydi. "Aman Tanrım, hayır!" diye inledi Bernie'ye bakarak.

"Onu içeri sokmama yardım et," dedi Barbara. Harry de itaat etti ve ikisi yaralıyı arabanın arka koltuğuna yerleştirmeyi başardılar.

"Harry, lütfen sen kullan," dedi Barbara. "Ben ona yardım etmeliyim. Diğer muhafız dönmeden hemen şimdi uzaklaşmamız lazım.

Harry, yapabilir misin bunu?"

Harry, kadının başının üzerinden Sofia'ya baktı. "O öldü, değil mi? Onun için yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

"Evet, Harry, *yapabilecek misin*?"

"Evet." Kadın erkeğin başını avuçlarının arasına aldı ve gözlerinin içine baktı. Motor yine duracak diye ödü kopuyordu.

Harry dikkatini kadının üzerinde odaklayarak derin bir nefes aldı. "Evet, yapacağım."

Bernie baldırında zonklamayla karışık şiddetli bir acı hissediyordu. Bacağını kımıltamadığı gibi parmaklarının arasından kanın oluk gibi fışkırdığını hissedebiliyordu. Barbara paltosunu çıkarmış, astarını yırtıyordu. Önünde Harry'nin ensesini ve direksiyona yapışmış ellerini görebiliyordu. Arabanın farlarının ışığında karlar aralıksız olarak döne döne savruluyordu.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu.

"Madrid'e dönüyoruz. Büyükelçilik tek umudumuz."

"O muhafız döndüğünde sağa sola telefon edip bizi durdurmaya çalışmayacaklar mı?"

"Bir an önce Madrid'e ulaşmamız gerekiyor. Sen konuşma, sevgilim." Kadın erkeğe eskisi gibi sevgilim diye hitap ediyordu. Bernie ona gülümsedi, sonra Barbara bir tırnak makası çıkarıp pantalonunu yardığında acıdan yüzünü buruşturdu.

"Kurşun bacağını parçalamış, Bernie. Kemiğinin içinde gömülü sanırım. Şimdilik bacağını saracağım. Madrid'te seni bir doktora götürürüz. Şimdi doğrulup oturmaya çalış." Barbara kestiği astarı deneyimli elleriyle yaralının bacağının etrafına dolamaya başladı.

İşini tamamladığında adam sırtını koltuğa dayadı. Gözlerini kapa-

mamak için zorlanıyordu. Barbara'nın elini buldu ve parmaklarının arasında sıktı. Bir süre kendinden geçti; ayıldığında Barbara'nın hâlâ elini sıkı sıkı tuttuğunu gördü. Kar hâlâ farların ışığında savruluyordu. Bacağı uyuşmuştu. Barbara ona gülümsedi.

"Benimle ilgili bir şeyi hatırında tutmaya çalış, Barbara. Yapacak mısın bunu?"

"İyileşeceksin. İyileşeceğine söz veriyorum."

"Eğer kurtulamazsam, benimle ilgili bir şey hatırla."

"Her ne olursa mı?"

"İnsanlar, sıradan insanlar görünüşe göre kaybetmiş durumdalar; ama bir gün gelecek, patronlar tarafından, papazlar ve askerler tarafından ezilmeyecekleri, güdülmeyecekleri bir gün gelecek. Bir gün kendilerini kurtaracak, insan olarak hak ettikleri gibi özgür ve vakur olarak yaşayabilecekler."

"Sen iyileşeceksin."

"Lütfen."

"Peki, peki. Seni istediğin gibi yâd edeceğim."

Bernie gözlerini kapatıp tekrar uykuya daldı.

49

Harry tıpkı bir robot gibi hızlı ve düzenli şekilde araba sürüyor, tüm dikkatini arabanın farlarının oluşturduğu aydınlık lekede yoğunlaştırmaya çalışıyordu. Farların ışıltısının ötesindeki her şey simsiyahtı. Bir süre sonra kar durdu, ama bozuk yolda ve karanlıkta araba kullanmak zaten yeterince zordu. Ayrıca kurşunu yiyen oymuş gibi Harry'nin midesinde karanlık bir delik vardı sanki. Sofia'nın kurşunlar tarafından delik deşik edilmiş bedeninin görüntüsü beynine işlemişti; içinden avazı çıktığınca bağırmak geliyor, ama bu duygusunu engelleyerek dikkatini yola odaklamaya çalışıyordu. Ayrıca, dikiz aynasında Bernie'nin üzerine eğilmiş Barbara'nın endişeli yüzünü görüyordu. Genç adam uyuyordu ya da baygındı, ama soluklarının ağır ve zorlanan sesi hâlâ hayatta olduğunun kanıtıydı.

Her köyden veya şehirden geçerken sivil muhafızların ortaya çıkıp arabayı durdurmalarından korkuyordu. Gelgelelim bütün yol boyunca - hemen hiç kimseyi görmediler. Saat on biri birkaç dakika geçe Madrid'in varoşlarına ulaştılar. Harry sessiz beyaz sokaklarda elçiliğe doğru yol alırken arabayı yavaşlattı.

"O nasıl?" diye sordu Barbara'ya.

"Hâlâ baygın," diye sakin bir sesle yanıtladı kadın. "Çok endişeliyim. Zayıf düştüğü yetmezmiş gibi çok da kan kaybetti." Barbara kan içindeki elini kaldırıp saatine baktı. "Çabuk geldik sayılır."

"Niçin durdurulmadık acaba?" diye endişeyle sordu adam.

"Bilmiyorum. Belki o muhafızın dönüşü fazla zaman almıştır."

"Bir telsizi vardı. Ayrıca burada bir tek polis kuvveti çok iyi çalışı-

yor." Yol boyunca aklının bir köşesinde çöreklenmiş düşünce birden yüzeye çıktı: Bizi burada Madrid'te yakalamak için bekliyor olabilirler. Kadının dikiz aynasındaki solgun ve bitkin yüzüne baktı. "Tabanca nerede?"

"Bernie'nin cebinde. Onu rahatsız etmek istemiyorum. Hareket etmesi kanamayı tekrar başlatabilir."

Harry, yanlarından gelip geçtikleri yüksek binalara baktı, artık şehir merkezine yaklaşıyorlardı. "Devam edebilmek için silaha başvurmak zorunda kalabiliriz. Onu bana ver." Barbara kısa bir duraklamadan sonra Bernie'nin cebini karıştırdı ve kurumuş kandan rengi kararmış tabancayı uzattı. Harry de onu kucağının üstüne yerleştirdi. Sofia'yla birlikte katedralde yan yana oturuşlarının hayalinde canlanmasıyla irkildi ve karlı yolda hafif patlama sesleri çıkararak ilerleyen bir gasogene çarpmamak için direksiyonu yana kırdı. Şoför klaksonunu öfkeli öfkeli öttürdü.

En sonunda büyükelçilik göründü. Harry görevdeki nöbetçinin öfkeli bakışını görmezden gelerek bahçe kapısının önünden geçti ve köşeyi dönerek araba parkına girdi. Park aşağı yukarı boştu. Harry arabayı arka kapının önünde durdurdu. Artık İngiliz bölgesinde sayılırlardı. Birinci kattaki tek perdeli odada ışık gördü; burası nöbetçi subaya aitti. Klaksonu öttürdü. Perde kımıldadı ve bir kafa ortaya çıktı.

Harry Barbara'ya döndü. Genç kadının beyaz yüzünde bir kan izi vardı. "Bir dakikaya kadar birileri aşağı iner. Bernie'yi arabadan çıkaralım. Aman Tanrım, berbat görünüyor." Bernie'nin gözleri kapalıydı. Solunumu azalmıştı ve yanakları da hiç olmadığı kadar çökmüş görünüyordu. Barbara'nın paltosunun astarından kesilmiş geniş bantlar pantalonunun etrafına sıkı sıkı sarılmıştı.

"Onu uyandırabilir misin?" diye sordu Harry.

"Onu kımıldatmamızın iyi olacağına emin değilim."

"İçeri almamız lazım. Haydi, bir dene."

Barbara Bernie'nin omuzunu sıktı. Önce yavaşça, sonra daha şiddetli. Genç adam homurdandı, ama kımıldamadı. "Bana yardım etmek zorundasın," dedi kadın.

Harry arabadan indi. Arka kapıyı açtı ve Harry'yi omuzlarından kavradı. Arkadaşının ne kadar hafif olduğunu görerek şaşırdı. Barbara Bernie'yi oturur konuma getirmesine yardım etti. Yaralının derme çatma sargısının altından kan sızıyordu. Bütün arka koltuğa ve Barbara'nın üstüne başına kan bulaşmıştı.

Kol demirlerinin çekildiğini anlatan gürültüler duyuldu. Bir kapı açıldı ve ayakların altında gıcır gıcır ezilen kar sesleri vardı. Başlarını çevirdikler'nde, Chalmers adlı, otuzlu yaşlarında uzun boylu, zayıf ve âdemelması belirgin bir şekilde çıkıntılı olan görevliyle karşılaştılar. Adamın üstünde gecenin bu saatinde bile resmi kıyafeti vardı. El fenerinin ışığını gelenlerin yüzüne tuttu., "Aman Tanrım, bu da ne oluyor? Siz kimsiniz?" diye soludu kan içindeki giysilerini görünce.

"Adım Brett. Çevirmenlerden biriyim. Buradaki yaralı adamın vakit kaybetmeden doktora ihtiyacı var."

Chalmers feneri Bernie'nin üzerine çevirdi. "Aman Tanrım!" Bu kez fenerle arabanın içini aydınlattı ve arka koltuktaki kanlara dehşet içinde bakakaldı. "Ne oldu? Bu bizim arabalardan biri!"

Harry, Barbara'nın Bernie'yi açık kapıya doğru çekmesine yardım etti. Neyse ki adam hâlâ soluk alıyordu. Tekrar inledi. Chalmers de arkalarından takip etti.

"Ne oldu? Bu adam da kim? Bir kaza mı oldu?"

"Vuruldu," dedi Harry. "İngiliz. Tanrı aşkına, gevelemeyi bırakıp bir doktor çağırır mısın, be adam?" Harry kapıyı itti ve sendeleyerek içeri

girdiler. Uzun bir koridorda bulunuyorlardı; Harry yolunun üstündeki ilk ofisin kapısını iterek içeri girdi. Barbara'nın yardımıyla Bernie'yi yavaşça yere yatırırken Chalmers de yazı masasına yürüyerek telefonu eline aldı.

"Dr. Pagall," dedi. "Dr. Pagall'ı çağırın."

"Ne zaman gelecek?" diye ters ters sordu Harry, Chalmers ahizeyi yerine bırakırken.

"Gelmesi uzun sürmez. Tanrı aşkına söyleyin, Brett, ne oldu?"

Sofia'nın yukarı savrulan bedeni yine Harry'nin gözlerinin önünde canlandı. Birden sarsılarak derin bir soluk aldı. Chalmers ona merakla bakıyordu.

"Beni dinleyin," dedi Harry. "Özel Operasyonlardan Simon Tolhurst'ü arayın. Numarası defterde var. Onu bulunca bırakın da onunla ben konuşayım."

"Özel Operasyonlar mı? Tanrım!" Chalmers kaşlarını çatmıştı. Sıradan personel casuslardan nefret ederdi. Adam başka bir numara çevirerek ahizeyi Harry'ye uzattı. "Alo, evet?" diye yanıtladı uykulu bir ses.

"Benim, Harry. Acil durum. Barbara Clare ve yaralı bir İngilizle elçilikteyim. Hayır, Forsyth değil. Bir savaş tutsağı. Evet, İç Savaş'tan beri. Vuruldu ve ağır yaralı. Bir kaza oldu. General Maestre de vurularak öldürüldü."

Tolhurst şaşılacak kadar hızlı ve kararlı davrandı. Harry'ye hemen geleceğini, Hillgarth'a ve büyükelçiye de telefon edeceğini söyledi. "Sen olduğun yerde kal," diye sözlerini bitirdi. Harry ahizeyi yerine bırakırken, sanki gidebileceğimiz bir yer varmış, diye düşündü. Birden Enrique ve Paco'nun evde beklediklerini hatırladı. Onunla Sofia'nın nerede kaldıklarını kim bilir ne kadar merak etmişlerdi. Bu Paco için de her şeyin sonu olacaktı. "Ona gelmemesini söylemiştim," diye yüksek sesle mırıldandı.

Doktor ve Tolhurst aynı zamanda geldiler. Doktor, gözlerinden uyku akan orta yaşlı bir İspanyol'du. Barbara'nın yanına yürüdü ve kadın da ona olanları anlattı. Tolhurst, yerde yatan Bernie'nin ve Barbara'nın kanlar içindeki giysilerinin manzarasını şaşılacak bir sükunetle karşıladı.

"Bayan Clare bu mu?" diye yavaşça sordu Harry'ye.

"Evet."

"Adam kim?"

Harry derin bir soluk aldı. "Tüm yasalara karşın üç yıldır çalışma kampında tutuklu bulunan bir Uluslararası Tugaylar mensubu. Bizim eski bir arkadaşımız. Onu kurtarmak için bir plan tasarlamıştık, ama bazı aksilikler oldu."

"Belli oluyor." Tolhurst Barbara'ya baktı. "İkiniz de ofisime gelseniz iyi olacak."

Barbara başını kaldırdı. "Hayır, ben bir hemşireyim. Yardım edebilirim."

Doktor ona baktı. Yavaş sesle konuşuyor, gözleri de anlayışla bakıyordu. "Hayır, *señorita*, yalnız çalışırsam daha iyi olur." Sargıları çözmeye başlamıştı. Harry bunların altında lapa gibi kırmızı et ve beyaz kemikler görür gibi oldu. Barbara da yaraya bakarak yutkundu.

"Ona yardım edebilecek misiniz?"

Doktor ellerini havaya kaldırdı. "Hepiniz çıksanız daha iyi çalışacağım kesin."

"Haydi gel, Barbara." Harry kadının kolunu tuttu ve kalkmasına yardım etti. Tolhurst'ün peşinden odadan çıktılar ve karanlık bir merdiveni tırmandılar. Binanın çevresinde ışıklar yanmaya başlamıştı. Gece personeli krizle başa çıkmak için hazırlık yaparken homurdanan sesler duyuluyordu.

Tolhurst ofisinin ışıklarını yaktı ve onları oturmaya davet etti. Harry düşünüyordu: Daha dün buradaydım, sadece bir gün önce. Sanki başka bir zaman, başka bir dünyadaydı gibi. Sofia yaşıyordu. Tolhurst şimdi masasının arkasında oturuyor, vaziyete el koymaya hazır olduğu tombul yüz hatlarının gerginliğinden belli oluyordu.

"Pekâlâ Harry. Ne olup bittiğini bana harfiyen anlat. Maestre'nin vurulduğu hikâyesi de nedir?"

Harry ona Barbara'nın Sofia'nın evine gelmesinden başlayarak öğleden sonraki kurtarma operasyonuna varana dek her şeyi anlattı. Tolhurst Barbara'ya bakıp duruyordu. Kadınsa oturduğu koltuğun içine çökmüş ve donuk gözlerle önüne boş boş bakıyordu.

"Tüm bunları Forsyth'ın haberi olmadan mı yaptınız?" diye hikâyenin bir yerinde sordu Tolhurst.

"Evet," diye kayıtsız bir tavırla yanıtladı Barbara.

Harry, Tolhurst'e korudaki açıklıkta kendilerine kurulan pusuyu anlattı. "Sofia'yı vurdular," dedi ve ilk kez sesi boğuklaştı. "Maestre'ye niçin yaptınız diye sordum, o da İspanyolların hizaya getirilmesi gerektiği için olduğunu söyledi."

Tolhurst tuttuğu nefesini salıverdi. Yardım et bize, Tolly, diye düşünüyordu Harry. Nasıl kaçabildiklerini anlatırken, Tolhurst'ün gözleri iri iri açıldı ve tekrar Barbara'ya baktı.

"Yani bir adamı çiğnediniz, bir diğerini de kurşunladınız?"

"Evet." Kadın bakışlarını Tolhurst'ünkinden kaçırmadı. "Bana başka seçenek bırakmadılar."

"Tabanca hâlâ sizde mi?" diye sordu Tolhurst.

"Evet, Harry'de."

Tolhurst adama elini uzattı. "Ver onu bana arkadaşım."

Harry elini cebine soktu ve tabancayı ona uzattı. Tolhurst üstündeki

kana yüzünü buruşturarak baktıktan sonra silahı masasının gözüne koydu. Parmaklarını dikkatle mendiliyle kuruladı, sonra öne uzandı.

"Bu iş *kötü*," dedi. "Hükümetin bir bakanı öldürülüyor, üstelik elçiliğimizin bir memuru olaya karışmış durumda. Dün Franco'nun Hoare'ye söylediklerinden sonra bir de bu, berbat, berbat." Başını iki yana salladı.

"Bu bir cinayet değildi," dedi aynı donuk sesle Barbara. "Kendini savunmaydı. Katledilen tek kişi Sofia oldu."

Tolhurst, neyin önemli olduğunu bile anlayamayan kıt zekâlı biriymiş gibi kadına kaşlarını çatarak baktı. Harry, içini ezen korkunç acıya bir de hayal kırıklığının eklendiğini hissetti. Tolly'nin onlara bir şekilde yardım edebileceğini ve savunacağını düşünmüştü. Ama ne yapabilirdi ki?

Masasının üstündeki telefon çalınca Tolhurst hızla başını çevirdi. Ahizeyi kulağına götürdü. "Tamam," dedi. Derin bir nefes aldı. "Yüzbaşı ve büyükelçi buradalar. Onları bilgilendirmek zorundayım." Yerinden kalkıp odadan çıktı.

Barbara Harry'ye baktı. "Bernie'yi görmek istiyorum." Çok kararlı konuşmuştu. Harry, kadının gözlüğünün camında bir kan izi olduğuna dikkat etti.

"O doktor ne yaptığını bilir görünüyordu," dedi.

"Onu görmek istiyorum."

Harry birden kızdı. Sofia öldüğü halde niçin bu kadın hayatta kalmıştı? Çok garip, birbirlerini avutmaları gerekirken, o yalnız bu korkunç nefreti duyuyordu. Sofia'nın yanında diz çöktüğünde genç kızın donuk gözleri ve ağzı aralıktı, canı ondan koparılırken sıktığı beyaz dişleri görünüyordu. Bu tabloyu belleğinden silmeye çalışarak gözlerini kırpıştırdı. Sessiz halde oturdular, böylece çok uzun süredir bekliyor-

larmış gibi geldi onlara. Arada bir dışarıda yükselen sesleri ve birilerinin yürüdüğünü duyar gibi oluyorlardı. Harry'nin sorunlu kulağında yine o vınlamalar başlamıştı.

Koridorda bazı konuşmalar oluyordu. Harry, Hillgarth'ın boğuk ses tonunu ve büyükelçinin tiz bir sesle söylendiğini duyuyordu. Kapı açılınca gerildi. Takım elbiseli Hillgarth her zamanki gibi zinde görünüyordu; siyah saçları arkaya taranmıştı, iri kahverengi gözlerinde de canlı bir bakış vardı. Yanındaki Hoare ise berbat görünüyordu. Kostümünü üstüne gelişigüzel geçirmiş, gözleri kızarmış, seyrek ak saçları da havaya dikilmişti. Harry'ye öfkeyle baktı, sonra üstü başı kan içindeki Barbara'ya baktığında rengi soldu. Tolhurst'ün masasının başına oturdu, Tolhurst ve Hillgarth da iki yanına geçtiler. Küçük oda fazla kalabalık görünüyordu.

Hillgarth Barbara'ya baktı. "Yaralandınız mı?" diye şaşılacak kadar nazik bir sesle sordu.

"Hayır. Ben iyiyim. Ne olur söyleyin, Bernie nasıl?"

Hillgarth yanıtlamadı. Bunun yerine Harry'ye döndü. "Brett, Simon nişanlının öldüğünü söyledi."

"Evet, efendim. Sivil muhafızlar onu bir makineliyle taradılar."

"Çok üzgünüm. Ama bize ihanet ettiniz. Niçin yaptınız bunu?"

Harry tekrarladı. "Onu bir makineliyle kurşunladılar. Yasalara karşı geldi. İnsanları hizaya getirmeniz lazım."

Hoare ona doğru uzandı. Yüzü bir öfke maskesi halindeydi. "Seni de arıyorlar, Brett, cinayet suçundan!" Dönüp parmağını Barbara'ya çevirdi. "Seni de!" Kadın şaşkınlıkla gözlerini kırpıştırdı. Büyükelçi sesini yükseltti. "Hükümetteki dostlarımızdan birine telefon ettim. Her şeyi biliyorlar; muhafız ormanın içindeki açıklığa dönünce bir kan banyosuyla karşılaşmış. Amirleri El Pardo'ya gitmişler. Generalisimo'yu uyan-

dırmak zorunda kalınmış! Tanrım!" diye bağırdı birden. "İkinizi de yakalayıp bir duvarın dibine dikmelerine ve kurşuna dizmelerine müsaade etmeliydim!" Yaşlı adamın sesi titriyordu. "Hükümetin bir bakanı vurulup öldürüldü!"

"O işi Piper yapmış," diye yavaşça söze karıştı Hillgarth. "Aslında Brett ve Bayan Clare'ı aramıyorlar, Sam. Fransa'yı sırada diplomasi çevrelerinde önemli bir skandal istemiyor. Düşünsene, sizi yolda durdurup tutuklayabilirlerdi, ama buraya gelmenize izin verdiler."

Hoare Harry'ye döndü. Yanağındaki bir tik, bir gözünün aralıklı olarak seğirmesine neden oluyordu. "Seni vatana ihanetle suçlatabilirdim, genç adam," dedi. "Hapse attırabilirdim!" Bir elini saçlarında gezdirdi. "Benim aslında Hindistan genel valisi olmam gerekirdi. Winston söz vermişti bana! Bu kaçıklıklarla, bu zırvalarla, bu sersemlerle uğraşacak yerde genel vali olmalıydım! Londra'da Madrid masasının başındaki yeni adamın başına al bir bela daha. Sahi, neydi adı adamın?"

"Philby," dedi Hillgarth. "Kim Philby."[9]

"Adamcağızın başına sardık bu rezilliği. Winston o yüzden beni suçlayacak."

"Korkma, bir şey olmayacak," dedi Hillgarth onu sakinleştirmek için.

"Sana göre hava hoş!"

Barbara yavaşça sordu. "Lütfen, Bernie'nin nasıl olduğunu bana söyleyebilir misiniz? Lütfen. Bu onun kanı, onu Cuenca'dan getirdik. Lütfen bana söyleyin."

Hoare sinirli bir hareket yaptı. "Doktor onu bir hastaneye naklettiriyor, kan verilmesi gerekiyormuş. Umarım orada gerekli donanım var-

---

[9] *Kim Philby:* İngiliz istihbarat ajanı. Soğuk Savaş döneminde en başarılı Sovyet casuslarından biri –çn.

dır, çünkü onu özel bir kliniğe naklettirirsem namussuzum. Eğer kurtulursa sol bacağını tekrar kullanamayabilirmiş, sinirleri hasar görmüş mü nedir." Büyükelçi Barbara'ya kaşlarını çatarak baktı. "Eğer kurtulamazsa bence isabet olur. Kahrolası bir Kızıl terörist yüzünden önemli bir diplomatik olay çıkmasına değer mi! Neyse ki öbürü, hani şu öldürdükleri İspanyol kadın artık başımızı ağrıtamayacak."

Barbara oturduğu sandalyede tokat yemiş gibi sarsılırken büyükelçinin yüzünde hoşnut bir anlam belirmişti. İşte bu son sözler, Harry'nin içinde birikmiş tüm keder ve öfke duygularının kabarıp taşmasına neden oldu. Birden bir çığlık atıp odanın diğer ucundaki Hoare'ın üzerine saldırdı ve ellerini büyükelçinin sıska boynuna geçirdi. O kuru cildi sıkmak, tendonlarının ellerinin arasında kopacakmış gibi gerilip sonra da büküldüğünü hissetmek ona sonsuz bir haz ve rahatlama verdi. Hoare'nin yüzü kızardı, ağzı açıldı. Harry, Büyük Britanya Majesteleri'nin Generalisimo Francisco Franco Nezdinde Özel Misyonla Görevli Büyükelçisi'nin ta boğazına kadar bütün ağız boşluğunu görebiliyordu. Adamın omuzlarını kavramaya çalışan Hoare'ın kolları çaresizce titredi.

Derken Barbara'nın "Aman dikkat!" diye bağırdığını duydu ve aynı anda ensesine korkunç bir darbenin indiğini hissetti. Sersemlerken Hoare'ın boğazını sıkan elleri de çözüldü. Şaşkın halde etrafına bakındığında kendisine vuranın Tolhurst olduğunu gördü. Dehşet içindeki Tolhurst şimdi onu şaşılacak bir kuvvetle büyükelçinin yanından uzaklaştırıyordu. Hoare koltuğunda arkaya devrilmişti, öğürüyor ve tıkanır gibi oluyordu. Boynunun etrafında ateş kırmızısı iki kabarık iz belirmişti.

Harry'nin başı dönüyordu. Bacakları bükülüverdi. Yere yığılırken Hillgarth'ın yüzünde garip bir ifade, neredeyse hayranlık benzeri bir şey fark etti. Belki de tüm bunları bir serüven olarak algılıyordur diye düşünürken dünyası kardı ve kendinden geçti.

SONSÖZ

Croydon, Mayıs 1947

Okul Tudor taklidi evlerin yer aldığı bol yeşillikli bir banliyödeydi. Barbara ağaçların sıralandığı bir dizi sokaktan bahar güneşinin altında yürüyerek geçti. İçinde toplantı için belgeler bulunan çantayı omuzuna atmıştı. Burada bile savaşın izleri vardı: bombalanmış binaların üstünde çimenler ve yabani otların bittiği arsalar...

Barbara okulu daha görmeden duydu: Giderek güçlenen erkek çocuk seslerinin karmaşasıydı bu. Yüksek bir tuğla duvarı izleyerek sonunda dışında büyük bir tabela bulunan bir bahçe kapısına vardı. Tabelada bir armanın altında siyah harflerle Haverstock Okulu yazıyordu. Victoria tarzındaki binanın önündeki asfalt oyun alanında düzinelerce erkek çocuğu konuşuyor, koşuyor ve bağırıyordu. Siyah ve beyaz yollu ceketler giymişlerdi, başlarında da okulun armasını taşıyan kepler vardı. Bernie'nin bir keresinde ona okul armalarının sahte olduğunu, gerçek armalara yalnız aristokratların hakkı olduğunu söylediğini anımsıyordu.

Barbara kalabalığın arasında binanın ana kapısına yürüdü. Çocuklar onu görmezden geldiler ve Barbara ona fazlaca yaklaşan bir futbol oyunundan kaçmak için kenara çekilmek zorunda kaldı. "Topu at bize, Chivers," diye seslendi birisi. Çocukların hepsi sesli harflerini uzatarak üst sınıf şivesiyle konuşuyorlardı. Barbara, onlara ders vermenin nasıl bir şey olduğunu merak etti. Uzak bir köşede kavga vardı; iki çocuk birbirlerini yumrukluyor, kalabalık ise onları daha fazla kışkırtıyordu. Barbara gözlerini onlardan kaçırdı.

Uzaktaki ucunda bir sahne yer alan tahta kirişli hole girdi. Mekân boştu; görünüşe göre herkes dışarıda güneşin tadını çıkarıyordu. Gerçekten görkemli bir yerdi burası, her tarafa sinmiş dezenfektan kokusu her yerde aynı olsa da buranın dekoru eski okulunun yağlıboyalı dar koridorlarından o kadar farklıydı ki. Sahnenin bir yanına dikilmiş pırıl pırıl pirinç bir levhada 1939-45 tarihi ve bir isim listesi okunuyordu. Liste diğer yandaki 1914-18 yıllarına ait olandan daha kısa, ama yine de yeterince uzundu.

Harry sınıfının yolunu mektubunda tarif etmişti. Barbara koridoru buldu ve numaralı kapıları izleyerek 14A'ya geldi. Camın öbür yanında Harry'yi görebiliyordu. Masasının başında oturmuş, çocukların ödevlerini okuyordu. Kapıyı vurup içeri girdi.

Harry ayağa kalkıp gülümsedi. "Seni görmek ne güzel, Barbara." Üstünde dirsekleri deri yamalı tüvit bir ceket vardı ve bu haliyle bir öğretmen karikatürüne benzemişti. Epey de kilo almıştı; şimdi çift gerdanlıydı. Siyah saçlarında kır perçemler vardı ve tıpkı Barbara gibi kırkına yaklaşıyordu.

Kadın onun elini sıktı. "Merhaba, Harry. Görüşmeyeli çok oldu, ha?"

"Bir yıla yakın," dedi Harry. "Fazla uzun bir zaman."

Barbara sınıfta etrafına bakındı: Eiffel Kulesi'nin posterleri, Fransız'canın düzensiz fiillerinin sergilendiği levhalar, çizilip berelenmiş sıra ve kürsüler. "Demek ders verdiğin yer burası."

"Evet, Fransızca öğretmeni burada yaşıyor. Bilirsin, Fransızca öğretmenleri kolay hedefler olmakla ünlenmiştir."

"Sahiden öyle midir?"

"Evet." Harry kürsüsünün üstündeki bastonu işaret etti. "Ne yazık ki burada kimin patron olduğunu onlara bazen hatırlatmak zorunda kalıyorum. Haydi gel, bir şeyler yemeye gidelim. Buraya yakın, sevimli ve

küçük bir pub var."

Binadan çıkıp şehir merkezine yürüdüler. Ağaçlar çiçeklenmişti. Kiraz ağacının yanından geçerlerken sıcak bir esintinin üzerlerine uçurduğu beyaz çiçek bulutu Barbara'ya karı hatırlattı.

"İspanyolca öğretmenliği de yapıyor musun?" diye sordu kadın.

"Gerekmiyor. Fransızca yetiyor. Çocuklar zaten işlerine yarayacak topu topu birkaç cümleyi ezberlemekle yetiniyorlar." Barbara'nın evrak çantasını işaret etti. "Bugünlerde İspanyolca uzmanı sensin. Croydon Havaalanı'nda kimleri karşılayacaksın?"

"Arjantin'den gelen bir işadamı grubunu. Eva Perón'un Avrupa turuyla geldiler ve ticaret olanaklarını araştırmak için buradan Paris'e uçacaklar. Önerecekleri mallar sığır eti konserveleri ve başka et ürünleri. O kadar da ilginç sayılmaz, değil mi?"

1940'da İngiltere'ye döndüklerinde Barbara yazılı ve sözlü İspanyolca çevirmenliği işi bulmuştu. Kazandığı paranın, Bernie'yi sağlığına kavuşturma için yapılan harcamalara büyük katkısı olmuştu. Doktorlar onun asla normal bir şekilde yürüyemeyeceğini söylemişlerdi, ama Bernie büyük bir irade ve kararlılıkla onları yalancı çıkarmıştı. 1941 sonlarında Barbara'yla evlendiklerinde kilise salonunun ortasındaki geçitte yardımsız olarak ve uyluk kemiğine gömülü kalmış kurşuna rağmen topallamadan yürümeyi başarmıştı. Bu da genç kadının duyduğu suçluluk hissini bir dereceye kadar hafifletmişti, çünkü tarlada Bernie'ye seslenmiş olmasa Maestre'nin silahına davranma zamanını bulamayacağını biliyordu.

"Hâlâ mültecilerle mi çalışıyorsun?" diye sordu Harry.

"Evet. Ama çalışmalar şimdilerde daha çok akademik, direnişin kökü büyük ölçüde kazanmış gibi. Şu sırada Madrid'ten gelen bir yazara İngilizce dersleri veriyorum." Genç kadın birden Harry'ye baktı.

"Enrique ve Paco'dan haber var mı?"

Harry'nin yüzünde hoşnut bir gülümseyiş belirdi. "Geçen ay bir mektup aldım. Artık onlardan pek sık haber almıyorum. Paco bölgedeki bir çiftçinin yanında çalışmaya başlıyormuş."

"Kaç yaşında oldu?"

"On altı. Bugünkü haline hiç ulaşamayacağını sanmıştım, ama başardı işte. Enrique onun hâlâ fazla konuşmadığını, ama çalışmaktan zevk aldığını söylüyor."

"Enrique onu kurtarmış oldu."

"Evet."

Katliamın ardından Barbara, Bernie ve Harry ilk uçakla İspanya'dan uzaklaştırılmıştı. Harry İngiltere'ye döner dönmez Enrique'ye bir mektup yazmıştı; Sofia'nın başına gelenlerin kardeşine anlatılıp anlatılmadığını bile bilmiyordu. Birkaç hafta sonra İspanya'nın kuzeyindeki Asturias'dan bir mektup gelmişti: sivil muhafızlar Enrique'ye Sofia'nın öldüğünü haber vermeye gelmişler, genç adam hemen o akşam birkaç bavul doldurup Paco'yu istasyona götürmüş ve kuzeye giden bir trene binmişlerdi. Palencia'da küçük bir çiftlikleri olan uzak akrabalarının yanına sığınmışlardı. Bu çiftçiler Enrique ve Paco'yu evlerine almışlardı, ikisi de o zamandan beri orada yaşıyorlardı. Harry arada bir onlara para yolluyordu. Zar zor geçimlerini sağlıyorlardı, ama kırsal alan sakin ve huzurluydu, Paco'nun ihtiyacı olan şey de buydu. Çocuk şimdi daha iyiydi, ama Enrique onun köyden hiç ayrılmayacağını düşünüyordu. Carmela Mera'dan farklı olarak o yetimhaneye sokulmaktan kurtulabilmişti. Barbara'ya göre, Carmela'nın şimdi yeniyetmelik çağının sonlarında olması gerekirdi. Eğer hayatta kaldıysa elbette. Barbara'nın düşünmemeye çalıştığı şeylerden biriydi bu. Tatsız düşüncelerden arındırmak için başını iki yana salladı.

"Lisanını köreltmen çok yazık olur," dedi Harry'ye. "Biraz pratik yapmalısın."

"Yalnız Fransızcamdan yararlanmak beni mutlu etmeye yetiyor." Genç adam hüzünlü bir gülümsemeyle Barbara'ya baktı. "Beni tekrar Cambridge'e kabul etmediklerinde pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kaldım."

"Büyük haksızlık bu."

"Hoare'nin intikamı," dedi Harry kesin bir dille.

"Evet. Ayrıca, Bernie'nin İspanyol kampları hakkındaki gerçekleri yayınlatmak istemesi de hoşlarına gitmemişti."

"Pek safmış. Öyküsünün sansürleneceğini bilmesi gerekirdi."

"Tekrar denemeyi düşünmedin mi? Ne de olsa aradan neredeyse yedi yıl geçti." Barbara durakladı. "Artık beni denetlediklerini sanmıyorum" Genç kadın dönüşünden sonra uzun yıllar mektuplarının açıldığını ve zarfın kaba bir şekilde tekrar yapıştırıldığını fark etmişti, bazen de telefonundan garip sesler geliyordu. Aynı şeyleri Harry de yaşamıştı.

"Will, bir kere kara listeye alındın mı ölünceye kadar orada kalırsın diyor. Ayrıca, Haverstock'da yeterince mutluyum."

"Bazen merak ediyorum," dedi Barbara ve arkasını getirmeyerek sustu.

"Neyi merak ediyorsun?"

"Buradaki yeni savaş anıtını görmek beni düşündürdü. Acaba Rookwod'daki savaş anıtında Bernie'nin de adı var mıdır?"

Sağlığına kavuştuğuna hükmedilmesinden sonra Bernie 1943'de askere çağrılmıştı. Aldığı yaraları öne sürerek cepheye gönderilmesini önleyebilirdi, ama bunu denememişti bile. Tekrar faşizme karşı savaşmak istiyordu. Normandiya çıkartması yapılırken 6 Haziran 1944'de ölmüştü; Juno kumsalında karaya çıkmaya çalışırken vurulmuştu. Madrid'e

giderlerken arabada Barbara'ya onu bir daha hiç terk etmeyeceğini söylemişti, ama terk etmişti işte. Kadın şimdi onun gibi bir erkeğin yaşadıkları bu zamanda daima savaşa gideceğini anlıyordu. Ama hâlâ onu ve asla sahip olamadıkları çocuğu özlüyordu.

"Hoare'nin yayınlattığı anılarını gördün mü?" diye sordu Harry.

"Onları yayınlattı demek."

"Yeni ünvanı Vikont Templewood olarak elbette." Harry acı acı güldü. "Özel Misyonla Görevli Büyükelçi. Franco'nun onun usta diplomasisi sayesinde savaşa girmediğini iddia ediyor. Hillgarth'dan hiç söz etmemiş. Pis bir farenin anıları."

Pub'a varmışlardı; öğle yemeği servisi yapılan büyük bir mekândı. Barbara'ı bir masaya götürürken Harry, barın başındaki birkaç tanıdığıyla selamlaştı.

"Buranın yemekleri fena değildir. Saat kaçta havaalanında olman gerekiyor?"

"Dört sularında. Daha dünya kadar vakit var."

Biftek ve böbrekli pudding ısmarladılar. Fazla pişmiş, üstelik kıkırdaklıydı, ama görünüşe göre Harry'nin umurunda değildi.

"Demek çalışmaların seni epey meşgul ediyor," dedi adam.

"Evet, ayrıca mülteciler var."

Barbara adamı inceledi. Çenesinde tıraş olurken açılmış çirkin bir kesik vardı. "Bugünlerde öğretmenlik dışında ne yapıyorsun? Arkadaşlık ettiğin o öğretmen bayan ne oldu?"

Harry omuzlarını silkti. "O iş fos çıktı. Ders vermek dışında fazla bir şey yapmıyorum."

"Çalışmak galiba benim de bütün hayatım. Mülteciler de var. Üniversitede İspanyolca eğitimi almayı da düşünmedim değil."

Harry onayladı. "Güzel fikir. Herhalde sana kolay gelecektir."

"Ama o zaman mültecilerle ilgili çalışmalarımı biraz kısmam gerekecek." Kadın güldü. "Galiba sonunda hayır işlerinde çalışan bekâr kadınlardan biri oldum. Öyle olacağını tahmin ediyordum zaten."

"En azından anılarımız var," dediyse de Harry'nin gözlerinde neşenin eseri yoktu. Yine zoraki gülümsedi. "Kaldığım pansiyondan çıkmayı ve Haverstock'a temelli taşınmayı düşünüyorum. Biliyorsun, kuzenim Will'in oğlu da şimdi Haverstock'da. Ronnie. Zeki bir çocuk. Altıncı sınıfa başladı. Tıpkı babasına benziyor. Rookwood'un ücreti sonunda ailenin olanaklarını aştı."

"Will ve Muriel hâlâ İtalya'da mı?"

"Evet. Özellikle James Amcam öldüğünden beri Will'i çok özlüyorum." Harry'nin yüzünde yine aynı zoraki gülümseyiş belirdi. "Muriel oradan nefret ediyor. Roma ona göre fazla sıcak ve tozluymuş, kocasının Paris'e tayinini istiyor."

Barbara berbat yemeği önündeki tabakta evirip çeviriyordu. "Haverstock'a taşınmak seni büsbütün dünyadan kopmuş hissettirmeyecek mi?"

"Dünyanın harikulâde nesi var? Hem şimdi işim öğretmenlik. Tüm zamanımı öğretmenliğe vakfetmem en doğrusu. Bazen sıkıcı oluyor, ama ben alıştım. Arada sırada bir çocuğu doğru olana yönlendirebildiğini, ona yardımcı olduğunu görünce tüm özverilerine değdiğini anlıyorsun."

"Bernie, paralı okulların kapalı bir dünya olduğunu söylerdi. Ayrıcalıklı bir dünyaymış."

Genç adam başını kaldırdı. "Biliyorum. Hayatta olsa Sofia da onları onaylamazdı."

Barbara içini çekti. "Hayır onaylamazdı, ama demek istediğim o değil. İspanya'dan döndüğümüzde sen çok öfkeliydin ve bir şeyler yap-

mak istiyordun. Ama şimdi içine kapanmış görünüyorsun."

"Yapacak ne var ki?" Yine aynı acı gülümseyiş. "Sen ya da ben ne yaptık ki?"

"Ben en azından mültecilere yardım ediyorum. Döndüğüm sıralarda politika alanında yapabileceğim bir şey olduğunu düşünüyordum. Bir şey vardı. Bernie'nin arabada bana söylediği bir şey." Genç kadın o sözleri kafasının içinde duyar gibi olarak içini çekti. "Komünist Parti üyeliğini terk etmişti. Onu hayal kırıklığına uğratmışlardı, ama bağlı olduğu ilkeler aynen devam ediyordu. İspanya'da bir şeyleri değiştirebilmemiz bir hayalden ibaret. İşçi Partisi'nin iktidara gelmesi sayesinde en azından burada durum daha iyi."

Harry yüzünü ekşitti. "Öyle mi? Savaştan önce her şeye sahip olanlar kimlerdi? Haverstock gibi okullara gidenler. Şimdi her şeyin sahibi kim? Yine onlar."

"Öyleyse niçin burada kalıyorsun?" diye sordu Barbara. Orada hiç yakınmadan bu berbat yemekleri yediği, daha şimdiden içi geçmiş ihtiyar bir bekâra benzemeye başladığı için ona kızıyordu.

"Aslında hiçbir şeyi değiştiremeyeceğin için burada kalıyorum," dedi bezgin bir tavırla Harry. "Onlar çok güçlüler, seni eninde sonunda yenmeleri kaçınılmaz."

"Ben buna inanmıyorum. Savaşmak zorundasın."

"Ben her şeyimi kaybettim," dedi sadece Harry.

Yemeğin devamında az konuştular. Harry onu otobüse kadar geçiremeyeceği için Barbara'dan özür diledi, bir dersi vardı. El sıkışırken tekrar buluşmaya söz verdiler, ama Barbara bunun olmayacağını, bugünün son olduğunu her nasılsa biliyordu. Beraberlerken Bernie ve Sofia'dan büyük bir ihtimalle son kez söz etmişlerdi, bu da yıllar geçtikte on-

lara daha az yerine daha fazla acı veriyordu. Barbara otobüste gözlerinin dolu dolu olduğunu hissetti, ama kendine hâkim oldu ve ağlamadı. Kendini evrak çantasını açarak buluşacağı kişiler, adları ve temsil ettikleri şirketler hakkındaki ayrıntıları okumaya zorladı. Adları Señor Gomez, Señor Barrancas, Señor Graziani'ydi. Pek çok Arjantinli'nin İtalyan adı olduğunu düşündü; göçmen olduklarına karar verdi.

Havaalanında Londra Ticaret Odası'nın bir temsilcisi tarafından karşılandı; kendini Gore-Brown diye tanıtan, kravatlı uzun boylu ve efendi kılıklı bir adamdı. Yanında yarım düzine de işadamı vardı. "Tanrım, - grubunuzun bu kadar kalabalık olacağını düşünememiştim," dedi Barbara. "Arjantinliler yalnız dört kişi. Korkarım, onlarla konuşmak için sıraya girmeniz gerekecek."

"İçlerinden bir ikisinin İngilizce bildiklerini duydum. Birçok Arjantinlinin İngilizce bildiğini tahmin ediyorum."

"Neyse, bunlarla nasıl başa çıkacağımızı göreceğiz," dedi Barbara, bu tür adamların yanında benimsediği şen ve özgüven sahibi geçkin kız tavrıyla. Peltek ve çetrefil Arjantin şivesiyle başa çıkabileceğini umuyordu.

"Sanırım, uçak inmek üzere," dedi Gore-Brown. "Yolcu salonuna çıkıp seyredebiliriz."

"Bu çok iyi olur," dedi işadamlarından biri. "Daha önce bir uçağın inişini hiç görmemiştim."

"Hava kuvvetlerinde bulunmadığınız belli oluyor," dedi Bıyığı bisiklet gidonuna benzeyen kızıl saçlı bir adam.

"Savaş gemilerinde hayatımın beş yılını geçirdim, dostum. Birkaç uçak da düşürdüm, ama hiçbirinin yere indirilişini görmedim."

Grup gülüşerek gözlem terasına çıktı. Büyük bir pencere aprona bakıyordu. Orada bir iki uçak durmuş, yolcularını boşaltılıyordu.

"İşte geliyor," dedi donanmanın adamı. Barbara şaşılacak kadar küçük iki motorlu bir uçağın pistte onlara doğru ilerlediğini gördü. Çantasındaki kâğıtları çıkardı. Gore-Brown ona doğru eğildi. "Fray Bentos'un adamı hangisi?" diye sordu.

"Barrancas."

"Güzel. Beni onun yanına oturtmanızı isterim. Orada benim için güzel iş olanakları var görünüyor. Ben dağıtım işindeyim, et dağıtımından çok para kazanılabilir." Adam göz kırptı.

Uçak durdu ve işçi tulumu giymiş iki görevli tekerlekli merdiveni uçağın kapısına sürdüler. Kapı açıldı ve küçük bir grup basamakları inmeye başladı. Hepsinin yüzleri güneş yanığıydı. Başlarında şapka, üstlerinde kalın paltolar vardı. İngiltere onlara herhalde fazlasıyla soğuk geliyor olmalı, diye düşündü Barbara.

Gözlerini kıstı ve gözlüğüne çekidüzen verdi. Grubun sonuncu üyesi ona nedense yabancı gelmemişti. Biraz geride kalmış ve büyülenmiş gibi etrafına bakınıyordu. Barbara cama yaklaşıp dışarıya baktı.

Gore-Brown da yanına gelmişti. "Şu sonuncu adam sözünü ettiğim Barrancas," dedi. "Bana bir fotoğrafını yollamışlardı. Sanırım, İngilizce bilenlerden biri o."

Ama adamın adının aslında Barrancas olmadığını Barbara çok iyi biliyordu. Çünkü şimdi daha da ağırlaşıp biraz da kamburlaşmış tıknaz vücudu, kaba çizgili yüzü ve Clark Gable bıyığını çok iyi tanıyordu. Yüzünü İngiliz öğleden sonrasının güneşine çeviren Sandy Forsyth'ın tıpkı mutlu ve meraklı bir okul çocuğu gibi gülümseyerek apronda onlara yaklaşmasını seyretti.

TARİHSEL AÇIKLAMALAR

İspanya İç Savaşı bitişinden yetmiş beş yıl sonra bile hâlâ tartışmaya açık olmaya devam ediyor.

XX. yüzyılın başlarında İspanya'nın oligarşik monarşi rejimi orta sınıftan Cumhuriyetçi devrimcilerin, Katalonya ve Bask ayrılıkçılarının yanı sıra kırsal kesim ve şehirlerdeki yoksullaşmış işçi sınıfının giderek artan direnişiyle karşı karşıyaydı. Bir direniş ve baskı dönemi bu ülkede, Rusya dışında Avrupa'da benzeri olmayan bir sınıf mücadelesi ve kutuplaşmayı beslemişti.

1931'de Kral XIII. Alfonso tahtından feragat etti ve İkinci Cumhuriyet ilan edildi. Önce liberal-sosyalist, sonra da muhafazakâr bir dizi başarısız yönetim birbirini izledi ve sonunda 1936'da bir radikal sol koalisyon seçimle iktidara geldi. İşçi sınıfı işleri üstlenmeye başlayarak taşınmaz malların ve yerel kurumların kontrolünü eline eline geçirdi.

Halk Cephesi hükümeti başarılı olur muydu bilinmez, ama uzun süredir korkulan askerî ayaklanma aynı yıl muhafazakâr güçler ve Juan March'ın büyük finansal desteğiyle patlak verdi. Ama ilk darbe başarısız oldu; çünkü birçok subay seçilmiş hükümete sadık kalmıştı, sonuçta ayaklanma ülkenin büyük şehirlerinde bastırıldı. Asiler İspanyol topraklarının yalnızca üçte birine hâkim durumda kalırken endüstri bölgelerinde tutunamadılar.

Eğer yabancı müdahale olmasaydı ayaklanma belki tamamen bastırılırdı, ama Hitler ve Mussolini vakit kaybetmeden General Franco'ya uçaklar göndererek İspanya'nın Fas kolonisinden birinci sınıf birliklerin hava yoluyla getirilmesini mümkün kıldılar; böylece Franco Madrid üzerine yürüyüşe geçebildi. Bu arada muhafazakârların kontrolündeki

İngiltere hükümeti de Cumhuriyet'e yardım etmemesi ve sınırlarını kapaması için Fransa'ya baskı yapmıştı. Bunun sonucunda Cumhuriyet kendisine yardım etmeye hazır tek güce, yani Sovyet Rusya'ya başvurmak zorunda kaldı. Cumhuriyetçi bölge tamamen Stalin'e ve 'danışmanları'na bağımlı olurken Rusya da İspanya'ya silahlarının yanı sıra terör mekanizmasını da aktardı. İspanya'da Franco rejimi tarafından geliştirilen bir masal hâlâ geçerliliğini korumaktadır: Yani ordu bir komünist darbesini engellemek için ayaklandı deniliyordu. Oysa İspanyol Komünist Partisi 1936'dan önce çok zayıf olduğu gibi, Cumhuriyetçiler, Sosyalistler ve Anarşistlerin prensipleriyle uygulamaları da büyük ölçüde otoriter düzen karşıtıydı. Komünistlerin iktidara gelişi, çatışmanın dışında kalması için İngiltere'nin Fransa'ya yaptığı baskının kaçınılmaz sonucuydu.

Bu politikalar sonucunda patlayan kanlı İç Savaş üç yıl sürdü ve İspanya'yı harabeye çevirdi. Savaşta belki 250.000 kişi ölürken, 200.000 kişi de her iki taraf tarafından yürütülen terör olaylarının kurbanı oldu. Oysa öldürülenlerin çoğu şanssızlık eseri cephenin yanlış tarafına düşen ve politikanın dışında kalsa da hangi tarafa bağlı oldukları belirsiz kişilerdi.

İç Savaş 1939 Nisan'ında Franco'nun zaferiyle son buldu; ama taraflar arasında uzlaşma olacak yerde, Franco'nun İspanya'yı sözde arındırma sürecinde idamlar ve ortadan yok olmalar sürüp gitti. 1940'lar çoğu İspanyol için İç Savaş'tan geri kalmayan bir dehşet dönemiydi. Savaşta ülkenin alt yapısının büyük kısmının yok olması, Franco'nun yeterliliğe dayalı faşist ekonomi politikası ve dağıtım sisteminin kaosuyla yozlaşmışlığının yanı sıra kuraklığın etkilerini de kat kat ağırlaştırmıştı. Franco'nun kendisi bu arada dev altın rezervleri ve otlardan petrol üretmek gibi hayallerin peşinde koşuyordu.

Franco rejimi zaten en başından, silahlı grupları İç Savaş sırasında

bizzat Franco tarafından seçilmiş ve İspanya'nın tek siyasal partisini oluşturan Falanj faşistleri ve geleneksel İspanyol muhafazakârlarından oluşan monarşistler yani Kralcılar arasında bölünmüştü. Kralcılar çoklukla İngiltere yanlısı ve Almanya karşıtıydılar, ama beğendikleri İngiltere kırsalda malikâneleri olan aristokratların İngilteresi'ydi; Falanjistleri sıradan halk olarak küçümsüyor, öte yandan İspanyol halkının acılarına Falanj'dan bile fazla kayıtsızlık duyuyorlardı. İç Savaş'ta en az onlar kadar şiddet kullanmışlardı. Franco ise ortada yer alıyordu; rejimini oluşturan hizipler arasında denge kurabilmedeki ustalığı kırk yıla yakın bir süre iktidarda kalmasını sağladı. Bununla birlikte, Hitler'in yenilgisinden sonra Falanj Franco'nun koalisyonunda daima küçük ortak olarak kaldı.

1939-40'da Franco'nun karşı karşıya bulunduğu en büyük sorun Falanj'ın da isteği doğrultusunda Hitler'in yanında savaşa girip girmemekti. Franco'nun kendisinin de yenik Fransa'nın kolonilerinin katılımıyla büyük bir İspanyol Afrika İmparatorluğu kurmak hayali vardı. Oysa Kralcılar, savaşa girmeyi tehlikeli bir macera olarak görüyor ve savaşın Falanj'ın gücünü pekiştirmesinden korktukları için tarafsız kalmak istiyorlardı. Yani Franco'nun durumu her zamanki gibi koşullara bağlıydı. Bir deniz subayının oğlu olarak, İspanya'yı abluka altına almış olan ve iaşe sevkiyatını kesebilecek konumda olan İngiliz donanmasının gücünü biliyordu. Dolayısıyla ancak İngiltere aşağı yukarı yenik duruma düştüğünde savaşa katılacaktı. 1940 Haziran'ında böyle bir ihtimal ufukta belirince Hitler'e yaklaşma girişimlerinde bulundu, fakat Führer'in karşılığı ihtiyatlı oldu. Ancak 1940 sonbaharında Hitler Cebelitarık'ı ele geçirmek için İspanya'yı yanında isteyince ise Britanya Savaşı Almanya'nın yenilgisiyle sonuçlanmış, Franco ise İngiltere'nin işinin bitmemiş olduğunu anlamıştı.

Hitler ve Franco'nun 1940 Ekiminde Fransa-İspanya sınırındaki bu-

luşmaları hâlâ tartışmaya açık olmaya devam etmektedir. Franco'nun savunucuları onun usta diplomatlığının İspanya'nın tarafsız kalmasını sağladığını, hasımları ise şartlar uygun olsaydı savaşa gireceğini ileri sürüyorlar. Ben ikinci görüşün doğru olduğu kanısındayım. İspanya'yı açlığa mahkûm eden ablukayı kırmak ve belki yeni bir ayaklanmayı önlemek için Franco'nun gereksindiği Alman yardımını Hitler'in 1940 sonbaharında sağlaması olanaksızdı. Franco'nun ısrarcı tutumu Führer'in Hendaye buluşmasını nefretle terk etmesine yol açacaktı. Bundan sonra Franco ile Miğfer arasındaki pazarlıklar sürdü, fakat İngiliz donanmasının denizlere hâkimiyeti sayesinde İspanya'nın savaşa girmesi ihtimali giderek geriledi.

Büyük Britanya'nın yeni savaş koalisyonunun Başbakanı Churchill 1940 Mayıs'ında, Sir Samuel Hoare'yi kabinenin dışında bırakarak Franco'yu savaşın dışında bırakmak gibi özel bir misyonla İspanya'ya büyükelçi olarak yollamıştı. Hoare 1931'den beri muhafazakâr bir bakan ve önde gelen bir uzlaştırıcıydı. Kibirli, yıpranmış ve saygısız olmakla beraber, usta bir yönetici ve politikacı olduğu şüphe götürmeyen Hoare'nin yetenekleri, konumu ve diktatörleri uzlaşmaya razı etmekteki ünü bu iş için akıllıca bir seçim olduğunu göstermiştir; bununla birlikte Hindistan Genel Valisi olmak için tüm hayatınca beslediği arzunun yerine gelmeyişi onun için büyük hayal kırıklığı oluşturmuştur. Churchill, Hoare'den hoşlanmadığı gibi, ona itimat da etmiyordu, İspanya'da (yandaşı olabilecek Kralcılara rüşvet verilmesi gibi) gizli operasyonların başındaki subay olan dostu Alan Hillgarth'ı kısmen Hoare'yi denetlemesi için bu göreve atamış olabilir. Hillgarth'ın doğrudan Churchill'e bilgi verdiği kesindir.

1940-41 yılında Hoare büyükelçi olarak öngörülebilir bir yol izledi. Franco ve Falanjist başbakanı Serrano Suñer ona küçümseyerek dav-

randılarsa da Hoare Kralcılarla bağlantı kurup onlardan önemli bilgiler almayı başardı. Ama İspanya'daki gizli faaliyetlerin (rüşvet verme dışında) haber toplamayla sınırlı kalmasında ısrarcıydı; yeraltı sol muhalefetin kendisine yaklaşma girişimlerini geri çeviriyor, Franco'nun meşru hükümet olduğu ve tüm çabaların o yönde yoğunlaştırılması gerektiğini ileri sürüyordu. Bu bana zayıf bir argüman gibi görünüyor: Muhalefeti desteklemek tehdidi herhalde İngiltere'ye ek bir avantaj kazandırırdı. Fakat birçok İngiliz muhafazakârı gibi Hoare de aristokrat ve ayaklanma karşıtı Kralcılara sempati duyuyordu. Hoare, İspanyol soluyla hiçbir ilişki kurulmaması politikasını başarıyla savunarak, Franco rejiminin yerinde bırakılmasına dayalı savaş sonrası Müttefik politikasının tohumlarını attı.

Ancak savaş sürdükçe Hoare'nin de görüşleri değişti, 1944'te büyükelçiliği son bulduğunda savaştan sonra Franco rejimini yerinde bırakmanın güçlü bir hasmı kesilmiş, bunun için de bir propaganda ve ekonomik yaptırım programında ısrar etmişti. Oysa Churchill bunun tam aksini düşünüyordu. Franco'nun komünizme karşı bir kale olduğuna ve yerinde bırakılması gerektiğine karar vermişti. Hoare Churchill'e fikrini değiştirtememişti, sonuçta bunlar kesinleşmişti.

Hoare ve Hillgarth'ın karakterlerine ilişkin yorumum tamamen bana aittir; her ne kadar katı görünse de, öyle sanıyorum ki bilinen gerçeklerle uyum halindedir. Bütün öbür İngiliz ve İspanyol tiplerinden o yıllara ait İspanyol tarihinin önemli simaları olup kısaca adları geçen Azaña, o acayip Milán Astray ve elbette Franco dışındakiler tamamen hayal mahsulüdür.

Betimlediğim 1940'daki İspanya tablosu korkutucu olmakla beraber büyük ölçüde çağdaş gözlemcilerin anlatılarına dayanır. Cuenca dışındaki kamp hayal ürünüdür, ancak gerçek olan bir çok kamp vardı. O devrin İspanya kilisesi tablomun da haksız olduğunu sanmıyorum; on-

lar şiddet rejiminin en zalim şekline sonuna dek bağlıydılar ve olanlarla vicdanını uzlaştıramayan Peder Eduardo gibiler pek enderdi.

General Franco'nun modası geçmiş, otoriter bir Katolik İspanya vizyonu 1975'deki ölümüyle birlikte tarihe karışmıştır. İspanyollar vakit kaybetmeden onun mirasına sırt çevirmiş ve demokrasiyi benimsemişlerdir. Geçmiş *pacto de olvido* [unutma paktı] çerçevesinde unutulup gitmiştir. Belki de bu demokrasiye barışçıl bir geçişin bedeliydi. Ancak bugün 1940 neslinin tarih sahnesinden çekilmesiyle bu da değişiyor, İspanyol tarihçileri gözlerini Franco rejiminin ilk yıllarına çevirerek birçok yeni dehşet öyküsünü de gün ışığına çıkarıyorlar. Bunların rejimin savunucularına bir yararı olmasa da sıradan İspanyolların yalnız İç Savaş sırasında değil, kazanılmasından sonra da nice acılar çektiğini bize hatırlatıyor.

Romandaki olayları tarih içindeki zamanlarla uzlaştırmakta titiz davranmaya çalıştım. Ancak iki kere konunun gerekleri uyarınca küçük değişiklikler yaptım: Himmler'in Madrid'e yaptığı ziyareti birkaç gün ileriye aldım, *La Barraca*'nın kuruluşunu da 1931 olarak vererek bir yıl geciktirdim. Rodrigo'nun *Concierto de Aranjuez*'inin gerçekte Barselona'da olan ilk çalınışına Franco'nun Madrid'teki katılışı da benim uydurmamdır.

İspanya'da kanlı bir iç savaş (1936-1939) sonrasında faşist general **Franco**'nun uzun sürecek iktidarı (1939-1975) başlamıştır. Bu **İtalyan faşizmi** ve **Alman Nazizm**'inin desteğiyle oluşturulmuş kanlı bir diktatörlüktür. Arka bahçesi İspanya'yı garantiye alan **Hitler** Doğu Avrupa'ya saldırıya geçmiş, **İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı**'nı başlatmıştır.

İspanya, yurttaşı **Pablo Picasso**'nun yaptığı **Guernica** tablosu gibidir. Demokrasi uğruna on binlerce evladıyla, uluslararası dayanışma için gelen kahraman devrimcileri yitirmiş, kentleri yıkılmış, açlık ve sefaletin kol gezdiği bir ülkedir. Yıl 1940 ve Franco faşist cephede savaşa girip girmemede kararsızdır. Almanya ise doğuya doğru acımasızca ilerlemektedir. Bu karmaşık dünyada İngiltere, bir yandan Alman bombardımanlarına direnmekte, öte yandan ünlü İstihbarat Servisi ile cephe gerisinde Madrid'de de casusluk faaliyeti yürütmektedir.

Bu casuslardan biri de biraz da gönülsüzce bu işe giren Dunkirk gazisi **Harry Brett**'tir. Eski okul arkadaşı **Sandy Forsyth** Madrid'de işadamı olarak İspanyol yönetimiyle karanlık işler çevirmektedir. Görevi yıllar sonra arkadaşıyla 'tesadüfen' karşılaşmak, onun güvenini kazanmak, ne dolaplar çevirdiğini öğrenmektir. Harry kendisini birden ölümcül bir oyunun içinde bulur. Eski okul arkadaşının anılar sarmalıyla boğuşmak zorundadır. Üstelik Sandy'nin kız arkadaşı iç savaşta Kızılhaç hemşiresi olan **Barbara Clare** de eski arkadaşıdır. Barbara ise Madrid'de iç savaşta, **İngiliz Komünist Partisi** üyesi olarak **Enternasyonal Gönüllü Tugaylar**'da savaşmış militan bir komünist olan eski sevgilisi Bernie Piper'ı aramaktadır...

Yazarın, Franco İspanya'sının yetimhanelerinde açlık, yoksulluk ve kötü muameleden yitip giden Cumhuriyetçi ana babaların çocuklarına adadığı, kurgu ile gerçeğin iç içe geçtiği, gerilim dolu, sürükleyici bu romanı sıcak savaşın **Soğuk Savaş**'a evrildiği müthiş zamanları anlatıyor!

ISBN: 978-975-390-262-5